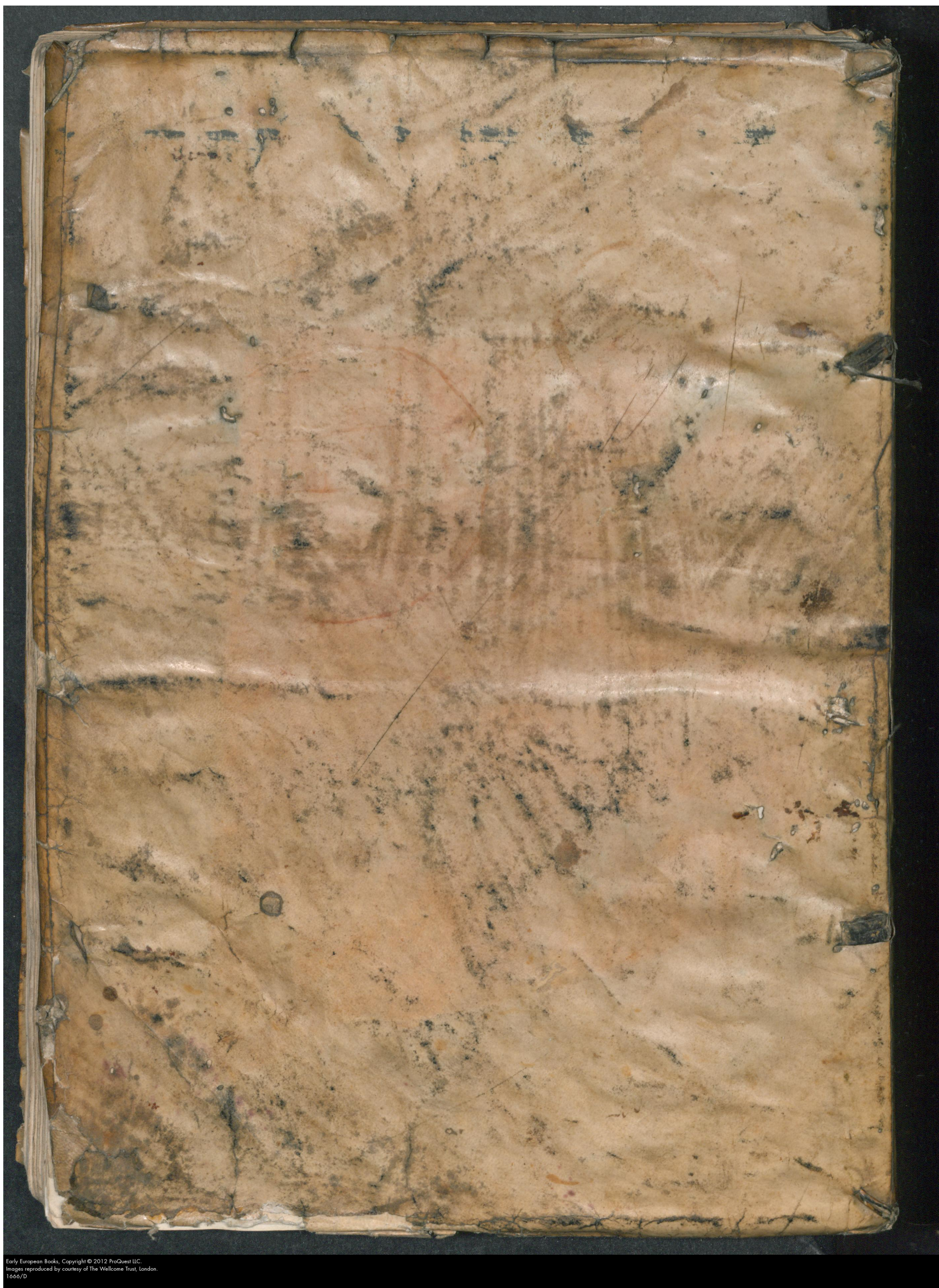
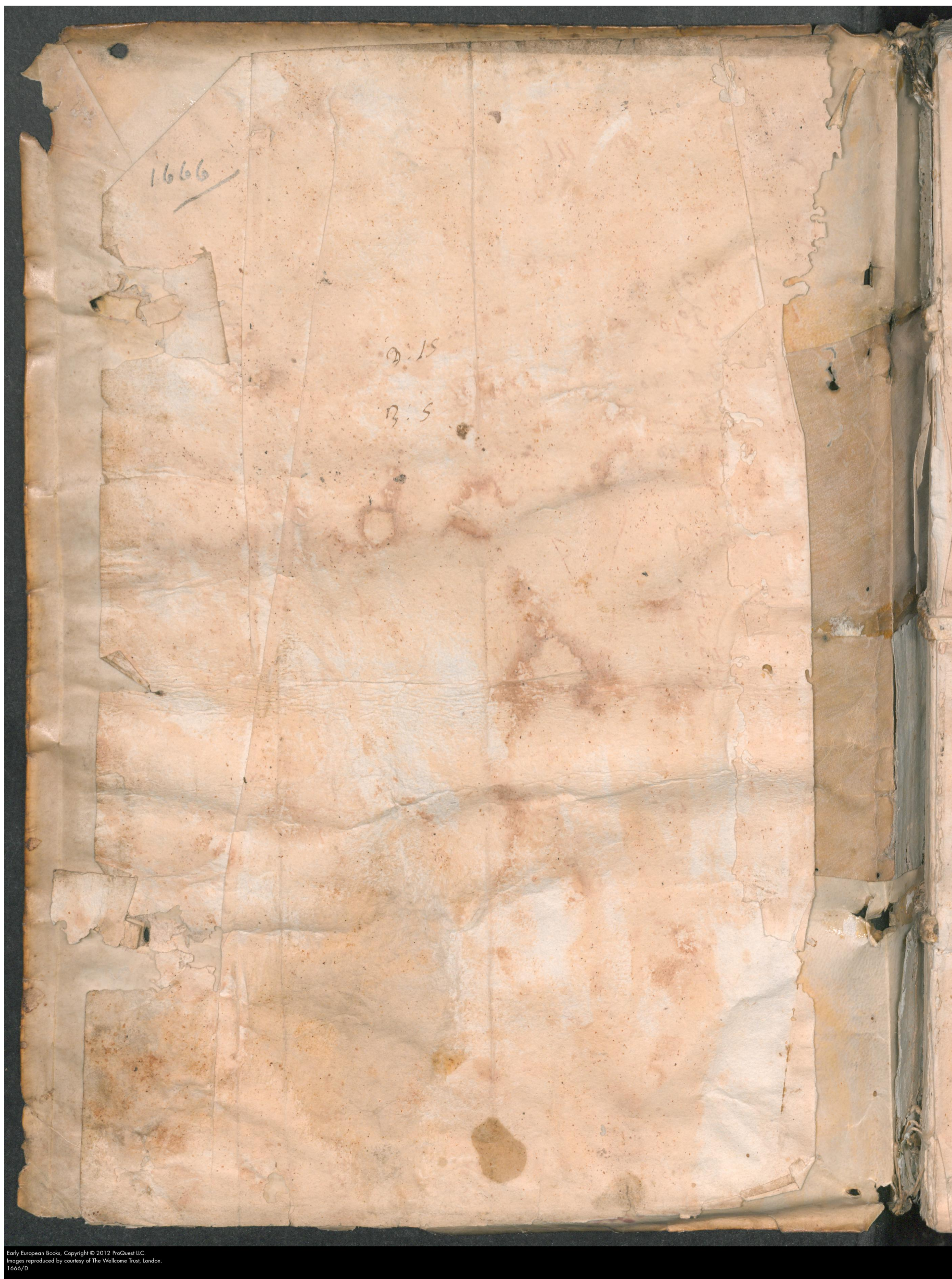

1666
D. 15
B. 5

111 m 111 mi

18
18
18
18
18
18
15
125
126
252

23
3 10
10
8
34

23
3
4
3
10
43

30 30
2 2
6 6
3 3
46
4

1 4
2 1 6
1 2 10
2 3
1
8 1

7643:10 : 10

13
10
15
60
17
6
20
30

[illegible] del Sto [illegible] della [illegible]

[illegible] di Piacenza hebbe la prima [illegible]

[illegible] Monsigre Giorgio Barni Vescovo di Piacenza

[illegible] 2. del mese di Giugno 17[illegible] Cancelliere il Sig. Sto [illegible]

@ 7. [illegible] 17[illegible] [illegible]

[illegible]

@ 2[illegible] Genaro 1725 [illegible] fu sostituito al [illegible]

al Sig. D. [illegible]

@ [illegible] Decembre 1723 [illegible] fu sostituito [illegible]

al Sig. D. [illegible] Angelo [illegible]

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI

Libri Septem,

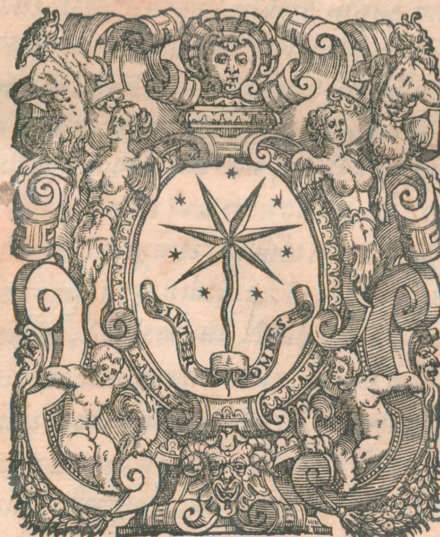
Quamplurimis instrumentorum imaginibus Arti Chirurgicæ opportunis suis locis exornati, Theoricam, Practicam, ac uerissimam Experientiam continentes.

In quibus ea omnia, quæ optimo Chirurgo in curandis vulneribus conuenire videntur, ordine quodam amplissimo concerni possunt:

NVNC PRIMVM IN LVCEM EDITI.

Cum Indice copiosissimo rerum omnium memorabilium.

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS,
Apud Iordanum Zilettum. 1573.

AD LECTOREM.

NTER eos, qui de Chirurgia, præsertim de caluariæ curatione doctißime & cumulate scripserunt, Lector candidißime, locus nimirum primus semper Hippocrati est tributus. Quæ enim ab eo edita sunt, non iam ex Antiquorum scriptis, sed propria ipsius methodo, ueluti à medicinæ parente, felici breuitate, ac mirifico ordine consignata litteris fuerunt. Quare eadem in facultate annos quàmplurimos cum ego insudarim, ac diligentia minime vulgari, lectione aßidua, diuturno usu, omnia expertus sim; prolixiori quidem enarratione, sed certißima praxi secutus Hippocratis sententiam, Chirurgiæ studiosis, librum hunc de caluariæ curatione, quoad licuit absolutum, bona fide communicare uolui. Quod quidem à me ita factum fuit, non quin multi extent de hac re libri, sed ut, quæ Hippocrates ipse, tum cæteri omnes, siue ueteres, siue recentiores, sparsim uarijsq; uoluminibus exhibuissent: ea in unum omnia ordine quodam commodißimo redigerem. eorumq; sententias, ubi obscuritas officiat, pro uirili illustrarem, ubi breuitas aliquid supprimat, aut ambiguitatem inducat, copiosius explicarem. Quibus profectò multa nuperrime à me excogitata, ab illis fortasse prætermissa, dum grauioribus destinentur, addere atque interserere curaui. Quæ studiosis futura usui, uel eo nomine non dubito, quod omnia unoquoque in capite singulatim, in affectibus uidelicet ad solutam continuitatem pertinentibus, ac si multorum scripta, uariaq; uolumina uolutassent, quòd sine multo tempore multoq; labore fieri non potest, his nostris facile legendis intelligere poßunt. Subijciemus præterea oculis, cũ germana nomenclatura multorũ instrumẽtorũ imagines, nullibi apud scriptores nostrates explicatas, singulari profectò usui, & vtilitati, vbi res tulerit, futuras, quas nos ex veterũ lucubrationibus, Græcorum, Arabum, Latinorum acceptas, in publicam lucem & commodum protulimus. Quod mihi pudori ascribere non debeo, quando ab illis idem factitatum est, eam videlicet afferentibus rationem, sua laude non carere, qui post alios, licet præclaros, aliquid diligentius, vel ordinatius collegisset. Ac planè ita fieri debere natura comparatum est, ab ijs præsertim, qui ad humani corporis salutem, eo in ministerio, quòd non tam vtilitatis, quàm neceßitatis causa excogitatum est, aliquod moliuntur opus. Hanc itaque rationem hisce meis chirurgiæ instiitutionibus secutus, hæc uobis ex præstantißimis collecta authoribus in ma-

nus dare non dubitaui. In quibus affectus omnes, qui simplicibus organicisq; sedibus occurrere solent, per causas proprias, & signa patognomonica demonstraui, singillatim etiam, in quamq; manus operationem, obseruationes permultas uulgaribus ignotas, exposui. vniuersalia pariter omnia, rationibus firmißimis repetens, confirmaui. necnon remediorum ingentem numerum, topicorum copiam, quæ essent opportunis indicationibus apposita, in simili quoque morbo tollendo, ac symptomate profligando, accurate descripsi. Vbique uerò summa adhibita diligentia, neque sanè mediocri labore, vt Hippocratis, Celsi, Galeni, Aetij, Pauli Æginetæ, Auicennæ, & Albucasis methodus nunquam non seruaretur. Neque non complexus sum præsagia cuiusque affectus finem commonstrantia, certam demum curandi rationem prosequor. In qua eo ordine, quæ intelligenti chirurgo, dum in facienda medicina manum adhibet, in promptu sint necesse est, sic omnia explicantur, ut alius sanè melior, commodior, tutior excogitari uix poßit. Quod si quæ hisce uigilijs dedi, cum medicinam facientibus commoda & grata, tum laborantibus vtilia & salubria, doctorumq; uirorum calculis non improbari cognoro, dabo in posterum operam, ut quæ in huius operis fine pollicemur, iam ad umbilicum deducta, quamprimum emittantur. Primam igitur studiosi adolescentes meæ huius chirurgiæ de solutis continuitatibus sectionem, ordine, artificio, perspicuitate, uera praxi, aliorum laboribus non posthabendam, quam summa animi in uestra commoda propensione recens promo, hilari animo, ac prorsus obuijs (quod aiunt) ulnis, accipite, amate, & legite. Interim mei memores. Valete.

INDEX EORVM QVAE PER CAPITA IN HAC PRIMA SECTIONE CONTINENTVR.

Procemium octo continet capita.

LIBER PRIMVS

In quo materia de caluariæ curatione diffusissime tractatur, hæc habet.

DIGRESSIO.

PRAXIS. f.33

DIGRESSIO. f.39

PRA-

INDEX

LIBER SECVNDVS

Quæcunque ad faciem uulneratam, ac eius curationem uidentur pertinere pertractat.

LIBER TERTIVS

Omnia quæ ad neruos, & ad neruosas partes, tum sectas, tum contusas, aut perforatas, ac earum curationem spectare uidentur continet.

LIBER QVARTVS

Thoracis quæcunque uulnera manifestat, & modum curandi declarat: in quo leguntur quam plurima, quæ nullibi scripta reperiuntur.

Meri

INDEX

ADDITIO.

ADDITIO.

LIBER QVINTVS

In quo multa de infimi uentris & suarum partium uulneribus, necnon eorum curatione pertractantur, hæc habet.

ADDITIO.

LIBER SEXTVS

Quàm breuissime de sagittis è corpore extrahendis tantum pertractat.

LIBER SEPTIMVS.

Sclopetorum uulnerum essentiam & eorum curationes demonstrat.

De

INDEX

Hæc sunt quæ pro fine huius primæ sectionis habentur, ubi ea ferè instrumenta, quæ singulatim in qualibet curatione usui seruantur, delineata suis locis uidentur.

FINIS.

IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI, IN SVAM CHIRVRGIAM,

Præfatio.

RS medica [a] omnium pręclarissima, in [b] tres partes diducta est; ut una sit, quæ uictu; altera, quæ medicamentis; tertia, quæ manu medeatur. Primam Diæteticam; secundam Pharmaceuticam; tertiam Chirurgicam Græci nominarunt. Porrò ex his tribus medicinæ partibus, ut difficillima ac laboribus plena, sic etiam antiquissima, nobilissima, & alijs certior ea est, quæ morbis, manibus ac instrumentis, medetur. At nos, rem nostram pro uiribus aggredientes, de hac artis curatricis parte in hisce nostris elucubrationibus ante omnia sermonem habebimus. Quapropter [c], ut antiquorum mos semper fuit, implorato diuino auxilio, à diffinitione rei, de qua agere intendimus, iuxtà Philosophi [d] pręceptum, initium capiamus; postmodum nominis, ac diffinitionis significationes explicabimus. Sic [e] enim in artibus & scientijs procedendum esse manifestò constat; nec quicquam intelligi posse, nisi nomen, ac nominis significatum intelligatur. Decet ergò primò, ut quid sit Chirurgia, quæ præcipua eius munia, quæ ministerij sui ratio prænoscamus: siquidem, ut Galenus [f] ait, oportet quenque cuiuslibet institutionis principia suscepturum, quid sit id, quod consequi studeat, prius edoceri; ita namque fiet & ad audiendum paratior, & ad prosequendum multò diligentior.

a ¶ Hipp. lib. de lege.
b ¶ Cels. in suo proh. Gal. 1. reg. ac. com. 6. lib. de par. ar. m. c. 2. In intr. m. c. 1. Auic. 4. primi. c. 1.
c ¶ Rasis primo suor. Apho. Hali abb. 1. the. c. 1. Zoar. 2. the. trac. 3. cap. 2. Auic. 1. can. c. 1. & li. de uir. cor. c. 2.
d ¶ Li. 1. de Physi. auscult. Cice. lib. 1. officio.
e ¶ Aristo. 4. diui. philos.
f ¶ Li. 1. de not. loc. aff. & 1. meth. cap. 5.

QVID SIT CHIRVRGIA.

ARIAE, ac sub diuersis rationibus, huius partis Medicinæ diffinitiones seu potius descriptiones sumuntur, quemadmodum interdum à propria artis nobilitate, & sic diffinitur. [a] Chirurgia est uetustissima pars Medicinæ, cuius effectus inter omnes partes euidentissimus est: multoties ab eius ethymologia seu nominis significatione, & hoc pacto diffiniri solet [b]. Chirurgia est ars manualis, quæ tantum in humano corpore ad externos morbos profligandos exercetur: ab operatione etiam, unde dicitur [c] Chirurgia, est alieni per diuisiones cōpositionesq; cum uia quadam & ratione ablatio, nec non uulnerum ac ulcerum humano corpori accidētium curatio: Ex operationis forma sępe diffinitur [d] & ob id Chirurgia est ad commodum finem intremiscentium manuum operatio per incisionem, adustionem, & circa ossa articulationem sanans hominem: à fine etiam diffinitionem sumit, & ea ratione dici potest [e]. Chirurgia est medicorū utilis manuum actus ratione & experimento regulatus, ut alicuius membri uiuentis deperdita unitas redimatur: Nonnunquam etiam ab opere, & fine diffinitionem acquirit: unde dictum est [f]. Chirurgia est Medici effectus utilissimus, qui opportunis instrumentis, ac artificiosa manuum operatione, experimento comprobata, corporis humani uiuentis manifestos & sanabiles morbos propellit, insanabiles uero corrigit & præ-

a ¶ Hipp. lib. de flatibus, Celsus lib. 7. in proh.
b ¶ Gal. li. 1. de usu par. c. 7. & 6. meth. cap. 6.
c ¶ Gale. lib. de Medico, ubi de Chirurgia.
d ¶ Gal. li. de diffinit. med. in intro. med. c. 10. & 1. reg. acu. commen. 6.
e ¶ Gal. li. 1. de dignot. pulsuū. ca. 1.
f ¶ Gal. cō. 2. de fract. Hipp.

ſeruat: Nos uero ex omnibus hanc ſelegimus, approbamus, & ſic explicandam eſſe putamus. Chirurgia eſt uetuſtior ac certior pars totius Therapeutices, & habitus intellectus practici, ex multis Theorematibus ac experimentis acquiſitus, ut opportunis inſtrumentis, nec non artificioſa ualidarum manuum actione uniendo, diuidendo, ac demendo, morbum in unitate, aut compoſitione, humano corpori occurrentem cito, tuto, lęte, ac quàm minimo cum dolore ſanare ualeat. Opus nimirum artificioſum ipſarum manuum eſt, ab operationibus intellectus admodum diuerſum [a], quæ fiunt diuidendo, componendo, definiendo, demõſtrando, ſiue quouis alio modo operando: eſt tamen opus, quod methodo, ideſt ordine, arte, & prudentia perficitur; ac ab anatome, & longa praxi, quæ in ijs conſiſtit, quę certa ratione excogitata ſunt, & frequenti uſu confirmata, dirigitur. Et, quoniam ars curatiua eſt, proprias indicationes à morbi eſſentia, quæ rationibus declaratur, perpetuò aſſumit; & eius prima intentio, quam ultimò conſequitur, eſt alicuius ſingularis membri morbum in unitate expellere, & unionem deperditam reſarcire. Et hic eſt finis commodus, ac utilitas, quam Chirurgia conſequi ſtudet; ſiquidem omnis eius actio & finis ſit, quod diuiſum eſt aut diſiunctum unire, aut in propriam ſedem reponere, præſertim in corpore humano uiuente, ut ab actionibus differat, quæ in brutis, aut cadaueribus perficiuntur. Ars [b] non immeritò nuncupatur, & artificioſa eſt, ac inter correctiuas enumeratur; & dicitur à uoce græca cheir, quæ manum, & ergia, quæ actionem ſeu operationem ſignificat; quaſi quòd Chirurgia ſit manuũ operatio, eò quòd manibus exerceatur. aut à Chirone illo magni nominis Centauro, Saturni filio, antiquiſſimo Chirurgo, qui primò eã excoluit, & ab eo primùm repertam fuiſſe multi teſtantur, nomen ſibi uendicauit. Hæc duas in partes diuiditur, nempe uti medicina; in partem Theoricam, ſiue docentem, quæ fortaſsè Chirologiæ nomen meretur, à chiros dictione, quam manum, & logos, quam ſermonem interpretamur; unde Chirurgia Theorica, ſiue Chirologia largo modo ſumpta, ſcientia eſt, quæ tradit pręcepta, quibus munitus artifex eſſe debet, ac modum & qualitatem manibus operandi in corpore humano uiuente ad commodum finem; ideò ea, quæ contemplatiua dicitur, & quæ meditando præcepta & methodum tradendo, non manibus operando adipiſcitur, Chirurgus inſtructus eſſe debet, qui rectè operaturus eſt, antequam ad opus ſe accingat. Diuiditur & in Practicam, ſiue agentem, aut factiuam, quæ uerè eſt Chirurgia, cuius finis eſt effectio; & eſt actus alterius potentiæ, quàm intellectus; quare eſt ars, quæ manibus & inſtrumentis operatur; & eius munia exercet; aut in membris mollioribus, quæ à ſanguine oriuntur; aut in partibus durioribus, quæ à ſemine procreantur, ut multa uitia, coniungendo, diuidendo, aut demendo, à corpore hominis propellat. Hæc enim tota ars in opere, & effectione conſiſtit. Conſtat ergo Chirurgiam propriè artem, & non ſcientiam eſſe; factiuam nempè, quæ id verè exequitur, quod ab altera eſt præceptum. Ars itaque Chirurgica, quamuis poſtremum medicinæ inſtrumentum appellatur, non tamen quò ad perfectionem, aut ſubiecti nobilitatem, vel demonſtrationis certitudinem, vel tanquàm vilis, vel neglecta, & odio habita, ſic nuncupatur; ſed poſtremum, ratione vſus, & ad extremos labores veluti ſacra anchora reſeruata, vtpote quoniam quod nec victus ratio, nec conueniens pharmacum ad hominis ſalutem adimplere valet, id ſæpè, citò, & tutò agit medica manus, & Chirurgia, quæ etiam & diæta & potione vti ſolita eſt, teſte Cornelio Celſo [c], dum inquit, tertiam eſſe medicinæ partem, quæ manu curet; & vulgo notum & à me propoſitum eſt: ea non medicamenta quidem, atq; victus rationem omittit, ſed manu plurimùm præſtat, eſtq; eius effectus inter omnes medicinę partes euidentiſſimus; quod à Scribonio Largo [d] medico antiquiſſimo his uerbis comprobatur: Ita implicitas medicinę partes inter ſe, & cõnexas eſſe conſtat, vt nullo modo diduci ſine totius profeſsionis detrimento poſſint: Ex quo patet, neq; Chirurgiam ſine Diætetica, neque hanc ſine Chirurgia, & ſine ea parte, quæ medicamentorum

a ¶ Ariſto. 2. de Anima. Gal. cõ. 1. de offi. m. cõ. 2

b ¶ Ariſt. lib. de ar. mech. Gal. li. de cõſt. art. m. & li. ad Traſibulũ.

c ¶ Lib. 5. c. 1. & lib. 7. in proh.

d ¶ Lib. de cõp. m. deſcript. 200.

torum vtilium vsum habet, perfici posse; sed aliam ab alia adiuuari, & quasi consummari. Quod à Galeno [a] etiam sic dicente confirmatur: Pharmaciam esse partẽ curæ, per nuda pharmaca intrinsecas & extrinsecas passiones sanantem; indigentem quidem quandoque diæta, quandoque etiam Chirurgia; sicut Chirurgia indiget, ac vtitur diæta, & pharmacia. Adhuc inquit Galenus [b]: Medicinę partes mutuam opem requirunt, tùm quæ manu, tùm quæ medicamentis, tùm etiam quæ victu medetur, at illa præsertim, quæ manu curat, reliquis duabus indiget. Non immeritò ergo optimus Chirurgus, verus medicus appellari debet. Igitur hac ratione tot tantiq; illustres patres Chirurgiam summis laudibus extulerunt; neque tamen satis; quoniam, si verum fateri volumus, ex se satis superq; laudatur, ac illustratur, nempe ratione vtilissimi finis, antiquitatis, nobilitatis subiecti, ac demonstrationũ certitudine. Ex fine adeò laudibus exornatur, & effectu ipso semetipsam probat, veluti quæ sæpissimè è miseris corporibus animas iam iam exilientes detineat, & eas penè omni auxilio destitutas in proprias sedes reuocet; quod non opes, non dignitates, non imperia, non leges, non animi dotes facere possunt. Quò fit, vt hac lege & officio verus Chirurgus, qui artifex omnium nobilissimus ac prestantissimus est, amandus, & mirum in modũ colendus, ac inter probatos medicos summis suis meritis connumerandus sit. Achillem [c] Pelei filium legimus à Chirone Centauro Chirurgicam artem edoctum, in bello Troiano quàm plurimos sauciatos, ac morti propinquos vitæ restituisse: & Aesculapium Apollinis filium, ac eiusdem Chironis discipulum, Hippolytum Thesei filium ab equis dilaniatum, ad pristinam sanitatem perduxisse, ac Androgeum Minois filium multis plagis infixum mirabiliter sanasse. Hinc est, ꝙ penes maximos viros, Chirurgia semper floruerit, maximoque in honore habita fuerit, atque à veteribus magis, quàm à recentioribus exculta, & exercitata, vt à Podalirio, & Machaone Aesculapij filijs; ab Hippocrate, & Philoxeno, qui ipsam plurimis voluminibus diligentissimè complexi sunt; qui quidem etiam omnes à Celso mirificè, ac summis laudibus celebrati fuerunt. Est igitur hæc pars medicinæ, vt maxime necessaria, ita certe antiquissima, & ob hoc primum celebrata, atque illustrata. Floruit in Aegypto apud Philoxenum, Gorgiam, Sostratum, Hieronem, & Ammonium: Romæ verò apud Tryphonem, Euelpistum, Megetem, & Galenum. Quare eam vnam maximè inter omnes artes laudandam, ac ceteris anteponendam esse iure existimandum est; quę & vetustatis, & originis splendore, & constituentium claritate, ac professorum excellentia, atque operum inter cætera memorabilium, alias omnes artes antecellit: antiquitas namque verè præstantiam indicat; & in re medica quid antiquius parte ipsa vulneraria? Verùm, quoniam ab Hippocrate magis, quàm ab alijs exculta fuit, nos in proximis his nostris enarrationibus, ipsum præcipuè Hippocratem secuturos fore pollicemur.

a ¶ In intr. m. c. 10.

b ¶ Lib. 3. de consp. m. secun. genera.

c Homer. Iliad.

Sub qua medicinæ parte locanda sit Chirurgia.

CVM medicina in Theoricam, & Practicam diuidatur, nec ulla huius diuisionis pars manibus quicquam agere teneatur, nullibi Chirurgia cùm manuum actio sit, locari posse credimus. Legimus apud Auicenam, [a] quòd Artium quædam est, quæ est Theorica & Practica, ut de Philosophia & Medicina dicitur. Siquidem Medicina prima sui diuisione in duas secatur partes, nempe in Theoricam & Practicam, & harum duarum partium nulla habet quid manibus agere, aut operari: aliud enim dicitur, inquit Auicenna, cùm dicimus Theoricam, & aliud cùm dicimus Practicam, & cùm idem de Medicina dixerimus, existimandum non est, unam diuisionis partem esse, scire; & alteram operari, quemadmodum multi hunc locum perscrutantes, existimarunt: Sed aliud, sciendum est, quod

a ¶ Prima pri. cap 1. Tertia pri. ca. 1. Primo cant. 2. Secundo cant. 1

uolumus; & nullam diuisionis partem esse, nisi scientiã; vnã ad sciendũ principia, & alteram ad sciendum operandi qualitatem, in qua non intrat operatio in effectu, neque corporalis labor; sed ambas esse scientias speculandi. Quod autem nomine Theoricæ propriè denotatur, est illud, quod in demonstrando sententias tantùm confert, ita quòd in operis demonstratione nullo modo auxilium præbet, sicuti pars, in qua res sciuntur complexionum, humorum, uirtutum, specierũ ægritudinum, accidentium, & causarum. Illud uerò, cui nomen Practicæ propriè attribuitur, est, quod in demonstrando operationis, & regiminis qualitatem, auxiliatur, sicuti pars, quæ iuuat ad demonstrandum quomodo sanitatem corporis, quæ in illa, & ex illa prouenit dispositione, custodiamus, atque tueamur; & quomodo corpori huiusmodi ęgritudine laboranti medeamur; nec existimemus partem, quæ dicitur practica, esse operationem & actionem, sed artem esse, quæ docet nos quomodo sit agendum, & operandum. Huic quæsito cum Auicenna respondere oportet dicente, Medicinam Practicam adhuc in duas diuidi partes, nempe in scientiam regendi corpora sana, ut in sui remaneãt sanitate; & hęc pars scientia tuendi, aut custodiendi sanitatem uocatur; & in scientiam regendi corpora ægra, quo pacto ad salutis dispositionem redimantur; & hæc, medendi scientia dicitur, aut ars curatiua, quæ tribus [a] perficitur instrumentis, uel uictus regimine, uel medicaminum usu, uel manus artificio. Hac ratione Chirurgia, quæ postremum medicinæ instrumentum nuncupari solet, cùm sit actus operatiuus, sub hac ultima medicinæ practicæ diuisione, est collocanda.

a ¶ Cels. li. 7. in prob. Gal. in intr. m. cap. 9. 10. primo reg. ac. com. 6 li. de par. ar. m. ca. 2. Auic. 4. pri. cap. 1.

De subiecto Artis Chirurgicæ.

IN vnaquaque arte & scientia commune esse solet, ut unum quid sit, circa quod omnes actiones accuratè uersentur, & eius operationes, ac munia obeant. Id autem Philosophi & medici subiectum, uel artis materiam, seu finem uocant. Igitur, cùm ars Chirurga sit nobilissima, & nobiliorem tractet materiam, & finem habeat omnium longè præstantissimum atque utilissimum, quãuis effectio quædam sit, necesse est, ut aliquid habeat, quod sibi, materiæ uice sit, atque subiecti. Hac ratione pars illa artis Chirurgicæ, quæ docens uocitatur, & solum habet operandi modum docere, proprium scopum considerare tenetur, nempe sub quadam uniuersali & confusa consideratione; qui quidem scopus est terminus, in quem postea actiones eius diriguntur, pariter & indicationes, id est agendorum insinuationes; sicuti etiam & finem, qui terminus est, in quem cessant operationes, & hic sanitas est in aliquo membro malè affecto inducenda, quatenus manu & instrumentis introduci possit. Hic sanè finis, eius subiectum est, ob id, quia ad actionem non deuenit, & actio iuxta Philosophi præceptum [a] circa particularia, scientia uerò circa uniuersalia uersatur: proinde à Galeno [b] dictum est, Methodum in uniuersalibus, & in particularibus exercitationes consistere: prout uerò est ars, & actus operatiuus, agit ratione finis particularis, quia artes [c] propter talem finem constituuntur. Porrò artium quædam sunt, quarum cessante operatione, nihil amplius apparet, & nullus uidetur effectus, ut in cantilenis, & tripudiandi arte contingit: quædam uerò opus aliquod uerè & re ipsa ostendunt, ueluti ædificatoria, aut calciamentaria; & harum aliquæ quid noui ostendunt, aliquæ uerò tantùm restaurant, aut corrigunt, sicuti ars factiua circa hominem, Chirurgica uocitata, quæ nihil noui affert, sed solum restaurat, & est purus actus circa aliquod membrum singulare, ut eius deperdita unitas redimatur. Hac ratione huius partis operatricis VNIO erit semper subiectum, quod in solutis continuitatibus perpetuò dignoscitur: siquidem, ut tãtum partes diuortium patientes coeant,

a ¶ 1. Metaph.

b ¶ 9. Meth.

c ¶ Gale. lib. de const. ar. m. c. 12 & lib. de opt. secta ad Trasibul.

laborat chirurga manus. Est enim [a] continui solutio, morbus simplicium,& compositorum membrorum communis; &,ut dictum est, [b] solutionis continuitatis curatio intentionem quidem habet unionem. Sicuti enim continuitatis solutio unitate, sic substantiæ iactura generatione indiget. Eadem ratione qui aliquod apostema curare tentauerit,quanuis sit ægritudo communis communitate aggregationis, non tamen sub hoc fine illud curare intendit: sed quatenus commune est communitate subiecti,cùm in qualibet organica corporis parte apostema siue tumor præter naturam oriri potest:in similari uerò,non,quoniam membri formã & compositionem corrumpit,& [c] eius methodus curatiua est,ut omnis in eo contenta materia,aut sensibiliter,aut insensibiliter euacuetur,& absumatur; & ut partes membri tumidæ separationem internè patientes denuò uniantur, aut substantiam propriam deperditam adipisci possint. Tumor enim pręter naturam fieri nequit, quin partes membri insimul separationem patiantur. Et quemadmodum fracta ossa iustam naturam & compositionem exposcunt; ita luxationes propriam sedem desiderant;quod nil aliud est,pręter propriam unitatem, aut contiguitatem. Porrò alicuius artis subiectum illud est,circa quod illius artis tota uersatur intentio; & æquale esse debet cum arte; & quod est principale in ea consideratum;cuius partes & passiones in ea declarantur; & ad quod cætera,quæ in ea cõsiderantur,habent attributionem. Et manifestum est id quod primò à Chirurgo consideratur,& ultimò in omni & unaquaque operatione eius consequitur, fore semper unionem. Ergo [d] unio,id est partium segregatarum corporis humani uiuentis constitutio naturalis,aut in membris mollioribus, aut in partibus durioribus,erit perpetuò partis Chirurgiæ operatricis proprium subiectum.

a ¶ Gal. lib. art. par. m. cap. 88. & 3. Meth. cap. 1.
b ¶ Gal. lib. art. par. m. cap. 90.
c ¶ Gal. 13. Meth.
d ¶ Gale. 3. Meth. ca. 1. Pau. lib. 6. cap. 1.

De his, quæ ab arte Chirurgica considerantur.

ARS Chirurgica practica est, ea præsertim, quę operatur; & artes practicæ, [a] in eo quòd tales sunt, tria continere uidentur. Primò notitiam locorum suorum subiectorum. Secundò finem adducendum in locum illius subiecti. Tertiò opportuna instrumenta, quibus uti debet, ut finis ille in id subiectũ introduci possit. Porrò hæc omnia à perito Chirurgo in suis operationibus necessariò considerantur. Sit ergo Chirurgus in anatomicis administrationibus, id est corporum mortuorum recta sectione diligens & exercitatus: siquidem [b] talis cognitio non minoris est utilitatis, quàm scientia agendi & iuuandi, ea ratione, quia uniuscuiusque membri compositiones,& potentias, quæ per operationes dignoscuntur,insinuat. At, [c] cùm in interioribus, & exterioribus membris & dolores, & morborum uaria genera nascantur, nemo putet se ijs adhibere remedia posse quæ ignorat. Ergo mortuorum corpora quàm plurima secare oportet, eorumque uiscera, ac partes externas scrutari; non autem uiua, ut legimus Herophylum & Erasistratum fecisse, qui nocentes homines à regibus impetratos, & ex carcere eductos, uiuos inciderunt. Est igitur anatome huic arti admodum necessaria, & à Chirurgo consideratur, non ut Chirurgus est: nam ut talis artifex principia in illa arte recepta considerare non potest, quanuis ea intelligat, & sciat: nescit enim ea, nisi inquantum artifex est alterius artis: Porrò ipsum oportet suæ artis principia ex eo loco, in quo magis nota sunt, accipere. Differt nempe ars Chirurgica ab anatomica, ratione subiecti in quo; siquidem una in uiuentibus, altera in cadaueribus exercetur,& ratione finis, ac operationis: nam hæc uniendo, illa destruendo, & rectè diuidendo operatur. Secunda Chirurgi consideratio [d] illa est, in qua aduenit finis, qui in aliqua sede morbo in unitate laborante inducendus uenit. Quicquid enim agit Chirurgus, ut partes membri uiuẽtis diuisæ ad pristinam unitatem

a ¶ Auer. 1. coll. cap. 1.
b ¶ Gale. 1. de not. loc. affect. cap. 1.
c ¶ Cels. in suo proh.
d Gal. 2. de crisi cap. 9. Auerr. 7. coll. cap. 32.

deducantur, operatur. Hic enim est eius finis primò petitus, & ultimò comparatus; & est terminus, in quo omnes eius quiescũt operationes. Effectiuarum [a] enim artium finis est ipsum opus, & non actio: nam artes primò per se finem considerãt, reliqua uerò, quatenus ad hunc conducunt. Attamen quãuis Chirurgo sit proposita perpetuò pro fine sanitas morbi in unitate; non eam ob hoc semper assequi arte potest, cùm sint multi ex istis morbis, qui sub arte cadunt, insanabiles, hac ratione, quia suapte natura tales sunt. Tertia chirurgi consideratio, est auxiliorum, à quibus finem assequi posit: Hæc in genere [b] triplici instrumento adimpleri solent, nempe optimo uictus regimine, medicaminum usu, & manus artificio: quorum duobus ut theoricus, & uno ut operator, uti solitus est diligens Chirurgus.

a ¶ Gal. 2. cō. 1. in lib. Hippo. de his quæ in medicatr. fiunt.

b ¶ Scribon. lib. de med. comp. descr. cc. Cels. li. 1. in proh. Gale. in intr. m. ca. 10. Auic. 4. pri. ca. 1.

De actionibus artis Chirurgicæ.

VNAQVAEQVE [a] actio Chirurgica præcipuè sumitur à membrorum affectorum similitudine & dissimilitudine, in unitate, forma, numero, quantitate, & situ: & horum omnium cognitio acquiritur VISV, ut inflammationum, siue tumorum omnium præter naturam, solutionum continui, & cutaneorum affectuum. TACTV, ut in luxatis, aut fractis ossibus, scirrhosis, aut ædematosis dispositionibus, ac effectibus calidis & frigidis. AVDITV, ut in magnis ossium fracturis, nempe crepitu, & rumore, aut uocis raucedine, uel mentis alienatione. Secundariò omnis Chirurgi operatio utpote ex quatuor sumitur, nempe A QVIBVS, PER QVAE, QVIBVSCVM, & CIRCA QVAE. A quibus, uidelicet medicis, ministris, & aromatariis, qui omnes Chirurgo operanti auxilia præstare solent. Per quę, organa, seu instrumenta, aut medicamenta, & quæ exterius adhibentur. Quibuscum, lumine, loco, & tempore. Circa quæ, uitiatæ partis naturam, & morbi essentiam. Quæ aũt in uniuersum à Chirurgo considerantur, sunt AEGROTVS, MINISTRI, ORGANA, LVMEN, QVANDO, LOCVS, VBI, CORPVS, QVOMODO, & MODVS. Aegrotus, an sit infans, puer, adolescens, consistens, senex, aut decrepitus, fœmina aut masculus, effœminatus & timidus, aut fortis, audax, & laboribus deditus. Ministri, nempe periti, audaces, & affabiles, in quibus consideratur numerus, ne plures sint, quàm deceat. Locus, ut prompte seruitia præstent, nec impedimento sint; habitus expeditus, ut citò mandata exequantur, præter hæc membrum quod curatur eo modo continere debent, quo traditum fuerit, reliquum uero corpus sic, ut immobile permaneat. Item silentium seruent & eum qui præest auscultent, ob id mulieres & pueri expellantur: Organa, scilicet ferrea, lignea; linteamina, magna aut parua, quæ in ossium fracturis, aut luxationibus à Chirurgo, curationis gratia, parata conseruentur, ueluti scaphia, scamna, glossocoma, scalæ, & alterius formæ similia. Lumen, naturale, artificiale, auersum, aduersum, magnum, aut paruum. Quando, in uere, æstate, autumno, aut hyeme. Tempus, in morbi initio, incremento, consistentia, aut declinatione: quippe aliqui sunt morbi inducias non admittentes, in quibus quàm celerrimè medicus manu, aut instrumentis uti debet, ut in gangrænis, & dolore atroci; interdum in morbi statu, ut in abscessuum sectione: interdum in declinatione, ut suffusiones acu deponendo. Locus, in supremo, aut medio, aut infimo uentre, aut in sede extrema, aut cutaneis partibus. Vbi, in aere aut calido, aut frigido, aut æquinoctiali, particulatim in loco opportuno, cùm non minus idoneum locum ægrotus requirat, cui manus curatio adhibenda est, quàm medicus instrumentum & lumen. Corpus, in membro nobili, aut nobilibus seruienti, aut ignobili, duro, molli, aut mediocris consistentiæ. Quomodo, æger se medico exponere debeat, stando, sedendo, cubando, ratione commodi aut sui, aut operantis, aut luminis. Modus, uidelicet diæta, siue

a ¶ Hipp. lib. de off. med. Gal. lib. ar. par. m. ca. 87. & lib. 9. de plac. Hipp. & Plat.

recta uiuendi ratio; potio, id est conueniens pharmacum, & manuum operatio, quam Græci Chirurgiam uocant, in qua multa considerare tenetur artifex, nempe ut benè & eleganter agat: elegantia enim, & uenustas in Chirurgorum actionibus maximè probatur. Iucundè etiam, & quàm minimo cum dolore. Citò in morbis, qui celeritatem expostulant, ac Tutò, ut morbus sanetur, & ne amplius reuertatur, aut reuiuiscat. Quæ uerò propriæ à Chirurgo considerantur actiones, illæ sunt, quæ ab eo immediatè perficiuntur, & munia propria dicuntur, in quibus uniuersa artis ratio sita est, uidelicet solutum continuare; Continuum soluere, & superuacaneum demere. Solutum continuat in cruentis & magnis uulneribus per accidens aut sutura, aut fibulis, aut laqueis, aut fasciis, aut glutine; reliquum uerò per se à natura adimpletur. Continuum soluit abscessus secando aut ferro, aut igne, aut medicamento uim urendi habente. Absumit, & tollit quod superuacaneum, & superadditum est, medicamento, aut ferro, aut igne, ut polypum, thimum, acrocordonem, & sarcomata omnia. At genera noxarum, quæ propriè à Chirurgo tractantur, sunt, CVM QVID EXTRINSECVS VENIT ET LAEDIT, ut uulnera, & quæ telis, globulis plumbeis, sagittis, spinis, & similibus causis procatarcticis fiũt. CVM QVID INTRA SEIPSVM CORRVPTVM EST, ut ulcera putrida, gangrænę, carcinomata, & affectus omnes, qui à prauis succis, & internis causis procreantur. CVM QVID INNATVM EST, ut fistulæ, sinus, teredines, & occultæ dispositiones morbosæ. CVM QVID INCREVIT, ut omnium tumorum præternaturalium genera. CVM QVID ADDITVM EST, ut morum, uerucha, sarcoceles, & excrescentiæ omnes. CVM QVID DEEST, ut pars aliqua dempta, aut curta, aut uulnera caua, aut magni sinus, & similia. CVM QVID IVSTAM NON SERVAT NATVRAM, ut luxationes, ossium fracturæ, monstrosa, & affectus in numero, ut sextus digitus, aut in quãtitate, ut elephantiasis, & ex his omnibus alia sunt, in quibus plus medicamenta, alia uerò, in quibus plus manus proficiunt. Porrò dictum est,[a] actiones, quæ circa ægrotum fiunt, sub triplici esse discrimine: nam aliquæ à solo medico celebrantur, ueluti luxata ossa in propriam sedem reponendo, & fracta coniungendo, & alia id genus, quæ solum manus operam desiderant: Aliæ à natura tantum, ut quod in carnosis partibus deperditum est, resarciatur: Multæ verò à medicamentis tantummodo, ut quicquid superadditum est absumatur. Adhuc & quàm plurimæ aliæ operationes à Chirurgo aliquo mediante auxilio perficiuntur: & hac ratione mediatæ operationes nuncupantur, ueluti fluentem sanguinem sistere, destillationes repellere, materiam coniunctam aut discutere, aut suppurare, cruditates præparare, quod immundum est purgare, disiunctũ vnire, tensum aut durum mollire, humidum exiccare, siccum humectare, frigidum calefacere, calidum refrigerare, corruptum resecare, cariosum adurere, dolores sedare, imbecille corroborare, & similes indicationes alterius auxilio adimplere. Organa autem, siue instrumenta ad uarias operationes requisita, quæ apud bonos Chirurgos in quotidianum vsum ueniunt, quibus etiam munitus perpetuò esse debet Chirurgus, vario modo & ex diuersa materia formantur, & propè operatorem ea exponenda sunt, ne, ubi operari expedit, operam impediant, si longius distent, quàm ut possint capi: Collocentur ergo circa eam corporis partem, quæ tractatur; quòd si operatori ab altero præbeantur, is optimè oculatus paulò antè paratus sit. Quorum aliqua facta sunt ad EXPLORANDVM, ut in fistulis, quas Græci syringas uocant, & cauernosis ulceribus, uel teredinibus, & cariosis ossibus, Specilli argentei, aut plumbei, uel in vesicę calculis Argalia seu Alchartir, quam isti syringam vocant. Aliqua ad CONIVNGENDVM, ut in uulneribus de recenti illatis, Acus triangulata, Fasciæ, & Ferulæ. Aliqua ad INCIDENDVM, ut ad pilos denudãdos, Forcipes aut Forfices; ad cutim scarificandam, Nouacula; ad venas incidendas, Scalpellum Chirurgum siue phlebotomicum: ad abscessus aperiendos, Scolopomacherion: ad fistulas diuidendas, Syringotomum: ad corrupta membra resecanda,

a ¶ Gale. lib. 1. uirt. natur. li. de const. ar. m. cap. 12. 4. de comp. med. sec. gen & 3. Meth. cap. 6.

resecanda, Serra magna. Aliqua ad PERFORANDVM, vt in caluariæ affectibus, Terebra, & Modioli: in suffusionibus, Alberid: in ægilopa, Terebra triangulata: in hydropa, Manubriolum. Aliqua ad APERIENDVM, vt in faucium morbis, Glossocatocon: in morbis vteri, Diopter: in vitijs ani, Catopter. Aliqua ad EXTRAHENDVM, vt in suppuratis, Piulcum: in aqua inter cutim, Clepsydra: in fœtu emortuo Vncus: in sagittis extrahendis, Diocleum. Aliqua ad IMPONENDVM, vt in sinibus, Clysteres oricularii cotenchytas græcè dicti: in vtero, Metrenchitas: in uesica, Catheteras, aut recti Syphones. Aliqua ad RESTAVRANDVM, vt in fractis ossibus, Glossocomia, Scamna, Tripastrum, Capsulæ, & similia. Aliqua ad ANATOMIZANDVM, vt cultelli excisorii diuersi, radioli, vncini, syphones recti & obliqui, acus multæ, calami uarii, Malleus, Flabellum, & filum. Aliqua verò ad CAVTERIZANDVM, vt aurum, æs, plumbum, sulphur, cucurbita, gossipium, pagina, clauilia multa ferrea diuersarum formarum, nempe cultellaria, lunata, scutalia sphærica, triangulata, quadrata, mallearia, oliuaria, lingualia, cannulata, radiolata, & similia. Quæ autem semper à Chirurgo circunferuntur, sunt acus, forfices, volsella, specilli uarij, nouacula, phlebotomum, & eleuatorium. Quæ omnia instrumenta hinc inde suis locis, ac in uniuersum Deo Maximo fauente in nostra Chirurgiæ officina concinnè delineata videbuntur.

De modo acquirendi artem Chirurgicam.

QVi verò in addiscenda Chirurgia laborat, primò intelligat, quòd vnaqueque [a] facultas & ars multiplicem habet modum notitiæ: vnum scilicet rerum pertinentium ad naturam illius facultatis vel artis, id est, quòd sit facultas vel ars vera, vtilis, & comprehensibilis: alterum, qui est modus acquirendi illam facultatem, vel artem; & vanum est, ait Philosophus, [b] velle simul addiscere artem, & modum eam acquirendi; sed [c] prius decet modum eam sciendi addiscere, qui fit per principiorum cognitionem, quæ illius artis theoremata, siue notitiæ esse dicuntur; q̄ primò in anima addiscentis esse debet. Secundò partes illius artis: Tertiò intercedẽtibus principiis, & partibus totã ipsam artem. Hac ratione & Galenus in addiscendis artibus hæc in primis obseruanda iussit, procedendo nimirum à cognitione rerum communium ad singularia; aut à magis vniuersalibus ad minus vniuersalia; siuè, vt ait [d] Philosophus, ab his, quæ magis nota sunt, ad minus nota. Porrò quæ magis vniuersalia, & magis nota sunt, à parte theorica, & antiquorum [e] libris petenda ueniunt. Quare bonarum litterarum studijs Chirurgus deditus esse debet. Praxis verò, siuè quæ ad vsum pertinent, postmodum acquiruntur militando, & externos exercitus sequendo. Sic enim quispiam peritus euadet, præsertim eis seruitia præstando, qui in ipsa arte periti, valdeque occupati in curandis morbis, Chirurgicis operationibus, fuere; ac instrumentorum, machinarum, & medicamentorum inuentores extiterunt. Inchoet ipse deinceps in apparẽtibus morbis experiri, ac operari, atque in his potissimum, qui magis noti sunt, ac simpliciores, & magis sanabiles noscũtur; eos quippe dimittendo, qui culpabilẽ medicũ reddere possunt, nẽpe cacoethes, chironeos, phagedenicos, teredinosos, atrabilarios, aut ad interitũ tẽdẽtes; alioqui nemo unquã optimus Chirurgus euadere poterit. Præterea [f] in arte frequenter se exerceat, & cæteros artis peritiores operari sæpissimè uideat; & quæ ab alijs facta viderit, ac ipse expertus fuerit, memoriæ mandet, ac diligenter obseruet: nam dictum est, artium omnium opera frequenti exercitio firmantur; & artis necessaria sæpè tractanda sunt, ut inferius ad unguem in singularium morborum curatione explicaturi sumus.

a ¶ Aristo. 1. de par. ani. cap. 1. & 2. Phys. com. 16.

b ¶ 2. Metap. cō. 15.

c ¶ Gale. lib. de const. ar. m.

d ¶ Lib. 1. de phys. au.

e ¶ Hip. li. de offi. med. de calu. curat. de fracturis. de luxatis, de ulceribus. Cels. lib. 5. 7. & 8. Gal. li. de cõp. med. sec. genera. & li. 3. 4. 5. 6. 13. 14. meth. Paul. lib. 3. & 6. Auic. 3. & 4. 4. Albuc. ubique.

f ¶ Gale. 6. de comp. med. sec. gen. & 9. Meth. & 4. Aphor. cō. 22.

De optimi Chirurgi generalibus conditionibus.

PTIMI Chirurgi generales conditiones in omnium medicinæ partium cognitione consistunt. Quarum prima iudiciaria est, simplicium & compositorum morborum notitiam complectens, qui sub triplici modo patientes affligere solent, nempe in complexione aut materiali, aut sine materia; & sic interdum similaria, interdum organica membra offendunt: in compositione etiam, & semper compositas sedes cruciant, aut in forma, aut in situ, aut in quantitate: in unitate, qui & simplicibus, & compositis partibus occurrere possunt. Secunda verò notitia est causarum antecedentium, Primitiuarum, & earum, quæ coniunctæ nominantur; pariter & accidentium communiũ, quæ vnà cum diuersis morbis diuersimode oriri contingunt, & quàm facile separantur; nec non & propriorum, quæ unà cum ipso morbo nascuntur, & eum, sicut umbra corpus, sequuntur. Tertia prædictiones euentuum cõtinet, breuitatis uidelicet, aut longitudinis morbi, vel salutis, aut mortis infirmi; proindè morbũ talẽ esse, per causas immediatas, & per propria signa prædictionem attestantia declarare Chirurgus tenetur, nec non in topicorum medicaminum applicatione opportuna, loco conuenienti, & tempore debito. Quarta partem diæteticam habet, scilicet in ambientis aeris electione, corporis nutritione, somno & vigilia, motu & quiete, corporis repletione & inanitione, ac animi accidentibus; quæ omnia ad salutis conseruationem, & futuri morbi præseruationem summoperè facere uidentur: potionariam etiam, uidelicet humores malè dispositos, in quali aut quanto peccantes euacuando, potissimùm cùm præparati fuerint, in condecenti quantitate, tempore opportuno, nec sub Cane, nec ante Canem; aut si minus Canis uitari posit, cum vocatis vulgo benedictis medicinis, per conuenientem regionem, nempe per alui eductionem, per lotii copiã, sanguinis missionem, sudoris quantitatem, aut vomitum conuenientem. Insuper inter prædictas conditiones Chirurgia theorica enumeratur, quæ speculatur à Chirurgo, vt sciat quid sit Chirurgia docens, quæ largo modo scientia est, & vtens, quæ purus manuum actus existit: ac etiam & subiectum Chirurgiæ materiale, siue attributionis, quod est corpus humanum viuens aliqua ex parte ægrum, manuum operatione plurimùm egens: pariter & intentionale, quod est morbum in vnitate, aut iustam naturam corrumpentem remouere; & hac ratione Vnio (ut superius demõstrauimus) erit huius partis Chirurgiæ subiectum, & finis quem Chirurga manus consequitur, Vniendo, Diuidendo, & Demendo. Postremò inter easdem conditiones Chirurgia practica refertur, in qua [a] Chirurgus operatur, ratione finis, CITO, ante symptomatum aduentum, ac sine uanis promissionibus pristinæ sanitati infirmum restituendo. LAETE, ac hilari vultu omnia peragendo, patientibus [b] salutem promittendo; astantibus verò, amicis, & affinibus ueritatem pro posse prædicendo; & in hoc prudens, & circunspectus sit; nam melius est silere, quàm errare, vanum iudicium proponendo. TVTO, inceptam curationẽ adimplendo, nobilia membra ab omni noxa præseruando, ægrotum ab alio morbo, diuerso symptomate, & non solita causa liberando, & ne denuò vitium reuiuiscat curando. SINE DOLORE, manibus omnia leuiter pertractando, medicamenta omni mordicatione carentia, præterquàm necessitate vrgente, administrando, instrumẽtis optimis & accommodatis vtendo, affectum membrum in sua naturali habitudine conseruando, & omnes dolorũ causas tollendo; atque hoc inter curandũ perpetuò seruando, vt si non iuuet, saltem non noceat. Hæc sunt optimi Chirurgi considerationes, & operationes, quas summa fide undequaq; celebrare tenetur; nam sic iubet diuinus Hippocrates.

a ¶ Hipp. 1. Epidem. sect. 2. Gal. 14. meth. ca. 13. Cels. lib. 3. c. 4.

b ¶ Cels. lib. 5. cap. 26.

De optimi Chirurgi præcipuis conditionibus.

a ¶ Hipp. lib. de artic. lib. de medico. lib. de decenti ornatu. Gale. lib. de conſt. ar. m. lib. 3. de facult. nat. & 8. Meth.

PECIALES verò ſiue præcipuæ optimi Chirurgi conditiones in eius animi operationum promptitudine conſiſtunt;ob id [a] Prudens eſſe debet, & acuti ingenij,ut medicorum axiomata intelligat,ac ea indicationibus , & operationibus opportunis applicare ſciat,nec non vt accidentia, quæ de recenti contingunt,aptè corrigat, atq; propellat. Sit tenacis memoriæ ob vniuerſaliũ theorematum reminiſcentiam;& vt eorum,quæ apud peritos præceptores aliàs viderit, operando reminiſcatur. Sit optimi iudicij,vt morborum facultates , qui primò ac per ſe actiones lædunt,& cauſas,quæ non per ſe & primò,ſed per accidens eaſdẽ offendunt,ac ſymptomata,quę morbos tales eſſe demonſtrant,& concomitantur, perſcrutetur;hæc nanque præter naturam ſunt omnia , & illi vim inferunt , ac eius ordinem peruertunt,ſummeq; pręſagiendo circunſpectus eſſe debet. Sit præterea humanarum litterarum ſtudioſus,vt Græcos & Latinos ſcriptores intelligat. Logicen calleat , vt demonſtrando , verùm à falſo diſcernat , & à ſophiſtis valeat ſe tueri. Naturalis ſcientiæ ſit peritus, vt principia,cauſas, & elementa omnium rerũ agnoſcat: Artis medicæ,vt res naturales,non naturales,& præter naturam diſcurrat,ſanitatem potisſimùm,à qua effectus ad actionem,ſecundum naturam efficiendam idoneus reſultat. Cauſas ſanitatis effectrices & conſeruatrices; Vires,ideſt naturales diſpoſitiones,quæ aduerſus morbos certant, & corpus conſeruant: Conſuetudinem,quę ferè altera eſt natura: Temperaturam totius,& partium, quæ à ſimilibus conſeruari,& à contrarijs corrumpi ſolet. Anatomen intelligat opus eſt, vt via reſolutiua per rectam corporis humani ſectionem,eiuſdem fabricam agnoſcat,in qua [b] artificis ſummi, ac conditoris noſtri potentiam ac magnitudinem deprehendimus: pariter & plantarum , mineralium,animalium , nec non ſimplicium ac compoſitorum medicamentorum naturas,& facultates intelligat. Philoſophię moralis præceptis abundet,vt in propriis actionibus ſe rectè regere valeat. Bonis ſit moribus præditus: miſeris pius,cunctis amicus,ſed quàm paucisſimis familiaris intimus: cum imperitis non multa fabuletur: Sit affabilis,lætus: ſed ſecretus, & caſtus. At ſi moderatus,humanus,iucundusque fuerit: grauitatem tamen ſeruare debet,& potius liberalem,quàm auarum ſe oſtẽdat: operando audacem & ſecurum ſe præſtet: ſit quoque prudens incurabiles morbos euitando, & propriam ſalutem curando: nam medici gubernationẽ eſſe dicimus(ait Hippocrates) vt videat, quo bono corporis habitu,& colore præditus ſit iuxta exiſtentem in ipſo naturam: vulgus enim exiſtimat eos,qui non ſatis benè diſpoſitum corpus habent , nec ſibi, nec cæteris benè proſpicere poſſe. Ornatè,ſed expeditè,induatur , vt liberè operetur, & operando ne deturpetur: grauis ſit in veſtimentorum longitudine, & indumentorum bonitate: anulos aliquot in digitis gerat: manus,faciem, pilos in barba & in capite,ac alias corporis partes quàm purisſimas habeat : ungues digitos ne excedant,neque admodum breues ſint,ne , dum vulnera probe ac decorè vnire tentauerit, infirmo maleficiũ inferat: in locutione,aſpectu,& omni corporis habitu grauitatem retineat,etſi dixerit Hippocrates: Aeger quęrit à medico auxilium,& non ornatum,& morbi non eloquentia(ait Celſus)ſed remediis curantur. Aetas ſit iuuentutis,aut iuuentuti propinqua,hoc eſt intra conſiſtendi ætatem & virilem,quæ & ſenſibus,& robore viget,ob varias vtilitates,nempe labores ferẽdo , ſtudendo, deambulando,& medelam opportunè præſtando: manu vtraque pro dextra , intremula,& ſana vtatur: nã agens(ait Hippocrates)vti vtraque manu ad omne opus debet,& ambabus ſimul: ſiquidem ambæ ſimiles ſunt, id ſpectant , vt rectè,vt decorè,vt eleganter,vt celeriter,vt iucundè,vt promptè agat, nempe cõtorſiones quietè accommodando,luxationes proprijs ſedibus reponendo,fracta oſſa in ſuam iuſtam naturam,& probam vnitatem reducendo , teredines vrendo , caluariam ſciſ-

b ¶ Gale. 9. de plac. Hipp. & Platonis.

sam terebrando, putrida membra resecando, ac bis vel ter in die patientibus me delam prętando. In quibus omnibus actionibus, quę per sectionem, aut vstionem fiunt, velocitas, ac tarditas æqualem laudem meretur, siquidem in quibus per vnicam sectionem Chirurgia absoluitur, velocem dissectionem facere oportet: valdè tamen turpe est, non contingere à Chirurgia, quod expectare cōtingit. In optimo etiam Chirurgo omnium sensuum salus requiritur; VISVS præsertim, vt primo ægrotantis faciem pernotet, & vt minima quæque in profundo, aut abscondito sinu videre posit; vt corruptionis initium, aut alterius morbi agnoscat, ac medicaminum, vel instrumentorum, bonitatem percipiat. AVDITVS, in ossium fracturis, quæ strepere solent; aut in caluariæ terebratione, quæ magis auditu, quàm tactu tutò perficitur. auditui etiam subiecta sunt sternutamentum, tussis, hominis strepitus præternaturam loquentis dum mente non constat. GVSTVS, ob simplicium medicamentorum facultates, & quibus vescuntur, rerum temperaturas. ODORATVS, ob vlcerum, aut abscessuum digestiones, aut putredines, vel deiectionum, aut lotij, aut respirati aeris qualitates, & medicaminum bonitatem. TACTVS, ad durities, & lenitates percipiendas ad intemperiei qualitates, & vlcerum dispositiones dignoscendas, ac vomicarum maturationes perscrutādas. Porrò hæc sunt optimi Chirurgi officia, habitus, ac communes, & propriæ conditiones, quibus ipse munitus esse debet, ut in suarum operationum cognitionem rectè deuenire posit: quas pariter in humanis corporibus Chirurgiam requirentibus fideliter, ac omni studio exercere tenetur.

DIGRESSIO.

HACTENVS de optimi Chirurgi conditionibus, de eius officijs, ac officina, & de his quę in cōtinuo vsu habere solet, multa enarrauimus, nunc restat ut breuiter tanquam per epilogum de agendis, ac in medendo prępa randis. Potissimum in solutis continuitatibus aliqua describamus, in quibus multa consequi solet per disidentium partium commissionem, seu labiorum vulneris applicationem, & eorum conseruationem, ut orę ipsę secum coalescant, atque agglutinentur, quod in simplici vulnere à sola decenti fit ligatura, vinculo scilicet ex duobus initijs circundato. sed prius cauere oportet ne quid extrinsecus intercidat, quoniam sæpius vsu venit vt pilus, aut extraneum quid interueniens, earum quę copulandę sunt, partium, vnitatem impediat. Hęc quidem est solutę continuitatis curatio, cum ipsa sola seorsum in carnosa parte constiterit: si verò quid infixum fuerit, has pręcedit operationes, eorum extractio, quę interdum in vulnere continentur, postmodum sanguinis copiosè fluentis si adderit cohibitio, vltimo partium vulneris aggregatio, nempe sutura, aut deligatura, quę fascijs aut vinculis perficitur, in quibus omnibus actionibus operator, turundarum, lichnorum, spleniorum, & fasciarum materiam, formam, & finem, considerare tenetur.

RERVM PRAETERNATVRALIVM EXTRACTIO.

SI quis ergo quæ corpori infixa sunt detrahere voluerit, sibi aliqua primo consideranda veniunt, nempe rei extrahendæ magnitudo, substantia, & forma, postea sedis affectę habitudo, situs, & officium, vltimo opportuna instrumenta & operandi modus. Quę verò illata corpori intus hæserunt, magno negotio sæpe eijciuntur, & difficultas est ex eorum generibus, quę hęserunt, aut ex sedibus in quas illa penetrarunt. omne autem tale extrahitur aut ab ea parte qua venit, aut ab ea, in qua tetendit. itaque si altè non insedit, nil melius est, quam qua venit id euellere, sed si retro recipiendum, scalpello plaga imprimatur, habita summa cura, ne neruus, ne uena magna, aut arteria incidatur. verùm quan-

tò

tò prius id fecerit, vt libro sexto dicemus, seipsum medicus, ac ægrum à magno discrimine liberabit, attamen si telum aliquod defixum primis conatibus commodè, ac salubriter euelli non potest. Sic eousq; dimitti debet, donec circumposita caro emarcescat, & telum ex se exeat. si autem aliquod principalium membrorũ læsum fuerit, & patiens superuicturus non est, ab omni operatione cauere oportet, & opus naturæ committatur, telo à corpore euulso, non alia est vulneris medicina, quam quæ esset, si corpore icto nihil inhæsisset, & vulnus vt cætera proprijs indicationibus sanetur.

SANGVINIS PROFLVVII COHIBITIO.

PROFLVIT sanè à vena aut arteria sanguis, interdum eo modo quem Græci anastomosin vocant, adaperto earum ore ob vasis imbecillitatem, ob sanguinis impetum ad os ruentis, aut eius acrem qualitatem extrinsecus ademptã, aut tunica diuisa telo acuto, aut ad secandum habili, aut obtuso, graui, & duro, contundente, aut à refrangente, nempe vehementissimo motu, insolita tensione, succi crassi ac vaporosi abundantia aut casu, Erosione ab humore acuto, à morsu animalis, & medicamento vrente, aut sine Erosione diabrosin, aut sudoris vice transcolatus diapedesin illi vocant, tunica venæ rarefacta, gracilium vasorum ore adaperto & sanguine attenuato: Sistitur autem obturato quod perruptum est, clauso vulnere, labris eius quod dissidet in idem adductis, aut Chirurga manu, vbi vulnus ad manum se exhibet, aut cõdecenti deligatura, aut refrigerantibus ac astringẽtibus medicamentis, aut osculo venæ obstructo, sanguine ipso cõcreto trombos à Græcis nominatur, aut ijs, quæ foris adhibentur, veluti carnosæ partes, aut cutis ipsa circa vulnus & quæcunque commiscentur, nempe linamenta ex oui albore concusso, auxilia emplastica, aut quæ crustam faciunt vt ignis, aut igneam vim habentia, & quæ animi deliquium mouent; sistitur interdum etiam sanguine auerso atq; aliorsum translato ad proxima deriuato parocheteusin Græci dicunt, aut ad contraria reuulso, antispasin ijdem vocant, quippe ligaturis, frictionibus, cucurbitulis, hirudinibus, balneis, & sanguinis missione.

VVLNERVM SVTVRA.

SVTVRA vulnerum inde sequitur omnibus vulneribus in molli parte acceptis, vbi labra multum dissident, summopere conueniens, in qua à Chirurgo hæc considerantur, Incarnandi seu agglutinandi finis, vt in recentibus vulneribus, Supprimendi, vt in sanguinis fluore, Conseruandi, vt in labris vulnerum in vnum adductis & ad tempus sic præseruandis, Retinendi, vt in abdomine vulnerato, aut in lacertis transuersaliter sectis; pariter instrumenta veluti acuum forma, longa, breuis, lenis, triangulata, & cauda sic excauata vt filum in ea commode recondatur, longa in magnis musculis profundè sectis, in quibus comprehendere sutura non tantum cutem debet, sed aliquid etiam de carne, breuis in facie & manibus, lenis vbi caro mollis est, cuspide triangulata in abdomine vulnerato, & membris durioribus. Filum aut sericum quod nullibi fere in vsu est, aut lineum quod communiter magis probatur, vt sutura diutius conseruetur, æquale, duplicatum, & forte, sed non nimis tortum, neque nimis crassum, vt facilius penetret, neq; nimis tenue quo mitius corpori insideat, sed tale sit. quale Galenus 13. meth. in fine probauit, nempe minime putrescibile, vt Romæ Gaietanum erat, aut quod ex Gallijs transportatur. operandi insuper modus considerandus est, veluti in carnosis partibus quando labra sic inuicem dissident, vt sola ligatura in vnum adduci non possint, & in cruentis primum punctum in medio diuisionis figatur, deinde alterum in medio spatio vtriusque lateris. & ita deinceps agatur, donec

vulneris labra rite commissa & cohærentia fuerint, uerum neque nimis rara, neque nimis crebra sutura esse debet, nam illa non continet, hæc vero vehementer infestat. sutura oras iungit, quæ nec ipsæ inter se quidem coniungi ex toto debent, vt si quid intus humoris concreuerit, emanet, & hæc est vera fibulandi ratio. nam fibulæ latius vulnus esse patiuntur, siquidem fibulæ vt Latini dicunt, aut anneteras vt Græci, adhibentur vbi vulneris partes adeo distant, vt sutura aut glutine uniri nequeant. Fibulæ instrumenta ferrea sunt ab utraque parte recuruata, hami effigiem repręsentantes, quæ disiunctas, atque hiantes partes vulneris committunt. Infimus venter sæpe etiam vulneratur, prolapsaque intestina, reconduntur, & oras vulneris suturæ comprehendunt. tuncque, interuallum quod singulis acus traiectionibus interuenit, quod ad compescenda pertinet ea quæ subsunt, breuissimum esse postulant. quod vero ad firmitudinem ipsius cutis necubi rumpatur, breuitas parum tuta est. quare vtriusque vitiato excessu eligenda mediocritas est. Intestina vario modo suturam admittunt, nempe sutorum, aut pellionum more, ac acuum & fili varietate, quod quemadmodum fiat, libro quinto indicabimus. ea vero qua vtimur vbi sanandi spes alia non datur, fit oribus vulneris reuolutis, vti pelliones pelles consuere solent, quæ etiam in ruentis sanguinis magno impetu, & magnis intestinis sectis probatur. Hoc seruato vt hamos ac formicarum capita spernendo, nunquam sutura utamur, antequam vulnus à re extranea, aut a concreto sanguine optime expurgatum fuerit.

TVRVNDARVM APPARATVS.

TVRVNDAE, quas Græci mota emmota, & taemota, & Latini lichnia lichinia, penicillia, & collyria & linamenta in longum implicita vocant, vulgus cuneolos, hasteolos, tentas, aut tastas, appellat, Instrumenta quędā sunt in curandis vulneribus maximo usui. ob id à Chirurgo consideratur eorum materia quatenus linea, aut plumbea, aut alterius substantiæ esse debet, nempe ex spongijs laqueo vehementer compressis, aut radice Gentianæ, Draguntij, Brioniæ, Ebuli, medulla cannarum Melicæ seu surgi, dum fistulam aut vlcus aliquod dilatare cupimus, vel filis lineis quam mollissimis, aut stupis bene pexis, & sordibus purgatis potissimum in recentibus vulneribus adhuc earum forma consideratur, lata nimirum in vulneribus aut vlceribus planis, rotunda in angustis, oblonga in sinuosis, longa & angusta in sectis & rectis, cannulata in narium vulneribus ob inspirationem, in thorace perforato ad perpetuam humiditatum inanitionē, harum vero turundarum omnium multæ filo laqueari solent, & quamplurimæ claui effigiem præ se ferunt, ne facile intro labantur, & hæc proprie linamenta. Turundæ & penicillia uocantur: Qualitas earum sicca, aut aliquo medicamento imbuta fit, Finis, ad obturandum in sanguinis hemorrhagia, ad dilatandum in profundis sinibus, & fistulosis dispositionibus vbi necessum est aliquod orificium ampliare, aut amplum conseruare, vt in osse tered ine affecto, aut vulnere prauo succo, aut veneno prædito, ad præparandum in vulneribus crudis, aut contusis, aut malo aere alteratis, ad abstergendum in morbis qui detersione egent, ad incarnandum vbi deperditæ substantiæ regeneratio est expectanda. vltimo ad symptomata tollenda, quæ faciunt quo minus vulnus sanetur, aut in vetustate degeneret.

PVLVILLORVM VSVS.

PVLVILLI, qui à Græcis anactira, & anacratira, à Latinis puluilli, & puluinarij, & communiter plumaceoli vocantur, instrumenta quædam sunt mollia diuersarum formarum exterius applicanda, & ad varios fines vtilia. Hac ratione Chirurgus in eorum apparatu plura cōsiderare tenetur, veluti ma-

teriam,nam aliqui fieri ſolebant ex pluma inter duos pannos conſuta à qua nominis ethimologiam ſumpſere. alij ex ſtuppa præſertim cannabina, aut ex lana, aut ex bombice ſiue goſſipio, aut ex ſpongijs, aut ex pannis lineis pluries duplicatis potiſſimum dum optamus vt vulnus aliquo madeat liquore: Numerum, nam interdum vnus interdum plures occurrunt, Formam ſiquidem alij oblongi, alij ſemirotundi, alij triangulares, alij conuexi, & alij quadrati formantur, vtilitatem quatenus aliqui ad incarnandum conſtruuntur. nam quandoque diſſectas & diductas partes membri, quod in vnione diuortium patitur, fulciunt, & comprimunt, & hi bini ac triangulares requiruntur, & ita diſpoſiti vt vnus vni, & alter alteri vulneris orarum lateri commodè adaptetur, aliqui ad retinendum, vt in ramice ſiue hernia inguinali, aut vbi medicamenta labi facillimè poſſint. aliqui ad defendendum vt pars lęſa ab iniurijs exterioribus tuta ſit, & iſti oblongi & lati formari debent, & quandam effigiem cum animalium ſplene ſeruant, ideo ſplinia aut ſplenia nominantur. artubus faſciarum loco adhibentur: & dum paruæ ſunt cauitates partium replemus, & tunc turundæ & plagulæ uocantur: aliqui ad expellendum vt in ſinuoſis vlceribus ne ſanioſam proluuiem, aut ichores ſordidos intra ſe retineant, & hi ſemiouales conſtruuntur. aliqui ad copioſas humiditates exiccandas, vbi quotidie copioſe emanat, vt in neruoſis partibus ſectis dignoſci poteſt, & hi ex ſpongijs interdum parantur. aliqui ad calorem innatum fouendum, vt in caluaria fracta, aut vbi calor imbecillis reperitur, & hi quadrangulares fieri ſolent. ſicci interdum applicantur. multoties vero medicamento aliquo tenui infuſi, veluti oui albumine, vino, oleo, oxicrato, aut aliquo magiſtrali decocto, pro ut res ipſa poſtulare videtur.

FASCIARVM VTILITAS.

ET quia bifariam ſimul manent & conglutinantur quæ cõmiſſa ſunt, alia enim per ſe quæcunque ſecum concreſcunt & coaleſcunt ut mollia & viſcoſa, tum caro ipſa, tum quæ carnea ſunt, alia aliorum ope, ut ea quæ colligantur, aut glutino aliquo vniuntur, vt quæcunque dura ſicca ve ſunt vt oſſa fracta quæ vinculum aliquod requirunt Gręci Porum ſarcoidem, Arabes alrosboth, Latini callum vocant, ideo obſeruandum eſt vt aptè ſimul coire poſſint, & ob id ſciendum has omnes operationes non niſi faſciarum aut vinculorum auxilio perfici, epideſis Græci vocant. quæ quidem faſciæ ſub tres differentes modos ad fines diuerſos formantur, nempe vt retineant, vt expellant, & vt incarnent. quę retinẽt, membris accommodantur, vbi ſtrictura fieri nequit vt in collo, ſumine, & membris vehementiſſimi ſenſus. quæ autem expulſoriæ dicuntur, ſinibus & cuniculoſis vlceribus adaptantur, & id cõmodum præſtant, quod à fundo ad os collectam humorum colluuiem extrudunt, & ne quid amplius ad locum affectum confluat: valde prohibent. incarnatiuæ vero recentibus tum vulneribus, tum fracturis oſſium adhiberi ſolent.

FASCIARVM CONDITIONES.

IN faſcijs præterea conditiones variæ conſiderantur, nempe materia. nam aliquæ linteæ & leues vbi inflammatio uerenda eſt, ad aſtringendum conficiuntur, ex lana ad continendum ubi de phlegmone nulla datur dubitatio, ex membranis ad agglutinãdum vbi naſus aut maxilla comminuitur. habitus, nam quædam ſunt glomeratæ cum ex habena in longitudinem fiunt, quibus nihil aſſuitur vt ab eis perfecte membra vinciantur, quædam ſciſſæ quæ ex vno linteo extremis partibus vel alibi ſciſſo parantur, quales ſunt quæ ad capitis vulnera dantur, quædam & aſſutæ, quæ ex pluribus habenis varia figura inter ſe coniunctis

componuntur, quales esse solent, quæ suspendunt, cingunt, & mammas deuinciūt, & quæ loco, qui iuxta anum est, accommodantur. Longitudo, nam aliæ lōgæ sunt, vt in Thorace vulnerato, aut membris crassioribus affectis. Mediocritas, vt in fracta Caluaria. Breuitas vt in brachijs. Angustia vt in digitis. Structura, siquidem aliquæ sub eodem ordine texuntur, aliæ ex materia per se coacta constant vel certo ordine implicata, quæ simplici textura fiunt. Aliꝫ ratione vulnerum parantur, aliæ ex tela conficiuntur, quæ ad alium vsum texta in fascias finditur. generaliter quidem fasciæ esse debent leues nè suo onere molestiā afferāt, tenues nè earū ambitu in tumorem nimium assurgant, molles ne ob duritiem urgeant, puræ ne aliæ colore tinctæ sanierum colorem alterent, mundæ ne præterquam quod sordidæ, inde cores sunt, liquore aliquo respersæ non madescant, ac vulnus deterius reddant, non consutæ, ne sua inæqualitate comprimant, æquales ne ob eminentiarum asperitat em, vel alioquin versæ atque consutæ vicinia offendant, latæ vt æqualiter omnes partes amplectantur, ita firmꝫ ne extentꝫ rumpantur.

FASCIARVM ADVOLVTIO.

FASCIARVM aduolutio recte fiat vt eius exequamur vsum, continendo, expellendo, & incarnando. pulchrè vt nō tantum oculos delectet, sed iucunda sit, linteo non implicato, fascia nō duplicata, aduolutio nō rugosa, & æquè ab omni parte consistat, cito vt opus expediatur, & ne dolor excitetur, ac vires dissoluantur, & nè sanguis copiosè effluat, sine labore vt facile operando praua euitentur symptomata, expedite nè à suis operationibus partes vicinæ impediantur, accommodatꝫ vt quæ abscesserunt propellantur, quæ hiantia sunt coniungantur, & quæ peruersa videntur dirigantur.

FASCIANDI RATIO.

FASCIANDI ratio quꝫdam est simplex, vt Tholus, regium, scapha, & discrimen, & horum modorum alius ab altero fasciarum capite incipit, alius à medijs fascijs inchoat, alius vtroque modo procedit, vel composita est, quꝫ sibi nomen vendicat, aut à sede quꝫ vincitur, vt oculus, nasus, inguen, aut ab euentis vt operculū, uallū coniunctum, aut discissum, & habena. aut ab animalis effigie, vt cancer, accipiter, lepus, & Testudo. insuper in omni fasciandi ratione consideratur qua parte fascia initium capiat, qua desinat, & qua futura fieri debeat. nam fasciarum vsus vel incipit vt continendo curantibus prꝫsidijs subseruiat, vel vt ipse per se agat modis quibus curatio committitur, vel vt expellat quæ aliunde ad locum defluunt, dum vulnus fascia cingitur, obseruatur vt fascia ad vulnus deligandum lintea aptissima sit, eaque lata vt iniecta non vulnus tantum, sed paululum vltra vtrasque eius oras comprehendat, dextra pars deligetur in sinistrā, & sinistra in dexterā excepto capite. Hyeme sæpius fascia circuire debet, æstate quoties necessum fuerit.. initia non super vulnus, neque nexum, sed hinc aut illinc appareant. Quod circum inijcitur neque molle nimium sit vt tuto contineat, neque ita tensum vt premendo offendat. Nexus aut simplex aut duplicatus, non qua vulnus est inijciendus, sed alibi. depressus non eleuatus ne coarctando lꝫdat. nodus & filum non deorsum sed sursum accōmodentur. Deligatio conueniens fit à latitudine & crassitie partium coniectura facta. deligentur membra recta in rectum, obliqua vero in obliquum. dum circa vulnus medicamenta, cataplasmata, ligamenta, & linteamina adhibentur considerare oportet vt conferant & non lædant. quæcunque mundiciem celeritatemque admittunt, celeriter mundeque conficienda sunt, atque vbi euitari dolor possit, quàm maxime iocunde. tum reliqua huius generis alia præclarius

agere debemus. Chirurgus ergo peritus eo magis quã alium artificem fungi decet ſuo munere quo ſibi nobilior eſt ſubiecta materia, idcirco ſiue ſecet, ſiue adurat, ſiue alliget, ſiue quid aliud manu moliatur non modo vtilitati ſtudere debet, ſed munditiei & elegantiæ, nec non optimę curationi. Hic itaque Scopus perpetuo habendus eſt in his omnibus quæ molitur Chirurgus vt ægro proſit & non noceat, ac ſumma fide & pietate morborum curationem aggrediatur, fiet porrò id ſi omnia tuto, citra dolorem, celeriter, prompte, ac ſine fraude perfecerit. Hæc in vniuerſum à Chirurgo obſeruanda ſunt, quæ vero ſingulatim in vnaquaq; operatione ab eo perſcrutari debet, ſuis locis, Deo fauente, explicaturi ſumus.

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI,

SECTIONIS PRIMAE, LIBER PRIMVS.

De Cranij Anatome. Cap. I.

RTIFICIS rationalis munus est, ac vniuscuiusque interest, qui de nobili re subiecta sermocinaturus sit, ac de illa præsertim quę non leuis negotij existat, quemadmodum illam esse arbitramur, quæ in nostris Chirurgicis enarrationibus perpendenda venit, antequam sermones particulares aggrediatur, rem prius de qua locuturus, & in qua operaturus est, ponderare, quemadmodum siquis aliquod morbi genus tractare intẽdit, primò affectæ partis naturã & cõpositionẽ explicare tenetur. Quapropter operæpretium nos facturos duximus, si ne in his defecisse videamur, subiectum prius perlibrauerimus, vt faciliori quodam modo curatiuam partem auspicari inde valeamus ea methodo, & praxi à nobis assidua iam lectione, ac diuturno experimento comparata, quam nunc Deo optimo maximo annuente Chirurgiæ studiosis impartiri decreuimus. Siquidem id agendum esse ratio exigit, atque idem in facultatibus vniuersis priscos omnes, qui methodice quidquam tradiderunt, perpetuo egisse constat: Dicamus itaque. Caput quod nunc eam partem tantum, quæ pilis seu capillis aut crinibus tegitur vna cũ fronte intelligimus, Grçce Cephas, Arabicè Ras, & Latinè supremum ventrem vocatum, nostrorum sermonum ac operationum subiectum esse, membrum quippe organicum, ex similaribus partibus constructum, quarum aliquæ exterius, tãtum continentes sunt, aliæ continentes ac simul contentæ, & quamplurimæ contentæ solum. Dimissis igitur capillis, sunt quidem capitis decus, atque ab iniurijs exterioribus tutela quædam, ex fuliginosis excrementis sursum elatis, quod primum obuiam venit cutis est, ob excoriationis aptitudinem Derma græcè appellata, cui capilli radicitus inhærent, duræ, densæ, crassæ, ficciorisq; naturæ, quæ caput totum ambit: huic vndiq; membrana illa quæ panniculus carnosus, musculus membraneus, totius corporis inuolucrum, & membrana carnea nuncupatur, subest, quæ quidem in capite pinguedine destituta haud exiguo labore à cuti euelli potest, nec non & alijs partibus vt temporibus, fronte, occipitio, musculi adsunt substantia & forma differentes, adeo vt quidam eos in fronte panniculi carnosi partem potius existimẽt, quam exquisitos musculos, hoc est nostri corporis partem instrumentalem qua arbitrario motu, & iuxta voluntatem propriã mouemur, propterea quibusdam ipsos substantias musculosas appellare libuit; attamen in fronte duo satis confusi adesse videntur, qui obliquè descendentes à capillorum ortu versus internos oculorum angulos superciliorum locum occupant, & illius sedis eleuationi, oculorumq; adapertioni usui sunt: At temporum musculi, crotaphites Græci vocant, sensibus expositi, magni, notabiles, ac multi sensus existunt, adeo vt, si detecti tangantur, conuulsiones facillime excitent. Partibus his vndiq; panniculus ille subest communiter voce græca periostios, in capite vero Pericranion, Arabice al-

κέφας.

δέρμα.

κροταφῖτες.

περιοςέος.
περικρανίον.

mocatin,& Latine membrana adnata & circuncranealis denominatus, ſubſtantię nerueæ,acutiq; ſenſus à craſſa meninge ſubcingente per Cranij ſuturas originem trahens,quo fit vt vulneratus medico quandoque negotium: ægroto vero mortis κρανίον. periculum afferat,ſubſequitur inde capitis os Cranion græcè,Techa arabicè.cerebri Galea latinè,ideſt munimẽtum aut cuſtodia,& calua aut Caluaria,hoc eſt eminens os, communiter græca voce cranion ideſt concauum & cõtinens vocitatum, nam uniuerſa Cranij cauitas ad cerebrũ excipiendum deſtinata eſt, laminibus duabus firmis,duriſq; contextum,& quam plurimis oſsibus fabricatum, quæ uarijs ſuturis in ſimul committuntur,ut per eas dura meninx oſsi capitis alligetur, harum laminum ſuperior inferiore maiorem duritiem conſequuta eſt. interponitur autem ſparſim ſubſtantia quędam rara,poroſa, medullę inſtar, quę omnia membra dicta his uocibus deſignantur,nempe parti exteriori,Cranij, nomen inditum eſt, medię uero oſsis ſpõgioſi,medullaris,& meditullij, minimarum caruncularum ac uenarum exuberantis,partibus alijs nutrimentũ afferentium,inferiori pariter am- διπλοΐδος. bienti ac internas tunicas ſeruanti,diploidis græcè,uitreę latinè,& uulgo ſecundę μηνίγξ. tabulę nomen aſsignatũ eſt,ſub qua craſſa tunica gręce meninx,latine tunica ſubcingens,cerebri:uelamen,aut inuolucrum,& uulgo dura mater,collocatur, membrum quidem ſeminale,duabus tunicis conſtans,exterius aſpera,interius uero lenis,ſubſtantię nerueę,à cerebro ſeiuncta,ſed eius propugnaculum eſt.Hęc dum cerebrum attollitur & ſubmittitur,cum perpetuo moueatur continuè pulſat. Sub- χοροειδές. ſequitur immediate altera mollis tunica tenuisſimaque gręce chorois & chori formis ab Auicennę interprete ſecundina,communiter ſeruatiua, & uulgo Pia mater dicitur,namque immediata quadam contiguitate cerebrum ab ipſa tangitur, ut non modo amplectatur,uerum etiam in eius profundum ſeſe una cum dura meninge inſinuet,natura enim inter cranium & cerebrum, quia ſubſtantijs multum diſcrepant,utraſque meningas poſuiſſe uidetur,ſub hac cerebrum ſtatim exponitur gręce ratione ſitus,quia in capite locatur,Encephalos dictum, uniuerſam cal- ἐγκέφαλος. uariam replens,mollis ſubſtantię,coloris albi,ſuperficiei cuiuſdam inęqualitatis. iuxta medium rectam diuiſionem in longitudine conſecutum,poſterius ad latitudinem,ubi cerebellum gręce parencephalos dictum repoſitum eſt,anterius uero ubi tota cerebri moles reperitur frigidior, laxiorq; cęteris partibus, ex ſe penitus ſenſus & motus expers,& ſi per accidens ab arteriarum copia moueatur,& tanquã aggregatum inſtrumentum,affectiones proprias & alienas ſentiat,animę ratiocinatricis domicilium,neruorumq; mollium omnium propago eſt,ac omnes imaginationes,& intellectus,complectitur:Oſſa capitis pro natura ſe habentis octo numero eſſe demonſtrat anatome,ſed quæ noſcenda ac perpendenda nunc ueniunt ſex tantum fore ſtatuimus,ſuturę uero ea diuidentes à latinis uerę & legitimę, à ῥάφες. gręcis Raphes,ab Arabibus adoren,& uulgo commiſſurę dictæ,tres ſunt,duæ obliquæ anterius & poſterius caluariam ſegregantes, tertia rectè ab ambabus prædictis ad longitudinem ipſam ſeparat,omiſsis tamen duabus petroſis à lateribus ſi- λιθοειδές. λεπιδοειδές. tis,græce quia petræ ſpeciem referunt,lithoides,& lapidoides,& latine ratione ſitus temporales & à *piſcium ſquammarum ſimilitudine ſquammoſæ*, & ſquãmæformes uocantur.uerum quoniam obliquæ interius penetrare uidentur, mendoſæ uulgo dicuntur,ſunt & adhuc aliæ in ſuperficie ſitæ ſenſum propemodum latẽtes,nulliuſq; momenti,quæ Rimæ & harmoniæ rectius quàm ſuturæ ab anatomicis uocitantur.Hæc omnia capitis oſſa differunt inter ſe nomine, ſubſtantia figura,magnitudine,& ſitu.namque frontis os quod eam inferius partẽ denotat, quæ ſuperiorem oculorum ſedium regionem cõſtituit,ſuperius uero cui terminus coronalis ſutura eſt,ubi pars anterior cerebri reconditur,græce metopon, arabice μέτωπον. hezem hamezec,latine frons,ſinciput,os coronale,pars inuerecunda, prora, & os ſenſus communis appellatur,in pluribus continuum, uniuſque ſubſtantiæ penes ſupercilia cauæ duriuſculæve,in aliquibus uero in duas partes rectas ſectum ob ſa

gittæ similis suturæ uinculum ad nasi terminum usque, ubi os illud reperitur à grę cis isthmoides dictum, & hac parte cognoscentis animæ potentia, phantasia, communisq; sensus reponitur, os istud debile, ac subtile est, magis tenue uertice & occipitio, eiusq; uulnera quandoq; salubria attestatur experimentum, cùm sedis occasione facile per quam plurima uasa ac diuersos meatus expurgari ualeat, formaq; sua orbiculari telorum generibus omnibus obsistat, quamuis secus crediderit Hippocrates; At summa pars uertex, & cacumen, ossa parietalia, & temporum, à latinis, à gręcis Bregma, & Corypha, ab Arabibus Alema & Zeudech nuncupatur, suturæ in sagittæ morem rectitudine finditur, sedes discursus, seu componentis ac diuidentis animę facultatis, vt aiunt, integumentum; figura est tetragona duarum laminum, soliditatis non exquisitæ, interdum admodũ debiles, tenues, & cauæ, vt in nuper natis videre expedit, qui in respiratione, ac lactis suctione eã partem potissimum mouent, quæ vulgo molamen vocitatur. ibique cùm nusquã suturę laxius hęreant, & capitis pars tenuissima sit, cauteria vel candescente ferro, vel auro, uel adurẽte quopiam medicamine pro alicuius effectus ratione, sed parum tuto interdum, exiguaq; adeo vtilitate nonnulli adhibent. circunscribuntur autem anterius à frontis osse sutura coronali media, posterius vero à collotolę osse seu occipitio sutura lambdali mediante, à lateribus quoque squammosis illis suturis qua parte solidiora existunt, vti posterius ob ossium crassiorum, solidorumq; conterminum. Huius sedis vulnera non leuis sunt negotij. Pręsertim si inter frontem, & uerticem occurrunt, nam hic paucissima, tenuissimaque carne tegitur, atque ibi suturæ laxę sunt, & plurimum cerebro subest: Posterior capitis locus Gręce, inion, & opistrocranion, Arabice hezen hahoreph, Latine os occipitis, occipitij, lambdę, puppis, pixis, & os memorię, appellatur, cui cerebellum supponitur, fons, & origo spinalis medullę, ac neruorum omnium solidorum initiũ, corpori vniuerso sensum, motumq; deferentium, vbi etiam recordandi, ac rerum compositionem, & diuisionem seruãdi facultas viget: vnicum quidem est hoc os, quod signatur sutura lambdois, infimum, crassius, cęterisq; maius, solidissimum, & inęquale vt partem valde nobilem tueatur, ac vt posterius, deficiẽte oculorum vsu tutius in noxarum generibus se habeat, quapropter quæ huic eueniunt vulnera, minus lętalia esse creduntur: laterales partes penes oculorum angulos externos, Græce crotaphites, & lapidoides, Latine ossa temporum, & tempora, Arabice hezendachin, squammosę commissurę ambiunt, subtilia, inęqualia, sed solida ossa sunt, cęterum solutiones continui huic parti occurrentes, lethales iudicantur, vbi dolores, & conuulsiones ob musculi illius sedis nimium sensum, ac arteriarũ, venarum, & neruorum copiam, sępe patientem infestant, contigua ossibus petrosis existunt: Nec ossa lateralia, eminentia, Gręci zygomata, Latine paria, & iugalia ob id appellata, quod boum iugis comparantur, contemni debent, namque eorũ initij fracturę penes angulum externum oculi, temporalis ossis inferiori parti cohęrentes, cum insignes fuerint, ob eorum alligationem, & consensum cum inferiore maxilla, & quia temporum musculi idoneum propugnaculum sunt, periculo, ac ambiguitate haudquaquam uacant: Verumtamen vt quę hactenus dicta sunt luci diora reddantur, typis exculptas capitis figuras inspiciamus, aptissimas nostra quidem sententia prędictorum sermonum explanationi. Ossium igitur numero sex quantitatem, formã, & situm, characteribus grandiusculis signatorum, prima ostẽdit figura, quorum omnium nomina in margine impressa leguntur: In secunda, suturas tres serratas, notabiliores, verasq; descripsimus, quę in cranio naturalem figuram seruãte, cocuntes hanc effigiẽ Ɔ—C propemodum formant, aut fortasse vt aliqui credunt simillimam literę Gręcę X, sed potius talem Ɔ—Ɔ verius tamẽ latinam nostram maiusculam H. pariter etiam duas laterum notas, mendosas, aut squammosas, delineauimus; singulatim verò quę in sede anteriori apparet obliquè procedens versus angulos oculorum externos, vbi coronę locantur, Gręce à

rotun-

ἰσμοίδες.

βρεγμα.

κορυφη.

obiter dictum de Cauterijs uulgo dictis nota.

ἴνιον.

κροταφῆτες.

λεπιδοΐδες.

ζίγωματα.

στεφανιαία. ὀβελιαία.

rotunditate stephaniea, Arabicè hachlilij, Latine coronalis dicitur, quanquam ab arcu effigie vulgo arcuata, arcualis, & sutura proręnuncupatur; At rectè lata, Gręcè obelięa, Arabice zeudech, Latine media & recta, ac ob talem formam latiore vocabulo sagittalis dicta, partem Caluarię dextram à sinistra seiungit: Quę posterius locatur, à litera Grçcæ Λ, imagine lambdoidis & hipsyloidis nomine pronuntiatur, Arabice lamdij, & Latinè lambda, lambdalis, & voce corrupta lauda, & puppis: Reliquę vero commissurę, quarũ vna ab infima lambdæ sede sursum ascendens quasi instar semicirculi supra aures ad coronalis suturæ terminum perrepit, à Græcis crotaphiæ, à Latinis lapideæ, & vulgo petrosæ dictæ sunt, ac ob soliditatem forsan squammarum subintrantium quibus inuicem compinguntur. Hippocrates suturarum nomen ab eis auferre videtur, & à squammarum similitudine squammosas conglutinationes appellat: Tertia sagittalem suturam per frontis medium, ad supercilia, & nasi summum vsque, descendere in quibusdam caluarijs tùm uirorum tùm mulierum commonstrat, quæ pariter in pueris ad septimum usque annum manifeste dignoscitur. Huiusmodi enim suturæ in naturali capite annotantur, uerum in aliquibus grandiores, ac laxiores, in alijs exiliores, & magis compactæ uidentur. Capita autem naturalia uocamus, sphærica cum ad iniurias repellendas figura talis idonea sit, paulo utrinque depressa, posterius aliquantulum prominentia, in uertice plana, ut in prima figura patet, quemadmodum in secunda, suturæ ipsę delineatę inspici possunt: Hęc euariant in capitibus per accidens alteratis ut Genuensium, Gręcorum, & Turcarum, modo à naturalibus plurimum non deflectent; In capitibus uero ab hac forma euariantibus, quę non naturalia censentur, quatuor uarias formas siue suturarum imagines, & si raro eas spectare contingit, annotauimus, quas Hippocrates tantum meminisse uidetur, dum inquit hominum capita nihil inter se similiter habent, neque suturę capitis in omnibus eodem modo consistunt, uerum quisquis ex priore capitis parte prominentiam habet, vt in quarta figura, ex sagittali & coronali formatur obiectiue intuenti litera talis ⊥ deficiente tuberositate posteriori, deducta nimirum à coronali sagittalis ipsa usq; ad ceruices, contra uero cum anterior prominentia perit, posteriori eleuata ut in quinta figura, eędem suturæ in formam literę T se habent, adeo vt iam coronali deleta sagittalis à lambdoide orta recta fertur vsque ad nasi summum: quod si prominentia utraque iam deperdita sit, uertex eleuatur, his coronali & lambdoide obliterata, iusta medium efformatur † ex sagittali cranium secundum longitudinem signante, & ex altera transuersa intersecante ut sexta figura notatur, & Thersitis caput ostendebat: Quartam non naturalis capitis figurã addit Hippocrates, in qua anterior, & posterior sedes extuberat media abolita, hæc oblongiora existunt ut septima figura obseruatur, in quibus cum cerebri operationes quædam deprauentur, uita haudquaquã seruari potest: Sunt qui capita in latera ad utranque aurem insigniora, quàm in anteriori posterioríque sede prominere autument, ut Indorum ex Peru, & octaua figura percipitur, quorũ suturæ, ualde differentes inordinatas effigies seruant, quæ quoniam animo concipi possunt, & re uera non inueniuntur, fuerunt, ab Hippocrate silentio prætermissæ: Capita etiam ualde magna respectu uniuersi corporis uisa sunt, ut Nicomachi caput fuisse fertur, innumeraque formarum genera à naturalibus sub diuerso cœlo sunt perspecta, quę tanquam mostrosa omittenda uidentur. Nos vero nusquàm huiusmodi suturarum uarias species, quanquam capita monstrosa diuersa & cimiterijs & anatomicis administrationibus pernotauerimus, inuenire potuimus, sed fere semper naturales, aut naturalibus non admodum absimiles perspeximus: Nona quidem figura membranæ crassæ subcingentis, uulgo dura mater dictæ, à qua neruea tunica exterius caluariam cingens, emanat, formam & situm inspicere poterimus. Decima uero est, in qua superficiei forma ac cerebri magnitudo, & situs apparet, animæ ratiocinatricis domicilium, neruorum & sensus omnis motusq; uolun-

tarij

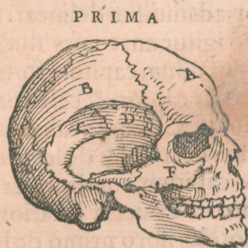
tarij principium, sed quia tunica seruans. Siphac, secundina, & pia mater uulgo dicta, adeo tenuis, ut sit uel araneorum tunicis debilior, adamussim delineari non potest, propterea eius effigiem prætermisimus. nitantur igitur anatomes studiosi ipsam, re ipsa cognoscere; Nec ab re factum hoc putamus, dum capitum formarum, futurarumq; in his nostris enarrationibus de vulneribus capitis, & caluariæ curatione differentias scrutari uolumus, nam eo tendimus ut Chirurgi caluariam ferreis instrumentis tractantes, tuto, ac quam minimo cum strepitu, & dolore, operentur, has uarias figuras diligenter animaduertentes, & capitum conditiones diuersas considerantes, quarum meminit Hippocrates, libro de caluariæ curatione, & libro quinto, & septimo de Morbis popularibus, Aristoteles libro primo de historia animalium capite decimosexto, Celsus libro octauo cap. primo, Galenus libro de ossibus capite primo, libro 9. de usu partium capite decimoseptimo, & commentario primo libri sexti epidemiarum commento trigesimoseptimo, & Auicenna prima primi Doctrina quinta capite secundo, & prima tertij tractatu tertio capite vndecimo, & hæc à nobis diuturno usu, & longa experientia sunt obseruata.

CRA-

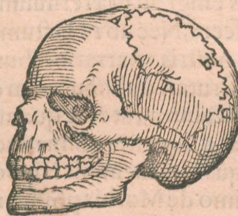
CRANIORVM IMAGINES, QVORVM HISTORIA SVPERIVS ENARRATVR.

1 PRIMA

A. Os frontis unicũ, metropon Græcè, Latinè coronale, & uulgò prora uocatur.
B. Ossa duo Bregmatis græcè, sincipitis latinè, & uulgo parietalia.
C. Ossa duo ab insigni duritie græcè lithoidea, latinè lapidosa, & uulgò petrosa.
D. Ossa duo ĩbecillia & tenuia græcè crotaphites, latinè tẽporum & uulgò le Tempie.
E. Os occipitis unicũ dẽsissimũ & firmissimũ, uulgo la coppa
F. Ossa duo zigoides græcè, & latinè iugalia, siue paria.

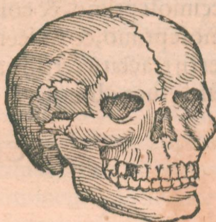
SECVNDA 2

A. Sutura stephagnita græcè, coronalis latine, & uulgo arcuata.
B. Sutura obeliea græce, recta latine, & uulgo sagittalis.
C. Sutura lambdoidis græce, latine lambdæ, & uulgo laudæ.
D. Sutura crotaphiæ græce, mendosa latine, & uulgo lapidosa dicta, rectius tamen squammosa conglutinatio esset appellanda.

3 TERTIA

Caluaria, in qua sagittalis sutura in aliquibus per mediam frontem usque ad nasi summum descendere uidetur, & frontem ipsam secans inter supercilia finitur.

QVARTA 4

Caluaria anterius eminẽs, posterius depressa, in qua ex coronali, & sagittali sutura efformatur I. literæ aduersæ similis, lambdoide abolita.

5 QVINTA

Caluaria, in qua anterior eminentia perit seruata posteriori, & coronalis sutura aboletur, seruata lambda, quæ cum sagittali T literæ imaginem refert.

SEXTA 6

Caluaria anteriori, posteriorique eminentiæ concisa, uertice paulò subleuata, in qua binæ, quæ uidentur suturæ, ad rectos angulos se inuicem intersectæ literam X repræsentant.

7 SEPTIMA

Caluaria anterius, ac posterius extuberans, uertice desidente, fictaque credita, cum uiuere deficientibus multis cerebri operationibus nequeat.

OCTAVA 8

Caluaria iuxta tempora eminentias gerens monstrosa & exili uita, quæ animo cõcipi potest, sed re uera non inueniri.

9 NONA

Delineauimus etiam situm, & formam crassæ meningis uulgo dura mater dictæ duplici tunica contextæ, cui arteriæ ac uenæ quam plurimæ interponũtur, motum ipsi perpetuo præstantes; ab ea etiã pericranion ortum ducit.

DECIMA 10

Postremo quãta sit cerebri moles alba, tenuis, & inæqualis, undique caluariam replens, hac figura signatur; deficit autem ob sui tenuitatẽ mollis tunica, pia mater uulgo dicta, quæ ob tenuissimã eius substantiam delineari non potest, ideo realiter inspicienda uenit.

12

Ossa caluariæ propriis suturis disiuncta.

DVODECIMA

11

Clypeus siue Galea aut pars Cranii superior ex anatome orbiculatim serra dissecta atq; diuulsa.

VNDECIMA

TERTIADECIMA 13

Ossa caluariæ a modiolo sublata, in quibus & laminarum, & meditullii substantia inspici potest.

DE ESSENTIA VVLNERVM CAPITIS, *ac fracturarum caluariæ, earumq́; differentijs.* Cap. II.

APVT nobilissimum quidem ac supremum humani corporis mẽbrum, cùm se nullo propugnaculi genere tueatur, ab una quauis euidenti causa, & quæ extrinsecus uenit, Græcè procatarctica dicta, facillime affligi potest, nempe vulneribus, cõtusionibus, & fracturis, quemadmodum [a] etiam ab internis, ortis nimirum in eo inflammationibus, aut cùm ab humorum acuitate, eius ossa tumore, aut teredine molestantur, vel dum [b] ex magna vaporosę humiditatis copia, uel crassi flatus abundantia sub caluaria, aut in eius cauitatibus contenta, ex uehementi motu uirtutis expultricis, ossa ipsa scissa, aut suturæ disiunctæ, appareant, ægritudo sane pernitiosa, quam subsequuntur postea affectus, aut nunquam, aut difficillimè sanabiles, de quibus instituti nostri non est in præsentia sermonem habere: uerum ut amicis nostris gratificemur, ac multorum saluti omnibus profectò caducis rebus præponendæ consulamus, nec non etiam utilitatem quandam commodumq; ex his institutionibus qualescunque sint, Chirurgiæ incumbentes, consequãtur, has lucubrationes nostras in lucem edimus. Cùm itaque de humani capitis uulneribus, ac caluariæ fracturis, sermocinaturi sumus, cumq; etiam prædictorum affectuum naturam, quam isti essentiam uocant, curationesve describere intendimus, prius quidem quot uulnerum, & fracturarum genera multifariam uarijsque causis caput ipsum inuadant, haud ignorare necesse est. Postmodum quonam pacto inuicem differant, ac quibus uocibus ab antiquis designata sint. deinde quibus indicijs, rationibusque mortem aut uitam præsagire conueniat. Postremo horum affectuum curationem tum uniuersalem, tum etiam particularem ostendemus, atque terminis notis antiquorum operationes, medicamenta, & instrumenta, necnon à recentioribus sedulo, ac studiosè inuenta ordine redigemus, Auicennæ [c] principis curatiuas indicationes, Hippocratis [d], Celsi [e] ac Galeni [f] testimonijs, comprobantes: Quod autem ad uulnerum, ac fracturarum capitis diuersitatem attinet, dicimus [g] omne uulnus aut exteriorem duntaxat partem extra caluariam cutim scilicet offendere, quo simplex incisio, aut sola contusio, aut punctura, uel abrasio, aut substantiæ diminutio quædam efficitur; aut panniculum carnosum, uel musculorum substantiam, & si nullibi præterquam in temporibus sui essentia latè pateat, adeo ut ægre percipiatur, afficere: uel etiam penitius delatum Caluariæ inuolucrum pericranion dictum opprimere, uel adhuc caluariam leuiter corripere, interdum etiam ad medullaris substantiæ sedem usque figi, uel inferiorem caluariæ partem diploidem scilicet lædere, sæpe etiam caluariam subingrediens, tunicam crassam unà cum membrana tenuissima, cerebrumq; excruciare. Ex quo mortem languentes oppetere necessarium est. At si corpus aliquod solidum, graue, & obtusum capiti obesse contingat, frangitur interdum os, & passio talis Græce catagma & spasma, Latinè contusio dicitur, sed potius, quia affectus ossis est, [h] fractura uocari debet: Porrò fracturarum uariæ formæ ac differentiæ occurrere solent, nam flectuntur sæpe ac comprimuntur ossa caluariæ absque ulla apparente fractura, aut rima ut in pueris contingere solet, quandoque, & si rarò, secundum partem flectuntur, & altera parte frangũtur, interdum etiam frustatim atteruntur, uti quotidiè explorat chirurga manus. Cæterum [i] cum ea uulnera quæ cutem tãtum offendunt, simplicissima sint, nec medico, nec medicamentorum ope egeant, silétio, hic prætereunda uidentur, & ea pariter, quæ ad pericranium usque conscendunt. quia ob eorum facilem curationem simplicia identidem creduntur, breui oratione transigenda sunt, siquidem [k] Scopus noster, & finis est de capitis uulneribus com-

a ¶ Gale. 2. de morb. causis. in fine. & 4. meth. cap. 1. Auic. 2. 1. sum. 2. cap. 16.

b ¶ Hipp. lib. de offi. m. in fine. & primo epide. in filio plateæ. Aet. lib. 6. c. 25. Pau. lib. 3. ca. 7. Auic. 1. 3. tra. 2. cap. 3. & tra. 3. ca. 1. & 4. & 3. 4. tra. 2. c. 20. Albu. lib. 2. cap. 1.

c ¶ 5. 4. tra. 3. c. 1

d ¶ Lib. de calua. curat.

e ¶ Lib. 8. cap. 4.

f ¶ 6. meth. cap. ult.

g ¶ Hipp. lib. de calua. cura. Gal. 6. meth. cap. 6. Auic. 1. 3. tra. 2. ca. 3. & tra. 3. ca 14.

h ¶ Gale. in lib. Hippo. de fract. com. 1. li. de cõsti. ar. m. cap. 6. lib. artis par. m. cap. 91. lib. 2. de mor. cau. ca. ult. & 4. meth. c. 1. Pau. li. 6. ca. 89. Aui. 2. 1. ca. 4. & 5. 4. tra. 2. c. 1.

i ¶ Gal. 3. meth. cap. 2.

K ¶ Gal. 2. meth. cap. 6. & lib. de sectis. cap. 1.

compositis, ac caluariæ fracturis sermonem habere; Et cùm ex medicorum [a] omnium sententia morbi uniuscuiusque curationis initium ab eius morbi essentia sumendum sit, neminem latere debet bifariam uulnerum, ac fracturarum essentiam Chirurgum speculari, uel quoad eorum simplicitatem & compositionem, & hę pe nes uulneris dispositiones attenduntur: uel quo ad partem ipsum uulnus suscipientem: Porrò [b] simplex uulnus illud est, quod nec morbus alter ut inflammatio, aut fractura, nec symptoma diuersum ut intemperies, aut dolor, nec propria causa, ut telorum genus aliquod, nempe lapis, sagitta, aut quid simile comitatur, contra uero illud compositum est, quod horum aliquid associatur. Denuo [c] uulnus illud simplex est, quod simplicem seu similarem particulam solùm afficit, ac dum curatur uno simplici tantum medio, cura absoluitur; Compositum uero, quod organicum membrum ex simplicioribus concretum occupat, adeo ut simul uarię corporis partes actionibus diuersis inseruientes lædantur, intentiones multiplices in eorum curatione requirentes. Etenim [d] uulnus sic definitũ est, ut sit morbus in unitate, simplicium, & compositorum membrorum communis, ab extrinseca causa cõtinuum soluente productus, quanquam elegantius fortassis peritus Chirurgus uulnerum essentiã iuxta eius simplicitatem & compositionem perpẽdat, methodum, seu curandi rationem ab huiuscemodi consideratione assumens, quemadmodum in sequentibus, dum circa fractam caluariam uersabimur, cognoscere poterimus. Caluariæ itaque fracturę à formarum differentia nomina sibi diuersa sortiuntur, uti ordine quodam formarum copiam, & uarias fracturarum species seniores medici descripsere. Nos uero multas tanquam superuacaneas dimittemus, illas duntaxat enumerantes quę frequentius occurrunt, ac Chirurgo maius negotium facessunt. in hoc Hippocratem imitati, qui à nominum caterua in fracta caluaria abstinuit, quem secutus est pariter Gal. & ad ternarium numerum nempe ad scissuram, contusionem, & fracturam ea omnia redegit, quasi partes ad genera, aut quasi cõposita ad simplicia, attamen quinque tanquam magis acceptas, & notabiliores his uocibus appellatas assumemus: FISSVRAM, siue SEDEM, RIMAM, ELEVATIONEM, COLLISIONEM, ET OPPOSITIONEM, siquidem caluarię os pro teli ictus atq; ossis uarietate uariè frangi solet, suntq; uniuscuiusque modi species plures, & ut à prima, utpote simpliciori, angustiori, leuioriq; exordiamur, cum ab acuta exacte teli aciẽ fractura in osse imprimatur, ac sensus uisus fere effugiat, & tantum uestigium eorũ quibus inflicta plaga est, apparet, à Gręcis Rhogme, ab Arabibus Ragamia, & à Latinis fissura, incisio, & sedes dicitur. potissimum uero sedes uocatur ubi osse in suo statu manente, qua parte telum insederit uidere licet, quamuis semper sensui angusta appareat, nãque sedes ex Galeni [e] sententia recta, & angusta, superficiei ossis intercisio est, & Paulo [f] Aegineta authore, Rhogme leuis caluarię incisio est, in qua nequaquam os uitiatum foras emouetur, sed remanet in sua natura: Huic à capillorum imagine capillationem, seu capillarem fracturam Albucasis interpres & ipsum sequuta Chirurgorum recentium turba nomen imposuit. Hęc dum intima petit, aut diploidem lędit Trichismos gręce uocatur, quã Paulus arctissimã Rhogmẽ esse affirmat, qua ob sui angustiam & altitudinem sępe sensus decipitur, quo fit ut obstrusa grauissimorum symptomatum, mortisq; causa existat. Hęc, fracturarũ caluariæ una species est, secundum magis & minus uarietatem suscipiens, nam & tenuiores & tenuissimæ, & longiores, & breuiores, & rectiores, & curuiores, & magis, & minus profundæ ossis fiunt ruptiones & fissuræ, quæ nec statim post percussionem, neque in his diebus quibus laborum auxilium adesse potest, apparent: Secundam fracturæ speciem, Rimam dictam, quæ ferme semper contusioni adiuncta est, quadrifariam rimari possumus, uel enim à corpore graui, obtuso, non incidente, os frangitur quo fit ut Rima tantum appareat, aut in plures partes os atteratur & suam non seruat naturam, cum detruditur intro, uel extruditur extra, & ob id sæpe meningas interne afficiantur Græce, [g] Ecpiesma, quasi compressio seu effractio.

a ¶Hipp. lib. 1. de morbis, Celsus, in suo prohemio. Gale. 4. meth. c. 1. Aui. 4. 1. cap. 1.

b ¶Gale. lib. ar. par. m. ca. 90. 3. meth. c. 4. Aui. 2. 1. cap. 2.

c ¶Gale. lib. ar. par. m. ca. 92. 4. meth. cap. 1.

d ¶Gale. lib. ar. par. m. ca. 88. 1. de mor. diff. ca. 3. 1. de mor. & sympt. cap. 2. 3. meth. ca. 4. Aui. 2. 1. cap. 2.

ῥωγμὴ.

e ¶6. meth. c. 6. & lib. de medicis diffinit.

f Lib. 6. ca. 90.

τριχισμός.

g ¶Gale. lib. de diff. medi. Pau. lib. 6. cap. 90.

ἐκπίεσμα.

ctio, Arabice Antica, Latine Rima, fiſſio, & fractio uocitatur, hoc in adultis euenire ſolet, & ubi caluaria induruerit. At ſi Rima in oſſe duro, diuiſio ſeu fractio quædam tenuis ſit, circunquaque contuſione aliqua circundata, ſic ut interdum exterior lamina tantum, quandoque interior, ſæpe utraque Rimam præſertim in ſincipite contrahat, & in hoc affectu ſecunda lamina à prima hiat, & iuxta medium meningas comprimens nocumenta grauia inferat, potiſſimum dum exteriorem laminam incolumem arbitrati, internam perennem magis credimus, & paulo poſt languentes dies ſuos claudunt, græci [a] hãc fracturã Engiſoma, & Engiſomata, quaſi inhærentia ſeu corporum appropinquatio, Arabes Manuſis & Moneſis, & latini diſtractionem, & ſeparationem nominant, potiſſimũ ubi os perpeſſum ita infra ſanũ ſubſidet, ut mẽbranã cerebri. cõtingat ob id Paulus dicebat engiſoma caluæ, ictus eſt. in quo os uitiatum ad interiorem cerebri membranam deſcenderit, negãtibus autem hanc fracturæ ſpeciem, reſpondemus [b] capitis oſſa interne molliora eſſe, externe uerò in utraque ſuperficie duriora, & hinc efficitur [c] ut quandoque findantur, interdum ut deſidant, ſiquidem externa ſuperficies in eodem ictu in ſe ipſam cedere poteſt, interna uerò non, ſed Rimam contrahit: Alia lætalis fractura illa eſt, cùm ex ictu uehementi à telo graui & obtuſo oſſa caluariæ proprijs ſuturis diſiunguntur, aut fruſtatim diuiſa, inuicem compinguntur, ut inſigniori fractura diplois ipſa à prima lamina afficitur, unde poſtea & cauitates & ſinus inæquales in ea apparent, & membranæ internæ raro noxam euadere poſſunt. nam teſte Hippocrate ſutura quæ nudato oſſe in plaga conſpicitur, quacunque parte capitis uulnerata, telum ſuturæ inſederit, ad reſiſtendum & ictui, & telo infirmiſſima eſt, præcipue coronalis quæ inter frontem & uerticem ſituatur, ubi caput infirmiſſimum eſſe demõſtrat anatome: [d] Græce talis fractura Camaroſis, & Camaromata, ubi oſſa in teſtudinis formam & quaſi camerata uidentur, Arabice cutamotos, Latine cameratio, & abſconſio dicitur. de hac quia raro occurrit, nullum uerbum protulit Hippocrates, quæ tamen interdum ſenſibus dignoſcitur, interdum etiam omnino latitat: Tertia fracturæ ſpecies nimirum ad eundem modum in triplici differentia ſe habet, nam telum ſecans, uel cranij ſuperficiem ſignat, fruſtulum oſſis diuidens, quod undiq; eleuatur, & recedit à proprio loco, Græce Apoſceparniſmos, Arabice Alberia, Latine rimularis fractura nuncupatur, quæ anguſtiſſima Rima eſt totum os ſecans; uel à telo oſſis ſuperficies exciditur, ſed non undique ſeparatur, & alicui parti adhæret, Grece [e] Encope, & Diacope, Arabice Angin, Albucaſi excepto, cui libuit Klaham ipſam nominare, Latine exciſio, & eleuatio, uocatur: uel ẽ profundius telum imprimitur, & os ſic eleuatur, ut membrana cerebri inuolucrũ pateat, Græce eadem uoce Apoſceparniſmos, Arabice apoſtatiſmos, Latine comminutio, & more Albucaſis Aſcialis fractura nuncupatur, ab effectus fortaſſe ſimilitudine inſtrumenti ſecuris Aſciæ, uocitati in lignorum ſuperficie: Quarta fracturæ ſpecies, quę ferè ſemper ſenſibus occultatur, pariter ſub tribus modis uideri ſolet, & ſi in eadem cauſa contundente conueniant, quorum primus immerito fracturæ nomen adeptus eſt, cum in eo nullam continui ſolutionem dignoſci fas ſit, ſed os duntaxat inflexum, ſed non ruptum, in ſua ſubſtantia molli contracta appareat. quippe neceſſarium eſt quod id quod cõtunditur ſi molle fuerit ut loco cedat corpori contundenti, & comprimatur in ſua ſubſtantia abſque fractura. ſi uero durũ ut recedat à proprio loco, & ibi Rima adſit aut manifeſta, aut occulta. Hoc, teſte Hippocrate, puerorum capita, oſſaq; mollia, ac natura humida oſtendunt. quod à Galeno [f] ſub his uerbis declaratur, Colliſio magna ex parte accidit in carne, quãquam nonnunquam & in oſſe euenire uidetur, idq; maxime in pueris, ſiquidem oportet ut in ſe ſe cogatur omnino id quod colliditur, atque it a ſit molle ut abſolutam duritiem non aſſequatur, ſimilem quandam imaginem huiuſcemodi colliſionis, uaſa ænea, aut plumbea referunt, dum à ſolidiori corpore uiolentia quadã impinguntur. nam abſque fractura, contuſa pars decidit, ibiq; cauitas quædam percipitur,

a ¶ Gal. lib. de diff. m. & li. 2. de mor. cau. in fine. Pau. lib. 6. c. 90.

b ¶Hipp. lib. de calua. curat. Cel. lib. 8. ca. 4.

c ¶Cel. li. 8. c. 4

d Gal. 6. meth. cap. ult. & 8. de uſu part.

e ¶ 2. de cau. morborum. ca. ult.

f ¶ 2. de cau. morborum cap. ult.

pitur, quia os in interiora deflectitur. cum hæc igitur humanæ caluariæ accidit grece [a] Tlasma, & Tlasis, Arabice Alchafad, Latine collisio, impulsio, & inflexio uocari solet. Itaque hanc intelligens Hippocrates ait, ossa contusa sæpe in sui ipsius natura remanet, uerum fracturæ speciem nullam oculis intuenti agnoscere datur quali nam specie, & quanta magnitudine existat: Secunda differentia est, dum una cum collisione fissure, aut Rime, conspicue dignoscantur, uel latentes in ipsa sola diploide introcedunt, Græce Entlasis, Arabice Hessema, Latine infractio dicta est, quæ ad mentem Hippocratis cum maiori, & minori ossis parte introcedere potest, & magis ac deorsum profundius, & minus ac magis in superficie: uerum in singulis modis plures species fiunt, nam squammæ iuxta longitudinem, breuitatem, crassitiem, & tenuitatem, uarietatē suscipiunt, prout etiam teli figura, ac magnitudo, fuerit, porrò telum nō modo id quod alterum percutit, aut vulnerat, sed quod super hominem cadit, uel super quod ipse incidit intelligi debet, ideo si graue erit, caluariam deprimit orbiculari compressione, adeo ut undique à parte sana compressa segregatur, quandoque uerò secundum partem sano adhæret, quippe etiam comprimi contingit, & à sano parum in parte disiungitur, quæ omnes fracturæ perpetuo cum contusione à ualidis causis imprimuntur: Tertia istarū collisionum differentia fit dum superior lamina sine oculata fractura comprimitur, inferiore fracturam manifestam patiente, in qua ossa à sui ipsius natura recedere dixit Hippocrates, & ipsum nondum nomen proprium huic indicasse asserit Galenus, sed tantum compositam fracturam esse, fuisse attestatum. nam ex Hippocrate ipso caluariæ fracturæ quæ sex sunt, sub duplici modo formantur, quarum tres simplices sunt, ueluti sectio, dum os a telo leui non acuminato secatur, & ibi sedes remanet: aut tantum colliditur absq; Rima. Tertia est simplex Rima, quæ interdum latitat, interdum aperte dignoscitur: Compositæ uerò illę sunt, quę præter ossis fracturam aliud morbi genus continere uidentur, nempe in sit udum os in parte a propria sede, aut eleuatur, aut deprimitur, aut ex toto dimouetur, aut dū in plures partes atteritur: calamitosa uerò ac letalis fractura illa est, quam Græci Apochema, & Latini oppositionem, hoc est oppositæ partis læsionem appellant, cum caluaria uiolenter percutitur, & alia parte, quod interdum non nimis distante a percussione, aut opposita quod raro contingit, rumpitur, & ibi rima tantum adest, & non sedes, aut contusio, quamquam secus crediderit Paulus [b] qui Sorano alludens, cuius de fracta caluaria commentarij extant, inquit, Sunt qui his differentijs Apochema, quasi dicas ab echo responsionem addiderunt: ea est a contraria ictus parte facta caluariæ fractura: at falluntur hi, inquit Paulus, quoniam nō fit in hominis calua quemadmodum in uitreis uasculis, ut illi credunt, & addit, illa siquidem uacua sunt, ideo id patiuntur, calua autem hominis undiq; plena & alioquin solida est. hæc est Pauli ratio aduersus Soranum, cui nonnulli recentiorum [c] suffragantur addentes, futurarum utilitatem frustrari si a contraria ictus parte, fractura concedatur. namque [d] capitis ossa in suturis contigua, non autem continua sunt, ut uasa uitrea substantia fragili, eo enim in suturis construendis natura tetendit, ut si parte aliqua ossis noxa occurrerit, reliqua indemnis seruaretur, essetq; læsionis terminus sutura ipsa; quocirca non dari transitum, nec alibi os frangi posse, minusque parte opposita, autumant: negant adhuc cucurbitæ exiccatæ exemplum, quæ leuiter quadam parte icta opposita frangitur sensibilis effectus collatione: cum sint cucurbitæ corpora continua, & non plena sicut calua, atq; ex forti percussione extrinseca percipitur impetus & agitatio in aere, & substantia spiritu abundante in eius cauitate contenta, quæ exhalare nequit, & ex tali motu se reflectente ipsius aeris in cucurbita, contingit fractura alibi, quàm ubi icta est, aut in parte opposita: Nos autem ueritati incumbentes, testimonijs scriptorum freti, experimentoq; sensibili confirmati, Pauli ac eum sequentium pace, contrarium ostendere nitemur: atque primo Hippocratis autoritas [e] nos in hac sententia cō-

firmat,

a ¶Gal. 2. de causis morb. ca. 11. & lib. de diffi. medi.

b ¶Lib. 6. c. 90.

c ¶Magn' Guido de Cauliago. Celebris Vidus Vidius Florentinus. Excellens Gabriel Falopius, Mutinensis.

d ¶Gal. 9. de usu part. cap. 17.

e ¶Li. de calua. curat.

firmat, dum inquit, Frangitur caluaria sub vulnere alia parte, quam vbi plaga est, & hic quintus fracturæ modus est, quod infortunium vbi accidit nihil est quod iuuare possit, quoniam ubi hoc malum fit nulla uia deprehendere licet, homo ne id patiatur, & qua parte caluariæ: Idem Soranus [a] post Hippocratem sentire apertissimè uidetur, dum cucurbitam siccam, batecam, uasa uitrea, & tabulam aridam in exemplum adduxit, quæ omnia dum strenuè aliqua parte percutiũtur, alibi uel in opposita franguntur. Huic inhæret sententiæ Latinus Hippocrates Cornelius Celsus [b] cum dicit, Solet etiam euenire ut altera parte fuerit ictus, & os altera fissum sit; itaque si grauiter aliquis percussus est, si mala indicia subsecuta sunt, neq; ea parte, qua cutis secta est, rima reperitur, nõ incommodum est partem alteram considerare, nunquis locus mollior sit, & tumeat, eumq; aperire, siquidem ibi os fissum reperietur, nec tamen magno negotio cutis sanatur, etiam si frustra dissecta est: equidem hæc testimonia grauissima sunt, & luce ipsa clariora, quibus ad fatendum oppositionis fracturam, aut saltem alia parte quam ubi ictus accidit, præsertim si vehemens fuerit, inducimur: Hoc Galenus sibi euenisse [c] bis, uerbis similibus attestatur, Nouimus aliquando sincipitis os fractum, quod autẽ huic ossi protinus succedit temporis os uocatur, in quo ipsas squammatim compactas commissuras esse accidit, in eo luculenta fractura longissimè pertinebat, quam ipse equidem minime contingens, sed tantum sincipitis os excidẽs hominem sanaui; quod si sincipitis os quoque dimisissem putruisset potius quæ illi suberat cerebri membrana, quam callum fractura duxisset. præterea nec Auicenna [d] ab hoc dissentit, asserens sepè euenire ut caluaria findatur cute ipsa illæsa, ibiq; inflammatio oriatur, quam secare necessarium sit, ut ossis fractura curari posit, & ne humores intercipiantur quo ad tutus fueris de additione apostematis, aut illud ruptum inueneris, & appareat fractura una. quandoque enim inde accidit error magnus, dum putatur quod non sit fractura nisi illa. ex quibus uerbis patet Auicennę intentionem fuisse ossa etiam alibi, quam ubi icta sunt, frangi posse, cum ex singulis ictibus plures fracturas dari contingat, non longe autem a plaga modo in hanc, modo in illam partem os frangitur: Recentiorum [e] uero plurimi, qui sedulo Chirurgiæ incubuerunt, hoc pluries se uidisse testantur, præsertim de Rima, nõ autem de sede, aut contusione uerba habentes, quod & si raro contingit, tamẽ impossibile saltem non est. At rationibus Pauli, & eorum qui eum sequuntur, sic respondemus, fatentes quidem caluariam continuã non esse, hoc est unus integrę substantiæ, quã quam Herodotus, Aristoteles [f] & Celsus [g] sine suturis capita uisa fuisse affirment, pręsertim in regionibus æstuosis: Nos uero Galenum [h] sectantes, eiusque rationibus moti, diu secus arbitrati sumus, attamen caluariam sine suturis apud Franciscum Stabilem Neapolitanum Philosophum & medicum excellẽtissimum perspeximus, in simili enim hoc euenire facillimum est: in quibusdam vero cranijs suturæ substantia contigua est, contiguitate adeo compacta, ut omnino continua appareat, ac difficillimè separabilis, ut in quorundam senum capitibus uidere est, in quibus ossa caluariæ præterquam in temporibus ita in superficie inseruntur, & propemodum uniuntur, ut unum tantum esse credantur, quemadmodum in cimiterijs, rectiusque in anatomicis administrationibus, cum ossa admodum exiccata non sint inspici potest. nostrates etiam attestantur anatomici [i] multoties caluarias suturis sensum effugiẽtibus arctissimisque ut uix agnosci ac diuelli possint munitas, se inspexisse. Non ne & Hippocrates [k] dum caluariam terebrare uellet, ob suturarum angustiam se fuisse deceptum fatetur? Præterea haud ab re est, ut caluariæ membro quidem sicco, ex uehementi motu reflexiuo, illud euenire contingat quod uitreis uasculis, arido ligno, cucurbitæ siccæ, & campanæ, quę alibi quã ubi icta sunt franguntur. nec mirum si ex ingenti ictu ossa internè dehiscant. uidemus enim uetusta mœnia bellicis tormentis concussa quandoque interius, aut propinquius findi, præterquam quod aer inclusus reseretur, aut halitus spiritu plenus latitet.

a ¶Lib.8. de affect. capitis c.4.

b ¶Lib.8.ca.4.

c ¶6. meth.ca. ult.

d ¶5.4. tract.3. cap.1.

e ¶Nicolaus florentinus. Gentilis de Fulgineo. Iacobus carpẽsis. Ioãnes de Vico.

f ¶Lib. de natura ani. cap. 7.& lib.3.cap.7.

g ¶Lib.8. ca.1.

h ¶9. de usu part. cap.17.

i ¶Mirabilis Andreas Vesalius. Diligens Realdus Columbus. Studiosus Gabriel Falopius.

K ¶Lib. 5.&7. epidemiarum.

titet: Quod uero ad ſuturarum uſus pertinet, non ob id ſic eas formatas à natura credimus, ut facilius caluaria, & ictus, & noxas euaderet. nanque ſi unico oſſe conſtaret, tutius ſe haberet, quàm ſi ex pluribus, inter quæ meninga ipſa dura ſuſpenditur, diſcrimenque ſuturarum uulnerum haud quiſquam ſubiret. quæ uulnera profecto, ut experientia docet ualde lætalia ſunt, rationabiliusque credimus ſuturas duræ membranæ eleuationi inſeruire, ne cerebrum illius craſſitie comprimatur; ac ut pericranion ab ipſa ortum, & per ipſam tranſiens caluariam undique ambire poſſit, magiſve ut uapores in corpore adaucti cum natura ſublimia petant inde exhalare ac difflari ualeāt: negamus demum caluariam undique plenam perpetuo eſſe, quod uere in pluribus ſauciatis ſæpe perſpeximus, idque fieri poſſe atteſtatur Auicenna[a] & magis tempore nouilunii: Porrò fieri poteſt ut Paulum & eum ſecutos ſimiles fracturę latuerint, nec vti Soranus, Antillus, ac Mæges, Chirurgi proceres, quibus & noſtri temporis, qui peritiores habentur ſubſcribi fas eſt, & qui quotidiè caluarias fractas pertractant, caſusque nouos ac inopinatos agnoſcunt, eas cognouerint, nec[b] pro rationibus ſenſum dimittere licet, qui in proprio obiecto decipi non ſolet, & in morbis externis rationes omnes antecellit: Sed, vt vndè ab errauit oratio noſtra reuertamur; Dicimus præter hæc quinque fracturarum genera, eam reperiri, quæ eo quia a telo acuto cauſatur, perforatio dicitur. Ex qua caluaria affecta, Me dico negotium, languenti uero mors ipſa paratur. Quandoque etiam caluariam findi contingit cute contuſa tantum, quę poſtmodum inflammata, dum ſibi curatio adhibetur, dimiſſa cranij fractura latente, nimirum os ipſum corrumpitur, ac dum pus conficitur, aut cum iam factum eſt grauiſſima ſymptomata, utpote rigores, febres, conuulſiones, & deſipere ſubſequuntur, nec plurimi refert, ſi alicui huiuſmodi fractura impoſſibilis videatur ob inſitam oſſis duritiem magis fracturæ cute ipſa reſiſtentem, ut pote molli tenuique. nam abſurdū quidem eſſet arbitrari cutem, & ſi ſenſum lateat non frangi, diſrumpique cum fieri non poſſit inflammatio medicorum[c] ſententia ſine continui ſolutione. immo & intemperiem, & prauam compoſitionem adeſſe neceſſe eſt. dicimus itaque affectum in cute reperiri, eumque occultum: Interdum quoque occurrit ut caluaria ingenti fractura laboret, noxa exili in cute exiſtente: Demùm[d] ex forti ictu euenit vt cum quis in ruinis, aut præceps cadit, cute & oſſe integro permanente internè aut in cerebro, aut tunicis, illud ueſtientibus venula, aut arteriola, aut nerui quibus cerebrum ſcatet, diſrumpantur, aut membranæ ipſę ſub craneo cerebrum ambientes ab ipſo decedant, ſanguiſque effundatur, qui[e] cum liberè exire nequeat extra propria vaſa contentus, concreſcit, & paulatim putreſit, inde oriuntur inflammationes, rigores, conuulſiones, paralyſis, & mors. Ad eundem[f] modum corpora valida impetu concuſſa, uel ictu lęſa, in ſpina afficiuntur, abrutoq; ibi neruo aliquo aut in ipſo cerebro, eadem ſymptomata naſcuntur, quæ tandem mortis cauſa fore creduntur: Nos verò aliquos vidiſſe pollicemur, in capitis poſteriori ſede percuſſos, & ſeua apparuerunt accidentia, demum in quarta, aut ſeptima ſuper ueniente magna ſanguinis per nares effuſio, ſuperſtites fuere, indiciumquippe eſt oppoſitę læſionis, ſecus verò in affectibus anterioribus, occurrere ſolet: Hę itaque caluariæ fracturarum ſpecies ſunt, dignę quidem aſſidua conſideratione, quibuſdam leuibus affectibus omiſſis, veluti eſt oſſis caries, ſiue teredo, texodon græcè dicta, cum nigredine afficitur, aut eroditur, aut dum & cætera oſſa[g] tumore aliquo vexantur, de quibus omnibus alibi ſermonem habituri ſumus: Porrò fracturarum caluarię ſpecies Chirurgo cognitu neceſſariæ hæ ſunt, quas Galenus ad trinum numerum reduxit, reliquæ autem ad eas propemodum reducuntur, nempe ad ſciſſuram, contuſionem, & fracturam. Sunt poſtremò fracturarum caluariæ, differentiæ permultę, à recentioribus perpenſæ, utpote à telo incidente, aut a corpore contundente formam ſuſcipientes, vnde breues, lōgę, rectę, obliquę, anguſtæ, latæ, orbiculares, trigonæ, extimæ, & altæ fieri ſolent.

a ¶4.1.cap.29.

b ¶Ariſt. 1. de gener. & corru. textu.58.

c ¶Gale.lib. de morb. & ſympt. ca. 12. Aui.2. 1. ca.5. & 4. 4. tra. 2. ca.2.

d ¶Gal.2. aphoriſ. com.59. & 2. de compo. m. ſecundum Gener. Cel.l.8. ca.4. Aui.1.3. tra.2. c.4

e ¶Hipp.l.1. de morbis in prin. & 6. aphoriſ.20.

f ¶Gal.7. apho. com.59. Aet. li. 6. ca.45.

g ¶Hipp. 1. de apho.74 Cel. li. 8. ca.2. & 3. Gal. 7. aphor. com.2. 55. & 74.

lent. quarum omnium meminit Hippocrates, affirmans in earum qualibet contusionem adesse, aliter caluariam frangi non posse, propterea scriptum relinquit, caluariæ fracturas ratione & praxi indigere: ex his igitur teste eodem Hippocrate, quattuor fracturarum species assequimur, duas nempe manifestas, Sedem scilicet & depressionem, & totidem occultas. videlicet Rimam & contusionem; nec ab surdum putamus nominum varietatem in medium adduxisse, & si parum ad curatiuas indicationes, proficere videntur: eo enim tendimus, vt iuxta fracturarum diuersitatem, proprijs vocibus assignatam, opportuna instrumenta inuenire, ac in vsum seruare valeamus, quemadmodum, Deo maximo annuente, dum singulatim operandi modum docebimus, palam fiet.

DE CAVSIS FRACTVRARVM caluariæ. Cap. III.

QVONIAM [a] vulnerũ capitis ac fracturarum caluariç causæ euidẽtes sunt aliunde nimirum venientes procatarcticæ grçcè dictç sensibusque expositç nempe quçcunque per se continui solutionem efficere possunt, breui oratione absoluendç veniunt; attamẽ hoc vnum scire sat erit, eas quidem esse à quibus corpora nostra non necessario alterantur, quçque post effectus impressionem, vna non remanent, & [b] ob id in curatiuis indicationibus per se nullius considerationis esse solent, verum nonnihil fracturarum essentiç & quantitatis cognitioni prodesse iudicantur: quocirca Hippocrates [c] & Celsus [d] ipsas tractarunt, asserentes quod ex ipso corpore oriuntur, aut extrinsecus irruunt, & Galenus [e] de his sermonem habens ait quod vulnera, fracturçve omnes incisione, contusione, fractione, erosione, & tensione proueniunt. incidunt quippè arma, ac telorum genera acutç aciei ut ensis, gladius, aut quoduis aliud simile, contusionem [f] facit vbi graue aliquid obtusum & durum decidit uiolenter in corpus sensibile & molle, quod quasi carnem abrumpendo atterendi vim habet. vt substantia lapidea, aut lignea, aut ossea, aut ferrea, aut similis, ex Hippocrate vero, Telum illud est quo alter alterum vulnerat aut aliter offendit. & ait. In telo consideratur pondus & figura. pondus prout graue aut leue est, figura quatenus latum, aut angustum videtur à lato aut alterius figurç, fit collisio aut fractura, ab angusto incisio aut punctura. Frangunt pariter vel casus ab alto, vel cum labentia corpora obtusa duraque sedem identidem duram ac insensibilem offendunt, eoque magis timendũ est, ait Hippocrates, quanto casus elatior existit, soliumque durius est, & inçqualius, Erodunt ossa caluariç, ac putredines in eis inducũt humores acres, aut succi veneno prçditi, aut gallica lue affecti, aut medicamenta indebite, aut malo modo adhibita, sçpe etiam & aer nos ambiens. Tenduntur vero vel atteruntur ossa, aut in suturis dehiscunt, à corpore siue instrumento aliquo extendente, aut lacerante vt in torturis, aut a crasso flatu, vel malarum humiditatum copia, dũ sub tunicas, uel in ossium porositatibus recluduntur, & uehementer extendunt, & eorum contiguitates harmonicas, aut propriam sedem secludunt, quod etiam à tormentis bellicis euenire contingit. His quoque perforatio additur, acuto ac subtili telo infixa, nempè sagitta, aut pugione, aut canum, vel viperç dente. ex quibus omnibus, aut similibus animatis & inanimatis corporibus hominis caluaria varie lçdi solet. Telum siquidem ex Hippocrate aliud collidit & findit, aliud tantum incidit, & in eo duo potissimum considerantur. nempe pondus. nam aliud graue aliud leue, & figura. nam aliud latum, aliud angustum. Verum quoniam ad aliquẽ affectum noscendum qui omnino tum rationem tum sensum lateat, interdum de externa causa inquirere cogimur, hçc de eis pauca dixisse libuit: Signa demũ pro-

a ¶Hipp. lib. 1 de mor. in prin. Cel. in suo prohemio. Gal. lib. ar. par. m. ca. 85. 2. de cau. mor. cap. ult. & lib. 1. de tuenda ualitu. Aui. 2. 1. dist. 2. su. 2. cap. 16.

b ¶Gal. 4. meth. cap. 3.

c Lib. de calua. curat.

d ¶Lib. 8. c. 4.

e ¶ 2. de cau. mor. in fine lib. ar. par. m. ca. 80. & 5. meth. ca. 2.

f ¶Gal. cõmentario 3. Hippo de Officina Medici.

pria cuiusque caluarię lęsionis persequamur, quę singulatim sequens caput demonstrabit.

DE SIGNIS FRACTVRARVM CALVARIÆ ac externorum & internorum affectuum dignotione. Cap. IIII.

SIQVIS rationibus ac experimentis ductus an fracta caluaria sit, assequi uoluerit, opus est primo ut substãtiam & naturales eius qualitates prænoscat, & diligenter consideret, nempe mollitiem, duritiem, raritatem, densitatem, robur, & imbecillitatem. quamuis uniuersi capitis ossa, teste Hippocrate, exceptis ossibus petrosis, tenuia & imbecilla sunt, sed non eodem modo. quapropter cum nos capitis uulnerum aut fracturarum essentiã per notas scrutamur, trifariam in eorum notitiam ducimur, uel sensibus nempe uisu, tactu, & auditu, uel propriis quibusdam symptomatibus fracturas ipsas comitãtibus, quæ pathognomonica græce dicuntur, uel indiciis aliquibus accidẽtibusve præsumptiuis, & coniecturalibus ex pluribus quidem actionibus læsis desumptis: Fractura quandoq; caluariæ qualis & quanta sit uisu percipitur. siquidem cum partes corporis in superficie constitutæ aliquo affectu cruciantur, facile sensibus deprehenduntur. quę uerò in imo corporis latent ab actione læsa, nempe diminuta, aut corrupta, aut ablata, uel à situ naturali, uel consortii lege, uel ab exeuntibus mutatis cognoscũtur. quocirca [a] uulnera, quæ utpote ad pericranion usque deducta simplicia iudicantur, uisu tantum confertim percipiuntur, quemadmodum quæ magnitudine insigni, suimet sensibilem cognitionẽ præ se ferũt. Interdum [b] uerò exiguæ quędam fracturæ nempe capillares, aut rimulares, uel arctissimæ rhogmę introcedẽtes, meditullium, aut uitream usque petere solent, & cutis uulnus adeo angustum est ut tactu sedulo & specilli usu, aut digiti auxilio eius formam & quantitatem concipi sit necesse, quo in huiusmodi læsionibus in grauioribus præsertim nil certius aut commodius reperitur. in paruis uero & angustioribus radioli usus magis probatur, qui nec nimis tenuis, aut nimis acutus exigitur, nè cum in quosdam sinus naturales inciderit, ossis fracti frustra opinionẽ faciat, nec nimis plenus, ne angustas & paruulas rimas non ingrediendo, Medicum decipiat. Hac ratione specillum mediocre esse debet, quod ubi ad os uenit, & nihil nisi lene, aut lubricum occurrit, integrum id uideri potest, ac si quid asperi est utique qua parte suturæ non sint, fractum os esse testatur. Imprudentis enim chirurgi ait Hippocrates [e] officium existimatur, cũ ex specilli aut digiti immissione caluariæ ossa fracta percipere nequit. Ad eundem modum [d] & auditus, ut in aliarum partium, sic in caluariæ fracturarum cognitionem nos manuducit. siquidem in magnis fracturis crepitus, ac sonitus quidam dum manu chirurga tractantur auditur, cognoscuntur pariter quamplurimæ harum ratione sui, die quarta, aut septima, aut undecima, aut decimaquarta, abscedente nimirum osse a carne, aut sese mouente, aut liuorem, seu nigredinem contrahente. siquidem naturalis eius color in sano homine est albus leui quadam rubedine admixtus ob tenuiores partes sanguinis in eo uaporãtes, cumque male afficitur liuet aut nigrescit. Capilli pariter dissecti, teste Hippocrate, ac in uulnere reperti, os interdum ruptum aut nudatum esse testantur. sic pariter aut osiculus, aut teli frustulum, aut quid simile: Propriorum uerò accidẽtium fracturarum capitis quædam sunt in uulneribus carnis contusionibusque leuioribus fractorum ossium indicia, quædam meningarum affectuum notæ, quædam eandem tunicam crassam ab osse diuulsam ostendunt, quædam aut sanguinẽ

aut

a ¶Gal. lib. ar. par. m. cap. 75. li. 1. de not. loc. affe. ca. 1. & li. 2. ad Glau. cap. 1.
b ¶Gal. 3. meth. cap. 4.
c ¶Hipp. lib. de calua. curat. Cel. lib. 8. cap. 4.
d ¶Lib. 1. de morbis.
e ¶Hipp. lib. de offi. med. & lib. de Coacis prænot.

aut pus, aut ichorē, aut humiditatem diuersam putredini obnoxiam ipsi subsistere declarant, quædam cerebri intemperiem simplicem, aut materialem, & illam uel fieri, uel factam iam esse indicant, quin etiam aliæ cerebrum sectum, aut concussum demonstrant. Quod ut dilucidius intelligatur, sciendum est Caluariæ naturam osseam esse sensusque expertem, ideo dolore omnino uacare: si igitur fracturā duntaxat in se ipsam reciperet, & una meninges nequaquàm compaterentur, nihil esset cur timere deberemus, cum in his sæua accidentia aliena esse solent, uerum ex ossis partium attritione tantum, dum mouerentur palàm fieret, nam strepit os ruptum, ait Hippocrates, at ipso secto, aut perforato, simulatque parte aliqua contenta noxam suscipiente, utpote membranæ aut cerebrum ob compressionem, aut puncturam, aut laniationem, uaria & ea quidem timenda symptomata oriuntur, ex quibus fracturarum naturam ratione quadam chirurgus assequitur: Quocirca [a] percusso capite inquiratur si fracturarum causæ præcesserint productrices, nempe si quis graui telo uehementer sauciatus fuerit, si ex sublimi loco ceciderit, si in lapidem aut rem duram impegerit, aut à re tali ictum acceperit, ueluti à lapide extra manum, aut à telo in manu & an accepto uulnere confertim uertigines, uomitusque accesserint, sterterit, aut obmutuerit homo, an ceciderit, sanguinemque naribus, ore, aut auribus proiecerit, seu tamquàm attonitus iacuerit, nam dum caluaria uehementer frangitur, & in cerebro spiritus commouentur, huiuscemodi accidentia inuadere solent, ueruntamen [b] ut certiores fiamus an membrana interna detrimentum patiatur, attendendum est nunquid stupor, delirium, paralysis, aut conuulsio accersita sit, hęc enim ualde conferunt tanquam accidentia in his affectibus necessaria, signum [c] præterea inseparabile, quo membranam uiolatam deprehendimus, est dum æger capiti manum sæpè admouet, ac si punctiones quasdam percipiat; Abscedentis uerò tunicę ab osse indicium est dolor capitis acutus, febris assidua, inquietudo, color ossis alteratus, ac saniei cruditas & tenuitas. Etenim ab Auicenna dictum est, si penetrantem scissuram usque ad aliud latus credideris, os radere oportet quousque tutus sis num subcingens tunica recte se habeat, situmque suum naturalem ex osse seruet, nam tunc & noxa minor, & inflāmationis euentus tardior, & securior, ac saniei concoctio uelocior fiet, quod si ab osse recesserit timor inde maior, & dolor ac febris intensior exoritur, uelox adhuc in osse coloris permutatio fiet, ichorisque effluxus tenuior, conuulsio, syncope, ac desipientiæ apparent præsertim diligentia ac Chirurgia a medico neglecta: at si in huiuscemodi affectu sanguis, sanies, aut ichor in membrana insedit, inde paulo post putrescit, uapores denique [d] eleuati cordi communicātur & febris accenditur, ac affectæ sedis calore imbecilli reddito, sanies ibi genita, tenuior, cruda, & fœtida expurgatur, à qua & ossis colorē alterari cōtingit, uaporibus nēpe à sanie ipsa elatis, porosq; caluariæ obstruentibus, eiusque substantia in cinericeum, aut liuidum colorem permutatur, ossa etenim inquit Aristoteles [e] cum propriis tunicis expoliantur siderantur & nigra fiunt, ac in affecta parte ob sui alimenti defectum ficciora redduntur, sectis nimirum uenulis quibus aluntur, nec non & aliquarum à meditullio, & dura membrana illis nutrimentum deferentium lacerationem, dum ictu uehementi rumpuntur, aut propriis suturis dehiscunt & tunc [f] febris ardens assidua, ac intēporibus, sincipite, & occipite, acuti dolores, & aurium sonitus percipiuntur, patientes surdastri fiunt. anxietate & inquietudine uexantur. quintaue aut sexta die pereunt. Ossa caluariæ sicca fiunt & arescunt interdum a medicaminum qualitate, aut ambientis aeris actione, aut febris calore ardenti, & tunc hoc symptoma raro alia consequuntur: Præterea quædam alia signa sunt, cerebrum, aut eius meningas intemperie simplici affectas indicantia, [g] eius tamen operationes non impedientia, quæ ab aliqua leui ossis compressione, aut ambientis aeris intemperie, aut malo uiuendi modo, & prauo uictus regimine, uel imprudentis Medici

actione,

a ¶Hipp. lib. de calua. cura. Cel. lib. 8. cap. 4.

b ¶Aui. cap. de fract. cra.

c ¶Hipp. 1. prognost. 29. Cel. li. 8. cap. 4. Pau. li. 6. c. 88. 90. Aui. ca. de fract. cra.

d ¶Gale. 2. de mor. cau. cap 2. & 1. de diffi. fe. cap. 7.

e ¶3. de nat. ani. in fine.

f ¶Hipp. li. de calua. cura.

g ¶Gal. 5. apho. com. 57.

actioné enascitur, in qua quàm plurima, sed admodum imbecilla symptomata demonstrantur, quæ pariter ab omni contraria qualitate tolluntur, aut facillime ablata causa discutiuntur: Materialis uerò intemperies, si calida fuerit, aut inflammationis initium apparuerit, ex ipso caloris sensu, dolore pungitiuo, febricula quadam, corporis angore, uigiliis, nulla capitis grauitate, motu ad iram, oculorũ rubore, ac phantasticæ facultatis deprauatione cognoscitur, tunc uulneris labra exiccantur aut exiguo humore, & eo tenui, redundant, ægri frigidis asperginibus, ac topicis similibus oblectantur, ex quibus pariter iuuamentum percipiunt: Frigidæ uerò intemperiei notę hæ sunt. Capitis grauitas, quod tactu calidũ non deprehenditur, dolor mitis, ac satis quietus adest, nec oculi, nec facies rubescit, nec arida, aut collapsa, sed plena & pallida apparet, ægri rebus frigidis nec iuuantur, nec gaudent, sed ad somnum procliues sunt, timent, & quiescunt: Humidam porro intemperiem ichoris qualitas, & copia ostendit. uulnerati somno tenẽtur, pigri fiunt, non dolent; sed facillime obliuiscuntur: Sicca demum ex sanierum defectu, leui dolore, uigiliis multis, ira, siti, & delirio, percipitur: Cæterum cum non à qualitate sola naturæ modũ egressa cerebrũ aggressum sit, sed cũ accedente quopiam tumore plerunque calido, intenduntur quidem hæc omnia accidentia, siquidem [a] dolor uehementissimus urget, rigores quam plurimi inordinati apparent, febris ardens & assidua oritur, pulsus cerebro affecto undosus, membrana læsa ferrinus gignitur, oculi inflammantur tanquam si lippitudine laborarent, cõiunctiua [b] etenim tunica a dura meninge ortum ducit, extuberant languentes, & si somno capiuntur ignea phantasmata sibi occurrere uidentur, pauore expergiscuntur, ac sæpe exclamant: cunque iam inflammatio ad consistẽtiam decreuerit, ob uitiatam animæ sedem delirant, capitique manum crebro admouent quasi afferre, aut accipere aliquid uelint, sępe manibus pilos, aut festucas uidentur uelle carpere oculi caui fiunt, & inflammati, ac [c] sponte illachrimant ob impotentiam uirtutis contentiuæ cerebri: nulla prorsus in uulnere sanies generatur, sed siccum fit, & liuidum, ac carnibus sale conditis simile, & tunc denique mors ipsa subsequitur, prius tamen fasciis destructis, quibus caput inuoluebatur, ac uulnere detecto, quod raro quidem inflammationibus ab internis causis productis euenire contingit, quæ propriis Medicorum indicationibus, ac diligẽti cura, interdum sanitati restituuntur. Adhuc si circa sensus duntaxat affectus imprimuntur, ueluti tenebrosæ, aut accensæ uisiones, aut sonorum non existentium auditus, percipiũtur, & anteriorem cerebri partem læsam protendunt: Si uerò circa potentiam motiuam, aut neruorum resolutio, aut tremor, aut stupor, aut distensio subsequitur, quæ symptomata capitis posteriorem partem male se habere declarant, hęc pariter quandoque omnia simul apparent, interdum unum, aut duo, aut plura, sępe etiam nec ullum manifestatur, & moritur ęger, uariantque uelocitate euentus, citius, siquidẽ si mollia corpora ac nobilia, pręsertim si aliqua plenitudine redundant, inuadunt: secus uerò si robustiora, minus timida, & minus plena: uaria ac diuersa ab Antiquis [d] ea symptomata descripta sunt quę Caluarię fracturarum, ac internarum lęsionum naturam & quantitatem ostendunt, nempe CASVS, VOMITVS, VERTIGO, OBCAECATIO, SANGVINIS ORE, AVRIBVS, AVT NARIBVS EMANATIO, OBMVTESCENTIA, STVPOR, RIGOR, FEBRIS, PARALYSIS, APOPLEXIA, EPILEPSIA, CONVVLSIO, DELIRIVM, SOMNVS SVPERFLVVS, MEMBRANAE DENIGRATIO, ET VVLNERIS SICCITAS EXIMIA, quorum enarrationes & causas hucusque distulimus, quæ quidẽ perpetuò, uel quod fit aliqua inflammatio, uel iam facta esse, apparere solent.

a ¶Hipp. 1. prognost. 26. Gal. 3. de not. loc. aff. c. 9. Aui. 1. 3. tract. 1. ca. 29. & tract. 3. cap. 4.

b ¶Gal. 2. Moymir. ca. 2. & 9. de usu part.

c ¶Hipp. li. 1. de mor. popu. sect. 2. 6. epide. par. 1. apho. 21. & 4. apho. 52.

d ¶Hipp. lib. de calua. cura. Cel. lib. 5. cap. 6. & lib. 8. ca. 4. Pau. lib. 6. c. 88. Aui. 2. 4. tra. 3. cap. 1.

CASVS euenit si internæ partes afficiuntur, nã [e] motus omnes arbitrarij musculorum ac tendonum munere fiunt, & ea ratione mouẽtur, qua neruorum sunt participes nempe à cerebro & nucha emanantium uirtute in eos à cerebro delata: quo fit ut dum coactè violentia quadam à causa ęxteriori quis cadat, iam de-

e ¶Gal. lib. 1. de motu musc. & 4. apho. com. 15.

prauato

prauato ſtandi motu vtpotè voluntario, non ab re cenſendum motricis facultatis inſtrumenta affici per conſenſum à cerebro ipſo affecto ipſius facultatis fonte uires recipientia.

Vomitvs bilioſus ſi fracta caluaria permanens fuerit letale ſymptoma iudicatur, cum dicat Hippocrates [a] quibus cerebrum diſſectum fuerit, his neceſſe eſt febrem, & bilis vomitum accedere, qui [b], vbi voluntarius non eſt, vel protinus vt percuſſus quis eſt, vel dum inflammatio manet, magnum malum portendit, in his duntaxat, quorum partes neruoſæ ſectæ ſunt. Vomitus [c] ſiquidem uentriculi expultricis facultatis prauus motus eſt, quo ea quæ in eius capacitate ſeu latiore ſpatio continentur ac ipſum contriſtant, & in ſe fluitant, quam citisſimè per ſtomachum reiicit, ad quem neruorum par haud mediocre è ſexta cerebri coniugatione defertur, ac diſſeminatur, contexitque m aximè os eius, quocirca [d] compati ventriculum in cerebri affectibus mirum non eſt ob iſtorum neruorum aſſiſtentiam, per quos etiam [e] ſenſus huic particulæ quam vili reliquarum corporis acutior eſt, ob id [f] cranij fracturas, cum ad membranas uſque perueniunt, bilioſi uomitus comitantur.

a ¶Li. 1. de morbis lib. de Coacis prænot. li. de locis i homine. & 6. aphor. 50.
b ¶Cel. li. 5. ubi de rat. uict. uulneratorū & ubi de ſignis percuſſi cereb.
c ¶Gale. 2. de ſimpt. cau.
d ¶Gale. 4. de mor. & ſympt. cap 7. 3. de not. loc. aff. cap. 3. & 6. aphor. cō. 50.
e ¶Gale. 4. & 9. de uſu par. & 5. de not. loc. aff.
f ¶Gale. 3. de loc. aff. cap. 5.

Vertigo dinos græce dicta, quæ [g] quòd caput circunferatur, ſeu vertatur imaginatio quædam eſt, ſeu tenebricoſa vertigo ſcotodinos græcè, ſcotomia communiter vocata, dum quæ conſpiciuntur circumagi videantur, ac ſimul repentè viſus pereat, ob inordinatum, turbulentum ac inæqualem ſpiritus flatuoſi motum oritur, ex quo animalis etiam ſpiritus in opticis neruis ac cerebro conſiſtens euertitur, vt propterea ſicuti decet non valeat ordinatè ad propria loca diſtribui; in vulneribus autem, aut caluariæ fracturis ex vehementi ictu ſpiritum ipſum concuti, ac perturbari contingit, præſertim ſi membranæ, aut cerebrum noxam ſuſcipiant; quod, dùm occurrit, interdùm mortis indicium eſt, ut in formoſa Nerei filia eueniſſe atteſtatur Hippocrates, [h] quæ à muliercula eius amica ſemel lata manu in ſincipite percuſſa, ac vertigine capta nona die mortua eſt.

Obcaecatio in fracta caluaria internam affectionem oſtēdit, cum [i] nerui ipſi uiſorij optici, optici græcè dicti, qui viſui inſeruiunt, à cerebri prima neruorum coniugatione orti obſtructionē, vel lacerationē, aut contractionem patiuntur, ij [k] quidem magni, craſſi, & molles ſunt, ipſive ſoli poros ſenſibiles habent oculis videndi facultatem transferentes, quæ à cerebro tanquàm imperante criſtalloydi delegatur, inde ad ragoydis foramen, pupilla appellata, ſpecierum imagines ſuſcipit, vt intra ad communem ſenſum ferantur, qui rerum [l] differentias ponit, cuius ſedes cerebrum eſt: quapropter neceſſariò affici cerebrum, dùm caput percutitur, veriſimile eſt, ſi hic ſenſus deperdatur, & nulla in eius organo noxa videatur; & hinc [m] efficitur quòd oculi propter uiſoriæ facultatis imbecillitatem cerebro leuiter affecto lumen aduerſentur, aut videndi potentiam amittant.

g ¶Gale. 3. de loc. aff. cap. 8. 4. regim. ac. cō. 38. & 4. aphor. cō. 17.
h ¶5. & 7. de mor. popu.
i ¶Gal. 3. de iuua. membro.
K ¶Gale. 4. de Simpt. cauſ. c. 2. 2. de uſu. part. c. 7. & 3. de Plac. Hipp. & Plat.
l ¶Ariſtot. 3. de Anima com. 2.

Sangvinis flvxvs ex naribvs, ore, et avribvs percuſſo capite admodum letale indicium eſt; etenim [n] omnes hæ partes cerebro ſubſeruiunt. nam perpetuò, ac in internis affectibus per eas purgatur; quòd ſi ex forti ictu ſanguis erumpat, ad has partes tranſmitti ſolet, & affectæ membranæ, aut læſi cerebri argumentum eſt, propterea dicebat Celſus ſi cerebro aut tunica vulnerata ſanguis, ore, & auribus effluxerit, vomitu bilioſo accedente, febre, & delirio, moriuntur.

m ¶Gal. 1. progno. com. 13.

Obmvtire in percuſſione capitis malum indicium portendit, nanque dictum eſt, [o] quibus cerebrum ex aliqua cauſa concuſſum fuerit eos ſtatim voce priuari neceſſe eſt: contrahitur [p] enim vis animalis in ſe ipſam in talibus diſpoſitionibus à motu vehementi moleſtata, propter hoc quieſcit. Cui igitur [q] offenſio aut caſus aduenit, aut aliud, & abſcinditur ſermo eius, & inclinatur caput, & areſcit anhelitus, & ſudat frons, moritur ſtatim. qui verò in caput ſuum concidunt ſæpè voce priuantur: quod ſi vſque ad tertium diem non permutatur, ſeptimum

n ¶Gal. 9. de uſu part.
o ¶Hipp. lib. 1. de morbis & 7. aphor. 59.
p ¶Gal. 7. aphoriſ com 59.
q ¶Aui. 4. 4. tra. 2. cap. 4.

mum

mum expectare oportet, nec ægrum aliquo modo mouere, etenim euenit nonnunquã vt naturæ robur cerebri affectus uincat, & indè ægri ualetudinẽ consequantur: vtcunquè autem Hippocratis [a] sententia enucleanda sit, quæ dicit quibus cerebrum sphacelatum est, in tribus diebus pereunt, si uerò hos euaserint sani fiunt, sic interpretari nobis visum est.

Stvpor [b] id est imperfecta quædam neruorum resolutio, seu repentina insensibilitas, atque immobilitas corporis totius, aut solæ partis, non nisi affecto cerebro accidere contingit; attestaturque ipsum iam passum esse, aut eius tunicas noxam subire. Hac ratione malum signum est, siquidem, inquit Hippocrates, [c] in capitis ictu obstupescentia malum, cùm manifestum sit [d] hæc omnia cerebro patiente enasci, cumque in eo animæ principatus consistat. dignoscitur [e] enim quando patientes neque aliquid dicunt, neque agunt, sed apertis oculis quieti manent, similes his, qui ex timore, sunt attoniti. Pereunt [f] quandoque hi ante septimam in æstate, in hyeme verò ante decimam quartam. Quibusdam stupor etiam aduenit, ait Hippocrates, musculis temporum affectis, & eius causa [g] frigidus, crassus, ac omnino viscosus humor est; uerum Caluaria fracta, compresio, aut punctura, aut laceratio id efficere solet.

Rigor, [h] hoc est inæqualis vniuersi corporis concussio, quassatiove, in qua expultricis facultatis motus validus notatur, cùm languentes vix se contineri valeant, & vt ait Hippocrates, dolore plena quædam musculorum refrigeratio percipitur, si fracta caluaria euenerit, potissimum inordinatè, aut circa iudiciarios dies noxam cerebro collatam indicat: nanque facultas ipsa nostrum corpus regens contra ea aduersatur, & certat, quæ molesta sunt, donec radicitus euellãtur; at quia in intimo corpore coaceruata uehementes facit incursiones, magna caloris vi ipsam inuadit, propterea [i] nihil mirum si acri quopiam humore membranam rodente, seu cerebri substantia inflammationem patiente rigores appareant. contrahitur enim calor ad intima, & partes, quæ foris sunt, eo priuantur, indè oritur rigor, & frigiditatis sensus, quem rarò alia subsequitur febris: & hinc fit quòd rigore correpti plumbeam, aut cinericiam faciem præ se ferant: prætereà letale accidens ac semper non creditur, nisi mala alia symptomata simul inuadant, ac virtutis imbecillitas adsit, una cum vulneris siccitate, & in die critica: contra verò rigor ille magni existimatur momẽti, qui tarde, aut diebus significationis occurrit. Cæterum [k] rigores, qui prauis succis per cutim currentibus dũ uiolento motu à natura expulsi, oriuntur, in uasis, aut extra putredinem assecutis, calor subsequitur febrilis aut cõtinuus, aut interpolatus, præterea timoris ansam minimè præbent, utpote [l] causam diuersam extra caput habentes, similes, ut plurimum in corporibus humidioribus cacochymia, aut plethora redundantibus, fiunt: Hac ratione rigores exactè dignoscendi sunt, nè Chirurgi interdum decipiantur, temereque ac frustrà non sine ægrotantis iactura terebrationes aggrediantur, indistinctè rigores omnes tanquàm formidabiles arbitrati.

Febris assidua, uel per se, vel aliis adiuncta symptomatibus capiti vulnerato superueniens vtplurimum internorum affectuum significatiua est: quemadmodum enim [m] cætera nobilia membra vulnus aut noxam quampiam passa, orta in eis inflammatione accersunt, sic & cerebrum nobilissimum quidem membrũ si præcisum, aut tunicarum aliqua, accenditur, affectusque is cordi communis efficitur maximi consortii lege: quare mirum non est si ex materia sub craneo putrescente, uel inflammatione aliqua inchoante febris continua gignatur, & malum portendat indicium; siquidem dicebat Hippocrates [n] quibuscunque præciditur cerebrum, necesse est febrem, & bilis vomitum superuenire, quæ [o] perniciosa iudicatur, si decretoriis diebus oriatur, vel [p] vltra tempus inflammationis perduret, aut leui vulneri superuenerit, vel delirium mouet, vel si neruorum rigor aut

distensio,

a ¶ Lib. 2. & 3. de morbis li. de Coacis prænot. & 7. aphor. 71.
b ¶ Gale. 4. de loc. aff. cap. 2. & 5. aphor. com. 5.
c ¶ 7. aphor. 14. Cels. lib. 2. ca. 7.
d ¶ Gale. 4. de Symp. caus. c. 5. & 5. apho. cõ. 5.
e ¶ Gal. 7. apho. com. 14.
f ¶ Hipp. lib. de Cal. curat.
g ¶ Gal. 2. de loc. aff. c. 1. 4. eiusdẽ cap. 2. & 4. de sympt. cau. ca 5. & 5. eiusdẽ ca. 2.
h ¶ Cels. lib. 3. c. 3. Gal. 4. de simpt. caus. & lib. de rigo. & spas.
i ¶ Gale. 2. prognost. com. 58. Auic. 1. 3. cap. de Krabito & 1. 4. trac. 2. cap. 10.
K ¶ Gal. 4. apho. com. 58. 63. 7. aphor. com. 57. & lib. de rigo. & spasmo. Auic. 1. 4. trac. 2. cap. 6.
l ¶ Cels. lib. 3. c. 3. Gal. 2. de diff. febr. c. 6. Aui. 1. 4. tract. 2. cap. 6.
m ¶ Gale. 3. de not. loc. aff. c. 5. & 6. aphor. commen. 50.
n ¶ Li. 1. de morbis li. de Coacis prænot. & 6. aphor. 50.
o ¶ Rasis. 10. ad Al. cap. 15.
p ¶ Cel. lib. 5. c. de ratione uictus uulneratorum.

distensio, quæ ex vulnere orta est, eam non finit: non aliunde verò huiuscemodi febris causam assignamus, quàm & cerebri aut meningarum inflammatione vel fieri, vel factam esse. siquidem [a] ex humoribus putrescentibus vel intra, vel extra venas febris à rigore superueniente soluitur: Scriptū est ab Auicenna [b] Si in capitis dolore ex ictu febris accenditur, & mentis perturbatio adest, iā in capite inflammationem fieri manifestum est, quæ si ad statū deuenerit, nunq̄ sanatur.

a ¶Hipp. lib. de iudicat. lib. de Coacis prænot. & 4. apho. 58. 63

b ¶l. 1. tract. 2. cap. 26.

Paralysis græcè, latinè neruorum resolutio, aut mollificatio, cum motus priuatione non quidem totius corporis, sed vel lateris vnius duntaxat, vel priuatæ particulæ præsertim sedis vulneratæ, si ex caluariæ [c] fractura accidit, cerebri, aut membranarum affectuum indicium est. nam vel ob continui solutionem, vel viarum spirituum occlusionem, vel facultatis animalis delationem impedimētum oritur; quò fit vt per eam tale aliquid euenisse censeamus; compressionē potissimum, aut ipsius cerebri inflammationem, ob quam viæ arctantur, & animalis facultas impeditur: dignoscitur autem cùm iam sublata causa, impotentia motus tollitur, & pars affecta in pristinum reuertitur. propterea quibusdā visum est paralysim à causa externa, facilè sanabilem esse. secus verò quam crassa ac viscida materia gignit, propemodum sanatu impossibilem; atque Rasis opinio est quòd, qui ex ictu, aut casu paralysim confertim incidit, nunquàm sanetur, sed quæ paulatim fit curationem recipiat, quemadmodum Romæ Galeno contigit dum Pausaniam Sophistam curaret, cui, dum ex vehiculo cecidisset, duo sinistræ manus digiti resoluti erant, attamen sanitati restitutus fuit.

c ¶Gale. 3. de loc. aff. cap. 10. & 5. de simpt. cau. cap. 2.

Apoplexia [d] totius corporis sensus & motus præterquàm anhelitus priuatio est, ac propriū patientis cerebri accidens. fit etenim [e] virtute animali ad partes infra caput constitutas defluere non potente, aut propter dispositionem aliquam inflammationi similem, quę in ipso cerebro constituta sit, aut eius ventriculis compressis, aut humore pituitoso oppletis, verùm causæ magnitudo, passionis magnitudinem consequitur; quòd si fracto craneo euenit, cerebrum aut punctione, aut vehementi compressione, affici adeò vt ventriculi eius lædantur, manifestum est. fitque [f] tunc vt corpus, & mens stupeat. omni denique motu, & sensu priuetur, at tanquàm mortui patientes viuunt, & oculis clausis ac si dormitarent decumbunt, stertuntque, ac puncti non sentiunt. Certiores verò de huiusmodi accidente reddimur, dum comprimentia ossa leuamus, ac æger inspirare cæperit, & à noxa subleuatur. Cæterùm [g] si vnà & inspirationis motus tollatur, ea quippè fortis apoplexia nūcupatur, quæ sanari omninò nequit; si verò inspirationis vsus non deest, sanari interdum potest; quandoque etiam sine febre apoplexia [h] visa fuit, sed fracta caluaria necessariò febris eam comitatur.

d ¶Gale. 3. de loc. aff. cap. 10. & 2. aphor. cō. 42.

e ¶Gal. 3. de simpt. caus. cap. 3. 3. de loc. aff. ca. 7. Auic. 1. 3. tract. 5. cap. 14.

f ¶Gal. 3. de simpt. caus. cap. 3.

g ¶Gal. 2. aphoris. com. 42.

h ¶Gal. 2. apho. com. 19.

Epilepsia græcè, latinè morbus comitialis, caducus, herculeus & sacer appellatus, quanquàm rarò, interdum tamen & ipse in caluariæ, aut cerebri affectibus apparere solet. conuulsio [i] vniuersalis est, non quidem perpetua, sed quæ ex temporum interuallis cum mentis ac sensuum læsione accidit, differens propterea ab ea in qua nullum fit principalibus functionibus nocumentum; & quia subitò ac repentè fit, & confestim soluitur, hæc cerebri vētres ob crassos lentosq; humores afficere signum est. nam auctore Galeno, repentinam meatuum obstructionem à tali succo fieri constat; illud tamē intelligendum est in affectu ab interna causa proueniente: siquidem ventriculi iidem obstrui à causa externa, & forti compressione facilè possunt, cùm lęsio ob vulnus, aut fracturam cerebro communicetur, indè ob intemperiem iam contractam humoris crassi exuberantia oriri contingat, qui cerebri cauitates obstruēs facultates omnes impedit adeò, ut ægri concidant, conuellantur, stertant, spumam per os emittant, sensusque omnes ac mens lædantur. Est igitur [k] Epilepsia si craneo fracto occurrat, affecti cerebri indicium, quanquàm vt verùm fateamur, à nobis bis tantùm inter curandum hoc visum est, in pluribus verò cicatrice iam obducta.

i ¶Gal. 3. de loc. aff. cap. 5.

K ¶Gale. 3. de loc. aff. c. 7. Pau. lib. 3. cap. 8.

Con-

Convvlsio latinè, ſpaſmos græcè dicta, ſi caluaria fracta alicui parti occurrit: nempè faciei orivè ſpaſmos is cynicos græcè, caninus latinè appellatur, & eſt cùm os ipſum contrahitur, ſeu cùm oculi immobiles aut ſtramboſi reddũtur, ſeu pars aliqua cęterarum vulneratę parti oppoſita reuellitur, letale ſymptoma creditur, ob id quia ait Hippocrates [a] Conuulſio ex vulnere letalis eſt. paſsio enim [b] virtutis motiuæ inuoluntaria exiſtit. dum muſculi præter voluntatem conuelluntur ad ſimilem diſpoſitionem, ipſis, ac partibus neruoſis aduenientibus, quam etiam in motibus ſecundum arbitrium factis aſſumpſerunt. nam in eum ſitũ neruos muſculoſque conuulſio ducit, in quem ſi pro naturæ lege ſe haberent, ac animæ virtute ducerentur, tractis videlicet ſeu conuulſis muſculis verſus originem ſuam & ad ſua capita; porrò per hunc affectum actio nequaquàm ablata eſt, vt in paralyſi, ſed ſolùm immutata ac vitiata, deinde patiendi ſocietate, hoc eſt cerebro lege commercij patiente, vt noxam talem effugiat, contrahitur, pariterq; partes naturæ ſuę participes ad ſe conducit, & indè ſequitur motus quidam deprauatus voluntariæ facultati motrici accidens: proindè eſt neruoſa ægritudo, qua mouentur lacerti motu non voluntario ad ſuum principium, & fiunt extenſioni inobedientes. Cùm igitur [c] functionis à voluntatis imperio prodeuntis, noxa conuulſio ſit, & in vulneratis ex cerebri inflammatione excitari contingat, nullo præterquam in capite affectu ſeſe oſtendente, neceſſariò fateri cogimur cerebrũ inflammatione correptum, prẹſertim cum aliquod oſsis fruſtulum membranã comprimat, aut pungat: Videtur [d] autem ſæpenumero conuulſionem vulneris oppoſitam ſedem inuadere: Si enim in ſiniſtra capitis parte vulnus quis habeat, in dextera capitis parte eũ conuulſio corripit, & cõtra, dummodò vulnus latus unũ duntaxat occupauerit, ait Hippocrates. at ſi capitis medium vulnus habeat vtranque partem cõnuulſio detinere ſolet, vt in Antonomo eueniſſe apud Hippocratẽ Quinto Epidemiarum legitur, cui ex cacuminis vulnere ambæ manus conuulſæ ſunt. Cæterùm, cùm in ſequẽtibus de neruis ſectis de huiuſmodi ſymptomate ſermo prolixior ſit futurus, hæc nunc dicta ſufficiant.

a ¶ Lib. de Coacis prænot. & 5. aphor. 2.

b ¶ Gale. lib. de rigor. & ſpaſ ca. ult. lib. de ſympt. cau. cap. 2. & 6. apho. com. 39

c Gal. 3. de loc aff. cap. 6. & 5. apho. com. 5.

d ¶ Hipp. lib. de Coac. prænot. li. de Calu. curat. & 5. de mor. popu. Aui. 1. 3 tracta. 3. cap. 14.

Delirivm [e] cerebri ſanè affecti inditium eſt, cùm ægri [f] non rectè ratiocinantur facillimè dignoſcitur. nanque delirium [g] deprauatus eſt principis facultatis motus à prauis ſuccis, aut à cerebri intemperie calida ortum habens, proptrea dictum eſt [h] in quouis morbo mente conſtare atque benè ſe habere ad ea quæ offeruntur bonum, contrà verò ſe habere malum: quòd autem [i] conſtare mente ſignum bonum ſit, patet, quæ enim ad cerebrum attinent, atque membranas, ſpinæ medullam, ſeptum tranſuerſum, & omninò ad neruoſas partes, quæ præſertim ſunt iuxtà cerebrum, ſana ad omnia eſſe ex mentis conſtantia ſignificatur. ſecus verò cùm quis alienat & mente conſtare non videtur. nam tunc cerebrũ aut meningas affectas eſſe argumento eſt; etenim in Aphoriſmis [k] ſic ſcriptum reperitur, in capitis ictu deſipientiam quandoque occurrere, & malum eſſe. cumq; [l] autem delirare aliquem, aut mente quomodolibet affici conſpicimus, capitiq; remedia adhibenda eſſe cẽſemus, principem facultatem vitiatam arbitramur, cuius ſedes cerebrum eſt: inquit etiam Hippocrates [m] in oſsis præciſione ſtupor, aut deſipientia ſi in vacuum apprehenderit, in oſſe præſertim præciſo, quod in capite eſt, non ſimpliciter tamen, neque vtcunque hoc contingit, ſed vſque ad interiorem ſuperficiem, quam locus continet vacuus, in quo cerebrũ conſeruatur, deſipiẽtia fit. ſiquidem paſsio iam membranis & cerebro proxima exiſtit: cumq; igitur a principio accepto vulnere deſipientię fiunt in ancipiti ſe habent, quod ſi tranſacta quarta, aut ſeptima, aut decimaquarta apparuerint, in cerebro iam factam, aut fieri inflammationem ſcire oportet: Quocirca ab Auicenna [n] dictum fuit, Si percuſſo capite febris appareat, aut mentis conturbatio, tunc iam incipit apoſtemari, eoq; [o] peius efficitur accidens, ſi perſeuerare videtur, quod & rigores, paralyſis, vigiliæ, inquietudineſq; comitãtur, & mors certiſsima ſequitur; qđ his

e Gale. 2. prædict. com. 9. lib. ar. par. m. ca. 76. 2. de not. loc. affe. cap. 3. 5. de ſimpt. cau. ca. 3. & 4. aphor. cõ. 50.

f ¶ Cel. lib. 2. c. 7. Gal. 7. aphor. com. 14.

g ¶ Gal. 3. de ſimpt. diff. cap. 3. & 2. de ſimpt. cau.

h ¶ Li. 1. Epidemiarũ. & 2. aphoriſ. com. 33.

i ¶ Gal. 2. apho. com. 33.

K ¶ Hipp. 7. aph. 14. Gale. de loc. aff. cap. 3. & 5. de cau. ſimpt. c. ult.

l ¶ Gal. 3. de ſimpt. cau. 5. de ſimpt. diff. & 3. de loc. aff.

m ¶ 7. Apho. 24.

n ¶ 1. 3. trac. 2. c. 26.

o ¶ Hipp. 5 Epidemiarũ. Gal. 5. de loc. aff. cap. 3.

his euenire non ſolet, qui ex nimia ventriculi inanitione interdum alienatione vexantur.

Somni atqve vigiliarvm excessvs ſi poſt capitis ictus occurrat, inflammationem, aut frigidum cerebri apoſtema demonſtrat; malum eſt ait Hippocrates [a] ſi ſomnus aut vigilia modum exceſſerit. fit nanque ſomnus talis refrigerato ipſo ſenſitiuo, hoc eſt cerebro. at ſi frigiditati humiditas cōiungatur, lethargus morbus oritur, ſi ſiccitas catalepſis & catoche grecè, deprehenſio, ac detentio, & congelatio latinè dicitur; & eſt ſubita detentio tum anime tum corporis, qua quis corripitur repentè. in illo permanet habitu, quo correptus eſt, nempè penitus permanet immobilis, & tanquàm occupatus & otioſus. Vigilię verò fiūt ex caloris intemperie caput petentis, vel ſola qualitate naturę modū egreſſa, vel cum accedente quopiam humore, ſubtili nempè & bilioſo, à quibus in meningis ipſis inflammatio eryſipelas dicta gignitur, phrenitis græcè appellata, quam ſęua & acuta ſymptomata ſubſequuntur, quò fit vt ſomni aut vigilię exceſſus cerebri paſſionem pręnuntient.

a ¶2. aphor. 3. & 7. aphor. 60.

Siccitas vvlnervm, vbi nulla aut exigua ſaniei quantitas producitur, aliquibus tranſactis diebus & mala pręceſſerint accidentia, appareat, admodum exitiale ſignum eſt. inquit enim Hippocrates, [b] Si in vulneribus prauis & fortibus exiſtentibus tumor non apparet, id eſt ſanierum conueniens copia, ingēs malum; inſuper [c] ait Si poſt febrem vlcus colorem amittit, & pauca ex ipſo effluxerit ſanies, ęger moriturus eſt: adhuc [d] ſi periturus eſt ęger, ante mortem vlcus liuidum & ſiccum erit; erit nempè omnino ſiccum, quotiens facultas corpus nutriens, imbecillis reddatur. vel circa aliquod è viſceribus intimè reuulſa, vlcus ab ea iam deſtitutum ſiccum & mali coloris efficitur; propterea à Galeno dictum eſt [e] nihil mali vlceri pus generanti aduenire poteſt, pręſertim ſi bonum fuerit. illud nempè eſt [f] candidum, ęquale, leue, & quàm minimè fœtidum, & tale optimum ac ſalubre indicium portendit, ac naturam aſſiſtentem validam atteſtatur, eamque medicamenta pus mouentia ſi tempore opportuno adhibeātur optimè regere. Vbicunque igitur ex capitis vulnere auctore Hippocrate [g] intereundum ſit, hyeme plerunque ante decimumquartum diem: ęſtate poſt ſeptimum febris accenditur. quę vulnus ſui coloris non reddit, quod indè ſaniem modicam effundit, quodve ex ipſo inflammatum eſt emoritur, glutinoſum efficitur, & carnem ſale conditam repreſentat, ruffum, ſubliuidum, inde puſtulæ multæ in lingua naſcuntur, & laborans mente non conſtare præſumitur, & caro quæ circa vulnus eſt deficiente virtute regente, ab oſſe relaxatur, & mollis fit. Porrò prætereundum non eſt, ex alijs etiam cauſis ſiccari nonnunquam vulnus poſſe, nempè ex ambiente nos aere, ex ſiccioribus quàm deceat medicamentis, ex manifeſta quadam leui inflammatione, ex tenui, atque prolixa diæta, ſeu à quauis ſimili, ex quorum immutatione accidens facilè tollitur. quod ſi perdurauerit ac rigores, febres, deliria, aut tale ſubſequatur ſymptoma, patientes in Dei manu ac ſolis prognoſticis tanquàm morituri ſunt relinquendi.

b ¶2. De mor. popu. & 5. aphor. 66. 67.
c ¶Lib. de Coacis prænot. & li. de Cal. curat.
d ¶ 1. pronoſt. 25.
e ¶ 1. pronoſt. com. 25.
f ¶ 5. aphoriſ. com. 22.
g ¶ Hipp. 1. prognoſt. ult. Celſ. lib. 5. cap. de ſanie. Gal. 1. de diff. feb. ca. 8. Aui. 3. 4. tract. 1. cap. 23. & 4. 4. tract. 3. cap. 1.

Si membrana cerebri per svmma nigrverit, & ſolo rhodomelle tollitur, ſat erit. ſi verò nigrities ſua ſpontè prouenerit, atque potiſſimum in imo cum alijs grauioribus indicijs, ab omni ſpe recedere oportet, vt quæ natiuum calorem emortuum innuit, & magnam corruptionem in ea inductam declarat. eſt enim prædictorū ſymptomatū omnium extremum, quorū quædam ab initio, quædam ſucceſſiue aut extra tempus enaſcuntur, nec ideò ſemper pertimeſcenda, quemadmodum ſi perſeuerantia, ac medicamentis contumacia reddantur, nec perpetuò mors aduenit, tametſi ipſa eam minantur, aut atteſtantur; nam multos præter ſpem omnem ſeruari cōtingit, qua ratione vulnerati nequaquàm deſtituendi ſunt, quamquàm notæ letales, paucæ, vel quàm plurimæ, aut leues,

aut vrgentes nunc potius,nunc serius apparuerint, quæ profectò ob corporum patientium diuersitatem euenire solent, nempè iuniorum, senum, audacium, & pusillanimorum,atque si cacochyma,aut pura fuerint,iuxtà sexum, anni tempus, viuendi modum,& chirurgiam. Sed iam ad alia transeundum est, ne sermones adeò protracti tædio quempiam afficiant, quos tamen necessarios cognitu esse arbitrati sumus, quoniam accidentia teste Aristotele [a] magnam partem conferunt ad cognoscendum quod quid est, ea quidem, modo propria sint,q̃ ad capitis vulnerum, & fracturarum cognitionem certitudine quadam nos conducunt.

a ¶1.de Anima com.11. Gal.1. ad Glau. cap. 1. 3. de crisi cap.4. & 1. de loc.affe. cap.1.Auic.1.1. cap.20.& 1. canticorum.123.

Tertius nunc relinquitur modus quo prædictarum passionum vim naturam & magnitudinem assequimur. is per quasdam coniecturas potius,quàm per certitudinem ex proprijs signis depræhenditur. de quo vt in nullo deesse videamur, & absolutam vtilitatem seduli Chirurgi nanciscantur,sermo habendus est. Octo quidem numero sunt ad fracturarum naturæ cognitionem adipiscẽdam idonea, quæ cõiecturali uia assequi possunt.Primũ est causa aliqua remota,nempè corporis seu teli percutientis substantia,forma,& grauitas. nam hæc ad morbos dignoscendos conferunt.quanquàm ab eis tanquàm à causa externa curationis modus non assumitur; hinc factum est,quòd Hippocrates & Celsus protinus considerandum putauerint,lapide ne an ligno,an ferro,an alio telo percussus sit; & hoc ipso leni,an aspero,mediocri,an vastiore,vehementer,an leuiter; quia quò maior fuerit teli,aut lapidis ictus,seu cuiusuis similis substantie,ac molis, eò magis fracturæ forma,& magnitudo efficitur: si telum curuum,vel rectum,breue,vel longũ,acutæ aciei,vel hebetis fuerit, tale & vulnus necessario consequitur,iuxta eius formam,& magnitudinem. Secundum, percutientis ætas& robur. nam Iuniorum, militum ac rusticorum ictus grauiores,ac fortiores,quàm senum,molliumque corporum creduntur. Tertium, vulnerandi modus,siquidem tela quæ ex obliquo os sauciant minus illud rumpunt, quàm quæ è directo. Quartum, loci distantia;qui enim ab alto aut in maximis ruinis cadunt,aut à telo longius adueniente læduntur, facilius fracturam in ossibus patiuntur,quàm qui propinquius vulnerantur. Quintum, capitis sedes affecta. differunt nanque inter se capitis ossa crassitie, duritie, & tabularum ordine: quæ igitur crassiora, duriora, solidioraque sunt naturaliter magis percussionibus resistunt. Sextum,patientis ætas,sexus, exercitium, ac victus ratio, propterea quia consistentium ac laborantium corpora minori detrimento noxam suscipiunt,quàm infantium, mulierum, timidorum, ac eorum qui sub vmbra, & molli victu absque laboribus degunt. Septimum a percutientis animo assumitur, quia minori cum periculo repentina, ac subito illata percussio erit, quàm præmeditato ac iam constanti, irato, & constituto animo. Octauum a quibusdam Chirurgorum recentiorum experimentis desumitur,quæ plerunq; fallacia reperiuntur, aliqui vt fracturam agnoscant os cranij detectum leuiter specillo percutiunt sonumque attendunt, qui si raucus appareat fracturam omnino adesse credunt.aliqui dentibus vulnerati filũ cera obuolutũ vel siligineam paleam,aut hædinam chartam interponunt. inde caput oppositum leuiter trahentes, si talem motũ æger horreat aut noxam ex ipso percipiat fractũ os esse dijudicant. alii dentibus auellanam frangere iubent, cumq; id fieri nequit, aut ex constrictione dolor capitis moueatur caluariam pariter fractam testantur. Experimentum Hippocratis est in prænotionibus Coacis;vbi habet Exhibeto ad manducandum in vtrãque maxillam asphodeli caulem, aut ferulam,ita vt animaduertere iubeas an os aliquod ipsi strepere videatur.nam fracta strepere videntur. musculi siquidem temporum ad dentium constrictionem agentes adiuuant ad ossis stridorem; nonnulli lumen oculis languentium apponunt.quod si effugiant,ossium fractorum & internarum partium affectum aliquem indicant. quod magis ex Hippocratis sententia probabile,

est

est [a] dum inquit, Letale signũ iudicatur si languentes lucem effugiant, aut nolentes lacrymantur, aut distorqueantur, nam lumen aduersari, propter visus facultatis imbecillitatem accidere solet, quæ interdum laborat ob cerebri uehementem concussionem. Antiquorum præterea mos erat, vt certè caluariæ fracturam agnoscerent, præsertim in angustissima Rhogme seu capillari fractura eam medicamento aliquo nigro imbuere, demum scissuram ciclischis deradere, quoad omnis nigredo deleretur, ac absoluta fracturæ altitudo tolleretur: porrò quia hic modus Hippocratis est, adhuc vbique obseruatur: quidam etiam vulnerati occlusis ore & naribus, spirituque retento ac impulso ut caluaria vndique dura meninge repleatur ex arteriarum spiritibus & sanguine, sedulò animaduertunt an qua parte vulnus est ampullæ, aut humiditates aliquæ emanent; quod experimentum aspernabile quidem non censetur. quorundam etiam vsus erat ossibus medicamentum ex oui albumine ac mastice imponere, & sic per diẽ sinere, quo sublato vbi siccatum os reperiebant, fracturam ibi adesse arbitrabantur. Sunt & quàm plurima alia fallacia quidem medicamenta silentio inuoluenda, cùm satis superque quæ ad naturæ ac fracturarum uim necnon internorum affectuum cognitionem pertinent, in medium adduxisse videamur, à qua curationis methodus, aut breuis aut longus, ac de morte & vita prædicendi modus optimè sumi potest. potissimum patientis vires ac ætatem & affecti membri dignitatem seu officium, substantiam, temperiem, situm & quantitatem obseruando, alterius morbi complicationem, nec non symptomatum valetudinem considerando.

a ¶1. prognost. 13. Cel. lib. 3. c. 18.

DE CALVARIAE FRACTAE AC INTERnarum læsionum præsagijs. Cap. V.

PRAEDICTIONES nõ aliundè quàm ex recto iudicio in medium ducuntur; quod [a] & si difficile sit, tutò tamen Medicus rationibus motus veritatem præsagire solitus est, perpetuò [b] motus naturæ omnes, bonum vel malum significantes pernotans, vt potè diem quartum, septimum, undecimum, decimumquartum, decimumseptimum, vigesimum, & vigesimumquartum, interdumve & quadragesimum, attamen id semper sub quibusdam conditionibus quod sentit efflagitantibus, affinibus asſidentibus, & amicis vulneratorum enunciet, nam melius est [c] in caluariæ fracturis silentio pertransire, quàm prædicendo hallucinari, quod sæpè has læsiones tractantibus euenire solet. Cæterum [d] cùm medicus prudentem se præstare laboret rectè prædicendo, nihil perindè ipsi conducibilius existimatur, & homines illi credere magis audent, & ipse magis tempestiuè symptomatibus obuiam ire valet, nautarum instar, qui eminus procellas marisque exęstuationes prospiciunt. quòd si iuxtà prognosticum euentus accidat, non est cur dicatur medicum vel fefellisse, vel ignorasse, quanquàm res ad vota non successerit, quemadmodum de Empiricis prædictiones paruifacientibus dici potest, quos affectus naturam, siuè essentiam latere uidetur. Porrò [e] primarium iudicium a virtutis robore sumitur, nam innatus calor naturæ instrumentum omnia facit, medicus verò minister est, quocirca vbi deficit virtus, operandi modus non datur, ac inde mala prædictio oritur, magisvè si letalia symptomata confertim, & simul inuadant, vel vt superius diximus per se sola appareant, & est secundus prædicendi modus. Tertium sedis affectæ præstantia, compositio & vsus prædicendi modum indicat; nanque dictum est [f] Vesica discissa, aut cerebro, aut corde, aut septo, aut ventriculo, aut iecore, aut aliquo ex tenuioribus intestinis, letale est. Cerebrum igitur vtpotè nobilissimum, aut

a ¶Hippo. 6. de mor. popu. & 1. aphor. 1.
b ¶Gal. 1. dierũ crit. cap. 10.
c ¶Gal. 1. dierũ crit. cap. 12.
d ¶Hipp. 1. præsag. in prin. Gal. lib. de const. ar. m. cap. 16. & 1. prognost. cõ. 1.
e ¶Hipp. li. Epidemiarum. Cel. lib. 2. cap. 9. Gal. de art. par. m. ca 87. Auicen. 1. 4. tract. 2. cap. 8.
f ¶Hipp. li. 1. de morbis lib. de Coac. prænot. & 6. apho. 18. Cel. lib. 5. ca. de uul. mor. Auic. 4. 4 cap. 2.

membranæ ipsum inuoluentes cum læduntur mortis periculum imminet, siquidem [a] sensus & motus initium est, ac [b] virtutis animalis fundamentum, & [c] omnium suarum operationum causa, atque ob innatam eius humiditatem, & ad varia excrementa suscipienda aptitudinem non nisi perrarò, aut magni Dei nutu a vulneribus saluatur: verùm [d] si oblæsis tantùm tunicis eius substantia integra seruetur, minoris timoris est, quẽadmodũ lõgè minoris etiam si in eis affectus nullus appareat: insuper Hippocratem ita loquentem audiamus, si modo verba illa sunt Hippocratis, vt arbitramur, nam in quàm plurimis antiquissimis codicibus ita sonant, Nullum capitis vulnus facile contemni debet, sæpe enim cutis sola contusa ferro, aut alia aliqua re, si non diligenter, & cautione quadam curetur, veluti si sanguis concretus non expurgetur, aut aliud quiddam negligatur, vlcus incrudescens non parum molestiæ exhibet, & aliquando etiam febrem inducit, & medico quidem negotiũ, ægroto verò periculum non minus affert. ergò hæc multò magis contingere possent, cerebro, aut membranis disruptis: Quare si non singula hæc diligenter medicus curauerit, sæpè mortis causa existit. siquidem [e] ad cutim capitis nerui multi sensibiles a ceruice propagantur, cerebro patiente [f] patitur necessario simul & diaphragma, ac reliquæ partes cordi, ac respirationi inseruientes, quo fit ut ipsius cordis temperamentum destruatur, & mors indè occurrat. Quartò a capitis parte læsa quandoque indicium sumitur. iam ab Hippocrate dictum est, prima medici consideratio est locus affectus, affectio, & affectionis conditiones: naturaliter ossa caluariæ imbecilla sunt ratione continentium. carnem enim habent ea vestientem tenuissimam: ratione contentorum. Siquidẽ immediate sub ea meninge & cerebrum cõseruãtur: ratione annexorum. nam nerui oẽs, venæ, & arteriæ multæ, & nucha illi annectuntur, singulatim vero sincipitis ossa percussa admodũ periculosa sunt, cum tenuiora, ac debiliora cęteris partibus existant, ac minima carne contecta, plurimumque cerebri sub hac parte contineatur: ac magis & minus efficitur malum, iuxta teli genus, pondus magnitudinem, ac paruitatem, necnon iuxta percutientis robur, & voluntatem. Quæ [g] verò temporibus accidunt, magni timoris iudicantur, ob temporis ipsius musculi naturam, in quo venæ, arteriæ, & nerui multi disseminantur, est acuti sensus, & ibi suturæ etiam debilissimæ reperiuntur, ac maxilla inferior illi parti alligatur, cui etiam auditus meatus inseritur. quapropter sincipitis ac temporũ Chirurgia ab Hippocrate, & Galeno reprobatur, cùm hæ sedes doloribus, inflammationibus, ac cõuulsionibus facillimè subiiciãtur. Suturarum pariter omnium, vulnera ac contusiones verendæ sunt: cranij enim imbecillitates augent, cum per eas dura meninx transiens pericranio alligatur, & suspenditur, sicuti non admodum periculosa quæ posteriori capitis parti infiguntur, cùm os ibi crassum, ac durum, cerebellumque subsit, paulò solidioris substantiæ, quo fit vt qui hac parte plagam subeunt facilius mortem euadant, quàm qui in anteriori, aut lateralibus partibus vulnerantur. Ex [h] animalium quoque naturalium, & vitalium operationum qualitatibus iudicium sumitur. nam quiescere, ac mente constare, somnum capere, facile spirare, siti non confici, cibum non fastidire, non dolere, si febricula fuit, ea uacare, itemque habere pus album, lene, æquale, non fœtidi odoris, quantitatis conuenientis, optimi præsagij causæ sunt, & si vulnus magnum fuerit; secus verò si huiuscemodi res uehementer vrgeant, ac extra debitum tempus apparuerint. Rursus si excrementa naturalia iuxta modum fuerint, & qualitate ac quantitate conueniẽti se habeant, salutis spem afferunt, contra verò, timorẽ adducunt, quod ex Hippocrate [i] habetur cùm dicit Quibuscunque ex vulneribus extenuatis nigra bilis, siuè sanguis niger desuper exierit, postridiè moriuntur; & à nobis verè obseruatum, est eos quibus diarrhæa, aut disenteria spontè superuenerit, ferè omnes periclitasse, ac quãplures etiam qui pollutione uexantur. Vrinę [k] quoque perturbatę, quales iumentorum, & quæ subiugales vocantur,

cùm

a ¶Gale. lib. de motibus liquidis.
b ¶Gal. lib. 5. de loc. aff. cap. 1.
c ¶Gal. 9. de usu par. cap. 4.
d ¶Aui. 1. 3. tracta. 2. cap. 26. & tract. 3. cap. 14.
e ¶Gal. 10. de usu par. c. 9. Aui. 2. 3 Doct. 2. c. 2.
f ¶Gal. 5. de not. loc. aff.
g ¶Hipp. lib. de Calu. curat. Gale. 6. meth. ca. 6. 9. de usu part. c. 5. & 2. meymirca. de soda a percussione.
h ¶Hipp. 1. prognost. 10. Cel. lib. 7. cap. 3. Gal. 1. de Crisi c. 14. Pau. lib. 2. cap. 3.
i ¶4. aphor. 23.
K ¶Gal. 4. apho. com. 7.

cùm maximam humorum corruptionem ostendant, necnon albæ [a] & perspicuę vtpotè indicantes flauæ bilis copiam ad caput solummodò rapi, mala signa sunt: præterea pulsus extensus, & durus neruosarum partium inflammationem, durus verò & inæqualis conuulsionem, languidus autem, si & accidentia praua identidem consequantur, mortem propinquam minatur. Pereunt plerique, quibus dolor, aut inflammatio oculis oboritur, nam a Galeno dictum est [b] quibus dispositio intra caluariam est, his ad oculorum radices dolores perueniunt eò quòd oculorum nerui à cerebro, & tunicæ à membranis originem ducunt. Hæc omnia magis timenda sunt si patientis caput calidum naturaliter præter modum fuerit, aut destillationibus uel Erisipelatosis affectibus obnoxium. Optimum salutis indicium est ægri facies, si similis beneualentis sit, atq; sui potissimum. si uerò quàm maximè contraria fuerit, exitiosissimum est. nasus enim compressum, oculi concaui, astricta tempora, aures frigidæ, contractæque, corporis totius color uiridis, aut niger, mala, ac letalia sunt signa. ex opposito uerò [c] spem certam faciũt membrana mollis, mobilis, ac sui coloris, caro increscens rubicunda, ac ceruicis & maxillæ quietus, ac facilis motus. Epilogando itaque dicere expedit præsagiendi modum sumi debere in vniuersum, à virium robore, à morbi magnitudine, & à malorum symptomatum natura & quantitate: verumtamen quàm plurima sæua accidentia in variis caluariæ fracturarum formis uisa sunt, nec vulnerati periere: quod prouenire potuisset aut magni Dei voluntate, aut periti medici solerti curatione, aut quia virtus omnia agens, valida quidem, ea correxit ac profligauit, aut quia aliunde, quàm a caluaria fracta, causam traxerunt; ad quę omnia maximè etiam patientis quies atque constantia contulisse uisa est.

a ¶Hipp.4.aphoris.72.

b ¶2.de Comp. med. secundum locos. ubi de Cephalea.

c ¶Cel.lib.8.c.4.

DE REGIMINE FRACTVRARVM Caluariæ in sex rebus non naturalibus. Cap. VI.

QVAMPRIMVM medicus ad ægrum accesserit, illicò capillos circa vulnus abradere faciat, postmodum tria mente reuoluat vt operis finem, & quod deceat assequi possit: vulneris nempè ac fracturæ essentiam, capitis affectam partem, ac præterita, & quæ deinde apparent accidentia; postmodum vbi quidquam præter naturam in vulnere contineatur vt lapidis frustulum, aut ligni, aut ferri, aut ossis ex fractura, aut capillorum copia, aut quid simile, illud proprijs digitis, aut Volsella, aut alio instrumento tutò atque eleganter extrahere nitatur. Demum si caluariæ depresio, aut separatio talis percipiatur vt facilè attolli, aut remoueri posit, illud fiat, & si aliud quid tunc temporis vulnus exigat, veluti si cutis sectio non satis pateat, ampliori diuisione aperienda est, vt suo loco vberius admonituri sumus: si sanguis fluat oui albumine, aut aliquo puluere ipsum cohibente, ac fasciarum nexu supprimatur: æger intra tectum loco obscuro, & sub molli Culcitra se se contineat, promissaque illi salute ad quietem, pacientiam, obedientiam, ac animi hilaritatem adhortetur; asidentibus verò, affinibus, & amicis veritas à iudicio recepta patefiat. indè prudens medicus ad non naturaliũ rerum regimen intentionem dirigat. Cùm enim humanum corpus in ambientem aerem per cutis poros continua resolutione disipetur, necesse est subiectam materiam minui & alterari, nisi aliquid tanquàm fomentum perpetuò influat, vt id, quod deperditum est resarciatur; & hinc efficitur vt partibus cuti subiacentibus inanitis ob earum insitam vim attractiuam vicinæ partes pariter inaniantur, mox illæ rursus ex sibi vicinis alliciant, vt id, quod inane erat, repleatur,

ita ex proxima quaque parte facto semper celeri tractu perinde quasi in choro, siue ordine quopiam, tandem venæ ad ventriculum productæ inanes euadunt, quæ & consueuerunt, & possunt cibum ex ventriculo ad se conuellere, veluti stirpium radices in terrã demissæ. Iccirco aer, & ciborum, & potus genera, & somnus atque vigilia, & motus & quies, & animi accidentia vtpote nonnihil ad concoctionis perfectionem attinentia, considerare oportet. Dicuntur porrò non naturales, quoniam non necessariò corporis humani constitutionem ingrediuntur, quanquàm ipsum alterare possint. cautè igitur in his procedatur, nam ex incõgruo harũ rerũ regimine accidentia mala interdum & mors subsecuta est, dicãt quicquid velint Empirici, qui contrarium sentire videntur, atque indifferenter, vt ægris obsequãtur, ordinem peruertunt, in initio, & in cruentis vulneribus carnes, oua, caseum, ac vinum concedentes, atque huiusmodi crassiorem victum instituunt, hac imprudentia ducti virtutem perpetuò optimo alimento, veluti omnium operatricem, corroborandam esse, omnes humorum fluxiones ad defatigata loca paruipendentes, ac inflammationis facilem ortum ex victu tali prouenire nescientes; alii verò victum adeò tenuem instituunt, vt vix ptisanam exhibere permittant, quò fit ut corpora uoraciora, ac laboribus dedita noxam incurrant, & ob id accidentia uaria, atque timenda oriantur.

DE AERE.

AB aere itaque exorsi, utpotè ambiẽte, & in quo uitam ducimus, & a quo necessariò alteramur, dicimus eum in capitis uulneribus, & caluariæ fracturis temperie calidum & siccum requiri: qui si natura talis non fuerit, arte mutetur. frigidus enim aer, ueluti & cætera corpora frigida actu, dum circa fracturas uersamur, abigendus. siquidem frigidum [a] inimicum ossibus, dentibus, neruis, cerebro, spinali medullæ est, calidum uerò utile; hinc Auicenna in qualibet cranii fracturã etiam æstiuo tempore frigidum cauere iubet, & Hippocrates ait cerebrum, & quæ ab eo proueniunt frigidis afficiuntur, quemadmodum calidis gaudent, & si natura frigidum sit: propterea quibusdam uisum est frigidũ actu tantùm cerebro inimicum, non autem potentia, cùm interdũ frigido ubi sanguis fluit, aut ad præseruandum, aut ad tollendam inflammationem utimur, & magis potentia, quàm actu. cuius meminit Hippocrates [b] dicens frigidum actu scilicet, hæc mala affert, conuulsiones, distensiones, liuores, ac rigores febriles, ulceribus [c] quidem mordax, cutem obdurat, ac dolores intolerabiles facit, nec dubitandũ quin cerebrum frigidis afficiatur. Galeni [d] quidem sententia est quod cerebrũ maximè à frigore lædatur, ac communi opinione tenetur, cerebri inflammationum potissimam causam frigus esse: quapropter ægri in domiciliis, ac cubiculis paruis undique occlusis, & calidioribus detineantur, ut aer frigidus, crassus, turbidus, aut nebulosus, aut ualdè subtilis, seu quouis alio modo alteratus uitetur: quippe in corporibus [e] nostris facillimè agere solet: locus ergo lumini oppositus necessariò requiritur, qui multùm languentibus prodest. nam dicebat Hippocrates libro de Medico, Primùm quidem locum domus habere oportet, qui sanè talis sit, ut neque uentus ad ipsum accedens molestus sit, neque sol, neque splendor infestet, lux enim splendida medentibus quidem non est molesta; non similiter autem ægrotantibus: itaque talem splendorem penitus fugere oportet; nec propterea calidissimus probatur, cùm febrem accersire posit, ac aliunde materias capiti attrahere; quapropter temperatus exigitur, quem probauit Hippocrates [f] in ossium fracturis nudis præcipuè, & his maximè, quæ in capite sunt, quò fit ut Chirurgi ualdè decipiantur, & aberrẽt dũ prodesse credunt plurima linteamina, fascias, stupas, pellem, & calorem adaugentia, aut medicamenta admodum calida, aut terreas tegulas accensas, aut simile aliquid apponẽtes capiti oneribus

a ¶Hipp. lib. de humid. usu lib. 1. de fract. & 5. aphor. 18. Cels. lib. 1. cap. 9.

b 3. Reg. act. 14. li. de humid. usu & 5. aphor. 17.

c ¶Hipp. lib. de ulceribus lib. de humid. usu & 5. aphor. 20.

d ¶8. de utilitate par.

e ¶Gal. 1. de tuen. ualetud. 2. de Crisi cap. 3. & 3. meth. cap. 8.

f ¶Lib. de humid. usu li. 1. de fract. & 5. apho. 22.

non assueto, & quod natura à calido læditur, quod innuit Hippocrates [a] cùm dicit fasciæ, mundæ, leues, molles, tenues nè uitiatus locus oneretur, neve malorum uaporum transpiratio prohibeatur, & calor augeatur, & ob id si malorum symptomatum timor aderat, nec fasciis caput aduoluebat. Ad eũdem modum & humidus aer uitandus, rheumatum siquidem ac putredinum causa esse solet. Siccus nimis pariter obest, dolores affert, & locum inflammatum facilè reddit. Autumno igitur ac Hyeme ignis ex Iunipero, Cypresso, aut Fago accendatur ne cerebrum afficiatur, uti ex carbonibus, a quibus stupores, sternutamenta, & capitis grauitates oriri contingit: hinc Celsus [b] inquit uitanda quæcunque mandenda sunt, item fumus, & quicquid excitat sternutamentum. Ergo ut temperatus aer reddatur, aut aliquantisper calidior, huiusmodi ignis accendatur, atque ab ægro quàm possit longinquius. Obscuritas adhuc confert, nè ab obiectis exterioribus plurimi spiritus moueantur, atque resoluantur. tenebræ enim [c] ad animi quietem probantur. nam ut dictum est [d] lux splendida medentibus quidem molesta non est, ægrotantibus uerò non similiter, itaque [e] talem splendorem penitus fugere oportet, per quem oculos ægrotare contingit: quocirca obscurum conclaue habitare, & lecto ualdè molli quiescere, diuq; quietem sustinere, & quàm minime proiicere ac se se iactare, fracta caluaria maximè iuuat. Sub Cane uerò, ac tẽpore magni æstus, & calidiori constitutione aer [f] ad temperiem per contrariã dispositionem reducatur, flores scilicet, & germina, quæ frigidæ sint facultatis, per aream, & thalamum proiiciendo, modò uulnus non incrudescat, & æger noxam percipiat. Hæc itaque de aere particulari dicta sint: quod autem ad regiones attinet, meridionalis calidior existit, sicut borealis frigidior, ima loca, & uallosa, calidiora, montana uerò frigidiora experimento iudicantur. iuxta etiam anni tẽpus, Ver saluberrimũ est, Aestas medio modo se habet. Autũnus, & Hyems, periculosus. Chirurgorum quorundam sententia est, quòd aer natura crassior subtiliori salubrior existat, & hinc forsan euenit quòd Venetiis, Ferrarię, & similibus ciuitatibus, & locis, insignia capitis uulnera mirum in modum sanitati redduntur: secus uerò Florentiæ, Perusiæ, & locis montanis, in quibus admodũ subtilis aer spirare solet. Siquis tamen anceps esset in capitis plaga de aeris natura ac dubitaret nunquid magis calidus, aut frigidus aer competat, cùm Hippocrates [g] in uulnerum capitis curatione calidum magis probauerit: & alibi [h] dicat in Hyeme diutiore tempore uiuere hominem, quàm in æstate: ob id igitur tempus frigidum magis probatur; Insuper [i] eius sic uerba sonant, plerisque ulceribus tempus calidius commodius est hyeme, exceptis his, quę in capite sunt, & uetre, magis uerò æquinoctium; His [k] respondetur ambiens & cœlum, in quo uiuimus è præsidiorum numero unum habetur, si contrariam morbo temperiẽ habet, gauderque [l] medicus si cum ijs, quæ morbus facienda suadet, est cõcors, talis enim iuuat, ueluti contrarius aduersatur. Frigidus itaque aer, inquantum est frigidus, præseruat, & humiditates a putredine arcet, quę in capite, ac thorace, utpotè partibus cauis, abundare solent, atque illis detrimentum afferunt, ac in eis facillimè corrumpuntur, si expurgari nequeant, aut a natura, aut aliquo instrumento, aut deligationum industria, quanuis in articulis, aut alibi interdum cõpetere uideantur; præterea ex partium externarũ ob frigus stipatione, calor ad intima fertur, nec dissipatur ut in æstate, ualidiorque efficitur intus, & benè concoquit, ubi manus adhiberi non potest. Hippocrates [m] hac ratione adductus dixit, Est autem ubi in distentione sine ulceratione, iuuene benè carnoso, æstate media, frigidæ aquæ multa perfusio calorem reuocat: calor enim hæc soluit. Confert igitur frigidum ueluti pręseruatiua causa, per accidens tamen, & non per se, neq; ad curationem necessariò, neque in omnibus capitis uulneribus, sed in aliquibus, uariis symptomatibus adiunctis, nec omne frigus, sed temperatũ, ut in Aequinoctio, quod frigidum est respectu magni æstus, in quo ex uictus ratione, & fructuum horario-

rum

a ¶Lib. de Officina med. lib. 2. de fract & lib. de Cal. curat.

b Lib. 8. cap. 4.

c Cels. li. 3. c. 4.

d Hippo. lib. de Medico.

e Hipp. 4. re. ac. 49.

f ¶Gal. lib. ar. par. med. ca. 85.

g Li. de humid. usu. & 5. aphor. 18. & 22.

h ¶Li. de Calu. curat. Cel. lib. 5. ca. 26.

i ¶Lib. de ulceribus in princ.

K ¶Gal. 3. meth. cap. 8. & 1. ad Glauc. ubi. de feb. cont.

l ¶Gal. 9. meth. c. 14.

m ¶Li. de humidi. usu & 5. aphorism. 21. Aui. 2. 3. doct. 2. cap. 7.

rum uſu, putredines, & bilis copia augetur, ac humores liquefacti facillimè ad defatigata loca defluunt. Quapropter frigidum nunquàm, ſed calidum temperatum probandum eſſe exiſtimamus.

DE CIBO ET POTV AC MODO NVTRITIONIS.

MAGNVM profecto in omni morbo auxilium eſt, cibus, tempore, modo, & qualitatibus opportunis, exhibitus. & Celſo autore, initia morborũ famem & ſitim deſiderant, hac ratione modicus [a] cibus, & aqua omnibus ulceribus quàm maxime conducit, magis uerò recentioribus, quàm uetuſtioribus, maximè autem omnium fracturis in capite, ac fœmore, & ſi cui alij parti fractura contigerit. quod Celſus [b] elegantisſimè approbauit dicens, quod ad abſtinentiam, & primos, ulterioresq́; cibos, potionesque pertinet, eadem, quæ in uulneribus præcepi, ſeruanda ſunt, eò magis, quò periculoſius hæc pars afficitur: præceperat [c] ſiquidem cùm antea dixiſſet, abſtinere quantum uires patiuntur ante inflammationem à cibo debet, bibere, donec ſitim finiat, aquam calidã, adeò tamen nihil perpetuum eſt, ſed ſemper pro uiribus corporis æſtimandum. nanque imbecillitas, ætas, conſuetudo tenuem, ac exiguum cibum non ſuſtinet: quò fit ut protinus medicorum communi [d] ſententia uberior cibus interdum exhibeatur, atque ante ullam curationem ſi opus eſt, uino ægri reficiantur, quod alioquin inimicisſimum uulneri eſt: porrò [e] quotidianum experimentum atteſtatur plerosque ex tenui uictu, & longa inedia ſyncopam, ac capitis dolores incurriſſe, atque eos præſertim, quorum uentriculi concoquẽs facultas ualida fuerit. quæ cùm in exiguum cibum concoctu facilem agat, ipſum confertim abſumit, ac propemodum adurit. inde uaporibus ad caput eleuatis dolor excitatur, famemque dum tolerat uentriculus malis repletur humoribus. & in ipſo dolores, ac languores ſentiuntur, quos denique cerebri affectus uarii ſequuntur. Quocirca Princeps Auicenna [f] abſolutam abſtinentiam bilioſis corporibus, ac laboribus deditis, uoracibusque deteſtabatur, natura [g] ſiquidem repentinas mutationes non patitur: Galenus [h] itidem dicebat longæ inediæ his, qui calorem habẽt ad igneam naturam propenſiorem, præter alia mala, febrem afferunt. Sæpe [i] etiam in ijs magis neceſſaria feſtinatio cibi eſt, qui inediam minus tolerare posſunt. quod affirmatur octauo Methodi capite primo, vbi de mente Hippocratis ſexto Epidemiarum ait Galenus, qui bis die, præſertim picrocholi, id eſt homines bilioſi, comedere ſolent, ſi non prandent, ægrotant. Inſuper [k] in morbis longis tenuis uictus periculoſus: maior enim in hoc accidit error, quàm in paulò pleniori uictu. Cæterùm [l] cùm per gradus uictus ratio diſtinguatur, nempe tenuisſima, ubi uix melicratum uſque ad tempus iudicationis exhibetur. Tenuis altera, quando ptiſana utimur, & eius terminus eſt uirium reſolutio Plena & craſſa. Tertia eſt, quemadmodũ quotidiano uſu ſeruatur, ſub quadam tamẽ cõditione omnes iuxta temporum diuerſitatem, ægri conſuetudinem, ac temperamentum approbandas cenſemus. Tenuisſima [m] quidem & more Hippocratis uilis dieta in principiis ad ſeptimam uſque diem, præſertim in plethoricis corporibus, & quæ malis ſcatent humoribus probatur: Tenuis autem uſquequò inflammationis aut alicuius ſymptomatis ſuſpicio præterierit, cuius terminus [n] decimusquartus dies exiſtimatur. Craſſa uerò, pacatis omnibus accidentibus, ac ſigillato uulnere, aut paulatim pro ratione ad quemlibet uictum reuertatur: Verùm cùm nullus ſit qui tenuisſimo uictu uſque ad ſeptimum perdurare posſit, nutritio ex ptiſana, addito pauco ſaccharo ſi æger ipſa delectetur, aut ex pane loto ſaccharo identidem admixto, uel titubante uirtute ex panis micis in pullorum gallinaceorum, aut hædi, aut uituli iure decoctis, hac tempeſtate obſeruatur, nos uerò cibũ minoramus & augemus, prout morbus, & uirtus requirẽt: atque ut uaporeſẽ a uentriculo ſubla-

ti

a ¶Hipp. lib. de ulceribus. & lib. de fract. in fine. Cel. lib. 2. ca. 16,

b ¶Lib. 8. cap. 4.

c ¶Lib. 5. ca. de rat. uictus uulneratorum.

d ¶Hippo. 2. re. ac. 36. & 1. aphoriſ. 17. Cel. loco ut ſupra. Gale. 6. de tuẽ. ualetud. & 8. meth. cap. 9 Auic. 1. 4. tract. 2. cap. 8.

e ¶ Gale. 2. ad Glauc. & . 3 . de comp. med. ſecũdum loc. ubi de his qui ex ſtomachi uitio laborant capite.

f ¶1. 4. cap. de cibat. febr. & 4. 1. cap. de purgat.

g Hipp. 6. Epid. par. 3. Gal. li art. pa . med. ca. 86. 2. Reg. acu. com. 36. & 1. ad Glau.

h ¶2. aphor. cõ. 22. 7. apho. cõ. 9

i ¶Cel. in proh.

K ¶Hippo. 1. apho. 4. & 5.

l ¶Gale. 1. reg. ac. cõ. 21. 2. reg ac. com. 21. & 1. aphor. com. 4.

m ¶Hipp. li. 3. de fract.

n ¶Hipp. lib. 3. de fract. Gale. 3. meth. ca. 8. & 3. Catageni in ſermone uniuerſali de cura ulcerum.

ti reprimantur,aſſumpto cibo uentriculus ipſe roboretur, parum ſacchari roſati, aut uiolati,ſeu diacitonitis ex ſaccharo,aut citonium ipſum,aut pyrum ſub cineribus coctum ſaccharo inſperſum exhibemus.At ſi ſitis urgeat,malorum granatorum uſus probatur.reprimit enim bilis feruorē. quod ſi ſeptimam uacare accidētibus nouerimus, pane iure ex prædictis infuſo uſq; ad decimumquartum æger alendus eſt,ac,ſi uires requirant, caro ipſa concedatur. poſtmodum recedētibus prorſus omnibus accidentibus,oua ſorbilia recentia,poſtea carnes uberius concedendæ ſunt: moxque curatione ad optimum finem tendente, quæ ex optima ſanie, accidentium remotione,& carne ſubnaſcente dignoſcitur,uictus ratio [a] paulatim adaugenda eſt, prohibitis tamen ijs quæ difficulter concoquuntur,nempe lacticiniis,oleribus,leguminibus,fructibus,carnibusque ſale conditis, ijsque craſſis perpetuò dimiſsis,nec non & piſcibus, exceptis fluuiatilibus, & qui inter ſaxa degunt,ac in uniuerſum omnibus cibarijs,quę caput offendere quoquomodo ualeant.Si uerò breui tempore curatio ob uulneris naturam,abſolui nequeat,præter hædorum ac uitulorum,perdicum quoque,turdorum,merularum, ac paruarum auicularum nemoralium carnes propinare conuenit. Potus uero paucum uinum,clarum,rubeum,& odoratum, quod Græci oligophoron uocant, exiſtat, idque magis dum ſubſtantia illa cartilaginea, compacta ac denſa quam, Græci in aliis fracturis porum ſarcoidem,Arabes alrosboth,& Latini callum uocat,in his fracturis gignitur,quo tempore etiam uiſcoſum alimētū commendatur.Capitis igitur ingentia uulnera qui ſuſceperunt,hoc alendi modo ſunt regendi, & eo magis ſi letalia accidentia nō apparuerint, quibus urgentibus ratio uictus tenuis ſine carnibus & uino obſeruetur. quanquam interdum ad diem uigeſimamquartam eam ſic protrahere decet,& nos ſæpe etiam ad quadrageſimam, & ultra ſine ullo incommodo tali uictu ægrum deduximus. At ſi ob maximum cerebri affectum ægri cibum reſpuant, uel tenuiſsimus uictus requiratur Arabum auctoritate [b] primis quidem diebus hordeacea aqua uino granatorum affuſo,tantū exhiberi debet.poſtmodum cerebris gallinarum nutriri,vtpotè cerebro cōcuſſo mirè competentibus,ipſum nempè corroborant ut quidam atteſtantur,& ſanguinis fluxum ipſius cohibent.At quoniam ne uerbum quidem Galenus de his cerebris protulit,quanuis [c] ferè ſimilem uictus rationem probauerit,ipſis nunc non utimur,humidioris ſubſtantiæ,uomitumq; euocantia eadem eſſe exiſtimātes, quod forſan innuit Auicenna,cùm dixit,Licèt ſit in eis ſententia alia,attamen ipſemet [d] uentriculo uulnerato uitulorum,agnorumq; omaſa tribuere uidetur.& Auerrois [e] ſententia,ſubſtantiæ ſimilitudine cibaria,iuuare plurimùm partem affectā teſtatur; pro aliquorum etiam interpretatione Galeni [f] verba ſic accipi debēt, dicimus ſanè communis omnium internarum partium indicatio eſt,ut ea eligantur,quæ animalis naturæ maximè ſunt familiaria,ſiue ea cibaria ſint, ſiue medicamenta,ſiquidem [g] cibus debet eſſe ſimilis nutrito:Nos autem,vt uerū fateamur, nunquàm ob cerebrorum gallinarum exhibitionem cerebrum uulneratum ſanitati reſtitutum uidere potuimus,licèt interdum id pernotauerimus ob tenuem victum, ratione inſtitutum, ac conuenientium topicorum uſu eueniſſe. Summatim uerò de potu dicendum adhuc eſt [h] quòd aquam,quouſque accidētia quieſcant,exhibere opportunum ſit,& [i] uinum tanquàm uulneribus inimiciſsimum in aliquibus ad integram uſque ſanitatem relinquendum:Faceſſant igitur qui in Caluariæ fracturis,ac neruorum uulneribus uinum concedere audent.nam omne [k] vini genus, & ſi quàm maximè aquoſum ſit,halitu & tenuitate partium,caput facillimè petit,& alterat,neruiſque nocere compertum eſt,cùm à naturali calore in alimentum maturè uertatur,inde uaporum ac ſpirituum auctio fiat, quò fit ut cerebrum patiatur,& facultates animæ, quarum ipſum ſedes eſt,deprauentur. Aqua itaque ſimplex cocta illis ſit potus,vel cùm qua coriandri ebullierint, licet a quibuſdam damnentur,utpote imbecillo uētriculo aduerſantes, quorum etiā

nimius

a ¶Auic.4.4.de med.gener.car.

b ¶Raſis Oribaſii auctoritate 6. ad Almant. cap. ult.Aui.1.3.tracta.2.cap.26.& 4.4.trac.1.c.ult.

c ¶2.de comp. med. ſecundum loc. ubi de cura Sodæ a perc.

d ¶13.3.trac.4.cap.74.

e ¶5.Colliget c.19.

f ¶4.meth.ca.5

g ¶Gal.1.de Elementis.

h ¶Hipp lib.1. de morbis li. de Vlceribus.lib.de Calu.curat.& 3.reg.ac.43.Gal.2 Meymir ubi de Soda a percuſſ. & 3.meth.cap.3 Aui.3.1.cap. de regimine aquæ, & uini.

i ¶Celſ. lib.5. c.de rat. uictus uulneratorum.

K ¶Gal.2.apho. com.18.Auic.4.1.cap.1.& 2.3. c de paralyſi.

nimius usus, Dioscoride [a] teste nocere solet, ac in [b] uenenosorum seminum genere enumerantur, ipsis tamen præparatis interdum utimur prohibentibus nimirum [c] uaporum ascensum ad caput, at [d] huiuscemodi præparatu omni, noxa destituuntur, interdum parum quid admiscentes iuleb, uel syrupi rosati, uentriculum respicientes. nam eum corroborãt, adhuc interim ad sitim extinguendã, temperatura biliosa existente, aut æstiua constitutione, uinum granatorum infundimus: sunt qui hordeaceam aquam commendent, quæ, haudquaquã uitio vacare aliqui [e] contendunt, cùm in uentriculo facile acescat, & corrumpatur, ac flatus expers non sit, uerùm ad tenuium humorum acrimoniam tollẽdam, caluaria fracta, in potu commendatur. Quod autem apud nos magis probatur est aqua simplex non nihil ebullitionis perpessa, ac ut frigus, aut halitus, si quis in ipsa est, absumatur, sacchari, aut cinnamomi, aut fœniculi seminis pauxillo addito. Si uerò [f] primis diebus malum aliquod accidens ad uini concessionem compellat, uelut si uirtus imbecilla fuerit, aut sanguinis nimia copia effluxerit, aut uehementissimi ac diuturni dolores pręcesserint, aut uentriculus frigidus sit, aut corpus cacheticum, & mala habitudine affectum, aut si mulier vtero laborauerit, illud aquosum, flauum, & prorsus inodoratum existat, quod Hippocrates [g] probauit, atq; in eius potione aquæ exiguum superbibendum, siquidem hoc modo uini potentia caput, mentemque minus tentabit, uel ad quorundam mentem, cui panis portio infusa fuerit, ut tenuiores, halituque plenæ partes, absumantur: tunc enim nec capiti, neque neruorum substantiæ obest. Vinum sanè probatur cùm caro recens gignitur, nanque [h] uirtuti robur, & sanguini temperies additur, præsertim si modicè assumatur.

a ¶Lib.3. c.497
b ¶Diosco.li.6. cap.6.
c ¶Auic.2. Cano.cap.144.
d ¶Auicen.6.4. sup. 2. tract.1. cap.8.
e ¶Auic.2.Cano.cap.538.
f ¶Cel.lib.5.ca. de rat.uict. uulnerat.
g ¶3.reg.acut.41
h ¶ Gale.2. de mor. & simpt.c. 3. Auicé. lib.de uir.cor. cap.5.

DE PLENITVDINE ET EVACVATIONE.

ET si uulnera, fractureve per se materiales morbi, aut ex plenitudine non sint, attamen corporibus athleticis, plethoricis, aut cacochymis vtplurimum occurrentes, opportunas euacuationes exposcunt, si magnitudinis nomen assequantur: Nam [a] in huiusmodi corporibus & quæ leuia sunt uulnera ob humorum copiam, accidentia quandoque ualida comitãtur, ac verisimile est maiora in magnis fieri, in quibus corporis uniuersi depurgationem approbat Hippocrates, [b] quanuis nullum plenitudinis indiciũ appareat: Magna quippe capitis uulnera dici possunt, uel propter affectæ partis præstantiam, vel dùm sæua vrgent accidentia, vel propterea quia in amplum extendũtur, addamus euacuationem fore necessariam in omnibus vulneribus, in quibus aut sectio, aut dilatatio, aut ossis abrasio, opportuna fuerit: & morbus vehemens imminet: & causæ adsunt indicantes periculum fluxionum. Quapropter in his vniuersalis euacuatio primò emolienda est, nempe si nihil obstiterit uenam secando, ut uiriũ imbecillitas, ætas infantiæ, aut senectutis, malus corporis habitus, temporis constitutio & similia, ut diuertendo humorum ascensum prohibeamus, ne [c] inde dolores, ac inflammationes suboriantur, quæ à succo bilioso seu tenuiori sanguine caput natura petente ut plurimùm procreãtur. nec obstat si caput in corporis sublimiori parte situetur, aut in aliqua operatione atroci dolore fuerit vexatum. aut ab eo copiosus effluxerit sanguis. nam ex Hippocrate pro confesso habetur, omnẽ caluariæ fracturã ab ictu vehementi produci, unde ne interna aliqua fortis cõcussio facta sit uereri oportet, ad quam inflammatio sequi solet. ob id in curãdis partibus uulneratis, propositum est, ut omnino ab inflammatione defendantur; hoc autẽ fiet, si nullus humor ad eas concurret; quæ omnia à præcautrice potius, quàm a curatrice facultate indicãtur. sanguis enim aliorum humorum pater est, cuius copiam primis diebus, plethora existente, ab opposito latere a nigra aut capitali uena extrahere iustum est, in iunioribus, aut consistentibus abunde, nisi e

uulnere

a ¶Gal.4.meth. c.6.6.meth. c.3. & 2. de compo. med. secundum loc.cap. de dolore cap.ex plaga.
b ¶Li.de Calu. curat. Lib. de Vlceribus. Lib.de fracturis. & lib.de affectionibus Gal.4.de rat.uic.ac.com. 16. & 4.meth.
c ¶Gal. com.4. lib. de articulis 3.meth.cap.3. Rasis 7.adAlm. cap.3.

uulnere copiose effluxerit, omni [a] nanque recenti uulneri, nisi in uentre sit, expedit ex ipso statim sanguinem plus minusve effluere, quippe phlegmone minus tentabitur tum uulnus ipsum, tum quæ circumposita loca sunt: quòd si e uulnere parce emanauerit doloribus inuadentibus, inflammationibusque apparentibus liberaliùs educendus est; mittendus ex brachio vtique est si corpus iuuenile, robustum, & exercitatum fuerit, multoque magis, si id uulnus ebrietas præcesserit, sanguis in corpore abundet, & multùm tempus absque euacuatione præterierit; sin minùs, cephalica eiusdem later s aperiatur, nec propterea illicò accepto uulnere sanguis mittendus est, tunc enim humores uniuersi, bilis præsertim, spiritusque in motu & alteratione existunt. at post quandam corporis ac animi quietem. sitque sanguis iuxta uirtutis, ætatis, & exercitii mensuram, necnon anni tempus, accidentiumque naturam extractus. Præstat etiam id fieri post absolutam cibi concoctionem, enæmateque præmisso, ut excrementorum communis euacuatio ex intestinis expleatur. Quòd si brachii uena secari nequit, tutò per cucurbitulas dorso applicitas, aut per Ani venas, quas hæmorrhoidas vocăt, sanguinem mittere licet. nam & hæ sanguinem a capite euertunt, idque pariter faciendum in utero gerentibus instante causa a quarto [b] mense usque ad septimum; nec non conuenit bis ac ter ad mentē Rasis robustis & exercitatis corporibus urgente necessitate, phlebotomiā reiterare, idq; magis ut corpora sicca seruentur. ad qđ facit summopere sanguinis missio. Præterea si adhuc alicuius plenitudinis suspicio aderit, medicamento purgante corpus inanire oportet, & si nullum quidem uerbum de hac intentione fecerit Celsus. nam [c] purgatio uentris deorsum pluribus ulceribus confert, & uulneribus, quæ sunt in capite, & in ventre, & articulis. quapropter [d] humor ille euacuandus est, qui superabūdare uidetur, ac faciliùs ad caput ascēdere potest, qualis est bilis, ac tenuior sanguis. nec obstat si caluaria fracta non doleat, aut non sit affectus materialis, ab humore aut fluxo, aut fluente productus, & quod medicamenta purgantia calefaciant, corpora & humores commoueant, ac insaniam faciant. nam quæ in simili affectu probantur pharmaca, tantū lenientia esse debent, & non robusta seu eradicantia. siquidem huiuscemodi indicatio a præcautrice potiusquàm a curatrice, facultate sumitur. igitur in hac præcautione lenientia medicamenta sint & non fortia & robusta. Erit igitur accommodatum pharmacum mirobalanorum omne genus Cassia, Manna, Rheubarbarum, Tamarindi, aut Syrupus violatus aut rosatus solutiuus, in robustis, & qui plethora abundant: Electuarium rosatum Mesues, aut de succo rosarū, & id genus alia, admixta Cassia & Mirobalanorum decocto, vt uentriculus ac intestina leui euacuatione exonerentur, & caput uaporibus obnoxium minime reddatur. Sūt qui hoc opus libentiùs enæmatibus, quàm pharmaco aggrediūtur, quòd magis euacuando uapores etiam retrahant; quidam statim deligato uulnere clystere imponunt, ac postridie uenam secant, nihil aliud agentes, quāuis explicite nullum uerbum quidem de sanguinis missione proferat Hippocrates. [e] Non ab re autem nos arbitramur quotidie summo mane syrupum rosatū, ex intybo, ex lupulis, aut ex betonica, aqua Endiuiæ, oxalidis, cichorii, betonicæ roratum opportune exhibere, ut calor, si quis est, aut febrilis aut ex animi affectibus, remittatur, perspecta perpetuò temperatura tum totius, tum partis affectæ. Sic igitur procedatur, donec accidentia mitescant. Enæmatum etiam quotidianus usus habeatur, si sponte, & à natura aluum non expurgatur, aut saltem glandium beneficium ex melle, aut sapone, aut blitis radice cognoscatur, ne in magnis uulneribus corpus nimis dimoueatur. De cæteris autem euacuationum generibus, quæ uomitu, lotionis copia, sudore, sputo, narium ac aurium expurgatione, semineque fiunt, hic obiter dicamus. Vomitus, præsertim sub cane, aut hyeme, nisi à natura proueniat, & in facilè vomentibus, improbatur: nam caluariæ fracturæ obesse cōpertum est. trahitur siquidem vi quadam ventriculus præter naturæ modum, ad supe-

a ¶Hipp.lib.de Vlceribus. Cels. lib.5.ca.de cura. inflammat. uul. & cap.de Sanię. Gal. 4.meth. ca. 6. Auic. 4.4.c.7.

b ¶Hipp.4.aphoris.1.& 5.aphor. 29.

c ¶Hipp.lib de Vlceribus. Gal. 4.meth.cap. 6. Paul. lib.6.c.90

d ¶Hipp.1.aphoris.15.4.apho.3. li.de medic.purgant.& 6. Epidemiarum. Ga .4. meth c. . Auic. 3.?.c. de cura lodæ a percussiōe 4.4. cap.de cura casus & 5.4.cap. de oss.fract. crā. 4.4.cap.de cura ulc.c.5.4. ca.18.

e ¶Li. de Calu. curat.

ſuperiora,humores & Chylus in eo agitantur,& ſublati vapores cerebrum infeſtant [a].Vomitus eſt ex eis in quibus non fit iuuamentum in curis ægritudinum capitis niſi fiat lege conſortij a ventriculo. Lotium emittere quotidiè expedit. quod ſi ſupprimatur,cauſas ſuppreſsionis inquirere oportet, vt remotæ lotium ad naturalem ſtatum reducatur. Sudor nempè copioſus,ſi critico modo,id eſt, via iudicationis ob humiditatum copiam à natura moueatur, nequaquàm occludendus.verùm ſi ob cubiculi calidioris aeris ſtatum id euenerit,aer ad temperiem deducatur, nam huiuſcemodi ſudoris abundantia virtutem reſoluit, & corpus languidum reddit. Sputum,quanquàm capitis expurgationi conferat, cerebro tamen vehementer affecto eò quòd ab oſſe fracto comprimitur,aut pungitur, nequaquam prouocetur. E naribus,oculis, auribuſque excrementorum effuſio iuuat,ob id quòd cerebrum commodè interdum ſic expurgatur, naturæ enim motibus minimè obſiſtendum eſt,potiſsimum ſi per conuenientia loca, oppoſiteque motus fiant. Seminis demum profuſio tanquàm pernicioſa vitari debet, cùm ſemen ſit vltimi nutrimenti vtilis ſuperfluitas,nec ſicut ſudor,aut vrina,inutile, ſed humanæ ſpeciei conſeruatrix, ac Hippocratis [b] ſententia à cerebro, & capite maiori ex parte decidit,cui venæ poſt aures peruiæ ſunt:Iccircò neruis,oculis, vẽtriculo, ac cerebro venus inimicatur, humores turgidos reddit, vires proſternit,& corpus refrigerat, quare omni ratione tanquàm corporis deſtructiua relinquatur. Et omnia hæc à præcautrice potius, quàm a curatrice facultate indicantur.

a ¶Auic.1.3.ca 29.

b ¶Lib.de genitura.

DE SOMNO ET VIGILIA.

SOMNVS,ſi naturę [a] conuenientem modum exceſſerit,caluaria fracta,malum ſignum eſt,& cauſa:indicat enim cerebrum frigida temperie laborare:vigiliæ etiam multę inflammationem eiuſdem portendunt: vt cauſa verò diuturnus ſomnus malus eſt. nam ex nimia caloris innati concentratione in longo ſomno,cibus in ventriculo aduri poſsibile eſt,vel quandam alterationem pati,adeò vt inde vapores caput petentes ſodam,hoc eſt capitis vniuerſi dolorem mouere valeant; contra [b] verò in vigilijs ſuperfluis concoctiones interturbari,halitus identidem aſcendere,& corpus reſolui compertum eſt. Vterque igitur cauendus & corrigendus:diurnus etiam ſomnus, & ſtatim aſſumpto cibo, improbatur,niſi nox vigil,aut inquieta præceſſerit. Cęterùm vtilis ſomnus eſt ſi nocte debitis horis conciliatur, tunc [c] enim animalis facultas quieſcit,& naturalis validius agere videtur;vnde cibus non ſolùm in ventriculo,verùm etiam per vniuerſi corporis ambitum optime pręparatur; inſuper capiti vulnerato adeò cõferre videtur,vt pus optimum perpetuò gignatur. Secus verò in vigilijs apparet,in quibus nulla datur occaſio quin cerebrum moueatur,& in ſomno quieſcit, in quo [d] etiam,ſi moderatus eſt,dolores omnes mire ſedantur. nam ſomnus dũ retrahit ſpiritum,ſopita facultate ſentiendi dolores mitigat:& caloris innati ope vulnera omnia recte diſponuntur,& accidentia profligãtur.Cubabit ergò ęgrotus qua parte minus dolebit,donec pus ſit genitum.tunc enim, vt facilius pus effluat,affecta parte cubet,niſi dolor id prohibeat.

a ¶Hipp.2.aphoriſ.3.7.apho.68. Gal.2.apho. cõ. 3.

b ¶Hipp.2. reg. acut.in fine. Gal. in commento.

c ¶ Gale. 4. de mor.cap.ult.

d ¶Auic.4. 1.c. 30.

DE MOTV ET QVIETE.

VNIVERSI corporis quales ſint motus tùm mentales, tùm arbitrarij, licet minimi fuerint,ingenti exiſtente caluariæ fractura abigendi ſunt,veluti in rigore contingit. ſiquidem dum quieſcit homo, ſolam interdùm

inæqua-

inęqualitatem ſentit, dum mouetur horrorem, dùm verò exercitatur rigorem; quamobrem ſic affectis medici experientia docti conſulunt, vt ab omni motu ſe ſe abſtineant, ne [a] humores ad loca vulnerata vtpote imbecilla transferantur. Quies [b] ergo tanquam ad curationem neceſſaria, præſertim ſi magna ſint vulnera, conferre videtur; optimum enim iſtis, inquit Celſus, medicamentum quies eſt, moueri enim & ambulare alienum. & Galenus dicebat quicquid in corpore diſſectum eſt, id exquiſitam integramque expoſtulat requiem: quæ non ſolum corpori vniuerſo, ſed oculis etiam imperanda eſt, qui ex nimio motu, & copioſo lumine multum agitantur, & ſpiritus reſoluuntur. Quieſcat [c] igitur, vt dictum eſt, ęger in lecto valde molli, ac humili, & conclaui obſcuro; Vulnus verò æſtate bis, hyeme verò ſemel pro cura moueatur; ęger parcius loquatur, ſermo [d] nanque prolixus & capitis inclinatio, riſus & clamor his affectibus mirifice obeſt. arcenda ſunt quæ ſternutamenta cient, fumus nempe, odores mali, fœtidi, aut acuti, & vomitus, qui vulnerato capiti aduerſatur. Vulnus in ima ſemper, & decliui parte quieſcat, præter illud, ſi magnum fuerit, quod in lateribus infigitur, ne quandoque cerebrum procidere poſſet. reliqua verò talem ſitum expoſcunt, vt excrementa, purulentaque materia facilius expurgetur. At exercitij loco vt vapores auerſionis gratia remeentur, leues frictiones, & his partibus, quæ longius a vulnere abſunt, ante cibum, & euacuato ventre commendantur: pariter interdum cucurbitularum ſpatulis, atque dorſo abſque ſcarificatione applicatio, vtilis admodum creditur.

a ¶Gal.4.apho. com.33.
b ¶Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 6.aphor.com.6. & 6.meth. ca.3.
c ¶Celſ.li.8.ca. 4. Gale.6. meth. cap.3. Auic.4.4. tract.3.cap.2.
d ¶Auicen 4.4. tract.2. cap.10.

DE ANIMI AFFECTIBVS.

NEGOTIA [a] cogitationes, ſolicitudines, iræ, furores, clamores, timores, triſtitiæ, & omnes vehementes animi motus, & huiuſmodi reliqua quæ corpus alterare, & a naturali ſtatu peruertere poſſunt, cranio fracto aduerſantur, & obnoxia iudicantur: quapropter omninò a ſimilibus abſtinere oportet. ſiquidem [b] dictum eſt lętari mente in omni morbo bonum, plerique [c] etiam pro gaudio duntaxat magno ab acutis, & cronicis paſſionibus euaſere; porrò [d] ex congruis remediis, quę in quolibet morbo conferre poſſunt, illud eſt, quod vires validas reddit animales, & vitales ſicut lætitia, & gaudium, attamen nec cantus, nec inſtrumentorum harmonia, & ſonitus, nec ludus probatur, nec mulierum illecebræ laudantur: nam ſanguinem mouent, riſum excitant, & in longum ſermones protrahunt, quæ omnia, caluaria fracta, inimiciſsima ſunt. Qui itaque [e] partes capitis affectas patitur, motus omnes tùm mentales tùm corporales dimittat, quieſcat, & hilaris ſit, & quicquid ipſo audiente profertur lętum omnino eſſe debet, & perpetuò ad eius indubitatam ſalutem, iuuat [f] nempe ęgrum ſermonibus, aut ueris, aut fictis oblectare. Strepitus omnes amoueantur, & quæ horrorem inducere ſolent, ut pumicum ſimul, aut ferri cum ferro frictiones, & huiuſmodi uiſui & auditui ualde moleſta. Cęterum ante omnia æger medico confidat. nam [g] plures ſanat in quo plures confidunt, & ob id languentibus gratum, humanum, affabilem ſe pręſtare ſtudeat Medicus, maturam, indubitatamque ſalutem promittendo. Hæc omnia diligenter obſeruanda ſunt, etſi magis ad partem, & methodum preſeruatiuam, quam ad curatiuam, videntur pertinere.

a ¶Gale.lib.art. par. med. ca.85.
b ¶Hipp. lib. 2. de mor.
c ¶Gale. lib. de ludo paruæ ſphæræ.
d Auic.4.1.c.1.
e ¶Auic. 1.3.c. 29.
f ¶Hipp.6. Epidem.par.7.
g ¶Gale.1. prognoſt.comm. 2. Auic.6.nat.par. 4.cap.4.

DE LEVI AC SIMPLICI CAPITIS VVLnere, & eius curatione. Cap. VII.

a ¶Gale.lib.art. par.med.cap.90 3. meth. cap. 3. 4. meth. cap. 1. Aet.lib.4.ca.20. Paul.lib.4.c 36. Rasis li. diuis.c. 138. 7. ad Alm. cap.3. Auic.4.1. c.28.4.4 .cap.3.

VLNVS [a] quodcunque cæsim, aut punctim leuiter caput attingens, ac pericranion vsque deductum absque substantiæ detrimento, omnique symptomate prorsus destitutum, sane simplex vocitari debet, nec curationem aliam exposcit, si corpori prauis succis scatenti non euenerit, quam abrasis capillis partium dissidentium vnionem, ac postmodum partes sic vnitas seruare laqueo, aut sutura, aut deceti ligatura si decet, vinculo scilicet duobus initiis circundato: coeunt nempè ex se mollia membra, ac viscosa humido proprio, ac elementari, dum in vnum adducuntur, agente natura per se absque medio. dura verò per accidẽs medio eterogeneo, poro nempe sarcoide siue alrosbot, in similibus enim vulneribus partium carnosarum, vt oræ ipsæ secum coalescant, atque agglutinentur certè sola natura & calor natiuus causa est, qui aut ipsamet natura est, aut eius proximum instrumentum. Equidem dictum est, coalescere autem facit ea, quæ inuicem distant, ac pristinam restituit vnitatem ipsa natura. Cæterùm tria requiruntur ad hoc, primùm partes vnire, vt iam dictum est. Secundùm, indicatione sumpta à causis, prohibere nè quid labijs vulneris intercidat, quoniam sæpe vsu uenit vt puluis, pili, aut oleum, siue quęuis alia humiditas interueniens earum quæ copulandæ sunt partium, vnitatem impediant; Tertium præuidere nè aliquod accidens vulneri superueniat. Et hæc absoluta simplicium, leuiumque capitis vulnerum curatio est, si temperatis, atque valentibus corporibus occurrant. Quòd si fortè hac prima intentione operationis finis frustratur, tunc indicatione sumpta à vulnere, siccis medicamentis vtimur, aridis nempè cephalicis, veluti ex Iride, Aloe, Olibano, Aristolochia, & Orobi farina. omnis nanque medicina, quæ temperatè exiccat, ac leuiter sine dolore abstergit his omnibus vulneribus conueniens est. dictum siquidem est vulnera duobus modis sanari, uel per agglutinationem partium vel per carnis concretionem. Verùm cùm corpora ea optima temperatura media destituantur, ac eucraton corpus inueniri non permittatur, interdum in similibus diuersas nancisci operationes necessum est, cùm ex sutura ipsa, aut laqueo, inconueniens aliquod, multoties oriri videatur, veluti saniei collectio, dolores, ac inflammationes, nec vndique ac æquè medicamenta partes omnes attingere possunt; talia verò vulnera capitis chirurgorum nostratium vsus est non consuere tum ob cutis duritiem, tum vt facilius abstergi posint. attamen [b] cùm ampla fuerint, & labia latiori spatio dissident, absque timore sui possunt, licet plerique hoc opus affatim in capite improbent, expurgato igitur vulnere illud consuere oportet præterquàm in temporibus, præsertim si vasa quæ ibi locantur sunt affecta, tunc enim, laqueis id constringere licet, aut relicto musculo, corium suere, ne aliquod sequatur incommodum: porro [c] scire licet quæcunque cute conteguntur si nuda fiunt proprio velamento delectari, cæterisque omnibus lædi. at nuda caro si sine cute relinquatur ægre ad cicatricem perducitur, & quæ vlcus purgant ob detergendi facultatem mordent: vbi verò pars a qua detracta cutis est eadẽ contegatur nullo modo afficitur. ex his patet etiam os quodlibet innata cute contegendum esse: Huiusmodi enim vulnera interdum simplicium genus pertranseunt, & ab ambiente, ac medicamentis actu frigidis ea non consuta alterari contingit. nam stipantur humiditates in labijs, & oritur cruditas, quò fit vt maiori præparatione, seu concoctione posteà indigeamus, quousque pus optimum appareat, alioquin facultate operatrice impedita sanguis, qui ad

b ¶Gal.2.Meymir ubi ad c. dolorem ex ictu apolo. Aet.lib.14.c.26 Albuc.li.2.c.84

c ¶Gal. commẽtario. 3. libri de fracturis Hipp.

partem

partem affectam ab ea potentia, quæ nostrum regit corpus, demandatur, assimilari non potest, nec partes disiunctas agglutinare. At si ad hæc necessitate vrgente non impellamur, haud ab re factum est, veluti in his vulneribus nonnulli faciunt, licet non contusis, vti saltem primis diebus puluillis, siue linamentis, aut lichinijs ex lino carpentato, aut lenissima stupa paratis, recenti rosaceo omphacitide prius madidis ac tepidis, & circa vulnus in orbem eodem oleo inungere, inde molli linteo duplicato madefacto operire, ac superaddita molli stupa caput leuiter fascijs inuoluere. Sunt & [a] alij qui vt suppurationem citius moliantur, ethiseos medicamentum, quod digestiuum vocant, admouent. fit nempe ex rosaceo, & oui luteo: verùm detecto pericraneo resinam lentiscinam addunt, tali vtentes medicamento usquequò pus optimum appareat, inde [b] cephalica remedia administrant ad integram vsque cutis æqualitatem. emplastrum demum ex betonica, aut palmulatum, aut triapharmacum pro cicatrice inducenda superimponunt, & hæc est probabilis & laudata cura. Si autem necessitas ad futuram impellat, & vulnus tali medio coierit, tunc & oleum, & suppurantia omnia abigenda sunt, sed siccioribus insistendum, tùm vt futura vnita seruetur, tùm etiam ut putredines arceantur & cutis natura quæ in capite dimissa uola manus, aut pedis planta omni alia & durior, & siccior est conseruetur. Sumito igitur Aloes, Sarcocollæ, Thuris corticum, Boliarmeni ana . ex quibus paretur puluis subtilissimus pro molli corpore, in duriori ac exercitato Albucasis calcem viuam, aut ridis radicem addere solitus erat. Cum verò pericraneum scissum fuerit, cùm sit membrana neruea, ac per suturas duræ meningi annexum, diligentem curationem exigit indicatione ab affecta parte sumpta, nam neglecta eius vulnera dolores, febres, inflammationes, ac conuulsiones accersunt: quapropter præter rerum non naturalium obseruationem, & conuenientes euacuationes, vulnus iuxta opportunitatem regatur, vtpote dolore quodam inuadente, rosaceum oleũ, quod completum vocant, aut ex terebenthina aut ex vitellis ouorum adhibendo, donec dolor leuetur; pars affecta sic foueatur usquequò laudabile pus gigni possit. Si autem vulnus dolore vacet, ab aridis cephalicis discedendum nõ est. hæc enim leuiũ capitis vulnerum communis curatio est, in quibus, si aliqua substãtiæ deperditio appareat, aut labra multùm dissideant, aliquo sarcotico medicamento uti possumus, nempe illo à resinæ ingressu resino, aut à citri colore citrino nuncupato, basilicone minori, aut periclymeno, quod ex matresylua appellatur. nam hæc præstantia medicamenta sunt, quamquàm ne verbum quidem vllum Theophrastus, aut Dioscorides ad capitis vulnera valere fecerint, quemadmodum de betonica dixere: quare medicamentum ex betonica summopere probatur; illud pariter, quod ex gummi ellenia, quam ellemi dicunt, paratur & illud Galeni, quod nigrum appellatur, aut ex lino Mesues, quod Auicẽna approbauit; quorum omnium descriptiones in calce huius primi libri videri poterunt. Vnum vlterius scire etiam oportet, ꝙ in his simplicibus vulneribus cõsolidandis deligãdi modus summe necessarius est. igitur danda est opera ut uitato omni incõmodo deligaturã ex fascia lintea, quę huic operi aptissima est, nec arctare, nec remittere debeamus, sed eius terminus sit bona laborantis tollerantia, ac partium vnitarum cõseruatio. cæterũ extrema fasciæ acu assuenda sunt, nam nodus multum lædit, & dolores inferre solet.

a ¶ Aet. lib. 14. cap. 26. Alb. lib. 2. c. 84.

b ¶ Hipp. lib. de uul. cap. Gale. 6. meth. c. 6. Act. lib. 14. c. 35. Auic. 4. 4. tract. 1. cap. ult.

DE CAPITIS CONTVSIONE *absque cutis solutione aut cranij manifesta fractura.* Cap. VIII.

VBI caput à graui quodam corpore obtuso & æquali, quod extrinsecus superinciderit, contunditur, venæque exiguæ indidem diuortium experiuntur, sanguis vt solet cùm tunicas venarum transcolat, profunditur, cute inquam & externa facie integra, & tumor tactu mollis, cedens, liuidus, magna ex parte indolens oritur, & fit passio, quam græci ecchymoma, & latini simplicem contusionem vocant, statimque geminæ curationis indicationes nascuntur. Eo igitur animo primò tendimus nè ad affectam partem alienæ humiditates procumbant, demum vt extra uenas progressum sanguinem, qui in læsa sede continetur dissipemus, atque confertim antequàm nigruerit. Vix [a] enim fieri potest in contusis quominus humores aggregentur, qui crebrò putredine, corripiuntur; iccircò non immerito eas medici quamprimùm curare accelerant, priusquàm alterentur, eo sanè curationis consilium dirigentes vt eas absumant non ignari ægrè discuti posse si iam in cumulos coierint, & altè constiterint. Per [b] initia enim in his affectibus nonnihil ex astringentibus ijs, quæ digerunt, admiscere oportet, eo quòd venarum tunicæ contusæ densationem requirunt, indè ad sola medicamenta digerentia deuenire tempestiuum est. Quapropter caput à capillis derasum rosaceo immaturo, quod methopion & omphacinum vocant inungatur aut [c] oxyrodino, aut [d] rosaceo myrtino admixto, deindè oui candidum, quod album appellant, aliquandiu agitatum, & leni stupa exceptum admoueatur, quod ad secundam tantùm diem sat erit, postmodum decoctum excipiendum ex vino nigro, austero, tepido, in quo rosæ, myrti, betonica, camomilla ebullierint, uel oxyrodinũ oui albumine admixtum, denique sic per diem quiescat, & si dolor aliquis appareat, bis in die medicamenta permutare conducit, & rosaceo maturo tepido caput totum irrorare, ac lanam eo imbutam superponere; veruntamen, si resolutioni magis vacare deceat, puluis hic aspergatur ex rosis, myrtis, betonica, & calamento, ac desuper lata splenia decocto prædicto madefacta ac expressa apponantur, siquidem leues contusiones sic quietè curari solent. Pręstat etiam nonnihil fasciarum obuolutionis modus, arctatio enim modica fluxiones arcet, & innatum calorem seruat, nè à copia humiditatũ uincatur, quò fit vt etiã validior reddatur ad discutiendum omne, quod præter naturam coniũctum fuerit: verùm [e] huiusmodi deligationis vsus antequam pars in tumorem attollatur, competere videtur, pars enim tumida æqualem exigit ligaturam, sitque eius initium vbi sedes contusa est, & vergat quò fluxio accedere minatur; fasciam autem qualis esse debeat postea dicemus. Si uerò uehemens fuerit ictus, ac ex intenso dolore fluxio ingens confertim oborta sit, tunc parte capitis contusa percussionis modo, teli genere, distantia, ac percussoris robore sedulò perspecto, reliquis accidentibus, si quæ præcesserint aut adsint, neglectis scrutandum est nũquid caluariæ aliquid contigerit, sæpe enim, vt dictum est, frangitur caluaria cuti illæsa, cuius curationis modum suo dicemus loco. Quòd si cranium noxam effugerit cõtusionis duntaxat ac tumoris habita ratione ad cutis sectionẽ illicò deuenire non licèt, sed illicò venam secare expedit, si nihil impediat corpus pharmaco bilẽ educente mouere, tenuem victum instituere, ac omni studio fluxionem auertere: porrò si quietem exposcimus enæmatum saltem quotidianus vsus sit, cùm plurimùm ad auersionem conferant, sed de hoc satis, superiùs enim abundè dictum est. Localia

a ¶Gal. 4. meth. cap. 7. Aet. li. 14. ca. 69 Paul. lib. 4. c. 30. Auic. 4. 4. tract. 2. cap. 2.

b ¶Gal. 13. meth. c. 3. Auic. 1. 3 tract. 1. cap. 3. & tract. 3. cap. 3.

c ¶Gal. 2. de cõp. med. secundũ loc. ubi ad cap. dolores ex ictu Rasis 6. ad Alm. cap. ult.

d ¶Gale. 2. de comp. med. secũdum loc. ubi de Soda a percuss.

e ¶Auicen 4. 4. tract. 2. cap. 3.

calia verò medicamenta indicatione à dolore sumpta, ea sint, quæ affectæ partis innatum calorem foueant, & doloris causam absumant, iccircò lana dulci oleo calente madida probatur, aut rhodinum & sapa, aut rosaceum, & oui luteum per vices adhibitum. &, si hæc parum prodesse videntur, locum decocto Altheæ, seminum lini, fœnugræci, & betonicæ fouere non dedecet, canonicè [a] tamen magis operatur, inquit Auicenna, qui ad sedandos hos dolores oleis tepidis solùm vtũtur. quapropter nostrates Chirurgi rosaceum, myrtinum, camomellinum, & liliorũ alborũ hilari corde ac tutò vtuntur; aliqui verò gallinaceã, aut anserinam axungiam addunt; alij vnguentum Dialthææ, aut alabastrinum. nam hæc omnia dolores mulcent, & contentos humores dissipant. Leuato aliquantisper dolore, discussionem valentiùs aggredi possumus, nè quod in tumore relinquitur suppurationem experiatur, quare satius fuerit resolutionem præterquàm in crisi, vel in materia valde putri diligenter molliri, quocirca Auicenna [b] calamentum, farinam hordeaceam, ac hyssopum humidam summopere extollit: à nobis verò tale probatur medicamentum. Accipito cimarum Absynthii m. iij. rosarum rubearum, florum Camomillæ, Betonicæ, Sertulæ campanæ singulorum m. j. bulliant omnia in vino nigro, postea contundito, & addito farinæ hordei fabarumque an. unc. iij. Cimini unc. s. rosacei quantum sat sit pro cataplasmate. uel sumito resine laricinæ, unc. iij. Hyssopi humidæ unc. ij. Absynthij, Betonicæ, singulorum unc. j. Cimini unc. s. olei masticini, camomillini singulorum unc. ij. farinæ hordei, ac seminum lini singulorum unc. j. s. misceto, & fiat emplastrum, cuius administratio vt materia discutiatur, post diem quartam probatur: quidã verò ad hoc opus tantùm emplastro ex betonica aut de gummi elemi, aut illo mirabili humano Iacobi Carpensis perpetuò vtuntur. At si quis fluxerit humor pituitosus solus aut eterogeneus, eiusq; notæ sint tumor mollis, indolẽs, decoloratus, & frigidus, corpore priùs euacuato, aut Agarico, aut catapotiis cochiis, sumatur Camomilla, melilotus, stœchas, absynthiũ, an drosemum, betonica, calaminta, calamus aromaticus, sapa, mel, oleum liliorum, & camomellinum, & formetur cataplasma. Hæc & similia auxilia in communem vsum veniunt, semper [c] veluti suppositum accipientes, quod dispositio, siue affectus nobis præsidia subindicant, mensurã verò uniuscuiusque, & particularem in materiis suggerit pars affecta, ægrotantis temperamentum, robur præterea, denique ætas circunferentis, temperies, anni tempus, & consuetudo viuendi; Bilioso succo iã defluxo corpus purgare oportet medicamẽto, vt iubet Hippocrates, cologogo. deinde locus inflãmatus violaceo, ac rosaceo oleo, aut vnguento rosato Mesues inungatur: porrò in his percussionibus occurrere solet dum tenuiores succi partes insensibiliter euanuerint, ut crassiorum reliquiæ, quæ quoquomodo adhuc supersint in duritiem aliquam cõuertantur, quam postmodum tollit tutò emplastrum ex succis Andromachi; siue diachilon Mesues, aut apostolicum Chirurgum Damocratis, aut ex pyrite Galeni, aut ex caseo Aetij, aut aliud simile emolliens, ac materiam per halitum digerẽs. Cæterùm cùm ob corporis plenitudinem, aut meatuum angustiam, aut humoris copiam uel crassitiem, ac caloris innati suffocationẽ nihil discussum fuerit, & apostema ad statum deuenerit superante calore præternaturali suppurationẽ expectare oportet: tunc igitur præstò esse debemus, ne innatus calor dissipetur, vt ualentius in concoquendo se habeat, hoc præsidio tanquàm præstantissimo utentes, fomento nempe ex oleo dulci tepido, aut decocto maluarum altheæ, & caricarum pinguium in iure salem non experto, uel horum substantiam sic paratam accipito, ipsamque contusam, ac per cribrum transmissam, farinæ triticeæ unc. iiij. adipis Gallinæ unc. ij. olei communis quod sufficit, uitellos ouorum num. ij. & cataplasma conficito. pariter ad pus mouendum administrabis, & idoneum ab omnibus [d] probatur emplastrum macedonicum, siue triapharmacum, quo cõtinuo ad phlegmones concoquendas utimur. constat quippe ex olei dulcis parte

a ¶Auic 1.3. tracta. 2. cap. 2.

b ¶4. 4. tract. 2. cap. 3.

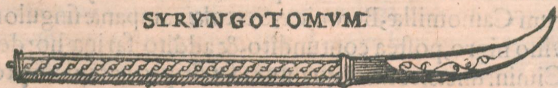
c ¶ Gale. 2. de comp. med. secũdum loc. ubi de cap. dol. ex ictu.

d ¶Gal. 5. de simp. med. dist. 2. c. 5. 13. meth. c. 2. 2. ad Glau. cà. 5. & 5. de comp. m. in gen. Auic. 3. 4. cap. 3.

a ¶Gal. 14.meth. cap. 14. & 8. de aggreß. anat. Aet.lib.15.c.86. Paul.lib. 6. cap. 23.74.
b ¶Auicen. 3.4. tract.2 cap.5. Alb.lib.2.ca.80.
c ¶Cel.lib.5.c.
d ¶Gal.6.meth. c.4.&8.de adm. anat.cap.4. Paul.lib.6.c.52.
e ¶Auic.4.4.c.7 Alb.lib.2.ca.80. 87.
f ¶Cel.lib. 7. c. 19.

una, aquæ communis duabus partibus, & triticea farina quod satis sit. huic addunt nonnulli uitellos ouorum, ac thuris cortices; cumque in abscessu, quẽ Arabes dubelet, & Græci apostema uocant, materiam in saniem conuersam contineri ex notis ad tactum, ex dolore, & febre, nouerimus, ac inundare sub digitis percipimus, ipsam extrahere necesse est, ne alterato pericraneo, &, quæ sibi colligantur, interiore membrana cerebrum ambiẽte, aliquod accidat incommodũ; quod quidem absoluitur sectione facta, annuente Hippocrate, in parte tenuiori ac decliuiori ad prolapsum opportuna, instrumento nimirum idoneo, quod à semilunari, siue curua forma græcè [a] scolopomacherion, Arabicè [b] Gamedin, Latinè [c] spatumen curuum, vulgò Gamaul, uel Gamaut dicitur, vel altero instrumẽto huic non absimili, quo in fistularũ sectione utimur, a Græcis [d] ob fistulas quas syringas appellant, syringotomum, ab Arabibus[e] Embula & Caiada, & à Latinis[f] Manubriolum, uocitato, quorum imagines hæ sunt.

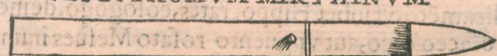

g ¶Hipp.lib.de medico. Celf.li. 7.cap.2.Gal.14. meth.cap. 17.& 6.meth.cap.4. Aet.lib.14.c.32 Paul.li.6. ca.34. Auic.4.1.ca.20.

Porrò accommodata sunt huiusmodi instrumenta si tumor depressus, & nõ extuberans appareat, cutisque dura & aspera fuerit; quòd si eleuatus, eminens, & in mucronem tendat, culter rectus, acutus, & vtrinque secans magis probatur, qui duplici modo [g] formatur. vel enim myrti folij imaginem refert, aut oliuarũ foliis assimilatur, propterea & myrtinus & oliuaris culter uocitatur. Et quia ad venæ sectionem, quam phlebotomiam vocant, valere omnes confitentur, phlebotomum ferè semper nuncupatur; quidam scalpros Chirurgos, & alij ob sagittæ formam sagittellas, & uulgares lancettas uocant. Fiunt hæc instrumenta hoc modo, sed uariant in latitudine, & acumine, quorum vtilitas vt sanguis crassus, aut subtilis a uena euacuetur secundùm opportunitatem, celebrari debet.

h ¶13.meth.c.2

Dissecto abscessu, atque euacuata, vt decet, materia, si sanguis emanauerit, uitello ac oui albore contuso, & leni stupa excepto supprimatur, inde saniei generationem accelerare oportet, adhibitis medicamentis, quæ, quia pus mouent, digestiua nuncupantur. siquidem a Galeno [h] dictum est, ex præsidiis in ipso vlcere, quæ linteolis excipiuntur, primum ea sunt, quę pus mouent; dein quę expurgant, postea, si quę sint cauitates, quæ impleant, ultimò quæ cicatricem inducant adhibenda ueniunt; prima à Græcis septica, secunda catarctica & rhiptica, tertia sarcotica, & quarta epulotica. At quia in calce huius libri primi qualia sint hæc medicamenta copiose explicabimus, ac quibus indicationibus hi abscessus regantur, de ipsis hactenus dictum sit satis.

DE

DE CONTVSIS CAPITIS VVLNERIBVS absque caluariæ nocumento. Cap. IX.

I impetu aliquo in capite fiat ictus,telo obtuſo, graui, inæquali, & non incidente,cutim,pāniculum membraneum, & ſi qua eſt, muſculoſa ſubſtantia abrumpi cōtingit,ſæpe etiam pericranion cranio integro permanēte;interdum verò ſeruato ipſo pericranio,externarum partium fit continui ſolutio contuſa,quæ & ſi nō ſtatim,paulo poſt ulcus profundum & latum producit,& curationem huiuſcemodi expoſcit. Quamprimùm igitur ægrotantem adierimus,ſedulò inſpiciendum eſt,ſi quid in uulnere præter naturam contineatur,ut lapillus, feſtuca,capilli,uel aliud quid ſimile,illudque auferendum,atque iam nullā adeſſe Caluariæ fracturam certiores redditi,abraſis capillis per uulneris ambitum, ſi ſanguis immodicus fluat,pulueribus ad hoc præparatis, aut filis cōbuſtis, aut oui candido ſupprimatur,decentique ligatura caput aduoluatur: quòd ſi circumpoſita loca dolore, aut inflammatione afficiantur, propria eius effectus ſanatio,inuenienda eſt,illud pro certo habentes,fieri nō poſſe ut uulnus ſanetur,niſi ſedes, in qua conſtiterit,iuxtà temperiem ſe habeat. Tunc igitur præmiſſa euacuatione tùm per uenæ ſectionem,tùm per medicamenta purgantia,ut fluxiones auertantur,tenuique uictus ratione inſtituta,quæ omnia ab omnibus medicis [a] cōmendantur,licet corpus nec ſanguine,nec ullo ſuccorum uitio redundet, deteſtabilē illam reiiciendo methodum, ut refert Raſis,qua craſſum uictus regimen, carnes inquam,caſeus,oua,uinumque permittūtur, uulnus per initia regatur in ambitu, ut leuetur dolor,roſacei, aut myrtini illinitione, intus ea admouendo, quæ pus mouent communiter digeſtiua appellata,donec ſymptomatum preterierit ſuſpicio.neceſſe eſt enim,inquit Hippocrates,cōtuſas carnes putreſcere, & in pus uerti:incumbendum igitur eſt, ut huiuſcemodi contuſiones quàm celerrimè ſuppurent,minus nanque phlegmone tētabitur uulnus, ac ex ſedatione doloris robur affectæ parti additur, fluxioneſque prohibentur. ab his denique medicamentis uulneris labia præparantur iam ab ambiente,ac medicamentorum frigiditate diſſipata,alterataq;,in quibus ichoris copia continetur,adeò ut tumida fiant.hęc nēpe cruditas illa eſt,cuius meminit Hippocrates [b] cū dixit,Vulnus incrudeſcens non paruā moleſtiā exhibet,aliquando etiā febrē inducit, & medico quidē negotia,ægroto uerò periculū non minus affert.quocirca medicamētis in calido,& humido tēperiē plurimū non excedentibus vtendū,vt vigorē capiente innato calore,concoctio partis inualeat,alioquin vulnus huiuſmodi curationem non facilem admittit.nanque [c] concocta medicare oportet;& hinc eſt quòd Princeps Auicenna dixerit omne vlcus exiccatione indigere,præter attritum aut contuſum,illud enim humectari & mollificari expoſtulat. Amplius dictum eſt [d] contuſum vulnus ad cicatricem nequit deduci,niſi optima præceſſerit concoctio,abſterſioue. Hæc itaque ſeriatim ſeruanda ſunt,vt contuſum vulnus prius coctionem experiatur,deinde non doloroſam abſterſionem, poſteà nouæ carnis productionē vſque ad cicatricem ęqualem. In his igitur per initia roſaceo ſolo veluti efficaciſsimo,ac præſtantiſsimo remedio vti debemus,in mollioribus præſertim,delicatiſque,ac acuti ſenſus corporibus,cùm in eo requiſitæ omnes conditiones reperiantur,vt alibi fuſius enarraturi ſumus, & eo vtendum eſt uel ſimplici maturo, vel oui luteo admixto quouſque pus optimum apparuerit, atque magis pericranio illæſo. In durioribus verò corporibus,ac humidis vulneribus,reſina laricina addito oui luteo,ac roſaceo probatur;ſiuè quouis alio pus mouente medicamento, vt picato Galeni [e] ex pice,roſaceo,& cera, quod etiam triapharmacum vocant.

a ¶Hipp. lib. de fract. Celſ. lib. 2. c. 10. & 26. Gal. 4. meth. cap. 5. & 2. de comp. m. ſecundū gen. ubi de Soda a percuſſione. Raſis. 6. ad Alm. cap. ult. & 7. ad Al. cap 1. Auic. 4. 1. ca. 20. 28. & 4. 4. tract. 2 cap. 3. Alb. lib. 3. cap. 3.

b ¶Li. de Calu. curat. in prin.

c ¶Hipp. lib. de humoribus & 1. aphor. 22.

d ¶Hipp. lib. de Cal curat. & lib. de Vlceribus. Gal. 4. meth. c. 7 Aet li. 14. ca. 26 Auic 4. 4. tract. 3. cap. 2.

e ¶Lib. Hippo. de tract. com 3.

a ¶Li. de elemẽtis & 13. meth. cap.2.

aut tetrapharmaco [a] ex pice colophonia, cera, adipe taurina, aut vitulina: Nos autem probamus illud, quo felici euentu vsi sumus, & vtimur. constat nempè ex oleo rosato cõpleto, resina terebinthina, singulorũ unc.iij. ceræ unc.j. croci scrup. s. quòd si aliqua inflammationis suspicio adsit, abluatur resina aqua betonicæ, addaturque farinæ hordei unc.j. & ut sarcoticum, id est carnis productiuum euadat drac.ij. pulueris corticum thuris, & drac.j. aloes admiscere oportet, ex quo filamentis ex panno lineo molli, ac subtilli illitis, vulnus imbuatur; in ambitu verò ex rosaceo optimo inunctio fiat, amplumque linteum eodem oleo madidum regionem omnem induat: quidam etiam indicatione a dolore sumpta anodinum aliquod administrant, & si peruertatur intentio, accipientes triticei panis medullam, hordei farinam, rosaceum, & oui lutea, ex quibus cataplasma paratur, quod exterius apponitur; alij maluarum folia sumunt, violarumque, ac sertulæ campanæ flores singulorum m.j. radicum althææ unc. ij. omnia in iure sale non experto bulliunt, postea contundunt, & per cribrum transmittunt, inde addũt farinæ hordei unc. iiij. rosacei, ac violacei singulorum unc. ij. ouorum lutea nume.ij. croci scrup.j. & cataplasma componunt: & super alia medicamenta applicant. Si verò affecta pars, vt in contusis sæpè euenit, pituitæ copia redũdet, & tumor aliquis œdematosus oritur, vt in corporibus cacochimis, ac cruditate repletis, oriri contingit, curetur vt in præcedenti capite dictum est: vnum autem prætereundum minimè censemus, quòd ex humidorum medicamentorum vsu diuturno noxa in affectis temporũ musculis ac magni cruciatus, nascũtur, quapropter humida cauenda sunt, & iuxta requisitam intentionem in lacertorum, & tendonum vulneribus corrigantur. Concoctione iam se ostendente vulnus leuiter abstergatur, quod præstat syrupus rosatus simplex, rhodomel, farina hordei, succus apij, aut terebinthina lota, & similia, aut per se, aut aliquo ex prædictis digestiuis admixta. & si fortior requiratur abstersio, id facit isidis addita portiũcula, adeo vt nulla erosio percipiatur. sic enim procedere oportet donec vulnus floridi coloris, & uiuidi appareat, & dum leuiter tangitur, doleat. Mox purgato, vt decet, vulnere, ad ea, quæ nouam gignunt carnem, transire oportet, & hæc in curandis istis uulneribus contusis secunda erat intentio, humida prorsus omnia medicamenta dimittendo. Ea igitur sumenda sunt, quæ primum, aut secundum siccitatis gradum non excedunt, & arida cephalica uocantur, ex quibus tenuissimus puluis paratur, quo caua ulcera replentur, aut si decet, aliquo est utendum unguento, nempè ex matresylua, aut resino, aut basilicone minori, aut de gummi elemi, aut eo, quod à nobis in magnis sectionibus probatur. Sumito artemisiam, scabiosam, ualerianam, betonicam, hipparim, uerbenam, pimpinellam singulorum m.j. contundantur, & succus extrahatur, cuius unc.vj. accipito, olei rosati, masticini, myrtini singulorum unc.ij. bulliant simul donec succus euanescat. indè reliquo transfuso addito myrrhę, aloes, thuris, mastices, sanguinis draconis singulorum drac.ij. cerę citrinę quãtum sufficit pro unguento extensibili, quo utimur turundas indies imminuendo, sic enim carnem modo, quo supra diximus, naturæ auxilio generare opus est. Cicatrix postremò emplastro palmeo, aut græco, aut ex betonica, aut simili obducatur.

At si in affectibus capitis contusis, caluariæ os fuerit detectum, an lęsionem aliquam patiatur diligenter inquirere oportet. occurrit.n. interdum, ut contũdatur ipsa caluaria ad cutis cõtusionem, nulla aut rima, aut sedes, aut fractura existente. siquidem paulo post maculis & pũctis subrubeis repletur, aut eius color inter album & rubrum permutatur. exanguis & arida inde fit & multa incõmoda sequantur. nam temporis interuallo sanguis in ea corrumpitur. & tunc colorem, aut liuidum & pallidum, aut cinericeum acquirit, postremo, quia nõ nutritur emoritur & fit atri coloris, nec amplius membrana exterior pericranion dicta secum uniri potest, nec minus caro super eam gignitur: Hac quippe ratione Galenus iubebat ut

calua-

Caluariæ superficies abraderetur, aut profunda aut debili ut decet abrasione donec sanguis ille ycorosus efflueret & humida eius appareat substantia, potissimũ vero in adultis, senibus, & siccis corporibus. Secus uerò in pueris cum eorum ossa mollia, tenuia, ac sanguinea existãt, igitur abrasione raro egent, & si egent, terminus abrasionis erit eo usque rubeus color denotetur aut sanguis effluat perinde atque essent lacrimæ rubeæ, postmodum si opus fuerit, vulneris labra vniãtur aut sutura si vulnus magnum fuerit, aut alio ingenio, & agglutinantia adhibeantur præsidia: si verò cruditas aliqua apparuerit, indicationem sumere oportet, à natura uulneris contusi.

DIGRESSIO.

CAETERVM si quis fortè in huiusmodi vulneribus medicamenta pus mouentia improbaret, vtpotè humiditates ac putredines adaugentia, quæ quidem rationali methodo videntur repugnare, necnon vti venena homini inimica potius quam congrua medicamenta damnaret, atque magis, quia [a] dolores febresùe promouent, omnino abigenda esse, vel tanquàm superflua reprobanda, quandoquidem coctio naturæ, & non medicamentorum sit opus; insuper resina, cùm obsit coctioni, improbum medicamentum censetur, obest nempè vulneribus ob nitrosam & acrem quandam eius siccitatem, quę coctioni omninò aduersatur, nam humida esse debent quæ pus mouent. Huic profectò sic respondemus nullo modo medicamenta putrefacientia probantes, plurimùm enim interest inter pus mouentia, & putrefacientia. sed illa duntaxat, quæ partis affectæ innatum calorem, ac propemodum à soluta continuitate contusa extinctum fouere, & augere possint, ac vt in sanguine, & humido partis iam alteratæ, coctionis actio fiat, quod huiuscemodi medicamenta præstant, vt latiùs inferiùs demõstrabitur: Porrò dictum est [b] in animantium corporibus triplicem fieri alterationẽ, vnam nempè exquisitè secundùm naturam, & fit à calore naturali in iuuatiuo, & materia admodum familiari, in qua verè dominatur natura, & calor ingenitus superans, vt in ventriculi concoctione, aut Iecoris sanguificatione apparet; altera huic aduersatur, & planè præter naturam existit, cuius actor calor putrefactiuus est, agens in materia inutili aut diuersa, vt in omnibus putrescentibus, dum talis olida, ac cœno similis apparet, siquidem [c] putredo mutatio est totius putrescentis corporis substantiæ ad corruptelam a calido extraneo in humido suo. Tertia inter has medium locum tenet, & veluti mixta ex naturali, & præter naturã agente, scilicet calore naturali, & non naturali, vt in abscessibus, & bonæ saniei generatione dignoscitur: Ad veram igitur coctionem duo requiruntur, calor naturalis temperatus, & materia benigna & familiaris, ad putrefactionem verò calor alienus alteratus, & omninò præter naturam, & materia inutilis calida & humida putredini obnoxia, putredo enim [d] est via corruptionis; ad mediam alterationem innatus calor vincens addito non naturali & aduentitio in materia nec ex toto benigna, nec ex omni parte mala sub prohibita transpiratione occlusa, aut in porositatibus carnis impacta, ut sanguis est, qui extra vasa propria, aliam acquirit naturam, & semimalam qualitatem adipiscitur, pręsertim si in loco minus transpirabili detineatur: quare vt hæc vltima fiat alteratio, siuè cõcoctio aut, vt isti dicũt, in vulneribus contusis digestio, ea omnia remouẽda sunt, quæ innatum calorem suffocatum conseruant, suffocatur enim à ualida contusione à nimia frigiditate, aut aeris ambientis, aut topicorum medicaminum, à forti constipatione, & à copiosa materia, ideò ab Hippocrate [e] ea probantur, quę temperata caliditate natiuum calorem adaugent, cutem emolliunt, ac extenuant, & dolores sedant: Hippocratis autem propositio in abscessibus intelligenda ut plurimùm est, nõ autem in vulneribus, vt passiones in diuortio sunt, quinimmo, [f] vbi uulnera coctionẽ

a ¶ Hipp. 2. aphoris. 47.

b ¶ Gale. 5. de simp. med. fac. c. 5.

c ¶ Gal. 11. meth.

d ¶ Auicẽ. 1. 4. tract. 2. cap. 45.

e ¶ 5. aphor. 22.

f Hippo. lib. de Vlceribus.

ostendunt,

ostendunt, ægri à symptomatibus custodiuntur, & velocitatem crisis & securitatem sanationis promittũt. quapropter in vulneribus contusis, vt simus adminiculo naturæ, quæ nisi impediatur, pus optimum mollitur, vtimur medicamẽtis, quibus affectæ sedis obstructiones aperiendi, necnon dolores sedandi uis insita sit; secus autem in abscessibus. siquidem ea medicamenta emplastica esse debent; & hinc dicebat Auicenna [a] in contusis vulneribus dolores sedantur medicamentis pus mouentibus, membri temperiem conseruantibus, ac humores in labiis vulnerum congestos attenuantibus; & hac ratione in his vulneribus, vt optima producatur concoctio, naturæ auxilium præstare iustum est; porrò medicamenta huiuscemodi temperatæ caliditatis, paucæ humiditatis, absq; vlla obstructione, sed alicuius abstersionis esse debent: talis nempè caliditas illius sit conditionis, quam descripsit Hippocrates [b] in vlcerum suppuratione valere, cùm dicit calidũ suppuratorium in omni vlcere, excepto putrido, aut phagedenico magnum ad securitatis indicium, cutem mollit, extenuat, dolores sedat, rigores, conuulsiones, & distensiones mitigat, & ex his quæ ad caput attinent, eius soluit grauitatem; plurimum etiam confert ossium fracturis, sed nudis præcipuè, eorumque maximè, qui in capite vlcera habent: quæ autem caliditas temperamentum excedit, incommoda plurima affert: quapropter opinantes saniem ex medicamẽtorum calidorum, ac diuersarum rerum applicatione, in vulneribus produci decipiuntur. nam ex tali medendi modo materiæ quàm plurimæ, præsertim subtiles, ac biliosæ ad caput transferuntur, vndè & apparentes, & internæ inflammationes sæpe gignuntur. quod annotauit Hippocrates [c] dum de hoc uerebatur. nam nec tantùm fascias applicare ausus erat, asserens hũc errorem, inter manifestos enumerari posse. Opinantibus verò terebinthinam improbum medicamentum esse, respondemus, & si ea in passiuis qualitatibus sicca existat, à qua digestio talis, quæ in his vulneribus decet, prouenire non solet, sed [d] à calidis, & humidis, opportunum tamen, ac conueniens præsidium esse, ac in continuo vsu haberi, necnon proprium homini medicamentum, partium præsertim neruosarum, veluti pericraneum est, communiter affirmatur. Præseruat quidem resina ipsa membra omnia contusa a putredine, & corruptione, à medicis semper in omni attritione, & magnis contusionibus verenda; ea corroborat, obstructiones aperit, dolores sedat, & vlcera pura reddit; & si in ea, quia resina est, nitrositas aliqua adsit, ea tollitur, ait Galenus, [e] ablutione in æstate facta, ut decet, cum aqua betonicæ, aut consolidæ, aut vino albo tenui, &, ut pariter ea debilis acuitas contemperetur, humiditas quædam admiscenda est, quæ ab oui luteo, & rosacei modico expectatur; atque de ipsa agens Galenus [f] dixit Terebinthina resina simul cùm detergendi, discutiendique, facultatem habet etiam concoquendi, ac pus mouendi; quapropter optimum, ac opportunum medicamentum censeri oportet, longoque experimento comprobatum; scire etiam oportet quòd digestiuorum continuus usus, etiam in contusis non admodum laudatur, sat enim est ipsis uti, donec pus optimum apparuerit. dictum siquidem ab Hippocrate est, [g] primis diebus contusa ulcera irritare non conuenit; sed operam dare vt vlcus quam minimè inflammatione tentetur, & quam maximè suppuret. atque vbi septem dies vel paulo plures transierint, si febris non sit, atque vlcus inflammatione uacet ad exiccantia transeũdum est. Occurrit interdum in magnis istis contusionibus, aut in his, qui ab alto concidunt, quòd nec cutis, nec os frangitur, attamen uaria subsequuntur accidentia, vt obmutescentia, stupor, paralysis, conuulsio, & similia, quæ præsidiis ac indicationibus, vt in eorum curatione dicturi sumus, corriguntur, ac profliguntur.

a ¶4. 4. tract. 2. cap. 3.

b ¶Lib. de humidorum usu & 5. apho. 22. Gal. 5. de sim. m. fac. cap. 8.

c ¶Li. de off. medici lib. de Cal. curat. lib. de fracturis.

d ¶Gal. 4. meth. c. 5. & 13. meth. cap. 2.

e ¶1. de comp. m. secundum genera.

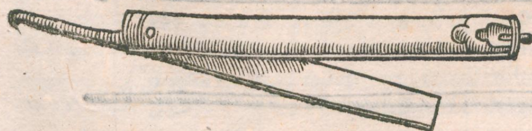
f ¶5. Krageni ubi de m. hære. & 5. de simp. m. fac. cap. 8.

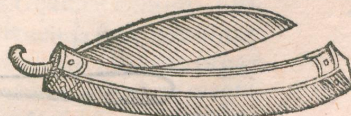
g ¶Lib. 3. de fracturis.

DE CALVARIAE ANGVSTA FRActura non detecta, nec læsa membrana. Cap. X.

LAEDITVR multoties caluaria, ad intima fractura non descēdente, vulnerata tantùm prima tabella, aut etiam meditullio, nōnunquàm & diploide ipsa, seu uitrea, quam isti secundam tabellam vocant; qui quidem affectus omnes, maximè timendi sunt, quanquàm ad meningas non deuenerint, perpetuò tamen medicus anceps de eorum quiditate & progressu permanet. quippe breui temporis tractu, ignota penetratione perniciosa adducunt symptomata: aperiuntur interdum arteriarum, aut venularum nonnullæ ex his, quæ per Caluariā ob eius nutritionem disseminantur, quod ex anatome, ac in cranei terebratione, apertissimè dignoscitur, dum eam sanguinis copiam effundunt, ut operator, nè, clarè quod operatur, appareat, impediri solet; exit sanguis à venis, & extrà propria vasa continetur, à natura non regulatur, & qualitatibus malis afficitur, vnde pessima subnascuntur accidentia. nam ex ruptis capitis ossibus, ait Hippocrates, difficillima cognitu sunt ea, quæ circa suturas rumpuntur. rumpuntur autē maximè a grauibus, & contundentibus telis, & ab his, quæ ex sub contrario afferūtur. Solent etiam hæ fracturæ ad intima penetrare, quæ tamen notescunt, quanuis angustæ, uel humiditate diuersa ad meningas effluente, vel sanguine percolato, qui postmodum non expurgatus putrescit. vndè uaria sequuntur incommoda, & mors: quapropter Caluariæ vniuersæ fracturæ, & diligentem operatorem, & regimen victus conueniens requirunt. Medicus ergo prudens, cum primum caluariam detectam adinuenerit, accuratissimè eius statum perquirat. & primò quærendum est ait Hippocrates, an caro ab osse denudetur. & si qua in eo adest fractura, ac sensu uisus percipiatur necnon quanta & qualis fuerit, inuestigare oportet. indè quibus mediis, siue indicationibus curari valeat; si uerò oculus id agere nequit, specillo utaris, & si eo agente certus non fueris, ab iis quæ præcesserūt, & præsentibus symptomatibus ueritatē adipiscaris. Dimissis igitur primò capillis, & uulnere ab eis amplè denudato, diligentia adhibita, quęratur si in eo capillorum portiunculæ inserantur, inde qua capitis parte, & num in debiliori uulnus sit receptum, & capilli circa ipsum inspiciantur, an à telo dissecti sint, & intus in uulnere resideant; quòd si adsint, periculum imminet, os carne denudatum esse. itaque dicere oportet, os aliquam læsionem a telo habuisse, atque longè prius considerasse ac dixisse oportet, antequam hominem attingat, operatorem. Qui si caluariæ aliquam portionem ex toto separatam, ut in asciali fractura contingit, ac ipsi corio adnatam inuenerit, siue magna siue parua ipsa particula fuerit, eā auferat, nam pars ossis emortua cum ea quæ viua adhuc est uniri denuo nequit: uerum ut uulneri vicinos pilos abradat, Nouacula utitur, Rasorius, siue culter excisorius uocitatur, aut illo instrumento, quod etiam ad hoc creditur opportunissimum, forceps uulgo forficula dicitur, quorum imagines sic demonstrantur.

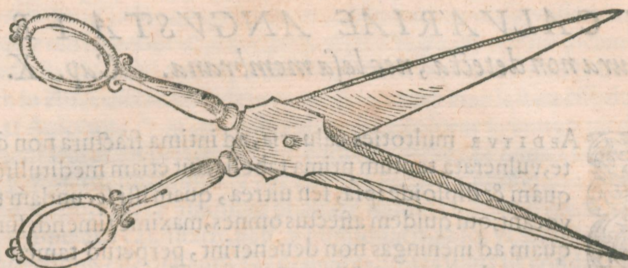
NOVACVLA.

FOR-

FORCEPS.

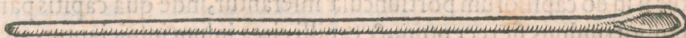

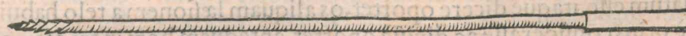
Postquam caput à capillis circa uulnus undequaque denudatum fuerit, dāda est opera ut an os sit nudatum, perspici possit, aut fractum apertè percipiatur. quòd si aliqua in eo fractura reperiatur, quod dignoscitur si oculis nō pateat, ubi digitus immissus est, qui in caluariæ fracturis certissimum præstat indicium, siuè ubi id non licet, specillo nudatum, aut fractum esse significatur; specillo enim considerandum est quantum sit malum in osse, & quam operam exigat. specilli tamen admotio an tale quid mali os passum sit, non indicat, & an habeat quid in seipso, aut non passum sit, sed sedem teli indicat specillum, & an intrò cesserit os ex natura sua, & an vehementer fractum sit, quæ etiam oculis conspicua videnti cognoscere dantur. Diuersarum formarum huiusmodi instrumenta parantur, sed quæ huic operi adaptantur magis, nec nimis plena, nec nimis tenuia esse debent, rationibus superius adductis, chirurgi dedecus magnum est, ait Hippocrates [a] si specillo capiti admoto os fractum adesse non nouerit, quo factum est, ut qui istis utūtur instrumentis, illa diuersimodè vocitarunt, antiqui specillum, & radiolum, alij astillam tentoriam, aliqui stylum, nonnulli expertorem, & exploratorem uocant, & non immerito, nam sæpè istarum fracturarum cognitio, & experientia, eorum auxilio acquiritur. verè enim occultarum, & quæ sensibus non subiiciuntur, passionum. explorator & iudex est, ueluti internarum teredinum, syringarum, vlcerū cauernosorum, & diuersorum anfractuum; cuius materia aut argentea, aut ænea, aut plumbea, communiter esse solet, & sub his formis effingitur.

a ¶Libro. 1. de morbis.

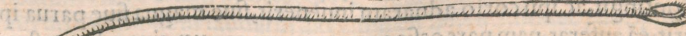
SPECILLI VARII.

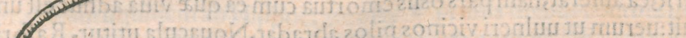
Hipp. li. de Cal. curat. libro. 1. de morbis & li. de medico. & lib. de fistulis. Cel li. 8. cap. 4. Gal. lib. de art. Hipp. com. 2 & 6. de anat. ad. m. cap. 10. Paul. lib. 6. c. 25. & 77. Auic. 4. 1. c. 27. & 3. 4. c. 29 Alb. lib. 2. c. 46.

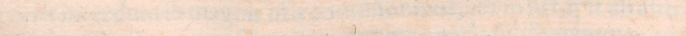
RADIOLVS PLVMBEVS.

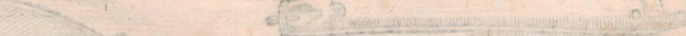

RADIOLVS.

Cognita fractura, uidendum est ne quid ex ipsa membranula, quæ sub cut caluariam iungit, super os relinquatur. siquidem hæc scalpro, terebrisue lacerata vehementes febres cum inflammatione excitat. eam itaque commodius & ex toto diduci debet, illa tantùm separatione, quæ opportunè operatori id præstet cō modi, vt finem assequatur. siquidem multa incommoda ex amplis sectionibus pericranij, & cutis, sequi solēt. nam membrana neruea est à dura meninge orta, quare dolores, inflammationes, & conuulsiones facillimè commouet, & caro, ac locus affectus imbecillus redditur, quod in his curationibus maximè uerendum est; hac ratione experti chirurgi operando instrumento aciem obtusam ex altera parte habent. ex altera uero bene secante, aut spata, seu ea latiori parte uolsellæ utuntur, quam in continuo usu ad uaria commoda circunferunt; porrò ad multa facit, nam tutò periosteos, siue pericranion, quam tunicam Arabes almocatim vocant, in caluaria fracta ab ipsa diuellit, sæpe etiam fracta ossa, aut depressa eleuat, aptè medicamenta extendit, & cum opposita, ac duplicata parte, ossicula, aut, ut Arabes dicunt, sattagias, pilosve, ac minima huiusmodi corpora à vulneribus, & cauernis eripit. communiter verò lichinia, plagelas, ac turundas a plagis extrahit, vocitatur ab antiquis uolsella, uulsilla, & uulsella, ab Arabibus gesti, communiter pinceta, pincigarola, & apud nos molettina, & sub triplici forma paratur, cuius imagines sic inspici possunt.

Hipp. lib. de medico. Cel. lib. 7. c. 12. & 30. Gal. Hippo. de med. uul. com. 1. Pau. lib. 6. c. 90. Alb. lib. 2. cap. 6.

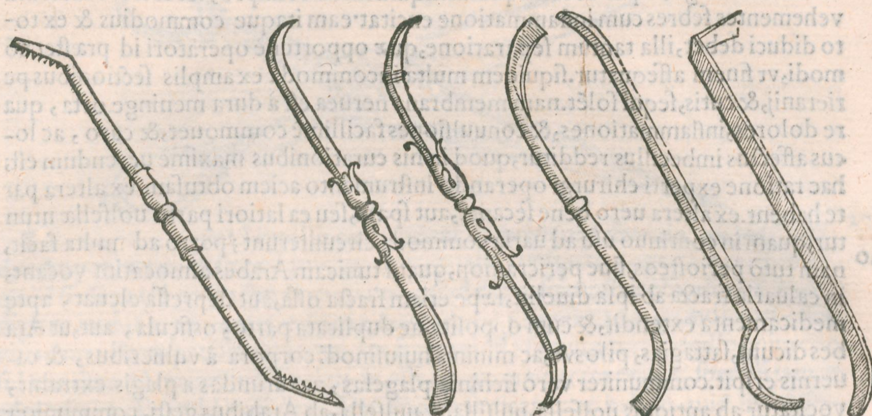
VOLSELLE.

Facta cutis dilatatione accuratè inquiratur si qua ossis depressio, aut fractura appareat, aut eius portiuncula ubique separetur, sic vt digitis quiete subleuari, aut euelli possit, aut saltem uolsella, aut altero simili opportuno instrumento; si uerò sano sic adhæserit, ut tuto extrahi nequeat, eo dimoueatur instrumēto, quod Græci ostagram, Latini uectem, & uulgares ab eius operatione leuam, siue eleuatorium vocant; diuersimodè formatur, & simile habent nostri chirurgi, ad uaria commoda perpetuò paratum, eoque depressa ossa, aut quæ ferè tota excisa sunt, & iam labant, attollunt, ac una cerebri membranam custodiunt; eo Galenus vtebatur in fractura camarosis, & engissoma, est enim lamina ferrea angusta, longitudinis digiti, ex ferro indo, aut ex calibe optimo fabricata, lenis sed angustior in ea parte, qua os tangit, aspera & conuexa ab altera, non recta, sed duabus extremitatibus recuruata. similia instrumenta, ob eorum uarietatem uaria sortiuntur nomina, nam interdum latiora ex vna parte, angustiora ex altera fiunt, & hæc terna habeantur, aut etiam plura. ut ad opus aptissima sint. quibus demissis, ossa eodem pene momento quo intenduntur, impellenda ac eleuanda sunt, non aliter quam si uectis ad lapidem uel lignum attollendum admoueretur. sint ergo organa hæc quantum fieri potest, fortissima ne flectantur. siquidem opus hoc magni momenti esse solet, & longo eget experimento. tutum tamē erit, si idonea instrumenta adsunt, & impulsus conueniens adhibeatur.

Hipp. li. de Calc curat. Gal. 6. m. th. cap. 6. Cel. li. 8. cap. 4. Paul. li. 6. cap. 90.

VECTES.

Cvmprimvm medicus sibi opportunum præparauerit locum, ac extractis ossium squillis, filis nitidis uulnus totum impleat sic, ut & uulneris labia, & pericraneum aliquantisper distent, & fractura euidenter pateat, & os nudatum appareat quod interdum iniuriam patitur, quanquàm inuiolatum uideatur: altera die quanta & qualis fuerit ipsa fractura diligenter inquirat; quæ si ascialis, aut rimularis, aut, ut dicit Auicenna, non fuerit nisi cortex, aliquo ex prædictis instrumentis corticem absumere poterit, inde uulnus curare ac si os incolume reperiatur; remanēte verò in ea aliqua scissura nequaquam ad intima penetrante, eam radere conetur, donec eius uestigium, aut signum non remanserit, & ut iubet Hippocrates, primò super os aliquod nigri coloris medicamentum, quod liquidum sit inducendum est, & vulnus aridis lichinis repleatur, ac desuper cataplasma quod dolores leniet adhibere oportet. postridie uerò soluto, ac purgato vulnere, os deradere expedit. quod si sanum non fuerit, sed fissum, aut contusum, reliquum quod rasū erit, album inuenietur; fissura uerò quæ nigrum medicamentum eliquatum in se ipsam susceperit, in reliquo osse albo nigra conspicietur: verùm si vna vice tantum negotium expediretur, sat esset. sin autem iterum quoque rima, quam nigram intueris, alte radenda est, ita vt ex toto delitescat, & os sub rima totum album appareat: porrò vel si delitescat, uel ita altè descendat, ut scalpro detrahi nequeat, tūc quidem terebro opus perfici debet, nè sanies super cerebri membranas colligatur, quæ non nisi extracto osse eijci potest, hac ratione os uel serra, uel scalpris, uel terebris, uel modiolis detrahatur: si uerò telum altius non descenderit, rima tantùm radenda est, donec ex toto euanescat; unde Auicenna dicebat, magis rectum est iterum vt frices illud usquequo non remaneat de scissura aliquid, & si amas vt festines cum effusione humiditatis nigræ, donec vehemens fiat apparitio scissuræ, per eam fac, & frica donec non remaneat uestigium. Hæc omnium medicorum est uera praxis, qui loco huius nigræ humiditatis scriptorio atramento utū tur. At quia apud eos instrumentorum variæ formæ ad has fricationes accommodatæ reperiuntur, de eis aliquid considerare expedit. Apud antiquiores nonnulla aderant instrumēta, quæ concaui seu semilunaris scalpri formam præ se ferebant, his nempe similia, quibus lignarij fabri paruum aliquod lignum excauant à gręcis cyclisca & chylisca, à Latinis scalpra excisoria caua dicuntur. quòd autem eorum imago talis existat, id asserere, eorum vsus, nos cogit, nam dicebat Galenus, operatio, quę per terebrum fungitur, parum tuta est, propterea quòd dum audacius eam tractamus, duram membranam quæ ossi substernitur, nō rarò uiolamus. quod

uerò

uero per cycliſcos opus adminiſtratur nè id quidem omninò uitio caret,cum quatiat modicè caput, quod potius quietem poſtulat. Ad eundem modum & Paulus,cùm id explicaret,inquit,ſi uerò os imbecillum aut natura, aut fracturæ uitio fuerit,id ſcalpris exciſoriis cauis,quos græci cycliſcos uocant, a latiori incipientes,mox anguſtioribus,deinde ſpecilli modo anguſtis, malleolo ſenſim adactis, ad capitis concuſsionem utemur. Hinc Auicenna dum huius inſtrumenti utilitatem oſtenderet,ait, & adminiſtra facilitatem in percuſsione parua & magna, ut non lædatur caput,& inquietet ipſum. Hoc illud inſtrumentum ſine dubio eſt, quod a Celſo ſcalper lunatus dicitur, qui literæ C imaginem præ ſe fert; ac ima parte,qua acies continetur in canaliculi ſpeciem utrinque a lateribus ſinuatum; ſic enim & cauum eſt,& ad ſemicirculi figuram accedit,dumve operatur, eius decliuis pars ſuper fracturam,& cornua ſuper os ſanum apparent. Eſt pariter ſine dubio ſcalper exciſorius cauus Pauli,qui acies incuruatas inter ſe,conſeruat. Ergo uera delineatio hæc eſt horum inſtrumentorum,ueruntamen aliqua recta, & aliqua curua formantur.

CYCLISCA.

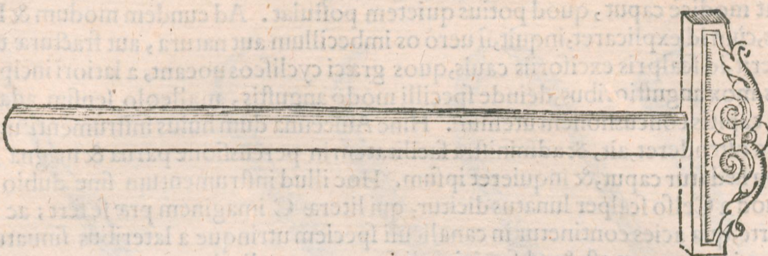

NON deſunt alia ſcalpra,quibus Hippocrates os radi iuſsit; cuiuſmodi aũt fuerint non ſatis conſtat. illud tamen pro certo eſt, quòd veteres his non ſolùm ad os radendum vtebantur,ſed etiam ad excidendum.oſſe enim in ambitu per terebrum perforato huiuſmodi ſcalpris nonnulli ab uno foramine ad alterum malleolo adactis id ſolùm quod reſtabat inter foramina præcidebant:id ſcalper, Celſo auctore,cùm planus admouetur,radit.cùm in latus conuertitur, excidit. cauendũ tamen eſt excidendo,nè angulo ſcalpri membrana cerebri violetur: verùm quia admodum tuta eius operatio non iudicatur,qualis phacoti creditur,reprobatur. radit enim inquietè,& ſi carnem attingit,eã lacerat, & dolores mouet;ſi medius recuruatur vbiuis facilè ſiſtitur, ſi rectus eſt, vix continetur, quominus delabatur.forma hæc eſt.

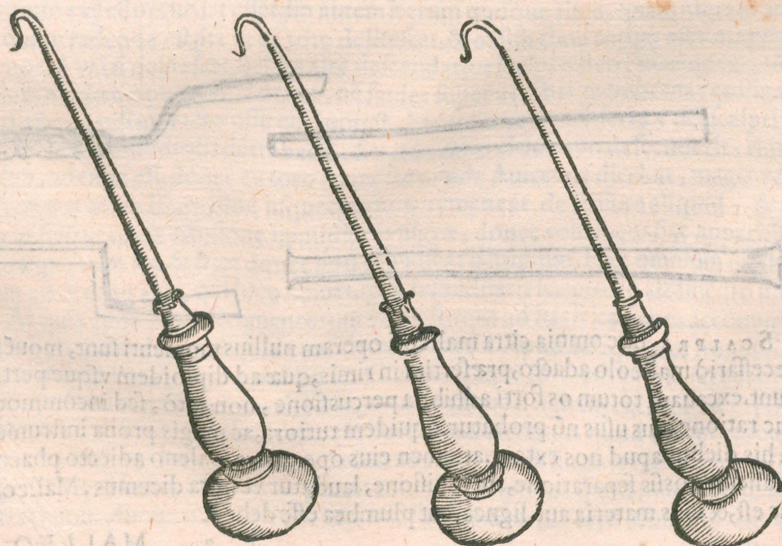
SCALPRA hæc omnia citra malleoli operam nullius momenti ſunt, mouẽtur neceſſariò malleolo adacto,præſertim in rimis,quæ ad diploidem vſque pertingunt.excauant totum os forti adhibita percuſsione, non tutò, ſed incommodè. hac ratione eius uſus nõ probatur.ſiquidem tutiora,ac magis prona inſtrumenta his diebus apud nos extant.attamen eius operatio a Galeno adiecto phacoto in alicuius oſsis ſeparatione,aut diuiſione, laudatur vt infra dicemus. Malleolus hic eſt,& eius materia aut lignea,aut plumbea eſſe debet.

MALLEOLVS.

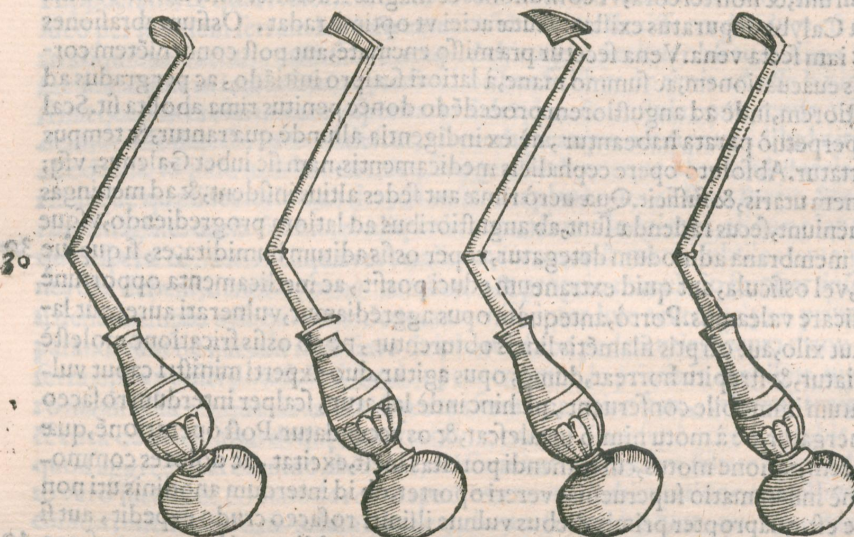
Opinantvr nonnulli quod Cycliscus, cuius imago superiùs delineata est, illud sit instrumentũ,quo recentiores in Caluariæ rimis perpetuò vtuntur,quod ab re est,illud nempe a multis reprobatur,hoc autem securè,commodè, ac festinè operatur,nec malleolo eget ; nec caput commouet ; rectum est, ac ferè vnius palmi longitudinem implet,in imo recuruatur sic vt paruum sinum in orbē ostendat.oræ autem,quæ utrinque a lateribus sunt, aciem acutam habent . in ipso autem usu ferramentum in latus uertitur,& ima sui parte os attingit, dumve vna tã tùm manu digitis partim subiectis partim superpositis ducitur , id radit : hoc ad omnes fracturæ modos nostrates utuntur ubicunque diuidendum,aut radẽdum os est , ut quicquid intus cerebri membranas læserit exitum præbeat . Nonnulli hoc solo ferramenti genere cõtenti sunt,nè scalpro , adacto malleolo cerebrum concutiant,aut terebræ mucrone membranam lędant;est enim,ait Hippocrates, & ad perforationem,& ad rasionem facile,ac expeditum ; ob id in operãdo cùm ad imam ossis partem deueniunt scalprum imprimẽdo leniter procedunt,tuncq; maximè angusto utuntur,quàmplures nimirum & latiores,& angustiores habentes penes se;siquis ergo manu strenua sit,& exercitatus fuerit,celerrimè hoc solo scalpro omne opus perficiet;ab Hippocrate rasorius scalper , a Paulo scalper arcuatus,à Celso scalper aduncus communi voce,quia raspando , siuè fricando ossium sedes & rimas delere solet,raspator,& fricator, & ab aliquibus curator nuncupatur: verè hæc instrumenta sicuti latitudine , ita numero & magnitudine diuersa esse debent . Cyclisca profectò non sunt , ut aliqui imaginantur , quod ex operatione,& tali forma dignoscitur.

RASPATORIA.

Tria apud antiquos ſcalprorum genera reperiuntur, unum cauum, alterum lenticulatum, tertium latum, unumquodque quidem radendo idoneum, quę omnia, ignoramus, qua ratione, a medicis noſtræ ætatis reprobantur, cùm dicant decepti tamen, ſecuriora, ac magis commoda inueniſſe. Hæc quadrifariam præ ſe ferunt formam, totidemque nomina ſibi uendicant, acuta nempè ab acutie, plana à planitie, ſphærica à rotunditate, amygdalina ab amygdalæ effigie, & in excauandis, ac explanandis oſſium ſciſſuris, rationem obtinent, quæ per cauos ſcalpros adminiſtratur, uitio omnino carent, & ſcalpra raſoria dicuntur: uideamus quæſo formarum diuerſitatem, ac legamus nomina, quibus deſignantur.

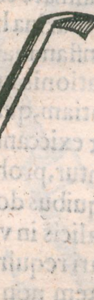
SCALPRA RASORIA.

Praedictorum ſcalprorum aliqui proprio manico ſiuè manubrio ita inſeruntur, quòd inde euelli nequeunt; alij, & ſi quam plures uideantur, uno tantùm egent manico, in cuius imo torculatum foramen inſeritur, ubi ſcalprorum caudę ex oppoſito pariter torculatæ ſub eadem forma & quantitate adaptari, facillimè extrahi, & cõmodè permutari poſſint: Manicus uerò interdum plenus, interdum inanis formatur, ut intus ſcalpros omnes conſeruare ualeat, in fundo tamen effœminatum torculum habet, ut ſcalprorum caudas recipiat; ſub hac effigie formantur.

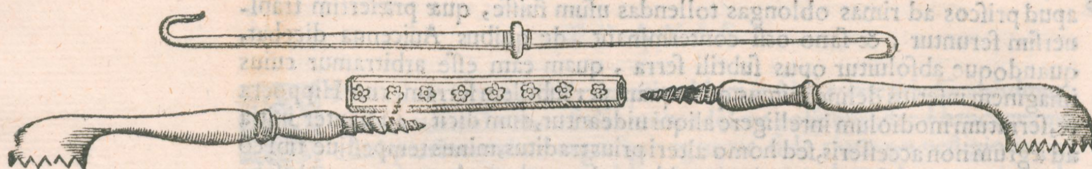
PRAXIS.

POTERANT plura alia de scalpris adduci, sed his contenti esse voluimus, quibus etiam rimas, ac sedes omnes delere possumus, & ad hanc rem maximè pertinent: dum ergo opus agitatur, si de rimarum vestigio ancipites fuissemus, nigro medicamento oblinito uulnere os radatur, donec omnis tollatur nigredo, & sanguis emanare inceperit, eapropter instrumentorũ copia adesse necesse est, diuersa quidem in forma pro læsionũ uarietate, ac vnius formæ diuersa in numero, & magnitudine. Sint igitur alia parua, alia mediocria, & alia magna, vulnera enim usque ad diploidem duntaxat ducta angustiores scalpros requirunt, & non terebra, vt contusiones & magnæ fracturæ. Instrumentorũ materia Calybs depuratus existat, acutæ aciei vt optimè radat. Ossium abrasiones fiant iam secta vena. Vena secetur præmisso enemate, aut post conueniẽtem corporis euacuationem, ac summo mane, à latiori scalpro initiãdo, ac per gradus ad strictiorem, indè ad angustiorem procedẽdo donec penitus rima abolita sit. Scalpra perpetuò parata habeantur, nè ex indigentia aliundè quærantur, & tempus amittatur. Absoluto opere cephalicis medicamentis, nam sic iubet Galenus, vsq; in finem utaris, & sufficit. Quæ uerò rimæ aut sedes altius insident, & ad meningas perueniunt, secus radendæ sunt, ab angustioribus ad latiora progrediendo, vsque quò membrana admodum detegatur, vt per ossis aditum humiditates, si quę fuerint, vel ossicula, aut quid extraneum educi possit, ac medicamenta opportunè applicare valeamus. Porrò, antequàm opus aggrediamur, vulnerati aures aut lana, aut xilo, aut carptis filamẽtis lineis obturentur, nè ab ossis fricatione molestè afficiatur, & strepitu horreat, dumq; opus agitur, duo experti ministri caput vulneratum immobile conseruent, nè hinc indè labatur, scalper interdum rosaceo immergatur, nè à motu nimio incalescat, & os accendatur. Post operationẽ, quæ calorem, ratione motus, cui trahendi potestas inest, excitat, ac dolores commouet, nè inflammatio superueniat vereri oportet, ob id interdum anodinis uti non ab re est, quapropter primis diebus vulnus illiniri rosaceo crudo expedit, aut si neruosæ partes detectæ fuerint, terebinthina lota addito oui luteo, ac rosaceo modico; partes etiam circa vulnus rosaceo maturo calido foueantur, deinde linteum uino nigro calido, rosis, ac betonica bullito imbutum, ac expressum, quòd totam partem rosaceo perunctam contegat, adhibeatur, ac superadditis aliis linteis calidis fascia uulnus uinciri debet; talis enim medendi ratio cõcoquit, expurgat, temperatè exiccat, & carnem inducit; rosaceum confortat, inflammationes arcet, dolores mulcet, & materiam, quæ iam fluxa est, discutit; vinum affectam sedem corroborat, astringit temperatè, & fluxiones remeat. At, si alicuius inflammationis initium apparuerit, emisso sanguine, rosaceo solo vtendum est, desuper verò cataplasmate ex hordei farina tosta, & posca. aut illud quod paratur ex plantagine, rosis, farina hordeacea aqua decoctis addito rosaceo ac aceti modico; verũ quia de inflammatione loco proprio agemus hæc pro nunc sint satis; dum uerò inflammationis nulla aderit suspicio, nec vllum indicium apparuerit, Hippocratis sententiam, quam scriptam in libro de Caluarię curatione reliquit, sequamur, cùm dicit exiccantia medicamenta capitis vulneribus conuenire, & ne humida adhibeantur, prohibet, quippe nec vinum, & si exiccandi, ac constringẽdi vim habeat: ex quibus docemur pinguia omnia, ac oleosa fugiẽda esse, sed perpetuò aridis cephalicis in vulnere vtendum; ossis nempe complexio ualdè sicca est, quę sic conseruari requirit, attamen hoc semper seruato, ait Hippocrates, ut si non iuues, saltem non noceas, symptomatum natura singulatim considerata, & quicquid agis prudenter agas, tutò quidem, citò, ac sine dolore; hæc obiter dicta sint, & ad rem nostram redeuntes, dicimus serrularum quarundam

apud priscos ad rimas oblongas tollendas usum fuisse, quæ præsertim transuersim feruntur, & sano ossi conterminant. de quibus Auicenna dicebat, quandoque absoluitur opus subtili serra, quam eam esse arbitramur cuius imaginem inferius delineauimus; quanquàm per subtilem serram, cum Hippocrate, serratum modiolum intelligere aliqui uideantur, dum dicit. At si inter initia ad ægrum non accesseris, sed homo alteri prius traditus, minus tempestiuè tibi cõmittatur, acutiori serra os protinus excidere, usque ad membranas conuenit. subinde autem tollendum ferramentum est, & demisso specillo, eius circuitus considerari debet; circuitus uerò non nisi a tereti instrumento prouenire solet, ut illud est, quod Græci chinycidam, aut cænitium, & Latini modiolum uocant; de quo infrà multa sumus dicturi. Igitur diuersa est subtilis serra Auicennæ, à tereti serra Hippocratis; & quia Auicenna terebrorum distinctè historiam commemorauit, ideò per subtilem serram hic instrumenta similia intellexisse credendum est, quæ in aliquibus fracturis utilissima, ac apud chirurgos peritos obseruatissima sunt; faciunt adhuc in leuioribus, ac profundioribus sedibus ac rimis ad ossa lenienda, si inæqualitates contineant, asperitates delendas, & frustula conterenda; siquidem, ut osse detecto caro coalescat, circumhæreatque omni parti, illud nitidum esse debet. id inde maxime eueniet, si neque sordes, neque oleosa substantia aderit, atque quælibet uitiati, ac detecti ossis pars planè pura, ac sicca fuerit. Serrularum imagines uariæ sunt, nam aliquæ breues, aliquæ longiores, aliquæ planæ, aliquæ asperæ & limatæ, aliquæ rectæ, aliquæ conuexæ & curuæ: subtiles tamen omnes esse debent, dentibus benè acuminatis, & proprio manubrio firmiter insertæ; ualent in amplo osse quod tundendum uenit, interdum acuto scalpro prius sulci parandi sunt nè huc, aut illuc serra delabatur; sæpe pedetentim, secura manu, sola serra opus perfici potest. Sed danda opera erit, cum in primis in omnibus, tum vero maximè in his, quæ circa cranij partes fiunt operationibus, vt breui tempore, & citra dolorem, tum denique, ut tutissime cures. Tutissimè autem curabis, vbi quod aggredieris omnino absolues, uel sin minus, cubantem saltem non lædas. citò vero iucũde & commode rem expedies, cum tui habita ratione, tum illius, qui curatur, instrumentorũ, ac luminis. Serrularum formæ hæ sunt, quas paratas plures habere tenemur.

SERRVLAE.

DE INTERNIS MEMBRANIS DEtectis ob caluariæ manifestam fracturam.
Cap. XI.

Bi vulnus cum manifesta fractura, sensibus tum uisus, tum tactus se offert, aut id ex symptomatibus nouerimus, aut meningam duram detectam, aut telo vulneratam, aut fracto osse compressam, aut laceratam, aut punctam, aut succo diuerso grauatam perceperimus, si ex se tale existat, ut fracta ossa haud ægrè euelli possint, & sic prauis symptomatibus occurrere, non est cur manuum opus exposcat, veluti angustiora in quibus ossa fracta uariis instrumentis amouere necesse est, ratione, experimentoque ducti periculo imminente, ne quidquam subtus lateat, quod naturale non sit, & cerebro officere possit: Cæterùm quia nõnulli ab Hippocratis[a] methodo recedentes reperiuntur, empiria ducti, ac friuolis quibusdam, leuibusque suis rationibus, ac experimentis, sanctum hunc, & tutum operandi modum reiicientes, idcirco nos eorum sententias, ac falsas rationes in medium adductas, reprobare intendimus, vt ipsis detrusis tanquàm ab omni ueritate, & ratione deuiis, recte seruata methodo cæterorum medicorum, operari valeamus.

a ¶Hipp.lib. de loc.in homine, & lib.de Cal. curat.Cel.lib.8.ca. 4.Scrib.libro de comp.med. Gal. 6.meth.c. ult. & 4.de loc. aff c.2. Aet.lib.14.c.35. Paul.lib.6.c. 90. Hali.9. pract. c. 84.Zoar.1. Theisir.tract.2.c.1. Auic.5.4.trac.3. ca.1.Auer.6.collig.ca.26. Albu. lib.3.cap.3.

PRIMA SECTA EMPIRICA.

ET prima eorum ratio hæc est. Dicunt aliqui quod facilius, ac tutius caluaria fracta emplastris, ceratis, & reliquis medicamentis exterius appositis sanari potest, quàm manuum opera, ac ossium fractorum remotione; ac inde sic argumentãtur, Curatio ea facilior, breuior, ac tutior est, quæ medicamentis exterius applicitis absoluitur, quàm ea, quæ ferreis instrumentis, ac ossium exttactione; ergo laudabilior, & magis amplectenda.

Secunda ratio. In omni curatione, ea præstantior habetur, in qua intentio conseruatiua, curatiua, & non destructiua, seruatur: talis uerò ea est, quæ medicamentis exterius applicitis utitur; secus autem quæ manuum opera, soluit, nempe Chirurgia, continuum in cute, carne, & ossibus; quò fit ut sæpe multa mala oriantur, atque ossis extractio, aliud non est, quàm fracturæ additio, & ea quæ tantùm medicinis utitur, conseruat, curat, & non destruit, ergo laudabilior uia est, & tutior.

Tertia ratio. Dantur medicamenta ita attrahentia, ut infixas spinas, sagittarum cuspides, schlopetorum glandes, & alia e corpore extrahere ualeant; ergo & ossa fracta saniem, & cæteras humiditates sub craneo contentas, quorum syluam apud antiquos medicos [a] uidere est facile.

a ¶Scrib.lib de comp. med. descr.201. ad mentem Trasea Gliconis, Megetis, Triphonis & aliorum. Gal.11. meth.cap. 13.& 1.uirt. nat.c. 14. & 2.4.& 6. Katageni. Auic.4.4. tract.2. ca.11. & 5.Canon. ad mẽtem Antiquorũ. Cel.lib.5.ca.19. Aet.lib.15.c.13 Paul.lib.7.

Quarta ratio. Instrumẽtorum operatio, cycliscis nimirum, phacotis, terebris, modiolis, & similibus, præterquàm quòd ægris terrorem incutit, inflammationes accersit, teste Paulo, & Auicenna; medicamenta uerò exterius solum apposita, huius noxæ ansam fugiunt; igitur laudabiliora, ac magis idonea uidentur.

Quinta ratio. Cerebri inflammationes, aut meningarum, nempe phrenesis, &

lethargia

lethargia solis medicinis caluaria intacta sanari solent, ergo magis existente fractura posse sanari credendum est, discussa causa: ergo saniem educi, & ossa fracta amoueri absque instrumentis possibile est.

Sexta ratio. Experientia comprobatum est, plerosque sanatos esse sola medicamentorum applicatione, & non chirurgia; cui experimento magis credendũ est, quam rationibus, non est equidem neganda eius vtilitas, cùm sensibus acquiescere sit necessum, nec [a] sensum pro rationibus dimittere licet, præsertim cùm sit concessum medicamenta dari attrahendi ualida potentia prædicta; potentiæ [b] enim per operationes cognoscuntur.

a ¶Arist. 1. de gener. com. 58.
b ¶Aristot. 2. de Anima & 9. metaph.

Septima ratio. Sumpto medio ab auctoritatibus, sic argumentantur, ex Celso, [c] ubi ait. In omni uerò fisso, fractove osse protinus antiquiores medici ad ferramenta veniebant, quibus id exciderent; sed multo melius est prius emplastra experiri, quæ caluariæ causa componuntur. Ex Auicenna [d] pariter dum dicit, in cura uulnerum capitis principium quidem consistit in emplastris, & erit eius rectiticatio velociter: quam plurimas etiam alias antiquorum [e] auctoritates adducunt probantes in cura sodæ, ac meningarum inflammatione medicamenta magis ualere, quam manuum operatio; ergò magis probantur, & magis ualere credũtur. His omnibus rationibus breuiter respondentes, dicimus.

c ¶Lib. 8. c. 4.
d ¶1. 3. trac. 3. cap. 14.
e ¶Gal. 2. Meymir. cap. 7. Aet. li. 6. ca. 47. Paul. li. 3. c. 6. Hali. 5. pract. cap. 10. Rasis. 6. ad Al. cap. 18. & lib. diuis. cap. 3. Auic. 1. 3. trac. 2. c. 26.

Ad primam: Antecedens negatur ob id, quia huiuscemodi medicamenta non dantur, quæ tantum exterius applicita, eas omnes indicationes, quæ necessariò requiruntur, explere possint, veluti fracta ossa tuto extrahere, mẽbranas a putredine mundare, vniuersum vulnus exiccare, affectam sedem corroborare, eãq; proprio symmetro conseruare, nouam carnem producere, & tandem inducere cicátricem, quod experimento compertum est, & apud antiquos scriptores pro absurdo habetur; quod si darentur, eorum scriptis mandata fuissent.

Ad secundam: Negatur pars secunda minoris rationibus iam dictis, & ad tertiã respondemus, operationes ab experto medico, & rationali celebratæ sunt ueræ, ac tutæ indicationes curatiuæ, & ad requisitum finem opportunæ, ad unionem uidelicet partium separatarum inducendam; siquidem chirurgus rationali methodo ductus vulnera, ac fracturas sanare, nõ aũt destruere solitus est; ac dissectas partes humani corporis coire facit, & unionẽ inducit, quod aliter tutò fieri nequit.

Ad tertiam, dicimus medicamentorum attractiones, temporis longitudine perfici, quæ caluariæ fracturis competere nullo modo uidentur, atque minus urgentibus symptomatibus, ac latè patente causa: adhuc intentio in caluariæ fracturis nõ tantum dirigi ad puris aut ossium extractionem debet, sed ad membranæ abstersionem, & ad quàm plurimas alias requisitas operationes medicamentorum uarietatem requirentes, & si ab antiquis ad ossa, & spinas extrahendas medicamentorum uaria genera descripta reperiantur, ea quidem valere credimus dùm ossa, aut teredine áffecta, aut seiuncta, aut a calore innato destituta fuerint; tunc spontè solent hoc modo egredi, & eo celerius noua subnascente carne, quod in caluarię fracturis expectare non decet. Amplius dicendum medicamentorum attrahentium quædam à proprietate substantiæ, seu à qualitate, aut operatione, vt dicunt, occulta, quædam ob suarum partium tenuitatem, & caliditatem id agere; vnde si primo modo, saniem attrahere possunt, non ossa, ratione dissimilitudinis substantiæ, si à forti calore nullo modo conueniunt in his affectibus, & minus si dolor aliquis, aut inflammationis initium apparuerit.

Ad quartam, respondendum est, melius ac laudabilius fore ægrotantis saluti consulere, quàm eius timorem prospicere; præterquàm si ab excellenti, & perito chirurgo tractetur, non timet; qui dum talis existit, tuto, eleganter, citò, lętè, & sine dolore opus absoluit, eoque magis si opportunis, & accommodatis instrumentis, ac expertis ministris haud indigeat; tunc enim nec timorem, nec aliud accidẽs inducere solet, quod ex necessitate post operationem non apparet, sed inepta potius

tius

tius imperitorum medicorum agitatione.uel ob ambientis qualitatem,& uehemẽtem frigiditatem,seu malam uictus rationem.

Ad quintam negatur similitudo, ob id, quia inflammationes internæ non omnes medicamentorum duntaxat externorum applicatione, sanitati restituuntur, sed interdum corporis uniuersi euacuatione initiante morbo, ac materia pauca benigna, ac discussioni opportuna, existente in corpore robusto, optimi habitus, latorum pororum, quod malorum humorum copia non scateat; secus uerò semper uidetur ubi plurima fuerit materia facta inflammatione, in cacochimia, aut succo maligno. siquidem intereunt omnes, prętérquàm si in incremento aliqua significatio apparuerit, crisis dicta, ueluti plurimus secessus, aut lotij copia, vel sudoris abundantia, aut è naribus sanguinis multitudo, aut erisipelas exterius, aut alia quęuis euacuatio a natura, & non à medicamentis facta, & si aliqui euaserunt, regulã facere minime videntur.

Ad sextam respondemus, verum esse quosdam sola medicaminum applicatione conualuisse, quod artis perpetuo esse non creditur. nam aliquibus hoc euenire posset ob intrinsecas, ac proprias dispositiones, vt in corpore eucrato, robustę virtutis, in aere saluberrimo cum latiori fractura, in qua aditus adeò patet, vt omne præter naturam contentum, facilè educi posit; porrò hę conditiones omnes non ubique, nec in omnibus reperiuntur, nec curatio per medicamenta in vniuersum probatur, nec tutior ea habetur, quę optimo uictus regimine, opportunis euacuationibus, & diligenti chirurgia perficitur.

Ad septimam, dicimus Celsum ibi medicamenta non probare ad uulnera, & fracturas, quatenus talia, quæ uarias indicationes exposcunt; sed in eorum principio humorum, ac uaporum ascensum prohibere intendit: probat lanam aceto imbutã, quæ quotidiè permutari debet usque ad diem quintam. probat item medicamenta alia similia ex aceto, & reliquis ad prohibendas inflammationes, & ait, Si uerò sub prima curatione febris intenditur, breuesque somni, & ijdem per somnia tumultuosi sint, ulcus madet, neque alitur, & in ceruicibus glandulæ oriuntur, magni dolores sunt, cibique super hæc fastidium adaugetur. tum demum ad manuũ operationem, scalprumque veniendum est, dimittendaque emplastra, & medicamenta omnia reprimentia: pariterque dicimus Auicennam ibi de passionibus cerebri, ac membranarum sermonem habere, cùm accidentium quorundam horum affectuum meminerit: præsertim si ad cerebri ventres uulnus deuenerit, quo circa ad inflammationes arcendas, ac tumorem, alfuturatim dictum, prohibendum, emplastris vtitur, ut omninò talis meningarum, aut cerebri excrescentia impediatur; nam paulò post medicamenta propria localia enumerat. Auctoritatibus etiam in cura sodæ a percussione dicimus medicorum intentiones ad quietem, & dolorum remotionem solummodò dirigi, vtpotè accidentium grauiorum inducias minimè ferentium, & non ad caluariæ fractæ curationem, nec ossium extractionem, vulnerum abstersionem, & carnis productionem; alibi enim de vulneribus capitis ad plenum pertractarunt. Ea verò reliqua argumenta, quæ hæc secta in medium solet adducere, vtpotè nullius momenti, ac friuola omittamus, ne frustra citrà vtilitatem laboremus: hoc tamẽ vnum addi potest, quod si qui Galenum præcessere, ac tantùm in hac curatione medicamentis, & non Chirurgia vsi fuerint, illud euenire potuisset ob id, quoniam anatomẽ non exercuere, neque opportuna, concinnaque terebra, aut modiola parata habebãt, quemadmodum nostrates quotidiano usu obseruant.

SECVNDA SECTA EMPIRICA.

LTERVM Empiricorum genus adhuc viget, Hebræorum nimirũ, ac Germanorum, quibus potionibus quibusdam caluariæ fracturas indifferenter tutò sanari posse, visum est; has pigmenta vocant. quorum vsus in fistularum

stularum,cassaliumque vulnerum curatione habetur: exterius verò caulium folia solùm apponentes,citrà rerum non naturalium,vt vocant,consideratione, nulla quidem ratione ducti,sed priuato solo experimento,nescientes profectò illud casu euenire,naturæ ualidissimo robore operante,non pigmẽtorum facultate; quæ si talis esset,vulnus omne, fracturaque, licèt membrorum nobilium noxa consisteret,indubiè curaretur:quod hercle falsum est.Absint igitur à nobis tanquàm erronei,& mendaces,tametsi simplicia vulnera reliquarum partium, aut puras fistulas his potionibus exiccantibus,interdum sanauerint: non sunt probandæ capite fracto,vbi ueræ,uariæ,ac diuersæ operationes ordinatæ requiruntur, per excellentem,ac peritum virum administrandæ.Sunt etiam qui caluariæ fracturas, & vulnus quodcunque tùm simplex,tùm compositum,fontis aqua duntaxat, orationibus,ac benedictionibus,incantationibus,& similibus sanare arbitrantur, linteola quàm plurima eadem aqua sic parata,imbuta,apponentes,nilve aliud agentes. Cæterùm quia nondum operationem notabilem ex his nouerimus,neque experimẽtum securum uiderimus,præterquàm in leui,& carnoso uulnere; capropter nunc ea silentio pertransibimus,in calce enim huius primi libri describemus quicquid particulatim scriptum inuenerimus,aut de hac empiria audiuerimus. Solent tamen isti in quibusdam uulneribus manuum operationes probare,ut in fractura, engissomatos,& camarosis,ubi ossa in plures partes diuisa apparuerint.

TERTIA SECTA RATIONALIS.

QVI verò [a] ratione ducuntur,hippocraticam methodum seruãtes, duas potissimum causas, ob quas ferreis instrumentis in caluariæ fracturis vti necesse sit,ut ossa fracta,aut dubio affecta eximi possint, assignare videntur;quarum prima deligatio est,indicatione sumpta a natura partis læsæ, quam in aliis fracturis, ceu maximè phlegmonas arcentem ratio inuenit, capiti adaptare non possumus,nec quod affluit reprimere,nec quod in ægris partibus continetur exprimere,sine quibus præsidiis nec reliquorum ossium vllum seruari sanum potest: secunda ex communi omnium sententia sumitur, ut si ossis aliqua pars pungat,comprimat,aut humiditatum sub craneo contentarum expurgationem prohibeat,illa quidem tollatur,manuum nempe, ac instrumentorum operatione: siquidem hæc,nec ligatura duorum capitum, vt in aliis fracturis Hippocrates facere solitus erat,nec alio ingenio expelli possit. quam operationem innuit Hippocrates [b] dùm dicit,si fissuram,rimam,aut fracturam scalpro adimas minus horrẽda hæc est,& minus negotii exhibuerit fissura deleta;si uerò in profundo sit,& dũraditur deleri nolit,calamitas hæc ad perforationem deuenit,qua integræ hæ fracturæ curantur;& alibi,siquidem os fractum fuerit, ac contritum periculo vacat, & curare oportet hunc humectantibus medicamentis.Si uerò rumpatur, & fissura fiat,periculum est,huic serram adhibere oportet, ne in ossis scissuram sanies influens membranam cerebri corrumpat.nam vt per angustum intrans,non autem exiens,affligit,& furere hominem facit; huic itaque serram adhibere oportet, vt sanies exitum habeat, & facta ampla serratura medicamenta commodè ingredi possint:igitur ambigendum non est,an Hippocrates manuum opere ac ferramentis exercuerit, quod apertè percipi potest [c] in casu Antonomi,famulæ in Omilo Equisonis,Palamedis,& aliorum;vel etiam Celsi [d] testimonio dum inquit,in omni verò fisso,fractove osse protinus antiquiores medici(Hippocratem, & Soranum innuens)ad ferramenta veniebant,quibus id exciderent.nam os fractum, nisi succursum est, grauibus inflammationibus afficitur,difficiliusque postea tractatur.Probat hãc operationem Galenus [e] dicens,Etenim si craneum est fractũ, id curamus præcipuè,vt quàm citissimè ossa fracta excidamus, ne uidelicet ipsum cerebrum aeris occursu refrigeretur;id quod certe esset malorũ vltimum illi, cui

a ¶Gal. 6. meth.c.6. Auic.ca. de fract.cran.

b ¶Lib. de Cal. curat. libr. 2. de morbis.& li. de loc.in homi.

c ¶5.& 7. Epidemiarum.

d ¶Lib.8.c.4.

e ¶8.de usu par.

caput

a ¶6. meth. ca. ult.

b ¶10. de simp. med. cap. de sanguine columb.

c ¶10. de s. m. ut supra.

caput fractum est. Sed quid magis, nonne & Galenus [a] ipse, se operatum ferramentis esse demonstrat, cùm dicat, Nouimus enim aliquando sincipitis os fractũ; quod autem os huic protinus succedit temporis os uocatur, in quo ipsas squãmatim commissuras compactas esse accidit, in eo luculenta fractura longissimè pertinebat: quam ipse equidem minime contingens, sed tantum sincipitis os excidẽs, hominem sanaui, sic vt nunc quoque multos iam annos viuat? attestatur [b] etiam Pergamenos suos capita perforasse, dum inquit, Columbæ sanguinem Pergameni nostri, atque etiam per totam fere Asiam, qui capitis ossa confracta perforant, in crassum cerebri inuolucrum effundere solent; & paulò post, Ego [c] verò sexcentos noui eorum, quibus Romæ perforata fuere capitis ossa, nec quicquam ab vsu rosacei citrà columbę sanguinem offensos. Auicenna etiã itidem locutus est, scias quòd ossa capitis diuersificantur ab ossibus aliis, cùm franguntur, quoniam nõ restaurat natura super ea alrosbot forte, sicut attrahit ipsum, & nasci facit super reliqua ossa, immò rem debilẽ: quapropter, vt non effundatur pus ad interiora, oportet ut extrahatur si fuerit plaga capitis completa, & non fiat occupatio in restaurratione eius. Omnium igitur Græcorum, & Arabum sentẽtiam fuisse videtur, qualem descripsimus; patet que terebris, ac modiolis cranea perforasse, vt corpus tutum redderent, ac à prauis symptomatibus liberarent. sed cũ nostri in his opinionibus determinandis insistere non sit instituti, auctoritates quàm plurimas dimittamus, quibus operandi necessitas demonstrari posset. Absint igitur qui operationes improbant, credentes tutò cataplasmatibus, emplastris, potionibus, aquis, & suis incantationibus fracturas Caluarię omnes postposito victus regimine, ac operationibus dimissis, curare posse; veruntamen si hisce eorum medicamentis, interdum vti necessum fuerit, illud eueniet nempe, vel ob vulneratorum animi pauorem tale operis genus respuentium, vel ob causam à medico perpensam, veluti est ætas infantiæ, aut decrepitatis, vt sunt vtero gerentes, aut si fuerit rationalium Chirurgorum penuria, aut instrumentorum defectus. quę omnia in aliquibus temporibus reperta fuisse aliqui [d] testantur; vel dum talis [e] fuerit fractura, vt nulla indigeat operatione, nullo symptomate apparente.

d Zoar. 1. Theisir. Albu. in suo proh. Auerr. 1. coll. cap. 1. & 7. coll. c. 32.

e ¶Hipp. lib. de Cal. curat.

DE OPERANDI RATIONE FERREIS instrumentis.

ERgò vbi ad manifestas fracturas peruenerimus, aut os depressum perceperimus, & sanguinem, aut alterum succum per ossis scissurã super membranas destillasse vereamur, cerebrumq́; ac membranas compressas, aut punctas esse dignoscamus, aut quid extraneum absconsum detineatur, manuum opus, mollire necesse est sæua accidentia non expectando, omni adhibita diligentia, vt sedes affecta & affectus natura ac magnitudo ad unguem percipiatur. Si igitur minor plaga est, quàm fractura ipsa, secetur donec uniuersum os fractum, aut quòd fractum sit dubitatur, conspici possit. sic enim iubet Hippocrates [a] qui tribus de causis sectionem fieri debere innuit, nempe cùm os nudatum est, ut aperte noscatur quid mali senserit, & cuiusmodi sit, quantumq́ue carnis collisum. secus uerò cum sub telo inuiolatum seruetur, nihilq́ue læsum sit, quidq́ue opus in curatione, egeat tam quod ad carnis, quàm quod ad ossis uitium pertinet; secundò cũ enudato osse uulnera intus caua sint, ut latiùs pateat intus, quàm extrà, neque possit ea medicamenta recipere, quibus nutriendum sit, incidi debet scalpello transuersa linea ducta, qua parte medicamenta non admittit; Tertiò cùm uulnus orbiculare est; capacissima enim omnium figurarum sphærica iudicatur plaga quæ in orbem est, cùm angulum non habeat unde caro nascatur, diuturniori tempore repletur: quare eam sectione accommodare opus est, sic ut duæ lineæ scalpello ducantur in longitudinem hominis, altera nimirum a superiori parte orbis, ab inferiori

a ¶Lib. de Cal. curat.

riori altera, quò uulnus longum reddatur. Itaque, inquit Celsus; [a] quantum fieri potest eodem momento & cutis incidenda est, & os detegendum, ante inflammationem enim tutius omnia tractantur; sic etiam Paulus, & Auicenna senserunt. Plagam igitur, si ex uulnere talem esse nouerimus, qualem necesse est habeamus, sat erit; si autem manibus facienda est, ea fere commodissima esse solet, quæ duabus transuersis lineis per medium se mutuo secantibus literæ X figuram accipit, licèt priuatim huius non meminerit Hippocrates, primę quidem in genere sectionum manufactarum; oportet autem, ubi secatur, carnem ab osse diducere, & membranam quæ ossi iuncta est, separare; deinde uulnus uniuersum linamentis implere, oui albumine imbutis, præsertim in sanguinis fluore, uel etiam & candido, luteoque simul, ut dolori obsistamus; sic enim in posterum diem minimo labore uulnus apertum habebimus. suprà uerò puluillos, ex molli stupa paratos, uino, & rosaceo infusos apponemus, aut Hippocratis cataplasma, siue polentam tenuissimã, quæ ex aceto aqua & farina hordei tosti subacta, atq; incocta sit, vt glutinosa reddatur: demùm caput fasciis concinnè, & vt tantùm contineantur quæ fuerunt apposita, auolui debet. nam fasciæ, quæ ad continenda medicamenta superdantur, in capite opportunæ sunt; Et hic quidem operandi modus à nobis probatur, dimittendo spongiam aceto imbutam Celsi aut poscam Pauli, cùm vsu non seruentur, sed vtimur vtplurimum aridis linamentis, qui modus communiter laudatur. Altius itaque collocato capite, ita secanda est plaga, vt omnino prædictæ figuræ imaginem referat, sic, vt vna sit linea ipsius plagæ, altera, quam scalpellus chirurgus duxerit, ex quo tetragona figura oriatur: antea verò caput radẽdum esse clarius est, quàm dignum quòd scribatur; ab osseque diducta carne & pericraneo, angulo eleuentur, linamentisque aridis plaga impleatur. Vt autem opus hoc absoluatur, opportunum instrumentum requiritur, quod à Paulo culter excisorius, ab Auicennæ interprete nouacula, vulgo rasorius, quòdque a Chirurgo perpetuò deferri debet; ad hanc imaginem efformatur; aut tale sit, cuius forma hic intueri licèt, aciem obtusam ex altera parte habet, ex altera verò acutissimè secat.

[a] ¶ Lib.8. c.2. in fine.

Vt autem forma incisionis externæ cutis, quam isti scorticaturam vocant, superiùs enarratæ faciliùs sensu visus percipiatur, eam sub hac effigie delineare decreuimus, in qua anguli quatuor eleuantur.

TETRAGONA SIVE CRVCIALIS.

At cum ſæpenumero contingit, vt vel ratione oſsis ſubſtãtiæ imbecillioris, uel ratione modi percuſsionis, vnum plagæ latus duntaxat fracturam experiatur, tũc vnam partem tantum ſecare ſufficit, latus nimirum illud, ſub quo fractura impreſſa eſt; nam non ſemper ad eam ſectionem, quam crucialem vocant, cogimur deuenire præterquam in fractura ingenti, aut magna depreſsione ſub ambitu plagę totius. Ergò interdum datur ſectio recta à latere vulneris ad vulnus ipſum, adeò vt anguli recti conſtituantur, ex linea recta ducta ſupra lineam rectam, præſertim ſi vulnus rectum, aut oblongum extiterit, & fit figura trigona, quæ ad operantis intentum conducit; Diducatur ab oſſe caro, & membrana, ac eodem modo regatur vulnus, vt dictum eſt. hanc ſectionis formam multi orthogonalem vocãt, à qua anguli duo recti prius formantur, deinde ſuper os detectum, cùm labra eleuantur, triangulus quidam apparet, ac ut talis ſit prius vulneris ſectionis imago efformetur ⊰ ⊣. poſtea in hac capitis forma, duorum angulorum eleuatio, triangulum efformantium conſpici poteſt; quod ſequens figura apertè demonſtrat.

TRIGONA SIVE OR THOGONALIS.

Qvod ſi vulnus ob ſui magnitudinem, rectæq; fracturę formam, diduci poteſt, labiaq; non nihil ſeparari, nulla ſectione opus eſt, ſed mox tantùm aut digito, aut vnguibus, aut inſtrumento aciem obtuſam ex altera parte habente membrana ab oſſe diducatur, labia adinuicẽ æqualiter diſtent, ſic vt fractura latè pateat, & opus commodè conficiatur, quemadmodum hac figura uidere eſt.

LINEALIS SIVE RECTA.

Cvm autem secare intendimus latas, & magnas sectiones vitare oportet ob id, quia particula, vbi ad cicatricem est perducta, non solum turpissima reddetur, sed etiam protinus imbecillior fiet: ergo cum nudati ossis causa, plaga in capite secatur, vt pateat, necnè à telo os ipsum læsum fuerit, eatenus incidi debet, quatenus opus esse uideatur, omni studio ne [a] meninge os tegenti inflammatio suboriatur, ac indè consortij lege duræ membranæ, & cerebro communis fiat. Suturam igitur nunquàm secare oportet. nam in sutura os est diuisum & facilius cædit. neque ab ea pericraneum diuellere; siquidem [b] suturæ maximè neruosæ sunt, nec memoria excidat quòd tempora, & regio superior iuxtà uenam, quæ per tempora fertur, ob eius sensibilitatem attingi non debet; eũ enim, qui incisus fuerit, neruorum distensio præhendit, nerui enim qui a tertio pari oriuntur per has membranas disseminantur, & in eas desinere videntur, musculorum quippe omnium hi à prauis, accidentibus facillimè corripiuntur, cum neruorum principio ualdè proximi sint, adeò, ut ossis tantùm substantia tenuis inter ipsos, & cerebrum media sit, inferiori maxillæ motum præstant, quæ capiti iuxtà tempus committitur, & nè [c] ab externa causa facilè læderentur sagax natura iugalia ossa, Zigomata a Græcis dicta, solida & duriora absque medulla superposuit. Cæterum quanquam Celsus [d] hæc omnia nouerit, in eis etiam sectionem admittere uisus est. ait enim, neque id vitium vllum metum, nisi inter musculos, qui tempora continent, affert, sed ibi quoque nihil tutius fit vrgente nimirum necessitate, & si accidentium magnitudo impellat, agendaque tunc temporis incisio est, iuxta villorum progressũ, in temporibus: secus verò in fronte, & supercilijs, vbi sectio corporis rectitudinem transuersim rugas requirit, nè ob cicatricem facies plurimum deturpetur. Itidem supra caluariæ suturas sectiones verentur, nam pericraneum illæsum ibi perpetuò seruari debet, cùm per suturas duræ meningæ, à qua ortum habet, proximè coniungatur, plurimæque venæ per eas transitum habeant; nec ullo modo facta sectione, calli in suturis gigni debent, nè vaporum continuus exitus impediatur, ac interioris membranæ motus deprauentur. attamen concessum in ipsis est, præsertim in coronali, cauteria vulgo dicta fieri posse, uel candenti ferro, uel urẽte quopiam medicamento, pro affectus ratione. Quapropter nos & accidentibus, & rationibus coacti sæpe & in temporibus, & in suturis felici quidem euentu sectiones moliti sumus; cuius actionis testes sunt quàm plures discipuli nostri, qui nunc excellentes viri euaserunt, & curationibus nostris sæpius interfuere. Hortamur igitur Chirurgos necessitate motos intrepidè ad opus deuenire, nam satius est aliquid nonnulla cum fiducia, vel cum periculo facere, quàm omni spe adempta certò perire. Patet itaque, ac demonstratum est fractæ caluariæ curationem manuum opera, ac ferreis instrumentis fieri debere; sed antequam ipsam aggrediamur, considerationes quàmplurimæ necessariò requiruntur, quarum prima TEMPVS est operationi opportunum: secunda LOCVS siuè situs illi accommodatus; tertia QVANTITAS ossis extrahendi; quarta INSTRVMENTORVM forma, & numerus ad operis absolutionem: quinta OPERANDI modus: sexta MEDICAMINVM administrandorum post operationem substantia, ac facultas ad rationalem uulneris curationem conueniens, ac insimul ordo totius in ea seruandus, tum ad præcauenda accidentia tum etiam ad ea amouenda, quæ superuenerint. Sed ut ordine quodam procedamus, a tempore ueluti ab ea indicatione, quæ satis vrget, initium capiamus.

a ¶Hipp. lib. de Coac. prænot. & lib. de Calu. curat.
b ¶Gal. com. 4. lib. Hipp. de Articulis.
c ¶Gal. 2. de usu part. circa principium.
d ¶Lib. 8. c 4.

DE TEMPORE CONVENIENTI.

Licet varietate quarundam antiquarum opinionum de temporis historia ad has actiones dubitari posset, cùm de eo multi diuersimodè credidere; nos tamen dubitationes dimittentes, ex longa praxi dicimus, ope-

rationum huiuscemodi determinatum tempus non concedi, sed sumi debere ab indigentia ipsius operationis, quandoquidem curatiua vulnerũ indicatio a morbi essentia, patientis robore, & symptomatum natura, & non à tempore sumi debet, non est enim quòd tempus præfixum ad opus plurimum faciat, cùm symptomata, aut ea, quæ affligunt, aut quæ afflictionis indicium præstant, temporis præbeant occasionem; porrò ab Hippocrate dictum est modò citius, modò tardius accidentia fracta caluaria superuenire: quapropter omnes vnanimes fatentur eam operationem tutiorem, utiliorem, & magis laudabilem fore, quę celerrimè adimpletur, & ideò axioma hoc perpetuò durat, quanto citiùs, tanto meliùs. Cùm igitur ad operationem accedere cogimur, auctore Hippocrate, ea nempè ante quartam administretur, id magis æstiuis temporibus in quibus humores putredini parantur, & insultus naturæ, contra morbum mouentur. cumq́ue tempestiuè ad curationem accersiti sumus, & ante inflammationis initium, corpore euacuato, si expedit, os perforare oportet. nam plerunque æstate post septimum diẽ febris corripit, hyeme verò ante decimumquartum. Igitur, inquit Celsus, non sunt audiendi, qui osse nudato diem tertium expectant, vt tunc excidant, ex quo euenit vt humor ad membranam descendat, exitum verò nõ habeat, ac eam irritet, & graues inflammationes moueat. Matura itaque operis absolutio requiritur, cùm internã læsionem nouerimus, neque tertium transigamus diem, nempe hoc pacto determinata temporis designatio fieri posset. Cùm verò accidentia vehementer intenduntur, dum humiditates ad putredinem tendunt, & naturæ insultus contra morbum apparet, nec de Lunæ aspectu, hoc est nouilunio, aut plenilunio, aut de criticis diebus, qui magis ad prognosticum, quàm ad curationem faciunt, cura habenda est; sed quamprimum negotium moliendum, vt sanguis nondum congelatus facilius exeat, ac nè errans cerebrum perturbet, vel premendo grauet, vel æstuando inflammet, minusq́ue extendendo dolorem moueat. hinc Auicenna dicebat, quando frangitur craneum, & infrigidatur velamen, & apostematur, tũc opus est vt festines ad incisionem; at si necessaria fuerit expectatio, ea fit vsque ad duos dies, aut tres; sed ut plurimum oportet ut curetur in secundo, præsertim si panniculus coarctatus, aut punctus fuerit. quoniam punctura facit ad apostema, & spasmum; quare oportet vt extrahatur illud os statim, & remouebuntur accidentia. Ergo ab apparentibus symptomatibus, aut ab eorum timore operandi indicationes diligens medicus sumere potest, & magis in corporibus cacochimis, aut malis succis repletis: verùm vbi a principio facta non fuerint ea, quæ subterfugere non licèt, reliquis diebus efficiamus. satius nanq; est quoquomodo tardius occurrere remediis, quàm ijs omissis, sine spe mori ægrum sinere. ob id & tertio, & sexto, & decimoquarto, & reliquis diebus indifferenter operari possumus; quod si per fracturam humiditates, & quicquid subtus continetur facilè expurgentur, cerebrum a noxa tuetur, vel si materia exigua, & benigna fuerit, & ab innato calore regulari & discuti posit, tunc demorando interdum nihil damni affert, eoque magis si in regione temperata, constitutione non æstuante reperiamur, ęgrotantisq́ue habitus validus sit, nec copia malorum humorum scateat, si opportunæ euacuationes præcesserint, victus ratio congrua, nec accidens vllum appareat, quibus conditionibus temporis assignationes obseruandæ sunt. Ab anni constitutione solebat Hippocrates operationem innuere, cùm dicit, Ab initio autem cùm vulneratum susceperis, hyeme quidem ante quartam decimam diem, omninò os auferre tentato. æstate verò ante septimam, priusquàm symptomata mala oboriantur. verùm, quoniam hyeme quandoque die vndecima accidentia superuenire solet, decima absque vlla operatione non est prætereunda, quæ æstate accelerari debet; tunc enim humiditates facilius alterantur, & corrumpuntur vehementius in humidiori temperatura. Abiiciamus igitur Empiricorum sententias, operationes reprobantes, nec eos audiamus, qui symptomatum accessum morantur, priusquàm

operentur, quo fit vt errores, & damna ægri experiantur; corpora siquidem humida in loco calidiori non ventilato constituta facilè putrescunt, serius vero in frigidiori; & hinc efficitur quòd accidentia diuersimodè, & variis diebus apparent, &, vt retulit Paulus, & Auicenna, etiam transacto anno patientem inuaserunt: nō datur igitur ad hoc tempus præfixum, sed omnia rationalis medici iudicio dirigantur Celsi præceptum obseruantis, prudentis hominis esse primum, qui seruari nō potest, non attingere, nec subire speciem eius vt occisi, quem sors ipsius peremit; deinde, ubi grauis metus sine certa tamen desperatione, indicare necessariis periclitantis in difficili rem esse, ne si victa ars malo fuerit, uel ignorasse, vel fefellisse uideatur.

DIGRESSIO.

AT cum [a] caluariam quandoque frangi contingat cute exterius integra remanente, non est cur ambigendum sit, nunquid huiuscemodi fracturæ genus concedi possit, quamquam argumenta quam plurima adducantur, uidelicet quòd minus percussionibus cutis & caro resistat, quàm os, & ideò suapte natura promptior sit ad vulnera suscipienda osse ipso, agens [b] enim facilius agit in patiente bene disposito: Cutis ob sui substantiam mollem, laxamque minori negotio soluitur, quàm os, cum melius disposita sit: Insuper cum ossis tegumentum, ac tutela cutis a natura genita sit, osse facilius frangi, disrumpique potest, utpotè solidiori, ac duriori: preterea quemadmodum in fluxionibus a capite ad pectus pulmonem promptius affici contingat, molliorem nimirum, substantiaque laxiorem corde ipso solidiori ac densiori, ita & in capite verisimilius est cutem, quàm craneum lædi posse: sed unicuique patere potest, quomodo ossis substantia, licet durior, attamen tanquam tenuis, frangatur, cum magis resistat, & corpori graui opponatur, impetu quodam exterius aduenienti, quàm cutis compactæ quidem substantiæ, & cedenti adeo, ut non frangatur ad sensum, quamquam cōtinui solutionem patiatur, idque magis euenire solet in ossibus sicciorib us, vel natura, uel ętate, ut in collisionibus, & contusionibus quotidiana commonstrat experientia; secus uerò in pueris [c] qui ob ossium humidorum, molliumque substantiam, minus franguntur, cum facilius cedant ac flectantur; propterea in casu ab alto pręcipitantes, ut plurimum noxam euadunt. patet etiam tale quid in physicis de fulmine, a quo ex uelocissimo descensu ab aere ensis in uagina absumitur, illæsa uagina. compertum est etiam in re medica febrem fixam, quam Hecticam uocant, prima accessione solida membra inuasisse, & non spiritus, aut humores, cùm tamen facilius sit, humores, & spiritus affici, quàm solida ipsa membra. Quòd autem cutis non rumpatur falsum est; soluitur enim semper in contusionibus, quanquàm innotescat affectus, vt in apostematibus contingit. Siquidem [d] in eis, & si occultè, necessariò datur continui solutio. porrò ex tribus morborum generibus vnum fit nempè apostema. sed his omissis, dicimus huiusmodi fracturæ genus celerem quidem ac solertem manuum, instrumentorumque operam requirere: nanque dum occupatio in apostematis curatione fit, & ad fracturam non peruenitur, fortasse accidit vt os desubtus putrefiat, & accidunt antequam fiat sanies, aut post ipsam, ægritudines malæ ex febribus, tremore, destructione rationis, & similibus. Ergo cum in mora periculum sequatur, quod decet quamprimum perpetuò ante diem tertiam adimpleatur, præsertim si cerebrum, aut eius meningæ pungantur, aut comprimantur, aut alio modo lædantur; nec obest si Galenus temporis considerationem prætermiserit, cum sat illi fuerit ad Hippocratis mentem pluries dixisse, quicquid agis citò, tutò, lætè, ac sine dolore agas: & hæc duo semper seruato, vt nisi iuueris, saltem nō noceas; insuper si sextus methodi liber Galeni, in quo omnia explere promiserat, & quem imperfectum habemus, apud nos extaret, aut

a ¶Paul. libr. 6. cap. 90. Auic. c. de tract. cra.

b ¶Aristo. 2. de Anima. cap. 24.

c ¶Hipp. lib. de nat mu. Gal. li. de Calu. curat. Auic. 4. 4. trac. 2. cap. 4.

d ¶Gal. libr. de inæquali temp. Auic. 2. 1. ca. 5.

ſeptimus a Raſi citatus, qui non reperitur, fortaſsis tempus ad hoc opus determinatum, cognoſci poſſet.

DE LOCO, SIVE SITV OPERIBVS opportuno.

a ¶Ariſ.2. phy. com.79.

CVM [a] actiones vniuerſæ ab agẽre dirigãtur in finẽ, cuius gratia aliquid fit, & ſedes cranii perforanda plurimum ad finis conſecutionem conducat: iccirco opportuna, & accommodata eligi debet, vt faciliùs finis ipſe aſſequi poſsit, præſertim dum aditum, & orificium paramus ad variarum humiditatum ſub caluaria contentarum expurgationem; tunc enim vel terebris, uel modiolis, vel cycliſcis, vel ſimili alio inſtrumento emiſſariũ in caluaria facimus, nempe ita commodo loco, ut facillimè ſuccus omnis extra uenas exeat, ſicque ad hũc finem in ima, ac decliuiori vulneris parte locus imprimatur; porro ſitus infimus, & decliuis, ac huic expurgationi pronus interdum reſpectu rectitudinis corporis conſideratur, quandoque ad fracturæ formam, utrunque uero ad rem noſtrã minimè conducit, niſi per eam materiæ tuto educi poſſent: ſed ea vtilis eſt, quę ex decubitus patientis modo deſumitur: inquit Princeps, oportet vt ſit inciſio ex loco conuenientiore, & conuenientior quidem eſt aggregans ad oppoſitionem per quam exiſtimes, quòd virus currat, ex eo melius, & ad facilitatem inciſionis: ad eundem modum ſi membranæ comprimantur, lacerentur, aut pungantur ab oſſe. aut ab alia re adeò ut mala ſubſequantur ſymptomata, partem auferimus, quam arbitramur nocere, & operatio duntaxat reſpectu ſymptomatum abſoluitur: quò fit vt non magis hanc, quàm illam partem auferamus, ſed tantùm eam, quam commodiorem, ac utiliorem iudicamus, non contenti interdum uno tantum foramine: ut infra oſtendemus, ſed quàm plurima, cum res ita expoſtulat, fieri debent; at in fractura ingenti, uel depreſsione, uel cum oſſa in fruſtula diuerſa diuiſa ſint neceſſe eſt quandoque terebello exiguo, modiolove ſanum os fracto contiguũ perforare, quo eo impoſito inſtrumento, quod græcè oſtagran, latinè vectem, & uulgò eleuatorium nuncupatur, os depreſſum attolli poſsit. nam citrã periculũ imbecillia oſſa, teſte Hippocrate, non perforantur. quare nonnihil ſani oſsis interdum accipere licèt; ubi uerò inferiorem oſsis tabellam, fracturam, oſſe ſuperiori maiorem, pati percipimus, recto ſcalpro, ac malleolo uti licèt, uel forpicibus uulgò mordenti appellatis, ut paulatim partes ſuperiores per orificium undique auferãtur, quouſque talis reddatur aditus, quòd diploidis, ſiuè ſecundæ laminæ commodè fractura extrahi poſsit, ſeu quicquid intus contineatur. A natura itidem partium, operationis modum deſumimus, cum [b] in ipſa caluaria uarietatem in craſſitie, duritie, & ſoliditate ſpectare oportet, occipitis enim oſſa ſolida, craſſa & firma ſunt, contra uerò ſincipitis oſſa tenuia, & debiliora, uerticis autem inter hæc media ſunt; lateralia & circa tempora frangibilia, ob id eorum fracturæ ualde periculoſæ ſunt, cum in lateribus non uno in loco etiam neruorum, horumque non leuis momenti quidã exortus exiſtat, quibus admoniti ab eximendis oſsibus quæ in lateribus capitis ſunt, abſtinere debemus, Galeno [c] aſſerente, nouimus aliquãdo ſincipitis os fractum; quod autem os huic oſsi protinus ſuccedit tẽporis os vocatur, in eo luculenta fractura longiſsimè pertinebat, quam ipſe equidem minimè contingens, ſed tantùm ſincipitis os excidens hominem ſanaui. quod autem capitis partium diuerſitatem cõſideraſſet Galenus, ait, In alia ſimiliter ſe habente fractura cogitabam os ſupremum dimittere, ac quod a lateribus erat, quò ſanies deflueret, eximere; mox cùm & craſsitudinem eius & duritiem æſtimaſſem, utilius fore iudicaui, ſupremum os potius eximere, quàm ob defluxus ſolicitudinem, cerebrum ualenter concutere; cogitaui præterea accidere poſſe, ut ſi a latere magnũ fieret in oſsibus foramen, promineret fortaſsis hac parte cerebrum: quapropter innuen-

b ¶Hipp.lib.de Calu.cura. Gal. lib.de oſſib.c.1. & 9. de uſu par.

c ¶6.meth. ca. ult.

innuente Hippocrate aduertendum est in durioribus ossibus opus terebris, ac modiolis absolui debere; nam sic caput minimè concutitur. in tenuioribus autem, & imbecillioribus cycliscis, aut simili alio instrumento, siquidem terebræ in his periculo non uacant. oportet autem si uulnus in sutura fuerit, & telum ossi insederit, diligenter animaduertere, ut inuestigemus qua noxa os teneatur. nam secare ipsas suturas non expedit, sed ab illis recedere, atque ubi sectio necessaria sit, proximum os secare conuenit. dum ergo operamur, fugiendæ suturæ sunt, nam [a] per eas pericranion duræ meningæ alligatur, & ipsarum uulnera letalia iudicantur; quò fit, ut perforationes haudquaquàm in ipsis conueniant, uerum in urgẽte causa circa ipsas, quinimmo vtrunque latus multotiens perforare cogimur, suturas cauentes, cum materiam undique sub caluaria adesse arbitramur: At si accidentium magnitudo inualescat in ingenti depressione, aut magna fractura etiã super suturas manum admmouebimus, præsertim cum indicia adfuerint propria duram meningã a craneo abscedi, vel percussionis robore, vel à copia humoris super eã contenti: adhuc suturarum varietatem considerare oportet; in capitibus enim quibusdam sagittalis ad supercilia vsque protenditur, in aliquibus lambdois arctior efficitur, interdum omnes adeo conueniunt, vt vix decerni possint, & mentem, ac oculum fallant. nam & Hippocrates a suturarum angustia se deceptum esse memoriæ prodidit, interdum adeo hiant vt vapores, & succi tenues infra craneum facilè per halitum dissipẽtur, in quibusdam pars anteriori eminet, in aliis deprimitur, vtpotè auctoritate Hippocratis hominum capita nihil inter se similiter habent, neque suturæ capitis in omnibus eodem loco consistunt. porrò capita nautarum, militum, rusticorum, sub dio vitam degentium, ac alimentis crassioribus nutrita, dum consistunt duriora, ac solidiora euadunt: secus verò infantium, mulierum, sub vmbra, otio & quiete degentium, ac victu molli, & concoctu facili vescentium tenuiora, & molliora existunt: magnã cautione circa occiput opus est, ne ceruicis penitior pars afficiatur, ac cerebellum, spinæque origo motus à voluntatis imperio prodeuntis noxam subeat: quinimmò aliqui opinãtur occipitij perforationes nunquàm sanari. Cum ergo laterales partes perforamus, summa cura habenda est, nè cerebrum promineat; orificium itaque exiguùm sit, deligatura opportuna, & decubitus secundum exigentiam.

a ¶Gal.9. de usu part. cap.17.

DE OSSIS EXTRAHENDI QVANTITATE.

POSTQVAM [a] sedes iã constituta, ac signata fuerit, ossis quantitas extrahẽda se offert, quæ ea quantitate auferenda est, quantam os fractum, & seiunctum expostulat; quòd si cuti inhæreat, ab ipsa diuellatur, cum in caluaria, vt in aliis ossibus, callus nunquàm expectatur: his Galenus [b] astipulatur dicens, quantum verò excidere conueniat eius, quod affectum est, deinceps exponam; quod vehementer est confractum id totum est auferendum; at si fragmenta quædam longius excurrant, ut interdum accidere cernitur, hęc ad finem persequi non expedit; illud persuasum habentibus, minimè futurum, vt ex eo noxa vlla sequatur, modo reliqua omnia ritè sint parata. Nos verò non semel, aut bis, sed planè persępe sic facientes, voti compotes fuimus. Hanc Galeni sententiam ad vnguẽ imitatus est Paulus, [c] & Auicenna. [d] consultò itaque ossa fracta educemus, vt noxam potissimum a membrana, & cerebro auferamus, secundò quoniam caluaria poro solido, & crasso non eget, cum tenuis, ac leuis sit, & à solido poro membrana subcingens premeretur, quapropter ossa educere oportet, vt inde substantia illa cartilaginea, quæ ossis munere fungitur gigni possit, siquidem callus, aut porus sarcois, aut alrosbot non generatur, [e] nisi in osse, in quo medulla reperitur, nam medulla ossis alimentum est, &, vt inquit Celsus, callus ossis cicatrix est. Tertiò [f] cùm caluariæ ossa nec motui insigni, nec oneri alicui subiiciantur, sed

vt

a ¶Hipp.lib. de cal.curat.
b ¶6.meth.ca. ult.
c ¶Lib.6.c.90.
d ¶5.4. cap. de fract.cranei.
e ¶Hipp.lib.de Alim.in fine.
f ¶Gal. libr. de usu par.c.1.

vt tegatur duntaxat, & tutetur cerebrum veluti galea extructa sint, fortissima, ac solidissima concretione minimè egent. in scissuris autem penitioribus, ac reliquis fissuris eo deducenda res est nempè cycliscis, & scalpris, vt tantum ossis auferatur, quòd humiditates, si quæ fuerint retentæ, per facilem aditum educi possint, & membranam commodè abstergere valeamus, nec tunc ingens foramen requiritur, veluti in cauis depressionibus, dum ipsa membrana premitur, vel cùm secunda lamina superioris maiorem experitur fracturam: quòd si os compressum citrà disiunctionem appareat, ad vitanda symptomata foramē exiguum in imo depressionis paramus, quo immisso eleuatorio os attolli potest: sit ergo iuxtà ossis extrahendi quantitatem orificium magnum, & paruum, perspecta nimirum materiæ contentæ copia, membranæ noxa, ac fracturæ sede. siquidem in partibus lateralibus, imisque sedibus cerebri procidentia verenda est. nā pro comperto habetur, cutis amplas sectiones, fracti ossis notabilis quantitatis extractionem, ac operationis moram cauere oportere. hæc enim omnia membrum imbecille reddunt, & eius potentiam regitiuam destruunt. At cùm hic particulatim de his actionibus sermo à nobis propositus non sit, hæc dicta sufficiant. Sit ergo tempus, locus, situs, ossis quantitas, opportuna ac concinna instrumenta, necnon approbata medicamenta iudicio, & arbitrio solertis, ac eruditi Chirurgi dirigenda, qui suarum indicationum fundamenta à fracturæ essentia, à patientis robore, a sede affecta, & symptomatum fortitudine sumere tenetur.

DE TEREBRIS, MODIOLIS, PHACOTIS, scalpris, cycliscis, meningophylacis, ac alijs instrumentis ad cranij perforationes opportunis. Cap. XII.

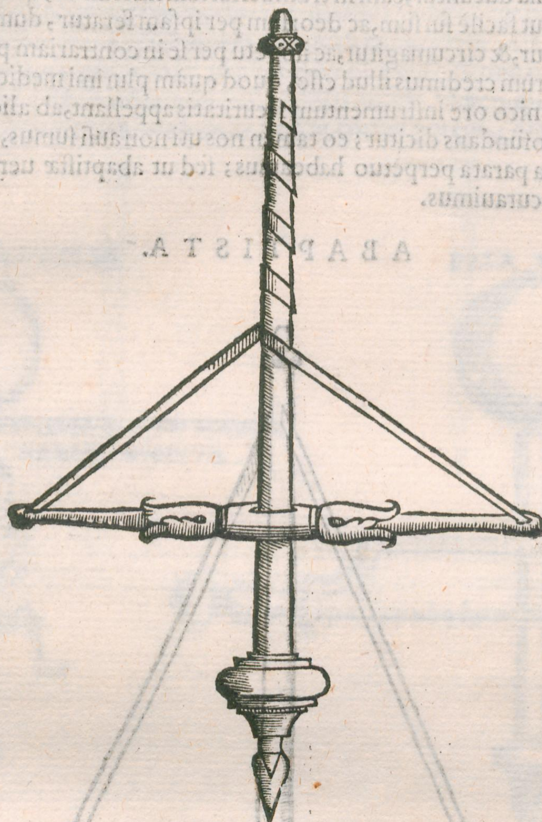
CAPITIS fracturæ inter omnes corporis affectus, præsertim in soluta continuitate, instrumentorum varium vsum maximè exposcunt; iccircò chirurgum solertem decet eorum copia, ac formæ varietate minimè carere. siquidem [a] indecens est, in occasionibus ea alibi perquirere, ob id de eis in præsentia aliqua dicamus, varias eorum formas delineantes, tùm ex antiquarum sententia. tum etiam ad recentiorum opinionem, ut, qualisnam probabilior, ac vtilior esse uideatur, pateat, & hanc vel illam accipere fas sit. Ne miremini igitur, si instrumentorum tot varias formas hìc designauerimus, apta quidem, vt decet, ad omnes caluariæ perforationes: porrò tertia illa medicinæ pars, quæ chirurgia nominatur, in duas partes diducta est, vna carnis vitia corrigit, altera ossium fracturas coniungit, aut luxata ossa in sedem propriam reponit. igitur quod ex vi nominis, ac operationis colligitur, solùm affectus illi ad eā pertinere videntur, qui manus operam requirunt, & ea præsidia, quæ corporibus sic languentibus adhibentur, non nisi multorum instrumentorum auxilio celebrantur, iccircò ea, quæ fracto craneo opportunè opitulātur, hìc inferiùs ordinatè delineare decreuimus, vt ea operando in commodum vsum parata habeamus, quæ si ea qua egemus diligentia delineata non erunt, eorum tamen vtilitas, & operatio facillimè intelligi poterit. Prisci nempè illi medici, qui chirurgiæ operam nauarunt, in caluariæ perforatione quibusdam instrumentis utebantur, dum durioris ossis amplum spatium detectum adesset, Terebram, ac Terebellam sic vocitantes. exciditur [b] enim os duobus modis, si paruulum est quod læsum est modiolo, quam chœnitiā Græci uocant, si spatiosum, terebris. Terebrorum autem duo sunt genera, alterum simile ei, quo fabri utuntur, præsertim ad uasa terrea perforanda angustis quampluri-

a ¶Hipp. lib. de Medico.

b ¶Cels. lib. 8. cap. 4.

plurimis foraminibus; itidem in caluariæ oßibus sic illi operabantur instrumẽtis; nempè has formas imitantibus.

TEREBRVM QVO FABRI VTVNTVR.

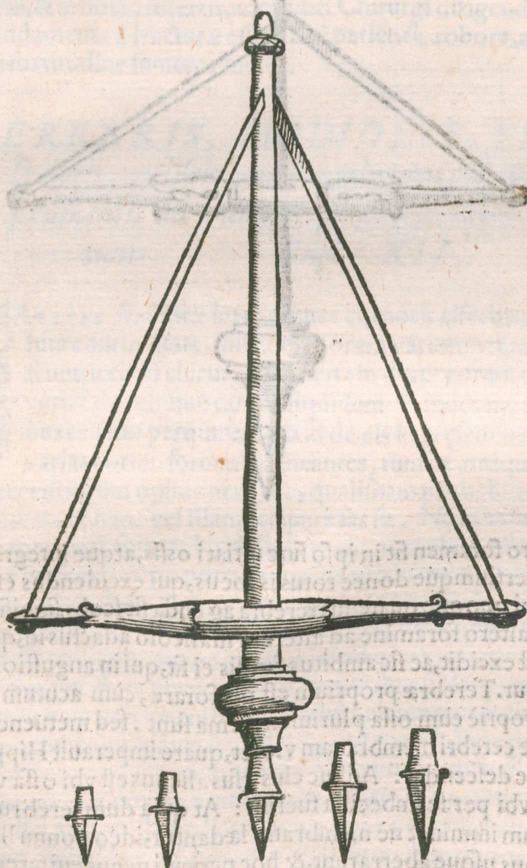

Hoc terebro foramen fit in ipso fine uitiati osſis, atque integri; deinde alterũ non ita longe; tertiumque donec totus is locus, qui excidendus est, his cauis cinctus sit, atque ibi quoque quatenus terebra agenda sit scobs significat; tunc excisorius scalper ab altero foramine ad alterum malleolo adactus id, quod inter utrunque medium est excidit, ac sic ambitus similis ei fit, qui in angustiorem orbem modiolo imprimitur. Terebræ proprium est perforare, cùm acutum mucronem habeat; aptatur propriè cum ossa plurimum firma sunt. sed metuendum est, nè dum agitur mucrone cerebri membranam violet, quare imperauit Hippocrates nè operando nimis alte descendat. Adhuc eius vsus alienus est vbi ossa vehemẽter sunt confracta, aut vbi per se imbecilla fuerint: At quia dum terebrum hoc circumagitur, periculum imminet nè membranæ lædantur, ideo nonnulli, inquit Galenus, vt quò minus usque aberrarent, & hoc periculi genus euitarent, eiusmodi terebras excogitarunt, quæ mergi non poſſunt, & ob id a Græcis ABAPTISTA dicuntur, circuncurrit enim parum supra acutam terebrę cuspidem circulus quidam parum extans: expedit sanè complures id genus paratas habere, quæ omni caluariæ crasſitudini adaptari posſint: nam crasſiori ea conueniunt, quæ inter extãtem

cir-

circulum,& mucronem longius spatium habent, tenuiori contra quæ breuius: atque etiam huc pertinere uidentur terebræ secundo loco a Celso descriptæ capituli longioris, quod ab acuto mucrone incipit, dein subitò latius fit, atque iterum ab altero principio paulò minus, quàm equaliter sursum procedit, prohibet enim capitulum, quod super mucronem subitò latescit, nè terebra altius descendat. Terebræ istæ habena ducuntur, cum in transuersarium inseruntur, quod medium perforatum est, ita ut facilè sursum, ac deorsum per ipsam feratur, dum habena circũ ipsam obuoluitur, & circumagitur, ac impetu per se in contrariam partem conuertitur: hoc terebrum credimus illud esse, quod quàm plurimi medici tum ueteres, tum nostrates vnico ore instrumentum securitatis appellant, ab aliquibus etiã terebrum non profundans dicitur; eo tamen nos uti non ausi sumus, cum securiora ac magis idonea parata perpetuo habeamus; sed ut abaptistæ uera forma cerni possit, imprimi curauimus.

ABAPTISTA.

QVAM plurima orificia angusta fracturam ambientia, non tamen a periculo tuta, longissimo tempore, magnis agitationibus, ac laboribus ab his terebris imprimebantur, quæ habena triplici modo circunducuntur, uno nempè per transuersarium,

sarium, & duplici habena, ut dictum est; altero per simplicem mediæ terebræ arctè alligatam, ac sæpius circa ipsam obuolutam; tertio cum exiguus arcus admouetur sic, vt chorda semel circa terebram uoluatur: quæ autem terebra per simplicẽ habenam, aut arcum circumagitur pilam mobilem in summo continet, quæ manu sinistra firmiter conseruatur. terebræ verò acuties in osse sano, vbi desideratur orificium, situatur, ac dextera habenam ex tenui corio, aut exigua fune vi quadam trahendo, os terebræ magnitudine perforatur duobus nempe, aut tribus, vel pluribus, si opus fuerit, orificiis; quamquam autem ab Hippocrate, Celso, & Galeno de acutis terebris mentio facta sit præsertim in osse puerili, cùm os terebra in circuitu perforatur, iubeantque admotis scalpris excidi, tamen, quia periculo non uacant, hisce temporibus reprobantur. Sed, ut eorum potentia dignoscatur, videamus imagines.

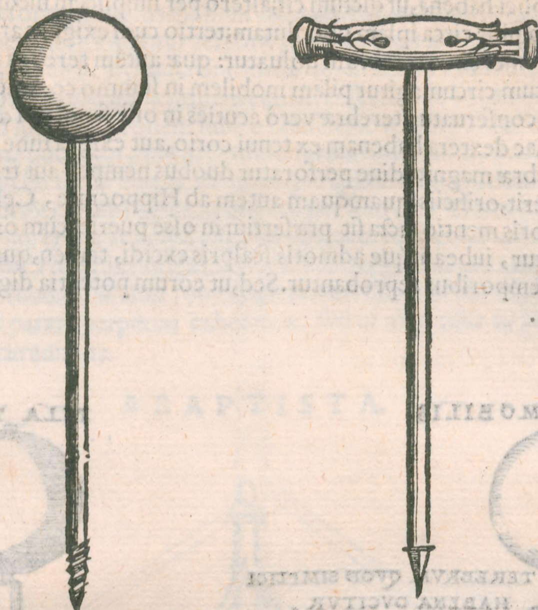

Navtae, & qui castra sequuntur, instrumentorum penuria, ossa cranij quibusdam suis terebris perforare imaginati sunt, quæ una tantum manu aduoluuntur in summo aut pilam, aut transuersarium quoddam continent, in imò ualdè acutæ, aut torculatæ, aut triangulatæ sunt; sed quia facillimè meningas attingere possent reprobantur, possent fortassis a viro peritò commodè vti, quare earũ formas delineare decreuimus.

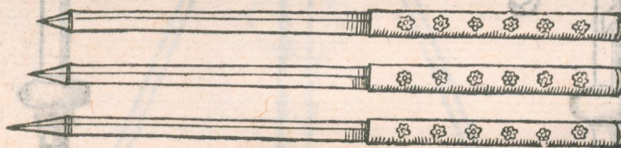
TEREBRA QVAE VNA TANTVM MANV auoluuntur.

Arabs ille magnus chirurgus Albucasis [a] in caluariæ perforatione quoddam terebrum commendat, quod digitis tantum uoluitur, & eam agit operationem, quam superius descripta terebra facere solita sunt. & quia solis digitis circunferuntur, tenuia admodum esse opinamur. Ab Auicenna [b] pariter quędam tere-

a ¶Lib.2.c.46. lib.3.cap.3.
b ¶5.4.tract.3. cap.1.

terebra commemorantur, quæ magnarum acuum triangulatarum effigiem præ se ferunt, ac eorum præcipuè, quę ad subsellia, aut scamna restauranda accommodātur, at quia periculo non uacant, cùm ad membranas immediatè descendant, non admittuntur, quorum hę sunt formę.

Acvta terebra quàm plures angustas perforationes cranij fracturas ambientes radioli crassitudine ęquidistantes formare solēt: quod uerò inter foramina residet aut rectis, aut curuis scalpris malleolo plumbeo adacto rescindere expedit, qđ ad rē esse nequaquàm videtur: nam scalpri acies mēbranas violare posset: quare vt tuto opus perficiatur, scalprū quidā aut cęteris timidiores, aut fortasse tutiores adinuenere, quo nec qui minori cū periculo, nec qui celerius perficiatur, forandi modus inueniri possit; pręsertim in uehementissimis fracturis, quas medici Gręci engissomata, & camaromata uocant. nam pręter alia membrana ipsa ab ossibus, quæ vehementer sunt afflicta, celerrimè recedit, adeo vt nullus sit metus eam, quæ iam seiuncta est, tetigisse: si ergo vnam semel nudauerimus partē, ac scalprum, qui in cuspide præfixam habet obtusam, leuemque lenticulæ speciem, aciē verò per longitudinem erectam submiserimus, vbi latam partem lenticulæ supra membranam statuerimus, feriemus malleolo, ac sic caluariam diuidemus. eueniet enim ita agentibus, quæ requirimus omnia; nam membrana, ne si dormitans quidem quis agat, lata tantum lenticulæ parte occurrens, vulnerari potest: tale quidē scalpri genus, quod in imo lenticulæ speciem habet, atque hanc hebetem, in longitudinem verò aciem acutam apud priscos omnes commendatur, quo adhuc in

osse

oſſe cranei valdè comminuto,aut arte pluribus in locis terebrato , ſed nõ vbiq́ue ſeparato,noſtrates chirurgi vtuntur; nam lenticula membranã ab omni noxa protegit,malleolo eget;nam excidendo præire debet.quam excidendi rationem Galenus præter cæteras approbauit,vt quæ celerrimè effectum præſtat,idq́ue ſine vlla membranæ cerebri noxa : facit interdum poſt cerebri operationem ad ſquurilas,ſiue ſatagias diploidis remouendas,ac oſsis parietes leniendas,aut eius partes non ex toto dimotas ſeparandas.Phacotum græci vocant , latini lenticulatũ ſcalprum,& communiter lenticulare,lentiticium,& lẽticula vocitatur, eius cauda ad Vectis formam diuerſimodè formatur,vt diuiſo aut depreſſo oſſe,ſubleuari poſſit.in hunc modum effigies videntur .

PHACOTVS.

PRAESTANTISSIMI Chirurgi,vt cerebri membranam ab angulo ſcalpri,omni ve noxa tuerentur,inſtrumentum quoddam eius cuſtodem inuenere,quod operando ſub caluaria immittitur. Formatur hoc modo inquit Celſus , [a] lamina ænea,aut argentea,& firma,paulum reſima ab exteriori parte,leuisq́ue demittitur ſic,vt exterior pars eius cerebro propior ſit:ſubinde autẽ ei ſubiicitur,quod ſcalpro diſcutiendum eſt,ac ſi expedit,eius angulum vltrò tranſire non patitur , eoq; & audacius,& tutius ſcalprũ malleolò ſubinde medicus ferit, donec exciſum vndique os eadem lamina leuetur,tolliq́ue ſine vlla noxa cerebri,poteſt.Alterã adhuc hoc inſtrumentum præſtat vtilitatem,vbi os totum eiectum eſt, circunradendæ,leuandæque ſunt oræ,& ſi quid ſcobis membranæ inſedit colligendum,vbi ſuperiori parte ſublata,inferior relicta eſt,non ora tantum,ſed os quoque totum lauandum eſt,ut ſine noxa poſtea cutis increſcat,quæ aſpero oſſe innaſcẽs,protinus non ſanitatem afferret,ſed nouos dolores commoueret:quod etiam innuit Auicenna [b] dicens cum perfoderis os,oportet vt æques aſperitatem eius,quæ fit ex inciſione,& concauatione,aut cum nouacula,aut cum aliquo inciſoriorum , quæ ſimilatur aciei enſis,poſtquàm poſueris inſtrumentum, quod cooperit ſiphac , & ſeruat ipſum,& ſi remanſerit aliquid ex oſsibus paruis,aut fruſtis , tunc oportebit vt accipiantur cum facilitate,donec curatur vulnus,cùm vnguentis. Probant hoc inſtrumentum antiqui, [c] quod tamen non niſi a perito chirurgo vti licèt ; ſiquidem dictum eſt a Galeno [d] quemadmodum inter os perforandum , cùm quis

a ¶Lib. 8. ca.3.

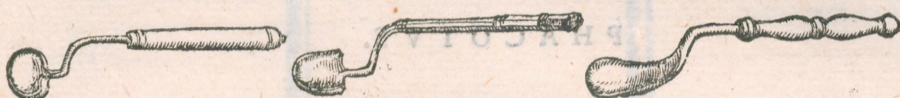
b Cap.de frac. cran.

c ¶Gal. com.1. de off.m. Hipp. Paui.lib.6. cap. 77.& 90. Auic. 4.4.trac.4.c.12.

d ¶4. de not. loc.aff.cap.2.

membranam negligenter, ac vltra quàm res expostulat meningophilace, id est mẽbranæ custode, premendo violauerit, sopor accidere solet; ita vbi os caluarię vehementer attritum ipsius uentriculos comprimat, maximeque medium, sopor superuenire potest, a græcis meningophylax, à latinis spatomelis, & communiter membranæ custos, uocatur, cuius imago hæc esse creditur.

MENINGOPHYLAX.

Terebrae proprium est perforare, cum acutum mucronem habeant, & angustos canales facere, & ob id scalpri & malleoli opus requiritur; foramen primum in fine vitiati ossis, atque integri fit; deinde alterum non ita longè; tertiumque, & quartum donec, vt supra diximus, totus locus his cauis cinctus sit, tunc excisorius scalper, aut lenticulatus, ab altero foramine ad alterum malleolo plumbeo adactus, id quod inter utrunque medium est, excidit, quod opus hæ duæ imagines apertè demonstrant.

Expositis quæ ad acuta terebra pertinebant, ad alata, & caudata transire tempus est, quibus ossa radi, & excauari possunt; hæc aciem hinc inde habent acutam, & formam semioualem, & in suo uertibulo aut manubriolo posita, & pluries conuersa os excidunt, nec ad membranas possunt descendere; nã quæ prominent alæ cæteras partes penetrare facillimè non sinunt: Huius generis quàm plurima

habenda sunt latiora & angustiora. primò quidem latiùs admouendum est, deinde angustius, sic, vt, cùm dimidium excisum est, maximè angustum adhibeatur: in cariosis ossibus, & magnis teredinibus ipsis vti non inconuenerit; secus uerò in rimis, aut puris scissuris, tarde enim ac magno strepitu operatur. Hæc sub diuersis imaginibus formantur, nempe duarum, aut quatuor, aut plurium alarum.

TEREBRA DVABVS ALIS MVNITA.

TEREBRA QVATVOR ALIS CIRCVNDATA.

TEREBRA PLVRIMIS ALI- OLVTA

Altera terebrorum species striata sine alis, sed aspera, & limæ formam imitans, inuenta est, cuius opus in squamis ossium, & scissuris approbatur, pariter in corruptis & teredinibus, sed potissimũ ad squrilas siue satagias delendas, ac eorũ omnes asperitates leniendas, ut inde super ea caro oriri posit; tardè sed tutò operatur. & si quis de industria ad meningas deuenire uoluerit, longissimo eget tempore: nã statim scobinis siue asperitatibus repletur. hac de re nullibi usitatur. esset fortassis in perita chirurgi manu, opportunum instrumentum, cuius formæ sunt huiusmodi.

TEREBRA LIMATA

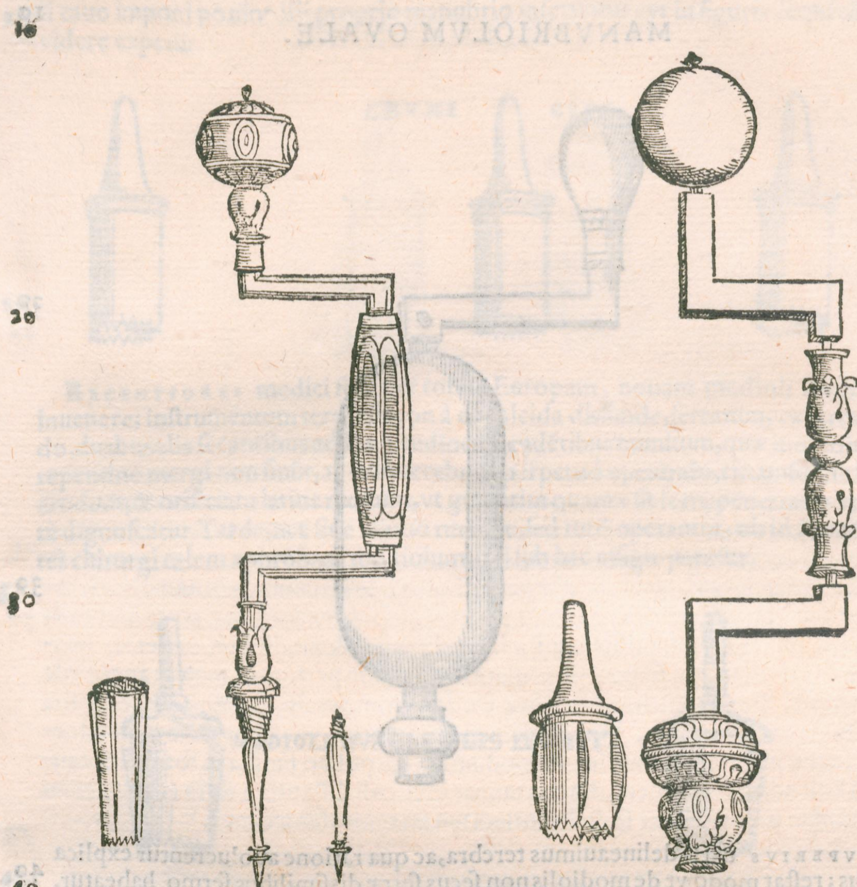

Aliam terebri formam ad oſſa ualdè dura perforanda aliqui imaginati ſunt, & terebrum imaginatum uocarunt, quod in craneo ſine ſciſſuris timoroſè operatur; ſub duplici forma effingitur, una aculeum caudatum, acutum, ex duabus æqui diſtantibus, ac incidentibus alis munitum habet, quod Neptuni tridentis effigiem imitatur: altera aculeum acutum teretem, una tantùm ala ſecante: terebello, quo uaſa uinaria forantur, aſſimilatur: porrò quia huiuſcemodi inſtrumenta operādo aut caput commouent, quod quietem potius expoſcit, aut quia effectum celeriter non præſtant, atque non ſine ullo timore, quod Hippocratis, & Galeni præceptis oppugnat, & longo temporis ſpatio indiget, & capitis oſſa quàm celerrimè excidenda ſunt, ne cerebrum aut commoueatur, aut frigore afficiatur, aut quia ad meningas facillimè delabuntur, non uidentur multum ad rem eſſe. Nulla ergo de ipſis conſideratio habeatur, ſed qualia ſint terebra imaginata, per has effigies, facilè apprehendi poteſt.

TEREBRA IMACINATA.

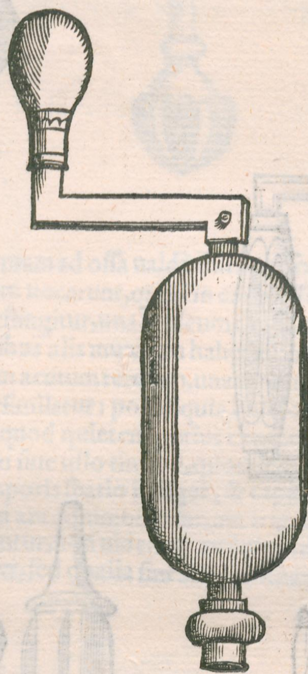

Hactenus de caudatis terebris multa diximus, quæ profectò per ſe niſi alterius inſtrumenti auxilio nullius ualoris, ac utilitatis iudicantur. reſtat igitur, ut qua ratione perpetuò uſque ad operis finem circumagantur explicemus. celebratur opus hoc uertibuli, aut manubrioli munere, ob id eorum fabricā deſcribere, & imagines ad ſenſum reddere licet. Inſtrumētum ferreum, aut argenteū eſt, ima parte quadratum vt cauum ſimile, aut torculatum habeat, cui terebri cauda inſeritur, in medio flectitur, vbi fiſtula quędam mobilis auoluitur; in ſummo verò pila mobilis annexa eſt, terebro oſſi affixo, altera manu pila continetur, fiſtula altera, circumagitur; ſic enim terebri acutie os perforatur, aut modiolo in orbem pręciditur. Vertibulorum formę ſunt, quę hic uidentur.

Longiſſimo experimento nouimus, quòd vertibulum ſuperius delineatum, dum auoluitur, & altera manu pila, quæ in ſummo eſt, continetur, altera fiſtula circumagitur, vt hoc pacto os circa quod ferramentum agitur, perforetur, ac in orbem præcidatur, opus laborioſum & tardum uere eſt, nec ab omni noxa tutum, cùm altè operetur: iccircò alterum diſsimile, ſed eiuſdem operationis, fabricauimus argenteum, aut ęneum, aut ligneum, ouali forma, ad mediam longitudinem perforatum, per quod medium tranſit axis ferreus, qui in ſummo reflexus, in girum dextera vertitur, in imo adeſt cauus, vbi terebri cauda imponitur; ouatum verò in ſiniſtra receptum, ſuper caput infirmum firmiter accommodatur, ac terebro in cauo affixo, & craneo adapto, dum auoluitur inſtrumentum, os citò, tutò, ac quietè perforatur: manubriolum ouale uocatur, & eius formam hic intueri licet.

MANVBRIOLVM OVALE.

SVPERIVS uaria delineauimus terebra,ac qua ratione auoluerentur explica uimus; restat modò vt de modiolis non secus serræ dissimilibus sermo habeatur. Modiolus [a] ferramentum concauum teres est,imis oris serratum, per cuius medium clauus ipse quoque interiori orbe cinctus demittitur, vt eo insistente modiolus delabi non posit,at vbi iam iter modiolo pressum est, medius clauus educitur, & ille per se agitur, donec opus perfectum est. Hoc instrumentum serra teres Hippocratis [b] est,qua dum caluariæ os secaret, utebatur; nam operando eius circuitum considerari iussit;circulus enim non nisi a tereti instrumento producitur. A Galeno [c] etiam commendatur, qui post Abaptistę descriptionem inquit,antiquiores nonnulli aut alijs timidiores, aut tutiores, ijs quas chinicidas vocant sunt vsi. timidiores nempè in quibusdam fracturis operando, in alijs verò tutiores.siquidem Paulus [d] postquàm multas operationes explicauerit, inquit, At quæ administratio ferris & modiolo, quem chænition siue chynicidam Græci vocant,peragitur à recentioribus ceu noxia improbata est; sed administrationem pariter in rhogme exposuimus probāt.idem etiam modus,ossium excidendorum etiam in reliquis caluariæ fracturis conueniet: antiquissimum quippè terebrum est, ac multum his temporibus usui seruatum.nam si circunspectè ossi adhibeatur, ac ea seruentur,quæ Hippocrates seruari iussit, citò, tutò, & sine rumore operatur,a Græcis chynicida,a Latinis modiolus, ab Auicenna corrupta uoce anichades, cuius effigies uariè fingitur; nam aliqui sub simplici cannuli serrati forma, alij alis multis circunducuntur,multi sub limæ forma fiunt,multi inter ambas manus auoluuntur,quàm plurimi vna tantum ducuntur.hi caudati sunt,vt in vertibu

a ¶Cels. libr. 8. cap. 3.
b ¶Lib. de Cal. curat. li. de loc. in hom.
c ¶6. meth. c. 6.
d ¶Lib. 6. c. 90.

li cauo imponi posſint, illi proprio manubrio inſeruntur, vt in figuris ſequẽtibus videre expedit.

CHVNI

CIDA

RECENTIORES medici ferè per totam Europam, nouam modioli formam inuenere; inſtrumentum teres eſt, non à chynicida diſsimile, ſerratum, ex ferro in do, duabus alis ſecantibus ad longitudinem tendẽtibus munitum, quæ modiolum repentinè mergi non ſinũt, ac oſsis terebrati perpetuò operando, circunferentias erodunt, & orificium latius reddunt, vt gradatim quanta ſit ſerrę penetratio aper tè dignoſcatur. Tarde, nec ſine aliquo rumore, ſed tutò operantur, ob id & noſtra tes chirurgi talem approbant modiolum, qui ſub hac effigie paratur.

MODIOLI DVABVS ALIS MVNITI

PARITER qui hac ętate chirurgiam exercent, vt breuior, tutior, ac latior ſit iſtius modioli operatio, quatuor alis eum induunt, & verè inſtrumentum ſatis ac commodatum eſt: cuius forma ſic dignoſcitur.

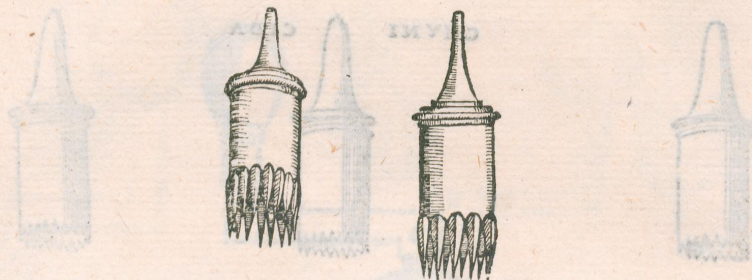
MODIOLI QVATVOR ALIS CIRCVNDATI.

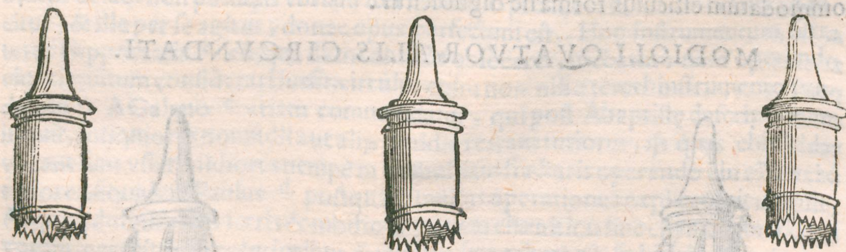
ALTER modiolus vtique in ſuo genere tutiſsimus reperitur, quàm plurimis alis circunuolutus, qui eò quia Meſpili fructus formam imitatur, meſpilatus modiolus communiter uocitatur. eius forma uere ſimilis eſt.

MODIOLI MESPILATI.

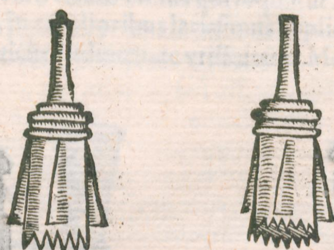
Et ſi prędicti modioli vbique fere in continuo uſu ſeruantur : attamen aliqua incommoda afferre videntur, vnde nomen ſecuritatis omnino non merentur, quē admodnm multis eos ſecuritatis inſtrumenta appellare placuit; ſiquidem inſtrumenta ſecuritatis, quę eò, quia mergi non poſſunt, Abaptiſta vocantur, circulo, & non alis muniuntur; ob id circulatos modiolos fabricauimus, quorum circuli extantes, ac gradatim circuncurrentes parum a cuſpide acuta, ſiue tereti ſerra diſtant, ſic, vt craſſitudini oſſis cranij adaptari poſſint, & modiolum violentia quadam deſcendere non ſinunt, qui paulatim caluariam perforans membranas violare nequit. Porrò inſtrumentum hoc vere ſanctum, tutum, incomparabile, & abaptiſtum vocari meretur. Nos inſtrumentum ſecurum vocamus; nam ſi quis dormitans eo uteretur, nullum incommodum afferre poſſet: ſimilia in forma, & cannuli latit udine eſſe debent, diuerſa tamen in circuli diſtantia a ſerra; capita enim hominum multum inter ſe differunt; eorum imagines ſubiecimus.

INSTRVMENTA SECVRITATIS.

Formantvr etiam modioli aliqui, qui loco circuli nonnullas deſcendentes eminentias continent, quæ ad ſerrę imum non perueniunt, ſed ab ea gradatim diſtant, eo fere officio funguntur, quod ab Abaptiſta expectare decet; quare aliqui modiolos abaptiſtos vocarunt; videamus eorum delineationes.

MODIOLI ABAPTISTI.

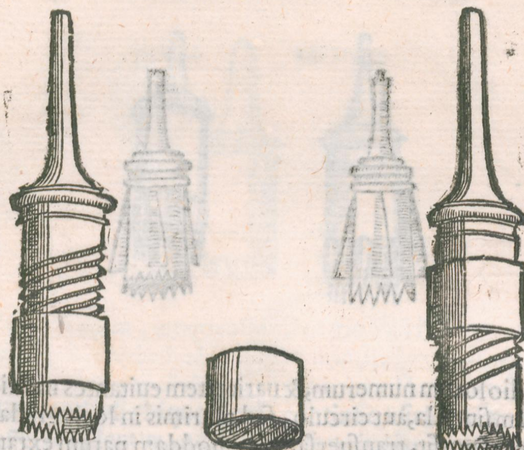
Aliqui modiolorum numerum, & uarietatem euitantes modiolum cannulatum, teres serratum sine ala, aut circulo, sed plurimis in locis gradatim perforatū struxere; & ne mergi posit, transuersarium quoddam parum extans in eius cauis ordinate locarunt, quod ad cranii crassitiem ascendendo permutari posit; sic enim uno solo modiolo omnibus craneis accommodato ossa perforant. Ingeniosum profectò instrumentum est, sed incommodum, maximam caluariæ detectionem requirens, ac longo tempore in transuersarii mutati one indigens.

MODIOLI PERFORATI.

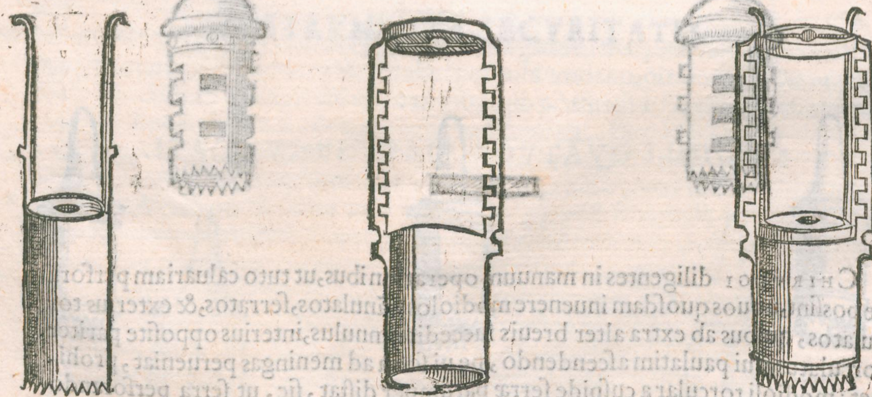

Chirurgi diligentes in manuum operationibus, ut tuto caluariam perforare posint, nouos quosdam inuenere modiolos, cãnulatos, serratos, & exterius torculatos, quibus ab extra alter breuis succedit cannulus, interius opposite pariter torculatus, qui paulatim ascendendo, ne ui serra ad meningas perueniat, prohibet; modioli torcular a cuspide serræ parumper distat, sic, ut serra perforando quiete descendere ualeat, ut per has figuras demonstratur.

MODIOLI TORCVLATI.

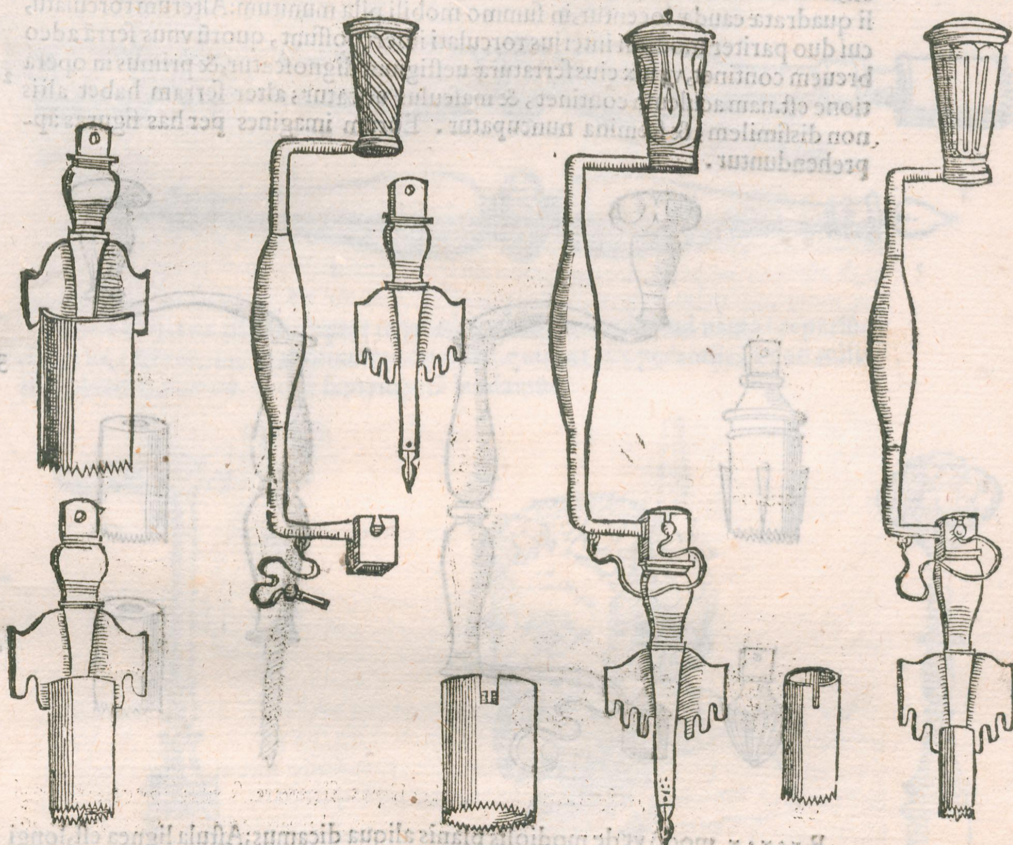

INTER modiolos cannulatos, ac ſerra munitos, quidã non ſine artificio ex duobus cannulis contextus reponitur; quorum primus ſimplex eſt, teres, ſerratus, ſemiuacuus in imo longitudinis medietatis digiti, a quo in ſummo duæ alæ reſultãt, tenues, & æquales, in quarum fere medietate duo parua trãſuerſaria exterius eminent; modiolus uerò quoddam orificium impreſſum continet, ubi Vertibuli torculata cuſpis inſeritur; alter teres, ſed latior eſt, in quo primus ingreditur, ſed breuior, & ſine ſerra, a quo pariter alæ duæ oriuntur, interius cauis multis repletæ, in quibus alarum primarum parua illa tranſuerſaria ingredi poſſunt; ſic enim ſerratus modiolus in opere, deſcendendo, tuto omnem caluariæ craſſitiem penetrat: auoluitur cuiuſdam uertibuli munere, cuius effigiem una cum binis illis cannulis delineauimus.

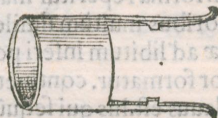

Apvd nos modioli quædam forma reperitur magno quidem magiſterio con ſtructa; manubriolum eſt ſuperioribus multùm ſimile, cui tres modiolorum formæ cannulatæ, teretes, ac ſerratæ ad libitum inſeri poſſunt: variant nempe circuli latitudine. nam alter altero latior formatur. continet manubrium in ima eius parte ramos ſeptem, medius verò clauus eſt. his qui ſequũtur anguſtior modiolus locatur, in aliis magis latus, in amplioribus latiſsimus applicatur; videamus quæſo inſtrumenti artificium, pulchritudinem, ac vtilitatem. Modiolus ramificatus vocitatur.

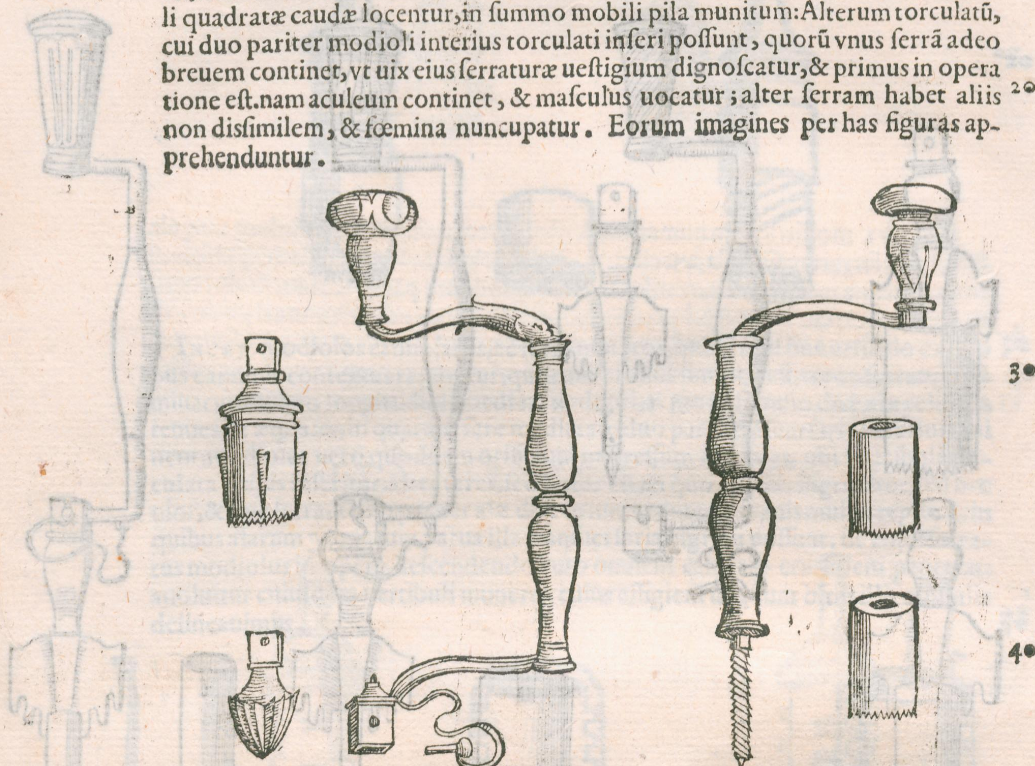

Nec præter hos alij deſunt modioli ad caluariæ perforationem opportuni, veluti ſubſequens eſt in manubriolo ligneo, recto, cauitatibus quàm plurimis ordinatè inſertis referto, vtrobique duæ ſerræ teretes conſeruntur, cui exterius eſt cannulus quidam, à quo duæ æquales auriculæ ortæ ad medii digiti longitudinẽ ingrediuntur; quæ ſuis tranſuerſariis cannulum ſuſtentando modiolum profundari nō permittũt porrò à media ferè auricularũ regione duo parua trãſuerſaria eminent, quę manubrioli cauitates ingrediendo, ac cannulum firmiter tenendo, modiolum violenter mergi prohibent. cannulus verò ad operantis libitum & extollitur, & deprimitur.

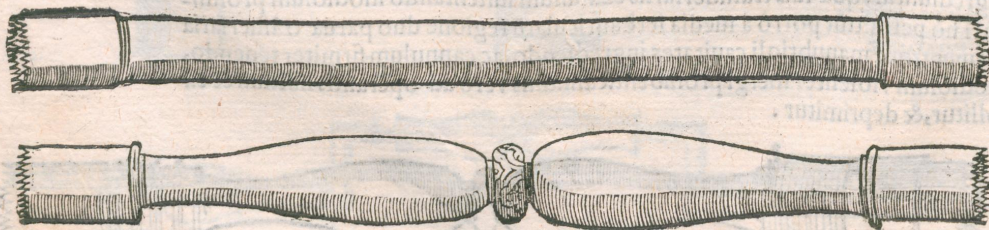

Nvnc duo instrumenta, quæ sparsim per Chirurgorum officinas uideri nõ solent, delineabimus, quibus in caluariæ curatione uti soliti sumus. Vertibulum vnũ est, non diuersum ab aliis, in medio reflexum, in imo cauum, vt terebri, aut modioli quadratæ caudæ locentur, in summo mobili pila munitum: Alterum torculatũ, cui duo pariter modioli interius torculati inseri possunt, quorũ vnus serrã adeo breuem continet, vt uix eius serraturæ uestigium dignoscatur, & primus in operatione est. nam aculeum continet, & masculus uocatur; alter serram habet aliis non dissimilem, & fœmina nuncupatur. Eorum imagines per has figuras apprehenduntur.

Restat modò vt de modiolis planis aliqua dicamus; Astula lignea est, longitudinis palmi, quæ hinc inde modiolum teretem, planum, concauum, ac serratum cõtinet: aculeus in uno apparet, vacuus alter est, cum inter duas manus voluitur, ac in orbem ducitur: ossa caluariæ mirifice perforat, à græcis chynicida, a latinis modiolus planus vocatur.

Qvan-

Qvanqvam modioli plani citò operentur: non tamen ab omni noxa liberi sunt, cùm facillimè mergi posſint. ob id aliqui illum magis approbarunt, qui a me ſpilato ſuperius deſcripto non variat, & eius effigiem præ ſe fert. plurimis alis circundatur, quæ operando orificium latius reddunt. Modiolus meſpilatus eſt.

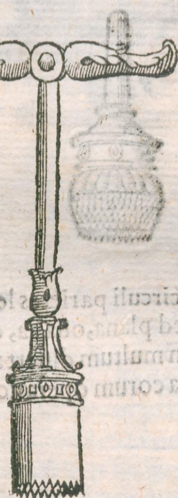

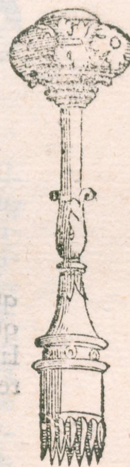

Decrevimvs adhuc aliquos modiolos delineare, qui apud nautas reperiũtur, & una tantum manu auoluuntur. attamen, quia tardè operantur, à nonnullis reprobantur. nos autem eos ſummoperè laudamus.

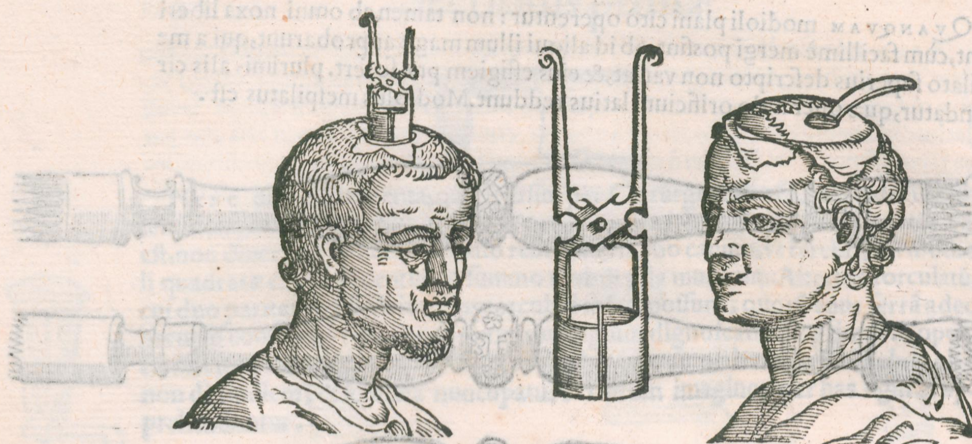

Hactenvs de terebris, ac modiolis multa explicauimus, qui caluaria perforata os in orbem terebratum in propriam ſedem relinquunt; at quoniam tunc eo vti inſtrumento opus eſt, quod eleuatorium dicitur, quod abſque aliquo timore non iudicatur. ſiquidem os aliquod eleuando in vna parte id deprimi in oppoſita poteſt. vnde nè membrana pungatur, aut deprimatur, quia periculum imminet, cannulatam quandam tenaculam fabricauimus, ęqualiter ſecundum eius longitudinem bipartitam, modiolo aliquantiſper anguſtiorem, eiuſdem formæ, abſque ſerra, vt terebratam diploidem amplectatur, ac tuto dirimat, nullã interius ſquirilam, aut ſatagiam relinquens; vt autem modiolorum numerum ſequatur, ad eorum imaginem eius forma fabricari debet.

Non desunt quàm plurimæ aliæ modiolorum formæ, ad varias vtilitates necessariæ, veluti hæc, quæ fere oualis est, teres, concaua, ferrata, sed exterius limata, & aspera, quæ perpetuò operando ob eius formam ampliando procedit, unde nec mergi, nec membranas violare potest, & dum, aut vna, aut ambabus manibus auoluitur, omnes ossis terebrati satagias, ac asperitates delet, & adæquat: formatur Modiolus asper hoc modo.

Vt pariter æquentur ossis terebrati asperitates, ac circuli parietes lenes fiant, quædam parantur instrumenta sine cannulo, & serra, sed plana, oualia, & aspera; quorum infima pars lentis formam præ se fert, quæ non multum differt a modioli latitudine, & membranam ab omni noxa tuetur; & quia eorum operatio est ęqua re, Aequatores uocantur.

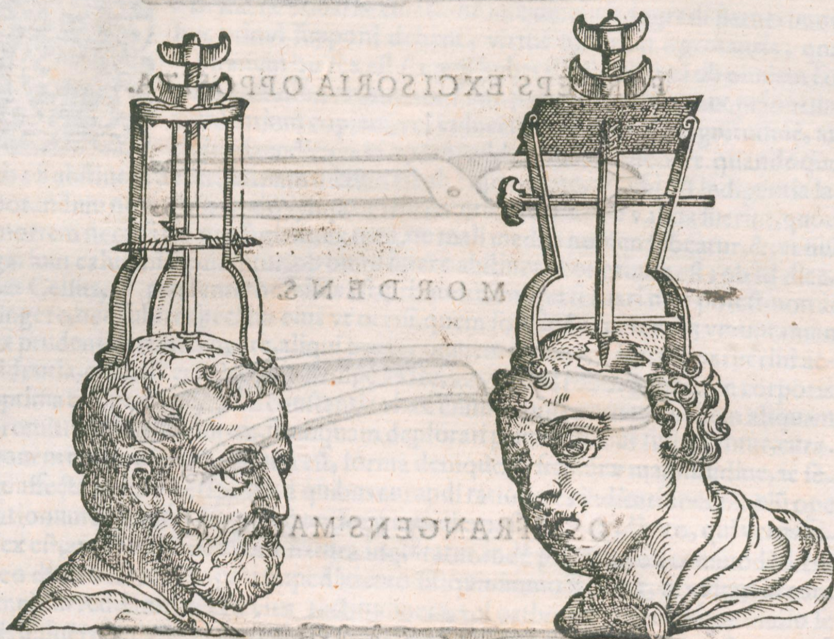

In quodam antiquo Albucasis codice vidisse recordamur, nonnulla instrumenta ad cranij ossa depressa eleuanda, quæ eo quia magno sunt artificio constructa,

delineare statuimus: esset quippe longissimus sermo, si quis singulatim eorum fabricæ rationem narrare decreuisset; quare sat sit vt videamus eorum imagines, ac de eorum operatione iudicium faciamus.

De terebris modiolis, & similibus instrumentis hucusque enarrauimus in caluariæ perforatione, leui, quieta, ac opportuna; nunc restat vt nonnulla de his, quę valenter operantur, delineemus, de quibus nullam adhuc mentionem apud antiquos reperire potuimus. Cogitur interdum chirurgus ossis partem aliquam disrumpere, arripere, secare, aut comminuere, vt meningæ à noxa liberentur. præsertim si ossis partes dissectæ fuerint, nec digitis, aut alio instrumento dimoueri possint. vt in ea fractura quę thlasma aut eggissoma vocatur, fieri solet. Horum munus est rodendo plerunque duri ossis partes absumere, aut os diuidere, ac ipsum ad faciliorem extractionem parare; fracturæ orificium hoc modo latius efficitur, vnde postea humiditates commodè euacuantur: ab eorum forma nomina propria sortiuntur. ab aliquibus scalpra excisoria opposita vocantur, communiter forpices, & vulgo Mordenti nuncupantur, semper apud expertos Chirurgos parata reperiuntur, & continuò vsui seruantur. hic inferius eorum variæ effigies videri possunt.

FORPEX EXCISORIA RECTA.

FORCEPS EXCISORIA OPPOSITA.

MORDENS.

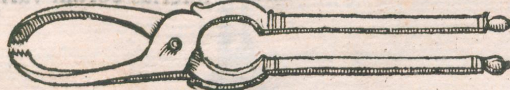
OSSIFRANGENS MAGNVM.

OSSIFRANGENS PARVVM.

ATTRACTOR.

Mvlta alia de instrumentis ad caluarię perforationem opportunis, in mediū adduci possent: sed nè operatores tędio afficiantur, silentio prętereunda existimauimus; ac horum prędictorum singulum quomodo in vsum veniat, exponere tempestiuum esse iudicamus.

DE RATIONE OPERANDI IN CALuariæ fractæ curatione. Cap. XIII.

CVm fractæ caluariæ curationē inſtrumentis aggredi ſtatuerimus, hæc primò ſupponi debent, virtus nimirum ægrotantis, quæ [a] omnium opifex eſt;ſi enim imbecilla fuerit, uel ob nimiam ſanguinis effuſionem,aut nobilium partium noxam, aut prauorum accidentium copiam,vel vulneris,aut fracturæ magnitudinē, ancipitem medicum in opere reddere ſolet, adeò vt quandoque ab eo abſtinere decernat.nam dictum eſt ab Hippocrate, [b] vbi eſt indigentia laborandum non eſt;ſecundò ſymptomatū natura,quæ ſi adeo valida fuerint,quòd mortem neceſſariò præſagiant,ex toto,ne mali medici nomen ſubeatur,&,vt uulgarium calumniæ euitentur,ob omni opere abſtinere congruum eſt ; ob id dicebat Celſus, [c] prudentis hominis eſt,primum eum,qui ſeruari non poteſt,non attingere,nec ſubire ſpeciem eius vt occiſi,quem ſors ipſius peremit ; veruntamen ex prudentis artificis opere,aliqui præter omnem ſpem,& ſi ſæua apparuerint accidentia,conualuere,florente nempe ætate, ac virtutis robore , necnon corporis optima temperie,ac animi conſtantia . hæc enim omnia perpetuò ſpem aliquam promittunt.horum autem,ſi tanquàm deplorati primis diebus ſuſcipiantur,curationem tentare perhumanum eſt, forma denique,& fracturæ magnitudine,ac ſede affecta ſedulò perſpecta, à quibus curandi rationales indicationes omniū operationum ſumuntur.Et primò undequaque detonſis capillis,digito, qui verus iudex eſt,aut ſpecillo,fracturæ natura inquiratur.indè pericranion commodè à craneo dimoueatur,ne operi impedimento ſit;quinimmo ſi decet, & vulnus in cute amplum reddatur,vel ad eius rectitudinem, vel orthogonaliter abſque nimio ſedis uulneratæ detrimento;quod opus Chirurgum ingenio præditum , & expertū expoſtulat.poſtmodum,extranea,ſi quæ ſunt,confeſtim, & in prima cura auferantur,ne ægrum in grauiora pericula inducant,ea præſertim,quę ſine iactura,& magno periculo auferri poſſunt.& ſi ſanguinis nō leuis aliquis fluxus appareat,quo patientis vires deſtituantur,hunc ſiſtere aut appoſito digito,aut xylo aduſto , aut oui albumine contuſo , aut aliquo puluere huic operi accommodato laborādum eſt;quanuis veteres [d] aut pannis ſiccis,aut ſpongiis oxycrato,ſiue poſca infuſis, ſanguinem ſiſtebant;nos eam methodum non approbamus,ſed potius vſum filorum,aut ſpongiarum in uino nigro auſtero,quanuis nec hæc,quia tuta non eſt, cōtinuo uſui ſeruetur; qualecunque igitur adhibitum fuerit præſidium , ac obiectis linamentis occupatus ſanguis , caput altius eleuandum eſt, ac opportunis faſciis auoluendum;poſtea molli culcitra,ac obſcuro thalamo patiēs locetur,ac ibi quieſcat.In ſecundis uiſitationibus,ſi ratio admittit,nulla obſtante cauſa, ſanguis præmiſſo clyſtere mittatur;& ſi aliqua plethora apparuerit,a mediana, aut à capitali vena ſitus oppoſiti in ea quantitate,quam uirtus,ætas,ſexus,habitudo, & tempus anni expoſcit:at ſi adhuc aliqua cacochymia aderit,ſuperfluus ille humor conuenienti pharmaco purgetur;quod eſt præceptum Hippocratis [e] & Galeni [f] ſub his verbis,Purgatio uentris deorſum plurimis ulceribus cōfert, & in uulneribus, quæ ſunt in capite,& in uentre,& in articulis,tenui uictu regatur, fluxiones ad lōgiora diuertantur, ac urgentes humores ſerapiis ac decoctis quieti detineantur. Sed quia ſuperius multa de his diximus,hęc ſatis:iam tranſeundum eſt ad Chirurgiam,quæ a læſionum forma indicationes ſumit;talis quidem fractæ caluariæ ſex modis occurrere ſolet, & eorum quilibet ſingularem operandi modum tum manibus,tum inſtrumentis requirit;& a ſimpliciori inchoando,quæ ſciſſura nuncupatur,dùm in oſſe ſolum,lædentis inſtrumenti impreſſio ſiue ſedes dignoſcitur,quæ

a ¶Hipp.lib.de art. m. cap. 87. Auic. 1. 1. trac. 2.cap.8.

b ¶2.Apho.16.

c ¶Lib.5.c.26.

d ¶Celſ.li. 8.c. 4.Paul. li.6. ca. 90. Auic. cap. de frac.cra.

e ¶Lib.de Vlceribus.

f ¶4.meth.c.6

ſiue capillaris,ſiue rimularis nuncupetur quandam ſecum dubitationem adducit; quare rationalis medicus,aut ſcalpro, aut cycliſco vna tantùm operatione totam ſciſſuram delere tenetur,vt ſuperius capite x.diffuſius explicatũ eſt, cumq́ue hoc opus præſtare intendit uel ſcalpris radere, uel terebris perforare patientis aures goſſipio aut lana in formam claui parata ac roſaceo oleo tepido,madefacta, obturandæ ſunt,manibusq́ue miniſtri auxilium ferentis, premendæ; quo & firmius caput quieſcat,& ne etiam ſtrepitu horreat: Secunda huius fracturæ ſpecies, aut forma,ea eſt,quæ ad diploidem uſque terminatur, & diligentiorem requirit operationem, cui liquoris nigri vſus ſatis accommodatus eſt, qui qualisnã ſpecie ſit, & quanta magnitudine apertisſimè oſtendet: excauare ſic oportet donec nigredinis ueſtigium apparuerit.igitur inducendum eſt ſuper,os aliquod medicamentum nigrum,quod dilutum ſit,poſtridie purgata plaga os radere. quod ſi integrũ non fuerit,ſed fiſſum, aut colliſum,reliquum quod raſum erit, album inuenietur. fiſſum uero,quum medicamentum combiberit, in alio oſſe quod album erit, nigrum conſpicietur: in operatione uerò fouenda muniẽdaq́ue ſunt uulneris labra linteolis oleo roſato tepido imbibitis,ne cruda fiant, & areſcant, noſtrates uerò dimiſſo atramento tutò operantur,præterquàm in cacumine,ubi terebri,aut modioli opus non admittitur,ibi nanque maxima cerebri quantitas ſubeſt, & oſſa tenuisſima ſunt: pariter ubi ſagittalis ſutura una cum coronali unitur cauti in cauteriorum adminiſtratione,& terebratione eſſe debèmus: nam ibi dura meninx, uti in ſuturis,ab oſſe difficulter abſcedit,& non inſigniter ab externa caluariæ ſuperficie remouetur:porrò ſi rima ad meningas occultè deſcenderit,excauetur os,donec dura ipſa membrana patuerit.pręceptum eſt Hippocratis ſub his uerbis, hãc ſciſſuram conſpectam totam ſecundum profunditatem radere oportet:nam ſciſſura,quę raſorio ſcalpro deleta eſt,minus uerenda eſt,& minus negotii exhibet:nõ propter hoc conducit illicò membranam ob oſſe denudare,ne frigeſcat:fricando cauere oportet ne multum procedatur,& membrana noxam percipiat. Sint igitur apud medicum chirurgum miniſtri experti,lumen opportunum, aer calidus, medicamenta parata,& inſtrumentorum uarietas: Nos uerò ſola hac operandi ratione ſępè in uulneribus ſimilibus ęgros iuuimus.

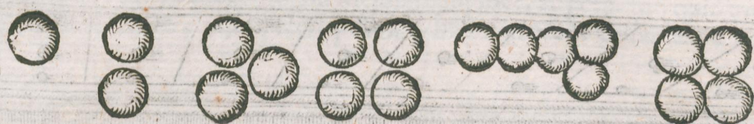
Tertia fractura illa est, quę manifestè ad intima caluarię descēdere uidetur, contusa nimirum, a suspicione & timore nō aliena, cum antractus, & uias satis amplas contineat: ob id si malorum accidētium timor adest, osse ualdè duro existente, terebro uti necesse est. nam minus patientem infestat, breuissimoque tempore operatur. uerùm, quia antiquorum terebra suspicione non uacāt, iam sunt reprobata, sed ex modiolis uno utimur, cuius operationes nūc describere intendimus. Collocato igitur ægroto, aut prout sedes vulnerata, ac læsionis forma requirit, recumbente, auribusque lana, aut xylo obturatis, ne a Modioli strepitu lædatur, ac vinculis, quibus caput auolutum erat, solutis, & linamentis omnibus exemptis, ac gossipio, siue xylo, vino nigro imbuto detersis sordibus, iubendum est vt experti ministri caput immobile conseruent: & si apud Paulum, & Auicennam legitur, fac vt duo ministri quatuor angulos attollant, eos nempè, quos arte parauit medicus in cruciali dilatatione, quod opus posse fieri negamus; sed præcepto Hippocratis labia vulneris linteolis rosaceo tepido madefactis, ne frigescant, & incrudentur, aut ferro lædantur, cooperiantur, inde opus Modiolo, per cuius medium aculeus transit, inchoare oportet leuiter imprimendo, donec æqualiter in circulo auoluatur; tunc aculeus extrahatur, & Modiolus per se agat. estque quidam premendi modus, vt os foretur, & Modiolus circumagatur, quia si leuiter imprimitur parum proficit; si grauiter non mouetur. nec alienum est interdum Modiolum rosaceo immergere, quo magis lubrico voluatur, & non aqua, vt antiquorū mos erat, aut rosaceum terebrato ossi instillare, ne calescat, & inde instrumentum calefaciat: porrò id paucum sit. nam secus ferramenti aciem hebetat. At, cùm os dimi-

dium

dium perforatum fuerit, maiori cura agendum eſt, & lentius inſtrumentum auoluendum, ac ſæpius attollendum, & foraminis altitudo conſideranda, ne Modioli mucrone aut ſerra membrana lædatur. igitur exempto ſæpè Modiolo, iam admoto ſpecillo ſpeculari non inconuenit, quare terebrantem oportet vbi iam valdè parum abeſt, vt os perforatum ſit, & iam mouetur, ab opere deſiſtere, ac ſinere vt os ſua ſponte diſcedat; nã tunc nihil mali accidere poteſt. ſiquidem non conducit membranam ab oſſe ſtatim denudatã eſſe, ne frigeſcat, aut male afficiatur: quod innuit Paulus, & Auicenna ſub his verbis, Frequenter cerebrum, ac eius membranæ poſt chirurgiam inflammationes patiuntur: ſed quia tardè terebratum os ex ſe exire poſſet, perforata caluaria cautè, ac æqualiter debet attolli, ne meninga violetur; ob id ad hoc cannulata illa noſtræ inuentionis tenacula opportuna eſſe creditur.

Mvlta ab experto chirurgo in his operationibus conſideranda veniunt; præſertim locus affectus. nam dicebat Galenus, Cogitaui accidere poſſe, vt ſi a latere magnum fieret in caluariæ foramen, promineret fortaſsis hac parte cerebrum. eſt porrò & in lateribus non vno in loco etiam neruorum, horumque non leuis momenti, quidam exortus, cum in ſupernis capitis partibus ne minimus quidem vſquàm oriatur neruus. his ergo admoniti, ab eximendo oſſe, quod in latere capitis eſt, abſtinere debemus, nec temporis os tangere Galenus auſus eſt. ſuturæ pariter terebrandæ non ſunt. ſiquidem per eas dura meninga pericranio alligatur, at os, quod ex ſui natura intro ceſsit, parum perforatione opus habet, & quæ maximè intrò ceſſerunt, & maximè fracta ſunt, neque diſſectio magna, nec quæ in debiliori ſede occurrit, perforatione indigent: ſed quoniam quandoque caluariæ fractura, aut colliſio ita ingens eſt, vt totum quod perforationi ſubiici debet, Terebro amplecti minimè poteſt, idcirco perueſtigandum eſt qua induſtria tutò totũ id auferri poſsit. nam & ſi a lēticulato ſcalpro adacto malleolo id fieri poſsit, horridus tamen quidam modus eſt, ac in opere tardus: ob id nos infirmo, & ſtabili oſſe multiplici Modiolorum perforatione rem, vt opus requirit, peragimus; tuncve cuſpides, ſiuè angulos, qui inter circulos remanent, clypeato, aut lenticulato ſcalpro, phacotum græci vocant, obtundimus. Si verò os amplum fuerit, & fractura ingens nullo adhibito terebro, ſed ſcalpris aduncis, aut rectis, ac ſerra præcipuè id totum auferimus. nam ſulci ſcalpris parantur; reſiduum verò ſerra tollitur. & ſic quod decet ſecamus; ſola etiam ſerræ opera interdum id agimus. Terebrationum prædictarum imagines hic, vt noſcantur, ſubiecimus.

QVARTA fracturarum species ea est, in qua manifesta ossis depressio apparet, & tunc an os depressum vbique separetur, inquirere oportet: tunc denique, si expedit, digitis tantum eradicetur: sin minus, volsella, aut tenaculis, aut prædictis forpicibus. Secus verò si alicui parti adhæserit, & alibi depressum, fractum, aut diuisum apparuerit. Siquidem illicò decet eo vti instrumento, quod eleuatorium vocant, eius vnam extremitatem sub decliuiori ossis depressi parte intromittendo, præsertim vbi latior fractura videbitur, super oppositam verò æqualiter, ac leuiter comprimẽdo pars inclinata ac depressa ad sedem suam naturalem attollitur, aut ex toto aufertur, & sic subcingens membrana ab omni noxa liberabitur.

OCCVRRIT multoties, & si ingens fuerit depressio, quòd nullibi os separetur, nec aliqua fractura videatur, sæua tamen accidentia patientem infestant; quare opus est angusto Modiolo in ima parte orificiũ parare, ut ab opposita Vectis cauda. os depressum attollatur. verùm expedit de sano osse parumper absumere, vt commodius Vectis firmari possit. nam ossa depressa terebrationes nõ exposcunt. dictum est enim ab Hippocrate, quæcunque ossa intro contusa cedunt, ex sua ipsorum natura rupta, aut etiam dissecta valde ampla, talia minus periculosa sunt, vbi membrana sana fuerit: & quæ pluribus fissuris, aut amplioribus intrò rupta sũt, adhuc minus periculosa sunt, & ad detractionem faciliora fiunt, & nullum ex talibus perforare oportet; verumtamen & in his, symptomatibus apparentibus aliquam partem terebrare expedit, vt membrana à nocumentis liberetur, ac immunis reddatur. Solent nimirum post terebrationes ossis frustulę quædam remanere, a quibus praua oriũtur symptomata: quare os totum dubitatum euellere opus est, inde circunferẽtes parietes Aequatore lenire, ac ab omni squirila denudare, aut Phacoto, siue Lenticulato orificia omnia æqualia reddere: in pueris verò depressiones solæ cute integra remanente, ceratis aliquibus, aut emplastris, absque vlla manuum operatione sanari solent.

QVIN-

QVINTA fractura, quæ ſimpliciter fractura uocitatur, dum oſſa in plures partes diſſecta videntur, diligentem operatorem requirit. nam omne quod ſeparatum eſt, eget ablatione, quod adhuc reſidet accurata diuiſione, & tunc lenticulatum inſtrumentum opportunum iudicatur. nam præter alia, membranam ab oſſibus, quæ vehementer ſunt afflicta, tutò recedit, adeò vt ex hac operatione nullus ſit metus, vbi latam partem lenticulæ ſuper membranam ſtatuerimus, ac malleolo feriemus, caluariam commodè ab oſſibus fractis ſeparabimus. ſic enim omnia eueniunt quæ requiruntur. maximè tamen hunc modum in vehementiſſimis fracturis laudamus. quare nec qui minus cum periculo, nec qui celerius perficiatur ſeparandi modus inueniri poteſt.

INTER has caluariæ fracturas nonnullæ a Meningophylace, ideſt inſtrumento membranæ cuſtode, auxilium petunt, veluti ea quæ a Gręcis engiſſomata, & camaromata dicuntur, præſertim vbi aliquod cõueniens orificium aderit, per quod id inſtrumentum locari poſſit; quod verò reſidet Phacoto adacto malleolo diuellatur. nam tunc membrana interior, ne ſi dormitans quidem quis agat, uulnerari poteſt. Attamen huius ætatis Chirurgi hunc operandi modum non approbant, ſed eum, qui à forficibus Mordentibus, & Serpentinis reſultat; & nos cum ipſis

eiuſ-

eiusdem sumus opinionis, ob id, quia absque vlla capitis commotione citò, ac tutò operatur, nec opus est malleolo, aut Meningophyloce, ac perpetuò quid operator agat considerare, ac inspicere potest, unde errorem committere non potest.

Sexta fractura omni timore, ac suspicione plena est potissimum, quę ab angusto, & acuto telo imprimitur, & perforatio vocatur. siquidem incognita eius perforatione ob angustiam, a qua cerebri nobiliores partes afficiuntur, praua resultant accidentia, quòd dum aduenit, si quid extranei aderit veluti sagitta, aut pugio, statim extrahatur, iis seruatis, quæ à nobis dicenda sunt de extractione sagittarum: verùm si decet, vt commodius medicamenta applicentur, lato modiolo os circa angustam fracturã perforetur; porrò in similibus læsionibus magis, quàm in alijs opus Modioli approbatur.

Datur & altera fractura, quæ oppositionis fractura nuncupatur, dùm percussa vna parte, aut illi opposita, aut alia magis propinqua frangitur. nam euenire solet, quod pluries compertum est, vt altera parte fuerit ictus, & os altera sit fissum, & vulneris genus miserrimum sit, si ignorant medicus qua capitis parte operationem moliri posit.

In pueris ab alto cadentibus, aut alio modo percusis caluaria absque vlla fractura comprimi solet, vt vasculis stanneis, aut plumbeis percusis euenire contingit, & more Hippocratis, os tantùm colliditur. tunc verò nullum opus requiritur, nisi derasis capillis aliquod ceratum, aut emplastrum adhibere. nam ossa mollia, ac tenella in sedem propriam facillimè his medijs reducuntur, ita ut natura agente sanitati restituantur: & ut ea notescant medicamenta, quæ ad ossa collisa eleuanda probantur, præsertim puerorum, hæc pauca annotauimus.

CLYPEI AD MOLLIA OSSA COLLISA ELEVANDA.

Ex Berengario.

RECIPE Terebinthinæ claræ partes duas, ceræ citrinæ partem vnam, resinæ pineæ partem mediam; liquescant omnia simul, inde manibus aceto madefactis, diu malaxentur, ac in eo per diem marcescant, & Recip. succi Betonicę partes duas, Verbenæ partem vnam, lactis mulieris quod sufficit; & secundum artem fiat ceratum, quod affectæ parti applicatum diu conseruetur.

Ex Rapaligena.

Recip. ceræ recentis, olei masticini an. unc. ij. pulueris Marchesitæ unc. s. pumicis drag. iij. absynthij, cimini, sulphuris an. drag. ij. baurach drag. j. furfuris triticei pugillum j. vini optimi drag. iiij. misce, & fiat emplastrum secundum artem.

Ex Conciliatore.

Recip. Resinę pini, cerę citrinæ an. unc. iiij. terebinthinæ clarę, gummi elemi an. unc. iij. olei rosati unc. ij. ammoniaci unc. j. s. farinę fuliginis unc. j. vini nigri optimi pro emplastro, & vtere.

Varia medicamenta cephalica huic operi accommodata in fine huius libri describemus, nempè illud Diabotaron, aut Sacrum Galeni, aut de Centaurea Guidonis, aut de gummi elemi Cōciliatoris, quæ valenter in his affectibus operantur. igitur pro nunc hæc satis. sed caluariæ fractę historiam continuando de medicinis post operationes opportunis aliqua dicamus; postmodum quibus medijs accidentia, quę his lęsionibus supernascuntur, remoueri posint, explicabimus.

DE MEDICAMENTIS POST OPERAtiones opportunis. Cap. XIIII.

SI perforata caluaria sanguis plurimus emanat, sistatur, aut apposito digito, aut xylo adusto, aut filamentis aridis, aut oui albore cōtuso, & ex his vulnere repleto splenijs uino & pauco aceto imbutis cooperiatur: at si id quod speratur non euenerit, illo mirabili puluere repleatur, de quo diximus ad mentem medicorum [a] de præsidijs ad sanguinis fluorem opportunis, illud nempè est, quo ad sanguinem a pelliculis cerebri fluentem, tutisimè vtimur, paratur sic. Thuris pars vna, aloes partis unius semis, miscetur, mox cum tempus instat, quo uti debeat, tantum huius cum oui candido subigitur, quātum mellis crasitudinem reddat; hoc dehinc leporis mollisimo pilo excipitur, & demum tum uasi ipsi, tum vulneri toti, liberaliter imponitur: alligandum autem id forinsecus est fascia ex tenui linteo, cuius primi quattuor, quinqueve amplexus ipsi profluenti vasi inijcientur; abhinc vasis radicem uersus ducentur diligentia adhibita, ne cerebri membrana grauetur, & si Hippocratis, ac Celsi mens erat, membranam acri aceto inspergere, ut siue aliquid sanguinis ex ea profluxerit, cohibeatur; siue intus concretus cruor remaneat disipetur; vsui tamen non seruatur, nec a Galeno [b] commendatur. quidam vulnus pura aqua abstergi iubent, quæ [c] ob eius naturam in pasionibus cerebri reprobatur. His peractis, ac victus regimine instituto, & corpore euacuato

a ¶ Gal. 5. meth. cap. 4. & lib. de Cur. p sang. misſ. Paul. lib. 4. cap. 53. Auic. c. de frac. cra.

b ¶ 2. de comp. med secundum loc. ubi de cura sodæ à percusſ.

c ¶ Hipp. 3. de reg. acu. 41. & 5 Apho. 17. & 18.

cuato quærendum eſt, qualis medicamenti topici natura & compoſitio magis probetur, qua uulnus regere teneamur, & quæ propriè conueniant mẽbranæ præſidia, oſſe detracto, ſiquidem in hoc Hippocrates ſatis obſcurus videatur. Galenum tamen duos curandi modos tradidiſſe legitur inter ſe ferè contrarios. quorum alter mitis eſt & anodinus, qui nunc verè frequenti eſt vſu. alter maximè ſiccus, quo Meges Sidonius, ac ſenex ille Eudemus Galeni pręceptores valdè in hac medicinæ parte exercitati, vti ſoliti erant; à quibus plures ſeruatos fuiſſe, quàm a lenientibus, ac anodinis teſtatur ipſe Galenus, aſſerens ſe illos vſui habiturum, ſi in Aſia perpetuò permanſiſſet. ſed cum Romæ degeret, ſe Vrbis morem ſecutum eſſe. Sed, vt huius difficultatis veritas eluceſcat, amborum modorum auctoritates, ac rationes in medium afferre expedit, & primò medicamẽta ſicca magis probari videntur, teſte Hippocrate [a] ſub his verbis, ſtatim oſſe perforato, & exſecto, ac a membrana detracto, ipſam puram ac denudatam quàm citiſsimè ſiccam facere oportet, ne vt vbi ad multum tempus humida ſic computreſcat, aut in tumorem attollatur, & correlariè ait, quare cauere oportet in terebelli admotione ne fallaris; igitur operæpretium eſt, vt frequenter cõſideres, ac os cõmoueas, & eijcere coneris; poſtquàm autem abſtuleris reliqua, velut vlceri cõferre viſum eſt, curato: inſuper vulnus in capite nullo humore humectare conuenit, ac ne vino quidem, neque cataplaſmate integere; porrò commune præceptum eſt indicatione ſumpta a vulnere, quòd exiccatio eſt eius cura; præterea qui [b] de hac intentione dubitarunt, prædictorum ſenum operationes approbant, qui nudatæ membranæ proximus emplaſtrum, quod Iſin vocant, apponebant, & extrinſecus oximel. nec mirum eſt. nam qui auditorius meatus dicitur, non ſolum vſque ad cerebri duram membranam pertinet, ſed etiam neruum contingit, qui in ipſum a cerebro deſcendit. is autem, quanquàm ita poſitus in vicino, tamen vehementiſsima, ſicut dictum prius eſt, medicamenta tolerat. Non ſit igitur mirum, ſi poſt caluariæ perforationes craſſa cerebri membrana, antequàm inſigniter phlegmone occupetur, valentiſsimis gaudeat medicamentis, ceu ſiccam naturaliter ſubſtantiam habens. Hanc methodum apertè omnes approbant medici, cum in vniuerſa curatione perpetuò arida cephalica vulneri inſpergunt. Rationes pro hac parte magis apparentes quatuor eſſe videntur, quarum prima hæc eſt, vlcera [c] quatenus ulcera exiccatione curantur, & omnia [d] anodina humida ſunt, quæ qualitas eſt putredinis mater, ergo conuenire non poſſunt. Secunda, [e] vulnera omnia à duplici humiditate perpetuò alterãtur, nempe craſſa, quæ ſordes vocatur, & tenui, quę ichor dicitur, & qualitates omnes [f] a ſimilibus alterantur; ergo humida medicamenta, quia ſolutiones continui alterare poſſunt, reprobantur. & ob id dicebat Galenus, quare nec tempus vllum erit, in quo non vtrunque medicamentorum genus vlcera deſiderabunt, vtique & quod ſiccet, & quod expurget: Tertia ſi aliquod humidum medicamentum opportunum foret, illud nempe eſſet oleum roſaceum. conſequens eſt falſum. probatur, [g] oleum detectis neruis inimicatur, & meninx ſubcingens neruea, & detecta eſt, ergo: Quarta frigidum [h] nocet neruis, & cerebro, & roſaceum frigidum eſt; ergo cerebro, & meningis aduerſatur: Prædictis his rationibus reſpondebimus, ſed prius videre expedit, an aduerſa methodus magis approbata fuerit, & quòd caluaria perforata anodina & lenientia ſint magis opportuna; & de hoc dicebat Hippocrates, [i] ſi quidem os fractum fuerit, ac contritum periculo vacat, & medicamentis humectantibus curare oportet; ſi verò rumpatur, & ſciſſura fiat, periculoſum eſt. Galenus etiam, dum Romę eſſet, hanc curandi rationem ſecutus eſt. nam præter Eudemum, alium quempiam ſiccis medicamentis fuiſſe vſum non vidit, nec ipſe vti auſus eſt. verum ſi in Aſia permanſiſſet, aggreſſus fuiſſet aliquando ipſe quoque eiuſmodi curationis rationẽ; ſecus uerò Romæ. ob id dicebat ipſe, [k] ego uerò ſexcentos noui eorum, quibus Romæ perforata fuere capitis oſſa, nec quicquam ab vſu roſacei citra columbæ

a ¶Lib. de Cal. curat.

b ¶Gal. 6. meth. cap. 6. Auic. 1.3. trac. 3. c. 14.

c ¶Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 4. meth. cap. 5.

d ¶Auic. 3. 4. c. 3.

e ¶Gal. 3. meth. cap. 3.

f ¶Gal. lib. art. p. m. cap. 89.

g ¶Gal. 6. meth. ca. 4. & 3. Katageni. Auic. c. de cura. uuln.

h ¶Hipp. 3. reg. ac. 41. & 5. Aph. 18.

i ¶Lib. de loc. in homine. ubi de capitis frac.

K ¶10. de ſ. m. c. 2. ubi de ſan. columb.

ſanguinem offenſos:atque melius inuenire nihil potes,quàm oſſe perforato vt roſaceo optimo vtaris. Antiquorum mos erat,detracto oſſe,vt dolores demulcerētur,illicò columbæ ſanguinem ſuper membranam calidum inſtillare, quod mirificè [a] etiam facit ad meningarum ſanguinis fluorem.Hac igitur ratione dicebat Galenus [b] ſi roſaceum ipſi craſſæ membranę nudæ admoueatur,vt in iis,quibus aliquid ex oſſe capitis excinditur accidit, ſolum ipſum applicamus modicè calidum;hanc ſecutus opinionem Aetius [c] ait columbinum ſanguinem ſolēt hi, qui oſſa capitis fracta perforant,craſſæ membranæ infundere;quòd ſi columbinus nō adſit, palumbi, aut turturis ſanguine vti licebit;ego verò ſexcentos vidi oſſibus capitis perforatos,& nihil læſos,ex roſacei vſu citra ſanguinem columbinum.Paulus pariter ab hac methodo non deuians inquit, [d] Poſt chirurgiā panniculo ſimplici lineo vulneri æquali,roſaceo madenti,cerebri membranam operimus, exiguamque lanæ partem ſimiliter roſaceo imbutam prædicto panniculo imponemus,deinde linamentum implicitum duplex,in æneleo,aut ipſo roſaceo imbutū, totí vulneri circumponemus,diligentia adhibita ne cerebri membrana grauetur, poſtea latiore vtemur ligamento neque hoc aſtringente,verum vt linamenta ſolum retineat.Eandemmet ſententiam ſcripſit Auicenna, [e] & qui eū ſecuti ſunt, & longiſsimo experimento hæc veritas comprobatur, ob id quia poſt operationes medicamentum non datur,quod magis propria qualitate, ac potētia,mediet membro cōſimili, aut quoquo modo alterato,eius naturalem complexionem ac innatum calorem corroborando,fluxionibus inhibendo, intemperies quæ noxā præſtant, remouendo , cauſis dolores imprimentibus reſiſtendo , ac coniunctam quamlibet cauſam diſcutiendo,quàm oleum roſaceum bonum . Rationes etiam quàm plurimæ reperiuntur,probantes nimirum hanc medendi rationem tutam, commodam,& ad medicorum mentem exiſtere,& prima hæc eſt [f] in cura caluariæ fractæ vnaquæque indicatio in prohibitione inflammationum dirigitur,cuius primus terminus eſt, ſeptima aut nona dies:& nil [g] magis eas inducit, quàm dolor.nam quod dolet plus aliquid affluere facit,atque etiam ſi quod affluit,pro iuſto naturæ modo ſe habeat.attamen vires ipſæ partium, quæ tum propter dolorem,tum etiam ex vulnere ſunt imbecillæ, ne quod iuſtum eſt ferent, ſed veluti ab iniuſto grauabuntur,& tumebunt,iccircò perpetuo cauſis dolorum incumbendum eſt,nempe medicamentis mollientibus,& anodinis.Secunda hæc eſt,vulnus [h] incrudeſcens non parum moleſtiæ exhibet,incrudeſcit verò ſiccis adhibitis ſuffragiis.nam dictum eſt, vulnera laxa bona, cruda uerò mala; ergo non ſemper in vulnerum initio,nec ſtatim poſt chirurgiam arida cephalica ſunt opportuna;nempe dictum eſt multotiens poſt operationes cum ferro meningæ,aut cerebrum inflammatione tentantur; ergo quæ dolores leniunt medicamenta, & fluxionibus inhibent magis probantur,ſed nō longo tempore.nam putredinis ſuſpicio aliqua aderit,eoque magis indicatio talis opportuna fuerit,ſi dolor,aut inflammationis initium apparuerit;quod verendum eſt,indicatione ſumpta a natura, & nobilitate ſedis affectæ,præſertim in cacochymia, aut corpore nimia putredine ſcatente. adhuc vulnera ſanari nequeunt,niſi quietis ſymptomatibus,& in capite vulnerato quieſcunt rhodino adhibito.ſiquidem [i] roſaceum vtpotè, cuius natura olei, roſæque in medio eſt,in inflammationum augumentis optimum remedium eſt,in eo [k] tamen fortis non reperitur frigiditas,ſed ſatis temperata complexio:comprehenſum eſt,a me, ſubinde dicebat Galenus, [l] roſaceum illud eſſe optimum, quod ex oleo claro,crudo,aut maturo conficitur : quippe bifariam ipſum nominant,ſine ſale abſque odoramentis pręparatum,roſis nempe Zebedenis plurimis intinctis:eſto autem roſaceum non uetus,ſed illo anno paratum,aut Vere,aut ineunte æſtate.Sic enim rationibus,quæ huic methodo aduerſantur, reſpondebimus,& ad primam dicimus,verum eſſe; quòd vulnerum cura ſit exiccatio, ſed vt vulnera ſunt, & ſimplicia. ſecus verò de caluariæ fracturis creditur, quæ ſemper

morbi

a ¶Dioſc. li. 2. cap.de ſang.
b ¶2. de comp. m. ſecundū loc. ubi de plaga ca. à percuſſ.
c ¶Lib. 2. c. 85.
d ¶Lib. 6. c. 90.
e ¶5. 4. cap. de fract. cran. Raſis. 15. cont. c. 3. Zoar. 1. Theiſir. trac. 2. c. 1. Serap. 1. breui. c. de ſoda. Albuc. li. 3. c. 3.
f ¶Hipp. lib. de Cal. curat. Gal. 3. meth. cap. 4.
g ¶Gal. 3. meth. c. 4. & 13. meth. cap. 2.
h Hipp. lib de Cal. cur. in principio.
i ¶Gal. 3. de ſ. m. cap. 16.
K ¶Gal. 2. de ſ. m. cap. 1.
l ¶2. de comp. m. ſecundū loc. ubi de capitis dol. ex perfrictione.

morbi compositi sunt, magis post chirurgiam, quæ alicuius symptomatis occasione adhibita fuerit, nec putredo expectanda est, si bis quotidie purgabitur vulnus. Ad secundam respondemus, cum symptomatum tempus præterierit, quæ ratione vulneris vsque ad decimam quartam diem timenda sunt, ad exiccantia deuenire oportet, vt vnaquæque superflua humiditas exiccetur; quæ non nisi tēporis longitudine producitur, & in vulneribus concauis, [a] dum noua producitur caro; quod affirmauit Galenus [b] dicens, Necesse igitur est nobis primum fracturæ aliquid nudare, quo videlicet detergere, & abluere saniem a mēbrana liceat. postea verò cum phlegmonum tempus præterierit, omniaque sicca ad vnguē fuerint, carnem producere, & cicatrice locum includere. Ad tertiam dicimus quod oleorum quatuor genera reperiuntur, vnum quod ex puris oliuis maturis, aut viridibus, exprimitur. & hoc absolute oleum uocatur. alterum quòd ex seminibus oleagineis extrahitur. Tertium quod vi ignis destillatur. quartum quod ex oleo cui aut folia, aut radices aut flores aut animalium partes, sunt incoctæ, & quod de primo intelligunt medici, cum dicunt, oleum vulneribus neruosis aduersari, præterea dicimus non habere præ manibus dissectum, aut punctum neruum, vbi olea, & humida reprobātur, sed membranam detectam, & symptomatum custodiam, quæ frequenter in his affectibus subnascuntur. Ad quartam responsum dedit Galenus, probans in rosaceo temperiem reperiri, nec in eo eam adesse frigiditatem, quæ meningis, aut cerebro noxam præstare posit, idque minus. nā semper super eas, actu calidum adhibetur. sic itaque huic parti finem imponentes, dicimus patefactam cerebri membranam non modo dolore, aut inflammatione vrgente, illicò lenientibus mederi debere. nam Galenus detracto osse tepidam rosam imponebat, quod seruari iustum est a principio vsque ad symptomatum securitatem, inde vsque ad finem exiccantibus perseueretur, quæ ob hoc cephalica vocantur: at si ab initio aut dolor, aut inflammatio oriatur, eamet adhibeatur curatio, donec vulnus purum restituatur: sic enim nostrates chirurgi inter initia perpetuò ad rosaceum maturum nullo apparente symptomate confugiunt. secus verò ad crudum quod omotribes, & omphacinum græci vocant, inde ad ea medicamenta, quæ cruentis vulneribus opitulantur, deueniunt. Solet nimirum in plerisque harum fracturarum etiam contracta cicatrice ea ossis superficies, quæ ab extrinseco aere fuerit circundata, aut ab oleis, pulueribus, & vnguentis alterata, aut ab instrumento cædente aliquo modo contusa, ab innato calore destitui, & proprio humido, ac elementari priuari & mori, siquidem dictum est ab Aristotele [c] ossa suis spoliata membranis siderantur. & Galenus [d] dicebat, vlcera omnia exiccari oportet, præcipuè in quibus patitur os, vt abscedat pars eius quæ vitiata est. ob id exeūt partes eius superficiales, & dum talis expectatur desquammatio, integrè vulnus claudi non debet, nec caro illa, quæ mollis est exiccari exoptat nam si natura squammam ossis emittere tētauerit, caro ibi mollis apparebit, & statim exempta squamma pars siccatur. & solidior facta, cicatrice obducitur. Indicia vero ossis abscessuri, sunt color eius alteratus, pus subtile, & copiosum magis, quàm pro ratione vulneris, cuius labra non coeunt nec coalescunt. dolor quidē mitis, aut pruritus ex humoris acrimonia sentitur; [e] quo tēpore abscessurus sit, discrimen est. nonnulla enim ossa grandiora, alia exigua sunt: & quæ in summo continentur celerius excidunt, ea fere ossa celerrime abscedunt in quibus celerrime pus apparet. & caro mollis increscit. quod euenire solet secundum ægri habitudinem, ætatem, exercitium, & viuendi modum. caro enim quæ in vitiata parte succrescit, plerunque os alteratum attollit: Ambitus ergo totius ossis, si quadraginta diebus abscedit, optime abscedet: quum nonnulla ad sexagesimum vsque & vltra perueniant, rariora quidem ossa maturius. Firmiora serius abscedunt: Porrò [f] caluariæ os quod longiore spatio carnem non recipit, ipsum omni diligentia

a ¶Gal. 3. meth. cap. 3.
b ¶6. meth. ca. u.t.
c ¶3. de nat. ani. cap. 13.
d ¶ 6. Aphor. com. 45.
e ¶Hipp. lib. 3 de frac.
f ¶Pau. li. 6. ca. 3. in fine.

leuiter radere oportet, donec ſanguis emanauerit, tunc quippe indicium eſt eam partem viuere, a qua ſtatim caro efflorescere incipiet.

PRAXIS.

NOS vero in hac curatiua methodo ſic perpetuo agimus indicatione ſumpta a natura vulneris, pręmiſsis vniuerſalibus, ſi mēbrana a telo detecta mollis, mobilis, alba, illæſa & pura apparuerit, aridis cephalicis eam leuiter cooperimus; inde totum vulnus aliquo medicamento ex his, quæ ad capitis fracturas ſunt approbata, replemus, donec plaga ad cicatricem deueneril; parantur hæc omnia, vt in fine huius libri uidere licet; nec ab re eſt, quod longo experimēto nouimus in Athletis & exercitatis corporibus, aquæ vitæ addito rhodomelle guttis quatuor, vulneris imum cooperire, & reſiduum pulueribus, aut vnguentis replere, & caleſcat hoc medicamen inter duo vaſa, ne ariditatem acquirat; ponatur igitur in vaſe uitreo, & illud in alio aquæ pleno, qui modus balneum Mariæ vocitatur. nam ſic docet Gal. 8. methodi. Quoniā aliter calefacto vitiatur eius facultas. ſi autem membrana ex induſtria fuerit detecta, indicatione ſumpta a ſymptomatibus, quæ, vt dictum eſt, multoties poſt operationem cum ferro occurrere ſolent, aut ratione agitationis, aut ex acuta quadam oſsis eminentia, aut ex linamentorum grauitate, aut ex multo eſu, aut vini potu, aut alia quadam occaſione latente, dimiſsis aridis rhodino crudo loto vtimur, quod paratur ex oleo nō maturo, & roſis ad plenum non apertis, a gręcis omotribes & omphacinum dicitur, a latinis rude, crudum, acerbum, album, & ſpanum vocatur a Galeno [a] mirum in modum probatur. nam ſtipticitate corroborat, & temperata frigiditate inflammationes prohibet: optimum in ſanitatis vſu, ait Dioſcorides, [b] ex immaturis oliuis expreſſum oleum eſt; nouum eſſe debet, odoratum, ac guſtui nulla mordacitate præditum, eo nempe in vulnere tepido ſæpe utimur ad ſeptimā vſque medicaturam. inde vulnus ipſum ſpleniis vino nigro, roſis, betonica, & myrtis bullito madefactis ac expreſsis cooperimus; aut Hippocratis emplaſtrum ſuperponimus ex hordeacea farina, puluere roſarum, & roſaceo, cui, ſi licebit, aliquid aceti addere expedit: ſanie itaque optima apparente, dum affecta ſedes propriam ſeruauerit ſymmetriam, nec dolore, aut inflammatione affligitur; ſi opus fiet pro debili quadam abſterſione, oleo ipſo crudo aliquantulum rhodomellis addatur. at ſi eius caliditas aut mordacitas veretur, iuleb, aut ſyrupus roſatus probatur, ab aliquibus oleum de uitellis ouorum commēdatur, adhibita diligentia in amplis mēbranarum detectionibus; ne grauentur. hac de re antiqui laminam tenuem argenteam, aut auream ubique perforatam, aut ſiccæ cucurbitæ externam ſuperficiē in maximā tenuitatem redactam ſuperponere auſi erant, ne pariter mēbrana ab extrinſecis comprimeretur; & hinc vulgares pro ablato oſſe cucurbitam applicari affirmant: Vulnus ſemel hyeme, æſtate verò bis curare ſoliti ſumus. In contuſis autem aut laceratis uulneribus opportunum medicamentum oleum roſaceum maturum eſt, recens, clarum, & odoratum. ſiquidem eius temperata caliditate ad cōctionē, ſiue ſaniei productionē multū facit, quæ [c] in ſimilibus accelerari debet, & ſi quis apparuerit dolor, huic vitelium oui admiſcemus; & ſi cruditas aliqua aderit, Terebinthinam lotam adiungimus; ſi verò abſterſio fuerit condecens, cum rhodomelle omnia componimus. nam ſane caro ſine ea in vulneribus gigni nequit. ob id Antiquus Sidoneus Iſide ſolo vtebatur in corporibus Perſarum duriſſimis ac robuſtiſsimis, & in his qui in Aſia degebant; nam celebre in caluariæ fracturis medicamentum ab antiquis credebatur; eius inuentor, teſte Galeno [d] Heras Philoſophus fuit: facit ad omne vulnus, ad capitis affectus cum oſsium abruptione, & ſanat citra reparationem. deſcribitur à Scribonio Largo [e] ſub his uer-

a ¶ 2. & 3. de cōp. m. ſm loc. 6. de ſ. .c. 120. & 1. Katageni.
b ¶ Lib. 1. c. 20.

¶Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 4. meth. cap. 5. Auic. 4. 4. cap.

d ¶5. dc comp. m. in gen.
d ¶Lib. de cōp. m. deſcr. 206.

verbis, Emplastrum viride Gliconis Chirurgi, quod sui generis, meo iudicio, superat omnia, uocatur Isis. facit hoc emplastrum ad detectam membranam tegentem cerebrum, de industria a medicis cùm terebratu excinditur, quod eam lædit os, vel alioquin detectam, rosa dilutum & impositum. a Galeno [a] & Aetio [b] inter catagmatica cephalica multum probatur, & Actuarius [c] de eo sic dicit. Isis ab aliquibus epigonos appellata, facit ad omne vulnus, & psertim capitis, si cum intercisione ossium hiet sine iactura persanat; Nos verò in his regionibus non nisi eo modo, quem Scribonius & Galenus docent, uti ausi sumus; addito nempè ad duplum rosaceo. omnia uerò qualitercunque applicamus, calida qualitatibus applicanda sunt, dumque curationem adhibemus, hyeme præsertim, tegulā terreā, aut æneam calidam sic vt tantùm aer alteretur, super uulneratum caput conseruamus; æstate uerò pannis calidis continuò detectum vulnus fouemus; gignunt [d] autem carnem quæ primum exiccationis ordinem non multum transgrediuntur. Puluerem aridum cephalicum sic paramus in molli corpore, corticum radicis opopanacis, olibani, Iridis, aloes, farinæ orobi an. misce, & fiat puluis subtilissimus. aut Recip. in corporibus robustiorib. nā tollit squāmas, & ossa corrupta rapit, Iridis illyricæ, panacis, an. dra. iiij. aristolochiæ rotūdæ, mannæ an. dra. ij. squāmæ æris, pumicis usti an. drag. j. tritis utere. probamus pariter vnguentum Periclimenon, basilicon minus, & de gummi elemi. aut fiat mixtura ex resina, succo betonicæ, lanceolæ, mastice, sanguine draconis, & cera sine oleo: repleto uulnere, cutis inducitur cerato ex betonica, aut ex chalcitide, aut triapharmaco. reliqua postmodum agenda sunt, prout uulneris essentia requirit, ut inferius dicemus.

a ¶2. Katageni. ubi de emplastris, quæ propriè cephalica uocantur.

b ¶Lib 1. 4. ca. 13.

c ¶Lib. de cōp. m. ubi de Iside epigono.

d Gal. 3. meth. cap. 3. Auic. 4. 1. cap. 28.

DE MEMBRANA VVLNERATA.

SI membrana, quæ cerebri tutela & cooperimentum est, aliquo modo afficitur, passio fit Arabicè Alame dicta, & tunc primò inquiratur si fuerit detecta & vulnerata, & si ab ea plurimus sanguis emanat, qui, eò quia constringi nequit, nec opportunè medicamenta adhibentur, magnum negotium facessit; uerumtamē illæ indicationes seruandæ sunt, quas superius descripsimus. inde studere oportet, ut quàm citissime uulnus agglutinetur medicamentis nempè ualenter exiccantibus, omnem corruptionem prohibentibus, dolores demulcentibus, & propriis ac similibus qualitatibus affectam partem corroborantibus, quæ quidem qualia sint, ad plenum adhuc inuenire non potuimus, & si Galenus [a] ad mentem Archigenis dixerit, non rarò accidit in ruinis ex alto, aliquam cerebri, aut membranarum particulam abrumpi, quod ubi contigerit capitis dolor magis uehemēs euadit: optimum est igitur in his, nisi ætas prohibeat, & uis uitalis imbecillis appareat, initium curationis a sanguinis missione moliri, & congruis superfusionibus in capite uti, lanas oleo dulci madidas ipsi circumponentes; at si prohibeatur propter horum aliquid, aut ætatem, aut uirium imbecillitatem, aut etiam propter utraque sanguinis detractionem tētare, clystere uentrem euacuabimus, reuulsionis gratia, ne humores ad affectas partes deferantur. mox auxiliis vtemur ad inflammationes inscriptis: si autem membrana conuulnerata fuerit, probè eam conglutinat, ut ait Archigenes, calaminthæ succus instillatus, & farina milij arida inspersa, deinde butyrum, rosaceum, & adeps suilla salis expers, uetusta, mixta & tepida infusa: patientes à uino, & multo cibo, præsertim si febricitent, abstinere oportet. Hæ omnes operationes ad dolores sedandos diriguntur, ne inde locus inflammetur; ob id nonnulli hanc methodum imitantes, super membranam detectam ac vulneratam lac muliebre calidum, alij columbinum sanguinem statim ab alis detractum, multi uinum nigrum myrtis, rosis, ac betonica bullitum instillant; postea lichinis rosaceo crudo calido madefactis uulnus replent, ac

a ¶2. de cōp. m. secundum loc. ubi ad cap. dol. ex ictu Apollonii, & infra ubi de diuis. & contus. quæ capiti accidunt ex Archigene.

totū caput inungunt: si verò omphacinum optimum non aderit, rhodinū vnà cum myrtino componunt, & sic uulnus usq; ad septimam regatur. postmodum parum quid syrupi rosati, aut rhodomellis addatur, ut leuis quædam fiat abstersio, indè aridis cephalicis usq; in finem uti expedit. Nos autem sic agimus, præmisis uniuersalibus, in secunda uisitatione, tale medicamentū super sectam membranam applicamus, olei de Terebinthina unc. ij. aquæ ardentis, quam isti uinum sublimatū, aut aquam uitæ appellant, syrupi rosati de rosis siccis an. unc. j. misce. postea totū vulnus tali puluere replemus, myrrhæ, aloes, mastices, sanguinis draconis, reubarbari electi, coraliorū rubeorū an. drag. ij. misce, & fiat puluis subtilissimus, & per petiā lineam trāsmissus, ac superposito cerato ex Betonica, aut Diabotanon, aut Humano, caput totum rosaceo completo inungimus. postea splenijs ex carpētata stupa, vino nigro, ac rhodeolo madidis fouemus, & ne membrana grauetur, latiore utemur ligamento, neq; hoc astringente, sed tantùm ut linamenta retineat. Verùm si mēbrana nigruerit, ait Paulus, & Auicenna, & solum per summam eius ex medicamētis efficacibus id euenerit, mel triplum rosaceo miscentes curabimus. at si nigrities sua spōte prouenerit, atque in imo potisimū vnà cū aliis grauioribus indicijs, attingi tunc non debet, ut quę natiuū calorem emortuum innuat; nos aūt Iside medicamento mēbranæ initiū sphaceli curauimus, ac interdùm felici successu ad Aegyptiacū deuenimus, omniaque medicamēta adhibita super sindonē siricā rubei coloris extendi iussimus, ne amplexus quidā cū uulneratæ membranæ labris oriretur, aliter eū non probamus: nec licèt huiuscemodi uulnera aut stupa, aut bombice, aut lana, aut filamentis lineis abstergere, sed tantùm linimento aliquo exiccante ipsa oblinire.

DE CEREBRO SAVCIATO.

ADVENIT interdū quòd medullaris cerebri substātia, mollis, alba, & uenularum plena, ac primariū mēbrū, in quo ratiocinatricis animæ sedes quiescit, uulneretur, & talis pasio, lethalis ferè ab omnib. medicis[a] iudicatur: attamen non ob id qui sic uulnerantur destituēdi sunt, nam extra spem nōnulli mirabiliter euasere; dictum est a Galeno[b] in desperata salute, Quanto itaq; satius est aliquid nōnulla fiducia vel cū periculo facere, q̃ spe adepta certò perire, Tanto ꝑfecto satius est potētibus ꝑsidijs pugnare, quàm nihil agere. & Celsus dicebat libro secundo capitulo decimo, In magnis morbis satius est anceps auxiliū experiri, quàm nullū, agentes siquidem, & si aliud non aduenit, saltē læti ægri moriūtur, dū sibi medelam non sine spe præstari uident. in hominibus, ait Hippocrates[c] qui uiriū robore sunt repleti, salutis spes perpetuò reperitur, nec ex toto huiuscemodi curationis possibilitas a medicis reprobatur. nam dicebat Hippocrates[d] uulnera magis lethalia sunt, quę in uenas crassas in collo, & inguinibus infligūtur, deinde quæ in cerebrū & in hepar, postea quæ in intestinum, & uesicam. Sunt autem hæc omnia perniciosa ualdè, non tamen ita ut nemo ex his euadat, uelut putatur: affirmat[e] etiam cerebrum sphacelari posse, & sanitati restitui. experimento etiam ab eo comprobatum est[f] in puella quæ de rupe cecidit, & læsi cerebri uaria symptomata apparuere, uoce destituta, iactatio aderat, uomuit ad noctem sanguinem multum, aquam difficulter deglutiebat, stertor, spiritus densus ueluti morientium, uenæ circa faciem distentæ, decubitus supinus, pedes tepidi, febris debilis, uocis interceptio, & superstes mansit. a Galeno[g] etiam hæc veritas confirmatur, ait nempe, Cerebrum vulneratum sæpius sanatum uidimus, & semel & bis in Smirna Ioniæ, uiuente adhuc præceptore Pelope, & erat uulnus satis memorabile, quod rarissime contingit. admirabile atque incredibile spectaculum, quod aliquando conspicati sumus, adolescentem uulnere in alterum anteriorum uentriculorum accepto superstitem fuisse, Dei, ut plerisque uidebatur, uoluntate. cerebrum enim

a ¶Li. 1. de morbis libr. de Coac. prænot. & 6. Aphor. 18. Cels. lib. 5. ca. de uul. mort. Gal. 6. Aphoris. com. 18. Auic. 4. 4. c. 2.
b ¶10. meth. c. 10.
c ¶Lib. 2. prædictionum.
d ¶Lib. 2. prædictionum.
e ¶Li. 2. de morbis. & 7. Apho. 51.
f ¶5. & 7. Epidemiarum.
g ¶8. de usu par. ca. 10. & 6. part. Aphoris. com. 18.

nec durum est, nec ex se mouetur, & illi manus, ac medicamenta adhibere possumus. ergo nisi circa eius basim, fuerit uulneratum, curari potest, etiam quod raro contingat, nec a Principe hæc possibilitas reprobatur. siquidem dicebat ipse [a] in vulneribus peruenientibus ad panniculum cerebri, accidit laxitas in latere uulnerum, & spasmus in opposito eius, & cum incisio non peruenit ad uẽtres, sed ad terminum uelaminis subtilis, est magis incolumis; cũ uero peruenit ad cerebrũ, apparet febris, & uomitus choleræ, & nõ est ex eis, qui sanetur nisi raro, ergò quis potest interdum sanari, quod etiam eius testimonio confirmatur, cum dicit [b] membra, in quibus cum cadit uulnus, augetur eorum nocumentum, & interficit ut plurimum, & fortasse non interficit nisi raró, sunt sicut uesica, cerebrum, renes, intestina minuta, & hepar, quamuis fieri sit possibile ut saluetur super ea, cum est leue. in corde autem non speratur salus, cùm in eo accidit uulnus; a Celso pariter dictũ est, seruari non potest. cui basis cerebri percussa est, multotiens nobilia membra sauciata, ait Paulus [c] & Auicenna [d] extra spẽ mirabiliter seruata fuere; quod etiã quamplurimi recentiorum clarissimi Medici, suis doctissimis scriptis approbarũt, ueluti magnus Guido de Cauliaco, Vgo Senensis, Theodoricus, Nicolaus Florentinus, Iacobus Carpensis, Nicolaus Massa, & Victor Trincauelius, Veneti omnes profectò Philosophi, & Medici Illustrissimi. adhuc Andreas Vexalius Bruxellensis, Ioannes Tagaultius Gallus, Vidus Vidius Florentinus, Petrusandreas Mattheolus Senensis, Gabriel Falloppius Mutinensis, Philippus Incrassia Siculus, Franciscus Valeriola Gallus, Antonius Musa Brasauola Ferrariensis, Alphonsus Ferrus Neapolitanus, Realdus Columbus Cremonensis, Bartholomeus Maggius Bononiensis, Antonius Camaltheus Gallus, Leonardus Botalus Astensis, Hieronymus Crassus Vtinensis, Ioannesbaptista Romanius, & alij, quorum uolumina apud nos extant; nos etiã & Venetijs, quæ nobis dilectissima patria est, hoc anno præsertim, & Feltriæ, ac alibi dum adhuc iuniores essemus uulnera meningarum, & cerebri sanauimus, & sanata vidimus, nec sumus decepti; nam plures actus anatomicos in humanis corporibus propriis manibus exercuimus, & quamplurimas ac propemodum innumerabiles caluariæ fracturas pertractauimus. Quorum fidelissimi testes esse possunt, excellentissimi patres D. Franciscus Longus, Leander Zarotus, Vincentius Prouincialis, Augustinus Gadaldinus, Tiberius Barbarus, Decius Pulcher & bonus, Ioannes de Franciscis, Ioseph Bonipertus, Bartholomeus Belatus, Aloysius Bognolus a Cruce, nepos, & nobis tanquam filius dilectissimus, qui à latere nostro uix vnquàm discesit, ac quãplurimi alij huius inclitæ ciuitatis Venetiarũ, philosophi ac medici ꝑclarissimi. Sed ad rem nostram redeuntes, dicimus, ꝙ si vulnus ad cerebri substantiam deuenerit, & patiens optimi roboris, ac bonæ habitudinis fuerit, collocato ipso in conuenienti, & obscuro loco, præmissis vniuersalibus indicationibus, prohibendus est ab eo omnis motus animalis, sicuti & corporalis, prohibendæ sunt locutiones nimiæ, suspiria, clamores, quæ ster nutamenta ciere possunt, & quæ mandendo dura sentiuntur. postmodum uulneris conditiones diligenter considerare expedit, & si quid præter ordinem contineat, nulla uiolentia, sed statim, euellatur. uerùm si euelli nequit, abstinere opus est, & totum naturæ committatur, ut id ex se emittat, aut commodæ extractioni præparet. Secus verò inquietudines magnæ, & mors in Empiricorum manibus, magno cum eorum dedecore sequi solent; ob id dicebat Auicenna, si apparent signa mortis, ab omni opere abstinere oportet, ne superueniat nobis locus sermonis stolidorum, cum hoc quòd parum conferimus infirmo; huiuscemodi vulnera nullo modo vt abstergantur aut lana, aut xylo, tangi possunt, ne acerrimi membranarum dolores subsequantur; & ille, [e] qui patitur in cerebro, & non loquitur, cum vsque ad tertiam ita remanet, & accidentia non minuuntur, neque augentur, tunc laudetur tertia, & expectetur septima, & non moueatur ante illud cum aliquo; nos uerò vrgente causa (nam quàm plurimæ humiditates assiduæ

in

a ¶ 1.3. trac. 3. cap. 14.
b ¶4.4. cap. 2.
c ¶Lib. 6. c. 88.
d ¶4.4. tract. 2. cap. 10.
e ¶Auic. 4.4. tracta. 2. c. 4.

in capite producuntur) vulnus vino albo decoctionis rosarum, myrtillorum ac betonicæ abluimus. & si dolor aliquis appareat, lac illico ab hubere emulctum, aut columbinus sanguis tepidus, aut aqua pimpinellæ probatur; membrana indè cooperiatur sindone rubeo, quod tingitur ex cocco uero, & non ex uermibus, oleo de Terebinthina, ac rhodomelle imbuto. reliquum oportet repleri lichinis tali medicamento madidis, aloes, myrrhæ, mastices, sanguinis draconis an. drag. ij. Terebenthinæ claræ unc. ij. aquę uitę vnc. j. misce. aut Recip. Terebinthinę aqua consolidę lotę unc. ij. aquę uitæ, syrupi rosati an. unc. j. pulueris olibani, masticis, myrrhæ an. drag. ij. mumię ex craneo, granorum hypericonis, sanguinis draconis an. drag. j. quæ terenda sunt subtilissimè terantur, & fiat medicamentum, ac super omnia, amplè uulnus contegatur emplastro ex Betonica, aut Diabotano, aut de gummi elemi: caput totum omphacino, aut rosaceo & myrtino irroretur, ac superpositis splenijs uino supradicto infusis, commodè fascijs leuiter inuoluatur, usque ad septimam sic quotidie agendum est; at si nulla corruptio, de qua sũmoperè uerẽdũ est, nullibi apparuerit, sola ardẽti aqua, rhodomelle, ac aloe, & myrrha contẽti, opus perficiamus, hoc obseruato vt topica medicamenta sauciata membrana potius, quàm cerebro secto, ficciora sint. nam affectæ partes pro uiribus in sua propria natura conseruari requirunt, ut cerebrum pręseruetur. nam eius substantia mollis, humida, ac dissolubilis, facillimè corrumpitur; nec curatio cogatur, sed ordinatè procedere decet, donec natura nobiles partes rectificando, totum opus expediat: nos uerò plures uidimus, qui ex tali affectu diu cannulum aureum, aut argenteum, in ipso cerebro tulerunt, ut continue humiditates effluerent, quæ, dum retinebantur, epilepticos motus, & diuersa symptomata producere apta erant. ob id in hac curatiua methodo & patientes, & diligentes esse oportet, quemadmodum Feltrię nos fuimus in curatione cuiusdam adolescentulę, quę cum a cuspide falcis, uulnus cum cerebri lęsione passa fuerit, ex quo terebrata caluaria, notabilis portio ipsius cerebri, exiuisse compertum est, transacto quarto mense sanitati fuit restituta: & in uulnere semper cannulum conseruauimus, ac vsque ad decimum quartum diem solo oleo de Terebinthina, & aqua uitę curauimus. inde vulnus guttatim tali liquore repleri iussimus, uini montani, unc. xx. succi betonicæ unc. 4. succi calaminthæ unc. ij. myrrhę, olibani, aloes, sanguinis draconis, centaureæ minoris, granorum hypericonis an. dra. j. pistentur quę pistari possunt, ac in subtilissimum puluerem reddantur, & omnia simul componantur, ac per triduum in vitreo uase bene obturato marcescant, postmodum lento & claro igne, donec tertia pars absumatur, bulliant, & adde mellis rosati unc. iiij. & parum adhuc bulliant, & ab igne uase detracto, adde aquæ uitæ. unc. vj. liquescant, & percolentur, & adde olei de Terebinthina unc. iiij. & in vitreo vase cera obturato optimè, & diligenter conseruentur; reliquum uulneris repleuimus cephalico puluere ab Auicenna descripto, ac desuper latam petiam lineam pluribus in locis perforatam cerato humano munitam adhiberi iussimus: cum uero perfectam loci rectificationem nouimus, solo melle rosaceo, ac cerato prædicto usi fuimus, & Deo fauente iuuenem sanitati reddidimus. uexabatur tamen quadam linguę balbutie, & oppositi brachii mollitie. longo quidem experimento nouimus omnes ferè ab his vulneribus Dei nutu liberatos, aliquo symptomate ex his, quæ cerebro affecto apparere solent, detineri. Oleum de Terebinthina sic paratur. Recip. Terebinthinæ claræ & odoratæ lib. iij. arenæ fluuiorum depuratæ, lotæ, & siccæ, aut uitri contusi lib. j. s. omnia in curua boccia cum suo recipiente ponantur, & boccia in uase terreo, inter quod & bocciã cinis in ea adsit copia, quòd nullo modo tangi possint, & lento igne, ne terebinthina tumeat, & infletur, fiat elambicatio, & quod primò distillat aqueum est, ac nullius momenti: quod secundò, coloris auro obscurioris, ac densioris substantię, optimum est, ac usui seruandum: quod tertiò, atrum & cœno simile est, probatur in uisceribus tibiarum antiquis,

quis,& cacohete. aut Recip. Terebinthinæ claræ lib.ij. laterũ recentium lib.s. masticis, styracis, an. unc. j. lateres igniti, oleo extinguantur. & fracti miscentur reliquis. & per lambicum tres vt dictum est excipiuntur liquores, quorum secundus & tertius optimus est: Hæc sunt quæ de simplici ac composito capitis vulnere in præsenti dicere decreuimus, ad honorem & gloriam Dei benedicti, qui sit laudatus in secula seculorum.

DE SYMPTOMATVM PROFLIGAtione. Cap. XV.

SYmptomata, quæ fracta caluaria contingunt, adeo sæua interdum existunt, quòd proprias causas superare videntur, ob id [a] interdum postposita curatiua methodo illis, veluti causis urgentioribus, & quæ maius minantur periculum, incumbere licèt; sunt itaque, & si minima, ac debilia apparuerint, præsertim in die aliqua significatiua summopere verenda; & illi admodum decipiuntur, qui de ipsis dimissa omni consideratione, curando simpliciter procedunt, nec ea, quæ meningarum, aut cerebri passionibus propria sunt, ab aliorum communibus, secernere valent; vnde multi hoc errore ducti ad sectiones, dilatationes, ac terebrationes inconsideratè procedunt; & hinc multa in dies oriuntur incommoda. natura, ait Galenus, [b] & morbi species ex propriis accidentibus dignoscitur. magnitudo autem ex eorundem vehementia; quare diuinus Hippocrates à vulneratis petere in primis iubet, vt nunquid mali, aut os, aut meningæ, aut cerebrum sub telo senserint, pernoscatur, & quantum sit videatur; nempe si sine sensu quasi dormiens iacuerit, si oculi obcæcati fuerint, si vertigo ipsum occupauerit, si incompositè locutus fuerit, si bilem vomuerit, & similia, ac si vera indicia sint cerebri vulnerati. nam tunc medicus his apparentibus ad operis celeritatem cogitur; secus verò prudenter agat, externa enim ac interna symptomata vt intemperies, & dolor magna fiducia tractantur, cum timore verò non nulla vt inflammatio, aut profunda corruptio, ob id nos primò de externis ac internis partibus affectis, quomodo in propria temperie conseruari debeant, & quomodo, si in contrariam lapsæ fuerint, restituantur, notis primò causis temperaturam transmutare potentibus, instituere decreuimus.

[a] ¶ Gal. primo ad Glauc. & 12. meth.

[b] ¶ 3. de crisi ca.4. & 5. de loc. affec. cap.7.

DE INAEQVALI TEMPERIE.

EXtraneae qualitates a Græcis discrasiæ, a Latinis intẽperies dictæ, non nunquàm vulnerato capite supernascuntur sine materia, dum qualitates tantum, aut ad calidum, aut ad frigidum, aut ad humidum, aut ad siccum alterantur, & simplices hæ qualitates ab empirico medico rarò considerãtur; multoties ab aliquo succo diuerso, præsertim tenui, & calido producuntur, qui a sui intrinseco supremas partes petere solet, & ad affectas sedes facillimè defluit, aut ratione doloris, aut a medicamento calido attrahente, aut a copia indumentorũ, aut ab ambientis potentia, aut imprudentis chirurgi inepta actione, aut a prauo victus regimine, aut a causa aliqua occulta. si ergo ad caliditatem intemperies inclinauerit ex rubore, aut colore florido, dolore, vesicatione, & loci caliditate deprehenditur; in vulnere sanies modica, tenuis, subrubida & acuta producitur; patiens a febricula non absoluitur. & inquietus apparet; tollitur hoc symptoma opportuna diæta, sanguinis missione, ac omni diuersionum genere, nempe clysteribus, frictionibus partium, quæ multum à vulnere distãt, cucurbitulis & ligaturis. nam sic nouæ fluxiones reuelluntur, & quod coniunctum est facillimè discutitur;

at si

at si decet aluum mollire patienti denuò medicamentum cologogũ exhibeatur, veluti Casia, Manna, aut syrupus rosatus, uel uiolatus solutiuus; & quia frequẽter affecta corpora cacochymia aut plethora uexãtur, uictus tenuis frigidus videlicet ac humidus instituatur uinum prohibeatur, inflãmata pars uiolaceo, ac rosacco tepido perũgatur; uulnus primis diebus rosaceo solo regatur, postmodum ex periclimenone medicamento lacte muliebri loto: quæ uerò ulteriorem frigiditatẽ adepta sunt dimittantur, ne præcepto Hippocratis [a] materia ad intima retrocedat; talia sint tamen quæ qualitatibus contrariis sedem inflammatam ad temperiem reducant, affectus [b] siquidem non curatur, nisi affecta sedes fuerit optimè disposita: Si uero aduenit quod solum in contusis uulneribus aduenisse uidetur, ut mala temperies frigida orta sit, locus albescit, aut liuidi coloris fit, frigidus est, non dolet, mollis apparet, & sanies tenuis & arida gignitur, nulla febris oritur, & somnolentus fit æger; tollitur hoc symptoma contrarijs qualitatibus, nempè calefactione facta [c] primo pannis calidis, aut uino tepido imbutis; topica sint temperatæ caliditatis, veluti emplastrum basilicon minus, citrinum, nigrum, regale, aut de gummi elemi; victus regimen mediocre, & vinum oligophoron, aut multa aqua dilutum sit. vt autem fluxa materia attenuetur, ac resoluatur, caput camomelino, ac rosaceo completo irroretur; &, si aluum euacuare expedit, electuarium lenitiuum, aut catapotiæ cochiæ probantur: si verò humiditas multa locũ obsederit ex mollitie nota, quæ ad tactum percipitur, ex aliqua eleuata dimensione circa vulnus, cuius labia laxa sunt tumida & decolorata, ac sanies multa & tenuis uidetur, suo quoque contrario profliganda erit; quare siccantium medicamentorum vsus commendatur, præsertim fotus ex uino nigro, betonica, stœcade, rosis, myrtis, balaustiis, & aristolochia bullito: localia parantur ex pulueribus cephalicis tertij aut quarti ordinis; probamus medicamentum ex Isi solo, aut alteri admixto; cibaria sicca sint, & vinum pauciferum, ac, vt decet, euacuationes innouẽtur: Sicca apparente intemperie aut ex aeris qualitate, aut ex medicamentorum potẽtia, aut ex assidua febre, aut ex cibi penuria, nulla aut pauca in vulnere concoctio producitur, uulneris labra depressa videntur, coloris pallidi, cum vicina siccitate manifesta, tunc ea medicamenta tempestiue applicantur, quæ temperatè humectant; expedit igitur caput oleo communi, aut rosaceo tepido oblinire, aut decocto ex maluis, violis, & meliloto in vino albo tenui, stupis in eo madidis cooperire; prodest etiam ad siccum locum aliunde humiditates attrahere, ac obstructiones aperire; vulnus curetur medicamento ex Terebinthina, luteo oui, & multo oleo rosato, aut vnguento ex matresylua, corticibus thuris, & sepo hircino; ratio victus satis lauta sit, euacuationes nõn probantur, nisi adhibitis clysteribus. Intemperies igitur omnis, quæ exterius apparere solet, his indicationibus ac remediis tollitur, præsertim si uulnus quoad ea quæ circa ipsum pertinent, rectè se habere videatur, omni seruata consideratione, ne internæ partes afficiantur. nam plerunque cruciari solent, & inde inflammatione affici, & alia accidentia & fortiora & sæuiora demonstrantur, febris intenditur, capitis dolores augentur, rigores inordinati perseuerant, & conuulsiones oriuntur. vltimò alienant, qui sic affecti sunt, & tandem moriuntur.

a ¶Li. 1. de morbis in principio & 6. Aphor. 25.
b ¶Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 3. meth. cap. 8. & 4. meth. c. 2. Auic. 4. 1. c. 28. & 1. 3. trac. 2. ca. 26.
c ¶Cels. libr. 5. cap. de ulc. caco. Gal. 3. meth. cap. 4 Paul. lib. 4. cap. 38.

DE DOLORE.

INTER accidentia sæua, quæ vulnerato capite suboriuntur, dolor est; siquidem in eius remotione temporis latitudinem non expectat, si potens est, [a] etiam si purum ab excrementis totum corpus fuerit, fluxiones irritat. particula nanque, quæ dolore affligitur, sanguinem ac succum diuersum ad se trahit, copiosiorem scilicet, quàm sit illi ex usu, unde inflãmationes in ea frequenter excitantur; uehemens dolor [b] febrem adducit, repentinas [c] facit mutationes,

a ¶Gal. 2. de diffe. feb. ca. 11. 5. Aphor. com. 32. 3. meth. c. 4.
b ¶Gal. 2. de comp. m. in genere.
c ¶Gal. lib. art. par. m. c. 88.

tiones, uirtutes[a] prosternit, digestionem corrumpit, somnum tollit, & est caussa mortis, ob id inter acuta symptomata numeratur, cui, dum apparet, omni studio incumbendum est: quàm plurimæ sunt causæ, hoc symptoma in uulneribus capitis commouere potentes, nempe mala temperatura, quæ [b] dum uiolenter continuum aut alterat, aut soluit, dolorem operatur, natura pariter, ac partis læsę compositio dolores promouet, ut sunt tempora, ubi musculi illi, quos græci crotaphites, & latini temporales uocant, locãtur, quapropter Hippocrates omnia loca capitis secare iubet præter tempora, inquit ipse, ubi caput incidendum sit, cæteræ eius partes tutò inciduntur, tempus & regio superior iuxta uenam, quæ per tempora fertur, hic inquam locus scalpello attingi non debet; eum enim, qui incisus fuerit neruorum distensio præhendit: acria etiam & acuta medicamenta dolores mouent; idem facit aliquod extraneum in uulnere contentum, aut aliquod os pũgens, aut grauans, aut praua patientis diœta, aut aliqua causa occulta. Tollantur igitur causæ, quæ sensibus subiiciuntur, ea ratione, qua tolli possunt, hoc seruato ne noxa aliqua nobilibus contribuatur. si uerò abditæ fuerint, optimum in his, nisi ætas prohibeat, & uis uitalis imbecilla appareat, curationis initium a sanguinis missione molliri, & congruis superfusionibus in capite uti, lanas oleo dulci, aut rosaceo madidas ipsi circumponentes; at si prohibeatur propter horum aliquid, ueluti ætatẽ, aut uirium imbecillitatem, aut etiam propter utrasq; sanguinis detractionem tentare, clystere uentrẽ euacuabimus, & omnibus modis materias reuellemus, abstinere tales oportet a uino, & cibi satietate, præsertim si febre afficiuntur. Alteram doloris causam, quæ sub occulta dispositione continetur, Paulus,[c] & Auicenna[d] assignare uidentur; fit enim in eo ictu, qui in capite etiam aliis ex causis fieri uidetur, in quo continuitate cutis integra existente, ortus abscessus cum sectus fuerit, offensam ibi hominis caluariam fuisse repertum est, qua ratione dolores etiam acuti pręcessere, donec causa absumpta fuerit: porro [e] si aliquid inflammationis pericranij communione, quam per suturas cum dura mẽbrana habet, etiam intra caluariam transmissum fuerit, eiusmodi capitis dolor periculo non vacat: quibus etiam dispositio intra caluariam est his ad oculorum radices dolores perueniunt, & sępe moriuntur, ob id quia oculorum tunicę à membranis cerebri oriuntur: cęterum non rarò accidit in ruinis ab alto aliquam cerebri aut membranarum particulam abrumpi: quod ubi contingit adhuc magis capitis dolor uehementior euadit, & dispositio tota curatu difficilior fit, & periculum præsentius & uehementius ostendit. Ait Hippocrates, [f] si uenę circa cerebrum sanguinem superuomuerint, ac cerebrum calefecerint, febris emergit fortis, & dolor ad tempora, & sinciput, & posteriorem capitis partem extenditur, & aures tinniunt, ac flatu implentur, & nihil audit, & anxius est, & se ipsum prędolore iactat, hic quinta aut sexta die moritur: secus uerò de uenis in cerebro credit Aristoteles [g] sub his uerbis, Cerebrum omnibus priuatum sanguine est, nec uenam intra se ullam continet, & ad tactum frigidum natura est: interdum [h] doloris causę externę sunt, nempè indumentorum copia, & cataplasmatum natura, & simile pręsertim in his, qui calidi cerebri sunt, nec pondus in capite ferre possunt; ignis ex carbonibus, mali odores, uapores putridi, flatus australes, rumores, strepitus, & clamores caput lædere solent: nonnulli etiam consortii lege, si exiguus quidam in uentriculo, & magis in eius orificio humor acris collectus fuerit, illico capite dolent: eodem modo multi à cibo diutius abstinentes offenduntur. augescit enim ipsis propter longam inediam talium humorum prauitas: curare igitur eos, qui sic infestantur oportet, nihil capiti admouentes; siquidem neque vllum peculiare affectum sustinent, sed corpus conuenienti nutrimento nutrire, aut noxios uentriculi humores celerrimè euacuare, & omnem manifestam causam remouere: in omni dolore a causa interna, ait Rasis, qui perseuerauerit, corpus fluxibile reddatur, cibus detrahatur, & uinum ex toto prohibeatur: & si inflammatio

nis

a ¶Auic. 4.1.c. 30.

b ¶Gal. 2. de loc aff.ca. 5.12. meth. cap. 7. 2. prognost. cõ. 1. lib. art. par. m. cap.80.

c ¶Lib. 1.c. 90.

d ¶Ca. de frac. cran.

e ¶ Gal. 2. de cõp.m. ſm loc.

f ¶Li.2.de morbis.

g ¶1. de nat. anim.cap.16.

h ¶Lib. de Cal. curat.lib. de fracturis.lib.de off. Medici.

nis initium apparuerit, sanguis mittatur, & clysteres acuti administrētur; sic enim vires ualidiores redduntur, vt doloris causas per sensibiles, aut insensibiles euacuationes absumere possint, ueluti per secessum, aut lotium, aut sudorem, aut uomitum, aut aliquem abscessum, dum tales alicui facili euacuationi paratæ fuerint: porrò uires ualidas reddunt quies, somnus, cibi boni, facilis concoctio, & leues frictiones, quę postea per poros cranij, & angustos meatus insensibiliter dolorum causas discutiunt, nec ab re interdum est caput leui oxychrodino perungere, aut, ut ipse Rasis inquit [a] cataplasma applicetur ex succo foliorum salicis, myrti, oleo rosato, uino nigro odorifero, myrrha, sertula cāpana, calamo aromatico, alumine cameno, & boloarmeno, aut ex folijs myrti, mentastri, uitis, & sampsuci. Hęc omnia Auicenna [b] Arabum auctoritate approbauit in soda sine vulnere, & inquit, fortasse contentus eris oleis, & rectè agit, qui eis utitur tepidis. His remedijs dolores capitis, dimissis narcoticis, id est stuporem inducentibus medicinis, tolli solent.

a ¶Ad Alm. ca. ult.

b 1.3. tra. 2. ca. 26.

DE INFLAMMATIONE EXTERNA.

VVLNERATO capite si qua externa inflāmatio suboritur, ferè semper a bilioso sanguine gignitur, cū talis humor sui natura suprema petat, & raro alter humor huic sedi præter quā in contusis noxam pręstat. siquidem pituita in eis defluere apta est: cum igitur alicuius fluxionis initium demonstratur, & ne locus inflammetur timor adest, quod [a] dignoscitur ex colore loci, calore, dolore, & dimensione, causa tum efficiens, tum materialis illico perquiratur; nam eæmet esse possunt, quas in internis affectibus descripsimus: quapropter si qua fuerit nota tollatur. secus uero inflammationis tempus consideretur ut loco, & tēpore præsidia adhibeantur. nam [b] uulnera curari nequeunt, nisi finita inflammatione. in hoc autem diligens Medicus requiritur, ne naturę operationibus aduersetur, quod est pręceptum Hippocratis [c] dum inquit, quę ducere oportet quo maximè natura vergit per loca conferentia eo ducere, ob id motus omnis cōsideretur. si enim [d] erysipelas, & vnaquæque inflammatio ad extra uerti bonum sit, apocrustica, id est quæ repellunt, & prohibent, dimittantur; porrò tale initium prohibendum est diæta & euacuatione. Sic enim præcipit Hippocrates [e] dicēs, Vbi autem in vulnere capitis siue sectio adhibita sit, siue non, tumor rubicundus, & ad erysipelatis naturam accedens, in facie, atque oculis, uel utrisque, uel alterutro oriatur, isque tactus doleat. febris item superueniens, & grauis horror. vlcus verò quoad carnem pertinet rectè se habere uideatur, os, & quæ iuxta ulcus sūt rectè procedant. excepto faciei tumore, cui nullus alius error in uictus ratione adijciatur, aluus homini ducenda est, dato medicamento, quod bilem moueat: post purgationem febris cessat, tumor finitur, & sanitas restituitur. Sed, cum medicamentum datur, æstimandæ sunt vires hominis, vt valeant. Nec quidem hoc casu expectanda est materiæ concoctio, nihil de sanguinis missione, pura bile peccante, memoriæ ibi prodidit Hippocrates, sed alibi [f] si tumor a materia, aut mixta, aut crassa prodiderit, sanguinem mittit. insuper humores qui adhuc supererint, quieti, serapijs, decoctis, frictionibus, clysteribus, & conuenienti diæta, seruari debent. Topica sint oleum rosaceum: nam de eo dicebat Galenus, [g] rosaceum verò vtpotè eius natura oleì, rosæque in medio est, in inflammationum augumentis optimum est remedium, at si inflammatio ad consistētiam deuenerit, & partes vulneri proximas occupauerit, tunc quod fluxum est discutiatur, & quod fluit reprimatur. tunc ergò rosaceum & myrtinum una probantur, aut cataplasma tale applicetur Recip. medullæ panis aqua maceratę, & addito puluere rosarum, myrtillorum, violarum, betonicæ, & oleo rosato fiat emplastrum: & si tumor ad delitescentiam inclinauerit, caput totum rosaceo maturo, & camomellino tepido pluries

a ¶Gal. 14. meth. cap. 9.

b ¶Hipp. lib. de Vlceribus & li. de fracturis. Ga. 4. meth. cap. 6. Auic. 4. 4. ca. 3.

c ¶Lib. de humoribus & 1. Aphor 21.

d ¶Hipp. lib. 1. de morbis & 6. Aphor. 25.

e ¶Lib. de Cal. curat. Gal. 4. meth. cap. 6. Paul. lib. 6. cap. 90.

f ¶Lib. de fracturis.

g ¶2. de comp. me. ſm loc. ubi de soda a pcuss. & 3. de s. m. c. 16.

ries irroretur, aut emplastrum adhibeatur ex floribus rosarum, meliloti, betonicæ, camomillæ an. m. j. farinæ fænugræci, hordei, seminis lini an. unc. ij. rob. olei rosati an. q. s. misce & fiat emplastrum: discusso tumore accidentia minuuntur, & tūc discutiēdi, & exiccandi, indicatio est opportuna. igitur inuncto capite rosaceo & masticino, tale applicetur emplastrum. Medullæ panis, pulpæ passularum an. unc. ij. florum camomillæ, meliloti, rosarum, sticados an. unc. s. farinæ fabarum, hordei, fænugræci an. unc. j. mellis crudi unc. ij. lixiuij clari q. s. & fiat emplastrum: si autem materiæ copia in aliquo sinu coaceruatur agente in ea calore mixto ex naturali & præter naturam, ad suppurationem tendit, quod cognoscitur auctore Hippocrate ex eleuata dimensione, febre, & dolore, tunc sedis affectæ uis corroboretur, & innatus calor reseretur, ne difflari possit, & tunc triapharmacum quod & macedonicum uocatur a multis [a] probatur. paratur ex aqua communi, oleo oliuarum, & farina triticea; aut ex farina triticea, decocto caricarum, passularum, & foliorum maluæ, rosaceo, & adipe suillo: concocta materia in decliui parte exitus fiat, & ea obseruentur, quæ capite octauo explicauimus. uulnus hoc interim opportunis indicationibus regatur. Et hoc unum perpetuò obseruandum est, quod a Chirurgis non obseruatur, nisi ab his, qui hippocraticam methodum sectantur. quòd non raro aut ab aere, aut medicamento erodente, aut inepta operatione pericraneum inflammatur, & consortii lege interior meninx afficitur, & sæua occurrunt accidentia, & mors, uulnus decoloratum redditur, labra tenuia fiunt, & ab osse separantur, tunica languet, febris augetur, sanies aquea fit & mali odoris, inde delirium sequitur, conuulsiones gignuntur, vltimo mollificationes subsequuntur & mors.

a ¶Cels. li. 5. c. 1. Gal. 6. Katageni. & 2. ad Glau. Auic. 4. 4. ca. 3. Auer. 5. collig. cap. 5.

DE INFLAMMATIONE INTERNA.

CUM [a] cerebrum, aut eius membranę inflammatione vexantur, dolor totum caput occupat, ea maximè parte, qua inflammatio constiterit; aures sonitu replentur, auditus hebescit, & venæ temporum extentæ sunt, & pulsant, febris continua augescit, pulsus durus apparet, rigores inordinati perseuerant, & dolor nunquam cessat, oculi rubescunt, facies nigrescit, lingua aspera fit ac pustulis repletur, uulnus liuescit, nec proprium seruat colorem, & saniem modicam ac tenuem emittit, & carnem sale conditam repræsentat: laborans mente non constat, distensio in altera corporis parte supernascitur, attonitus fit, & moritur: si vero inflammatio anteriorem capitis partem occupauerit, potentia imaginatiua corrumpitur, & tunc [b] patientes manus ad faciem admouent, ut inde quidpiam superuacuè inquirant, aut frustra muscas venantur, aut festucas colligunt, aut de veste pilos euellunt, aut de pariete paleas, & falsa perpetuò imaginantur: si autem mediam sedem percusserit, cogitatiua virtus destruitur, vndè patientes facillimè irascuntur, incomposite loquuntur, rident, somno priuantur, & si dormiunt aut ignem, aut ignitas res videre imaginantur, a somno timentes surgunt, & fascias, quibus caput auolutum tenebant, lacerant, medicamenta abijciunt, & vulnus frigido aeri obijciunt, quod exiccatur, & patientes moriuntur: cumque posterior pars inflammatur, memoria perturbatur, facillimè obliuiscuntur quicquid tunc dixerint, aut petierint, aut ostenderint; at si tota regio capitis accenditur, accidentia omnia, aut maior eorum pars apparere solent, quæ omnia nō illico, sed tractu temporis dignoscuntur. Harum inflammationum uariæ sunt causæ [c] nēpe, os aliquod meningas pungens, aut lacerans, aut frigus, aut cibi multitudo, aut vini potus, aut praua chirurgia, aut dispositio aliqua occulta, ueluti interior fractura uenularum occultarum, aut materiæ copia super meningas contentæ, aut acris humoris quædam fluxio, interdum a uicinis partibus transmissi, aut ibi geniti, quæ omnes causæ aut per se solę, & singulatim, aut commixtè hos prauos affe-

a ¶Hipp. lib. 3. de morbis. Gal. 3. Inter. cap. 3. Aet. ser. 6. c. 25. Paul. lib. 3. c. 7.

b ¶Hipp. 1. progno. c. 26. Auic. 1. 3. trac. 3 ca. 2.

c ¶Gal. 8. de usu par. Paul. li. 6. c. 90. Auicen. 5. 4. trac. 3 c. 1. Rasis. 29 conti. c. 2.

ctus producere aptæ sunt, quorum initium, vt ait Auicenna [a] dignoscitur, quia si in illo, qui habet hoc impedimentum, apparet febris, & conturbatur intellectus tunc iam incipit apostemari. augumentum vero ob rigorum vehementiam. nam dicebat Princeps [b] Et quandoque accidit rigor, propterea quia refugit calor ad interiora sicut fit in apostematibus intrinsecis, & sunt rigores perseuerantes, quibus intensior calor non subsequitur; porro si talis inflammatio in panniculis orta, calida fuerit, a Græcis [c] phrenesis, ab Arabibus [d] Sirsen, & Karabitus, & a Latinis membranarum inflammatio vocatur aut cerebri, potissimum membranarum, ob id quia venarum ac arteriarum maiorem copiam concinnent, & earum substantia densior est; quare facilius inflammationes ferre possunt: cerebrum uero dum affligitur quia molle, humidum, frigidum, ac dissolubile, non nisi a potentissima causa occupatur: hac ratione sphacelo interdum corripitur, & illico mens turbatur, & vita perit; quod illi occurrit, dum in eo extra uenas sanguis effunditur, ac extra uenas continetur; & ideo hæc phrenesis vera non est, sicuti velaminũ inflammatio, quæ in eius initio curari solet causam remouendo, si sensibus subiicitur: si uero occulta, absumatur omni diuersionum genere, & sit tua solicitudo, & finis in intentione ad hoc, vt dolorem sedes, ait Auicenna, inquantum potes, & elonges materiam a loco læso, aut cum euacuatione, aut attractione ad cõtrarium, ut non apostemetur: primum ergo quod te oportet facere, est phlebotomia cephalicæ, aut nigræ: si autem est repletio, oportet ut utaris clysteribus acutis saltem cum pulpa coloquintidæ: & si intensa apparuerit febris, clystere æquabis: primò ergo sanguis mittatur a propinquiori sede lateris vulnerati; interdum ẽt, auctore Paulo [e] sub lingua, si materia fuerit subtilis; cibus minuatur; uinum ex toto detrahatur, materia diuertatur frictionibus, cucurbitulis, ligaturis, & clysteribus. localia uero ea sint, quæ in inflammationum initio probatur, nempè oleum rosatum rude, siue omphacinum tepidum: in incremento inflammationis in auribus ea, quæ caliditatem remittunt, instillare oportet, sicut est rosaceum, & uiolaceum oleum; occipitium, spinam, ac subascellia rosaceo, ac gallinæ pinguedine humectare, &, si decet, caput totum cooperiatur cataplasmate ex farina hordeacea, seminum lini, oleo rosato, & sapa, calida omnia dimittantur præsertim indumentorum copia: siquidem immoderatus càlor ex multis pannis, stupis, pelliceis, calidiori conclauio, calidioribus medicamentis excitari solent. ob id Hippocrates in his nec fascias tantum applicare ausus erat: si autem inflammatio perseuerare videtur, quod dignoscitur ex symptomatũ fortitudine & augumento, & nihil prohibet, medicamento, quod bilem purgare possit, patientem euacuare expedit, & illud probatur quod validum & leue est. validum nempe vt a capite diuertat & euacuet; leue vt semel, aut bis tantum purgare possit absque caliditate & violentia. nam dictum est ab Hippocrate [f] febricitantis caput ne purgato, ne furiosus fiat; calefaciunt enim caput pharmaca purgatiua, nã si ad caliditatem febrilem accedit, id ꝙ in medicamẽto est, insaniam facit. ob id dicebat Auicenna, si apostema calidum perseuerat, & non est aliquod, quod prohibeat sumere medicamentum solutiuum soluens semel, fiat illud. nam sic præcipit Hippocrates; attamen in nouis Auicennæ correctionibus ab Andrea Bellunensi nuper in lucem editis, dictio illa semel non legitur, & textus ille sic sonat, si apostema calidum perseuerat, & non est aliquod quod prohibeat omnino sumere medicamen solutiuum, fiat illud. nam sic præcipit Hippocrates; quod etiam affirmat Paulus sub his verbis, si perseuerat inflammatio, & nihil aliud prohibet, medicamento, quod bili ducendæ est, purgare ipsos Hippocrates præcipit. igitur in antiquo Auicennæ codice dictio illa, semel, tollatur, & eius loco, bilem, ponatur, vt una cum Hippocrate, & Paulo sententia intelligatur; siquidem ratio hoc demõstrat, non enim medici munus est pharmacum exhibere, quod semel, sicut bilẽ, euacuare posit. posset fortassis textus ille Auicennæ si intelligi, si inflammatio perseuerat

a ¶1.4. trac. 2. cap.26.

b 1.4. trac.2.c. 26.

c Gal.3. de loc. affec.cap.5.2.de sympt. caus. ca. ult.

d Auic. 1.3. tracta.3.cap.1.

e ¶Lib.3. ca.7. Auic. 1.3. tract. 3.cap.4.

f ¶Lib. de loc. in homine. & libro.de medic. purgan.

seuerat,& nihil prohibet,semel sumere medicamentum quod bilem soluat,fiat illud;& vnum notare expedit, quòd Hippocrates bilem euacuat vulnere bene se habente,sed facie inflammata tantum,& ignis sacri speciem referente,& nihil de cerebro,aut meningis inflammatis memoriæ prodidit.hac de causa multi sanguinis missionem,& clysteriorum vsum in affectibus intrinsecis magis,quàm pharmacum approbarunt;attamen vrgente causa bilem expurgandi medicamẽto aliquo eradicante vti non expedit, veluti antiquorum mos erat, sed id lenitiuum omni caliditate expoliatum sit,ut est casia,tamarindi,mirobalani,manna,reubarbarum, aut syrupus rosatus solutiuus,aut simile medicamentum benedictũ,quod ui mouere non posit,ne materiæ crudæ moueantur, & ad affectam partem concurrãt. siquidem [a] scammoneata sic corrigi minimè possunt,quin primariis, ac nobilibus membris noxam inferant,& quæ ui euacuant uentriculum offendũt.inde praui gignuntur humores,qui,si euacuationi apti non fuerint,conturbantur,& mouentur,& ad affectas partes facillimè ascendunt, & capiti nocumentum afferunt; &,vt ait Hippocrates,insaniam producunt,id est phrenesin,& membranarum inflammationem.hac ratione Galenus [b] in acutis morbis medicamentum eradicatiue euacuans dari prohibet,nec ob id tantum,quòd morbus acutus est: sed quia perpetuò febris adest,quæ augetur, & vapores mali caput petentes inflammationes excitant.porrò [c] felices euacuationes cognoscuntur concocta materia; concoctiones [d] uerò non nisi in cronicis expectantur, hac ratione præclarissimi medici cerebro inflammato magis phlebotomiam,quàm pharmacum approbant,in cacochymis a mediana,in plethoribus a capitali uena eiusdẽ lateris.sic enim Hippocratis [e] methodus seruatur,si qualia oportet purgari purgentur, confert, & facile ferunt, si contra difficulter. porrò secta uena,sanguis in ea copia mittatur, quæ desideratur;secus uerò a pharmaco qualecũq; fuerit id euenire solet.ideò in Aphorismis scriptum est [f] in acutis passionibus raro, & in principiis medicinis purgantibus uti.quare dicebat Galenus, [g] si minus quidem auxilium per sanguinis missionem,quàm per purgationem sequitur in morbis acutis, securius tamen multò existit,immò nullum ex eo quod per sectionem venæ fit periculum impendet,eo discrimen maximum subeunte,quod per purgationem tentatur,& potissimum si laborantis naturam expertus quis non fuerit,nempe difficulter alii natura purgantur,alii modico assumpto medicamento copiose.si enim hominis naturam non noueris, metus est ne plus iusto euacues; quæ omnia in acutis morbis magnas pariunt offensas.id ergo sequitur, quod ab omnibus [h] medicis in fracturis caluariæ probatur,quòd,signis inflammationis apparentibus, clysteribus, ac sanguinis missione vti debeamus,potius quàm pharmaco euacuante. sanguis igitur ex cubitu mittatur,interdum ex naribus,aliquando etiam ex fronte,aut ex uasis linguæ subditis,cumque inflammationis causa materialis aut mixta, aut crassa fuerit,quod dignoscitur ex tarditate,ac symptomatum imbecillitate,tunc clysteres ex hiera,aut electuario lenitiuo laudantur.&, si intensa febris non apparuerit, auctoritate Rasis, [i] & Auicennæ [k] pilulæ cochiæ summopere probantur; ualent profectò,quibus nos magno cum honore pluries usi sumus: optimum pariter remedium est sanguinis missio ex uenis podicis,quas hæmorrhoides græci uocãt: ac occipitio hirudinum applicatio, siue earum post aures aut temporibus appositio.Hæ operationes a diligenti chirurgo secernendæ sunt, & secundum opportunitatem eligendæ,& in omni euacuandi modo,ætas,ac virium robur,sexus, exercitium,ac temporis constitutio,primò considerari oportet.

a ¶Cels. lib. 5. cap. 1.
b ¶2.reg.ac.cõ. 11. & 12. & 1. Aphor. com. 24
c ¶Hipp.lib.de humoribus. & 1.Aphor.22. Gal.1 de cris. cap.8.
d ¶Gal.1. Aph. com.24.3.Aph. com. 16. Auic. 4.1.cap.3.
e ¶Lib. de medic. purgan. 1. Aph. 15.4.Aph. 3.& 5.& 6. Epidemiarum.
f ¶1.Apho.24.
g ¶2.reg ac.cõ. 11.
h ¶Hipp.lib.de Cal.cur.Cels li. 3.cap.18.Gal.2. meymir. Oribasi.lib ar. cur.ca. 6.Aet.lib.6.c.2. Paul. lib.3. c.6. Serap.1.bre.c.2 Rasis 1.conti.c. 4.& 6. ad Alm. cap.ult. Auic.1. 3.trac.2 c.26.
i ¶9. ad Alm. cap.1.
K ¶1.3.trac.2. cap.26.

DE MEMBRANA ET CEREBRO EXTVBERANTE.

POST [a] chirurgiam,aut aeris frigiditate,aut mala diæta,infrigidatur uelamen subcingens,& tumet sic,quòd craneum extuberat, & extra eminet; & hæc passio a Galeno [b] fungus uocitatur,ob id quia parui,ac rubei fun

a ¶Paul. li.6.c. 90.Auic.1.3.tr. 3.ca. 14. & 5.4. tr.3.c.1.
b ¶1.de loc.aff. circa prin. & 3 Epidemiarum.

gi imaginem præ se fert: a Principe in ueteribus traductionibus, futratem, & futũ ratim, interdum etiam addito articulo Alfaturatim. in recentioribus uerò, arabicè Alchatara, Fater, & Fatera, quod fungum significat. excedit hic tumor ossis crassitiem, ac interdum cutis superficiem: in membrana grauitas percipitur, & eius motus deperditur naturalis. sæpe huic morbo extensiones præcedunt, & sæua alia symptomata, & mors; oritur nempe craneo fracto, si meninga, quæ cerebrum custodit, sauciatur, aut alteratur: at quia, utplurimum in hac curatione operationes omnes frustratoriæ sunt, Alfutraten uocitatur. capite enim uiolato, membrana interdum inflammatur, neque repelli potest quod concurrit, neque facile extrahi, quod super ipsa collectum est. ea de causa timẽda est talis inflammatio, licèt alioquin caput, cum superius sit recte locatum & non pendeat, non ita humorum concursum admittat. cumque talis tumor apparuerit, si ex manifesta causa initium traxerit, ea protinus amputanda est, si a frigido aere, alteretur ad calidum, si a medicamentorum qualitatibus, permutẽtur, si ossis angustia id effecerit, amplietur, si praua uictus ratio, corrigatur: uulnus ac membrana uino albo odorato tepido abluatur, leuiterque siccetur. postmodum sindone rubeo oleo de Terebinthina, ac aquæ uitæ imbuto cooperiatur. inde superposita lata petia eodem medicamento tincta, ac capite rosaceo, & camomellino oleo inuncto exiguam stupam uino nigro, & rosaceo madefactam toti capiti circumponemus, adhibita diligentia ne membrana grauetur. postea latiore utemur ligamento, neque hoc astringẽte, sed ut medicamentum tantum retineatur. Celsi [a] uerò testimonio si membrana ex inflammatione intumuerit, infundenda erit rosa tepida, si usque eo tumebit, ut super ossa quoque emineat, coercebit eam bene trita lenticula, uel folia uitis contrita, & cum recenti butyro, uel adipe anserino mixta, ceruixque molliri debebit liquido cerato ex irino facto. Paulus uerò membranã prius fouet decocto altheæ, seminum lini & fœnugræci, cui si maluam, & uiolariam addiderimus, optimum erit. nostrates autem medici hoc approbant emplastrum Recip. Florum camomillæ, meliloti, betonicæ, rosarum an. m. j. squinanti, linguæ passerinę an. m. s. seminũ fœnugræci unc. j. omnia in brodio capitis Veruecis bulliant, postea colẽtur, & exprimantur. & Recip. farinæ hordei, corticum tritici an. vnc. ij. pulueris rosarum, meliloti, sticados, betonicæ an. vnc. 5. olei rosati, myrtini, rob. an. vnc. ij. prædicti decocti q. s. pro emplastro, nam non rarò hi tumores flatu replentur. quod Alexã der Tralianus [b] annotauit, quærens an flatus sit, an cerebri substantia, an materia diuersa, & asserit nullo modo cerebrum esse, ob id quia interdum a debili medicamento tumores isti discutiuntur, quod non ita eueniret, si cerebrum adesset. valdè enim diuersa ab eo est materia fungi. siquidem cerebri substantia nõ ita relaxatur, quanuis mollis, & laxa fuerit, nec, vt alia excrementa, in aquam dissoluitur. & hinc error maximus oritur. nam imprudẽtes nulla habita ratione de tumoris essentia, eum resecant, & membranam offendunt. igitur magis rectum est, vt ex se cadat, aut discutiatur si potest. si enim inflãmatur, sic vt corrumpatur, quod corruptum est separetur. nam operatio hæc admitti solet. & si qua fuerit difficultas, totum opus naturæ committatur. Generatur Fungus utplurimum frigefacta membrana, aut frigida humiditate repleta, quæ, dum attenuatur, agente calore debili flatum producit; cumque per angustum callẽ talis causa exire cogitur, quæ in neruea membrana continetur, a frigido aere alterata, extra craneum tumorem efformat, qui fungi effigiem representat. hunc interdum, si discuti nequit, ferro aperire expedit, vt materia euacuetur, ne fiat vomica; quod felici successu pluries factum est; atque qualicunque euacuata materia, sinus & vulnus vino decoctionis rosarum, pimpinellæ, betonicæ, ac minoris centaureæ abluatur, addito rosaceo melle & si dolor molestiam inducit. humano lacte ab hubere emulto. inde tali regatur medicamento. Recip. Terebinthinæ claræ vino albo lotæ vnc. ij. aquę vitæ, mellis rosati an. vnc. j. myrrhæ, aloes granorum hypericonis an. drag. j. ceræ parum

a ¶Lib. 8. ca. 3.

a ¶Lib. 2. problem. 86.

rum pro molli vnguento: repleto vulnere, leuiter tamen, lata petia ex vnguento de gummi elemi, & diabotano, aut de betonica cooperiatur; procedatur sic, donec aliqua naturæ significatio, aut ad mortem, aut ad vitam apparuerit; & si ad vitam, dimissis vnguentis, & humido quocunque, aridis cephalicis vti decet: si autẽ membrana nigruerit, melle rosaceo solo vtemur; quod si non iuuat, medicamẽto Iside interdum, & ægyptiaco tutò vti decet; si uerò nigredo non cedit, calorem illius partis emortuum iudicabimus. Adhuc notare oportet, quòd interdum quædam mollis caro adeo concrescit, vt similis tumoris formam præ se ferat, quæ vnguentorum applicatione augetur; quare tunc ad ea, quæ valde siccant, deuenire opus est.

DE FEBRE.

Febris, quæ [a] apostema comitatur, quod alicui membrorum nobiliũ incipiendo innascitur, mala est, & illa peior, quæ sequitur ad inflammationem panniculorum cerebri. ipsa nanque est febris phrenesis; dictũ est a principe [b] in illo, qui patitur sodam a percussione, si apparet febris, & conturbatur intellectus, tunc iam incipit apostemari, & si [c] vulnus peruenerit ad cerebrum, & apparet febris, & vomitus colerę, nõ est qui sanetur, nisi rarò: potest quippe interdum non multo timore in caluaria fracta febris oriri, præsertim in æstate ante septimam, & in hyeme ante decimam diem, aut ratione doloris, aut animi affectuum, aut bilis motus, aut longæ inediæ, aut dum pus conficitur, aut retẽtis corporis excrementis, aut si aliquod extrinsecum apparuerit, erysipelas: concentratur interdum natura in his motibus expulsiuis, & rigores subsequuntur, postea florido colore locus alteratur, & febris quiescit, nec ob id vulnus eo modo exiccatur, sicuti in occulta inflammatione, tunc enim febris ardens perpetuò patientem affligit, & rigores inordinati ac diuersi perseuerant, ac si febres plures, ac inordinatæ, & mali modi, adessent: suffocato denique innato calore, & languida facta nutritiua virtute, vulnus siccum redditur, fit mali odoris, os liuescit, inde ob intensum calorem nigrescit, & teredine afficitur, lingua arida fit, ac ob humoris acredinem, qui continuò à cerebro ad os destillat, pustulis repletur, & alcola, siue ulcuscula, aphtæ à gręcis dictę, per os producuntur; tandem qui sic affecti sunt conuelluntur in opposito latere, mollificantur in proprio, postremò mente non cõstãt, & moriuntur; febris tamen primo apparet mitis quidem, non multi caloris, quę [d] si in quarta, aut septima, aut vndecima, aut decimaquarta die oritur, mortem futuram promittit, iudicatur plerisque si quidem quarta vulneris die inceperit ad undecimam, si septima ad decimamquartam, aut decimamseptimam, si verò vndecima, ad vigesimam: porrò si in febris initio, aut delirium, aut aliqua conuulsio orta fuerit, male pręsagire oportet, nisi omnino ex optimis signis criticis aliquod apparuerit, aut uirium robur adsit: optima [e] nempe signa hęc sunt, copiosa è naribus sanguinis emanatio, aliquod extrinsecũ, erysipelas, aut aliquid simile, quod perfectam crisim ostendat, & tunc, ait Hippocrates, si vulnerati fiunt conualescentes, in parte aliqua corporis perpetuò patiuntur: nec [f] febris quidem terrere debet, si in magno vulnere, dùm inflammatio est, permanet. illa pernitiosa est, quę uel leui uulneri superuenit, uel ultra tempus inflammationis durat, uel delirium mouet: uel, si neruorum rigor, aut distensio, quę ex vulnere orta est, eam non finit, siquidem [g] dictum est in libro separatorum sermonum febrem conuulsioni melius est superuenire, quàm febri conuulsionem, & qui a neruorum cõuulsione detinentur, aut distensione, febre superueniente liberantur: hisce igitur febris solita est magna ex parte calefacere, extenuare, atque dissoluere conuulsionis causam: illa [h] verò febris salubris est, quę, orta inflammatione extrinseca, superuenit vulnere bene se habente, aliter perniciosa iudicatur. Vrinę in febribus ex occul-

a Hipp. 2. prædict. Rasis 10. ad Alm. cap. 15.

b 1.3. tr. 2. c. 26

c ¶1.3. tr. 2. ca. 14.

d ¶Hipp. 2. prædict.

e ¶Gal. 2. de crisi.

f ¶Cel. ii. 5. ubi de ratione uictus uulnerat.

g ¶2. Apho. 26 4 Aphor. 57. li. 1. de morbis.

h ¶Hipp. lib. de Cal. curat.

a ¶Hipp. lib. de Coac. prænot. & 4. Apho. 72.

b ¶Libr. 4. de fracturis. & 1. Aphor. 16.

ta inflammatione claræ, & crudæ malæ sunt, arguunt nempe calorem innatum circa materiam internam occupatum esse; illæ [a] pessimæ sunt si albæ & perspicuæ minguntur, & magis si patiens delirio affligitur, nunquàm delirantem, ait Galenus, cum his vrinis saluatum vidi. Cum igitur vulnerato capite, aut fracta caluaria febris oritur, quæ nec Ephimera, nec humoralis, siue putrida fuerit, nullũ seruans typum, aut periodum sed assidua, aliis prauis symptomatibus, quæ inflammationis initium, aut cerebri, aut meningarum portendunt, associata. victus regimen attenuetur, qui, vt docet Hippocrates, [b] frigidus & humidus sit, veluti ptisana hordeacea est, aut panatella cum saccharo & lacte amygdalarum, aut seminum melonum; potus aqua decocta sit addito vino granatorum, & zulapio rosato: si victus constat, denuò capitalis vena aperiatur: & si corpus plurima bile scatuerit medicamento calologo euacuetur, humores serapiis opportunis æquentur veluti de Endiuia, rosatus, & de cichorea cum aquis aut decoctis conuenientibus, omne genus diuersionum probatur, potissimum verò similium clysteriorum vsus Recip. foliorum maluæ, violarum, scariolæ, lactucæ, bletæ an. m. j. decoquantur in communi aqua, & Recip. prædicti decocti vnc. x. & adde mellis violati, Zucchari rubei an. vnc. ij. olei violati vnc. iij. casiæ extractæ vnc. j. ouorum vitellos nu. ij. salis cochleare j. misce, & fiat clyster; spina tota rosaceo vnguento, muliebri lacte, & violaceo oleo inungatur, & vulnus indicationibus propriis regatur.

DE ALIENATIONE.

a ¶Gal. 3. de lo. aff. c. 5. 5. de loc. aff. cap. 3. Rasis 9. ad Alm. c. 3.
b Auic. 1. 3. tr. 3. ca. 14.
c ¶Gal. 3. de lo. affec. cap. 5. 5. de cau. symp.
d Gal. 3. de not. loc. aff. c. 5.

e ¶Gal. 2. Aph. com. 22. Paul. li. 3. ca. 6.
f ¶2. reg. ac. 36. & 1. Aph. 17.

g ¶Hipp. lib. de arte. Gal. 2. aphorismorum. 29. 4. aphorismorum. 72. Aui. 1. 3. tr. c. 1.

Vi [a] capite vulnerato mentis perturbatione vexantur, si alia internæ inflammationis signa adfuerint, sat erit tales solis Presbiteris relinquere, nam in meningis, aut cerebro facta est inflammatio, aut iam fit: quòd si facta est, curationem expectare non licèt, & [b] minus si per se accidens fuerit, & nõ consortii lege, omne [c] quidem delirium principem facultatis motiuæ, ac intellectiuæ pati demonstrat: eius causæ duæ sunt, internæ & externæ. internæ praui succi sunt, aut vapores mali cerebri operationes corrumpentes, nam sæpe [d] a ventriculo vapores ascendentes, aut subtiles materiæ ad caput intellectus operationes perturbant, vnde vulnerati mentis compotes non sunt; inediæ pariter, quæ [e] modum excidunt, præsertim in his, qui validè concoquunt, præter alia febrem & alienationem producunt, quæ tamen, ait Paulus, phrenesis non est, sed deliriũ ex consortio ortum: hac ratione diuinus Hippocrates [f] in victus regimine aliquid dabat ætati, consuetudini, & anni tempori; procatarticæ verò siue externæ sunt res pungentes, aut cõprimentes meningas, aut cerebrum, quibus remotis statim & effectus remouetur: porrò, si causa abdita fuerit & corpus plenũ, victus attenuetur, aer alteretur, somnus recõcilietur, vena cephalica brachii, aut frõtis, aut nasi extremitate secetur, aut ab hemorrhoidibus sanguis mittatur, hirudines post aures applicentur, cucurbitularum vsus, frictiones, ligaturæ, balnea, & omne ingenium, quod a capite reuellere possit, probatur: verũ, si nihil prohibet, medicamentũ leue, quod bilẽ euacuet, dare oportet: in initio caput oxyrhodino inũgatur, in statu quæ discutiunt conueniunt, & si [g] ulterius tale accidens processerit, nihil agendum est, sed naturæ totum opus committatur, siquidem qui tali desipientia, aut delirio tenentur moriuntur.

DE VOCE DEPERDITA.

a ¶7. Apho. 59. lib. de morbis. & li. 1. de Coac. prænot.

Ercusso capite, aut fracta caluaria, sæpè occurrit ut uox intercipiatur, & patientes muti fiant, nec vllum quidem verbum proferre possint, & hoc potissimum indicium est quòd cerebrum malè affligatur, nam scriptum est in Aphorismis [a] quibus cerebrum aliqua ex causa concussum fuerit, ne

cesse

cesse est statim mutos fieri: iacent autem eodem modo, quo apoplectici, sensu, ac motu destituti. cerebrum hoc modo interdum concuti contingit, propter aliquē casum totius corporis uiolentum, ex locis altioribus factum. tales enim casus in spinæ vertebris concussionem facere soliti sunt, quando ipsarum harmoniæ commotæ fuerint, spinalis verò medulla, quæ in eorum cauitate continetur, laborauerit, ipsa vero ualdè concussa periculum adduxerit, ne aliquis neruus eorum, qui in ipsa nascuntur, abrumpatur, quod non minus in ipso fit cerebro, idque magis quanto plus vacui loca habent, quæ ipsum circunstant: quiescit enim patiens ob id quia contrahitur vis animalis in se ipsam in talibus dispositionibus, a motu uehementi molestata, undè mutum atque immobile totum iacet, quod ita afficitur animal, quare dicebat Auicenna [a] & ille cui aduenit offensio, aut casus, aut aliud, & abscinditur sermo eius, & inclinatur caput eius, & arescit anhelitus, & sudat frons ipsius moritur statim: quandoque [b] etiam percussio, aut casus leuis est, & curatur, & quandoque peruenit ad hoc vt cerebrum permutetur, & pereat; nam continui solutio quandoque accidit in velaminibus cerebri, quandoque in eius substantia, & quandoque in eius uenis, & scinduntur, & in his omnibus affectibus prædicta accidentia apparere solent: dictum [c] etiam est, & ille, qui cadit in caput, multoties non loquitur, & cum remanet usque ad tertium, & non minuitur, neque additur, tunc laudatur in tertio, & expectetur usque ad septimum, & non moueatur ante illud cum aliquo, scilicet medicamento euacuante interius sumpto, aut manuum operationibus præterquam in amplis & manifestis fracturis, iam quieto symptomate, ne à pugna, natura distrahatur, cuius officium est internas læsiones corrigere. Nos uerò sæpe uidimus hoc apparente symptomate, eoque in eadem latitudine permanente, si tertia præterierit, patientes sanitati restitutos; quod ab Hippocrate [d] sub his verbis probatum est, quibus cerebrum sphacelatum id est corruptum est, in tribus diebus pereunt, si uero hos euaserint sani fiunt. potest siquidem cerebrum concussum aliquo modo ad sphacelum ire, non tamen sphacelari, cum sphacelus sit uniuscuiusque partis substantiæ corruptio: ob suã ergo nobilitatem cerebrum hanc dispositionem pati nequit, nec contingit hũc, qui sic ægrotat, persanari; verùm si ante triduum mors non sequitur, sed ad quartam patiens deuenerit ob uirium ualetudinem quæ morbum superare solet, ipsum declinare sperandum est. Nos uero hoc in loco per sphacelum inflammationem interpretati sumus, quæ in gangrænam terminari potest: solent nempe in his signa phrenesis primo apparere, postquam uero inflammatio exorta fuerit, gangræna gignitur. nam dictum est [e] nisi præcesserit maxima inflammatio non fit gangræna: porro omnes medici [f] excepto Serapione [g] cerebrum sphacelari confitentur, cui Auicenna mirifice aduersatur. sed ad uocem amissam redeuntes, dicamus cum Hippocrate [h] cum cerebrum nimium calefactum est corrumpitur, & si de repentè obmutuerint qui sic afficiuntur, in tribus diebus pereũt. verum si dormiũt, & ex naribus sanguis fluit, aut multũ vrinę emittunt, ac septem dies trãsgrediuntur, plerique autem non transgrediuntur, euadere possunt; isti hoc tempore sola ptisana nutriantur, vitentur rumores, lumina, & quęcunque somnum prohibere solent: si verò hoc symptoma absumi nequit, ea ad vnguem obseruare oportet, quę ad cerebri inflammationes valere explicauimus, vtplurimum ab externa causa oritur, potissimum ab aliquo osse cerebrum lędente, quod dum contrahitur, neruos recurrentes, qui a sexto pari originem ducunt, & linguę motum prestare solent, secum adducit, & retrahit, vnde vulnerati muti fiunt; quod [i] probatur dum conuulsionis initium apparet, cui interdum loquendi impotentia precedit: cumque igitur causa dignoscitur, auferatur, si abscondita fuerit, sanguis mittatur a vena, cucurbitulę apponantur, hęmorrhoides prouocentur, extrema laqueẽtur, leuiter fricentur, imponantur enemata cum Hiera & diafinicone, &, si expedit, corpus àliquo pharmaco euacuare, pilulę cochię principatum tenent, caput

totum

a ¶4.4.tr.2.c.4

b ¶Auic.1.3.tr.2.cap.3.

c ¶4.4.tr.2.c.1.

d ¶Lib. de Coac.præno. lib.2. de morbis & 7. Aph.51.

e ¶Gal.7. Aph. com.51. 14. me th.c.3.de tumo. præter nat. cap. 7.& 8.

f Hal.11.meth. cap.18. 4. de lo. aff.ca.1.5.de lo. affe. cap.3.2. de symp. cau. ca.7. Aet li. 6.ca.25. Paul.li.3.c.6.7. & 8. Oribas.lib. curat c. 9. 10.& 11. Alex.tr. li.1. cap.13. Rasis.li. diuis.c.6. Auic. 2.1. doct. 1.c.5. & 1.3.tr.3.c.1. 4.& 5.

g ¶1.Breuiarii. cap.20.

h ¶Libro. 2. de morbis.

i ¶Hipp.6. & 7. Epidem.

totum rosaceo tepido humectetur, cui parum aceti addere licèt. cumque verbum aliquod proferre inceperit, rosaceum & camomellinum summè conueniunt: si verò nulla continui solutio apparuerit, tale cataplasma toti capiti adhibeatur, Recip. furfurum tritici vnc. iiij. farinę fabarum, seminum lini. an. vnc. ij. rosarum camamillę, betonicę, meliloti, stœcados an. m. j. absynthii, anethi, coriandrorum an. drag. ij. quę in puluerem contundi possunt contundantur. inde omnia in uino nigro bulliant ad mellis cõsistentiã, & adde olei rosati, rob. an. q. s. pro emplastro; &, si diu perseuerauerit hoc accidens, prædicto emplastro addatur calamentum, origanum, assarum, pulegium, oleum masticinum, & lixiuium clarum, si quidem credendum est magnam pituitæ copiam in capite contineri.

DE CONVVLSIONE.

SI vulnerato capite, conuulsio apparuerit, mortem prædicit. nam dictum est ab Hippocrate [a] conuulsio ex vulnere letalis est; cum enim [b] lacertorum capita, aut nerui, aut tendones vi quadam, ac inuoluntariè versus eorum originem contrahuntur, motus aliqui contractiui aliquarum partiũ sequũtur, qui græcè spasmi, & latinè conuulsiones dicuntur. hi [c] nec naturales, nec secundum hominis arbitrium fiunt. Huius [d] symptomatis causę duę sunt, aut nimia humorum copia, qua neruosę partes repleri solent, qui dum per eas cerebro cõmunicantur, volens id ab ea se exonerare, contrahitur, ad quem motum omnes partes, quę illi annexę sunt, aut ab eo originem ducunt, contrahuntur, & fiunt conuulsę. & hic affectus ille est, qui fracta caluaria, & vulneratis neruis, occurrere solet, cui semper aliqua pręcedit inflammatio affectę partis. aut in eo abundat copia humoris corrupti, aut veneno prędití. exiccantur interdum ex nimia humorũ penuria neruosę partes, pręsertim naturalium, ac nutrientium, & fiunt conuulsę, & hęc secunda conuulsionis species non subito, sed temporis interuallo, creatur; at quia alibi in tertio libro de hac re ad plenum tractaturi sumus, nihil amplius hic dicere decreuimus, sed sat erit scire quod meninx si puncta fuerit, aut inflammatione affecta, aut cerebrum compressum, aut a materia diuersa corrupta alteratum, in eo primogenio, aut lege consortii fiunt contractiones conuulsę sedis oppositę partium capitis vulneratarum, si vulnus latus occupauerit; si verò in media regione constiterit, ambę partes conuelluntur, vt Antonomo occurrit, quod [e] aliis corporis partibus non aduenit, quę conuelli nequeunt, nisi pręcesserit inflammatio manifesta. primò enim conuelluntur partes, quę inflammatione vexantur. inde noxa cerebro communicatur, postmodum totum corpus conuulsum redditur, & sic neruorum distensiones fiunt. cùm ipsi musculi primò, ac pręcipue, deinde partes, ad quas perueniunt, ad suum principium contrahuntur. Huic symptomati pręcedit sępe dorsi dolor, postea nuchę, vltimò capitis, & fiunt partes fere immobiles, ac tensę, & magna cum difficultate mouentur, vulnus siccum redditur, & qui sic affecti sunt clamant, & liberè uerba proferre non possunt. ultimò contrahitur septum, & suffocantur; pręcedit interdum acutus oculorum dolor, aut fluxus diarrhęus, aut fœcum inuoluntarius fluxus, aut lotii reddendi difficultas, & cùm hęc accidentia apparent moriuntur. Cùmque aliqua materialis conuulsio apparuerit, teste Hippocrate, [f] opportunis euacuationibus curari solet, potissimum si causa interna fuerit; si autem manifesta, ea quippe sublata absumitur: igitur si patiens plethora, aut cacochymia laborauerit, euacuetur aut sanguinis missione a capitali uena affectę sedis, si habitudo, ętas, uirtus, & anni tempus id admiserit, & distensio ab inflammatione prouenerit, aliter corpus acribus clysteribus, aut medicamento bilem ducente moueatur: si uerò pituitę copia, aut crassi humoris abundauerit, Agaricus, Hierapicra, & pilulę cochię probantur: sin autem clysteria, caputpurgia, siue apophlegmatismata conueniunt: spina vbique, ac

sępe,

a ¶Lib. de Coac. prænot. & 5. Apho. 2.
b ¶Lib. de spasmo. ca. ult. 5. de cau. symp. ca. 2. & 6. Aph. cõ. 39.
c ¶Gal. 3 de lo. affe. cap. 6. & 5. Aph. com. 5.
d Hipp. 6. Aph. 39. Gal. 2. Aph. com. 26.
e Gal. 5. Apho. com. 2.
f Libro de nat. humana. lib. de flatibus. & 2. Aphor. 22.

sæpe, subascelia, inguina, collum, ac vniuersæ partes conuulsæ calente oleo communi, aut liliorum, aut camomillæ, addita gallinæ pinguedine inungantur: interdum totam spinam, iuncturasque omnes, magna vtilitate illinire tali linimento cõsueuimus, Recip. olei violarum amygdalarum dulcium an. vnc. iij. pinguedinis gallinæ, medullæ crurium vituli an. vnc. j. s. omnia simul bulliant in decocto maluarum, radicum altheæ, & seminum lini donec decoctum absumatur. colentur, & fiat linimentum.

De paralysi in parte affecta, & conuulsione in opposita opiniones diuersæ.

QVIA hactenus ad plenum rationes & causas, cur conuulsio in oppositis partibus sedis læsæ, capitis intime vulnerati, & paralysis in propriis oriatur, intelligere non potuimus. ideo pro hac indaganda veritate, hęc pauca in medium adducere decreuimus, semper meliori iudicio, ac veritati cessuri: verum & si nullibi [a] de paralysi, verbum vllum proferat Hippocrates, Princeps tamen Auicenna [b] hæc duo symptomata, læsa caluaria, euenire commemorauit. Inquit Hippocrates conuulsio plerosque corripit in altera corporis parte, siquidem si in sinistra capitis parte, vulnus quis habeat, in dextera conuulsio oritur, si verò dextera sauciata est, sinistram conuulsio corripit, ac pluries hoc euenisse fatetur, experimentoque ac exemplo demonstrat, [c] præsertim in casu illius famulæ in O milo duodecim annos natæ, quæ ex capitis vulnere in media æstate, decima quarta die mortua est, cõuulsio verò manum sinistram inuadebat. nam in dextera magis vulnus habebat: Attamen huius effectus oppositum, aliqui falso credunt, asserentes magis rationabile fore, conuulsionem partem siue latus affectum occupare, quam in altera & sana oriri, ea quippe ratione, quia conuulsio motus est non naturalis, sed coactus lacertorum primo deinde cerebri, vt nocentes causas, eorum violenta cõtractione, expellere possint, ergo magis credibile est quod in affecta parte, quam in sana, contrahatur, huiuscemodi ratio, motu epileptico corroboratur, siquidem in tali affectu cerebrum contrahitur, & ea omnia mẽbra quæ illi annexa sunt, secum adducit, sic enim epilepsia, & vniuersalis conuulsio, producitur: Alij dicunt si natura supremum ventrem panniculo illo, a græcis diaphratondes, & a latinis mediastinum, vocitato, separauit, nẽpe vt affecta vna parte, reliqua incolumis conseruetur, magis conuenit vt cerebrum potius in lęsa parte, quam in ea quæ non affligitur contrahatur, ergo conuulsio in parte vulnerata potius oriri deberet, quàm in valida & sana: Horum opinionibus sic respondendum esse arbitramur, corpora [d] nostra quia continuo resoluuntur, continua etiã egent restauratione, & alimento, ob id natura sagax, nutrimentũ in quali & quanto proportionatum, æqualiter omnibus partibus impartire tenetur, quæ quod sibi proprium ac peculiare est, trahunt, retinent, & pro nutritione præparant, portio verò alimenti quæ caput pro eius nutritione petit, dum nec vt decet permutatur, nec assimilatur partibus nutriendis, quę ex vulnere & aliis causis imbecilles iam factæ sunt, & in similibus potentiis deficere videntur, sub quadam cruditatis natura, in cerebri substantia, sed potius in neruorum initiis, resident. quæ cum tã magna sit, & multæ molis, magna etiam eget alimenti copia. hæc enim cũ in vulnerata sede reperitur, partim cum magna spirituum copia per vulnus, sub qualitate & substantia saniosa, & partim naturæ ac topicorum actione, insensibiliter absumitur. siquidem in affecto loco materiæ quantitas retineri non potest, sicuti in opposita & sana parte, in qua dum à causa simili diuersa, ac in maiori copia quam deceat, non aliena ab aliquo spiritu venenoso, cerebrum ac neruorum origo, opprimuntur, quærentes similem causam aliunde expellere & ab illa se tueri, corriguntur,

a ¶Lib de cal. curat. lib. de Coac. prænot. li. 3. de fract. 43. li. 5. & 7. Epide.

b ¶1. 3. cap. 14.

c ¶Libro. 5. de mor. popu.

d ¶Gal. li. 3. de dissol. continua.

guntur, & contrahuntur, ac inde membra quæ ab eis originem ducunt, secum trahunt, vnde conuulsio illius lateris, quæ potius more Hippocratis cum palpitando aut concutiendo appareat, motus conuulsiuus dici posset. oritur etenim [a] omnis expulsio quæ a primariis membris perficitur, corrugatione & contractione fieri solet, quapropter si faciem aut eius partem nempe frontis cutem, mandibulā, aut linguæ radicem conuulsam videmus, quia partes hæ omnes, a musculis a cerebro & neruis à tertia coniugatione ortis, uires suscipientibus, moueri nouimus, cerebrum ipsis sic laborantibus affectum esse necessario credimus. huic responsioni fauet, notabilis illa cerebri separatio, ob id quia pars non affecta, a similibus causis molestata, ob prædictæ facultatis deperditæ impotētiam, eas absumere nullo modo potens, violentia quadam ac impetuose mouetur & cōtrahitur, & sic spasmus in ea parte producitur. ea vero quæ sauciata est, quia imbecilla, contrahi nequit, sed repleta ea humiditate, mollis fit, & paralysi afficitur. ob id dicebat Auicenna [b] in vulneribus capitis peruenientibus ad panniculum cerebri, accidit laxitas in latere vulneris, & spasmus in opposito eius. & de paralysi rationem reddens, ait [c] non elongatur quin ea potentia quæ nostrum regit corpus, seruet naturā vnius duorum laterum capitis incolumem. purgando & expellendo materiam ad latus quod est debilius, & quod est magis susceptibile materiei primum, & cui accidit percussio, & ictus, & ad quod expellitur superfluitas lateris cerebri, quod ipsum sequitur, & non est mirandum si ægritudo sit propria vni lateri absque alio. Natura enim præcepto sui creatoris iam discernit quod est subtilius hoc potest ergo & brachium & crus, lateris affecti primo paralysi affligi. demum contraria pars & sana, conuulsione detineri. Porrò occurrit interdum percusso capite, quod a cerebri potentia materiæ diuersæ nocentes, alibi propellantur, potissimum ad aliquā sedem imbecilliorem, quæ sui natura. superflua facilius recipere solet hæ si ad oculos deuenerint, eos strabos efficient, si ad os, cynicum spasmum procreabunt, si ad spinæ vertebras, paralysim, si ad cerebri neruos, conuulsionem, quæ diuersimode latus alterutrum molestare potest, semper iam orta inflammatione. at si epilepsia apparet, totum corpus cōuulsione molestatur, si apoplexia, aut moritur æger si fortis fuerit, aut vnum corporis latus mollificatione tentabitur: Hæc omnia euenire solent, cerebro ac eius partes primario affectu laborantes. Ad [d] caput pariter, aut sectum aut contusum, veluti ad sedem male affectam, ac dolore molestatam, uariæ defluunt superfluitates, & crassæ, & tenues. tenues cerebri substantiam mollem facillime ingrediuntur, quæ dum contrahitur, & si fibrosa minime sit, sed ratione annexorū, in causa est, vt pars sana distendatur, vulnerata verò ac debilis, crassas retinet, quæ vias nutrimenti, ac spirituum, sensum & motum illis partibus deferentium, obstruēs, mollificationem partis læsæ, ac neruorum quibus mouendi facultas donata est, gignunt. equidem sic cerebri potētia, aut alteratur, aut corrumpitur, nec non neruorum habitudo, & operationes eorum naturales pereunt, vnde prædicta oriuntur symptomata: si uerò in his humiditatibus, insignis aliqua putredo aderit, a qua vapores mali putridi aut venenosi resultent, & exitum non habeant, ac neruorum principia petant, illius partis nempe sanę inordinatam concussionem, seu motum quendam conuulsiuum producunt: Nonnulli autem qui anatome calent, dum rationem huius quæstionis assignare conantur, dicunt neruos motiuos a nucha & spina natos, uni lateri sensum & motum deferentes, a contraria parte originem ducere, hac ratione, capite vulnerato, conuulsio in parte opposita uulneri, oriri contingit: Alii dicunt motum conuulsionis similem esse motui expulsiuo uentriculi, dum quod nocuum est eiicere conatur, siquidem in tali motu, in oppositum contrahitur, nempe si per uomitum, in portonario, si per meatum ordinariū, in pyloro siue æsophago. Sic in conuulsis semper contractio oppositum situm occupare solet, nec propter hoc obstat diuisio illa facta a natura in cerebro, quod interdū per se conuellitur, interdū cōsortii lege, & tunc

a ¶Gal. 3. de lo. aff cap. 5. Auic. 1. 3. tr. 5. c. 8.

b ¶1. 3. tra. c. 14

c 2. 3. cap. 2.

d Gal. 2. Apho. com. 26. 5. Aph. com. 2.

tunc Hippocratis more, motus fit cõuulsiuus. & p̱p̱ hoc, in caluariȩ pcussionibus, interdũ sola cõuulsio, sæpe sola paralysis, multoties ambo hæc accidẽtia, & nõnũ quàm ullũ uideri solet, quod ex corporum diuersitate & plenitudine contingit: porro multi qui chirurgicam artem diu coluerunt, conuulsionem affectam partẽ occupasse, & paralysim oppositam inuasisse cognouerunt. Nec Hippocrates hoc symptoma sic de necessitate euenire pollicetur, sed ait [a] plerosq; conuulsio corripit in altera corporis parte. & frequenter. dum musculi masticatorij in temporibus siti, uulnerati fuerint, hic enim locus ferro attingi non debet, si incisus fuerit, neruorum distensio oppositam sedem molestare solita est : & siquis rationem ex Hippocrate [b] assignare uellet posset dicere, aliqui in homine reperiũtur musculi qui germani & fraterni nuncupantur. ob id quia inter se consortium & cognationem retinent, ad eundem nempe & idem opus destinati, latentem quandam copulationem inter se seruantes, dignoscuntur ubi situati sunt, dum affecta una parte, altera pariter manifeste læditur, queadmodum in utroque temporũ situ, dum capitis vulnera tractamus euenire percipimus, musculi enim ipsi tẽporales, maxillares, & masticatorij dicti, ad dextrã & sinistrã situati, ad inferioris maxillæ eleuationem facere uidentur, at cum illi præciduntur qui maxillam ab una parte cõnectebant amplius prohibere non possunt, quominus musculi alterius partis ad suum initium contrahantur, quod [c] propriũ est ac innatum omnium musculorum, qui suo funguntur munere, dum ad hominis libitum, versus eorum initium contrahũtur, quod cum inuitis nobis occurrit, ob alicuius inflammationis magnitudinem, aut malam qualitatem, musculi ipsi & nerui distenduntur, & conuulsi fiunt. sic ẽm musculi qui a maxilla læsa tenuebantur, & musculis alterius partis alligabantur, & germani erant, non æque possunt contrariȩ partis musculos continere ne conuellantur. merito igitur irritati contrahuntur, & breuiores fiunt. nam ualidi sunt & robusti, secus vero de oppositis & vulneratis est, qui agendi potestate priuantur. si uero [d] vtranque simul partem lædi contingit, non nerui proprius, sed in cerebro loci cuiuspiam a quo nerui procedunt, primus affectus est, quod si unus duntaxat vel musculus vel neruus quoquomodo, siue primaria affectione, siue per cõsensum fuerit affectus, pars ipsa in aduersum trahitur musculum, nam resoluto musculo qui dextram maxillæ partem mouebat, ipsa ad sinistram deflectitur, at si is qui sinistram mouet resoluitur, ipsa trahitur ad dextram, & in aduersam partem deflecti contingit, quippe in similibus motibus conuulsiuis, musculi qui integri sunt, breues fiunt, trahentes ad se partes quæ illis annectuntur: trahũtur [e] etiam interdum musculi in se ipsos, non enim a se ipsis, sed quiescentes atque ociosi, ab iis qui in contraria parte siti sunt, & fiunt tensi, sic enim musculis ac neruis euenire, affirmant Hippocrates, [f] & Paulus, [g] potissimum dum vna aliqua capitis pars læsa fuerit, nam sæpe altera & opposita. motu aliquo conuulsiuo afficitur, & mortem vt plurimum adducit, quod secus in aliis corporis partibus euenire contingit. nam semper affecta sedes, primo inflammatur, postea conuulsione detinetur.

a ¶Lib. de Cal. cura.

b ¶Libr. 2. & 3. de art.

c ¶Hipp. lib. 1. de fract. Gal. lib. de motu musc. & com. 1. & 3. de arti.

d ¶Galen. 4. de not. loc. aff. c. 4.

e Gal. cõ. 3. de fract.

f ¶Lib. 3. de articulis.

g ¶1. 3. cap. 18.

DE PARALYSI.

A Causis internis, & externis læso craneo, aut post eius salutẽ, in aliqua corporis parte, præsertim in ea, quæ vna cum vulnere cõsortium tenet, mollificatio, quam græci paralysim vocant, oriri solet, & est magna neruorũ resolutio, quæ partem quampiam, non autem corpus totum infestat, & differt [a] in hoc ab apoplexia, nam in apoplexia ex nocumento iam in neruorũ principio contracto, omnes corporis partes, & motum, & sensum amittũt diaphragmate excepto in paralysi alterum corporis latus, aut dextrum, aut sinistrum motum tantummodo deperdit, & vniuersalis paralysis vocitatur : cum verò hic affectus vnam tantum particulam læserit, nempe manum, pedem, aut linguam particularis paralysis

a ¶Cel. lib. 3. c. 27. Gal. 3. de lo. aff. ca. 10. Paul. libro. 3. cap. 18. Auic. 2. 3. tra. 5. cap. 12.

lyſis nuncupatur: paralyſis [a] ergò ea eſt cum motus tantum alicuius partis deperditur: ab intranea [b] etiam cauſa paralyſis gignitur, dum materiæ multę, craſſæ, & viſcidæ neruorum corpora replent, & animalem facultatem, quæ à cerebro oritur, ad reſolutas ſedes tranſire prohibent, quod ſic aduenit in meningarũ compreſſione: quare [c] in percuſſis, aut fracta caluaria, dum ea meninx opprimitur, etiam primis diebus hoc ſymptoma apparere ſolet, ob id dicebat Auicenna, [d] Et quandoque fit ex compreſſione vehementi paralyſis, ſicut accidit a percuſſione, aut caſu; interdum ex inflammatione, quæ neruorum principio, aut ramis, occurrit. quod ſæpiſſimè videre ſoliti ſumus, dum caluariæ fracturas curamus. Paralyſis a procatarctica ſimili cauſa orta ſanari poteſt, ea ſiquidem ablata, ſed ab interna, & materiali aut nunquàm, aut ſerò, & magna cum difficultate in his, qui ſenio confecti ſunt, pauco præditi calore, qui omnium opifex eſt: nihilominus dicebat Raſis [e] ſi paralyſis ex percuſſione, aut caſu euenerit ſubitò, taliter permanebit quòd nunquam ſanabitur; quòd ſi non repentè ſed paulatim & molliter inuaſerit, ſanitati reſtituetur: quod Romæ Galeno [f] euenit, dum Pauſaniam ſophiſtam ſyriacum curaret. qui, cùm è curriculo ceciderit, vniuſque manus duorũm digitorum amiſerit ſenſum & motum, ſanatus eſt: & ea paralyſis non ſanatur, ait Paulus, [g] quæ a nerui diuiſione orta eſt. Cum igitur ex compreſſione, aut punctura meningarum, aliqua gignitur mollificatio, tolli poteſt, ſubleuato, aut detracto oſſe, quæ autem ab inflammatione, & humorum copia initium ducit, opportuna euacuatione, & omni diuerſionum genere regatur. quæ autem contracta cicatrice, reſident, opportunis indicationibus; quæ ex humorum multitudine, conuenienti euacuatione: ſi omnia membra reſoluta ſunt, ait Celſus, [h] ſanguinis detractio vel occidit, vel liberat. aliud curationis genus vix vnquam ſanitatem reſtituit, ſæpe mortem tantum differt, vitam interim infeſtat: poſt ſanguinis miſſionem ſi nõ redit & motus & mens, nihil ſpei ſupereſt, ſed particularis mollificatio, cum acutus morbus non ſit, interdum curam admittit. mittatur igitur ſanguis in hac paſſione, ſi expedit, & ſi pituitæ copia abundauerit, eam commodè euacuant pilulæ cochiæ, fœtidæ arabicè, & aſſaieret, cum agarico: verùm, ſi hic euacuandi modus non expedit, clyſteres ſummè probantur, quæ ſic parantur. Recip. maluæ, altheę, mercurialis, ſaluiæ, betonicę, iuę, ſtœchadis an m.s. bulliant in communi aqua, donec tertia pars conſumpta fuerit, Recip. pręd icti decocti vnc. x. electuarii de benedictis vnc. 5. indi drag. iij. mellis crudi, olei rutacei, laurini an. vnc. j. ſalis drag. ij. ouorum vitellos nu. ij. miſce, & fiat clyſter, cuius vſus alternis diebus, & ſummo mane laudatur. occipitium, vertebra, ac adenoſę partes oleo liliorum, irino, de ſpica, & ſimili calido foueantur; aut Recip. olea prædicta, & adde maſticinum, camomellinum, ex lumbricibus an. vnc. j. euphorbii, caſtorei, an. drag. j. miſce, & aliquantiſper bulliant, & vtere. probantur fomenta ex decocto ſaluiæ, ſanſuci, camomillę, hypericonis, ſtœcados, iuę, & betonicæ, in vino albo potenti, quo expleto inunctio fiat ex prędictis oleis, aut fortioribus quale eſt coſtinum, vulpinum, laurinum, de euphorbio, de lateribus, quod oleum philoſophorum appellant, aut cum unguento martiaton, aragon, agrippę, & ſimili. adhuc mirabile illud medicamentum eſt, quod Meſue annotauit capite de paſſionibus cordis, & nos, ubi de cura vulnerum neruorum, in fine illud deſcripſimus. laudantur apophlegmatiſmata, & caputpurgia, poſt uniuerſales euacuationes; pariter & antidotum theriaca antiqua, aut Mithridatum, aut aurea Alexandrina, aut diamuſcus, aut roſata nouella, aut conſerua illa de acoribus. Hæc de inueterata paralyſi dicta ſint. fracta tamen caluaria, ſi unà cum malis indicijs fuerit, nempè rigoribus, febre, uomitu & ſimilibus, internam inflãmationem confirmatam indicat, & mortem. Paralyticorum uictus ratio ſicca ſit, potus aqua mellis & ſaluiæ; ut autem [i] cauſa concoquatur, ualet Syrupus de betonica, de ſtœchade, & rhodomel; ſi verò diu perdurauerit hoc Symptoma, ea probantur medicamenta, quæ

a Gal. 1. de cau. ſympt. cap. 4. 4. eiuſdem cap. 2. & 3. de loc. aff. cap. 10.

b ¶Gal. libr. de atra bile. cap. 5.

c Gal. 4. de cau. ſympt.

d 2. 3. Doctr. 2. cap. 2. de par.

e ¶9. ad Alm. cap. 7.

f ¶3. de loc. aff. cap. 10.

g ¶Lib. 3. c. 18.

h ¶Lib. 3. c. 29.

i ¶Gal. 1. Aph. com. 24. 3. Aph. com. 16. Auic. 4. 1. cap. 3.

ta, quæ acopa à medicis uocantur. Interdum motus, interdum sensus in paralysi deperditur, quod aut ratione sedis affectæ, aut magnitudine inflamationis, aut natura obstructionis aduenire solet.

DE APOPLEXIA.

Multoties ex casu, aut percussione uirtus motiua, & sensitiua omnium corporis partium deperditur, diaphragmate excepto; Symptoma à medicis [a] aut apoplexia, aut morbus attonitus uocitatū; porrò quandò cōmune principium neruorum affectum est, atque omnes corporis particulæ motū simul & sensum amiserint, apoplecticus morbus appellatur; accidit principalibus animi functionibus oblæsis. si autem in altera corporis parte obstructio oborta fuerit, Hemiplexia, siuè paralysis nominatur; si unam quandam particulam occupauerit, illius particulæ affectio dicetur, ex nocumento in principali animæ contracto, præsertim in uentriculis cerebri, ubi animæ functiones celebrātur, aut à compressione, aut punctura, aut uehementi inflāmatione, undè [b] qui ita sunt affecti neque sensu, neque motionis munere funguntur. spirandi tamen facultas haudquaquàm læditur, & hic affectus interdum caros, siuè sopor uocatur: si uerò adeò uehementer spirationem opprimat, ut quis uel magno conatu uix spirare posit, eorum exemplo, qui per grauem somnum stertere solent, apoplexia nominatur; quæ, [c] si fortis fuerit, curationem non admittit; debilis verò non facilem. & ea fortis est, [d] quæ inspirationem prohibet, & cordis temperamentum corrumpit. Cum igitur fracta caluaria ociosum hoc symptoma apparuerit, & causa in propatulo fuerit, tollatur. nam dictum est à Principe, [e] Compressio aut punctura, quæ ab osse in meningis fit, inflammationes, conuulsiones, & apoplexias inducit. extracto postmodum osse, illicò redit sensus & motus; nec ut id natura faciat, expectare oportet, sed medici diligētia, & optima chirurgia: si aūt humore pituitoso ac uiscido uētriculis cerebri oppletis, id euenerit administratio & subitò, & nihil obstet, à cephalica uena sanguis mittatur. postea, si decet, ab hæmorrhoidibus, uerūtamē si omnia mēbra uehemēter resoluta sunt, sanguinis detractio uel occidit uel liberat. quare si alia expedit euacuatio, quæ raro ob patientis impotentiam, & imbecillitatem admittitur, tunc clysteres probantur, quæ à capite crassos humores reuellant, ueluti Recip. fumariæ, epithimi, thymi, senæ, polipodij an. m. 1. pulpe coloquintidæ, corticum agarici, turbit an. drag. s. stæchadis, sampsuci, saluiæ, betonicæ, acori, glycirrizæ an. m. s. florum camamillæ m. ij. aquæ claræ lib. x. bulliant donec aquæ medietas consumpta fuerit, & facta forti expresione Recip. prædicti decocti unc. x. Hierę picræ unc. s. electuarij diasenæ drac. vj. Zucchari rubei, olei anethini, camomellini an. unc. s. salis gēmæ, dr. 4. ouorum uitellos nu. ij. misce & fiat clystere. usus glandium comendatur. extremis etiam partibus ligature, & frictiones uehementes: sinapismus quoque siue emplastra rubificantia, quæ a recentioribus uesicatoria uocātur. & quia sæpe apoplexia in paralysin terminatur, aut debiliorem dispositionem, nec ex toto conualescunt qui sunt sic affecti, & si tale discrimen effugiunt, subinde in quandā diuturnam passionem incidunt, aut quorundam membrorum, aut totius corporis, potissimum in uerborum prolatione: pro curatione uero, ea seruanda sunt, quæ superius descripsimus.

[a] Hipp. 3. Aph. 16. Cel. lib. 3. ca. 27. Gal. 3. de lo. aff. c. 10. 2. Aph. com. 42. Aet. li. 6. cap. 27. Paul. li. 3. c. 18. Auic. l. 3 tr. 5. cap. 24. & cap. de fract. cra.

[b] Gal. 4. de lo. aff. cap. 2.

[c] Hipp. 2. Aph. 42.

[d] ¶ Gal. 3. de lo. aff. cap. 10. & 2. Apho. com. 42.

[e] ¶ 5. 4. c. de fract. cra.

DE EPILEPSIA.

Rarò, sed interdum, percussa caluaria, ac cerebro patiente, quoddā symptoma apparere solet, quod medici græci epilesiam, & latini morbum comitialem, sacrum, herculeum, & caducum uocant: conuulsio quippe interpolata est, in qua sensus, & motus uitiatur, & eius causa leuis quædam uētricu

lorum cerebri obstructio est, sed non ex toto, quę hominem stare prohibet, sed repentinè cadit, & quia spiritus difficulter ab aspera arteria exsufflatur, spuma ab ore emanat, nec diu symptoma perdurare solet, & patientes ex se surgunt. Nos verò talem affectum semel tantum inter curandum uidimus. multoties uerò eum cõtracta iam cicatrice inspeximus, ut Feltriæ cuidam puellæ euenit, quę post a uulnere recuperatam sanitatem, transactis quatuor mensibus, a tali symptomate diu uexata fuit, & tandem conualuit. Credunt aliqui quod, & si uulnerati cadunt, conuellantur, cinici fiant, spumam emittant, fœces, & lotium inuoluntariè expurgent: nihilominus ueri epileptici non sunt, sed motibus epilepticis molestantur. siquidem, dum quam plurimæ materiæ a uulnere perpetuò expurgãtur, epilepsia fieri nequit. Curatur hoc symptoma, si à manifesta prouenerit causa; ea remota, & si uentriculorum cerebri oppilatiua causa est, ex crassorum humorum copia, & diu permanserit, iisdem indicationibus, quibus apoplexia & conuulsio sanatur.

DE VVLNERIS SICCITATE.

VVLNERVM siccitas post quartam, aut septimam diem & ultera permanens, idest in uulnere nulla concoctione apparente, sæuis accidentibus eam comitantibus, indicium mali præsagij est. nam dicebat Galenus,[a] multoties uulnerum siccitas, ob imbecillitatem illius potentiæ, quæ nostrum regit corpus, ac ipsum alit, prouenire solet. siquidem dictum est[b] suppurare maximum est ulceris signum ad securitatem. nihil enim mali ulceri pus generãti aduenire potest. nam[c] ulcus, siue antea extitit, siue existat in morbo, considerandum est. si enim moriturus est æger, antè mortem aut liuidum, aut pallidum, aut siccum erit: Siccum sic redditur quoties facultas nutriens languida fuerit, color permutatur ex humorum ad ulcus ascendẽtium prauitate. quod affirmat Hippocrates dum ait,[d] in osse ægrotante caro liuida malum, quæ ossium malas indicat qualitates, extincto in ea carne, innato calore. dictum est ab Hippocrate[e] si in uulneribus prauis, & fortibus existentibus tumor non apparet, ingens malum; quippè suspicandum est, ne humores ad locum affectum defluentes, ad nobiliora retrocedant, & magis uerendum est si dolor adfuerit, & propter ipsum omnino aliquid influat: porrò uulnera laxa, id est optima sanie prædita, bona sunt, sicca uerò mala: nimis intumescere uulnus, ait Celsus,[f] periculosum, nihil intumescere periculosissimum; illud indicium est magnæ inflammationis, hoc emortui corporis. Detecto igitur uulnere color primo consideretur, quòd si liuidus, aut pallidus, aut niger, aut uarius apparuerit, scire licet malum uulnus esse. Vulnerum siccitatis causæ uariæ sunt, nempè meningarum, aut cerebri inflammatio, circa quam innatus concentratur calor, & vulnus ab eo destitutum siccum redditur, febris ardens assidua, & naturalem & aduẽtitiam humiditatem exiccare solet. idem facit erysipelas, quòd uulneratas partes obsidet: medicamen ualidum in siccitate, aer ambiens ualdè siccus, nutrimenti penuria, & fames longa, potissimùm in his, qui eam tolerare nequeunt, uulnus siccum faciunt. Si ergò fracta caluaria aliquibus transactis diebus, uulnus exiccatur, & causa manifesta fuerit, absumatur; si uerò nõ, indicatione à siccitate sumpta, humectatio cura erit, nempe à propinquioribus locis ad vulnus conueniens nutrimentum attrahendo, quod membri discrasiam alterare possit. quare olei rosati continua infusio probatur, aut uitellus oui cum rosaceo, aut terebinthina cum oui uitello, & modico olei rosati. caput etiã totum foueatur decocto maluarum, camomillæ, betonicæ, uiolarum, & fœnugræci, nec his operationibus obstat febris, aut inflammatio aliqua exterior. quæcunque igitur ac qualiscunque causa fuerit, ad suum contrarium alteretur; si autem abscondita, vulneratus de necessitate moritur.

a ¶1. prognost. cap.25.
b ¶Gal.5. Aph. com.22.
c ¶Hipp. li. de Coac. prænot. & 1. Præsag.25.
d ¶7. Aph.2.
e ¶2. de morb. popu. lib. de Vlceribus. & 5. Aphor.66.
f ¶Libro.5. ubi de rat. uict. uulneratorum.

DE MEMBRANA DENIGRATA.

SI membrana ſubcingẽs denigratur,quemadmodum poſt empiricas operationes contingere ſolet,malum indicium eſt laceratur interdum, poſt modum putreſcit, aut præceſſa inflammatione corrumpitur; cui quàm plurima mala ſubſequuntur ſymptomata,& ob id timere ac de patientis ſalute nihil ſperare,dignum eſt.atque magis,ſi nigredo ad externam uſque oculi tunicam, abſque procatarctica cauſa terminauerit.talis ſiquidem à dura meninga originẽ ducit:hoc ſymptoma innati caloris & membranæ maximam corruptionem, ac eius deſtructionem,aut quòd gangræna afficiatur,declarat.ſolet etiam à topicorum natura & operatione hoc euenire,& ea nigredo ab eius leuitate, & facili remotione dignoſcitur, nullo aſſociante ſymptomate.tollitur hic color ſola ſyrupi, aut mellis roſati applicatione,& ſi tenuis fuerit,pro dimidio raſaceum adhibeatur.at ſi ratione frigiditatis medicaminum,aut ambientis,hoc euenerit, quod ex temporis longitudine dignoſcitur;nam tranſacta etiam quarta nigredo apparere ſolet.quod à ſola contuſione non occurit;tunc enim, quæ temperate calefaciunt adhibenda ſunt.ueluti eſt ſanguis columbinus,aut Turturis calidus addito rodomelle,aut oleum abietinũ cũ melle ipſo roſaceo,aut oleũ terebinthinę ſtillaticiũ. ac uulnus replẽdũ eſt,pu'uere cephalico,& ſuperaddito ẽplaſtro de betonica,aut de gũma elemi nardino ſoluto,caput faſcijs opportunis auoluatur, & calidis foueatur:ſi aũt aut ſanguis cõglobatus,aut materia aliqua uiſcida id fecerit,oxymellite,roſaceo admixto,abſtergatur:at ſi contuſio,aut cõpreſſio nigredinẽ duxerit, eã abſumit rhodomellis pars vna,granæ ſiniſsimæ, & aloes puluerizati pars media,miſce:cũq; aut malus aer,aut praua chirurgi adminiſtratio,aut inflãmatio profundam nigredinẽ effecerit,nec rhodomellis,aut oxymellis auxilio tollitur, morbus extremus iudicatur,& extremis eget remedijs,& tunc Iſide medicamento uti non ab re fuerit, quod detecta membrana ab antiquis uſui ſeruabatur; nos verò in hac re non raro Iſin Terebinthina,aut oleo ex Terebinthina admixtum experti ſumus,interdum & ægyptiacum addidimus, felici quippè ſucceſſu, nempè Recip.olei abietini unc.j. rhodomellis unc.s. vnguenti ægyptiaci deſcriptione Auicennæ drag.ij.miſce.tale enim paratur ex melle,Ziniar,alumine liquido,ſine aceto ſoliti ſumus etiam ſolo ægyptiaco nigredinem cum fœtore abſumere; interdum etiam hydrargiro præparato, quod præcipitatum vocant, vti auſi fuimus. ſi autem hæc non proſunt, fugere licet, & ægrotum præſbiteris commendare.

DIGRESSIO.

POST caluariæ perforationem, membrana intacta, colorem, & motum naturalem ſeruare ſolet,poſtmodùm eo amiſſo, amplius non mouetur, nec ob id aliud ſymptoma innouatur;paucis poſtea peractis diebus, ſuperficies eius alba & tenuis admodum ſquammas facere incipit, & pellicula quædam prætenuis araneæ modo eleuatur,& inde noua caro oriri inchoat; res quippe admiratione digna.Siquidem pars ſubſtantiæ ipſius membranæ eſt, & membrana conuulnerata raro ſanatur;nec adhuc apud antiquos ſcriptores de hoc ullum verbum legere potuimus, nec aliam rationem huius effectus aſsignari poſſe opinamur,præter eam,qua & cranij oſſa ſquammas,ſeparant & emittunt, nempe aeris actionem,aut variorum localium applicationem,& alia, quæ oſſium naturis aduerſantur, aut quia contuſione aliqua fuerint uexata, & pars ſuperficialis moritur,& ab humido ſuo proprio & elementari derelicta,aut carne ſubnaſcente relaxatur,& à reliquo oſſe,quod alterationem non nouit, ſeparatur, & in pi-

ſcium ſquammarum effigiē exit aliquantiſper colore alterata. pariter cum id duræ matri euenerit, chirurgum in hac curatione non exercitatum, timētem reddit, ne pellicula illa corrumpatur, aut mala temperie afficiatur: attamen ex ſe ſolum, ſuperficies illa dimouetur, aut tantum rhodomellis auxilio. ſi non autem, Recip. Terebinthinæ claræ, uino albo lotæ unc.ij. rhodomellis, aquæ vitæ, farinæ hordei cribratæ an. unc.j. myrrhæ, aloes, granæ, ſacchari fini an. drag.ij. miſce, & utere, donec membrana pura mouetur, ac ſui coloris apparuerit; inde ea adhibeantur, quæ ſeruata methodo, alijs capitis uulneribus opitulantur. Solet interdum in hac ſequeſtratione fœtor quidam apparere, de quo dubitandum non eſt, niſi alterum aderit prauum ſymptoma; nam in exteriori ſuperficie affectus tantum reperitur. oſſa caluariæ præterea, poſtquam color vulneris ruffus aut ſubliuidus apparet, ni mirum calore eius innato, ex toto deficiente, corrumpi incipiunt: iure igitur, cum caro liuida efficitur, oſſa ægrotant teſte Hippocrate [a] & nigra fiunt, inde cineri cea, & acri humore exaſperantur: nigreſcit autem quod album erat ob ingentem inflammationis calorem, ac deinde cùm iam purulentum eſt palet, vel album efficitur, huiuſmodi enim eſt color ſaniei, tale quid lignis euenire videtur, cùm vrũtur, ab igne enim primò nigra fiunt, deinde in cinerem verſa, albeſcunt. Hoc etiã in oſſe reſpondet, cùm alieno calore primò nigreſcat, deinde ſubpalidum uel ſubalbidum fiat; huic denique ſymptomati ſequuntur puſtulæ quamplurimæ in lingua, & æger mente non conſtare videtur: puſtulas ſimiles, huius ætatis chirurgi raro viderunt, ut qui cubantis linguam non intueantur, præſertim cum deliret, & prope mortem ſit conſtitutus; lingua ſic afficitur conſortii lege, quæ eſt inter cerebrum, & oris partes, ſanies enim acuta [b] a cerebro, in quo eius maxima reperitur copia, a qua opprimitur, ad palatum & linguam defluit, ibique reſidens, cum acris ſit, puſtulas excitat, uaris ſimiles, quæ, vt ait Celſus [c] cum rumpantur intus quaſi caro exulcerata conſpicitur. Hæc igitur mala, ſi craneo fracto ſuperueniunt, ad vltimum ventum eſſe teſtantur.

a ¶7. Aphor.2

b ¶Hipp. lib.2. de tumor. pop.

c ¶Lib.8.c.4.

DE CARNE AVCTA.

VVLNERE carne repleto, illa interdum mollis & ſpongioſa, augeri ita ſolet, quòd de genere morbi in quantitate eſt, ſalubris tamen, qui tantum cicatricem gigni prohibet: prouenit multoties ex nimia nutrimenti copia, aut ex nimia topicorum humiditate, aut ex tarda medicatura, aut ex abſterſione diminuta. Hęc adaucta caro, quam Hyperſarcoſin Græci vocant, interdum indicatione ſumpta a natura ſedis affectæ, & a temperatura totius, ſolo alumine rochę combuſto, aut zuccharino abſumitur; aliquando hermodactilorum, aut ariſtolochiæ, aut ſpõgiæ nouæ aduſtæ, aut cucurbitæ aduſtæ puluere, tollitur ualidiora uerò medicamenta ſunt calcitis, & Miſi, aut æri ſquamma præparata: metallica etiam quàmplurima lota, aduſta, & præparata, unguenta etiam multa, ſi res poſtulat adhiberi poſſent, cauendo ne aliqua ſequantur incommoda, ob id non ſemper probantur, niſi in durioribus & defaticatis corporibus ut Iſis, cera ſeos, cauterij, ægyptiacum, & ſimilia. uictus tenuis etiam in hoc conferre uidetur: ob id alimenta ſubtrahenda ſunt, ac aliunde frictionibus reuellenda.

a Hipp. libr. de Vlceribus Cel. lib.5. ca.26. Gal. 3. meth. ca.4. & 4. de com. med. ſm gener.

Solet interdum caro ſuper internam membranam adeo augeri, quòd omnium humiditatum ſub craneo exiſtentium, liber exitus prohibetur, nec ibi commodè medicamenta adhibentur; quare Medici intereſt, in hac re diligentiam adhibere, & [a] ea medicamenta tunc probantur, quæ abſque ulla mordicatione probe ſiccant, & in hac [b] operatione ſicuti in carnis productione naturæ opus expectare non licet; ſiquidem aduerſæ admodum actiones ſunt; auxilia uerò quæ huic operi adaptantur, à filamentis lineis, albis & ſiccis, aut ab hermodactilis pulueriżatis,

a ¶Gal.5. meth. cap.1. & 5. Kata geni.

aut coralijs albis & rubeis, aut raued ſeni puluerizato, aut alumine aduſto petuntur. Infeſtantur adhuc capitis vulnera uarijs alijs ſymptomatibus, dũ in eo inflammatio aliqua oritur, aut iam orta eſt, nempè oculorum dolore, oris diſtorſione, ſyncopa, ſtupore, diarrhæa, uigiliarum inſtantia, oſsium nigredine & ſimilibus, quæ optimo uictus regimine, opportunis euacuationibus, & naturę auxilio dimoueri ſolent: ſcire etiam licet, quòd hi qui morbo gallico affecti ſunt, non niſi magno labore à vulneribus capitis liberantur, quod longo experimento à nobis obſeruatũ eſt; nec interdùm, niſi auxilio Guaiaci, aut Zarzæ parillæ ſanitati reſtituũtur. Hæc ad omnipotentis Dei laudem, ac hominum utilitatem in materia de caluariæ curatione dicta ſufficiant.

DE VSITATIS MEDICINIS INFRACTÆ caluariæ curatione. Cap. XVI.

IN hoc capite, perindè ac ſi huius libri antidotarium eſſet, quàm plurima medicamenta Chirurgo opportuna, ac perpetuò uſui ſeruanda deſcribere intendimus, ut indicationes omnes à morbi eſſentia ſelectas tutò ac celeriter adimplere ualeat; quorum aliqua ex antiquis, & multa ex recentioribus accepimus.

VT SANGVIS COHIBEATVR.

1 Digiti diuturna compreſsio.
2 Araneorum tela.
3 Xylum aduſtum.
4 Filamenta ex lino, minuta & ſicca.
5 Fermentum aridum aduſtum puluerizatum.
6 Oui albumen contuſum.
7 Oui albumen cum aceto, & vino nigro auſtero.
8 Oui albumen cum aloe, bolo armeno, & draconis ſanguine.
9 Oui albumẽ cũ aloe, olibano, leporum pilis molliſsimis ac tenuiſsimè inciſis.
10 Gipſum, aloes, farina volatilis, & ſanguis draconis.
11 Calx viua cum ſtercore aſinino aduſto.
12 Actuale cauterium, id eſt ignis, quod diuerſimodè adminiſtratur.

SANGVINIS miſsio per antiſpaſin, id eſt per reuulſionem ad longinqua, potiſsimum remedium eſt; remeat ſanguinem animi deliquium, extremarum frictiones, laqueationes, & balnea, opportuna deligatio, ac commoda compreſsio, & venę orificii obturatio: obturant digiti appoſitio, ſplenia, ex lana, ex bombice, ex ſtupa, aut ex pilis leporinis tenuiſsimis, potiſsimum faſcię ſuper vulneris orificiũ pluries auolutæ, uenæ ſutura, aut laqueatio, aut eius totalis inciſio.

VT FLVXIONES INHIBEANTVR.

1 Oleum roſatum maturum.
2 Oleum roſatum crudum.
3 Oleum violatum.
4 Oleum myrtinum.
5 Oleum menupharinum.
6 Acetum roſatum.
7 Oleum violatum cum vnguento roſato Meſues.

8 Oleum roſatum omphacinum cum boloarmeno.

Medicamenta omnia, quæ græcè apocruſtica, & latinè inhibitiua, aut defenſiua dicuntur, illi parti adhibenda ſunt, per quam fluxionis fit trãſitus. nam dictum eſt in Aphoriſmis, frigidis vti conuenit vbi ſanguis fluit, aut fluxurus eſt, non in vulnere, ſed in regione ſupra vulnus, vbi nerui, aut neruoſæ partes ſunt affectæ, ob id in capite eorum uſus rarò probatur.

VT VVLNVS PRAEPARETVR.

1 Oleum roſatum completum.
2 Oui luteum cum oleo roſato.
3 Terebinthina cum vitello oui, & roſaceo.
4 Recip. ſepi caſtrati colati vnc. ij. Terebinthinæ claræ vnc. j. vitellos ouorum nu. j. olei roſati vnc. s. croci, ſcrup. j. s. corticum thuris drag. ij. miſce.

Vsvs horum digeſtiuorum diem ſeptimam rarò excedit, ſed ſat fuerit, donec optima apparuerit concoctio, probatur nempe in crudis, aut dolore affectis vulneribus, ſed potiſsimum in contuſis.

VT ABSTERSIO PERFICIATVR.

1 Mel violatum.
2 Syrupus roſatus.
3 Mel roſatum.
4 Oleum de uitellis ouorum.
5 Oleum de Terebinthina.
6 Terebinthina cum farina hordei, & rhodomelle
7 Emplaſtrum Iſis Gliconis.
8 Emplaſtrum ceraſeos Meſue.
9 Vnguentum ægyptiacum minus.

Raro admodum, prȩterquam rhodomel, cȩtera medicamenta fracto craneo probantur; vrgente tamen neceſsitate, vt de membrana denigrata dictum eſt, validioribus egemus remediis.

VT NOVA CARO PRODVCATVR.

Gal. 6. meth. c. 6. Gal. 3 meth. c. 2. Paul. li 3. c. 13. Raſis 7. ad Alm. cap. 27. Auic. 4. 4. tr. ca. ult. Auic. ca. de fra. cra. Cel. li. 5. ca. proprio. Gal 5. Katageni. Aet. li. 14. c. 35. Paul. li. 7. c. 13.

1 Irios, farina orobi, ariſtolochia, opopanax.
2 Irios, farina orobi, ariſtolochia, opopanax, thuris cortices.
3 Irios, farina orobi, ariſtolochia, opopanax, thus, aloes, & myrrha.
4 Aloes, myrrha, olibanum, ſanguis draconis, corallia rubea.
5 Aloes, myrrha, olibanum, ſanguis draconis.
6 Irios, farina orobi, ariſtolochia, olibanum, corticum radicum opopanacis, myrrha, ſarcocolla, ſanguis draconis.

Mvlta medicamenta, quæ arida cephalica ſarcotica, id eſt carnem inducentia vocantur, apud antiquos reperiuntur, quæ ad requiſitas indicationes variè parantur, ſiquidem hominum variæ ſunt habitudines, ætates, & exercitia, ac viuendi modus, & ſexus, porrò in mollibus corporibus nempe puerorum, mulierũ, & eorum, qui vitam ocio degunt, ea conueniunt medicamenta, quæ primum ordinem exiccationis non multum tranſgrediũtur; in meſſoribus verò, militibus, nautis, & in his qui ſenio ſunt confecti, aut ſub dio & Sole viuunt, quæ valenter exiccant opportuna iudicantur: ſiquidem ad oſſa denudata pinguium, & eorum, quȩ ad tingenda linamenta parantur vſum, vitamus, & ſiccis tantum vtimur.

VT CICATRIX INDVCATVR.

1 Pini cortex,cadmia,puluis balaustiarum. Gal.5.de com. med.in gen.
2 Conchilium cortices adusti,gallarum puluis,aloes & pompholix.
3 Pumex adusta,aristolochia,resina sicca,& irios.
4 Myrtus,mirabolani,alumen rochæ, & cadmia.
5 Triapharmacum,diapalma,diacadmias,diaostreon,diaaloe,melitera, & ceratum de betonica.

Qvam plurima medicamenta epulotica,quæ arida cephalica sigillatiua nominantur, ab antiquis descripta reperiuntur, quæ pariter secundum corporum diuersitatem,commodè adhiberi possunt. Cels.li.5. Gal.4.& 5. Katageni. Paul.li.7. Lucius Catagetes. Asclepiades. Triphon Chirurgus.

ANODYNA, IDEST DOLORES SEDANTIA.

1 Oleum rosatum maturũ,omnes dolores emulcet,digerit, mollit, & discutit. Galenus.
2 Oleum rosatum completum,cruda vulnera præparat,dolores tollit, & coniunctas materias discutiendo absumit. Mesues.
3 Oleum rosatum omphacinum,fluxiones prohibet,inflammationes remouet & dolores sedat. Galenus.
4 Oleum violatũ,erysipelas remittit,mollit,& omnes inflãmationes extinguit. Nicolaus.
5 Oleum amygdalarum dulcium,parotidas absumit,aurium sibilationes remouet,& omnes duritiesmollit. Actuarius.
6 Oleum myrtinum,temperatè repercutit,& laxa membra corroborat. Nicolaus.
7 Oleum camomellinum,lenit, discutit, & sine attractione omnes dolores remittere solet. Auicenna.
8 Oleũ de vitellis ouorũ,dolores tollit, vulnera expurgat, & cicatrices delet. Mesues.
9 Oleum de Terebinthina,tremoribus, & conuulsionibus mirabiliter auxiliatur,& cerebrum a corruptione præseruat. Author.
10 Oleum de lumbricibus, duritiesneruorum mollit, ac artuum prauos sensus demit. Nicolaus.

Raro, & ferè nunquàm in capitis læsionibus, præterquàm in temporibus, aut magnis contusionibus,aut inflammationibus,dolores occurrunt;& si accidũt aut futuram inflammationem,aut conuulsionem prænuntiant; quare decet omnimodo illis vacare,& malas temperaturas remittere, ne sui actione materiæ aliunde ad caput trahantur.

EMPLASTRA CEPHALICA MODERNOrum de matresylua.

Recip.succi foliorum periclymenonis,quam isti matrissyluam vocant,olei cõmunis an.unc.vj.resinæ pini,terebinthinæ claræ an.vnc.iij. bulliant omnia usque ad succi consumptionem,& adde ceræ vnc.iij.misce, & secundum artem fiat vnguentum. Commune.

ALTER MODVS.

Recip.sepi castrati colati vnc.vj.olei rosati,myrtini an.unc.ij.pulueris betonicæ,matrissyluæ an.vnc.j.olibani,masticis, sarcocollæ an.vnc.s. terebinthinæ claræ,ceræ an.vnc.ij.misce,& fiat vnguentum.

ALTER MODVS.

Recip.matrissyluæ m.iiij.decoquantur in vino donec medietas consumpta fuerit,& cola cũ forti expresione, & adde ceræ, olei rosati an. q. s. iterum bulliant donec ex toto vinum consumptum fuerit, misce. Ex Petro de Argellata.

ALTER

ALTER MODVS.

Ex Iacobo Carpensi.

Recip. resinę, terebinthinę, resinę pini, cerę nouę an. unc. iiij. olei rosati boni vnc. viij. matrissyluę, betonicę, pimpinellę an. m. ij. herbę minutim incidantur, & in lib. x. uini albi per horas uigintiquatuor marcescant, inde bulliant usquequò consumpta fuerit uini medietas, cola: & frigescat, ac denuò quod percolatum est bulliat una cum resinis, & cera, donec uinum defecerit, & cola, & adde masticis, olibani, myrrhę, sanguinis draconis an. unc. s. gummi elemi unc. ij. inde omnia misce donec perfectum acquisierit corpus, & sic dimittatur.

ALTER MODVS.

Ex Nicolao Floren.

Recip. Verbenę, matrissyluę, pimpinellę, betonicę, scabiosę, an m. ij. bulliant in uino optimo ad eius mediam consumptionem, et adde terebinthinę, olei rosati an. unc. iiij. iterum bulliant ad uini cõsumptionem, et cola, et adde cerę, gummi elemi, resinę albę an. unc. ij. myrrhę, olibani, sarcocollę an. unc. iij. iridis, aristolochię an. drag. ij. masticis, sandalorum, draganti an. drag. j. misce, et secundum artem fiat unguentum.

MODVS, QVO VTIMVR.

Recip. Verbenæ, betonicæ, matrissyluę, diptami, consolidæ maioris & minoris, lanceolę, millefolij, pimpinellę, scabiosę an. m. j. bulliant in vino albo donec herbarum uirtus extracta fuerit, & cola, ac uiriliter exprime, & adde sepi hircini colati, cerę nouę an. unc. iij. gummi elemi unc. j. olei rosati, myrtini unc. iiij. bulliant iterum ad uini defectum, & adde boliarmeni, cerussę, masticis an. unc. ij. misce, & secundum artem fiat unguentum in bona forma.

BASILICON COMMVNE.

Ex Scribonio & Celso.

Recip. opopanacis, galbani an. drag. xij. picis græcę, resinæ terebintinę an. dra. xx. olei rosati q. s.

BASILICON TETRAPHARMACON.

Aristi Chirurgi & Pauli.

Recip. Colophonię, resinę, cerę, picis gręcę, sepi taurini an. partes ęquales.

BASILICON MAIVS.

Ex Mesue.

Recip. ceræ albæ, resinæ, sepi uaccini an. unc. vj. picis naualis unc. ij. olei communis unc. xxiiij. olibani, myrrhæ an. unc. j.

BASILICON MINVS.

Ex Mesue.

Recip. resinæ, picis græcę, ceræ an. olei rosati q. s.

BASILICON MAGISTRALE.

Rasis.

Recip. olei rosati, camomellini an. unc. iij. myrtini, hipericonis an. unc. j. s. succi betonicę, matrissiluæ an. unc. ij. saluiæ, millefolij an. unc. j. uini albi q. s. bulliãt omnia donec vini medietas consumpta fuerit, & facta forti colatura adde sepi castra

ti

ti colati, medullæ crurium vituli an.unc.ij.bulliant iterum parum,& adde masticis, myrrhæ, spumæ argẽti an.unc.j.minij, picis naualis an.unc.s. ceræ citrinæ unc. iiij.misce,& secundum artem fiat unguentum.

CITRINVM.

Recip.olei rosati unc.iiij.resinæ pini unc.vj.Terebinthinæ claræ unc.iij.ceræ citrinę q.s.

ALTER MODVS.

Recip.Terebinthinæ claræ, olei rosati an.unc.vj.resinæ pini unc.iiij. ceræ citrinę unc.iij.gummi elami unc. s.misce. Gentilis.

DE GVMMA ELAMI SIVE ELHEMI.

Recip.gummi elenij, quam isti elami vocant, Terebinthinæ an.unc.iij.olei rosati, ammoniaci aceto soluti an.unc.ij.resinę pini unc.iiij.ceræ q.s. Gentilis.

ALTER MODVS.

Recip.gummi elhemi, opopanacis an.unc.vj.bdelij unc.s.resinę pini unc.j. Terebinthinæ unc.iiij.thuris, masticis an.dra.ij.cerę citrinę, olei rosati an.unc. x. fiat unguentum secundum artem.

ALTER MODVS.

Recip.gummę elami drag. ij.resinę drag.iiij.ceræ drag.vj.ammoniaci drag. ij. terebinthinæ drag.iij.succi betonicæ drag.v.misce. Conciliatoris.

DE BETONICA.

Recip.succi betonicæ, plantaginis, apij an. unc. xij. colentur,& aliquantulum bulliant, colentur,& adde resinæ, cerę nouę an. unc. iij. iterum bulliant usque ad succorum defectum,& adde Terebinthinæ unc. x. & secundum artem fiat unguentum. Henrici.

ALTER MODVS.

Recip.succi betonicæ, pimpinellę, saluię, centaureæ minoris an.unc.ij. uini albi odoriferi unc.xij.olei rosati, mirtini an.unc.ij.bulliant donec uini medietas consumpta fuerit, coletur,& adde terebinthinę, cerę citrinę, resinæ pini an.unc.ij.iterum bulliant ad uini defectum,&adde boliarmeni, mumię, sanguinis draconis an. drag.ij.masticis, olibani, mirrhæ an.unc.s.misce. Magistrale.

MODVS QVO VTIMVR.

Recip. succi betonicæ unc. vj. pimpinellę, matrissyluæ, consolidę minoris an. unc.j.uini maluatici unc.x.bulliant donec uinum consumptum fuerit,& adde terebinthinę unc.iiij.olei rosati, sepi castrati depurati an.unc.ij.masticis, mirrhę, mumiæ an.drag.iij.uiridis æris unc.s.ceræ.q.s. pro unguento. Auctoris.

DE

DE CENTAVREA.

Magni Guidonis.

Recip. centaureæ minoris m.vj. incidatur, & per noctem in uino marcescat, bulliat postea donec uini medietas defecerit, & cola, inde quod percolatum est bulliat usque ad mellis consistentiam, & Recip. istius decocti unc. iij. lactis mulieris unc. ij. terebinthinę unc. x. cerę nouę unc. ij. s. resinę unc. j. s. olibani, masticis, gummi arabici an. unc. j. misce, & secundum artem fiat unguentum.

CERATA CAPITALIA ANTIQVORVM
Apostolicum chirurgum.

Democratis.

Recip. picis naualis unc. xij. picis græcæ unc. vj. galbani, serapini, ammoniaci, opopanacis an. unc. s. propolis unc. iij. aceti, unc. vj. gummæ quæ teri non possunt cũ aceto in catiola liquescant ad ignem, postmodum catiolam cacabo aqua frigida pleno immittes, donec frigescere incœperit, & tunc adde picem græcam, ac masticis, olibani an. unc. s. misce perpetuò agitando cum rudicula donec citrinum colorem acquisierit, nam tunc coctura facta est; illico ab igne dimoueatur, & adde terebinthinæ unc. ij. misce, & manibus oleo laurino inunctis diu malaxetur, & magdaleones formentur.

MEGETIS CHIRVRGI.

Ex Scribonio.

Recip. squammæ æris ciprij drag. xxv. guttæ ammoniaci, aristolochiæ, irios, myrrhæ, aluminis fissi an. dragm. xx. terebinthinæ pituitinæ, adipis tauri, ceræ an. drag. iiij. olei ueteris unc. xviij. aceti acris drag. 72. eius compositio fiat cum canicula sydus oritur, sub sole teritur donec ex toto acetum extinctum fuerit.

TRIPHONIS CHIRVRGI.

Ex Scribonio.

Recip. squammæ æris cyprij drag. xij. olibani, ammoniaci, resinæ, terebinthinæ an. drag. vj. resinæ pini drag. x. pinguedinis vituli drag. iiij. ceræ unc. iiij. olei rosati unc. j. s. aceti unc. iij. quæ teri possunt terantur, ac aceto nutriantur usquequò mellis crasitudinem acquisierint. postquàm uerò ceram, resinam, & oleum purgaueris, omnia misce, & liquescant, ac lento igne bulliant, donec cerati consistentiã acquisierint, perpetuò agitando, donec facta fuerit coctura, postmodum manibus diu malaxentur, & fiant magdaleones.

RELATVM AB ANDROMACO.

Recip. granorum fructuum palmæ, salis rubei, salis armoniaci, aristolochiæ, radicis cucumeris agrestis an. drag. xx. piperis longi, rotundi, ammoniaci, xylobalsami, amomi, olibani, myrrhæ, resinæ siccæ, uisci quercini an. drag. x. ceræ drag. xxx. pinguedinis capræ drag. xv. fæcis olei liliorum q. s.

ADDITIO.

VAMPLVRIMA alia medicamenta, quę eo quia fracto accommodantur capiti, cephalica vocantur apud Celsum [a] de mente Philotæ Iudæi, & Megetis; multa apud Scribonium [b] de mente Irasseæ, Gliconis, Aristidis, & aliorum; multa apud Galenum [c] ad mentem Asclepiadis, Deleontis, Philotæ, Dionisij, Samij, Lucij, Cathegetis, Heræ, & aliorum multa apud Aetium [d] & Pau-

a ¶Lib. 5. c. 19.
b ¶Lib. de cõp. med.
c ¶Lib. 2. 4. & 6 Katag.
d ¶Lib. 15. ca. 13.

Paulum [a] legi possunt, quæ nunc breuitatis causa dimittere intendimus, atque etiam quia ualidissima sunt, & fracta caluaria non parum timenda iudicantur, siquidem fortia sunt, & magnæ attractionis, sed ea tantum usui seruentur, quæ passim considerata ætate, habitudine, virtute, uita, & patientis exercitio a nobis longa praxi obseruata sunt. At quia diuersimodè calua fracta apud quasdam nationes aliquibus experimẽtis curari solet, nulla eis adhibita fide, illa, quæ habere potuimus, paulò inferius describere decreuimus.

a ¶Lib.7.

CERATA CAPITALIA MODERNORVM de gummi elhemi.

Recip. ammoniaci, bdelij, serapini, opopanacis an. unc. s. gummi elhemi siue elimi unc. j. terebinthinæ, picis naualis, resinæ, visci quercini an. unc. iij. aristolochiæ lõgę rotundę, diptami, colophonię, myrrhę, calaminthę, polipodij, corticum radicum arundinis an. drag. iij. fermenti, axungię porcinæ, olei laurini an. unc. ij. aceti unc. j. olei rosati unc. iiij. cerę q. s.

Gentilis.

ALTER MODVS.

Recip. gummi elhemi unc. iij. opopanacis unc. ij. bdelij unc. s. resinæ unc. j. terebinthinę unc. iiij. masticis, olibani an. unc. iij. olei rosati unc. xx. cerę q. s.

Nicolai Floren.

DE BETONICA.

Recip. betonicę m. ij. matrissyluæ, saluiæ, hipericonis, millefolij, pilosellæ, consolidæ minoris, an. m. j. centaureæ maioris, minoris, pimpinellæ, uerbenæ an. m. s. Terebinthinæ claræ unc. xx. olei rosati unc. x. resinę pini, gummi elhemi an. unc. j. s. herbę minutim incidantur ac terantur, & ad ignem omnia ponantur, & adde uini albi optimi unc. xxiiij, aliquantulum bulliant, inde in uase aperto omnia soli exponantur per dies octo, pluries quotidiè miscendo. postea bulliant ad uini cõsumptionem, & cola, ac fortiter exprime, & adde cerę q. s. pro cerato, quod postea manibus lacte caprino, aut vaccino inunctis diu malaxetur, & vltimò aqua vitę, & diligenter conseruetur.

Ioannis de Vig.

DE MINIO.

Recip. olei rosati unc. xij. masticini unc. ij. sepi castrati, uitulini an. unc. x. lithargirij aurei, & argentei an. unc. iiij. minij unc. ij. uini odoriferi unc. xv. bulliant simul perpetuò agitando lento igne primis horis, qui postea paulatim augeatur, donec medicamentum nigrescat, & adde terebinthinæ unc. vj. gummi elhemi unc. j. masticis drag. ij. cerę q. s. pro cerato.

Eiusdem.

GRAECVM.

Recip. olei rosati omphacini, myrtini an. unc. viij. aceti albi unc. iiij. lithargyrii aurei, & argentei an. unc. vj. masticis, aristolochię rotundę an. unc. s. minii unc. j. puluerizentur quę trituranda ueniunt, ac per horas vigintiquatuor in oleis & aceto marcescant sępe agitando, deinde lento igne bulliant ad spissitudinem, & manibus lacte inunctis diu malaxetur.

Magistrale.

HVMA-

HVMANVM.

Iacobi Carpen. Recip. Terebinthinę lotę cum uino maluatico, resinę pini colatę, cerę albę an.unc.iij.mumię ex craneo unc.j.s.liquescant omnia simul,& ad ignem perpetuò admiscendo,fiat perfecta mixtio, iterum omnia in uase ęneo nitido iaceant, in quo aceti rosati ex uino maluatico unc.xxxvj.reperiantur, sic maneant per diem naturalem,& manibus in eodem aceto malaxentur, donec ex toto acetum a cerato expurgetur.ceratum indè in vase vitreo aut terreo vitreato sine aceto locetur, in quo uase lactis mulieris unc.vj.succi tormentillę unc.j.succi pentaphilonis unc. s.succi betonicæ drag.ij.succi brionię,succi plantaginis an. drag. j. s.omnia lento igne super cineribus bulliant,donec humidi corporis tertia pars consumpta fuerit,& adde succi uerbenæ unc.j.succi pimpinellæ unc.j.s.misce & omnia Soli æstiuo opponantur, cautè quidem ne a puluere tũ bẽtur,sic per mensem maneãt,quotidie lac mulieris addendo ad pondus unc.ij. & succi betonicæ unc. j. exiccabitur quippè lac,& succus,ob id singulis horis decet ceratum reuisere, ac lignea spatula agitare,vt optima fiat mixtio,si verò Solis actio defecerit,debilis ignis suppleat. donec humiditas tota exiccata fuerit,quæ semper innouari debet, postea magdaleones ad pondus unc.iiij.formentur,& in membranea pagina auoluantur, & in loco ab omni humiditate alieno seruentur.

DE EMPIRICA PRAXI.
Cap. XVII.

EMPIRICORVM caterua, sic enim a solo experimento dicti sunt empirici,oẽs caluariæ fracturas indifferenter curare intendit,ꝑpetuo patiẽtibus carnes,oua,caseum,& uinũ concedens: quare illorũ,qui ad pauca respiciunt,seipsos eorũ manibus committunt, maior pars vitã cũ morte mutare solet.Horum aliqui solis pulueribus,alij stillatitijs liquoribus,multi potionibus,quas pigmenta vocant,alij ceratis aut emplastris tantum,alii solis simplicibus, alij incãtationibus, & pleriq; suis orationibus,& pura aqua vtuntur,oẽs manuum operationes fugiẽtes,aliquibus suis moti opinionibus, vt in duabus sectis empiricis explicauimus; Sed ut eorum experimenta,ac curandi modi intelligantur, nonnulla nunc describemus,quæ nobis fuere a multis relata,& quæ non absque methodo à recentioribus descripta inuenire potuimus.

Ex Nicolai Floner Nicolus Florẽtinus in septima suorũ voluminũ parte,vna cũ Ioanne de Vico hanc praxim approbãt:imũ vulneris aqua vitæ replẽt,& quod residet cephalico puluere,íde totũ vulnus foliorũ caulibus cooperiũt,& opportuna fascia capuc auoluũt.

Ex Ioanne de Vico. IOANNES de Vico Genuensis in sua chirurgia sic ait,aquæ ardẽtis vnc.x.myrrhæ vnc.j.aloes vnc.ij.sarcocollæ,thuris an.drag. ij.croci scrup.j. misce, vulneris fundus repleatur liquore tali,residuum verò cephalico puluere Auicennæ, ac desuper cerato ex minio,aut de betonica.

Ex Mariano Barolitano. MARIANVS Sanctus Barolitanus,in suo chirurgicali compendio, membranã rhodomelle cooperit,residuum aqua vitæ replet,ac cephalico puluere, ac desuper marinam spongiam apponit,& cum lata petia vnguento basilicone tincta totum caput amplectitur.

Ex Iacobo Carpen. IACOBVS Berengarius Carpensis in tractatu suo de fractura cranij ait, apud Hispanos & Genuẽses quidam curandi modus solis liquoribus obseruatur,& hic est vnus,aquæ vitę lib.x.vini maluatici lib.v.aloes,myrrhę,olibani an.vnc.iij.pulueris radicum consolidæ maioris vnc.iiij.pulueris centaureæ vnc.ij.pulueris hyperico-

perico-

periconis vnc.j.terebinthinæ claræ lib.ij. omnia misce & per mẽsem in vitreo vase optimè obturato vna maneāt,& diligẽter cola,ac fortiter exprime,& quod expressum est,in eo vase seruetur,ita vt nihil expiret,vulnus verò filis nitidis eo in liquore tepido infusis repleatur.

PEREGRINVS Parmensis in suo tractatu similem parat liquorem,aquæ vitæ stillatitiæ bis aut ter ꝑ elābicū extractæ lib.iiij.masticis,myrrhæ,olibani,gūmi elemi,gummi hederę,ammoniaci,opopanacis,bdelij,matrissyluæ,betonicę an.drag.ij.theriacæ finæ vnc.iiij. ex his, quæ contundi possunt contundantur & omnia in boccia stricti orificij ponantur,& sic triduum permaneant,inde lento igne fiat destillatio in balneo Mariæ secundum Alchimistarum artificium, & quod stillatum est in vitreo vase optimè clauso seruetur, postmodum vulnus eo medicamento abluatur, ac filis nitidis eo infusis repleatur, ac desuper lata petia vnguento ex gummi elemi,aut matrissyluæ caput totum cooperiatur.

Ex Peregrino Parmen.

HEBRAEVS quidam Teutonicus hoc utebatur liquore, quo multa lucratus est,Aquæ vitę lib.j.mellis rosati vnc.vj.uini maluatici vnc.iiij.sanguinis draconis, terræ sigillatæ,mumiæ,aloes,myrrhæ an.drag.j.pulueris betonicæ,granorum hypericonis an.drag.iij.croci scrup.ij.ex omnibus fiat optima mixtio,quæ per dies octo in uitreo uase bene obturato seruetur,postmodum viriliter exprimatur, & quod expressum est custodiatur:vulnus filis in eo madefactis repleatur,postea lata petia unguento ex gummi elemi,aut de betonica caput cooperiatur.

Ex quodam Hebræo.

QVAM plurima medicamenta similia variis in locis parantur, quæ elixir vitæ, mater balsami,olea balsamina,aqua balsami vocantur,ac si balsami virtute prædita essent,magno precio uenduntur;nos uerò in caluariæ curatione ea nullo modo probamus,sed tanquam periculosa experimenta reprobamus.

MODI VARII MEDENDI VVLNERA CAPITIS, orationibus, & aqua.

ETIAM Hippocratis [a] tempore homines quidam vnde sibi victum pararent nescientes medici euadere imaginati sunt,aliosve magica arte, aut incantationibus sanare pollicebantur, & hi, vt dicebat Hippocrates,expiatores,circulatores, & arrogantes erant, & se ualde pios ac doctrina plenos esse simulabant:eodem modo multis in locis aliqui sunt,qui medicinam profitentur,& omnia vulnera pura aqua,orationibus,& incantationibus,alii solis petiis lineis benedictis in crucis formam applicitis sanare promittunt: at quia hactenus hac uia notabiles curationes uidere non potuimus, eā quippe nec probamus, nec spernimus,siquidem verba ipsa & sancta,& benedicta fuerint,vt per infrascriptas descriptiones plenè intelligi potest:nec aquam probare cogimur fracta caluaria,& si Hippocrates [b] in puris capitis vulneribus eam laudauit,quod & Celsus [c] sub his verbis affirmat, leuis plaga iuuatur etiam si ex aqua frigida expressa spongia imponitur; iterumque ait [d] vulnus aperiendum, detergendaque sanies ex aqua frigida est,eademque rursus inijcienda; & iterum [e] fluente sanguine spongiā aqua madefactam superponere iubet:nec Galenus dissentit,nam dicit [f] scias si spongia noua in vulnere vtaris cum aqua,aut oxicrato,aut vino pro corporum diuersitate glutinabit siquidem ea similiter,atque medicamenta, quæ enemata vocant:quod iam probauit Dioscorides [g] sub his verbis, Spongia ex aqua, poscave recentia glutinat vulnera:quod pariter affirmant Aetius, [h] Alexander, [i] Paulus, [k] & Auicenna [l] ualere in simplici ac recenti uulnere, non autem in compositis,& minus caluaria fracta:nam si vinum incommodum est, quanto magis aqua,quę cunctis vulneribus nocet:præsertim osse detecto,aut aperto? præterea legitur apud Aetium [m] quòd antiqui dum medicamentum Præsidis reipublicæ parabant,hæc proferebāt verba,Deus Abrahā,Deus Isaac, Deus Iacob huic

a ¶Lib de morbo sacro.
b ¶Lib. de humi.usu.
c ¶Lib. 5. cap. de glut.uul.
d ¶Lib. 5. cap. de rat.uict. uulneratorum, & cap.quomodo uulnus implendum est.
e ¶Lib. 5. cap. de cura fluxu sang.
f ¶11. de simp. med.cap.de spōgia.
g ¶Lib.5.cap. de spongia.
h ¶Lib. 14. ca. 26.
i ¶Lib. 6.c.84.
k Lib.6.c.34.
l ¶4.1. c. 28.4. 4.tr.3. ca.8.& 5. 4.c. de uul. cap.
m ¶Lib. 15.ca. 14.

pharmaco uires largiatur. Docet pariter Aetius [a] vt cùm deuoratæ spinæ, aut ossicula, & in tonsillis, aut alibi infixę fuerint, & extrahi nequeant, sic agere, te ad ęgrum desid entem conuerte, ipsumque tibi attendere iube, & dic egredere os (si tamen os, aut festuca, aut quicquid tandem existit) quemadmodum Iesus Christus ex sepulcro Lazarum eduxit, & quemadmodum Ionam ex Ceto; atque apprehenso ęgri gutture dic, Blasius Martyr, & seruus Christi dicit aut ascende, aut descende. Theodoricus [b] etiam iunior Chirurgus, dum sagittas e corpore euellere cupit, genibus flexis dicta dominica oratione sagittam manibus apprehendit adiunctis, inquiens, sicuti Nicodemus clauos ex manibus, & pedibus Domini extraxit, sic & hęc sagitta extrahatur. Alii postea [c] aut medendo, aut medicamenta parando exorcismate tali utuntur. In nomine Patris ✠ & Filij ✠ & Spiritus sancti ✠ amen. In nomine sanctissimę Trinitatis indiuisibilis, dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me, non moriar, sed uiuam, & narrabo opera Domini, castigans castigauit me, & morti non tradidit me; orantes dominum vt infirmus sanetur.; qualia verò sint huiusmodi medicamenta quęrendum est apud Vgonem, & Theodoricum, quibus in deploratis dispositionibus interdum vti forsan licebit.

a ¶Lib. 8. c. 50. in fine.

b ¶Vbi agit de sagitt. extrahendis.

c ¶ Guido in par. 2. Chi. c. 1. Petr. de Argelata. li. 1. tr. 8. c. 4. Theod. li. 2. c. 3.

ALTER MODVS.

Svper aquam puram, & claram dicta confessione genibus flexis, quæ sanctissimam Missam præcedit, dicunt aliqui, Benedicta sit sanctissima trinitas, ac sua indiuisibilis vnitas, confiteor illi deprecando vt nobis suam ostēdat misericordiā, benedicamus Patri, Filio, & Spiritui sancto, & inclinato capite emisit spiritum. postea ter dominicalem orationem ac ter angelicam salutationem dicunt, & petias lineas nitidas in eam benedictam aquam immergunt, & cum eis sub forma crucis totum vulnus tegunt.

ALTER MODVS.

Facta confessione, quæ initium sanctissimi Altaris sacrificii est, genibus flexis, ac dicta dominicali oratione, ac angelica salutatione aquam puram benedicunt, In nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti amen. inde petias immergunt, & vulnus in modum crucis cooperiūt, dicētes, In nomine sanctissimæ trinitatis, dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me, non moriar, sed viuam, & narrabo opera Domini.

ALTER MODVS.

Aqvam multi sic benedicunt dicentes, Te benedico aqua per Deū viuum ✠ per Deum verum ✠ per Deum sanctum ✠ & per Deum qui te in mundi principio creauit, & per Iesum Christum unicum filium eius, & dominum nostrū, qui in Cana Galilææ cum mirabili signo suæ potentię te in uinum permutauit, & aquam a Samaritana postulauit, in nomine Patris ✠ & Filij ✠ & Spiritus sancti ✠ amen.

ALTER MODVS.

Aliqvi benedicendo dicunt, sicuti Longinus Hebręus lancea costatum Domini nostri Iesu Christi aperuit, a quo statim exiuit sanguis & aqua, ita Domine Iesu Christe te rogo per tuam sanctissimam passionem, ac per septem uerba, quę in cruce dixisti, in manus tuas Domine commendo spiritum meum, & per ea ver-

ba quæ in fine pronuntiasti consummatum est,& per omnia miracula,quę fecisti, ut uirtutem huic aquę largiaris hoc uulnus sanandi sine sanguinis fluxu, dolore, inflammatione,aut spasmo in nomine Patris ✠ & Filij ✠ & Spiritus sancti ✠ amen.Christus regnat,Christus imperat, Christus hoc uulnus ab omni malo defendat ✠ Amen.

ALTER MODVS.

NONNVLLI postquàm vulnerati peccata sua confessi sunt, & sanctissimā Eucharistiam sumpserint,ac percussori pepercerint,simulque manibus iunctis generalem confessionē pronūtiauerint,quinquies pater noster, & quinquies Aue Maria dixerint ad honorem quinque plagarum Domini nostri Iesu Christi secretè super vulnus hęc proferunt uerba,In nomine Patris,& Filij,& Spiritus sancti.Dominus noster Iesus Christus in Natali nocte natus est, & pro nostra salute in Cruce mortuus est,& tertia die resurrexit,nos verò eum deprecamur ut huic uulneri imperet ad sanitatem tendere,dolore ac spasmo vacare.accipiunt inde quinque petias in pura aqua madefactas, quę prius in hunc modum benedicta fuerit,in nomine Patris,& Filij,& Spiritus sancti, & uulnus ad modum crucis cooperiunt dicentes.Dominus sic mihi dedit,sic illi placuit,sic etiam,quando illi placuerit, me liberabit,& eius nomen benedictum sit in secula seculorum.Amen. & tandem ut unico uerbo in hac curandi ratione concludamus,hęc, & similia sacra uerba, si recte ac bona intentione prolata fuerint,maximam habere uirtutem, & potentiam existimandum est.secus uero ac superstitiosę, aut minus recte, illi qui eis abutuntur punientur.

OPERATIONVM CHIRVRGICALIVM, in caluariæ fractæ curatione, breue compendium.

CHIRVRGVS, qui caluariæ fractæ curationem est aggressurus,in omibus medicinæ partibus,exercitatus esse debet.

Iuuenis, aut iuuentuti propinquus, in anatomicis sectionibus instructus, instrumentorum iuxta opportunitatem inuentor, in simplicibus & compositis medicaminibus exercitatus.

Quietus, & prudens, sed fortis & intrepidus, eius vestimenta grauitatem ostendentia,sed expedita sint.

Inter medendum,tranquillo animo appareat, languentibus indubiam salutē promittat,affinibus vero,ac de eorum vita quærentibus,veritatem, quæ à virium robore,vulneris meliori constitutione,& symptomatum priuatione, sumi solet,prædicere studeat.

In latētibus aut timidis percusionibus, ad confitendum Deo peccata sua, & ad condonandum inimicis iniurias,patientes adhortetur: in saluberrimis vero pacem probet.

Symptomata communia,ab his quæ propria sunt,accurate distinguat.

Si quid præter naturam vulnus occupauerit,quiete ac tuto euellat.

Lumen opportunum,aut auersum,aut aduersum accommodet.

De toto primo,considerationem habeat, inde ad particulares descendat operationes.

In necessariis euacuationibus,nempe in sanguinis missione,aut ducenda aluo, sit diligens,& circunspectus.

Fluxiones a sede affecta,omni ingenio reuellat,veluti frictionibus, cucurbitulis, clysteribus,suppositoriis,hyrudinibus,ligaturis,aut similibus.

Victum tenuem instituat,vinum,motum, iram, uenerem, & omnem animi affectum,prohibeat.

Fluẽtẽ ſanguinẽ,pſidiis opportunis ſiſtat,& caput mollibus indumentis auoluat.

Inſtrumentorum varietatem paratã habeat, & eam optimã, ac nitidã conſeruet.

Medicamenta quibus utitur,aut uti debet,rõne & experimẽto ſelecta,ac a fideli & experto aromatario parata, munda, & pulueris expertia ſeruare ſtudeat.

Miniſtri qui medico aſsiſtunt,& eidem opem ferunt,pauci ſint,ſed experti, affabiles,& timore vacui.

Medico operante,omnes ſileant,pueri & mulieres procul arceantur, ac rumores omnes uitentur.

Priuſquàm ad operationes ſe conferat,uulnerati vires diligenter perpẽdat.nam ubi eſt indigentia,laborandum non eſt. Secundo morbi magnitudinem conſideret,ne prędicendo hallucinetur.Tertio ſymptomatum naturam,quę ſi ualida,ac timoris plena fuerit, & conſilium, & ſocios quęrat, ne mali medici nomen ſubeat.

Si uulnus dilatare tentauerit,caute id agat,ne lęſa pars nimis imbecilla reddatur, & turpis inde reſideat cicatrix,& ne pericraneum operationem impediat.

Frontem,tempora,ac caluarię ſuturas,quam fieri poteſt,incolumes conſeruet.

Vrgente neceſsitate,ubique, quocunque tempore, & qualibet die, operationes adimplere tenetur.

Niſi indicia propria,& cauſę immediatæ adfuerint, oſſa caluarię terebrare minime conuenit.

Ante terebrationem,infirmi aures,aut lana,aut xilo,obturentur.

Operationes qualeſcunque fuerint,ſedem decliuiorem expoſcunt.

Cauere oportet,ne operando os caleſcat,& membrana inflammetur.

Dum inſtrumenta ad diploidem deuenerint,cautè procedatur, & quanta ſit penetratio,ſpecillo ſępe,ac diligenter perquiratur.

Inter fricandum aut terebrandum,os eo pacto auferatur,quòd quę ſub eo humiditates extraneę continentur,commode expurgari poſsint.

Oſſa terebrata ui extrahi non debent,ſed roſaceo tepido ſępe humectanda ſunt.

In ęſtate bis,in hyeme ſemel,uulnus curare oportet.

Quæcunque capiti adhibentur,calida qualitatibus adhibeantur.

In qualibet operatione,caput linteis calidis coopertum detineatur,& nulla apparente inflammatione,ignis propè ęgrum conſeruetur.

Medicus,medendi rationem,medicaminum uires,lichinorum,plagellarum,penicillorum, turundarum,ſpleniorum,faſciarum,& clipeorum quantitatem, numerum,materiam,& formam,omni ſtudio conſideret,ne comprimant, aut nimis calefaciant.

Symptomatum prohibitionem pręuideat,et ea quę apparent,corrigere,et profligare ſtudeat.

Neceſſarias indicationes,pręparando,abſtergendo,carnem producendo, ac cutim inducendo,ſecundum temporis opportunitatem obſeruet.

Faſciandi modus,primis diebus ſit retentiuus,poſtea expulſiuus, ultimo incarnatiuus.

Si oſsis ſuperficies deſquammari debet,uulnus apertum pręſeruetur,et oſsis eleuatio expectetur.

Cito,et ſero,oſſa deſquammantur,ſecundum patientis habitudinem,ętatẽ, exercitium,et anni tempus,aut topicorum potentias,et operationes.

Optimi medici munus eſt,ut agat cito,tuto,lęte,et quam minimo cum dolore,et hoc illius potisſimũ munus eſt,ut in ſuis operationibus,ſi non iuuet,ſaltim non noceat.

Hæc ſunt,quę in materia de caluarię curatione, ex nunc habere potuimus, et pro fine primi libri,huius primę ſectionis,ad laudem omnipotentis Dei.cui infinitas,ac immortales reddimus gratias.

CHI-

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI, SECTIONIS PRIMAE.

Liber ſecundus.

DE FACIE VVLNERATA CAP. I.

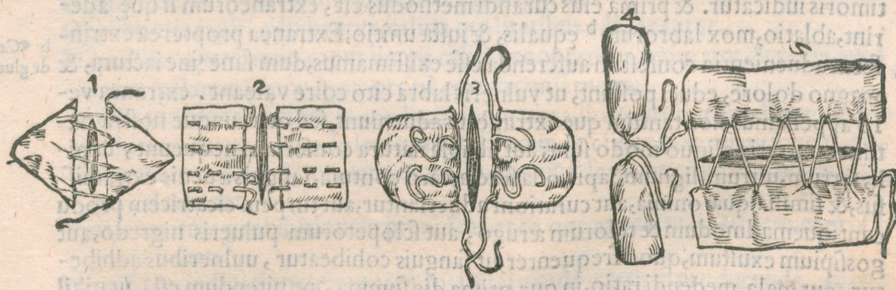

ACIES, ideſt pars illa tota, quæ capillis ſubiicitur, ac mento & auribus terminatur, motuque uoluntario mouetur, a Græcis Proſopon dicta, cum ſit membrum iniurijs exterioribus expoſitum, ſæpe uulnere aliquo affligi ſolet, nempe ab acuto telo perforante, aut ab enſe vel gladio ſecante, aut a re graui, obtuſa, & plana, contundente, vnde variæ, ac diuerſæ in ea occurrunt continui ſolutiones. Quarum omnium, de ſectis uulneribus ad præſens aliqua enarrare decreuimus. Huiuſcemodi enim uulnera, aut ſimplicia ſunt, & per ſe ſola manent, ac citra ſubſtantiæ deperditionem; aut alio morbo, vel diuerſo ſymptomate, aut propria cauſa complicantur. Porrò ea ſimplicia vulnera ſunt, quæ rationem cauſę non obtinent, & carnoſas tantum partes leuiter offendunt: nempe frontem ſolum, aut genas, & nihil proprij habent, ac tuto, cito, ut ſine moleſtia uniuntur & agglutinantur. Pręſertim, quia hę partes ſiccę, & uiſcidæ natura ſunt, ob id faciliorem curationem admittunt, ac ratione, medici finalis indicatio, una tantum remanet, ut ſanato vulnere, cicatrix perpulchra, ac decora reſideat & appareat. At [a] ſi uulnus in ſummo non reſidet, aut per longitudinem alte deſcendit, non parui timoris iudicatur. & prima eius curandi methodus eſt, extraneorum ſi quę aderint, ablatio, mox labrorum [b] ęqualis, & iuſta unitio; Extranea propterea extrinſecus aduenientia confeſtim auferenda eſſe exiſtimamus, dum ſane ſine iactura, & magno dolore, educi poſſunt, ut vulneris labra cito coire valeant. extranea verò appellamus, non tantum quę extrinſecus adueniunt, ſed quæcunque noſtræ naturæ contraria aliquo modo ſunt; aut ab ipſa natura conſeruari nequeunt, ut pili, ferrum, uitrum, lignum, lapis, oſſa fracta, caro contuſa, ſanguis a uenis extramiſſus, & ſimilia; quæ omnia, aut curationi aduerſantur, aut turpem cicatricem producunt; quemadmodum & telorum ærugo, aut ſclopetorum pulueris nigredo, aut goſſipium exuſtum, quod frequenter, ut ſanguis cohibeatur, uulneribus adhibetur, aut mala medendi ratio, in qua prima die ſumma ope nitendum eſt, ut nihil agatur, priuſquam vulnus intus purgatum ſit, nequid ibi alienæ rei, ne linimětum quidem, quod ſupprimendi ſanguinis cauſa inditum eſt, nec concreti ſanguinis relinquatur. id enim & in pus uertitur; & inflammationem mouet, & conglutinari uulnus prohibet. quare non inconuenit interdum, ipſum aut uino, aut poſca abluere; poſtmodum, vt vulneris partes quàm rectiſſimè adinuicem coniungantur, nempe accommodata ſutura, acu videlicet ſubtiliſſima, breui, ac rotunda: cuius cauda ita excauata ſit, ut in ea filum ad faciliorem acus tranſitum recondatur. ſic enim mitius corpori inſidet filum. verò lineum, æquale, & duplicatum, ſed non ſericum probatur. nam id carnem cito diuidere ſolet. Puncta verò breuia ſint & adinuicem æqualiter diſtent, quæ nec admodum profunda, nec multum in ſummo figantur. Siquidem hæc non retinent: illa uero cutim facillime ſecant: hoc peracto, ſi ſanguis multus emanauerit, oui albumine, aut poſca, aut pulueribus ad hoc deſtinatis, ſi alter non datur modus, ſiſtatur, a goſſipio ſiue bombice aduſta omni-

a ¶ Gal. 4. de ſympt. cau.

b ¶ Cel. lib. 5. c. de gluc. uul.

omnino abstinendum est; siquidem eius nigredinis vestigia in cicatrice apparere solent. Postmodum victum tenuem, donec ab inflammatione aut reliquis symptomatibus æger tutus fuerit, præscribere oportet. venam cephalicam si affectus eguerit, ac ætas & vires ferant, immerito prius clystere molliente aperiamus: medicamenta etiam laxantia, mitiora tamen iuxta humorum dominium, exhibeantur. ac, vt quotidie aluus libere fluat curabimus. Animi ac corporis quies summe probatur. Altera uerò die, vt partes sectæ rore proprio ac elementari per uiã scilicet primæ intentionis, absque sanie uniri possint, studere oportet; nempe glutine aliquo, super linteolis hinc inde extenso. quo sic vnitæ partes conseruentur. quo facto, quamprimum sutura secetur; & puncta amoueãtur. Gluten verò vario modo parari solet. Aliqui glutine piscium aceto solutum, & coctum, vtũtur. alij ex oui albumine diu concusso leuiter, fundũ vasis ænei cooperiunt. desuper postmodum tenuissimam calcem viuam, vt vix appareat, inspergũt, & facta tenaci mixtura, paratam telam liniunt; accipiunt multi gummi arabici, dragaganti, masticis, myrrhæ, picis, sanguinis draconis, calcis viuæ. an. drag. s. pollinis, idest farinæ volatilis molendini drag. j. albuminis oui q. s. misce. Alii Gluten sic construunt, & hoc illud est, quo quam sæpissime usi sumus. Accipiunt casei vaccini antiqui non saliti, ad libitum, ipsumque diu terunt, vsque ad mellis consistentiam, cum oui cãdido hyemali tempore, aut lacte ficuum sub magnis æstibus, aut saltim cum aqua rosacea, & addita uiua calce optime puluerizata q. s. iterum omnia simul, usq; ad glutinis formam componunt, quam isti collam vocant, & ea hoc modo utuntur. facta labrorum vulneris ęquali vnione, vbi motus validus non adest, ac pannis lineis validis & non asperis glutine aliquo linitis ac vtrinque admotis, qui ut exigit uulneris forma, quantitas, & situs, diuersas effigies præ se ferunt, nempe Triangularẽ, [1] aut Quadratã, [2] aut Semioualem; [3] aut Oualẽ, [4] aut Oblongã, [5] aut alterius modi, ad formã scilicet partis incisæ, cui applicari debent, uulnus cõstringunt, quemadmodum in his figuris, caracteribus signatis, concerni potest.

Ea uerò magnitudine parari gluten debet, quæ læso membro, ac uulneri congruere uideatur, potissimum vbi cicatricem apparere minime speramus. panni verò aliquo tenaci glutine liniti, ac utrobique per digiti ęquidistantiam ad uulneris latera adhibiti, cum adhærere tenaciter uidentur, & sicci facti sunt, simul aut laqueis, aut sutura constringantur, donec uulneris labra ad inuicem recte cõmissa coierint, quæ postmodum superaddito medicamento ex oui candido optime concusso, addita rosaceæ aquæ quarta parte, glutinabuntur: aut Recip. aquæ ardentis, uitæ nuncupatæ, decoctionis consolidæ, æquiseti, & masticis in uino, albuminis oui diu concusi, an. portione æquali: colentur, & quod percolatum est, utere: Turundæ uerò si in profundis uulneribus, aut ubi ossa fracta sunt, aut caro ablata, uel intemperies aliqua apparuerit admouendæ non sunt. Sic enim cicatrix deletur. At si uulnus cauum fuerit, uel carnis aut ossis pars aliqua dempta est, tũc

& la-

& latā & turpem cicatricē expectare oportet: si sanguinis copia emanat, opportunis præsidiis sistatur; postmodū ab omni superfluitate expurgato uulnere, digito q̄ratur, an os rimā aut manifestā fracturā patiatur. siquidē notæ fracturarū ossiū sensu tactus sunt satis perspicuæ, quæ aut ubiq; seiūcta sunt, aut aliquo lateri adhęrēt; si ex toto fractura est diducta auferatur. Secus uerò nullo mō dimouenda est ne inde turpis resideat cicatrix. huiuscemodi enim vulnera adhibitis opportunis remediis ac conuenienti ligatione, quæ in fronte, aut ubi pili non adsunt, stringere debet, facillime adhærent, & agglutinantur. Igitur dimissa acuum auolutione, aut pellipariorum sutura, qualecunque fuerit vulnus, aut in parte molli & mobili, aut sicca & immobili, fibulatione siue communi sutura uti commode expedit; quę inde per aliquos dies tali puluere a putredine præseruetur. Recip. sarcocollæ, dragaganti, terræ samiæ, aloes, masticis, an. drag. s. misce. & fiat puluis subtilissimus. si humiditas multa abundauerit, sutura secetur, & glutine aliquo labra simul committantur. in imis partibus orificio dimisso, & tunc emplastro illo celebri barbaro simplicioris temperaturæ, aut triapharmacon, aut de minio, aut de pulueribus vti tempestiuum est. quæ autem commissæ sunt partes, prima die nec nimis latè, nec nimis arctè constringantur, sed gradatim iam expurgato uulnere, præsertim si ad buccam terminauerit. tunc enim assiduè rhodomel adhibeatur interius, & os aliquo magistrali decocto abluatur, quale hoc est. Reci. pentafilonis, myrthilorum, radicum consolidæ maioris, gummi arabici, dragaganti an. misce, & decoctum in uino nigro paretur. cui addatur syrupi myrthini, aut rosacei, aut diamoronis, qđ sat erit, & utere: Interim multa obseruanda sunt. nempe ne vulneratus ui quadam manducet. nam uiolenta masticatio, ac multus risus & frequens loquela, si vulnus alicuius fuerit momēti, suturas abrumpit. porrò esca humida, meri potus, aer malus, venus, ira, clamores, & similia vnionem prohibere solent, quæ naturæ tantum opus est; si autem carnis portio sublata fuerit, nec sutura, nec glutine vti est opus. siquidem a sutura uulnus recollecti marsupii effigiem præ se fert. Tunc vulneris caui sanandi prima indicatio nobis insinuat, carnem eadem specie cum ea quæ periit rursus gignendam esse. quo fit, vt geminus curandi finis nobis propositus sit, nempe repletio & vnitio: quoniam & affectus geminus est, uidelicet continui diuortium, & cauitas, quæ ex amissa propria substantia est contracta. itaque cōtinui diuortium unionem, cauitas repletionem desiderat. Particulares verò indicationes, quibus caua uulnera repleri solent, sumuntur ab ægri tēperie vniuersali, ætate, sexu, exercitio, modo uiuendi, nec non sedis affectæ natura, & compositione. adhuc, uulneris quantitate, & symptomatum robore: siquidem horum plurima dū à symmetro naturali deuiant, caro non generabitur. nam carnis gignendæ materia, sanguis bonus est, qui nec quantitate, nec qualitate uitiosus fuerit. opifex uero, & effectrix causa, natura ipsa quæ opificis rationem non habebit, nisi subiecta materia iustum temperamentum obtinuerit; & sanguis, qui ad eam fluit, bonus, & modicus sit. hac ratione, his ambabus causis, unde caro nascitur, præsentibus, nulloque extrinsecus quod impediat obstante, carnis generatio prohiberi non potest. Quæ uerò singulatim in hac indicatione obseruanda sunt, loco suo explicabimus: ubi uerò uulnus purgatum, ac repletum fuerit, ut cicatrix pulchra inducatur, quod summe necessarium est, studere oportet. hęc ex cuticula quadam noua producitur, quæ talis omnino qualis erat quę periit, esse non potest; illa quidem ex semine patris ortum habuit, hæc per accidens, gignitur, & cutis officiū supplet, quæ carnis tegumentum est; unde interdum ex medicorum imperitia, aut negligentia cicatrices deformes, atque indecoræ producūtur; pro ut aliquæ cauæ sunt, ubi ossa excauata fuerint, quæ teste Hippocrate correctionem non admitūt. interdum ex mala medela, quæ ante tempus opportunum cicatrizantibus medicinis, Epulotica græce dicuntur, vsa est. Tollitur hoc symptoma, cicatricem remouendo, & vulnus denuò planum renouando. quod facit assidua fricatio, cum vino puro, aut

gera-

geranii foliis,aut cantharidibus,donec uesicula eleuetur.qua amota,uulnus,adhibito emplastro aureo,aut basilicone minori,carne repleatur. postmodum noua cicatrix inducatur. At si eleuata & eminens plus iusto apparebit, aut inęqualis,& crispa fuerit,si adhuc recens & tenella extiterit, diu ex antiquorum [a] experientia,asinina pinguedine fricetur, & superaddita lamina plumbea arctè alligetur:si vero dura,inueterata,& callosa erit,scalpello exulcerari debet,aut medicamento, quod duram substantiam excedat tollatur, aut saltem cute exulcerata supereminẽs caro aut alumine rochæ adusto,aut hydrargiro præparato, aut squãma ęris combusta, aut aliquo simili Epirotico absumatur. donec sanæ cuti ęquetur,& tunc cicatrix inducatur.quæ si dura tãtum percipitur, admoto diachilone, aut lithargyro,aceto acri nutrito,molliatur.quod etiam faciunt radices cucumerorum agrestium tritæ, addita anserina axungia, aut ciclaminum radices tritæ cũ melle:delet nouas cicatrices vnguentum alabastrinum,de pomo citri, & de ouo. idem facit oleum de tritico,de myrrha,de vitellis ouorum,balsaminum,& balsamum ipsum si haberi potest.valet etiam mirificè in uere aqua quę a uite incisa resudat,aut a fraxino uiridi, cum altero capite aduritur,aut ab ouo recenti, si apud prunas coquitur:Nigricantes uerò cicatrices,aut malo colore affectas, remouet oleũ, in quo brionię radix incocta fuerit,aut calamintha in uino ebullita; aut Recip.argenti sublimati unc.s. succi limonum drag. ij. ducantur omnia in mortario lapideo,cum pistillo ligneo, sub sole,donec siccetur.deinde ponatur in linteolo, & fiat fasciculus, qui leuiter immergi debet in duabus partibus succi limonum,& una aquæ rosarum. & ita dimittatur, donec succus totus absumatur; & facta leui expressione,ex eo quod expressum est,cicatrix liniatur. Hæc pro cicatricibus reparandis agenda sunt: Attamen,vt ait Celsus,libro quinto,capite uigesimosexto, circa finem,stultum est si uel excreuerit cicatrix,uel caua fuerit,decoris causa rursus & dolores,& acrem medicinam sustinere.

a ¶Dioscorides lib.2.cap.de adipibus. Aetius li. 13.cap.131.Paulus.lib.4.c.47. Auicenna.4.4. tr.3.ca. 14.& 7. 4.tr.2.cap.4.

DE OCVLORVM VVLNERIBVS. Cap. II.

OCVLI, idest organa uisus,uulnere aliquo affici solent,a telo pręsertim acuto & perforante;sæpe etiam a re graui,obtusa,& ęquali,nempe lapide,aut pila,aut re simili contundente;rarò uero aut nunquam,sectũ uulnus patiuntur,quin & facies ipsa magno uulnere ac profundo lędatur,cum oculi cauis sedibus sint reconditi, ac præseruati: eorum vulnera apertissime sensibus dignoscũtur, & modico magnum negotium,ac ægrotanti periculum non minus afferunt,ob id quia eorum membranæ ac nerui immediate a cerebro propagantur,maximo sensu præditi sunt,& ad uisoriam facultatem destinati humores continent labiles, tunicas tenuissimas,perpetuo mouentur,& fluxiones recipiunt vndequaque facillime, quare non ab re est, aut cæcitatem,quæ ex paruo admodum ictu oriri solet, aut futuram mortem ob aliquam conuulsionem,prædicere: Quomodocunque verò læsio aliqua,eis contigerit, statim eiusdem lateris vena cephalica aperiatur.ob eorum enim nimium sensum, facillimè atrocissimo dolore cruciantur, & quamplurimæ materiæ ad sedem dolentem plus iusto trahuntur,& inde inflammatione uexantur;unde ne oculus corrumpatur vereri oportet: nam ab Aetio sic dictũ est,ubi profundum uulnus in oculo obtigerit,ne insiti humores periclitentur,obseruari oportet,ac ne inflammatio subsequatur,quam febris;& conuulsio comitatur.præomnibus [a] ergo si uires ferunt,uena cubiti capitalis secanda est.inter initia enim nihil hoc præsidio efficacius:at si uenæ sectio non admittitur, purgatorio idoneo vtamur;sin minus,clysteribus aluum subducentibus,euacuatio fiat,vi-

a ¶Hipp. 6. Aphoris.31. & 7. Aphor.47. Cel. lib.8.c.6.Gal.4. de comp. m.ſm locos. & libr.de oculis cap.10. Aet. lib.7. c.22. Pau.li.3.c. 22. Auic.2.3.tr.2.c. 5. Rasis. 9. ad Alm.cap.15.

ctus ratio tenuissima sit,& ea omnia cauenda sunt,quæ caput replere solēt,ac fluxiones irritare,uinum ex toto,vsque quo accidentia quieuerint,prohibeatur, ob scuritas probatur,motus omnis & mentalis & corporalis alienus sit : sternutare, uomere,ac fortiter clamare,pessimum est:repellentia vero aptisimè fronti ac tē poribus admouebuntur.parantur ex oui albumine concusso,aqua rosacea, & boloarmeno,aut ex unguento rosaceo croco & cerusa : in oculo candidum oui aliquandiu digito agitatum instilletur.ac desuper cataplasma adhibeatur, ex oui albo & luteo contuso,addito rhodino,vino nigro,& hordei farina,ita ut leuiter tepefactum & lana exceptum adhibeatur.& leui fascia æqualiter comprimatur. In secundo apparatu,albumini ouorum adijcere poterimus,collyriū albū sine opio ad dimidium,ac desuper fomentum,quod ex rosarum,meliloti,ac capitum papauerum,decocto,cum medulla panis,uitello oui,croco,& mulierum lacte, componitur.oculus uerò leuiter deligetur,& cataplasmata leuia sint,ac ne siccentur,crebro permutentur:& superna palpebra sola ex his contegatur:si oculus dexter afficitur,dormiat patiens super latus sinistrum;si uulnus fuerit in sinistro, quiescat super latus dexterum. In tertio uerò aut quarto apparatu Recip.Syeph albi sine opio Rasis [a] drag.ij.aquæ rosarum,albuminis ouorum an.unc.j.tutiæ præparatæ drag.ij.ducantur aliquamdiu omnia in mortario marmoreo , & utere sub forma collyrij:aut Recip.lapidis hæmatitis præparati scrup.ij.camphoræ,aloes loti, an.drag.ij.tutiæ præparatæ,sieph memithæ an.drag.s. misce in mortario plūbeo usque ad linimenti consistentiam,& utere. medicamenta hæc omnia ob particulæ naturam ab omni rosione siue morsu aliena,adhiberi debent ; inter quæ quod ex pompholige & aloe lota conficitur,ab omnibus probatur. Succi etiam quamplurimi ipsis miscentur,non solum rosionis expertes omnino , sed qui vehementissimos dolores lenire possunt. ut Poligonii,oleastri,aut Plantaginis. Nos uero ab oui albumine non discedimus.constat etiam talia præsidia, cum medendi tempus prope est,ut formentur,eo quod cito arescunt:omnes pariter pūcturæ in oculo,quales a stylo aut aliquo consimili telo imprimuntur,magni timoris sunt , & si cornea perforatur,exeunt humores & muci,presertim aquosi , & inde cęcitatem expectare oportet.igitur post uniuersalem curandi methodū,si nullus instat dolor,solo oui candido;secus uerò turturis aut columbę sanguine , irrigandę sunt. ab initio quidem fomenta , aut cataplasmata calida uitanda merito ueniunt , sed ea usui seruentur, quę ad prohibendas inflammationes parantur ; collyria etiam leuissima adhibeantur, quanuis uulnus impurum apparuerit : experti pluries sumus trifolij oculati succum;andacocham isti vocant, addita tutia præparata , & cando pulverizato.adhuc oui candidum diu contusum cum tertia parte aquæ rosarum , ac parum quid tutiæ præparatæ & boliarmeni.aut Recip. syeph de thure drag.j.de plumbo,tutiæ præparatæ,aloes loti,candi,an.drag.s.succi andacochę, aut eufragiæ,aquæ rosarum an.q.s.misce,donec collyrium efformatum fuerit.de quo guttatim tepidum in oculo instilletur,ac desuper linteolum vnguento rosato Mesues,aut cerusato coopertum applicetur.si multa effluit humiditas,tali præsidio exiccetur.Recip.lapidis hemathitis,antimonii præparati,tutiæ præparatę an. scrup.j. croci g.v.misce & fiat puluis tenuissimus.qui in linteolo sub fasciculi forma alligetur, & bulliat in aqua plantaginis & rosarum , & fiat expressio,& quod expressum est guttatim oculo adhibeatur.Si uero oculus prolapsus fuerit,vt ex casu ab alto,aut ex violenta quadam capitis percussione contingit,ruptis nempe vasis,aut pelliculis,aut lacertis quibus in eius capsula adhæret & conseruatur,periculosa sequitur affectio,& si foras iam ruptus procedit,sine auxilio res est,quamuis dixerit Galenus [b] incredibile quippiam,& quod nunquàm antea videre con sueueram.Puer cum iuxta pupillam stylo pungeretur,effluente protinus aquoso humore , imminuta est pupilla , ac ceratoides tunica omnino corrugata uidebatur,qui mox curatus,visum recuperauit,instaurato scilicet humore paulatim,qui antea effluxerat.Sed huiuscemodi euentus raro videntur.nam talia vulnera magna ex parte cæcitatem inducunt:ab Hippocrate [c] equidem dictum est. quibus

rum-

a ¶Libro. 9. ad Alm.cap. 15.

b ¶Libro. 1. de sympt.cau.ca. 2.

c ¶Lib. 2. prædictionum.

rumpuntur oculi,& poſtea prominent, vt extra locum oculus ſit, his & tempore, & arte, opem ferre non datur, ad hoc ut uideat. poſſet fortaſſe humor albugineus reſtitui, tunica intacta remanente, quod euenire nequit, ſi vitrea aut vuea fuerit vulnerata: cunque igitur affectus ſimilis occurrit, ſtatim ea curatio adhibenda eſt quæ per venæ ſectionem, & capitis purgationem celebratur. cibus ac uini potus ſubtrahendus eſt, & ea topica conferre videntur, quæ dolores emulcere ſolēt. exterius vero repellentia adhiberi debent, quæ non exaſperent, hoc eſt nō validam habeant aſtrictionem; mitigatoria uero ſunt oui albumen, fœnugræci decoctum, ſanguis columbaceus, ſub ala extractus tepidus, ac mulieris iuuenculæ lac recenter in oculo expreſſum. Hæc verò monohemata greçe dicta medicamenta, in uehementisſimis doloribus, aut dum inflammationis initium ueremur, aut propter fluxi humoris acrimoniā adminiſtrare tenemur: non tamen immediate ſupra uulnus, ſed in locis propinquioribus, exterius vero ſpongiam mollem, aut ſpleniū poſca, aut uino aſtringente, aut roſarum decocto imbutam ſuperdare commodum eſt; aut tale adhibeatur medicamentum, Recip. ſyeph albi completi, ſyeph de plūbo an. drag. j. ſeminum papaueris albi, fœnugræci an. drag. iij. aquæ roſarum, lactis mulierum an. drag. s. pulpæ pomorum coctorum vnc. ij. miſce pro cataplaſmate, aut Recip. foliorum papaueris albi coctorum ſub cineribus, carnis malorū dulcium ſimiliter coctorum an. unc. ij. croci drag. j. farinæ ſemi. fœnugræci drag. s. lactis muliebris vnc. j. s. olei roſati cōpleti abluti q. s. miſce, & fiat cataplaſma. in dolore uerò mitiori ſat eſt, emplaſtrum parare ex pulpis pomorum dulcium ſub prunis coctorum, cum ſaccharo copioſo, vnguento roſacco, & croco: caput pilis denudetur, & cucurbitula occipiti, ac uertici, affigatur: reuulſiones a longinquis ſecundum omnem modum laudantur, & vſus acrium clyſteriorum ſummopere probatur. cubantis locus obſcurus ſit, & lumen oppoſitum conſeruetur. Somnus ac quies, perpetuo ſint, eleuato capite, aer verò & omnia calida uitentur. coitus etiā his uulneribus inimicisſimus eſt: At ſi vulnus ſimul cum inflammatione obortum fuerit, curationem ex iis quæ inflammationem linire, & concoquere poſſunt moliemur, non neglectis iis, quæ ad vulnus proprie pertinere videntur. Ad diſcutiendum ac diſſoluendum ſanguinem ex ictu, aut contuſione in oculo, aut tunicis concretum, ruptis nempe aut contuſis vaſis in oculorum tunicis, affectus græce Hypoſphagma, & ab Arabibus Taifati dictus, facit ſanguis columbaceus calens cum muliebri lacte inſtillatus, ac deſuper medulla panis torrefacta, & vino rubeo macerata ac expreſſa. valet abſynthium viride tritum, cum oui albumine, nocte ſuperpoſitum. pariter & fomentum ex decocto ſertulæ campanæ, & ſeminum fœnugræci: aut Recip. collyrij albi, mucilaginis ſeminum cidoniorum aqua roſarum extractæ an. vnc. s. aloes loti, tutiæ præparatæ an. drag. s. miſce, pro collyrio, laudatur ad hoc collyrium diarodon, nilli, & diaſmirnon, ac multa alia medicamenta, quæ a Galeno [a] deſcripta ſunt: ſi quod autem vulnus bulbi, ſiue oculi capſulā tantum læſerit, tunc terebinthina abluatur, aqua conſolidæ aut fœniculi, & cum ea vulnus regatur: ſi uerò ſagitta hoc effecerit, magnus inde oritur timor, & ea tunc obſeruanda ſunt, quę infra libro ſexto explicaturi ſumus: ſi quid uero pręter naturam in oculi ſubſtantia infixum fuerit, ac ita ibi reſideat, quod niſi quadā violentia euelli poſſit, nullo modo commouendum eſt, præterquàm ſi ęruginoſum aut ueneno ſum fuerit, ſed opus totum naturæ committatur; localia uerò medicamenta parentur, ex oleo terebinthinæ, aut de uitellis ouorum, & parum quid croci, exterius fomentum adhibeatur ex decocto fœnugræci, roſarum rubearum, & plantaginis in vino nigro, ad coercendam inflammationem: oculorum uerò cicatrices attenuat, collyrium ex ſucco eufragiæ, & rutæ, cum melle, & ſagapeno; aut ex ſucco anagallidis & fœniculi, cum melle, & felle taurino.

a ¶Lib. 4. & 5. de comp. m. ſm loco s.

DE NARIBVS SAVCIATIS. Cap. III.

ARES,[a] hoc est instrumẽta odoratus, multoties aut transuersaliter, aut oblique, vulnerantur: interdum contusione aliqua affliguntur, aut eorum pars amputatur, aut densiores partes franguntur. quomodocunque autem lædantur, si affectus ad narium foramina non deuenerit, curationis methodus eadem sit, quæ capite de simplici vulnere faciei superius iam descripta est. Si verò foramina ipsa secta fuerint, summa diligentia adhibenda est ne odoratus aut minuatur, aut destruatur. quare partes vulneris simplici sutura, acu nempe breui, & curua, quæ si talis in promptu non habetur, igne supercalefacta recuruetur, secundũ iustam naturam, ad inuicem cõmittantur, vt deinde cicatrix non sit deformis, non distorta, sed aspectu iocunda: inde superaddito oui albumine optime agitato, internæ partes digitis minimis in nares immissis, aut saltem specillo, exactè & concinnè sunt componendæ, ac si decet cannula argentea, aut plumbea, aut penna anserina, aut vulturis, aliquo constringente linimento exterius auoluta naribus imponatur, vt eorum forma ac vtilitas & officium conseruetur, id est ne spirandi ac odorãdi facultas destruatur, si partes nimis arctè coierint; exterius verò aut oui candidum, aut barbarum simplicioris temperaturæ adhibeatur. at si hæc curandi ratio molesta fuerit, quia inspiratio prohibetur, aut quia patiens distillatione vexatur, aut dolore affligitur, turundæ interius adhibeantur molles nempe, ac flexibiles, barbaro mirthino multo soluto, munitæ. Siquidem nares solẽt humido proprio citò glutinari, hac ratione quanto citius expedit, puncta secentur, & gluten aliquod imponatur, vt de facie vulnerata dictum est. Dum verò contunditur, & continui nulla apparet solutio, statim manibus comprimatur, & rectè æquetur, ne simus reddatur, aut deorsum spectet, aut in neutram partem inclinetur, ac statim, oui luteum cum duplici rhodini parte applicetur. autoxirhodinum cum cerusa adhibeatur. Sic enim dolor quiescere solet, & fluxiones inhibentur. postremo nigredinem tollit, emplastrum ex ouo, aut alabastrinum. studere enim debemus, vt quæ contusa sunt, maxime ab inflammatione tueantur. & quæ inflãmata sunt, celerrimè ab inflammatione liberentur: ob id parce viuere, ac corpus totum euacuare, optimum præsidium est.

> a ¶Hipp.li.2.de articulis.Pau.li. 6.c.91. Auic.5. 5.tr.3.cap.3.

SI frangitur nasus, fracturæ modus vnus non est; siquidem interdum comprimitur, interdum abrumpitur, interdum etiam deorsum, aut ad latus, aut in ea parte, quæ cartilaginosa est, aut in ea, quæ ossibus continetur, inclinatur. ima narium pars quia cartilaginea est, frangi non solet, sed contundi, sima peruerti, superior, quæ ossea est, frangi: commodissimè enim restituitur nasus fractus, si in inferiorẽ partem demittitur, eadem die, vel certe paulo post: Nasus enim, ait Hippocrates, ex omnibus corporis partibus facillimè cõponitur. equidem nullum unquàm nasum fractum vidimus, qui non posset protinus componi, si priusquàm callus increscat compellatur, modo quis rectè mederi posit, ac vellet.

ERGO si fractura omnino in inferiori parte fuerit, dirigere eam oportet, atque superiùs compellere, & in pristinam sedem restituere. ad quam rem nullus medicus magis idoneus est, si homo id dare operam uelit audeatque, quam ipsius ægri manus, ac digiti indices, qui maxime secundum naturam sunt, aut si non ipsius ægroti saltem pueri, aut mulieris, mollibus siquidem manibus opus est, ut optime nasus fractus in priorem effigiem restituatur. utrinque enim digitos qui naribus accommodentur immittere oportet, ac in imum, quantum fieri potest, atque ita quiescere nulla obstante ratione, donec agglutinetur, uel certè multo tempore; in naribus quidem callus citò increscit. & nisi corrumpatur, ait Hippocrates, decem diebus sanescit: si uerò id fieri nequit, licet aliquid in naribus

bus inserere, vel linamentum, vel linteolum, ita figuratum, quod idoneum sit, & linimento aliquo cinctum, quale ex manna thuris, bolo armeno, mastice, & oui albumine diu agitato parari solet, & sic unum singulis foraminibus nasi imponatur. Galenus verò frustum pulmonis ouili conijcere docet, asserens si spongiæ indantur humorem imbibunt. antiqui linteolum cartaginensi pellicula auolutum circumsutumque adhibebant, quod magis probatur quam ouilis pulmo: At vbi fractura superior fuerit, nihil horum dimitti intus potest, nam difficulter spiratus trahitur, sed grandis penna mollis, pellicula circundata, ne fracta aliqua pars in eius cauum decidat, ea siquidem est, quæ impulsu æget, ut excitata possit in suam sedē detineri. Quod si plura erunt fragmenta, eodem modo extrinsecus singula in suas sedes digitis erunt compellenda, & adhibito medicamento ex farina milij recenti lota, & glutinosa, bolo armeno, draganto, thure, mastice, ac resinę portiuncula habena ad hoc idonea sic conseruari debent, nec altera fascia adhibenda est. nam, ut ait Hippocrates, qui præstantia uincula amant, sine mente complura alia lædunt, ut quę magis partes resimas efficiant, & distorqueant. attamen habena interdum sic paratur, quę uel ut pollicem non excedat, uel quantum conuenit lata sit, & extrinsecus naso, qua parte declinatur, intendenda, sicut nasus dirigatur. longa cū esse debet, ac tum sub aure, ac circa caput sursum adducenda, & ibi auoluta uincire. uerum ad nasi fracturarum diuersitatem, uarii modi fasciandi, ac fasciæ admodum diuersę a Galeno libr. de fasciis fuerunt descriptę, ueluti funda, accipiter, uallum, rhombus, & semirhombus, quæ fere omnes literæ X imaginem præseferunt. Cumque nasi pars aliqua ex toto amputatur, præsertim cartilaginosa, curationis spes omnis deperditur, ob id, quia hæc pars [a] cum exanguis sit, neque augetur, neque coalescit Deficientes uerò partes, inquit Galenus [b] quæcunque ex sanguine ortum habent corrigi quidem non est impossibile, quæ uero ex semine, propemodum impossibile existit: porrò augentur partes si iam defecerit propria substantia: subnascente carne, quæ deperdita est, & uocatur cohalitus per uiam secundæ intentionis. a græcis verò sisarcosis. Coalescunt uerò dum rore proprio ac elementari agglutinantur, & dicitur cohalitus per uiam primæ intentionis, simphisis græcè dicitur: Igitur audiendi non sunt, qui ablatum nasum denuo restituere pollicentur, quoniam neque naturæ artificium, neque artificis munus tam amplo priuilegio cōstitutum est, ut abscissum penitus, a facie nasum, in integrū restituere posit, nec nasum semimortuum rescindere debemus. Siquidem partem nasi sic constitutam, rectificatam, & agglutinatam interdum uidimus: curantur communiter nasi uulnera siccissimis medicinis. nam Hippocrates, ea vulnera abunde siccari uoluit: porrò si pars nasi frigida aut semimortua apparuerit, eam, aut patientis manu calefacta ac diu applicita, aut linteolis supercalefactis adhibitis, exalefacere oportet. ad quòd etiam facere solet pullus gallinaceus, aut columbaceus de recenti sectus, & calidus suprapositus: prius tamen partes sutura condecenti uniantur. nasus siquidem nisi ex toto amputatus fuerit, & conciderit in solum, facillime agglutinationem recipit.

a ¶Hipp. libro Aph. 19. 7. Aph. 28. li. 1. de morbis. & lib. de Coac. præno. Arist. libro 1. de Hist. ani. cap. 13. Gal. lib. 1. de semine c. 8. li. 3. art. par. m. c 91. & 3. meth. cap 5.

b ¶Lib. ar. par. m. c. 87. libr. de consti. ar. m. c. 7 & libr. de semi. cap. 8.

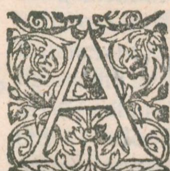
DE LABRORVM VVLNERIBVS. Ca. IIII.

VLNERA labrorum, quæ ex quatuor musculis, qui ipsis famulantur composita sunt, quorum fibræ uario modo procedunt, atque inter se commiscentur & implicantur, vnde varios motus edunt, exacte ob decoram formam, æquari desiderant, quæ adamussim est conseruanda. igitur si amplum fuerit vulnus, decentem requirit suturam, ac sicca medicamenta, quæ cruentis uulneribus accommodantur; nempe quæ cito eius partes sectas agglutinare possint. nam loque

la ac frequenter sputa mouendo,& humectando,huius membri consolidationem prohibere solent:ob id his uulneribus ea medicamenta iuuare uidentur, quæ vulneribus narium prosunt:igitur interius rhodomelle, exterius oui albumine, aut barbaro mirrhino multo soluto,vtimini.

DE SECTIS AVRIBVS. Cap. V.

VRES,si a causis deforis uenientibus,læduntur, nullum imminet periculum.uerumtamen si eorum pars aliqua ex toto ablata fuerit,nunquàm denuo generabitur;at si sola vulnera sint, & aliquā obtinuerint profunditatem,rectam suturam exposcunt, ac medicamenta ualde siccantia,uirtute astringente & agglutinante non expoliata requirunt.nam [a] audiendi locus, quoniam siccissimus est,medicamentis æget,quæ uehementissimè siccent: sic enim aurium uulnera facillimè sanitati restituuntur. abunde siccari huiuscemodi uulnera iubet Hippocrates [b] cum natura siccissimæ aures sint,eo quod ex chartilagine &cute constant,quæ leuis ac mollis est,ut ab externis iniuriis & ictibus minus lædantur. ostēsum enim ab Hippocrate est,unamquamque partem,quatenus siccior est,eatenus sicciorem curationem requirere:siccare enim solet has partes sine mordicatione mel atticum inunctum.insperso denique quouis medicamento bene contrito, ueluti est thus,aloes,& mirrha, aut trochiscus andronius uino leuigatus. ubi enim quis aurem sectam curare tentauerit,ab omni cataplasmate,& linimento abstinere debet:Sed medicamentis utatur,quæprotinus cruentis vulneribus inijciuntur, uel alio quod neque onere lædat neque acuitate molestiam afferat; quale est oui albumen diu concussum,aut medicamentum quod ex salice,aut ferri scoria paratur;aut illud celebre barbarum ab antiquis [c] sub diuerso tamen genere compositionis descriptum.nos vero,quod simplicioris temperaturæ est, magis probamus.sic enim cōficitur.Rec.bituminis iudaici,picis aridæ,resinæ,ceræ an.unc. xij. Terebinthinæ,mānæ thuris,opopanacis,cerusæ an.unc.ij.argenti spumæ unc. j.olei mirthini unc.iij.aceti q.s.& medicamentum paretur in bona forma. a Celso sic describitur.æruginis rasæ drag.xij.spumæ argenti drag.xxx.aluminis,picis aridæ, resinæ pineæ aridæ drag.x.olei mirthini,aceti an.q.s.est enim præstantissimum remedium.adhuc scire oportet,in omni auris fractura uinculum inimicum esse, nam laxum nihil boni affert,quod si magis astringatur plurimum officit. nam astricta auris dolere solet;inde pulsatione ac inflammatione uexatur.Si eius cartilago rūpatur,antequam pus oriatur,cute integra existente,medicamentum glutinans imponatur:si autem cum cute cartilago abrupta fuerit,cutis utrinque suatur.Si uerò pus oritur,cutis pars altera aperienda est, & linteolum imponatur cum medicamento,quod supprimat, & omne pingue uitetur, & lana mollis auri subiicienda est,quæ quod inter eam & caput est impleat, & ea leuiter liganda, donec ab inflammatione tuti fuerimus, in quo tempore cibi ac potus abstinentia necessaria est.

a ¶Gal.3.de cō po.m.s̃m locos. 5.meth.cap.10. 6.meth.cap.6.

b ¶Lib.2. de articulis.

c Scribo.lar.de scrip. 207. Celsus li.5. cap.19. Gal.2. Katag.in fine. Actuarius. lib.de comp.m. Pau.li.7.c.17.

O CHI-

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI, SECTIONIS PRIMAE,

Liber Tertius.

DE NERVIS AC NERVOSIS partibus sauciatis. Cap. I.

IN partium [a] similarium humani corporis numero nerui habẽtur, qui, vtcunque simplices existant, preciosissima organa sunt, & munere præstantissimo funguntur, cùm sensus & motus vniuersi corporis vehiculum sint, a cerebro & spinali medulla tanquàm a fonte, & si secus crediderit Aristoteles, [b] originem ducentes, cui continuitate indeficienti iunguntur, nec [c] ab ipso ad modum dissident, nisi quatenus compactiori materia sunt constituti; quod factũ est ne a quolibet facile læderentur; eoque magis densantur, quo elõgati ab ipso, partibus affusi motum excitare tenentur: secus autem ij, qui sensibus duntaxat inseruientes a cerebro immediatè propagati, molliorem consistentiam sunt consecuti, iccircò etiam humidiores sunt. sic enim ad faciliorem alterationem, velocioremque opus erat, siquidem ad sensuum instrumenta principis partis potentia luminis instar irradiantur, perficiuntque instrumenta ipsa, vt species omnes colorũ, sonorum, gustus & tactus suscipere queant, quemadmodum & motiui [d] musculis circunfusi in tendones desinentes vbique motus arbitrarios impartiuntur, delata nimirum identidem facultate ipsa, veluti radius esset, ad omnes partes motrices: cuius quidem rei indicio sunt superiores partes vinculo obductas, seu quouis modo arctatas protinus inferiorum obstupescentiæ causam esse, ac earum sensus & motus priuationis: licèt autem partibus quibusdam seiunctim nerui sensitiui a motiuis nec distingui, nec percipi possint, non est cur hæsitandum sit de ipsorum differentia, quin alii sensus, alii motus, delatores existant, cùm in quibusdam partibus liquidò constet vt in oculo, & lingua: dignoscitur etiam ex passionibus. nã neruus incisus, contusus, oppressus, laqueo interceptus, callis affectus, aut putrefactus a musculo omnem motum; & sensum aufert, & qui phlegmone patitur nõ parum conuulsione detinetur: eorum [e] substantia satis mollis est, & humida, forma oblonga, teres, & albá, tenui duntaxat membranula induta, ac inter seminaria mẽbra enumerata. Nerui [f] secti non coeunt, neque diminuti augentur, deficiente quidem generationis prima materia, eorum [g] tamen propria humida est, a frigido coagulata, a cerebro & medullari spina alimentum suscipiens: replentur [h] nerui facillimè humore albo, frigido, ac viscoso, iccirco [i] putredini ac cõuulsioni obnoxij sunt: quò [k] fit vt vulnerati eorum curationi aqueũ, seu quid aliud humidum medicamentum repugnat: in vniuersum [l] autem omnes tum sensitiui tum motiui sensu nimio præditi sunt, non enim ex seipsis, sed desuper a magno principio defluente, fusius tamen in superioribus maxima animalis spiritus copia exuberante. Hinc oritur [m] quòd vulnerati sæpè conuelluntur, & mentis perturbationem patiuntur. Eiusdem ferè naturæ sunt tendones, siue eneruationes, tenõdes a tendendo græcè dicti, in secundo neruosarum partium ordine habiti, qui a

a ¶Gal. lib. 1. de temp. c. 1. & lib. de sect. neruorũ. Auic. 1. can. ca. de anat. neruorum.
b ¶3. de nat. animal. cap. 5.
c ¶Gal. 9. de usu par. c. 14. 16. de usu part. cap. 1. lib. de const. ar. m. cap. 4. lib. de motu muscul. & 6. meth. c. 4.
d ¶Arist. 3. Physicorum & 11. metaph. Gal. li. de motu musc.
e ¶Gal. libr. de const. ar. m. c. 5. & li. 1. de semine.
f ¶Hip. 6. Aph. 19. 7. Apho. 28. libro de Coac. prænot. & lib. 1. de semine ca. 8. 2. Techni. c. 87.
g ¶Aristo. 3. de nat. ani. c. 5 Gal. 8. de usu part. 6. meth. c. 3. Auic. 1. 3. c. 2.
h ¶Gal. 2. Aph. cõ. 26. 6. meth. cap 3. & com. 2. libri de articulis circa finem.
i ¶Auic. 4. 4. tr. 4. c. 1.
K ¶Gal. 6. meth. c. 3.
l ¶Gal. 5. de usu part. c. 9.
m ¶Gal. lib. ar. par. m. ca. 92. 6. meth. ca. 3. & 3. Katageni.

musculorum extremitate originem ducũt, nanque cùm neruus a cerebro, aut spinali medulla ad lacerti initiũ terminatur, in eo inseritur, ac in multas, & minimas, seu capillares partes, aut membraneas fibras diuellitur, ac disseminatur, quæ totũ musculi corpus intertexunt; denuò in fine coalescunt, ac corpus quoddam album densum, ac satis latum generatur, chorda communi voce appellatum, cuius munus est parti sibi annexæ motum absoluere: sentit autem, ac mouetur ea ratione, qua nerui est particeps, mixta [a] etenim est eius natura, mediaque inter neruum & ligamentum, tantoque neruo durior, quanto ligamento mollior, propterea & validiora medicamenta ferre solet, & accidentia ex ipsis orta mitiora apparent. Enumerantur [b] post hæc, ac in tertio neruorum ordine sunt, vincula, seu neruea ligamenta græce [c] syndesmi, arabicè hacab appellata, quæ ab osse oriuntur, & in osse, aut musculo terminantur, & parùm forma ob eorum duritiem & densitatem a tendonibus dissident, & a neruis nobilitate tantùm, cùm prorsus sensus expertes sint: eorum vtilitas est ossa adinuicem colligare, ac artus formare; vulnerata vt nullum vitæ periculum, ita seram, ac difficilem curationem admittunt. Sunt postremò inter neruosas substantias enumerati, ac simillimam habent speciẽ, panniculi neruei, seu membranæ ad hoc genitæ, vt ab eis partes aliquæ duriores sensum accipiant, vt ossa, alioquin, quia substantiæ terreę sunt, natura prorsus sensu carent; attamen, dum viuunt, & nutriuntur, mediante panniculo ea vestiente, stupido sensu prędita sunt, qui vbique grecè periosteos, quasi circa ossa, in capite verò pericranion dici solet; aliç verò membranę sunt, quę membra induunt vt pulmones, iecur, & lienem, quę viscera ex se non sentiunt, & illis aliquem sensum cõmunicant; aliç pręseruant & intersepiunt, vt quę cor ambit, gręce pericardia; aliç continent & conseruant, vt vesica, & quę intestina circunuoluit, peritoneon grę cè, syphac arabice; aliç conseruant & mediant, vt dura meninx; aliç diuidunt tantùm, vt in thorace mediastinon, gręcè diaphratondes dicitur; aliç sunt quę suspendunt, ac alios pærstantes vsus, corpori afferunt, quæ vulneribus rarò admodũ obnoxiæ sunt, nisi vna secum & membra, quibus præsunt, & consortium tenent, lędã tur, quorum, vbi de annexis membris sectis, sermocinaturi sumus, & si aliter credat Aristoteles, [d] curationem aggrediemur.

a ¶Gal. libro. de motu musc. 6. meth. c. 4.

b ¶Gal. 14. de usu part. 6. meth. cap. 4.

c ¶Gal. 6. meth. cap. 4.

d ¶Lib. 3. de natu. ani. cap. 13.

DE NERVORVM VVLNERVM, FORMALI differentia. Cap. II.

NERVORVM, ac neruosarum partium, uulnerum curationem tractaturi, de qua aliqui nihil, quidam uberius, quidam parcius, quã ars ipsa chirurgica expostulare uideatur, disseruere, decet quidem prius ad maiorem huius rei dilucidationem, eorum formales differentias scrutari, quę ad ternarium numerum reducuntur, nempè ad sectionem, puncturam, & contusionem; porrò si occurrat ut cæsim neruus vulneretur, vulnus id, uel transuersim, uel iuxta lõgitudinem infixum erit, atque ex horum utrisque quoddam fit, sine substantiæ carnosæ amissione, quoddam cum carnis ac cutis, quæ interueniebat, deperditione. in utroque etiam uel ex toto neruus præcisus est, uel ex parte dissectus, quod pariter puncturis aduenire solet aut manifestè, aut occultè, cùm uel secundum partem, uel iuxta medietatem, aut secundum totum perforatur: dum uero neruo contusio accidit, ea nempè erit uel sola & simplex absque carnis diuisione & nerui attritione, aut cum manifesta continui solutione, adeò ut quandoque sicut in cęteris similibus uulneribus, neruus nudus appareat, interdum punctus, aut sectus: insuper aliquæ, aliquo urgentium symptomatum genere complicantur, nempe dum ingenti do-

lore, inflammatione, aut conuulsione, premuntur, aliæ mites sunt, illas compositas, has simplices sectiones Medici vocare solent. Ab his igitur enumeratis differẽtijs decet tanquàm a morbi essentia, quam naturam uocant, curatiuas indicationes assumere.

DE NERVORVM VVLNErum causis. Cap. III.

EAEMET omnium eiusmodi uulnerum causæ sunt, quæ & cæterarum corporis partium deforis nempè accedentes, ac per accidens corpora alterantes, ut substantiæ inanimatæ nimirum pungentes, secantes, & contundentes, aut corrumpentes, cuiusmodi sunt quę ueneno affecta esse possunt: uerum cum superius, ubi de caluariæ curatione egimus, fusissimè de causis uulnerum enarratum sit, hæc pronunc sufficiant.

DE NERVORVM VVLNERVM signis. Cap. IIII.

NOTAE vulnerum neruorum, ac neruosarum partium, propriæ illæ sunt, quæ ob eorum vehementem sensum fiunt, præsertim dum sedis affectæ substantia neruosa fuerit, sunt inquam dolores ingentes, inflammationes, resolutiones, conuulsiones, febres, mẽtis perturbationes, & interitus; uerumtamen dolor satis commune symptoma est, nec sicut conuulsio liquidò neruum sectum esse ostendit, nam dictum est ab Auicenna [a] quòd sæpe neruorum vulnera perducunt ad spasmum absque antecessione lęsionis prauæ, & non fit in eis excusatio quin illic sit apostema magnum absque dolore magno, & faciliores eorum dispositiones sunt febres, & apostemata multa apparent in alijs locis, quàm in uulneribus, & sitis, & uigiliæ, & desiccatio linguæ: patet igitur ex his conuulsionem fieri posse, aut inflammationem nullo præcedente vehementi dolore, aut ob partis naturam, aut ob inflammationis morem. nam Galeno [b] auctore, puncto musculi capite, quamprimum conuulsio aduenit, quæ nulla conuenienti medicamentorum vi, remittitur: in femore verò, in partibus genu anterioribus, ubi magnum videre est tendonem, qui consensus ratione, repentina cõuulsione corripitur, morsq́ue inde subsequitur absque dolore magno, quemadmodum etiam post uehemẽtem inflammationem; nam à maximo, eoq́ue celeri humorum defluxu, neruorum, aut chordarum substantia, repleri solet, ac tumet, eiusq́ue habitudo alteratur, & intenditur, quò fit ut sentiendi vis deperdatur, q̃ in eius symmetro proprio ac temperamento iuxta naturam consistit, & ob id impressionem a causa diuersa subito in eo factam, appræhendere nequit, quæ tristis sensus est, dolor uocitata: inquit enim Galenus [c] conuulsio, ac mentis perturbatio sequuntur inflammationes neruorum, ac neruosarum partium, quare dicere expedit, proprias uulnerum neruorum notas, inflammationes varias esse, conuulsionem ac mentis perturbationem; dolor item si adfuerit, & ipse pariter neruum conuulneratum esse testatur. est [d] enim neruus instrumentum, & organum principale sensus tactus: febris quoque continuis associata rigoribus, nullum seruans periodum, sauciatos neruos consequitur, ob quantitatem vaporum cordis regionem petentium: deliriũ, vbi neruus magnus, fuerit vulneratus, ob neruorum cum cerebro consortium, pręsertim si quis magnus neruus læsus fuerit, & inflammatio aliqua appareat, à qua eleuati vapores quàm plurimi, & putridi, caput afficientes spiritum animalem cõturbant:

a ¶4.4.tr.4.c.1.

b ¶3.meth.c.9. & 5. Aph. com. 65. Auic. 4.4.tr. 3.cap.1.

c ¶3.de not.loc. aff.ca.3. & 5.Apho.com.1.& 2

d ¶Aristo. 2.de Anima. ca.10.& 3.de nat.ani.

turbant:

turbant: idem ex ardenti & assidua febre, contingit, dum accenduntur, aut exiccantur humores, & spiritus in membranis, & in capite, aut ex longis uigilijs, & somni priuatione. Paralysis quoque neruum sectum esse interdum attestatur, & si inter hæc signa non describatur, declarat siquidem motus instrumenta pati, unde sequitur impotentia quædam ad motum secundum hominis imperium, paralysi ad modum similis, præsertim partium sub ipso vulnere existentium: replentur etiam nonnunquàm succo diuerso nerui secti, aut tendones, & insitam sibi uirtutem amittunt, tremorque partis indè subiicitur, ob spirituum ad inferiora debilem transitum: humoris adhuc a vulnere continuò emanantis copia, eleodes Græcè, meliceria Latinè, neruosam partem vulneratam innuit; hæc, si facilè effluat, vulnus a doloribus, & aliis prauis symptomatibus, innocuum reddit, licet quādoque sarcoma siue eminēs, laxa, mollis, ac spōgiosa caro, supercrescere videatur: si uerò tendonis, aut nerui capita à vulnere exeant, neruum, aut neruosam partem affectā esse, notius est, quàm dicere conueniat, præter id quod, ab affecta sede optimus anatomista neruum, aut tendonem vulnus accepisse, dignoscit.

DE PRAESAGANDI MODO IN *neruis sauciatis.* Cap. V.

CVM [a] tanto sensu, ac tali iam demonstratum sit, neruos præditos esse, meritò cum læduntur laboranti periculum imminere, & medico negotium, prædici potest. nanque ad leuem eorum læsionem, acutissimi dolores sequuntur, quos celerrimè inflammatio subsequitur, & lege consortii ad sua principia retrahuntur, & cōuulsi fiunt, fitque tunc passio acuta, & letalis, siquidem [b] conuulsio ex vulnere est, letalis, cùm [c] in ea tandem contrahatur septum transuersū diaphragma græcè dictum, anhelitus deficiat, & cordis temperamentum alteretur, eiusque operationes destruantur, vnde mors sequitur. Futuram autem cōuulsionem significant tumores mox apparentes, de repentè euanescentes, nam quibus [d] tumores in vulneribus apparent non conuelluntur, neque insaniunt: verū his euanescentibus de repente quibusdam a tergo conuulsiones & distentiones fiunt: quibusdam autem insania, vel dolor lateris acutus, vel suppuratio, vel difficultas intestinorum, si tumores sunt rubicundi: ob inflammationem igitur vulneribus superuenientem, conuulsiones fiunt, & primùm quidem videntur conuelli quæ è directo sunt partium inflāmatione laborantium, deinde postquàm principium attigerit, passio ad totum extenditur corpus, secus verò in caluaria fracta contingit. Quando igitur quis parte posteriori vulnus acceperit, quæ plurimis neruis repletur, ac tumore aliquo vexari inceperit qui de repentè euanuerit, conuulsionis periculum imminet, nec in dorso duntaxat, sed vbique locorum neruosorum: dictum præterea ab Hippocrate est, [e] si in vulneribus fortibus, & prauis existentibus, tumor non apparet, ingens malum; illa vero vulnera praua sunt, quæ in capitibus, aut finibus musculorum occurrunt. nam & in his suspicandum nè humores, qui ad vulnus fluere deberent, cerebrum petant, cùm tendonibus ac neruis imbibantur prȩsertim si dolore crucientur; quò fit vt apostemata, conuulsiones, ac deliria sequantur: malum est igitur si vulneratis neruis tumor nō apparet, hoc est saniosæ humiditatis copia, nam [f] laxa uulnera, idest optima sanie prædita, maximam salutis spem pollicentur: non est quidem dubitandum, inquit Galenus, ex vulnere pus generante. Siquidem tumida vulnera neque inflammationes, neque conuulsiones comitantur: certam portendunt salutem labra uulneris tumida, mollia, ac rubicunda, si dolore carent, ac vulnerati prauorum symptomatum expertes quiescunt; secus verò neruorum vulnera timenda sunt, si clausa fuerint,

a ¶Gal. lib art. par. m. ca. 92. 6. meth. c. 2. & 3. Katageni. Ac. lib. 14. cap. 27. Paul. li. 4. c. 54. Auic. 4. 4. trac. 3. cap. 1.

b ¶Hipp. lib. de Coac prænot. & 5 Apho. 2.

c ¶Gal. 1. Aph. com. 12.

d ¶Hipp. lib. 2. de mor. popu. & 5. Aph. 65.

e ¶Libro. 2. de mor. popu. & 5. Apho. 66.

f ¶Hipp. 5. Aphor. 22.

& non expirent. nam occæcato vulnere retinentur materiæ, ac dolores excitantur, quos inflammationes, vigiliæ, syncopa, linguæ siccitas, febris assidua, alienatio, conuulsiones, interdumque mors subsequuntur: difficilem curationem habent, neruorum fissuræ, nam eorum substantia frigida, & exanguis est, & calescere nequit, nec eorum humiditates coctionem admittunt, & vulnera cacohetica vocantur. Quæ transuersim occurrunt periculosiora, quàm quæ iuxta rectitudinẽ iudicantur, illa siquidem & sensum & motum partis, crebrò destruunt, hæc autem suspicione vacant: rursus ea deteriora sunt, quæ neruum penitus non secant, sed vnam duntaxat partem, ob quam sanam inde grauiter lædi, & sæua sequi symptomata contingit; quippe [a] præciso per transuersum toto neruo dolores sedari, conuulsiones prohiberi, & reliqua his vulneribus infesta, tolli videntur. Ad eundem modum contusiones verendæ sunt, ob humorem crassum, viscidumque, quo facillimè replentur nerui, & putredini etiam obnoxij fiunt, cùm ab innato calore regi hæ humiditates nequeant. Hi quoque in præcipiti sunt, quorum articuli vulnus acceperint, tùm ob sedis capacitatem, vbi humiditatum copia facilè aceruari potest, tùm etiam ob partis motum continuum, quapropter serò plerunque cicatricem admittunt, vehementissimique dolores vrgent ob tendonum læsorũ quãtitatem, qui in eorum capitibus musculorum oriuntur, aut terminantur: obseruatumque est, vulnera omnia articulis quatuor digitis circunscripta, periculo nõ vacare, ac Chirurgorum doctissimorum solertia indigere: cæterum neruorum vulneribus, sed maximè punctim inflictis, perperam a principio curatis, maximè omnium inflammatio, & putredo superuenit. Ligamentorum verò vulnera vt sensu prorsus expertia sunt, ita timore vacant, ac valentissimorum remediorum vim tolerant; ergò sindesmus si is fuerit, qui ab osse ad os permeat, maximè sine periculo est, quidam tamen, inquit Galenus, cùm non valeant ligamenta cognoscere, tanquàm neruos & tendones vulneratos suspecta habent, a periculo alioquin remota quomodocunque afficiãtur, quippe insensibilia, & ex ossibus non musculis orta, sicut tendones, vel ex cerebro, spinalique medulla, vt nerui: tẽdones verò quoniam eorum substantia composita est ex neruo & ligamento quatenus nerui participes sunt, eatenus ex cerebro oriuntur, vnde secti maximum timorẽ adducunt, minus tamen, quàm ipsi, nerui conuulsionem accersunt: quatenus autem sindesmi naturam sapiunt, omni suspicione carent: veruntamen secti tendones, vt plurimũ particulas, quibus alligantur, debiles reddunt. Diuersorum panniculorum vulnera præsertim illorum, qui inter neruorum compagines numerantur, magni timoris sunt, nempe pericranij, meningarum, pericardias, septi trãsuersi, peritonei, vesicæ, & similium, nam horum omnium fabrica neruea est, & consortij lege nobilibus alligantur: seruant nimirum tendones villorum ordinem ad sui longitudinẽ, quod in panniculis latet, sed æquales & confusi in omni parte consistunt. Tendones ab omni causa alterantur, panniculi stupidè sentiunt, ligamenta apertè dignoscuntur, nam eorum substantia dura, alba, ac sanguinis expers est: ferè eiusdem habitudinis cartilagines sunt, quæ ossium extremitates circunscribunt, vbi simul iunguntur, & articulos componunt. Verùm quia partes hæ ignobiles sunt, pauca de eis dicere intendimus; id autem solùm sciendum est, quòd ab omni causa frigida, aut si interiùs, aut exteriùs euenerit, membra hæc omnia maximè afficiuntur, atque magis detecta & carne denudata. Iudicatur vltimò particulas, ad vsum naturæ institutum, ineptas fore, ac perpetuò in ea constitutione manere, quando nerui, aut tendones vulnerati inflammatione premũtur, aut penitus fuerint secti, aut aliquo sphacelo destructi, aut exiccati & tabidi conspiciuntur; porrò pro cõfesso habetur [b] quòd nerui secti neque augentur, neque coalescunt.

a ¶Gal. libr. de motu musc. 3. meth. c. 9. 6. meth. ca. 3. Aet. lib. 14. c. 29. Paul. li. 4. c. 54. Auic. 3. 4. ca. 3. Rasis. 7. ad Alm. cap. 3. Auer. 7. coll. ca. 35.

b ¶Hipp. 6. Aph. 19. 7. Apho. 28. lib. de Coac. prænot. & lib. 1. de morbis. Aris. 3. de Hist. anim. cap. 5. Gal. li. 1. de semine. ca. 8. & li. art. par. m. cap. 87.

DE VNIVERSALI RATIONE curandi neruorum vulnera. Cap. VI.

VNAQVAEQVE [a] indicatio, quæ huic curationi dirigitur, sub tali scopo continetur, ne quis dolor vulneratam partem occupet, & vt sedes affecta ab inflammatione tueatur; nam sic omnis cõuulsio, quæ ab his causis emolitur, prohiberi solet: hac [b] ratione nõ expedit aliquo modo vulnerum cõsolidationem accelerare, sed cutis vulnus apertum, inglutinatumque custodire, quo per id ex neruo vulnerato sanies effluat, & omni ingenio ne alia praua insurgant accidentia, studere: quæ duo ex necessitate, nisi obstiterimus, conuulsionem, subinde accersunt. Vt autem talem scopum assequamur, tres intentiones totam artem medicam constituentes, rursus à nobis erunt diligenter obseruandæ, nempe diæta, quę in recta victus constitutione consistit, & sex rerum non naturalium optimo regimine; potio, id est materiæ antecedentis subtractio, ne ratione doloris confertim ad locum affectum confluant; & Chirurgia, quæ accommodata manuum operatio est, medicamenta topica opportunè applicando, ac omnia circunscribẽda adhibendo, dolores sedando, æruginosas materias educendo, & cõuulsionis noxas vindicando. Patiens [c] igitur victum tenuissimum a principio vsque ad symptomatum securitatem seruet; siquidem talis passio inter acutas numeratur, in quibus Hippocrates [d] victum tenuissimum seruari iubet; ob id panatella cum saccharo sola aqua decocta, his, quorum habitudo biliosa est, & ætas iuuentutis, tantùm concedi põt; quibus, si talem abhorrent diætã, condrũ in brodio paruæ pullæstræ decoctum concedatur; caro, oua, caseus, acria omnia, aut cruda, & quæ multi nutrimenti sunt dimittantur: aliquibus peractis diebus, nisi aliquid noui emerserit, diæta aliquantisper augeatur, ouum sorbile recens tantùm exhibendo, aut mõtanas auiculas, aut carnem paruæ pullæ, aut aliquid simile, iuxta illam formam, quam in fracta caluaria superiùs expressimus: vinum omnino interdicatur, eoque magis si dolor, aut febris, aut inflammatio apparuerit, sed aquam solam decoctã, aut cum saluia admixtam, aut cinamomo addito, aut fœniculi semine, & saccharo bibat, cui interdum iuleb rosatum admiscetur: locus verò, vbi æger quiescere debet, Celso teste [e] tepidus sit; nam multo calore præditus, posset varios humores a toto ad defatigatum locum attrahere, si frigiditate, teste Hippocrate, [f] noceret; nã nihil est quod magis neruos offendat frigore ipso; immunis sit a strepitu, prauis odoribus, & boreali flatu, & perpetuò clausus: lectulus mollis eligatur, & humilis, sed non humidus, vt multis in locis legitur: quiescat continuò membrum quod ictum est, nam quies optimum remedium est. moueri autem, aut deambulare, alienum: sedis affectæ is situs sit, a quo nullo dolore affici possit, aut incommodum percipiat: corpus insuper æqualiter totum quiescat; horis certis ac determinatis dormiat, studeatve, ne tunc dimoueatur, & vulneri offensam præstet: stet hilari ac constanti animo, nec vllo modo clamores emittat, aut ira afficiatur, a venere diuortium faciat, & frigida omnia fugiat: victus ratio talis seruetur donec decimaquarta dies a symptomatibus malis præterierit, nam vt dictum est a Galeno, [g] id tempus præfixum in hoc est, & æger ad salutem ten dit, & ampliori victu nutriri debet. nempè carnibus crassioribus, & vino oligophoro, id est plurima aqua diluto, ac modico, quod clarum & odoratum sit. Hoc instituto, vt secundam indicationem assequamur, iuxta Hippocratis & Galeni præceptum, expedit considerare, an corpus plenum sit, & scateat prauis humoribus, vel superfluis humiditatibus sit inane: si qua igitur plethora apparuerit, protinus congruo medicamento euacuetur: & quia sanguis aliorum humorũ pater est, & hic quidem ad sectas partes

tes

a ¶Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 3. meth ca. 8. 9. 10. 4. meth c. 6. 6. meth cap. 2. Auic. 4. 4. cap. 3. & 6.

b ¶Gal. 6. meth. c. 2. Auic. ca. de cura uulner.

c ¶Gal. 6. meth. c. 3. Paul. lib. 4. cap. 54.

d ¶1. Apho. 7.

e ¶Libro. 5. ubi de art. uuln.

f ¶3. de reg. acut 41. libro de humid. u'u & 5. Aph. 17. & li. 3. de fract.

g ¶3. de comp. med in genere. ubi de cura uulner.

tes facillimè currit, eius missio, si qua non obstiterit causa, vtiq; si fortis fuerit virtus, præmisso clystere, & lenita prius aluo, molliatur, eâ quippe probatur [a] quæ copiosa per vnam diametrum, & diuersiua celebratur: diameter [b] autem talis sit, vt locorum affinitas seruetur, id est dextra manu sauciata dexter malleolus, siuè talus feriatur, sinistra sinister incidatur: secus uerò dextero crure uulnerato subalaris uena dextræ manus, sinistro sinistræ rectitudine seruata aperiatur; at subalari non apparente, mediam secare oportet. Sanguinis quãtitas pro ætate, robore, sexu, & habitudine totius commensuretur. nostrates autem Chirurgi, altera manu laborante, alterius, uenam aperiunt; nonnulli uerò diligentiores, aliqua plenitudine apparente brachio affecto crura scarificant; altero crurum malè habente, alterum, & iuuat. nos uero uulnere supra septum transuersum existente, ac plethora apparente, & morbi initio, cum uirium robore, ac ætate iuuentutis, primo a iecoraria uena ut plenitudo minoretur, inde a talo sanguinem mittimus, si infra septum, non ex poplite primo, sed ab axillari, inde ex poplite uenam secamus. dum uerò alicuius humoris abũdauerit copia, id est uitiosis succis repletum corpus fuerit, ea prorsus purganda uenit. nam purgatio, inquit Hippocrates, [c] per aluũ plerisque ulceribus prodest, præsertim si præualida fuerint, atque magis ijs, quę in capite, in uentre, & articulis sunt accepta; has namque euacuationes indicat ipsa copia, sicut etiam succorum uitium, redundantis succi eductionem: si ergò [d] copia bilis redundauerit, purgationem emolitur Cassia, mãna, reubarbarũ, aut syrupus rosatus solutiuus; si crassi humoris multitudo aderit, euacuari debet, electuario lenitiuo, de dactylis, hiera, aut agarico, & simili; &, si Galeno assentimus, & per uomitum quandoque, talem admittimus euacuationem: Insuper cæteri humores adæquandi sunt, qui in uenis & alibi reperiuntur, ne a dolore moti ad affectam sedem defluant: igitur summo mane syrupus exhiberi potest, nempe rosatus recẽs, de cichoria, de endiuia, & huiusmodi, si corpus bile plurima scatet; sin minùs, ille sit de betonica, & stœcade, & rhodomelle cum aquis aut decoctis utrobique appropriatis: si uerò aliqua fluxio irruerit, ad oppositam partem, eam reuellere studendum est: utique si in supremis uulnus consistat, inferna leuiter fricanda sunt, & è contra: alternis etiam diebus, si non à natura, saltem ab arte aluus moueatur.

Quod verò ad Chirurgiam, & topicorum naturam, ac operationem attinet, sex nobis occurrunt considerationes, prima, cuius speciei, ac formæ, vulnus id existat, dignoscere, cùm a formarum varietate prima indicatio sumi debeat; aliter enim transuersalis sectio, quàm longitudinalis incisio, regi debet, & aliter punctura latens, & obcæcata, quàm aperta & patens curatur. porrò dictũ est, indicatione sumpta a sede affecta, curationis methodi, variari solẽt, pariter etiam a prauorum symptomatum natura, & fortitudine: Secunda assequitur, si decet, uulnus dilatando si satis non dehiscat, & si in eo aliquid extranei interciderit ut spina, telum, ossiculum, aut pilus, aut aliquid aliud pungens, uel lacerans, instrumẽto aliquo, ut res postulat, excogitato, id apprehendi debet, ac leuiter, citò, & sine dolore euelli: Tertia est si uulnus præualidum, aut dilaniatum fuerit, partium dissidentium coalitus membrum affectum quàm leuissimè tractando, & quæ adducta sunt labra sic conseruare, hoc seruato, vt in imo situ orificium paretur, ut succi æruginosi, qui in hisce passionibus gigni solent, perpetuò expurgentur: angusta uerò uulnera, ut dictum est, aliquo incommodo apparente dilatentur, cautè tamen, ne malum malo addatur, & elaborandum est, ut si non iuues, saltem non noceas: Quarta, quæ in curandis vulneribus proponitur, stat in potentia, usu, & qualitatibus topicorum, quæ, vt a medicis decretum est, calida & sicca esse debent; quas porrò qualitates duas simul comparando, siccitas absq; mordicatione caliditati præcellere debet, habita diligenti consideratione ætatis, sexus, habitudinis & modi uiuẽdi, ac temporis constitutionis; diligentia etiam adhibita ut si nocumentum fuerit in ligamẽto, medicamenta in quarto gradu siccitatis, præterquàm urentia, opportuna fore; sensu

a ¶Gal. 6. meth. ca 2. 3. Paul. lib. 4. c. 54. Aui. 4. 4. c. 3. in fine, & 4. 4. tr. 4. ca. 2. Auer. 7. coll. ca. 35.

b ¶Aet. lib. 14. c. 27.

c ¶Lib. de Vlceribus. Gal. 4. meth.

d ¶Gal. 6. meth. c. 2. Aet. lib. 14. cap. 27.

re:sensu siquidem carent hæc membra;nerui uerò,qui a cerebro, aut spinali medulla originem ducunt,medicamenta in gradu secundo,aut tertio absque mordicatione requirunt: tendones uerò medium exposcunt ordinem : Quinta in manuum operationibus consistit,lætè,& prorsus sine dolore operando,& ea omnia qualitercunque vulneri applicauerit medicus calida actu & qualitatibus afferat: Sexta est correctio & profligatio symptomatum his vulneribus superueniẽtium, remedia vnicuique propria,prout res desiderat,admouendo , vt singulatim suo loco dicemus.

DE NERVORVM LONGITVdinali fissura. Cap. VII.

VM vulnerum neruorum curationem in vniuersum superiùs tradiderimus,nunc superest, vt singulatim eorum curandi rationẽ ostendamus,& a fissuris,seu vulneribus cæsim inflictis, ac longitudinalibus,tanquàm a simplicioribus,& ab ijs,quæ tutiùs curationem admittunt,initium capiamus.Si ergò tendo, aut neruus planè cæsim vulneratus fuerit , solet nempe talis sectio ab acutis symptomatibus expoliari, & sensibus dignosci , præsertim manu , aut pede affecto,magna siquidem ex parte nerui in his sedibus vulnerantur,aut vbi pauca admodum caro reperitur,& multùm interuenientis ac præiacentis cutis diuisum fuerit,aut sic affectus,angustus est,vt nulla certitudo habeatur:tunc verò spectãdum venit,num totus neruus dissectus fuerit,an ex toto præcisus.sed quomodocunq; id euenerit,nulla causa extranea assistente,optimi Medici officium est,partes vulneris ad inuicem,si cutis,quæ interueniebat,satis pateat,aut sutura,aut fibulis,aut laqueis,aut fasciis vnire, ac maximo decori sic vnitas conseruare,ne turpis appareat cicatrix, in imaq; parte emissarium aliquod relinquere , quo collecta sanies effluere possit;postea affectum locum ab aliena fluxione custodire,& partis laborantis temperaturam conseruare,ne dolor,qui ob exactam , & excellentem eius naturam vehemẽtissimus excitari solet, subsequatur.sit igitur Chirurgi actio omnis leuis,læta,dolorem non inducens,nempe turundas molles,& accommodatas imponendo,opportunas fascias conuoluendo,ac omnia in his peragendo,quę in Medicatrina ab Hippocrate diligẽtissime descripta sunt:sibi primò ea omnia præparet,quæ inter medendum occurrere possunt,vtpotè medicamenta & quæ vulneri circunscribenda sunt,ne cùm illi necessaria fuerint aliunde quærat : vulneris oræ [a] committendæ,ac agglutinãdæ nõ sunt, nisi priùs humiditas omnis expurgata fuerit,nam à collecta humiditate extranea,quæ effluere nequit,nerui putrescunt,inde praua sequuntur accidentia;putredo namque in eis festinat, nam creati sunt ex materia humida a frigore coagulata:& quia dùm sola huiuscemodi vulnera esse solent,ac solo fasciandi modo sanari, non multa de eis dicere opus est; sat tamen erit saltem primis diebus,si neruus adamussim expoliatus non fuerit,turundam aliquam mollem medicamento ex terebinthina,oui luteo,& paululo croci illinitam in decliuiorem locum immittere,hoc seruato , ne aliquo modo neruus,aut tendo tangatur; desuper verò celebre illud barbarum, aut diaphænicone sit,ut per spatium quatuor digitorum uulnus amplectatur,expedit applicare:circumiacentes partes inungantur rosaceo,myrtino,ac masticino oleo , donec nullũ amplius phlegmonis,aut conuulsionis periculum immineat.si uerò cutis & caro, quæ interueniebat dissecta,aut deperdita fuerit, adeo ut neruus nudus appareat, nullum præstantiùs medicamentum repertum est glutine ipsa albotin : quare cũ de eo sermonem habiturus esset Galenus , [b] in hac curatione inquit usus sum primùm resina terebinthina per se quidẽ in pueris,mulieribus , & generaliter ijs, qui

a ¶Gal. 6. meth.c.2. Auic.cade cura uul. neruorum.

b ¶ 6.meth.ca. 2.&3.Katageni.

qui molli eſſent carne, aut uitam ocio, & ſub umbra degunt: ob id dicebat Auicenna, [a] gluten albotin eſt de melioribus medicinis uulnerum neruorum cum quibus incipitur; uerum illis, qui ſunt ſicut infantes, & mulieres, & cuius complexio eſt uehementis humiditatis, ſufficit quod eſt ſicut glutinum albotin ſolùm: nō ergo immeritò uſui ſeruatur ab omnibus, [b] cùm omnes requiſitas intentiones huic curationi opportunas in ſe contineat. inſuper audiendum eſt, quid de ea Galenus dixerit; inquit enim, [c] amici mei commentarios uobis paro, ex quibus quàm efficax ſit noſtra neruorum curandi ratio adinuenire poteritis, ex qua omnes ſeruati ſunt, non autem manci, nec claudi redditi, quæ aliter curatis accidere conſpexiſtis, quemadmodum etiam nonnullos conuulſione correptos uel cũ dolore, uel putredine, uel febre mortuos: apud me igitur cōtemplatus omnia ex humiditate & calore putreſcere, ac frigida neruis inimica fore, optimum eſſe uulneratis neruis medicamentum intellexi, quod & ſiccaret, & ad calorem accederet: calidum tamen ſatis eſſe poſſe modo ſiccandi poteſtate polleat. etenim calor citra humiditatem putreſcere nihil habet: ergo horum medicamentorum facultas ſit temperatę caliditatis, ſed fortioris ſiccitatis, quorum ſubſtantia tenuis ſit, & fluxibilis ſtipticitatis, & omnis mordacitatis expers; cui uirtus inſita ſit omnem humiditatem a profundo euocare; caliditas uerò non admodum uehemens ſit, ſiquidē mordicare poſſet, & aliunde materiam attrahere, ac locum ad inflammationem excitare: porrò ſiccitas, neruoſas partes a putredine pręſeruat, eas corroborat, & omnem dolorem tollit: hac quippe ratione communis opinio eſt, quòd in neruorum ſciſſuris longitudinalibus nullum nobiliùs, ac ſecuriùs medicamentum dari poſſe glutine albotin, id eſt terebinthina clara, & odorata: ex omnibus reſinis, ait Dioſcorides, [d] terebinthinę principatus datur, poſt eam lentiſcinę, tum ei quę de picea redditur & abiete, exiccat, corroborat, pręſeruat, obſtructiones aperit, & abſque ullo dolore abſtergit; quare in denudato neruo, & ad longitudinē cęſim affecto nullum pręſtantius medicamētum dari poteſt: multoties etenim in his uulneribus iuxta membri longitudinem factis deligatura uulnerati muſculi partibus inuicem contrahendis ſufficit; quare dicebat Auicenna, ſi neruus fuerit detectus & inciſio ad longitudinem, tunc ſtude ut ipſum carne cooperias, & pone ſuper ipſum medicinas exiccantes, & ſtringe pannis longis ſtrictura colligēte, & aggregante ſuper rem magnam loci ſani. ueruntamen, ſi de aliqua eius nitroſitate uerendum ſit, abluatur uino albo, aut aqua betonicę, aut conſolidę, quod facere pręcipit Galenus [e] etiam omnibus mineralibus pro hac curatione uſitatis; & mel, & cera, & terebinthina abluenda eſt, ut abſque mordicatione exiccare poſſit: in corporibus uerò laboribus aſſuetis, nempe militum, ruſticorum, & nauigantium, ſi uehementiorem deſiderabimus exiccationem, illi addatur parum quid tutię, aut calcis ſub cane aqua dulci ſępiùs elotę, cum permagna humanorum corporum ſit differentia tum in temperamentis ſicuti ętatum mutationibus, uitę ſtudiis, ſexibus, uiuendi ratione & ſimilibus, unde nulla ratione ſingulare quoddam medicamentum oībus conuenire pōt. Igitur duo in promptu habere expedit alterum potentiùs & ſimilium genere cōfectum, alterum mitius, quę duo inuicē componi, & admiſceri poſſunt, dùm uſus poſtulat: ſi namque partem ex utriuſque portione quis temperauerit, exactè medium amborum erit; quòd ſi alteri plus adiiciat, illud a medio tanto recedet, quanto mixtura ſuperauerit: & hęc fortaſſis erit uera horum uulnerum curandi ratio. nam dicebat Galenus proponatur multùm cutis eſſe apertum adeo ut neruus nudus appareat, iſque per directum non pertranſuerſum diuiſus huic nullum iam memoratorum medicaminum, quę ex euphorbio, ac ſimiliter acribus emplaſtris fiunt, applicabis, nudatus nanque nō fert eorum uim, ita ut, cùm interpoſita cutis erat, tulit: optimè igitur eo caſu calce elota multo oleo roſato aut maſticino ſoluta, aut quod ex pompholige medicamentum fit utare, ſalutare enim admodum eſt.

PRA-

a ¶4. tract. 4. cap. 3.

b ¶Aet. lib. 14. cap. 27. Paul. li. 4. c. 54. Albu. li. 2. c. 85.

c ¶6. meth. c. 25. Aphor. com. 66. 3. de comp. med. in genere.

d ¶Lib. 1. c. 90.

e ¶9. de ſimpl. med. 3. Katageni, & 6. meth. cap. 3.

PRAXIS.

AD uulneratum quamprimùm accerſitus, ut cognoſcas, elaborandum eſt, ſiquid in uulnere pręter naturam contineatur; nã id ſtatim eximere oportet, aut digitis, aut uolſella, aut forcipe, aut alio inſtrumento, cuius effigies locis propriis fuit delineata: & ſi cutis, aut carnis, quę interuenit, ſectio nõ ſatis patuerit, ampliori, ut decet, diuiſione aperiatur; & ſi labra ualdè diſſident, ſutura committantur; & ſi ſanguis multus effluxerit, aliquo puluere uim aſtringendi habente, aut ligatura ſiſtatur, & non oui albumine, aut aceto, aut tenuiori medicamento maioris frigiditatis. inde linamẽtis, uel ſtupis ſiccis plaga oppleatur, & manu ſuperpoſita faſcia conuoluatur, & alligetur, & membrum commodè collocetur, ac inde euacuato corpore uictus regimen inſtituatur: poſtmodum in ſecundis uiſitationibus omnia primùm pręparẽtur, quę ad medelam faciunt, & ęger intra tectum, modo hyems fuerit, ad quintum uſque aut ſeptimum morbi diem ſeſe cõtineat; nam ſi eo uſque nec phlegmone quadam tentetur, uacetque prorſus dolore, & nullam ſentiat tenſionem, in poſterum tutus erit: hoc interim locale medicamentum ſit reſina laricina, qua utimur loco terebinthinę, cùm terebinthinę verę copia non affluat his noſtris regionibus, & experimento diuturno comprobatũ ſit laricinam pręſtantiſſimam eſſe, nec a Gręcis cognitam, & hęc actu ſit calida, nõ tamen vehementis caliditatis, nam in primis ſemper eſt cura habenda ne quid ex his, quæ vulnus contingent, valdè calidum, aut frigidum ſit, omnia tamen quouis modo applicanda qualitatibus calida ſint: guttatim tale medicamentum in uulnus iniiciatur, ac deſuper lata petia eo madefacta imponatur, lichinia verò aut tu rundæ, aut linamenta adeo mollia, ac tenuia ſint, ut nec neruum contegãt, nec dolorem inferant: partes, quę in conſortio apparent, oleo maſticino, de ſemine lini, ac camomellino lumbricato foueantur: aliquibus peractis diebus uulnus, ac ſi ſimplex & recens foret, ſolo faſciandi modo regatur; quare adhibito barbaro, aut palmulato emplaſtro, ad cicatricem perducatur.

DE NERVORVM TRANSVERSA ſectione. Cap. VIII.

NVNC de tranſuerſo nerui vulnere, quod Arabes gauziratum vocant, agamus: illud nãq; aut ex toto, aut ex dimidia parte neruũ ſecat: quòd ſi totus præciſus fuerit, metus nullus inſtat, debilis tamen affecta particula remanebit, præſertim ſi diſſectus neruus inſignis magnitudinis fuerit, & eius curatio cum ea, quam paulò ſuperius explicauimus, communis eſt: atſi neruus ex dimidio pręciditur, conuulſionis maior metus impendet, phlegmone ſcilicet à diſſectis fibris ad non diſſectas communicata: cæterum conuulſione ab ipſis non ſectis excitata, cum neruus ex ſentiendi quod obtinet acumine, dolorem excitet, & inde ex neceſſitate inflammationem, quam vt plurimum conuulſio ſequitur, niſi quis ſtatim dolori medelam inuenerit, & phlegmonis generationem prohibuerit, detrahere largius ſanguinem, ac tenui magis, quam in aliis vti victu, ac in quiete hominem continere iubet Galenus, [a] ac oleo calenti vbertim, & ſæpius in die ſi in manu, aut brachio fuerit vulnus, axillas, collum, ceruices, & ſpinam inungere; at ſi vulneratus neruus ex his fuerit, qui in crure, aut pede habentur, inguina, pecten, apoplites, ſpinam, & collum ſæpè humectare; quo facto, vt pariter mala ſymptomata præcaueamus, ut locus affectus corroboretur, ut mala temperatura tollatur, ſi quid

[a] 6.meth.ca.3.

quid influit inhibeatur,& si quid fluxerit vt discutiatur studere operæprecium est: huic nostrates Chirurgi per tres digitos supra locum affectum simile medicamentum inhibitiuum, ab eis defensiuum uocatum,adhibere solent.Recip. olei rosati omphacini,masticini an.vnc.ij.succi plantaginis, centinodiæ an.unc.j. aceti albi unc.s.vermium terrestrium uino lotorum unc.j.bulliant simul, donec acetum, & succus fuerit consumptus,& adde boliarmeni,terræ lemniæ,sandalorum rubeorum an.drag.iij.iterum parum bulliant,& addita pauca cera fiat linimentum:uulnus laricina seu Terebinthina resina actu calida repleatur,non tamen ut nimio calore adurat,nam in neruo denudato,ac transuersim secto usque ad quartam diem æstate bis,& hyeme semel adhibita erit salubre medicamentum:transacto hoc tēpore,si qua accidentia non apparuerint, uulnus basilicone regatur, & triapharmacone sigilletur.uerum si ichor aliquis,aut subtilis humiditas a uulnere emanauerit,ad licciora transire licet,nam ea,quæ uiriliter exiccant, etiam quod nerui expoliati ea non ferant,in transuersalibus vulneribus admittuntur:adhuc quia de necessitate plerunque huiuscemodi vulnera suuntur,& nerui secti a carne cooperiuntur, nam per transuersum vulnere accepto cum ligatura nihil prodesse potest,sola sutura totum absoluitur,has suturas nisi quis altas fecerit,musculi partes inglutinatæ remanent;quare altioribus suturis vti expedit, haud ignari carnosam musculorum partem periculo vacare:cautè ergo in iam consuto vulnere præsertim magni lacerti,in quo ad eundem ferè ordinem ac tendines procedunt, fortiori medicamento vti quis audebit,nam perpetuo in his passionibus maxima malorum humorum copia gignitur,quæ pariter uehemētiorem siccitatem requirit, hac ratione in duris corporibus nequaquam verendus est sulphuris aut euphorbij vsus.ueluti Recip. Terebinthinæ claræ unc. ij. olei hypericonis vnc. j. sulphuris ignem non experti,non petrosi,sed clari ac leuis,subtiliter puluerizati drag. ij.misce,& aliquantisper bulliant,& vtere,celebre quidem medicamentum est; aut Recip.terebinthinæ vnc.ij.olei anetini vnc.j.sulphuris,vt dictum est, præparati dra. ij. misce & utere. aut Recip. olei de terebinthina, masticini lumbricati an.vnc. ij.euphorbij recentis in minutissimum puluerem redacti unc.iiij.croci scrup.s. misce vt supra.aut Recip.olei abietini,hypericonis,masticini lumbricati an.unc.j. resinæ pini unc.s.sulphuris viui,euphorbij recentis an.drag.ij.croci parum.misce & lento igne parum bulliant,& vtere sic,ut ad vulneris ultimam differentiam penitus penetret,& omnis exiccetur humiditas: porrò prædictis defensiuis, vnctionibus,ac vnguentis non contenti,vt a dolore & inflammatione hæc uulnera tuta reddantur,expedit aliquod cataplasma superaddere,cui sit insita virtus corroborandi,exiccandi,ac putredines prohibendi absque multa stipticitate, & constrictione:& vt hæc parari possint,multa simplicia a Galeno probantur,nempè dictamū, matricaria,polium,chamepitheos,centaurea maior & minor,stœcas,sertula campana,consolida,iua,betonica,terebinthina,lumbrici terrestres, farina lupinorum,fabacea,fœnugræcum,oleum masticinum,camomillinum, rob, lixiuium clarum & similia:sed quia,vt decet,diuersimodè parantur ratione sedis affectæ, & symptomatum fortitudine,interdum calidioris,interdum frigidioris naturæ esse debent. Si ergo alicuius inflammationis initium apparuerit, expedit aliquod emplastrum huiusmodi componere,vt materia,quæ fluit,reprimatur, & quæ fluxa est dissipetur.Recip.florum rosarum,myrti an.m.j.betonicæ,camomillæ an.m. s.decoquantur in uino nigro tenui,& pistentur,& adde farinę hordei unc.iij.fabarum unc.j.s.olei rosati, masticini an.unc.j.s. lixiuij clari q.s. misce, & fiat emplastrum in bona forma:procedatur sic vsque ad septimam, nam hic terminus est cōmuniter malorum accidentium:at cum bona apparuerit concoctio,& nullum aderit symptoma,vulnus,si expedit,aliquantisper abstergatur, & ad hoc mundificatiuum de melle à multis laudatur, cuius compositio est talis.Recip. lithargirij uino albo loti unc.ij.olei masticini,ceræ,mellis an.unc.j.misce : his omnibus postea

dimis-

dimisſis vnio tentanda eſt, quare ſalubre medicamentum puluis hic eſt, Recip. pulueris lumbricorum terreſtrium præparatorum, granę tinctorum, equiſeti, olibani, ariſtolochiæ an. partes æquales, miſce, & fiat puluis ſicut alcohol per petiam tranſmiſſus, quo ſinus impleatur, & deſuper aut barbarum, aut diapalma, aut græcum emplaſtrum adhibeatur: uerùm ſi in fine tenſio aliqua, aut durities remanſerit, tale medicamentum, quo nos vtimur, applicetur. Recip. centaureæ minoris, lãceolæ, cynogloſſæ, piloſellæ, conſolidæ maioris & minoris, caudæ equinæ, millefolij an. m. j. uermium terreſtrium præparatorum unc. iij. olei maſticini unc. vj. vini albi odorati unc. xviij. aceti roſati unc. iiij. macerentur omnia ſimul per dies octo, & adde ſepi caſtrati unc. xij. picis naualis, reſinæ pini an. unc. iij. bulliant omnia ſimul uſque ad uini & aceti conſumptionem, & cola, & adde ammoniaci, galbani, opopanacis in uino ſoluti an. unc. ij. terebinthinæ claræ unc. iiij. olibani, maſticis, ſarcocollæ an. drag. iij. croci drag. ſ. deinde omnia lento igne ſimul bulliant palmea aut ſalicea ſpatula perpetuò agitando, inde addita cera quoad ſufficiat, fiat vnguentum in communi forma, aut utare cerato oxycraceo. His mediis vulnera hæc ſanitati reſtituuntur: ſi uero, vt ſæpè contingit, praua ſupernaſcantur accidẽtia, ea ſeruanda ſunt, quæ ſingulatim in eorum curatione à nobis inferius ſuo loco demonſtrabuntur.

DIGRESSIO.

QVIA in cura vulnerum tranſuerſorum partium neruoſarum quoad eorum ſuturam, & ſuendi modum nonnulli diuerſimodè excogitantur, nempè ſi neruus aut tendo ex toto præciſus ſutura agglutinari poſſit, hæc pauca in hac methodo cogimur in medium afferre. Credunt aliqui [a] & ſuis rationibus, experimentis, ac auctoritatibus probare nituntur, neruum ex toto diſſectum ſutura coiri poſſe, nec aliter curari debere; aſſerunt tamen neruorum capita una cum extremitate muſculoſæ carnis debere aſſui, & illico rodeolo ſuperpoſito partes ſic unitas faſcia opportuna conſeruari. affirmantes, quòd ex tali modo curandi melior conſolidatio contrahatur in ipſum neruum. qui ſi aliter curatus, aut ex toto, aut ex maiori parte motum amiſerit, eundem ex ſutura redimere potes, & membrum fortius redditur, nec dolor ab acu productus timendus eſt. tollitur enim quamprimum a roſaceo tangitur: probant hanc operationem ratione a praxi ſumpta, & a Galeno confirmata dicentes, ſicut peritoneum, ſiue ſiphac membrana quidem neruoſa inter abdominis ſeu mirach muſculoſas ſubſtantias conſutum vnitur, ſic pariter & cæteræ partes neruoſæ inter ſubſtantias carnoſas congeſtæ conſolidari perfectè poſſunt; & ſi talis unitio rore proprio ac elementari, ſiue ut dici ſolet, per uiam primæ intentionis, non fit, coeunt tamen medio aliquo eterogeneo, & carne mediante, & alligante, quod in pueris apertiſſimè uideri ſolet, in quibus nerui uulnerati perfectè uniuntur; & quamuis aliqua eorum operatio deſtruitur, obſtructione in eis facta, unde ſpiritus per eos tranſire nequeunt, non tamen motiuam virtutem amittunt: præterea ſicuti oſſium fracturis occurrit, quæ reſtaurata, ac in propriam ſedem redacta, & facta, ut ait Hippocrates, iuſta natura facilius a callo, ſiue alrosboth, aut poro ſarcoide alligantur, & perfectius uniuntur, & citius ſanantur: ſic ſectis neruis, ac ſutura conuenienti unitis euenire poteſt, & ſi oſſa callo ipſo alligantur; nerui per muſculorum partes conſolidantur, & inde proprias exercent operationes: teſtimonijs denique quam plurimis hoc affirmare mouentur, & Raſis [b] præſertim, & Auicennæ [c] ſiquidem ab eis dictum eſt, ſi neruus ſecundum longitudinem ſectus detectus fuerit, ſtude ut carne cooperiatur, ſiccis nempè medicinis, ac opportunis faſcijs, & ſi uulnus ſecundum latitudinem infigitur, tunc ſutura vniatur: nam aliter ſanari nequit. credunt pariter & Galenum hoc in tendonibus conceſsiſſe, ergo & in neruis, nam hæc ſunt eius uer-

a ¶ Guido de Cauigliaco. Lãfrancus Mediolan. Guilielmus de Saliceto. Brixien. & alij.

b ¶ 78. contin. cap. 1.

c ¶ Cap. de cura. uul. ner.

ba [a] in casu Gladiatoris, etenim in uulneribus iuxta membri longitudinem factis deligatura vulnerati musculi partibus inuicem contrahendis sufficit: per transuersum uulnere accepto, cùm deligatura nihil prodesse posset, ex sola sutura totum absoluitur. Paulum [b] etiam istius opinionis esse affirmant, cùm dicit, si transuersum vulnus est, maior conuulsionis metus impendet, & nonnulli in uulnere recenti adhuc suturis usi sunt, & medicamento conglutinatorio; ait etiam equisetum, si illinatur; neruos quoque præcisos iungit. affirmant adhuc Guidonem a Cauliaco & alios uidisse, ac ab alijs audisse perfectè nonnullos a vulneribus neruorum facta in eis sutura sanitati restitutos, nullo habito in arbitrario motu detrimento. Hæ sunt rationes ac testimonia asserentium neruos aut tendones per transuersum diuisos sutura uniri debere; secus autem una cum veritate quàm plurimi [c] tenent, philosophorum ac medicorum auctoritatibus moti, nam dictum est [d] cum discissum fuerit os, aut cartilago, vel neruus, aut genæ particula tenuis, uel præputium, neque augetur, neque coalescit, deficientes verò partes quæcunque ex sanguine ortum habuerint, corrigi quidem non est impossibile. quę autem ex semine, propemodum est impossibile: sic enim respondentes rationi de peritoneo secto ac consuto dicamus, talem unitionem fore per accidens, & secundum quid, & non ueram, ac stabilem, sed mediantibus aliis partibus, nam unio hæc inter partes abdominis conseruatur, quæ suturam ferre possunt, non autem est ipsius membranæ vnitio, quam non admittunt nerui. nec tendines. Ossium rationi dicamus cum Galeno [e] qui credentibus ossa fracta perfectè agglutinare posse ait, hæc enim seu uiua seu mortua si quis inspicere voluerit dissecando manifestè uidebit a callo quodam veluti vinculo circunscripto partes ossium disscissas constrictas esse, quas si abraserit fracturæ profundum videbit non conglutinatum; verè nullibi nisi in osse fracto callum à natura factum perspicuè uideri potest, quippe fundamentum, ac totius corporis sustentaculum ossa sunt. Auctoritatibus iam adductis, sic respondere oportet, talem suturam in carnosis tantum substantijs conuenire, & non in neruo, ob id quia in transuersalibus [f] uulneribus sutura communis est operatio, præsertim in quibus partes magno diuortio disgregantur; hac ratione dicebat Galenus altioribus suturis vsus sum, haud ignarus carnosam ipsam musculorum partem periculo vacare, non autem tendones & neruos. Paulus etiam dicebat suturam altius molliri conuenit, ne quæ in imo sunt conglutinata dehiscant: rursus magna cura adhibenda est, ne ab acu neruus compungatur; ergo neruus consuendus non est, sed musculorum partes. porrò credibile est in cōsuto vulnere partes secti nerui magis vnitas conseruari, quàm in non consuto, & per consequens in eius consolidatione minus detrimenti in motu voluntario reperiri, ex quo perpetuò nerueæ partes inter carnosas sutura conseruantur: quòd experimento compertū sit, sectos neruos vnioni restitutos, modo vt supra concedimus, & si alicui hoc acciderit non est medicæ considerationis, nam erit de his quæ rarò contingunt: omnem siquidem particulam, aut organicum membrum, aiunt anatomistæ, vnum quoddam principale membrum habere, quo naturales, aut arbitrarias operationes exercent, cui quàm plurima alia, in ea operatione deseruiunt. quò fit, vt secto vno neruo, alii incolumes resideant, & sic operatio interdum in toto non deperditur. quod a Galeno confirmatur cùm dicit, si puncto musculi capite conuulsio, quæ nulla conuenientium medicamentorum vi remittitur, superuenerit, præciso toto musculo per transuersum conuulsionem quidem sanaueris, aliquem tamen ex particulæ motibus vitiaueris: ad eundem modum iam neruum punctum sæpè cogimus transuersum præcidere, quoties vel conuulsiones, vel deliria, vel ambo magna ægreque sanabilia superuenire vulnerationi cernimus. Hæc veritas in ipsa praxi agnoscenda est, dum nerui ex toto dissecti reperiuntur; illicò quidē contrahuntur eorum partes, & fugiunt, ac a sensibus elongātur, nec in vulnere ob san-

guinis

a ¶3. Katageni.

b ¶Lib.4.c.54. lib.4.cap.17.

c ¶Nicolaus Floren. Dinus Floren. Petrus Argellata, Theodoric⁹, Ioannes de Vico, & alii.

d ¶Hipo. lib.1. de morbis.6.Apho.19.7.Aphoris.28. Aristo.1. de nat. ani.cap.13. Gal.lib.1. de semine c.8. lib. de const. art. med. ca.7. li. art. par. med.cap.83. 3.meth.c.4. Auic.1.1. dist. 5.cap.1.

e ¶6. Apho.cō. 19.

f katageni. ubi de emplast. glutinan.3. metho. cap.ult.

guinis defluxum dignosci possunt, nec minus adiungi: hac ratione audiendi non sunt, qui pro vulnerum horum curatione, ac consolidatione igne vtuntur, neruorum capita vrendo. nam manifestò videtur [a] quòd quamprimum neruosę substantię ignem sentiunt, exiccantur, contrahuntur, & conuulsę fiunt. & ideo Princeps Auicenna [b] dicebat, caueat ille, qui vrit, ne ferramento ignito vsq; ad neruos & tendones, ac copulas pertranseat, & si id, quod vritur, fuerit vt caluaria, tunc caue ne cerebrum ferueat, & ne membranę ipsę conuellantur.

[a] ¶Gal.7. Aph. com.14.

[b] 4.1.c.19. Aristo.1. de natura anim.cap.13.

DE NERVORVM PVNCTVRA. Cap. IX.

DETERIVS vulnus, quod neruis aut tendonibus euenire posit, punctura angusta est, nam ex simili parua quippe lęsione ob sentiendi eorum facultatem, dolores, inflammationes, conuulsionesve facillimè excitantur: & ea quidem punctura maius detrimentum afferre solet, quę occęcata & subtilis est. quod attestantur Galeni [a] verba cùm dicit, Nerui uerò & chordę punctura propter sensus vehementiam, & quoniam hęc pars principio continuatur, prompta est ad neruorum conuulsionem excitandam, ac tunc pręsertim cùm nihil extrorsum expirat occęcato cutis vulnere: aperiendum est igitur, atque exiccandũ substantia tenui, quę vsque ad ima nerui offensi penetrare posit: plurimum ergo confert oras angustorum vulnerum pũctorum esse apertas, vt calidũ medicamentum extrinsecus applicatum per eas vapores educat, attrahens humiditatem circa affectum locum in alto latentem, qua de re in huiusmodi puncturis orificium in cute duabus sectionibus rectis diuidere oportet, ne in ea coaceruatis humiditatibus praua oriatur symptomata: rationabile ergo erit, cutis vulnus apertum & agglutinatum custodire, quo per id ex secto neruo virus perpetuo effluat & expiret, & totum corpus superuacuis humoribus liberare, atque si expedit, sanguinis missione inanire, vtique si ualida fuerit uirtus, uictusque tenuior adhibeatur, uinum meritò prohibendum est, & reliqua seruentur, quę in regimine sex rerũ non naturalium superiùs descripsimus: in reliquis puncti nerui curatio medicamenta expostulat, quę & tepidum calorem excitent, & ualide siccent, tùm quę ex substãtię suę natura & attrahendi uim habeant, & tenuium sint partium, siquidem nudato neruo omnis curationis consilium eo dirigendum est, ut minima cum rosione siccet: hæc siquidẽ propria ac uera indicatio est à nerui pũctura accepta. dictũ nẽpe a Galeno est, in pharmacis omne consilium direxi, ut eorum facultas esset tùm tenuis, tùm modice calefaciens, & quæ admodum siccare citra dolorem posset, cùm sola hæc trahere ex profundo saniem neque contracta, neque demorsa particula posit: Sed ante omnem operationem, si qua infixa neruis inhæserint, ut acus acumen, uitrum, os, & simile quid, extrahãtur; qua autem ratione infixa euellantur paulò inferiùs explicabimus, & si quæ fuerit difficultas cutis protinus aperiatur, & uulnus agglutinatum custodiatur, cauendo ne afflicto afflictio addatur, & secto neruo maius præstetur nocumentum; nec sectionem amplam facere decet, ne neruus detectus reddatur, præsertim corpore cacochymo, aut plethorico existente, ne inde uehemens dolor excitetur: quæ igitur plethora, uitiosoque succo laborant corpora, quæ tenera carne prædita, & ad sentiẽdum insigniter habilia sunt, facile ex morsu, seu rosione phlegmonem recipiunt. in horum numero habentur mulieres candidæ, pueri, eunuchi, qui uitam in ocio degunt, aut regionem frigidam incolunt; secus uerò qui calidum locum inhabitant, aut laboribus ualde dediti sunt: hac ratione, ait Galenus, usus sum primò in pueris, mulieribus,

[a] ¶Lib.art.par. med.c.92. 6.meth.cap.2.4.3.de comp.m. in ge. Aet.li.14.c.27. Paul.lib.4.c.54. Rasis.7.ad Alm, ca.3. Auic. cap. de cu.uul.ner.

& generaliter ijs qui molli sunt carne, resina terebinthina per se, cum sulphure aut euphorbio in ijs qui dura sunt carne: diximus itaque terebinthinam, id est cyprium terebinthum, qui si non aderit, communi terebinthina uti expedit, id est resina laricina, aut humida illa de pino, communi uoce larga dicta, aut resina frixa, aut abiegina, oleum abietis, aut lachrymum uocitatum; at si ulla inueniri nequit, ab omnibus oleum sabinum, aut clarum & expurgatum antiquum probatur. nam recens pingue est, ac obstructiones gignit, & materias, vaporesque malos ab ipsa cute discuti prohibet. aut oleum commune anetho, aut ruta decoctum, aut oleũ balsaminum, aut illud quod ex vitellis ouorum extrahi solet; nos verò tũc aut de hypericone, aut de terebinthina vti soliti sumus; tale crudum non sit, vt omphacinum, nec astringens, vt myrtinum, sed dulce, clarum, maturum, & subtilium partium: ad eundem modum, si sulphur viuum non reperitur: quo Zoar illicò puerũ a nerui punctura liberasse asserit, aut euphorbium optimum, quod nisi in magnis & nobilissimis ciuitatibus reperitur. eius loco calcem aqua dulci, aut marina aut de betonica, aut de saluia sæpius elotam, ac diebus canicularibus exiccatã administrare poterimus. aut eius loco pompholigem, idest tutiam, eam præsertim, quæ ex Alexandria defertur, lotam nempe, & aliquo tenui medicamento dilutam: si verò hæc prænarrata auxilia nõ fuerint in promptu, vt Galeno ruri euenit, tunc aut sagapenum, aut opopanax, aut fimus columbinus syluestris vsui seruetur, multò magis in siccis & duris corporibus: vrgente verò necessitate, si aliquod horum non adfuerit, fermentum triticeum vetustissimum præsentaneum remedium est, temperatè calfacit, mirè exiccat, & materias in imo insertas euocat. nos autẽ Feltriæ sæpius quàm plurima neruorum vulnera sola terebinthina in vulnere, ac desuper vsnea, id est musco arborum, superposita, facta conuenienti ac stricta deligatura sanauimus; interdum solo vsu propolis, hoc est fœcis, quæ in fundo vasorum apum reperitur, ac desuper fermentum acre masticatum; quæ si durior fuerit, pauxillo oleo hypericonis moliendam esse iussit Galenus. quàmplurima alia medicamenta, quæ ab antiquis probantur, describenda forent, sed hunc laborem cæteris relinquamus, tantùm nonnulla composita, laudata nimirùm, in medium adducemus, medicamentum ex sulphure. Recip. terebinthinæ claræ, olei hypericonis, resinæ pini an. vnc. iij. sulphuris ignem non experti, subtilis, & non petrosi vnc. j. aut in ea quantitate dùm ex omnibus in tenuibus corporibus mixtum esset, sordium haberet crassitudinem, in valentioribus verò ac durioribus ad mellis spissitudinem, croci scrup. s. misce, & omnia simul aliquantisper lento igne bulliant, quæ ebullitio magis probaretur, si in duplici vase celebraretur. Medicamentum diaeuphorbium ex tertio Katageni, quod facillimè ad imas partes vulneris peruenit. Recip. olei antiqui vnc. xij. ceræ nouæ vnc. iij. euphorbij clari recentis, & odorati ac triti, & tenui cribro excussi. vnc. j. misce, & parum bulliant. aliud ex sexto methodi & euphorbio, cera, resina, terebinthina, & pice græca sine oleo, fit hoc modo. Recip. ceræ vnc. j. terebinthinæ, picis græcæ an. vnc. s. euphorbij drag. ij. misce. tale præsidium, inquit Galenus, mirabile est in angustis vulneribus, habita nempe diligenti consideratione in eorum operatione, si exiccando imbecillis fuerit, aut sulphuris, aut euphorbii mensura pro imbecillitatis ratione augeatur: si vero fortis, eorum additio minoretur; hoc diligenter examinato, an euphorbium recens sit, an vetustum; nam vetusti dosis fit ad duplum respectu recentis. recens enim in quarto gradu siccitatis collocatur, coloris subalbidi, substantiæ densæ, aliquantulum tenacis: vetustum, colorem pallidum, aut liuidum, aut nigrum secundũ eius antiquitatem præ se fert, siccum ac fragile in siccando non valdè potens est; nam eius virtus iam discussa est. solent huiusmodi corpora ob eorum siccam naturam, difficulter ad imum penetrare, quare interdum aliquo tenui medicamento ea attenuare oportet, nempe oleo antiquo, aut sabino maturo, aut aliquo magistrali. siquidem his vtimur oleis tanquàm commodo vehiculo: tenuitate enim,

qua pollent, altius sese insinuant, alia valdè exiccantia secum deferentia, & sic sauciatos neruos summopere iuuare possunt; veruntamen oleum simplex esse nō debet, id est ex solis oliuis, sed sicut illud quod ex seminibus exprimitur, aut quod ignis vi aufertur, aut ex plantarum, aut animalium, aut mineralium decocto paratur, aut simile. Recip. masticis vnc.j.s. thuris, dragāti an. vnc.j. terebinthinæ claræ vnc.iiij. misce, & omnia per alembicum destillentur. aut Recip. terebinthinæ claræ vino albo lotæ unc.vj. masticis unc.ij. florum hypericonis m.ij. omnia in uitreo uase sub æstiuo sole diebus canicularibus per dies octo marcescant, inde uiriliter exprimantur, & quod expressum est, hoc modo vtendum. Recip. prędicti liquoris unc.iiij. sulphuris uiui, aut euphorbij recentis vn.s. misce, & parùm bulliant, de eo guttatim in angusto vulnere imponendo, & desuper unguentum excellentissimi genitoris nostri longissimo usu comprobatum, cuius descriptio in sequenti libro capite de Thorace uulnerato poterit uideri, sub hoc titulo VNGVENTVM sanctum & incomparabile, aut eius loco utamur emplastro de gummi elhemi Conciliatoris, aut illo de Centaurea Guidonis, aut de fermento Democratis, aut illo Auicēnę ex farina fabarum, hordei, orobi ęqualis portionis decocta in lixiuio & oxymellite. illudque è memoria non excidat, in talium medicamentorum applicatione, uulnere angusto existente, quòd partes, quæ uulnus circunscribunt, minimè tangantur, calefiant, & inflammationem inducant; quare expedit eas corroborare, ac ab omni noxa tutas reddere, oleo nempe rosaceo, masticino, aut camomellino lumbricato, atque hoc interim, si superiores partes uulnus occupauerit, nempe manum, aut brachium, protinus collum, spinam, & axillas calenti oleo camomellino, liliorum, & rosaceo delinire expedit. Si uerò neruus ex ijs sit, qui in crure sunt, inguina statim, pubes, & partes circumiacentes prædictis oleis abundè imbuere expedit. nec desunt quamplurima alia medicamenta, quæ necessitatis loco vti possemus, nempe ex plantis, ditamnus, gentiana, centauriū, aristolochia, amaracus, & id genus multa alia. quæ in puluerem tenuissimum redacta, aut per se, aut addito liquido aliquo conuenienti & cera, sub emplastri forma, præstantissimum esset præsidium.

DE NERVIS CONTVSIS. Cap. X.

SVB duplici forma nerui, aut tendones contundi solent, nempe soluta cute, ac ijs solutis, quæ eam sequuntur; aut ipsa integra remanente, & nihil quod sensui appareat a natura recesserit, sed tunc tumor quidam eleuatur, dolor ingens a sanguine per anastomosin percolato a uenis minimis oritur, & locus affectus liuescere incipit, & cum ecchymomate affinitatem tenet; & morbus hic scissuris, aut puncturis interdum deterior esse solet, nec curatu facilis ita redditur, ut contusa carne euenire solet, quæ facillimè suppuratur, & sic cōtusio absque multo dolore discutitur, denuoque regeneratur, quod secus est in contusis neruis, qui non nisi acerbissimo cruciatu, & longissimo tempore, ob eorum naturam, in saniem uertuntur, nec putrefacti amplius augentur, aut coalescunt. augentur enim quæ deficiunt; coalescunt autem, quæ diuisa, aut separata sunt. quare inter molestas, & cacoheticas passiones hæc enumerari solet, a Galeno semel tantū uisa, ut ipse affirmat sexto methodi capite tertio; ob id præclarissimi iubent medici [a] ut in omni neruorum attritione, aut contusione prima intentio sit euacuatio: & quia [b] in contusis, aut ab alto delapsis prima operatio est sanguinis missio, uena, nulla prohibente causa, aperiatur, uictus tenuis instituatur, & omni ingenio doloribus ac fluxionibus insistatur, præsertim in momentaneis contusionibus. nam leues, & non solutas, tollit citò fomētum ex oleo rosaceo masticino, aut

a ¶Gal. 6. meth. c. 3. Aet. lib. 14. ca. 29. Paul. li. 4. c. 54. Auic. 4. 4. tr. 4. c. 5.
b ¶Gal. 4. meh. c. 6.

camomellinum, aut unguentum alabaſtrinum, aut illud, quod ex ſucco althææ paratur, prædictis oleis ſolutum; valent etiam diſcutientia, ueluti camomellinum, anethinum, ſambacinum, irinum, & roſaceum completum ſuperpoſita lana hyſſopi: hac ratione ea, quæ pus mouent, non admouenda cenſemus. ſiquidem hæc calida & humida ſunt, ac ad putredinem faciendam maximè apta, quæ in neruis uulneratis euitari omnino oportet. hi enim, ſicut caro, ſuppurationem non admittunt, & in saniei generatione uehementisſimis doloribus cruciantur. igitur præcepto Hippocratis & Galeni, has contuſiones computreſcere non eſt neceſſe, ſed eas ſolùm, quæ carnoſis partibus occurrunt. Sed ſi cutis diſſecta, exulcerataq; fuerit, ea medicamenta opportuna ſunt, quæ exiccant, at ſimul fluxiones prohibent, quare dicebat Auicenna, ſi una cùm contuſione plaga fuerit, medicamenta adhibere oportet, quæ ualide ſiccant, & diſgregatas partes vniũt, dolores ſedãt, & inflammationes prohibent, quare in uulnere impoſita terebinthina, ac hypericonis oleo, illud cooperiatur emplaſtro ex fabacea, & lenticea farina, oxymellite paucæ acetoſitatis, & ſapa cum puluere lumbricorum terreſtrium, & maſtice, aut emplaſtro ex betonica, maſticino, oleo ſoluto, aut fiat emplaſtrum Dioſcoridis, ex cinere ſarmentorum, adipe & oleo: tota ſiquidem ſedes contuſa, quæ in uia alicuius putredinis eſt, ualde exiccari debet, ut quæ ſana eſt præſeruetur: nec ab re eſt pro temporis interuallo medicamentorum uarietate vti, modo exiccantibus, modo diſcutientibus, modo anodynis, ut morbi eſſentia exegerit: & ſi aliqua vulneris cruditas apparuerit, & dolor non quieuerit, præparetur medicamentum ex terebinthina, pice liquida, manna thuris, vitello oui, & croco; tota regio affecta oleo camomellino, de lumbricis, maſticino, roſato completo, ac de ſemine lini, corroboretur: & ſi aliqua inchoauerit inflammatio, ſanguis mittatur, & tota indicatio in doloris ſedatione, ac fluxionum prohibitione uerſetur; quare diuerſiones omnes omninò probantur, & dimiſſa aqua tum calida, tum frigida, in oleorum reſoluentium adminiſtratione ſtare oportet, & medicamentum ſuperponatur ex ſapa, oleo roſato, farina hordei, & modico aceto, in quo infuſa ſit lana hyſſopi, & locus cooperiatur, aut talis pręparetur compoſitio. Recip. unguenti alabaſtrini, farinæ fabarum, pulueris lumbricorum, vini nigri parum, & cum pauco oximellite fiat emplaſtrum: & ſi aliqua putredo apparuerit, ea quippè tollenda eſt medicamento ex melle, aut Iſis celeberrimo, aut p ſe, aut alteri admixto. Si autem articuli contunduntur, abſque cutis ſolutione, ſolent nimirum materiæ quàm plurimæ pituitoſæ ad locum affectum defluere, quare expedit in re notabili corpus a tali ſucco expurgare; & ſi decet, ſanguinem mittere, ac victus regimen inſtituere; & facta prædictorum oleorum ampla inunctione, tale ſuperponatur cataplaſma ex roſis, myrtis, betonica, camomilla, farina fabacea, unguento dialthææ, lumbricis terreſtribus, lixiuio claro, & ſapa, aut ex alijs rebus, exiccantibus, diſcutientibus, ac dolores emulcentibus, vt diffuſe hic inferius dicturi ſumus, ubi de ſymptomatum correctione tractabimus.

DE SYMPTOMATVM CORRECTIOne. Cap. XI.

ARO admodum in ſauciatis neruis, præſertim in punctura, rationales medici, prætérquam apparentibus prauis ſymptomatibus, conuocantur; ob id omni laude digni ſunt, qui opportunè ea corrigunt, & remouent; nec illi indigni, qui omni adhibita diligentia ea præuident, & ſe tutos reddunt à futuris, quæ a triplici cauſa produci ſolent, nempè à natura ſedis affectæ, quæ nobilis eſt,

ac sensus instrumentum, aut a prauo patientis regimine, una interdum cum mala totius corporis habitudine, aut Medici operantis negligentia, aut ignorantia. Illis ergò, qui ab initio conuocantur, duæ principales occurrunt intentiones, quarum prima est, ut magis ad morbum, & eius causam incumbant, quàm ad mala accidentia; & hæc præseruatio dici potest, de qua superius abundè dictum est; & fit, ne morbus augeatur, accidentium causam tollendo sanguinis missione, ventris subductione, inedia, & huiusmodi auxilijs, quibus facile tale opus celebratur; altera, vulneris est curatio, quatenus tale est, secundum eius opportunas indicationes: quòd autem ex vulneris natura, ac sedis affectæ præstantia, symptomata mala prouenire possint docet Galenus [a] his verbis, Vulnus, quod in articulis acceptum est, ac vbi tendones, & nerui uulnerantur dolores, vigilias, ac conuulsiones causare solet: ideo Auicenna [b] dicebat, & quando vulnus est in loco, in quo oportet vt vehemens fiat dolor, & apostema, sicut sunt capita lacertorum, & eorum posteriora, ac proprie illorum, qui neruosi sunt, ex vulneribus enim quædam sunt de quibus timendum est, sicuti vulnera in neruos cadentia, & extremitates lacertorum, & multoties ea sequuntur accidentia mala de caloris alteratione, & casu pulsus post spissitudinem & paruitatem, & perducunt ad syncopin, & casum virtutis, & quandoque sequitur spasmus, & similiter ea quæ cadunt ante genu apud rotulam, quoniam sequuntur ea accidentia mala, a quibus pauci liberantur. Quòd autem mala temperatura totius, praua accidentia inducere potens sit. dictum est a Galeno, [c] nam ex sola acus punctura in corpore succo prauo scatente superuenire solita sunt: quòd etiam [d] a malo Medico id fiat, quotidiana demonstrat experientia, præsertim in Athletis, & qui crapulæ dediti sunt, ac prauo succo nutriuntur, & multi, dicebat Auicenna, prope salutem dum frigido aeri se exposuerint, atrocissimo dolore correpti, ad deteriorem dispositionem deuenere. quod Galeno euenit, dum uni medelam præstaret, qui, cum bene se haberet, ex frigore, repentinè conuulsus est: Vsus etiam malorum medicaminum id facit, vt in empiricis operationibus videtur, nec dubium est, ex malo victus regimine, vt omnes attestantur medici, in vulneribus compositis, aut membrorum nobilium euenire: a malo etiam medendi modo, aut medicamentorum incompetentia id occurrit, teste Galeno, [e] in casu pueri, quem cum in ludo literario ab altero in domestica brachij parte stylo vulneratus esset, ac Empiricorum quidam medicamento emplastico eum curare aggressus fuit, quo puer ipse inflammatione correptus, repentè sexto die conuulsus periit: de altero adhuc mentionem fecit Galenus & Auicenna, qui in manu ab acuto telo vulneratus læso neruo, ac ab empirica manu ex Thessali secta curatus, superposito emplastro ex farina triticea, oleo, & humidis rebus putredinem inducentibus, maximam inflammationem incurrit. Sed quia varia sunt accidentia, quæ his vulneribus superuenire solent, quibus omnibus nisi consultum fuerit, vulnus sanari nequit, ea potissimum describere intendimus, quæ secum maiorem adducunt timorem, ueluti est tristis sensus dolor vocitatus, inflammatio, putredo, conuulsio, & arbitrarii motus impedimentum.

a ¶3.meth.c 9.

b ¶4.4.c.2.& 3.

c ¶3.meth. c.9. 4 meth. 1. & 5.

d ¶Gal.3. de cõpo.med. in gen.

e ¶3. Katageni.

DE DOLORE.

SI alicui particulæ vulneratæ dolor, pathos siquidem est, præter naturam violenter, & affatim incidẽs, superuenerit, causa illicò perquiratur, quæ cognita, quamprimum dimoueatur: verum si coniuncta, aut extranea fuerit, ablata quippe cessabit dolor. extranea appellamus non tantùm quæ extrinsecus adueniunt, sed quæcunque nostræ naturæ contraria aliquo modo sunt, nec ab ipsa seruari possunt: si autem alicuius medicamenti acuitas, aut acredo hoc fecerit, sæpiùs diem ac noctem uulnus curetur, medicamentis omni nempe mordicatione expoliatis. Si vero succus aliquis prauus, aut acutus mordicauerit, ali-

qua

qua plenitudine apparente, medicamento bilem ducente, corpus denuò euacuare oportet; nam sic præcipit Hippocrates; inedia instituatur, & victus frigidus & humidus sit, mala sedis affectæ temperatura alteretur rosaceo, myrtino, & violaceo, aut vnguento rosaceo ipso adhibito, aut cataplasmate inflammationes arcente superposito: at si ex angustia vulneris, cruciatus apparuerit, virus, aut ichor alter malus in eo retẽtus, sic cutis Ferro amplietur, aut ignito cauterio, aut, more Galeni tertio de cõp. med. in genere, orificio duabus sectionibus rectis diuiso, ut prauus ille succus absumi possit, & melius sanies effluat, & cõmodiùs medicamẽtorũ vires ad profundum perueniant; sic. n. egit Galen. [a] in iuuene illo effœminato. cùmque causa abdita, ac abscondita fuerit, calorem sedis vulneratę corroborare oportet, vnctionibus, fomentis, ac emplastris exiccantibus, discutientibus, ac putredinem sistentibus, donec dolor ex toto tollatur. nam si is vehemens fuerit, etiam in corpore ab excrementis puro, fluxiones irritat, particula omnis, quæ dolore affligitur, succum copiosiorem, quàm illi sit ex vsu, trahere solet, vnde frequenter inflammationes excitantur. Tolluntur huiuscemodi dolores, aut saltem mitigantur adhibito ad particulam fomento vt iubet Galenus, [b] & Auicenna ex pannis calidis, aut ex rosaceo, vel communi oleo calido, diu nẽpe vt doloris causa euaporetur, aut discutiatur vetus autem sit tale oleum, aut saltem cùm radice liliorum alborum aut lumbricibus terrestribus bullitum, porrò ex methodo est vt cutis vulnus perpetuò apertum inglutinatumque custodiatur, quò per id ex neruo vulnerato sanies effluat, & totum corpus a superuacuis humoribus liberetur; deinde ne quis dolor vulneratã partem vrgeat, elaborandũ est. medicamenta igitur excogitare oportet, quæ vulneri imposita, vtrunq; mirũ in modũ respiciãt, tũ vt dolorẽ mitigent, tũ etiã vt exitũ saniei patefaciant. eligatur itaq; oleum vetus trium, aut quatuor annorum, cuius generis sabinum est, id quippe quod recens magis per halitum digerit, quodque magis est antiquum, magis digerere potens est, verum dolores minus sedat; quod crudum est reprobatur, vt omphacinũ & quod denique astringendi vim habet, vt myrtinum, & quod crassam obtinet naturam, vt hispanum. nam talia neruos vulneratos nihil iuuant, qui subtilia medicamenta requirunt: at quia sabino oleo, quod in regione Romana exprimitur, caremus, eo vtimur, qđ ex rosis, & oleo maturo fit, aut cõpleto vocato, aut camomellino, aut liliaceo, aut ex semine lini, aut eo mirabili, quod ex terrestribus lumbricis, & oleo antiquo paratur: atque omnia, quæcunque applicanda sunt, calida esse debent, non tamen ut mordeant: quæ frigida enim sunt neruis sunt inimica, ita & quæ calida ualde sunt, eis non prosunt; ob id dicebat Princeps, Noli dolores locorum neruosorum, calida aqua remittere, sed oleis subtilium partium calidis, vsque ad terminum non superfluæ caliditatis: nam calidum aut frigidum in summo non conueniunt: calidum siquidem actu discussorium, ait Hippocrates [c] dolores sedat, ac conuulsiones remouet: in hoc affectu duplici de causa oleo vti conamur, nempe vt medicamenta attenuentur, & vt dolores demulceantur; secus uerò [d] aqua, & oleum his uulneribus aduersantur. possunt hęc longo usu halitum prohibere, & putredines inducere: hac [e] ratione emollientia omnia sectis neruis aduersantur; uerum urgente necessitate, quia oleum dolores sedat, ac mineralium medicamentorum mordicationem minuit, usui seruatur: in oleo, dicebat Galenus [f] duæ simul consistunt facultates, mitigatoria uidelicet, & quę ualida pharmaca obtundunt, siue acri, siue austera sint uirtute pręditа: ergo [g] his, quę iuuant bis, terue in die locum fouere competit, quin etiam in nocte, interim, si expedit, abstergatur quàm leuissimè uulnus bombice, aut lana sapa tepida infusa, & expressa, inde aliquod opportunum medicamentum imponatur, ac desuper alterum, quod non tantum ipsum uulnus contegat, sed sanas quoque partes apprehendat, nempe illud celebre barbarum, aut illud probatum diaphinicone, aut argideum, aut de gummi elhemi, aut nostrum sanctum: uerum, si ab his nõ quie-

a ¶6. meth. c. 3.

b ¶3. Katageni. ubi de medicamento diaborõ, & ubi de medicamento ex rebus humidis.

c ¶5. Aph. 23.

d ¶Gal. 6. meth c. 3. Auic. 2. 3. dist. 2. c. 1.

e ¶ Gal. 6. meth c. 2. 3. & 1. ad Glau. dist. 3. c. 6.

f 5. Katageni.

g ¶3. de comp. med. in gen. ubi de neruis sectis in descriptione medicameti ex metallicis.

quieuerit æger, aliquod cataplaſma præparare oportet ex his, quæ ſedare dolores poſſunt, anodyna vocata, ex floribus camomillæ, ſertulæ campanæ, maluarū, farina hordeacea, ac ſemine lini, decoctis oībus in brodio capitis verueciſ, additis ouorū luteis cū roſaceo & ſapa; nos verò ſæpè experti ſumus & utiliſsimū adinuenimus, linimētū ex vitellis ouorū, vnguēto roſato Meſue, & croco; pariter medullā panis in maluarū decocto ebullitā, ac tritā, addito oui luteo, roſaceo, & aliquātiſper vnguenti marciaton: a multis [a] probatur vnguentum de ranis, aut tale paretur. Recip. radicum althææ, liliorum, foliorum meliloti, maluarum an. m. j. bulliāt in brodio capitis ueruecis, piſtētur oīa, ac per cribrum trāſmittantur, & addita bdelij uino ſoluti unc. s. uermium terreſtrium, unguenti roſati an. unc. j. rob q. s. pro emplaſtro: poſtremò his non conferentibus, læſum membrum, antequàm ſuperueniat dolor, in calenti oleo communi immergatur, & collum, & nucha, & ſpina, & axillares partes camomellino, ac liliaceo oleo calido inungantur. Si uero inſuperabilis ac timorem incutiat dolor, tale paretur cataplaſma. Recip. foliorum ioſciami albi, ſolani hortēſis an. ſcrup. j. fiat faſciculus. & decoquātur oīa ſub prunis, & piſtentur ſubtiliſsime, & Recip. lactis pinguiſsimi vaccini unc. vj. medullæ panis triticei tritę unc. iiij. olei roſati unc. ij. bulliant ſimul uſque ad aliqualem ſpiſsitudinem, & adde folia prædicta, & fiat cataplaſma, quod eſt mirabile.

a ¶ Actuarius lib. de comme. Nicolaus Florē. cap. de cura dolor. iuncturarū. Petrus de Tuſignano c. de podagra, & ſciatica.

DE INFLAMMATIONE.

INTER accidentia, quæ ſecto neruo Medico magnum negotium faceſſunt, ac ægrotanti periculum afferunt, ſunt inflammationes [a] quas ſequuntur febres, dolores, putredines, & conuulſiones, nec una tantum, aut propè uulnus ſolum apparere ſolet, ſed quàm plurimæ, ac uarijs in locis, & ut plurimum de calidorum genere producuntur: hæ, ut cæteræ phlegmones, in principio non curantur apocruſticis medicamentis, nam frigidum [b] neruis, ac cerebro aduerſatur, & conuulſiones, ac rigores febriles mouet: nec minus emplaſtrum ex aqua, oleo, & triticea farina conſtructum, quod triapharmacum uocant, ab antiquis probatur: quod aliis phlegmonibus prodeſſe ſolet; multi enim, Galeno teſte, [c] huius medicamenti applicatione, manu nempe empirica, in ſpaſmum inciderunt. ob id de hac curatiua methodo agens Auicenna inquit, Cum ex dolore oritur inflammatio, tuto operatur ſi quis uulnus latius reddiderit, ac totum corpus ſanguinis miſsione inanierit, vtique ſi ualida fuerit uirtus. at ſi uitioſis ſuccis ſcatuerit, protinus purgetur, uictus tenuis inſtituatur, ſtare aut deambulare alienum ſit, affectum membrum commodè locetur, aer temperatus eligatur, & mane aut ueſpere plaga curetur; ſedes uerò phlegmone laborans bis, terue in die. in nocte etiam, ſi longa fuerit, ſoluatur, ac roſaceo calente, uerum ita, ne uulneratam partem offendat, foueatur; eo etiam moderatè calefacto, addito liliaceo, ceruix, collum totum, uniuerſa ſpina dorſi, ac emunctoria omnia inungantur, & lana molli roſaceo imbuta tota tumida pars cooperiatur: & quia antiqui ſedem uulneri per quatuor digitos ſuperiorem lana quàm molliſsima oleo ac aceto madefacta circūuoluebant, ac ſi pro inhibitiuo præſidio haberetur. recentiores, hoc ſpreto auxilio, partem iecori propinquiorem tali linimento fouere ſolēt. Recip. olei roſati, ſucci plantaginis an. unc. j. ouorum uitellos nume. ij. boliarmeni, ſanguinis draconis an. drag. ij. croci ſcrup. s. miſce, & fiat linimentum. Vulnus curetur, ut occaſio præcipit, ſumpta indicatione ab eius eſſentia, & ſymptomatum natura: inflammatio regatur prout eius tempus expoſcit, nempè ſi ad incrementum tendit, duas requirit indicationes, remeare quod perpetuo fluit, & quod iam fluxum eſt diſcutere: hac ratione ab antiquis quam plurima comprobantur medicamenta, ueluti fabacea farina, orobi, cicerum, hordei, amarorum lupinorum

a ¶ Oribaſius Paulus. Auicenna.

b ¶ Hipp. lib. 4. de articulis. lib. de humid. uſu. 3. reg. acut. 41. & 5. Aphor. 18. Gal. 6. meth. c. 3 Auic. cap. de Apoſt. ner.

c ¶ 6. meth. c. 2 & 3. Katageni in caſu à Principe citato.

rum cum oxyrhodino, aut oxymellite, sed quod magis uenit in usu, Recip. granatorum inter dulcem & acrem saporis medij numero.ij.decoquantur in vino nigro, subtilissimè terantur, ac per cribrum transmittantur, & adde farinæ hordei vnc.ij.pulueris foliorum rosarum, camomillæ an.vnc.j.olei rosati, rob.q.s.pro emplastro; aut Recip.foliorum rosarum, betonicæ, camomillæ an. m. j. decoquantur in vino nigro, & pistentur, & adde farinæ fabarum vnc.ij.hordei vnc.j. olei masticini, rosati completi an.vnc.ij.misce & fiat emplastrum; pars quidē affecta sic corroboratur, ne inde nouas recipiat fluxiones: si verò inflammatio in consistentia fuerit constituta, quanquàm Chirurgus nihil omiserit, non modo quę ad proprij affectus curationem spectant, sed etiam ad symptomatum præuisionem, alterum duorum spectare oportet, aut discussionem, si tenujs fuerit materia, aut suppurationem, si crassa. Si igitur tenuis, Recip.foliorum maluarum, violarum, florum rosarum, meliloti an.m.j.hordei, fabarum detractis corticibus an. m. j. medullæ panis opiri vnc.x.bulliant in sufficienti aquæ quātitate, donec hordeum aperiatur, inde subtilissimè terantur, ac per cribrum transmittantur, & adde olei rosati cōpleti, camomellini an.un.ij.rob.q.s.pro emplastro. Si autem materia eterogenea fuerit, Recip.florum camomillæ, meliloti, stœchados, pulegij an.m.j.farinæ fabarum, hordei an.vnc.iij.decoquantur in brodio capitis castrati, pistentur, & adde olei camomellini, rob. an.q.s. pro emplastro. cùm autem phlegmon discussoriis præsidiis non tollitur, suppurationem expectare oportet, ob id tūc temporis a medicamentis pus mouentibus auxilium quæratur; ea quippe sunt, quæ calefaciendi addita temperata humectatione vi pollent, glutinandi potentia non expoliata, & glutinis instar cutis poros obstruentia. fiat igitur cataplasma ex farina triticea, communi oleo, & aqua: aut ex farina triticea sapa & oleo rosato. & si hoc, quod triapharmacum vocant, non iuuerit, illud paretur, quod tetrapharmacū, aut enea pharmacum a græcis nuncupatur: sanie iam collecta vbi cutis tenuissima se ostenderit, tumor aperiatur, postmodum quod residet præparetur, & sinus, vt decet, curetur: si vero dolor affectam sedem occupauerit, anodynis vti expedit, non in vulnere, sed in eius cōsortio, veluti emplastrum quod paratur ex medulla panis & lacte, aut ex maluis decoctis & butyro, aut ex vitellis ouorum & rosaceo, aut ex his omnibus, aut aliquibus: ea vero, quæ ex metallis & aceto conficiuntur, probātur ab antiquis, at non in vulnere, quod medicamenta omni mordicatione expoliata exposcit, sed circa ipsum vulnus: hoc interim negligendum non est, sed requisitis indicationibus curandum. Vnum adhuc aduertendum omnino est, in dignoscendo loco suppurante, præsertim in sedibus cartilagineis, chordis, neruis, & ligamentis scatentibus. nam Medici in his locis ad sectionem venientes sæpe errāt, isque error interdum duplex est, & quòd nullo modo ibi pus inueniatur, cùm hęc loca multò crassiora sint quàm opinentur, & ea videantur suppurare, quæ mucosum humorem in se continent; quod euenire solet, quoniam huiusmodi humor, vbi tangitur, citò elabitur, ac inundare videtur.

DE PVTREDINE.

NON rarò in sauciatis neruis occæcato cutis vulnere, ac humiditatum prohibita transpiratione praua symptomata oriuntur, quod etiam medicorum ignorantia, aut inscitia euenire solet, nimia nempe producta putredine; quod facile euenit: nam [a] nerui ex humida materia geniti sunt á frigido coagulata, eoque magis, si affectus calidis ac humidis medicinis curatur, a quibus [b] putredines gignuntur, quæ, dum apparent, sedem ipsam læsam, aut phlegmone laborare, aut in via corruptionis esse ostendunt; & tunc humiditates in tanta copia a vulnere effluūt, vt ferè incredibile sit aquosa nēpe ac subtilis a græcis ichor, & vulgo virulentia nuncupatur. multoties etiam talis materia crassior, ac glutinosior

a ¶ Gale. com. 2. de artic. in fine. Auic. cap. de uul.ner.

b ¶ Gal. 2. meth. c. 5. 6. meth. cap. 2. & 4. de cap. m.c.3.

nosior

nosior est, subalbida, melliqué albo subsimilis; fertur hæc ex vulneribus vbi nerui circa articulos læsi sunt, & inter hæc loca maxime ex genibus meliceria vocatur, & sapit pituitæ naturam: siquidem [a] nerui a frigidis, & glutinosis humoribus replentur, ex quibus etiam nutriuntur; porrò soluta eorum vnitate, imbecilles redduntur, & simile nutrimentum non cõcoquunt. quod inde sub tali forma per vulnus expurgatur, & vehementissimis eget exiccationibus: hac ratione dicebat Auicenna, si in uulnere multa humiditas apparuerit tenuis, & virulenta, nõ ab re erit vsus trochiscorum colchotar, aut Andronij, aut prasium vino decoctum: quod etiam Galeni præceptum est, [b] qui dubitare nequit etiam detectis neruis nimia apparente humiditate celebres illos Andronij, aut Poliidæ, aut Passionis trochischos applicare, præsertim vino solutos vsque ad mellis spissitudinem: asserẽs Poliidæ pastillos, quia temperatiori natura præditi sunt, tenuioribus corporibus magis conuenire; Andronij verò siccioribus. nihilominus in hoc symptomate medicamentorum quatuor formas probare videtur, quarum prima ex aridis mineralibus confecta sub triplici modo describitur, quorum alter altero validior est; nam imbecillior sic fit, Misi, chalcitidis adusti, nitri an. drag. j. squammæ æris drag. iij. misce; validior sic paratur, Misi, chalcitidis, æruginis an. drag. j. comburantur omnia ac pistentur, & additis squammę æris drag. iij. ceræ drag. iiij. fiat medicamentum; magis valida recipit chalcitidis crudi drag. j. misi crudi drag. ij. squammæ æris drag. iij. fiat puluis subtilissimus: Secunda ex liquidis medicamentis fabricatur, ac pariter sub duplici compositura congeritur. prima continet opopanacis drag. iij. picis drag. xij. aceti vnc. iij. bulliant simul aliquantisper, & est opportunum messoribus, ac militibus; tenuioribus uero, aceti loco, oleũ antiquum imponatur: secunda, medicamentum diaeuphorbiũ est, sic fit, Euphorbij recentis vnc. s. ceræ unc. j. s. olei antiqui unc. vj. bulliant parum: tertia, antidotum est ex agrestiũ columborum fimo, interdum aceto, interdum oleo antiquo soluto: quarta, medicamentum est mite, quod neruis denudatis, ac corporibus effœminatis saluberrimum est, sic conficitur, Resinæ, terebinthinæ un. iij. calcis uiuæ pluries lotæ dra. j. olei masticini lumbricati q. s. at si materiæ quàm plurimę crassæ, ac a putredine non alienæ apparuerint, ab Auicenna, commendatur, & ualet serapinum cũ orobi farina; uerum si fœtor aliquis percipitur, isi medicamento utendum est; & si putredo dignoscitur, non est excusatio ab ægyptiaco, aut per se, aut alteri admixto, nempe regali, aut basilicone, quod mirificè locorum neruosorum ulcera corrosiua, aut putrida corrigit. probat tamen Galenus & Aetius, nisi hac putredine farinã orobi, fabarum, ac eruinam cum lixiuio stillaticio cum oxymellite, aut syrupo acetoso decoctam. si autem substantia nerui detecta, ac putrida exierit, tunc expedit, ait Princeps, eam omni diligentia amputare, inde vulnus, ac si recens esset, curare.

a ¶Gal. 2. Aph. com. 26. & com. 2. de articulis.

b ¶3. de comp. med. in gen. ubi de medicinis ex metallis, & 6. meth. cap. 3.

DE CONVVLSIONE. Cap. XII.

INTER affectus præternaturales, qui in soluta continuitate consistunt, & dolorum, inflammationum, uigiliarum, delirij, ac cõuulsionum periculum afferunt, sunt neruorum, ac locorum neruosorum uulnera; siquidem hæc ferè semper huiuscemodi comitãtur symptomata, atque illud pręsertim, quod gręci spasmon, & latini couulsionem appellãt uulnera igitur neruorum, & si minima fuerint, in magnum sępe conuertuntur morbum, ac longe timendum. Hac ratione de spasmo sermonem habituri, quid sit spasmus, quę eius differentię, quibus modis producatur, quę sint eius propria accidentia, qualis pręedictio, & quot modis curari possit, declarare primo tenemur, quamuis [a] curatiua methodus ab aliquo symptomate sumenda non est, sed a morbi propria essentia; symptoma nanque interdum

a ¶Gal. 4. meth. c. 3. & 13. meth. cap. 1.

interdum curationem peruertit, non tamen ut tale, sed in eo quod morbus, aut causa fuerit dicimus [a] ita quod spasmus motus deprauatus est uoluntariæ facultati motrici accidēs, & est neruosa ægritudo, qua mouentur lacerti ad suum principium, unde posteà extensioni fiunt inobedientes, & est principalis affectio eorū neruorum, qui uoluntatis imperio obediunt: hac ratione dicamus, quòd conuulsio motus est neque uoluntarius, idest secundum hominis uoluntatem, & arbitriū factus, neque naturalis, idest a natura productus, ad hominis uidelicet utilitatem & conseruationem; sed motus est non uoluntarius, ac præter omnem hominis intentionem, ac eius destructiuus: Sed, ut magis hæc descriptio intelligatur, uidendum est, quid ex anatome apprehenditur; motus omnes iubente anima facti, qui à musculis, ac tendonibus, tanquam ab eorum instrumentis exercentur, fiunt dum musculi uersus eorum extremitatem, ac principium, & radicem contrahuntur; secum nimirum omnia membra illis annexa, & unita ducentes, ut sunt nerui, tendones, & ligamenta. nam motus nullus utiq; fieri posset animalibus uolūtarius absq; musculis. Siquidem musculi propria ipsius instrumenta sunt ob uirtutem eis à cerebro delegatam per neruos, qua etiam sensu præditi sunt. Cum igitur ab affectu aliquo præter naturali lacerti, tendones, aut nerui punguntur, inflammantur, aut altero modo læduntur secundum motum naturæ præter hominis uoluntatem cerebrum uersus tanquam eorum primam radicem & ortum remeant, ac inde motus contractiuus sequitur non uoluntarius earum partium, quæ uoluntatis imperio parent, & spasmus uocitatur: hac [b] ratione passio hæc nec ossibus, nec ligamētis attribuitur, sed musculis, tendonibus, ac neruis ueluti propriis instrumentis arbitrarii motus, qui dum deprauatur, fit non uoluntarius, immobilis, ac tensus. neruorum distētiones, ait Gal.[c] sic fiūt, quum ipsi musculi primo ac præcipue seipsos, deinde partes ad quas perueniunt, ad suum initium contrahunt, per hunc [d] enim affectum actio nequaquā ablata est, ut in paralysi, sed solum immutata, ac uitiata,

a ¶Cels. libr. 4. c. 3. Gal 5. Aph. com. 5. 6. Apho. comm. 39. 5. de caus. symp. ca. 2. com. 4. de fract. Hipp. lib. de tre. rig. & spasmo. Rasis lib. de ægrit. ner. c. 24. Auic. 2. 3. c. 5.

b ¶Gal. 3. de lo. aff. cap. 5.

c ¶Galen. 5. de sympto. causis. Auic. 2. 3. cap. proprio.

d ¶3. comm. de fract.

CONVVLSIONVM DIFFERENTIAE.

TRES sunt [a] conuulsionum differentiæ seu species, quarum unaquæque a sede affecta, in qua nerui ac lacerti extensioni inobedientes facti sunt, nomē sibi sortitur: porrò si in anteriori hic affectus oritur, conuulsio hęc græca uoce emprosthotonos uocatur, ab hac dictione græca emprosthen, quæ ante significat. tunc siquidem ante & supra pectus suum inclinatur conuulsus. a latinis conuulsio cōsueta, aut domestica, dicitur, si posteriorem occupauerit. opisthotonos dicetur ab ea græca dictione episthen, quæ retrò denotat, ac si conuulsus in collum, & partem posteriorem pendeat, a latinis cōuulsio scapulosa, aut siluestris uocatur. cumq; nec hanc, neque illam læserit, sed tensus, ac rectus permanet conuulsus, græcè tetanos, idest totum extensum, & latine tensio, siue distentio uocitatur, & est conuulsio [b] composita ex anteriori ac posteriori motu non uoluntario, in quo [c] nequit uideri in qua parte conuulsio orta fuerit; sed tantùm rectus, ac immobilis remanet conuulsus. nullus morbus, inquit Celsus,[d] importunior, acutiorq; est, quàm is, qui quodam rigore neruorum, ac lacertorum modo caput, scapulis, modò mentum, pectori annectit, modò rectam & immobilem ceruicem intendit; Princeps [e] uerò, cum distinctè has conuulsionum differentias declarasset, ait, Si cōuulsus ad posteriorem inclinauerit, tunc passio in lacertis dorsi gignitur, & cum ad anteriora declinat, thoracis musculi conuulsi sunt, & si rectus ac immobilis permanet, tunc utrobique & anteriores & posteriores musculi æqualiter tensi facti sunt: cæterum ex præfatis conuulsionibus quædam uniuersales sunt, quędam uerò particulares. uniuersales dùm noxa ipsi cerebro communicatur, & ad ipsum peruenit, quod tanquam molestum & iniuriosum aliquid percipiens uehemēti conatu eam expellere nititur, in quo motu & neruos & alia neruosa corpora ad

se con-

a ¶Hipp. lib. de dieb. iudic. & li. de inter. affec. Gal. 4. Aphoris. com. 57. & libr. de rig. & spasmo.

b ¶Gal. 5. Aph. com. 6.

c ¶Gal. 4. Aph. com. 57.

d ¶Lib. 4. ca. 3.

e ¶2. 3. doctr. 2. cap. 5.

se contrahit & conuellit,& tunc aut anterior,aut posterior pars,aut æqualiter totum corpus fit tensum,& conuulsum : particularis uerò fit quandò cerebrum non affligitur,nec ullam noxam percipit,sed particula aliqua læsa,aut tensa, aut recuruata remanet:circa faciem morbus talis innascitur,quem græci cynicum spasmũ, idest caninum nominant:lingua pariter interdum aut per se,aut alterius morbi cõsortio conuellitur,ut uel nullo modo uel corruptè loquatur : sæpè manus una interdum ambæ conuelluntur,ut Antonomo [a] euenit,qui ex capitis summa parte uulnerata ambarum manuum conuulsione affectus est.Dantur adhuc alię conuulsionum differentiæ quàm plurimæ,nonnullæ nimirum à causis denominatæ, nam aliquæ materiales,aliquæ sine materia producuntur,aliquę proportionatę,& aliquæ non proportionatę uocantur,alię humidę,alię siccę sunt,multę per se, & multę consortii lege,uel ex affinitate producuntur,de quibus omnibus inferius multa dicturi sumus.

f ¶Hipp.5.Epidemiarum.

CONVVLSIONVM CAVSAE.

OMnes [a] conuulsionum causę potisimę,seu affectus omnes, qui conuulsiones pariunt,sub duplici ratione à medicis collocantur,nempè sub diuersarum humiditatum nimia copia & plenitudine,qua instrumenta arbitrarii motus replentur,& occupantur,ut à magnis inflãmationibus euenisse cõpertum est,aut earum defectu & inanitione,ut ab ardentissimis febribus, aut nimio sanguinis fluxu:à plenitudine quidem ita fit conuulsio,nerueum genus crassis & glutinosis materiebus nutritur ac repletur,repletũ uerò intenditur, & extensione trahitur ac abbreuiatur nõ secus quàm fidiculis,idest cithararũ chordis eueni re cõtingit,quũ in loco humido seruãtur;quapropter repletis neruis, aut neruosis partibus aliena humiditate,cõuulsio è repletione procreatur; ex inanitione uerò qñ ex humidi penuria exiccãtur,& breuiores fiunt:uerũ.& si tertiã nõ inueniri causam confitetur Galenus, [b] secus tamen credit [c] ad mentem Hippocratis & Platonis;nam & tertia uideri solet,non primò in cerebro, aut membris conuulsionibus destinatis,sed per affinitatem, aut horum membrorum consortii lege cũ aliis membris aliquo morbo affectis,ut à lęso [d] uentriculo euenire solet, dum acuto aliquo humore,aut acri medicamento,aut ueneno pungitur,aut mordicatur, aut dùm altera corporis pars ueneno affligitur,& inde cõuulsiones subsequuntur,noxa si quidem cerebro contristanti iam communicata,& hæc conuulsio nõ proportionata uocatur.

a ¶Hippo.6.Aphor.39. Gal.6. Aph.comm.29. 4.Aph.com.57. 5.Apho.com.1. 3.inter.c.5.6.inter.c.5. Aet.li.6 cap.38. Paul li. 3.ca.19. Auic.1. 3.tr.5.ca.6.& 2. 3.cap.5.

b ¶3.de comp. m.sẽm loc. ca.7.

c ¶5.Aph.com. 1.&5.

d Gal.5. Aph. com.1.

CONVVLSIONVM PRODVCTIONES.

IAm dictum est [a] quòd hoc symptoma in uirtute motiua, aut ex repletione,aut compatiendi societate,hoc est cerebro, lege commercij patiente produci solet,præsertim in singulari aliqua parte, dum fortis quis morbus, vt maxima inflammatio est,eam occupauerit; nam si illius sedis lacerti, aut tendones,aut nerui, nimia humiditate aliena repleti fuerint, contrahuntur, & conuulsi fiunt;quod sectis neruis aut tendonibus sępissimè occurrere solet,occęcato nempe uulnere, nullave aut discussa, aut euacuata uirulenta humiditate, qua facillimè nerui ipsi, aut tendones,replentur,quo fit ut tumeant, & breuiores fiant,ac nucham uersus, aut cerebrum,a quibus originem ducunt contrahantur,ducentes nimirum secum imbibitas superfluitates, unde nobilia hęc membra noxam euitantia contrahuntur,& ad suam recurrunt originem, quærentes interturbantem causam expellere,vnde ex tali motu expulsiuo cerebrum in se contrahitur,& hic motus, [b] epileptico assimilatur.cerebrum quippe [c] in se ipso corrugatum,neruos omnes,ac neruosa omnia illi annexa, & alligata, aut secundum

a ¶Gal.3.de no. loc.aff.c.5. 5.de symp. cau. ca.4.5. Aph.cõ. 2.& libr. de rig. & spasmo. 11. de usu par. c.2. 2.de art.com.2. & 3.de art.com. 100.

b ¶Gal.com.3. li. de art. Hipp. 3.de not. loc.af. c.10. Auic. 1.3. tr.5.cap 8.

c ¶Galen. 5. de symp.cau. ca.8. & com.3. lib.de art.Hipp.

eorum originem, aut nucha mediante, contrahit, & vniuersalis conuulsio producitur. siquidem [a] ob cerebri nocumentum & nerui, qui ab ipso oriuntur, de necessitate affliguntur: ob id sequitur [b] quod conuulsiones, quæ sauciatis neruis occurrunt, præcedente aliqua inflammatione perpetuò fiant, in genere quidem sic neruorum distensiones, cum ipsi musculi primo ac præcipue seipsos, deinde partes ad quas perueniunt, ad suum initium contrahunt, porrò ea membra primò intenduntur, quæ è directo inflammatis opponuntur, inde, quamprimum affectus cerebro communicatur, per totum corpus conuulsio extenditur: sic enim producitur illud symptoma in uulneratis, quod conuulsio ex repletione nuncupatur. nimius [c] uini vsus, neruos pariter replet, & conuulsionem facit. dictum est enim, si ebrius quispiam repente obmutuerit, conuulsus moritur, nisi febre corripiatur. Conuulsio ex inanitione, id est ob humiditatis penuriam, generatur neruis exiccatis, exiccantur nempe dum proprio alimento priuantur, interdum ex nimio æstu sub ardentissimo cœlo; porrò dictum est [d] ab æstibus fortibus conuulsio aut distensio, malum: verum pro æstibus fortibus aliqui ardentes febres exponunt. nam [e] febrem conuulsioni superuenire melius est, quàm febri conuulsionem. alii ambientis aeris feruorem, & multi cauteria intellexere, & omnes verum dicunt. frigus vehemens & intensum, conuulsos reddit homines. summatim enim dictum est [f] frigus conuulsiones, distensiones, liuores, ac rigores febriles facit: sicuti enim non decet neruorum substantiam a nimio calore dissolui, sic nec ultra modum cõuenientem, refrigerari: post febres etiam combustiuas, nerui exiccantur. nam dictum est [g] in acutis febribus conuulsiones, & circa viscera dolores fortes malum. febres enim vehementes, veluti ignis, neruos exiccant, atque conuellunt, & propter hoc, malas afferunt conuulsiones. conuelluntur nerui dùm propria humiditate priuantur. nam dictum est, [h] vbi sanguis plurimus effluxerit, singultus, atque conuulsio malum: nec solum in hac, sed in aliis euacuationibus uerificatur hic aphorismus, ex superflua [i] enim euacuatione conuulsio aut singultus superueniens malum. idem facere solent longæ inediæ, superfluæ vigiliæ, copiosi sudores, multi uomitus, ac quæcunque naturales neruorum humiditates attenuare ac dissoluere possunt. nam [k] fames corpora siccat, & in vigilia conuulsio mala: multę vigiliæ ex his sunt, quæ vehementer corpora siccant: sicut [l] enim lora ab igne exiccata, contrahi uidemus, sic & in neruis aut tendinibus occurrere potest: in exterioribus lora, aut cithararum chordas extensas inspicimus, vbi vehementius exiccantur, aut multa madent humiditate; sic & in corporibus animalium fieri par est, & conuelluntur. Fiunt etiam conuulsiones propter compatiendi societatem, quæ tamen uerę conuulsiones non sunt, sed accidentia conuulsiua, cũ ex [m] acerrimo dolore, ut in Harpali filio ex liberta Telephone, compertũ est. qui cum luxationem in magno pedis digito acceperit, inflammatus est, & dolore plenus, & vbi repositus est, dolor remisit, rediens postea lumbis doluit, maxillæ ad noctem conserebantur, & episthotonos aderat, saliua spumosa per dentes uix foras prodibat, & tertia die mortuus est; aut [n] acri medicamento, ut Trinoni Damonis filio occurrit, cui dum haberet circa tibię malleolum vlcus iuxta neruum sanè iam purum, a pharmaco corrosiuo, contigit ut episthotono moreretur: aut succo acuto, [o] aut veneno, aut causa simili, quæ noxam neruosis partibus primo, inde cerebro inferre solet, contingere potest, non tamen illico, aut immediatè, ut in materiali spasmo occurrit. nam in conuulsione consortij lege cerebrum aliorum membrorum participatione patitur; aut ab aliqua euaporatione, & mala temperie, & non à succo diuerso; attamen in hac etiam contrahitur cerebrum, & fiunt motus aliqui conuulsiui, qui ab Arabibus spasmi non proportionati, & a Latinis per consensum vocantur. Sed quia instituti nostri non est de his sermonẽ habere, sed de ea tantum quæ uulneratis neruis interdùm occurrit, hęc nunc sint satis.

CON-

a ¶Gal. 3. Aph. com. 24.
b ¶5. Aph. cõ. 2.
c ¶Hippo. 5. Aphor. 5. & 2. de morbis.
d ¶7. Apho. 13.
e ¶2. Aph. 26. 4. Aph. 57. libro. 1. de morbis. li. de locis in homine. lib. de Coac. prænot.
f ¶5. Aph. 47. 3. reg. acut. 4. & libr. de humid. usu.
g ¶4. Aph. 66. & lib. de Coac. prænot.
h ¶5. Apho. 3 & 56. 7. Apho. 9. & libro. de Coac. prænot.
i 5. Apho. 4. 7. Aph. 3. & 25. li. de Coac. præno. & lib. de usu uatri.
K ¶7. Apho. 18. Galen. 3. de not. loc. aff. c. 5.
l ¶Gal. 5. Aphor. com. 8. 6. Apho. com. 39. 2. de loc. aff. c. 2. 3. de loc. aff c. 5. 6. de loc. aff. c. 5. com. 2. de artic.
m ¶Hipp. 6. Epidemiarum.
n ¶Hipp. ibidẽ.
o ¶Gal. 5. part. Aph. com. 1.

CONVVLSIONVM NOTAE.

NONNVLLAE notę, in aliquibus conuulsis, ita dignoscuntur, quòd clarè conuulsionem a plenitudine productam esse, indicium præstant, nempè [a] cum uiolenter ac repentinè apparuerit: prȩsertim in morbi initio & diu perdurat, aut cum tremor, aut contractio, aut ægra, seu difficilis membri dimotio inchoauerit. nam corporis [b] motus, & vires in neruis musculis & ossibus consistere uidentur: portendit pariter conuulsionem, aliqua colli tensio, dum magna cum difficultate ceruices agitantur, & partes, quæ transglutiendi, ac expuendi operationibus, inseruiunt, affliguntur: sæpe labra contrahuntur, aut perpetuò patientes ridere uidentur, aut vnà cum dentibus ita coeunt, vt cum patiens nutrimētum recipere nequeat, necessario vitam cum morte commutare cogatur: ait Hippocrates [c] si ex vulnere tetanus, aut distensio neruorum introrsum ac retrorsum fiat, ȩger hæc patitur, maxillȩ cōgelantur, ac rigent veluti ligna, os interdùm aperire non potest, oculi frequenter lacrymantur, ac distrahūtur, dorsum induratur, & crura flectere non potest, neque manum, neque spinam: cùm verò letalis fuerit, potus, & cibus, quos prius accepit, per nares quandoque reddūtur, sitis multa hominem opprimit, quem necesse est febre corripi, lingua exasperatur, & sicca fit, color totius primum pallidus est, progressu vero temporis nigrescit: dicunt vulnerati interdum nullum verbum proferre posse, vt illi euenit [d] magnȩ nauis Gubernatori, cui Anchora digitum indicem & infernum os dextrȩ manus confregit, inflammatio successit & febris, post septimum diem sanies exibat lenis, postea maxima cum difficultate, lingua dixit se non omnia posse enuntiare, prȩdictum est episthotonum superuenire, & tertia die totus conuulsus in posteriorem partem, sexta a prȩdictione cum sudore mortuus est: peruertitur nonnunquam facies, aut os, & oculi strabi fiunt, perpetui adsunt dolores, singultus, & alienationes: at si noxa membris anhelitus communicatur, & septum patitur, cordis temperamentum corrumpitur, febris oritur, pulsus diuersus extensus & durus percipitur, vrinȩ turbidȩ & magna cum difficultate, aut inuoluntariè redduntur, vltimo uulnerati magno cruciatu suffocantur. Potissimum indicium conuulsionis humidȩ ab Hippocrate [e] sub hoc separato sermone denotatur, quibus tumores in vulneribus apparent, non conuelluntur maximè, neque insaniunt, uerùm his euanescentibus repentè quibusdam a tergo conuulsiones & distensiones fiunt, quibusdam autem insania, uel dolor lateris acutus, uel suppuratio, uel difficultas intestinorum, si tumores sunt rubicūdi: hac ratione si humor ille, qui tumorem faciebat, ad aliquod principale intestinum remeauerit, in posterioribus neruosis conuulsiones, in anterioribus venosis insaniam, si fertur ad caput: si ad thoracem lateris dolorem, pleuresin uocant, generare solet. sȩpissimè uerò hi suppurantur non discusso humore. Adhuc dictum est [f] si in uulneribus prauis & fortibus existentibus tumor non apparet, ingens malum; ea nempè uulnera praua dicuntur, quȩ in capitibus, aut finibus musculorum, & maximè neruosorum occurrunt, nam in eorum initio nerui, & in fine tendones multi oriuntur, ob id sequitur [g] quòd qui uulnere affliguntur propè genu in fine coxȩ repente moriuntur, ibi nanque in partibus genu anterioribus magnā uidemus chordam, in qua per compatiendi rationem, rationabile est magis fieri conuulsionem, quàm alibi in posterioribus, ubi partes ferè omnes carnosȩ sunt. Huius symptomatis rationes assignat Galenus [h] dum inquit, uulnera, quȩ conuulsiones afferunt, non suppurantur omninò, siquidem nihil mali potest aduenire ulceri pus generanti, nam [i] laxa uulnera bona sunt, sicca uerò mala, & bonitas hæc penes naturam concoctionis, siccitas penes quantitatem considератur. nam suspicandum est ne humores ad uulnera defluentes ad partes principaliores transmittantur, prȩsertim ubi dolor aliquis apparet. maximè autem patiuntur

a ¶Gal.2.Aph. com.26.4.Aph. com.50. Paul li.3.c.19.
b ¶Arist.1.Ethicorum. Gale.6. de util.par.
c ¶Lib.de dieb. iudicat. li. de inter. affec. Cels. lib.4.c. de spasmo cynico.
d ¶Hipp. lib.5. de morb. popu.
e ¶2. Epidemiarum. & 5. Aph. 65.
f ¶2. Epidemiaruni, & 5. Apho. 66.
g Gal.5. Apho. com. 65. Auic. 4.4. cap. de ulc.
h ¶5. Aphoris. com.22.
i ¶5. Apho. 67.

tiuntur dolores partes neruoſæ.cumque igitur in vulneratis neruis tumor apparet,ideſt optimæ ſaniei copia,ſecus de inflammatione credendum eſt, neque conuulſio,nec aliud ſymptoma uerendum eſt. Notæ autem,quæ ſiccam conuulſionem eſſe affirmant, interdum a morbi longitudine ſumuntur, [a] talis repente non ſit,ſed poſt chronicas paſſiones,aut ardentes & ſiccas ægritudines, quæ tandem patientem tabidum reddere poſſunt, ſubſtantificam humiditatem corporis abſumentes,vnde alicuius ſedis ſiccus ſpaſmus, aut membri ariditas ſubſequitur, qui crudelis & acutus,ſicut humidus,non eſt; interdum ab exquiſita euacuatione, nēpe copioſo ſudore,nimia alui expurgatione,larga ſanguinis hæmorrhagia, immodico vomitu,longa inedia,multis vigilijs,& perpetuis laboribus, ab arida æſtuoſaque febre,aut ambientis calidi actione, aut ignito, & non ignito cauterio, aut ſimilibus cauſis maximas ariditates inducentibus produci ſolet: potiſſimum verò indicium eius eſſentiæ eſt,ſiccitas membri,quod iuſtam non ſeruat naturam, aut illorum ancyloſitas quibus motus ſecundum electionem perficitur. Indicia conuulſionis ex affinitate & conſortio in vulneratis,deprehendentur a cauſis pro catarcticis,nempe atroci dolore,qui crudeliter laborantem excruciat, a medicamento rodente,ab acri frigiditate,a nimio æſtu,ab epoto veneno,aut exterius ad hibito,aut ſimili,vt ſupra explicauimus.

a ¶Gal.5. Aph. com.1.Paul.lib. 3.cap 19.

CONVVLSIONVM PRAESAGIA.

QVICVNQVE a diſtenſione corripiuntur, ait Hippocrates [a] in quatuor diebus pereunt, ſi uero has effugerint ſani fiunt: diſtenſio ſiue tetanus conuulſio eſt ex illa,quam Græci emproſthotonon, id eſt anteriorem contractionem,& ex illa, quam epiſthotonon, id eſt poſteriorem diſtenſionem, uocant, compoſita, & morbus peracutus eſt, in quo citius fit iudicatio: non tolerante natura longius ſpacium,in primo circuitu dierum criticorum paſſio iudicatur:ſi ergo ualidior natura morbus fuerit,patiens ante quartam peribit,ſecus uero tranſacta quarta,aliqua apparente ſignificatione,ac conſumpta materia. ſi quidē morbi quicūq; [b] ex repletione fiūt,curat euacuatio,& quicūq; ex euacuatione,repletio,& aliorū cōtrarietas,qđ experimēto s& ſcriptorū teſtimoniis cōprobatur.nā febris [c] q̄ cōuulſioni ſuperuenit,eā ſoluit,q̄a humores frigidos & glutinoſos partibus neruoſis inſertos,ex q̄bus frequēter cōuulſio ꝓducitur,calfacit,attenuat & diſſoluit:hac rōne dicebat Hippocrates [d] qui à conuulſione, aut diſtēſione neruorum tenentur febre ſuperueniente liberantur;porrò omnis conuulſio talis de repletione cenſetur,quia euacuatione ſanari poteſt, præſertim ſi ſecū optimæ conditiones adfuerint,ut in ſequentibus dicemus: ſecus [e] uerò de ſpaſmo ſicco credendum eſt.ſiquidem ſpaſmus diſproportionatus ſanari nequit,atque minus ſi maraſmus,ideſt ultima ſiccitas,membrum occupauerit. nō enim ſicca & arida membra nouas humiditates recipiunt,neque opportuni ſpiritus ad ea tranſeunt,igitur repleri minimè poſſunt. hac de re [f] conuulſio ex inanitione acutiſſima & pernicioſiſſima eſt: ſi uerò noxa [g] muſculis thoracem mouentibus communicatur,mors imminet.nam plures lædit partes reſpirationi obſeruientes:deplorata [h] eſt illa conuulſio,quæ maxillas occupat,& dentes conſtringit,ita ut os aperiri non poſſit,& fame perire neceſſe ſit:adhuc [i] quæ in utero gerentes, pueros lactantes,& decrepitos detinet:ſpaſmus abſolutus ſiue confirmatus utroque modo curationem non admittit, & ille mortalis eſt, [k] qui ſauciatis partibus mēbrorum neruoſorum ſuperuenerit.nam dictū eſt à Galeno,nerui,aut chordæ punctura,aut uulnus,propter eorum ſenſus uehemētiam,& quoniam hæ partes principio continuantur,promptæ ſunt ad neruorum conuulſionem excitandam,præſertim cum nihil extrorſum reſpirat;adde præterea,ſi tumor apparuerit,ac repente euanuerit:correlarie ſpaſmus abſolutus & confirmatus,aut humidus,aut ſiccus,

a ¶Li.3.de morbis.& 5. Aph.6. Celſ.lib.4.ca.3.

b ¶Hipp.lib.de flatib lib. de natu.hum.2.Aph. 22.

c ¶Hipp.2. Aphor.26. & Apho.57.& lib.1. de morbis.

d ¶Lib. de loc. in homine. lib. de Coac. prænot.lib.de Iudicationibus. 4. Aphor.57.

e ¶Gal.5. Aph. com.70.2.Aph. com.26. lib. de Tabe.7. & 12. meth.

f ¶Gal.5. Aph. com.70.

g ¶Gal.4. Aph. com.68.

h Gal 7. meth.

i ¶Hipp.li.1.de morbis.5. Aph. 30.& 3.Aph.25.

K ¶Hipp.5. Apho.2. li. de Coac prænot.

prorsus incurabilis est,qui ex siccitate non adhuc completa,raro & non facile,curationem admittit;qui uero ex repletione fit,interdum sed multis requisitis indicationibus,sanari potest.

DE CONVVLSIONVM CVRATIOnibus. Cap. XIII.

HAs duas dubitationes diffuse pertractare decreueramus,quæ nã facilius,an humida,an sicca conuulsio,neruosis partibus uulneratis occurrat,& quale uulnus id sit,quod patientibus maiorem noxam inferat,& uaria excitet symptomata;sed quia ad curationis methodum nihil facere uidētur,& longo egent sermone eas sicco pede,ut aiunt,transire decreuimus:sat sit igitur quòd uniuersalis opinio,humidam conuulsionem post aliquam inflammationem,sectis neruis superuenire concedit,quæ multoties post pituitosorum humorum copiam , qua nerui,aut tendones nutriri,ac repleri solent,generatur,& puncturam, præsertim occæcatam & angustam deteriorem esse,& maiorem afferre molestiam:quare humidæ siue materialis conuulsionis curationem aggrediamur , cum & faciliorem curationem admittat.

CONVVLSIONIS EX PLENITVDINE CVRATIO.

QVEMADMODVM cæteræ pasiones, quæ à copia humiditatum produci solent,opportunis euacuationibus curantur,sic & humida conuulsio interdum sanari potest,adhibito nempe in sex rebus nõ naturalibus , optimo uictus regimine,& conuenienti topicorum medicaminum applicatione, quibus uis insita sit non tantum in uulnere,sed in tota sede affecta omnem succum noxium exiccare ac discutere.Esto igitur illud primum , uulneratum in habitatione & aere calido & sicco,ac molli culcitra collocare,qui si talis non fuerit, arte alteretur,igne ex Lauro,iunipero,ac cypresso perpetuo accenso:aer omnis frigidus, præsertim tempore antelucano,quo præcipue frigus intenditur , aut intemperie, siue malo odore affectus euitetur,longus somnus malus,longæ uigiliæ pessimæ, ille namque ualde humectat,& caput multis uaporibus replet , hæ uero corpora exiccant,& uires imbecillas reddunt:at exercitii loco leues frictiones extremis partibus,ac locis uulneri oppositis adhibeantur.partes uero , quæ contrahuntur, aut conuulsæ sunt,immobiles contineantur.siquidem inordinatis motibus resistere oportet:uictus ratio tenuis sit,nam [a] fames corpora siccat,& si uirtus debilis fuerit,aut symptoma aliquod inediam non admiserit,esca sicca sit,uidelicet panis opirus & bene coctus,montanæ auiculæ,syluestres palumbi,lepores , capreoli , & carnes eiusdē naturę magis assatæ,quã elixatæ probantur,à Galeno vndecimo de simpl.m.facul.vbi de carne Viperina,quãuis secus crediderit Arist.quarto meteororũ:si uero mandendi facultas opprimitur,alimentum fit ex condro,panico, pane loto,aut ex ouis sorbilibus,nam cibus quiuis mandendus, uitandus est . sorbitionibus vtendum,& ius aliquod assumendum,uinum album antiquum,& non ua porosum in quantitate decenter ab antiquis [b] commendatur , nam tale eadem ratione & potentia,qua febris conuulsionem sanat eam iuuare poterit.nos autem in vulneratis aliter sentimus,cum caput & neruos facillime repleat, Celsi [c] auctoritate moti,qui dicit celerius panis mandendus,quàm uinum gustandum. siquidem huius vsus pericu osus,ideo in longum tempus distrahendus , aliter interdũ concedi potest:uinum tamen omnibus dum febris,dum inflammatio adest , interdicendum. vrgente vero necesitate,& in morbi delitescentia illud iam descriptũ concedatur;aliter aqua cocta potus esto pauca saluia,aut iua, aut calamenti , aut

a ¶Hipp.7 . Aphor. com.6.

b ¶Gal.5 Aph. com.5. Auic.2. 3. cap. de cura spasmi.

c ¶Lib. 4. ca.3. in fine.

acori radice,aut cinnamomi, aut nucis myristicæ quãtitate addita:breuis cęna imperetur,nam optimum medicamentum est opportune cibus datus:porrò à morbi essentia sumpta indicatione,euacuatio conuenit, morbo è repletione existente.igitur euacuare oportet nempe à toto corpore,& ab ea parte,quæ cõuulsa est, à toto corpore bifariam corpore pleno existente,aut sanguinis missione,aut pharmaco pituitam educente: sanguis mittendus est,ubi plurimum abundat,aut inflãmationis initium apparuerit,quæ conuulsionem excitare solet, tunc enim si vulneratus sanguinis redundantiæ expers fuerit, modo nihil obstiterit,secta vena è directo vulneri contraria & situ longinquiori sanguis mittatur,pręterquã in morbi consistentia,dum sæuiora accidentia apparuerint.tunc enim phlebotomia euacuatiua esse debet à sede propinquiori,& semel tantum;nec in magna copia sanguis mittendus est,ne vires languescant, sed valide contra morbi causam agere posint.dictum est enim à Galeno [a] si quis simul cum febre distentione neruorum laborauerit,& sanguinis missione eguerit, neq, huic tãtum mittere oportet, quantum exigit morbus,sed etiam aliquid accidenti est relinquendum,cuius causa sæpe sudores eueniunt,& vigiliæ molestant,& vires debilitantur:ita etiam si vehementissimæ vigiliæ,aut dolor intensus ægrotum infestauerint,cauendæ sunt subitæ,ac multæ euacuationes:quod a Celso ex antiquorum testimoniis affirmatur,iubentium sanguinis missionem vitandam esse,eo quòd maxime tunc corpus calore egeat,isq; sit in sanguine:attamen hoc aliqui falsum esse credũt, neq; enim natura sanguinis est,vt vtiq; caleat,sed ex his quæ in corpore sunt hic celerrime vel calescit,vel frigescit:attamen Asclepiades mittendum esse sanguinem credidit,quod etiam concessit Galenus & Celsus in spasmo cynico,sub his verbis, Sanguinem mittere optimum est:eius vero quantitas sumenda est ex redundantię modo,& reliquis,quæ in venæ sectione considerantur,nempe ex virtute,ætate,consuetudine,regione,sexu,& anni tempore; nam dicebat Galenus [b] ambientis aeris temperatura loco cuiusdam accidentis habenda est, quando exquisite calida ac sicca fuerit,qualis est tempore medio inter Canis ortum & Arcturi, atq; ideo omnes,quibus nihil omnino de temporum statu cogitantes cum sanguinem abstulerint,interierunt:si etiam valde frigida fuerit tempestas,sanguinem mittere est formidandum;verũtamen vbi plurimus sanguis abundauerit mittatur:& si aliqua plethora aut cacochymia apparuerit,& corpus, aut pituita, aut serosis humoribus refertum fuerit,per aluum purgatio emollienda est, solent nimirum conuulsiones magna ex parte,à pituitosis,crassis,& viscosis humoribus prouenire,ergo frequẽti pharmaco educantur,quale est Hierapicra,electuarium Diasenes, de dactylis,agaricum,pilulæ cochiæ,de Agarico,de Hiera,& de Euphorbio, & acrium clysteriorum vsus summopere probatur,nam [c] aluus sæpe educta superiores partes resoluit.sic huiuscemodi clysteres parentur.Recip.Camomillæ, saluiæ, stęchados,centaureæ maioris & minoris,althææ,parietariæ an.m.ij.fiat decoctũ in aqua Maris,aut addito sale,& adde Agarici puluerizati drag.ij.Colocynthidis in petia alligatæ drag.j.iterum bulliant,& Recip.prædicti decocti vnc.x.Hieræpicræ, electuarii lenitiui an.vnc.s.olei camomillini,mellis crudi an.vnc.ij.ouorum vitellos num.2.misce & fiat clystere:aut Recip.Stœchades,origani,betonicæ,saluiæ, radicum pœoniæ,calami aromatici,an.m.j.folliculorum senæ,epithimi, cubebarũ an. m.s.pulpæ colocyntidis,agarici,turbith an.drag.j.fœnugræci vnc.j.seminum cartami vnc.s,fiat decoctũ in aqua maris,& facta colatura Recip.prædictæ decoctionis vnc.x.electuarii diasenes,hieræpicræ an.vnc.s.mellis crudi,olei sisamini, costini an.vnc.j.salis gemmæ drag.iij.ouorum vitellos nu.ij.misce, & fiat enema; hoc interim die noctuque interpositis tamen quibusdam horis,ceruices,axillæ,spina, inguina,& tota conuulsa sedes calenti oleo communi inungatur,aut liliaceo,aut costino,aut spicato,aut laurino . quibus interdum addimus aut castorei , aut Euphorbii parum:probatur etiam oleum vulpinum, de lateribus seu Philosophorũ,

ac

a ¶1. ad Glauc. ubi de cura febr. continuarũ.

b ¶1. ad Glauconem, & 9. meth.

c ¶Cel. li. 4. c. 3

ac superposita lana molli ac succida membrum fascia auoluatur: & omnia quouis modo applicanda qualitatibus sint calida: si verò hoc symptoma perseuerando procedit, inter infirmi dentes aliquid seruetur, ne ex toto os claudatur, aut lingua a dentibus laceretur: neque inutile erit, capillos omnes tondere, caputque irino, aut cyprio calido madefacere, & superposito pileo ipsum operire: aliqui uulnera tum nudum inter duos ignes diu seruare, sic tamen ne ferueat, bonum esse opinantur: alij sub ardenti sole eum continent, multi in balneo sicco, stupham id vocant, aut in magno corio nuper excoriato patientem tamdiu inuolutum tenent, aut in sacculo calidis furfuribus pleno, quandiu sudores copiosi, fuerint excitati, & inde extracto medullam spinalem, aut ipsum totum oleo irino completo, aut liliorũ album cum aromatibus, aut oleo terebenthinæ stillaticio, aut unguento alabastrino completo, aut martiaton, aut arragon inungunt: quod opus ab Auicenna simi libus præsidijs celebratur, nẽpè pinguedine Lupi, aut Vulpis, aut parui Canis, bulliant hæc animalia a pelle denudata, donec caro ab ossibus segregetur, pinguedo verò quæ supernatat colligatur, & addita pauca cera seruetur: huic decocto addunt nonnulli anethum, betonicam, terrestrem hederam, abrotanum, folia Lauri, calamum aromaticum, & radices iunci odorati marini, aut. Recip. olei muscellini vnc. j. petrolei vnc. s. styracis, calamitæ, serapini an. drag. ij. masticis, olibani, gũmi hederæ an. unc. s. butyri recẽtis vnc. ʒ. ceræ unc. j. s. liquescant q̃ liquari possunt igne lẽto, & quæ pistãda sunt pistẽtur, & scd̃m artẽ fiat unguẽtũ, quo cõuulsæ partes actu calido die nocteq; vngãtur. Ait Celsus nõnunquàm ẽt in calidum oleum totum descendere licet, vel in calidam aquam, quæ vna cũ fœnugræco bullierit, tertia olei parte adiecta, qđ hercle idoneũ, ac præstãtissimũ remedium est à medicis vbique obseruatum. parantur & apophlegmatismata, & quæ caput a pituitæ copia liberare possunt, quæ sub multis formis conduntur, nempè aut gargarismatis, aut sternutatorij, aut odoramenti, aut masticatorij: gargarismata fiunt ex decocto hyssopi, sansuci, pulegij, calamenti, origani, & similium addito syrupo de stechade, aut oxymelle scilitico: aut fiant cum vino in quo ebullierit sinapis, staphisagria, aut pyretrum addito melle: sternutatoria componuntur ex pipere, castoreo, veratro, pyretro, aut euphorbio in minutum puluerem redactis: odoramenta parantur ex castoreo, doronicis, ben albo & rubeo, condisis, opopanace, abrengi, spica, & sale, ex quibus fiat puluis subtilissimus & muscho aromatizetur, & fiat pomum odoriferum. masticatoria verò formantur ex pipere, pyretro, & mastice: non ab re etiam datur summo mane patientibus Theriacæ antiquæ drag. j. cum aqua betonicæ: commendatur pariter Mitridatum, aurea Alexandrina, diamuschum dulce, confectio diaanthos, & anacardina, & quæcunque ventriculum & caput corroborare possunt, ac neruos calfacere, & humiditates in eis congestas absumere; solent nimirum huiuscemodi medicamenta febrem inducere, quæ in his affectibus ab Hippocrate probatur, ait [a] quippe, febrem conuulsioni superuenire melius est, quàm febri conuulsionem. & alibi, qui a conuulsione, aut neruorum distentione tenentur febre superueniente liberantur, ob id quia febris calor, pituitosas humiditates, quæ conuulsionem accersunt, discutit ac exiccat, sed ea febris est expectanda, quæ diaria est, & non putrida, & ex se oritur, & medicamentis nõ accenditur, castoreo nempe, laserpitio, aut opopanaco addito melle ad duplum: Nos verò nunquam neruorum vulnera conuulsa sine febre inspeximus, nec potest Medicus ad suum arbitrium diariam febrem accendere, nec datur talem morbum, hac methodo curari posse, siquidem inducias ob symptomatum fortitudinem non admittit. Datur [b] alia uia, qua conuulsiones tolluntur, nempè multa aquæ frigidæ profusione, ob id quia talis, calorem reuocat, & calor causam discutit: sed quia conditiones quam plurimæ in hac curandi ratione desiderantur, ut in Aphorismo legitur, Est autem, vbi in distensione sine ulceratione, iuuene bene carnoso, æstate media, aquæ frigidæ multa perfusio calorem reuocat, calor

a ¶Libro. 1. de morbis. libr. de Coac. præno. li. de Iudicationibus. 2. Aph. 26. & 4. Apho. 57.

b ¶Hipp. lib. de humid. usu & 5 Apho. 21. Auic. 2. 3. dist. 2. c. 7.

autem

autem hæc soluit, quæ semper in omnibus non reperiuntur: hac ratione non obseruatur in vulneratis, nam a Galeno dictum est in commento, excipit Hippocrates eas, quæ sunt cum vlcere, conuulsiones, vt quæ nunquam ab aqua frigida sanari queant, nec febrem inducere. plures enim morbos eodem tempore in singulari subiecto vnire non decet, nec febrem vnius diei conuulsionis causas attenuare ac discutere posse credibile est. talis enim calor extraneus est, non naturalis, ac naturę inimicus; cumque huiusmodi auxiliorum copia, symptoma non quieuerit, ad illud recurrendum est, quod extremum esse affirmant medici [a] dicentes iam neruum punctum sępe cogimur transuersum pręcidere, & sapientis Medici officium est, quoties vel conuulsiones vel deliria, vel ambo hęc magna, ęgreque sanabilia perseuerare in vulneratione cernimus, neruum incidere, nam si totus pręcisus neruus fit, motus pręterea nullus instat, debilis tamē particula manebit: pariter si puncto musculi capite conuulsio, quę nulla conuenientium medicamentorum vi remittitur, superueniat; quippe pręciso per transuersum toto musculo conuulsionem quidem sanabis, aliquem tamen ex particulę motibus vitiabis: opus hoc veteres ignito ferro perficiebant. inde tali medicamento vulnus curabant. Recip. olei hypericonis, masticini an. vnc. j. s. Terebinthinę clarę, resinæ pini an. vnc. iij. sulphuris viui unc. j. croci scr. s. parū bulliāt, nec tale cataplasma supponere inconuenit. Recip. florum camomillę, sertulę campanę, foliorum betonicę, baccarum lauri an. unc. j. fiat puluis sicut alcohol, farinę fabarum vnc. ij. hordei vnc. j. s. olei liliorum alborum, seminum lini an. vnc. j. s. rob q. s. pro cataplasmate: exiccata omni humiditate, ac quietis symptomatibus, abstergatur vulnus, aut si decet, carne repleatur: si verò ex occæcata nerui punctura conuulsio subsequitur, accommodata incisione aperiatur, aut secundum lineam rectam, aut orthogonaliter, aut tetragonaliter, ad hoc vt medicamenta topica ad imum vulneris peruenire possint, quod inde tali medicamento curare oportet. Recip. Terebinthinæ claræ unc. ij. euphorbij recentis, clari, & triti drag. ij. ceræ vnc. s. misce, & aliquantisper bulliant. ex hoc vulnus repleatur, ac desuper vnguentum nostrum sanctum applicetur, cuius descriptio in sequenti libro Deo fauente videri poterit: celebre etiam medicamentum est ceratum Philagrij, ex decem rebus paratum. Recip. ceræ citrinæ vnc. ij. olei irini, costini, de ben, de cinamomo an. vnc. iij. styracis liquidæ unc. j. euphorbij, castorei an. vnc. s. hyssopi humidæ vnc. j. pinguedinis vulpinæ vnc. j. s. & secundum artem fiat ceratum. aut Recip. cocleas numero sex, lumbricorum terrestrium vino lotorum unc. iij. fermenti unc. j. myrrhæ, olibani, sarcocollæ an. vnc. s. farinæ volatilis vnc. ij. mellis quod sufficit pro emplastro: probatur pariter emplastrum vocatum vulgo gratia Dei, & illud de gummi elhemi, aut palmeum, aut illud celebre barbarum; residuum verò curæ perficitur, ac si vulnus recens esset, secūdum communem intentionem, hoc perpetuò seruato quòd cuneo ligneo dentes adinuicem distent, ne superior maxilla ita inferiori annectatur, ut tandem conuulsus fame pereat, quare decet maxillarum articulos sæpe euphorbio ardenti aqua soluto fouere.

a ¶Lib. de motu musc. 3. meth. c. 9. & 6. meth. c. 3. Aet. lib. 14. ca. 29. Paul. lib. 4. c. 54. Aui. 3. 4. c. 27. & 4. 4. cap. 30. Rasis 7. ad Alm. c. 3. Auer. 7. col. cap. 35.

CONVVLSIONIS SICCAE CVRA.

CONVVLSIO sicca, id est sine materia, rarò admodum nisi post copiosam sanguinis effusionem, aut post longam, assiduam, & ardentem febrem, aut a causa ueneno prædita, uulneratis partibus euenire solet: acutissima passio est, curationem rarò admittens, iccircò pauca de ea sumus dicturi. Eius curatio humectatio est, ac exiccatarum partium humectatio, & repletio: hac ratione nulla competit euacuatio, nulla inedia, nulla sanguinis missio, nec localium medicamentorum exiccatio ac discussio. Porrò si ex sanguinis hæmorrhagia sicca conuulsio oritur, lautè patiens alatur, eo nempè nutrimēto, quod

optimum & copiosum sanguinem procreet, veluti sunt oua sorbilia, ius capi, vituli, hædi, agni iuuenis, phasianorum, columbarum, & similium: panis optimus sit, & vinum album, tenue, & odoratum. tale enim facillime penetrat, humectat, ac pro corporis nutritione distribuitur; fercula sint ius, aut panis in iure infusus, aut condrum, aut hordeum in iure decoctum, pauco sale addito; lac pariter probatur, & quæcunque humectare possunt. longus somnus, ac quies omnis laudatur. siquidē ad virtutis robur, ac totius corporis humectationē conferunt. Euacuationes, quæ huic morbo opitulantur, ex lacte, iure, vitellis ouorum, butyro recenti, oleo violaceo, & maluarum decocto parantur, & per clystere imponuntur: prodest adhuc si patiens in labro prædictis oleis & humidis decoctis pleno diu permāserit, aut eum in alueo olei calidi dimittamus. nam sic præcipit Gal. 2. de sim. m. fac. cap. 7. crebro etiam membro siccum, decocto extremitatum animalium fouere expedit, additis maluis, violis, nenupharis radicibus & althææ, atque oleo violaceo, amygdalarum dulcium, pinguedine gallinæ, vituli, butyro recenti, sæpe ipsum irrorare cōuenit: præstantissimum etiam remedium est totam spinam, & artus omnes, ac emunctoria tali medicamento linire. Recip. olei violati, amygdalarum dulcium, pinguedinis gallinæ, vituli an. bulliant in decocto maluarum, althææ, & seminum cydoniorum, donec decoctum euanuerit. postmodum coletur, & addita pauca cera, fiat linimentum: si vero febris aliqua patientem molestauerit, nutriatur ptisana, aut panatella, addito seminum melonum lacte: ac in reliquis regatur, quemadmodum in huiusmodi febrium curatione, regi solet.

CONVVLSIONEM EX AFFINITATE CVRANDI METHODVS.

SI CONVVLSIO ex sympathia, aut compatiendi societate oritur, causa statim perquiratur, quæ, si procatarctica fuerit, remoueatur, si acutus quispiam dolor, demulceatur, & si aliqua alia causa vrgeat abdita tollatur medicamēto aliquo narcotico, quod sedis affectæ sensus acumen labefactet. nam, maius periculum conuulsio minatur, quàm singularis stupor: si vero, vt cōtingit, ex ictu, aut veneno extrinseco conuulsio oborta fuerit, venenum illico aut cucurbitulis, aut psilij ore euacuare oportet, inde membrum ad temperiem reducere: at si expedit medicamento aliquo citra calefactionem vti, quod vehementius ab alto euocet, ac exterius venenum extrahat, illud nempe experiatur; sin autē, ignito ferro, vulnus totum aduratur: si vero medicamenti acredo, aut acuitas conuulsionem excitauerit, illo dimisso, alterum temperatioris naturæ, quod magis conueniat, adhibeatur: dum autem acris, aut mordax quis humor vētriculi os, aut vterum, aut sedem aliquam neruosam mordicando conuulsam reddiderit, statim vomitus citandus est, aut totum corpus purgandum, ac victus regimen instituendū, vt succi illi mali ad benignos permutentur, inde partes languentes corroborētur; caput vero obtonsis capillis, nucha, spina, & emunctoria oleo camomellino, mastichino, liliorum alborum, rosato completo, additis lumbricis terrestribus, ac modicū quid Theriacæ inungantur: & per os aliquid huius medicamenti sumatur. Rec. conseruæ violarum, buglossæ an. vnc. j. phisticorum recentium vnc. s. carnium testudinum præparatarum vnc. ij. specierum, electuarij resumptiui, diamargaritonis frigidi an. drag. ij. sacchari in aqua violarum soluti quod sufficit, & pastilli ad vnciæ medietatem formentur, atque, vt dicam summatim, in omni conuulsionum cura, alijs non conferentibus remedijs, ad duo confugiendum est, vt vel patiens in vase oleis pleno diu totus quiescat, vel vt neruus, aut lacertus vulneratus, ex quo conuulsio orta est, transuersim ex toto præcidatur.

DE

DE ANCYLOSITATIS, ID EST DIMINUTI, aut ablati arbitrarij motus curatione. *Cap. XIIII.*

a Hipp. libr. 2. prædict. Celſ. li. 5. c. 26. Gal. lib. de motu muſc 10. de med. comp. ſm loc. Raſis 7. ad Alm. cap. 2. Auic. 3. 4. tra. 2. ca. 13. & 7. 4. tra. 4. cap. 1.

OST [a] artuum, aut neruoſarum partium vulnera, aut contuſiones, iam contracta cicatrice, membra ſic affecta, aut conuulſa, aut mollia, aut arida & ſicca remanere ſolent, ac eorum peculiaris motus, aut diminutus, aut ablatus ex toto reſidet; diminutus, cum virtus motiua, quæ a cerebro tãquam ab eius fonte & principio, per neruos ad lacertos tanquam ad organa voluntarij motus demandatur, tranſire nequit. ablatus cum membrum ſiccum efficitur ſubſtantificæ humiditatis ac ſpiritus vitalis penuria, ſectis nimirum vnà ſecum neruis, ac arterijs. quare pars læſa opportunum alimentum non recipit, aut in ea durities, quæ tactui ac compreſsioni non cedit, occalluerit, græcè poros, arabicè callus, & latinè tophus vocitatur, vnde fit vt inſtrumentum motus patiatur, & imperio patientis non parit, quod euenit, plerumq; vbi præceſſerit aliqua inflammatio, diſcuſsis tenuioribus partibus & craſsioribus in articulo remorantibus, ac in contumaciſsimam ſcirrhoſitatem permutatis. quod vbi factum fuerit, articulus in priorem ſtatum exacte reuerti minime poteſt, & inde ſalutis nulla relinquitur ſpes; indicium eſt, quòd vulnerati membra dura vel flectere, vel extendere, vel extollere, vel demittere, vel conuertere ſtatim nequeunt; eodem modo & frigidi abſceſſus, & contuſiones, & calli, & putrefactiones, durities cicatricum efficiunt, præſertim in cubitu & genu: interdum etiam partes aliquæ ob eorum compoſitionem, & quia nimio ſenſu prędítæ ſunt, facillime tumore aliquo vexantur, & ex nimia humiditatum copia, molles ac laxæ redduntur, & eſt ſymptoma, quod græci paralyſin, & latini mollificationem, aut neruorum reſolutionem appellant: Nunc vero de Ancyloſitate, ideſt neruorum contractione, aut articulorum duritie, aliqua dicere expedit. Ancylas, ſeu Ancyloſes græci [b] vocant difficiles artuum motus, & ligationes recenti cicatrice contractas: membra igitur, quæ propriam ac naturalem humiditatem non ſeruant, magis conueniens eſt vt ſicca, quàm dura dicantur. ſicuti dum nimia humiditate pituitoſa replentur, mollia, ac tremula; ſic & tenſio & ſiccitas a validis exercitiis, a feruenti ſole, ab ingenti inedia, à magnis frigoribus, a febre ardenti, a medicamento ſiccante ſine refrigeratione, ab inflammationibus male regulatis, a ſcirrhoſis tumoribus, à nimia vaſorum nutritionis obſtructione ortum ducit; porrò in articulis iam contracta cicatrice motus difficiles redduntur, non tamen vita priuantur, nec ſenſu deſtituuntur, quod aduenit ex duritie iam cõtracta aut in neruis, aut in muſculis, aut in toto articulo; hac ratione ſumpta indicatione a natura ſymptomatis, quod a ſiccitate induratum eſt, humectari expedit. Poſt accepta vulnera, membra ad arbitrarium motum deſtinata impotentia remanent, quia potisſimum muſculi, aut nerui, aut tendones, qui ab eis oriuntur, ex toto ſecti fuere, aut quia nimio humore pituitoſo repleti ſunt, qui in eis occalluerũt, aut quia proprium alimentum non recipiunt, quo nutriri poſſint, ob duras iam contractas cicatrices: quæ vero a lento, craſſoq; humore indurata ſunt, calida & ſicca medicamenta expoſcunt, non tamen quæ valida ſint, ac violenta, ſed ea probantur, quæ ſecundum, aut tertium ordinem calefaciendi, & primum ſiccandi nõ trãſgrediuntur; quæ vero valde indurata ſunt malactica medicamenta, ideſt quæ valde molliunt, requirunt; malagmata, ſiue malactica medicamẽta medici græci [c] vocant, quæ partes ſupra modum induratas emolliunt, calido omnia temperamento mediocri prędita, non tamen exiccantia, quemadmodum nec manifeſto humectantia.

b ¶Gal. 7. de cõpo. med. in genere. Paul. li. 4. c. 55.

c ¶Gal. 7. Katagen in princip. Paul. li. 7. c. 19. & li. 3. c. 78.

ctantia.

ctantia,nam cum medium quendam ordinem inter has qualitates ſeruant, emolliunt;ſiccitas vero ægritudinem adauget,& humiditas vnà cum caliditate putredinem inducit:ſeruetur igitur ordo quidam in his mediocris,calefaciendo & humectando,nec talia adhiberi debent,vbi humorum multitudo adeſt, quæ obnoxia putredini fuerit,ſed ea iuuare videntur, quæ eorum caliditate occluſos meatus aperiunt,& temperata humectatione ſiccitatem adæquant; communiter autē ea,quæ ſcirrhoſis tumoribus opitulantur,articulorum contractionibus, aut ligationibus proſunt.Nunc vero tempeſtiuum eſt habita ſemper conſideratione ætatum,habitudinum,ſexuum, exercitiorum, ac ſedis affectæ natura, vt ſingulatim quæ ſecundum varios gradus a medicis probantur,deſcribamus ex Galeno nempe,Paulo,& Raſi.Primò igitur manus hydræleo calido inungantur, ac diu membrum tenſum fricetur,aut perpetuo de eo guttatim per vas anguſtum ſuper tenſum membrum percoletur,deinde emplaſtretur medicamēto ex adipe anatina, oleo liliorum alborum,medulla crurum vituli, & cera citrina: ſecundò talis deſtillatio fiat ex decocto radicum althææ,brioniæ,acāthi,& cucumerum agreſtium in oleo antiquo, aut fiat decoctum in hydræleo ex ſeminibus lini,fœnugræci,radicibus althææ, branchæ vrſinæ, & foliorum maluæ, & facta longa fomentatione, aliquod ex Acopis [a] medicamentis applicetur ex his præſertim, quæ ad infarctas articulorum durities conferunt Acopa Azanita vocata, ex Galeno adipis ſuilli vnc. xxiiii. ſebi taurini, reſinæ colophoniæ, hyſſopi humidæ, ceræ recentis an. vnc. xii. galbani vnc. iii. Aliud ex Aetio, bdelii iudaici aqua ſoluti vnc.iiij. radicum maluauiſci decocti vnc. ij. liliorum alborum cæpas nume. ij. rob q.s. Aliud ex Raſi immergatur membrum tenſum per horam in decocto, ſiue iure capitis,pedum,ac inteſtinorum veruecis, aut agni, corticum mediorum vlmi, radicum althææ, ſertulæ campanæ, fœnugræci & maluarum,inde linteo abſtergatur, & inungatur vnguento dialthææ, aut agrippæ oleo cyprino, quod liguſtrinum, aut de alchana vocant,ſoluto.huic addunt aliqui butyrum recens, vrſinam adipem,& medullam crurum vituli; Tertiò ex Scribonio fæcis olei liliorum alborum, ſeminum lini an.vnc. ij. pinguedinis vrſi, cerui, anſeris an. vnc. j. bdelij, ſtyracis, galbani, opopanacis, ammoniaci an. vnc. s. gummæ vino ſoluantur,inde in mortario deducantur, & ad lentum ignem ſecundum artem fiat vnguentum ſub tenui forma. Ex Galeno, ceræ, ammoniaci an. vnc. vj. terebinthinæ, bdelii, galbani an. vnc. ij. olibani, myrrhæ an. vnc. s. gummæ vino ſoluantur, & ammoniacum aceto, medullæ crurium vituli, pinguedinis Vrſi, Taxi, Anſeris an. vnc. j. olei cyprini q. s. pro molli vnguento, quod in mortario marmoreo fieri debet piſtillo dicto oleo inuncto, deinde ad lentum ignem fiat medicamentum in bona forma, quo membrum tenſum ſæpe inungatur, & lana œſipi ſuperpoſita opportuna faſcia auolutum quieſcat. Poſtremò inter approbata ab antiquis [b] medicamenta ſunt emplaſtrum ex vaccino caſeo, acri, & antiquo, in iure ſuillæ carnis ſalitæ decocto, donec emollierit; aut illud vſui ſeruetur, quod ex pyritide paratur, & diapyrites vocatur, aut illud quod coracon, corax, & coruus dicitur. aut illud celebre, quod diaſmyrnon nuncupatur; Galenus [c] tamen in tendonibus ac ligamentis duris ſic agebat, & ait, in aceto acerrimo lapidem candentem extinguo,eumque pyriten, ſi haberi poteſt, qui certè in magnis vrbibus rarus non eſt. ſin eius copia non datur, molarem accipio, græci myliten vocant, ex quo molas, quibus molimus, faciunt, deinde aſcendente poſt infuſum lapidi acetum vapore calido,in hoc dimoueri ſcirrhoſum ligamentum, uel tendonem cogo, atque exindè rurſus medicamen,quod molliat,impono, ac oleo quotidie laborantem particulam perfundo;eſto autem id oleum haudquaquam aſtringēs, ſed plane tenuium partium,cuiuſmodi ſabinum eſt:incoquimus autem interdum in oleo althææ radices, ac ſylueſtris cucumeris,& ſiqua ſunt huius generis alia, &

a ¶Gal. 7. Kata geni.

b ¶Gal.7.katageni.Aet. li.12. cap.45. Paul.li.3. c. 78.

c ¶14. meth. c. 5.& 2. ad Glau.

hoc

hoc vtor quotidiè: vitio iam adulto, & cum præparata iam sub mollientibus pars affecta fuerit, siquidem aceti vis modò quis modicè & debito tempore vtatur, salutaris eiusmodi affectibus est. sin vel immoderatius, vel in tempore non idoneo, tenuiores partes violenter absumens, id quod reliquum est, lapidescere sinit; ob id igitur nec sæpè ac inter initia, nec longo tempore medicamentis, quæ ex aceto componuntur, ad ligamenta & tendones est vtendum. Nos verò ad inueteratam artuum, aut musculorum duritiem hæc experti sumus præsidia, & est nostra praxis. Recip. vnguenti dialthææ, agrippę, martiani an. vnc. ij. diachilonis compositi, butyri recentis, hyssopi humidę, pinguedinis castrati, vrsi, cerui an. vnc. j. olei liliorum alborum, costini, de spica an. vnc. s. specierum diamoschi, scrup. ij. cerę q. s. pro molli vnguento. aut Recip. emplastri diachilonis maioris vnc. iiij. mucilaginum altheę, fœnugręci, seminum lini an. vnc. j. s. pinguedinis cerui, medullę crurum vituli, sebi hircini an. vnc. ij. olei de alchanna, amygdalarum dulcium an. vnc. s. propolidis q. s. pro emplastro sub bona forma: membrum affectum diu detineatur in decocto radicum althææ, cucumerum agrestium & foliorum maluæ, parato in vino albo potenti, & postquàm caluerit, pannis siccis abstergatur, & oleo de cera pingui inungatur, ac superposito supradicto emplastro super corium hædinum extenso fascia opportuna auoluatur: insuper summoperè aduertendum est, quòd si patiens antea morbo gallico laborauerit, primò adhibitis prędictis in unctionibus tale ceratum applicetur, quod nobis sæpe benè successit. Recip. emplastri diachilonis maioris vnc. ij. ammoniaci aceto soluti, pinguedinis cerui an. vnc. s. hydrargirij saliua optimè extincti, ac per panis medullam transmissi, ac depurati vnc. j. misce ad ignem lentum, & fiat secundum artem emplastrum sub bona forma, & extensum super corium hædinum adhibeatur, & diu conseruetur. His peractis, si ægri conualuerint, sat erit, sin minus in vinaceis, si datur modus, vbi vinum recens & potens bullierit, membrum affectum diu detineatur, ac illico extractum aliquo ex prædictis linimentis inuoluatur: probatur adhuc affectam sedem inter intestina veruecis, aut vituli, aut bouis nuper occisi, aut in eorum vẽtriculis multum continere, & cum fuerit calfacta extrahi debet, & illicò inungi: eodem modo plurimum valet membrum duritie affectum in luto Thermarum Patauinæ Diœcesis quotidiè immergere, & ibi diu conseruare, inde aliquo linimento inungere, præsertim in luto diui Bartholomei, qui bituminosus est, & mirifice emollit. ille verò, qui Sancti Petri nuncupatur, multum in discutiendo probatur. alij autem, quia aut sulphurei, aut ferrei sunt, reprobantur. Quare indicatione sumpta à maiori noxa interdum operationes diuersas adhibere oportet, nempè interdùm magis mollire, interdum magis discutere præmissa semper vniuersali euacuatione, ac adhibito vitæ conuenienti regimine: at si pars affecta vehementi dolore molestetur, inungatur oleo rosato completo, aut vnguento rosato Mesue, si aliqua apparuerit inflammatio, secus verò, oleo illo mirabili de hypericone magistrali, quod sic paratur. Recip. Terebinthinæ claræ vnc. ij. olei de terebinthina drag. vj. olei rosati odorati, vermium terrestrium vino lotorum an. vnc. j. s. rubeæ tinctorum, quam eritrodanum vocant, seminum hypericonis an. m. j. rorismarini, centaureę maioris, millefolij an. m. s. contundantur omnia simul pręter lumbricos, & bulliant cum pauco vino albo odorifero, & aqua betonicæ, donec vinum & aqua delituerint. coletur, & adde florum hypericonis m. ij. & ad solem sub Cane per mensem quiescat, flores semper immutando, donec reperiuntur, & serua: cumque aliqua hemiparalysis, siue debilis quędam mollificatio, membrum aliquod occupauerit, eo vtemur præsidio, quod summopere a Mesue [a] commendatur, erat sane secretum magni Guidonis de Cauliaco, formatur hoc modo, Recip. myrrhæ, aloes, spicæ, sanguinis draconis, olibani, mumiæ, opobalsami, bdelij, carpobalsami, ammoniaci, sarcocollæ, croci, masticis, gummi arabici, storacis liquidæ an. drag. ij. laudani, succi castorei an. vnc. ij. s. muschi odo-

a ¶Vbi de passionibus cordis.

odorati drag.s. Terebinthinæ claræ vnc. iiij. puluis fiant quæ pulueri̇zanda sunt, & vnà cum terebinthina fiat mixtio, ac in vase vitreo lento igne secundum artem fiat distillatio, & quod distillauerit, seruetur sic, ne euanescat insensibiliter. Aliud medicamentum incomparabile cunctis, quo diu vsus est Iosephus a Cruce, honestissimus genitor noster, vir iustus, & pius, qui Venetijs non sine summa laude ad annum septuagesimum secundum vsque vixit, & in hac Medicinæ parte diligentissimus experimentator semper habitus est. Recip. Terebinthinæ claręunc. xij. olei laurini vnc. ij. misce, & iterum Recip. galbani, gummi elhemi an. drag. vj. gummi hederæ, thuris albi, ligni aloes an. drag. ij. masticis drag. j. myrrhæ, aloes, castorei, laudani an. drag. iij. pistentur omnia subtilissimè, ac additis alijs rebus, fiat optima compositio, quę per triduum sic marcescat. inde Recip. galangę, gariophillorum, cinnamomi, nucis myristicę, zedoarię, cubebarum an. drag. iij. aquę ardentis, aqua vitę nuncupatur, vnc. iiij. ac denuò per triduum fiat noua infusio, postea per vitreum alembicum paulatim oleum sub triplici colore extrahatur. siquidem primum colorem album seruabit, secundum citrinum, tertium nigrum, singulatim in vasculis tribus vitreis colligantur, ac in eis optimè obturatis diligenter conseruentur. nam Deum testamur, quod exiccando, discutiendò, & corroborando mirabiliter operantur. nigrum verò & citrino & albo vehementius auxilium præstare solet, pręsertim in doloribus frigidis, tremore, paralysi, & conuulsione: si autem euenerit, quòd mẽbrum aliquod extenuetur, quod dignoscitur ex iusta natura, si alteri comparetur, causa inquiratur, & cognita tollatur: nam si ex vitioso nutrimento euenerit, illud permutetur ad bonum, nempe quod nutriat perfecte, & nihil superflui contineat; si ex viarum obstructione, illę quidem sunt aperiendę medicinis attenuantibus & discutientibus, vt motiua virtus permeare possit: si ex profunda consolidatione, aut concreta cicatrice, qua fere callum contraxerit, vt in ossibus fractis contingit, illa quidem molliatur pręsidijs superius enarratis; & sic ad laudem magni Dei, qui perpetuò sit benedictus, huic tertio libro finem imponimus.

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI, SECTIONIS PRIMAE,

Liber Quartus.

DE THORACIS VVLNERIBVS, AC eorum differentijs. Cap. I.

PARTIVM [a] ex quibus humanum consistit corpus, alię quidem eam consecutę sunt nobilitatem, ut cum munere suo fungi nequeant, mortem subsequi necessarium sit, quæ vel citò sequitur, vel ad aliquod breue temporis spatium prorogatur: alię verò maximum negotium medicis facessunt, ęgreque sanitati restituũtur: quędam etiam, & si timendę sunt, non uehemens tamen periculum [b] secum afferunt: id euenit cùm illę aliquo morborum genere corripiuntur, soluta pręcipue vnitate, quę [b] cùm ipsis accidit, indicationes ob locorum diuer-

a ¶Aristo. 3. de part. anim.

b ¶Hipp. lib. 2. prædic. Gale. 3. meth. c. 10.

ſitatem variari contingit, 'rationaliq́ue methodo ad eius agglutinationem progredi oportet:conſeruantur autem partes hæ cum à ſupremo,tum à medio, necnon infimo ventre. Verùm cum ſuperius ſermo à nobis de vulneribus capitis, & de ſoluta cranij vnitate abunde habitus ſit,nunc de pectore, ſeu thorace, vel medio ventre aut clybano vulnerato,ac in eo contentis ſecundum antiquorum opinionem,qui de partibus his ictu ſectis parce locuti ſunt,agere intendimus, ac instar [a] artificis ſcientifici,qui ſubiectum tanquam prius natura paſsionibus circa ipſum verſantibus mente concipit,deinde ad eas noſcendas tranſit; ſic nobis thoracem,tanquàm ſubiectum agnoſcere,poſtmodum illius ſectiones in vniuerſum, & ſingulatim perquirere par eſt : porrò [b] per thoracem , ſeu medium ventrem totam illam accipimus partem,quæ a coſtis vtrinque circunuoluitur, ac a ſuperiori furcula & iugulis,vſque ad ſepti tranſuerſi,ſiue diaphragmatis circunferentiam continetur:eius verò extremitas infimi ſitus anterioris ſedis, bifurcalis illa cartilago eſt,quam Græci xiphoidem,Latini enſiformem,& vulgares malum granatum, aut inferiorem furculam appellant. Altisſimus ergò thoracis terminus claues ſunt,quemadmodum humillimus præcordia,quæ interſeptum vocantur, & ſi per thoracem Ariſtoteles [c] eam partem accipiat,quæ a collo ad pudenda vſque extenditur. Pars [d] quæ in medio locata eſt ſeptem oſsibus fabricatur, ſeptem veras coſtas excipientibus,a Græcis thorax,& ſthernon,a Latinis pectus , ab Arabibus ſetaſiſu vocitatur,cuius fini cartilago illa triangulata adhæret, quæ in mucronem gladij modo exacuitur:adſunt & ſpatia intercoſtalia vocata , quorũ ſingula diſſeminatam habẽt arteriam & uenam. Diuiditur [e] autem interius ſecundum mediam ſui longitudinem in duas partes a ualidis quibuſdam membranis,quæ anteriori parte oſsi pectoris, poſteriori ſpinæ vertebris inſeruntur , a Græcis diaphratondes,a Latinis mediaſtinum nuncupantur,vt ſi fortè magno vulnere in alterutram eius partem accepto,reſpirationis munus illius partis perierit, reliquus venter incolumis dimidium ſaltem actionis retineat , nec propter hoc duo ventres,ſed vnus tantum eſt. nam [f] locus,qui inter collum & crura eſt,in duas maximas capacitates diuiditur,prior ſub thorace,ſecunda ſub membrana,quæ abdomini ſubtenditur,peritoneon Græci,Syphac Arabes nominant,continetur ; in eo medio ventre ſpiritualia membra conſeruantur, COR aliorum rex,eius capſula,pulmones,phrenon ſiue diaphragma,panniculus,pleura,mediaſtinum,vena caua aſcendens chilis dicta,arteria ahorti, trachea,aſpera arteria vocitata, eſophagus, ſiuè meri,ac ſuſpenſoria multa . Membra hæc,aut quia primaria ſunt,aut primis deſeruientia,læſa nempe mortis periculum minantur,præcipue verò ſi intimè offenduntur:quæ etiam cauitatem non attigerint potisſimum verenda ſunt , nam [g] ſedes dorſum conſtituentes admodum neruoſæ,& quæ thoracem componunt mammis,lacertis, multis neruis,arterijsq́ue quàm plurimis ſunt contextæ , maximeq́ue [h] circa thoracem ſenſus exiſtit . Affliguntur hæ partes diuerſimode, nempe a cauſa externa,quam Græci procatarcticam , & Latini primitiuam appellant,quales [i] cenſentur quæ poſſunt vulnerando perforare,incidere, abrumpere, contundere, ac diſtendere,veluti ab enſe incidente,ſagitta perforante, lapide contundente,globulo abrumpente,& fune diſtendente : ex vulneribus ad intima penetrantibus nonnulla nil aliud,niſi penetrationem demonſtrant , plurima autẽ internis ac nobilibus membris noxam inferunt:porrò ex penetrantibus ea magis timenda ſunt,quæ dorſum offendunt.nam ibi nucha,ſpinalis medulla , & nerui motiui multi ab ea producti locantur: videntur [k] etiam pulmones eam magis replere partem,quàm anteriorem,& venæ ac arteriæ magnæ in eius fundo pertranſeunt:variantur etiam hæ læſiones locorum diuerſitate,cum aut anteriores , aut poſteriores,aut laterales ſitus occupent,aut recte aut oblique,aut ſurſum, aut deorſum tendant,aliæq́ue veneno præditæ,multæq́ue ſine veneno reperiantur.Sed quia dictum eſt [l] nullam externarum cauſarum curationis indicem eſſe , cum a

nulla

a ¶Ariſto. 1. de anima com. 3. Auerr. 1. Coll. cap. 2.

b ¶Gal. 8. de ag gr. anat. & 6 de uſu par.

c ¶1. de nat. anim al. cap. 5.

d ¶Gal. 7. de ag gr. anat. & 7. de uſu par.

e ¶Gal. 6. de uſu part.

f ¶Gal. 4. meth. cap. 6.

g ¶Gal. 5. Aph. com. 65.

h ¶Hipp. lib de nat. hu.

i ¶Galen. lib. ar. par. med. ca. 80. 5. meth. 2. & 2. de ſympt. cauſ.

K ¶Gal. 8. de anat. admin.

l Gal. 4. meth. cap. 3.

nulla earum, quæ adhuc non permanet, indicatio sumi posit, nec accidentia, aut morbi forma, eius essentiam, quam isti naturam dicunt, minime instituere, sed indicationem ab ipso affectu, & eius essentia initium habere; igitur dicere operæpretium est, primariam [a] horum vulnerum differentiam, quæ eis essentiam constituit, à qua curatiuæ indicationes sumuntur, simplicitatem ac compositionem fore. Verum [b] quia potissima indicatio in his sumitur a penetratione, & ab iis quę non penetrauerint, cum fere omnia non penetrantia pro simplicibus, & penetrantia pro compositis habeantur, ideo de his, quæ totum non penetrant pectus, veluti de simplicioribus, in primis oratio habenda est.

a ¶Gal. 3. meth.cap.3. Auic. 4.1.cap.28.

b ¶Gal. 3. meth.cap.4.

DE THORACIS LEVI AC SIMPLICI *vulneris notitia & cura. Cap. II.*

Horacis uulnera [a] sola ac simplicia sunt, si nec affectus vllus simul adsit, nec symptoma, nec propria causa vna fuerit, sed per se stant, nec possunt nisi seipsa demonstrare, ac vna, & communi tantum indicatione reguntur: erunt nempe talia continui solutiones non tãtum summæ cuticulæ, quam epidermidan Græci vocãt, siue cutis totius, sed carnosæ particulæ etiam citra vllius portionis amissionem, postulantesque tãtum agglutinari, sic & illæ quę acuto aliquo telo sunt perforatę. cum igitur pectoris vulnera huius fuerint naturę, nihil proprij in eorum curatione habere medici [b] omnes confitentur, sed maxime communem fore eorum curam affirmant, quę a duobus perficitur, nempe a natura tan quam a pręcipuo agente, & causa effectrice adiuta suis viribus, & conuenienti alimento, ac medico ipsius naturę ministro, quatuor intentiones in animo habente, easque subalternatim, dum opus suum exercet, obseruante, vt tandem curationis propositum finem assequatur; quarum prima est, si quę extrinsecus inciderint amouere, secunda separatarum partium labra simul coire, tertia partis læsę substantiam tueri, cauereque ne quid labris vulneris intercidat, quoniam sæpius euenit vt pilus, aut oleum, aut humiditas alia interueniens, earum quæ copulandæ sunt partium, vnitatem impediant. quarta, si qua accidentia succedant, ea propulsare. Extranea diuelluntur aut manibus tantum, aut opportuno instrumento, aut aliquo medicamento attrahente, sed rarò: committuntur partes ad inuicem aut vinculo ex duobus initijs circundato, aut sutura, aut fibulis, quas Græci ancteras vocant: porrò bifariam simul manent quæ commissa sunt, aut per se, aut aliorum ope: per se omnia mollia & uiscosa, etiam quæ concrescunt ac coalescere possunt; talia sane sunt tum caro ipsa, tum quæcunque ex carne consistunt: ope verò aliorum, omnia sicca, duraque, ut ossa. Carnosæ igitur pectoris partes si vulnerantur, & vulnus solum fuerit citra succum vitiosum, aut externam fluxionem, aut intemperiem, aut inflammationem, aut quodlibet aliud vitium, proculdubio rore proprio ac elementari, & sine medio eterogeneo coibunt. nam in corpore boni sanguinis, ac optimæ temperaturæ, coalescere facit ea, quæ inuicem distant, ac pristinam restituit vnitatem ipsa natura: veruntamen & si communiter hæ indicationes, simplici, vel potius simplicissimo cuidam vulneri opitulantur, nonnunquàm tamen læso pectore non sufficiunt, cum sæpe corporibus repletis & prauis succis scatentibus occurrant, & huic sedi lacerti multi cõtinuis motibus dedicati insint, qui ad sanguinis fluxum, & tardam vulneris agglutinationem faciunt: quare mirum non est, si interdum bono victus regimine, ac topicorum varietate egeant: ic circò dum nulla agnoscitur penetratio, sanguinem oui albumine, aut pulueribus ad hoc destinatis, sistere oportet, nempè si nimis effundatur immoderatè, tunc ad

a ¶Gal. 3. meth.c.4.

b Hipp.5. Epidemiarum. Cel. lib.5.ca.de glut. uul. Gal. lib.ar. par.med. ca.90. 3.met.c.4.4.meth.c.1. 9. meth. c.ult. Aet. li.14. c.26. Paul lib.4. cap.36. Rasis.7. ad Alm. ca.3.& lib.diuin.c.138. Auic.4.1. ca.28. & 3.4. cap.3.

mouendus est puluis ex aloe, mastice, boloarmeno, thure, draconis sanguine additis leporum pilis, desuper verò oui candidum aliquantulum agitatum, & leui stupa exceptum admoueatur. deinde fascia membrum circunuoluatur. expedit autem ne mollis nimium sit, quo videlicet tuto contineat, nec dilabatur, neque ita uehemens vt premendo dolorem excitet: porrò eiusmodi medicamenta ante tertium diem amoueri non debent, nam parua vulnera his medijs duorum aut trium dierum spatio, sanari solent: at, si hoc pacto agglutinari nequeunt, curanda erunt ad quartam aut quintam vsque medicaturam, glutine albotin, id est resina terebinthina. expedit enim hanc claram, mollem, & odoriferam esse. siquidem ad omnes requisitas intentiones de melioribus medicinis apud antiquos [a] enumeratur: lichinia, seu linamenta, aut penicilla, vel turundæ, quas Græci taemmata, & vulgares tentas appellant, quibus medicamenta imponuntur, ita mollia, & accommodata sint, vt nullum inferant dolorem: partes verò coadiacentes rosaceo, camomillino, ac masticino oleo tepido inungantur. quibus interdum addi potest bolusarmenus, aut terra samia. & non ab re, cùm & sanguinis profluuium supprimat, dolorem sedet, & phlegmonas fieri prohibeat: cumq́ue in vulnere optima apparuerit concoctio, siccum applicetur medicamentum, quod Græci Sarcoticon, & Latini carnis productiuum vocant, quale est emplastrum barbarum Galeni, aut basilicon Mesue, aut citrinum usuale, vel aliquod siccius, donec vulnus ex toto repletum fuerit. postremò cicatrix inducatur emplastro diasinicone, quod palmulatum, diapalma, diachalciteos, & diacolcothar vocitatur, aut quod de minio, aut triapharmacum dicitur: si vero vulnus tale fuerit, quod eam exigat curationem, quæ per consuitionem fit, & partium agglutinationem, fiat: sed in his cauere oportet, quod plerique chirurgorum faciunt, cum non rectè anatomen calleant, quodcunque thoracis vulnus dilatare, penetrationem sine indicijs & ratione uerentes.

a ¶Gal.3.de cō po.me. Katag.& 6. meth. cap.2. Aet.lib.4.c.27. Paul.lib.4.c.54. Auic.4.4. tra.2. cap.2. Albuc. libro.2. cap.85.

Hactenus de simplici vulnere dictum sit, cui addere non grauati sumus nonnulla, quæ etiam his quæ dicenda ueniunt, conferre possunt.

DE THORACIS VVLNERE PENEtrante, & de eius dignotione, & prognostico. Cap. III.

PENETRATIONES vulnerum pectoris, quas syntresin græci vocant, variis sensibus dignosci solent, tactu præcipue, veluti ex digiti, aut specilli, siue radioli quod instrumētum huius ætatis Chirurgi stylum, aut exploratorium vocāt, impositione; ob id in obliquis, aut angustis penetrationibus, vt magis flecti possit, ex plumbo fabricatur: idq́; pariter cerea candelula interdum facere solita est, & tuto, sed digitus verus est iudex: in amplis vero visus id præstat: sæpe etiā auditus, dum [a] efflatus aer sufflando per vulnus exierit, & crepitus quidam sentitur, & ampullæ multæ efformantur, præsertim si per lineam rectam ad centrū vulnus peruenerit; si autem oblique, aut tortuose incesserit, aut angustum fuerit, aut costa aliqua fracta, aut depressa apparuerit, vel panniculus costas intus subcingens, pleura vocitatus, aut uocati intercostales musculi, siue illi, qui exterius pectus circunscribunt, intumuerint, aut coierint, quod medicorum negligentia crebro euenire solet, dum vulnus diu absque lichinis permanserit, talem notitiam non ita facile admittunt, nec plumbeus radius, aut cerea candela quiete ingredi valet, & ī hoc operatores sæpe decipiūtur: quapropter ut eā penetrationē agnoscāt, telo inspecto, a quo ueritas interdū sumitur; uariis utūtur experimētis, & [b] primò xyli, siue bōbacis optime carpinati, aut lanæ flocculorū portiūculā accipiunt, illāq́;

a ¶Gal. com.2. 1 com.li.Hipp. de off. med. in fine.

b ¶Galen. 1. de not.loc. aff.c.1.

quam

quã leuissime super vulnus apponũt,& retẽto aere iã ĩspirato, ore & naribus clausis, si patiens sufflare uoluerit, aer per uulnus aggrediẽs, quæ illi opposita sunt mouere solet; hoc idem candela parua accensa, & ex obiecto uulneri applicita facit. nam exeunte aere, flamma uentilat & mouetur. speculũ etiam lucidum, ac ab omni immunditie purgatum, si angusto uulneri obiicitur, proculdubio, si minimus exierit aer, tingitur: uerùm, quia hæc interdum medicos decipere solẽt, tutius est aut a digito, aut a specillo tale auxilium expectare; sin minus aliquantisper uulnus dilatare, inde omnia experiri. Prohibetur [a] inspiratio interdũ in amplis uulneribus thoracis, & sine uoce remanet homo, statimq; obturato uulnere, illico & respiratio, & uox redire solet: quod [b] etiam euenit spinali medulla incisa, & si utrunque latus confossum fuerit, uoce simul tota, ac respiratione planè destituetur animal. Hæc omnia prima die diligenter examinare consentaneum est. siquidem paulo post quàm plurima uera indicia manifestãtur, nempe dum pus, aut sanguis in pectoris cauitate coaceruatur, indubiam quòd sit ibi uera penetratio, fidẽ præstat. nam laterum dolor & grauitas, pondus iuxta falsas costas, sputum purulẽtum, fœtens anhelitus, tussis molesta, & febris assidua patientem infestant: idq; [c] potissimum agnoscitur, si ab uno latere in aliud patiens se conuertens, commeare aliquid sentiat saniei multitudinis ibi contentæ: hi [d] uere in præcipiti sunt, quibus usque ad cauitatem membrorum intus conditorum læsiones peruenerint, tũ [e] quia aer exterius, & nos ambiens non præparatus, per eas ingrediens, internas partes ualde offendit, cum etiam internus per easdem admodum exhalat. quo sic expirante, & euanescente, uirtutis robur insigniter lęditur, dissoluitur, multoq; imbecillius redditur. Accedit huc quòd huiusmodi uulnera haud commode detergi possunt, eaque tandem in fistulas degenerant, ac empimata, idest purulentas collectiones, excitant, unde & mors ipsis uulneratis demum accedit. & ut plurimum [f] ille, cui accidit uulnus in uentre, & apparet nausea, aut singultus, aut uentris solutio, moritur, & [g] illi, a quibus dum concutiuntur, pus cœnosum & graue olens prodit, plerunque pereunt; & quibus a sanie specillum coloratur uelut ab igne, moriuntur. Interiora uero, ac nobilia membra, cum læduntur, de eorum affectibus haud dubiam coniecturam præbent; principalium particularum uulneratarum agnitio difficilis non est, ut quæ ex accidentium proprietate, excrementis & particularum sede, ac operationibus intueantur, quorum aliqua inferius percurrere conabimur.

a ¶Gal. 8. de agg. anat.
b ¶Gal. 8. de usu part.
c ¶Galen. 4. de not. loc. aff. c. 9. Pau. lib. 3. c. 32.
d ¶Albuc. lib. 2. cap. 86.
e ¶Gal. 8. de agg. anat.
f ¶ Auic. 4. 4. cap. 2.
g ¶Hipp. lib. de Coac. prænot.

PLEVRAE VVLNERVM NOTAE.

OMne [a] thoracis uulnus, si ad cauitatem peruenerit, subcingentem mẽbranam, quæ toti interno thoracis sinui subtenditur, necessario lacerat. Hæc [b], & si instar telę araneorum quasi prætenuis sit, attamen, quia cordi propinqua, valida, neruosa, diuidi contumax, ac maxime sensibilis est, dolores, inflammationes, febres, & conuulsiones facillimè excitat. &, quia costarum ossa subcingit, pulmoni loco propugnaculi est, ne dum respirat, nudis ossibus incidat: tussis [c] necessario frequentissima ad eius læsionem occurrit, quæ huius partis consolidationem prohibet: febris continua apparet, & [d] efflatus inter respirandum spiritus, per uulnus exhalat; hæc in magnis, aut alteratis pleuræ uulneribus dignoscuntur: porrò sæpe vidimus cassalia vulnera præ nobilium partium nocumentis, absque vllo symptomate sanitati restituta; vidimus etiam conglutinatis exterius aliquibus cruentis vulneribus, in sputo notas quasdam fluentis ex interno vulnere cruoris ad spatium, quod est inter pulmones & thoracem, vnde postea empymatica successit dispositio: si uero [e] tunicula hæc inflammatione tentatur, tunc pleuritidis signa omnia apparent, nempè febris assidua, acuta, & ardens, dolor lateralis pungitiuus, spirandi difficultas, tussis magna, ac pulsus paruus & durus.

a ¶Galen. 1. de not. loc. aff. c. 1.
b ¶Galen 5. de not. loc. aff. c. 2. & 7. de agg. ana.
c ¶Galen. 5. de not. loc. aff. c. 2. 7. de usu part.
d ¶Galen. 1. de not. loc. aff. c. 1. & 8. de aggr. anat.
e ¶Galen. 5. de not. loc. aff. c. 2.

PERICARDII SECTI INDICIA.

PANNICVLVS cor ambiens, quem græci pericardian, & latini tunicam, aut inuolucrum, & vulgares cordis capsulam vocant, quomodocunque affectus sit, nisi inflammatione infestetur, ex Galeni sententia, [a] quia inter ignobiles partes reputatur, cum ipse solus afficitur, exemplo reliquarum omnium partium, quæ ad custodiam & tegmentum cæterarum nobilium factæ sunt, nullum affert periculum; admirabatur tamen Galenus [b] Marulum Mimographi filium, qui, quamuis cor denudatum haberet, & pericardium corruptum, sanatus esset: nam, ut attestatur Aristoteles, [c] maxime inter mēbranas robustisimę sunt, quæ cor & cerebrum ambiunt, idque maxima ratione, nam hæc præcipuam tutelam desiderant. Hæc tunica tanto osse mollior est, quāto pulmone durior; & quia neruosa est, ossi pectoris adnexa, ex basi & uasis ipsius cordis, non tamen ex corde, exorta, necnon paulatim coarctans sese ita ut cor ipsum in quodam marsupio conseruet; interdum sæua adducit accidentia, ueluti febrem, syncopam, cardialgiam, idest cordis palpitationem, & non raro mortem, quæ ad cordis læsionē cōsortii lege consequitur. Plurimum [d] humoris urinæ speciem referentis in hoc domicilio, siue marsupio cumulari legitur, unde cor humectatur, ac in humore continuo mouetur, qui dum absumitur, animal mori necesse est, ut de Simia, & Gallo mortuo dictum est: attamen de hoc humore nihil in libris de usu partium, aut de anatomicis administrationibus, aut alibi hactenus uidere potuimus.

a ¶5. de not. loc. aff. cap. 1.
b ¶ 7. de aggr. anat. c. 12. et. 13.
c ¶ 3. de part. ani. cap. 2.
d ¶5. de not. loc. aff. cap. 1. circa finem.

CORDIS LAESI SIGNA.

CORDE [a] percusso, quod cardian græci uocant, sanguis multus, ater, & crassus præcipuè si dexter locus fuerit uulneratus, florentissimus uero & clarus, si sinister, effertur: uenæ æqualiter omnes languescunt, faciei color pallidus fit, sudores frigidi maliq́ue odoris tanquam in rorato corpore oriuntur, iuxta mammillam sinistram uulnus infigitur, telum rei duræ pulsatili & mobili impactum esse uidetur, pulsus uariant, extrema frigida fiunt, animus deficit, & sine mora exitium sequitur. Cor [b] ob eius nobilitatem [c] diuortium non patitur, sed moritur. est [d] enim totius uitæ principium, & instrumentum [e] uirtutis uitalis, ac princeps omnium membrorum, & [f] naturalis caliditatis initium. ob id [g] eo patiente cætera languent: quòd [h] autem cor uulneratum necessario mortem afferat, unum ex his est, quæ in confesso habentur, quippe, [i] si ad uentrem cordis uulnus peruenerit, protinus magno cum sanguinis fluxu hominem mori necesse est, id præcipuè sinistro læso, tunc quidem totus sanguis ita operante natura, affatim ad ipsum, ueluti ad primariam uitæ arcem, confugit, ac ex omnibus partibus ut læsæ sedi suppetias afferat transmittitur. unde maxima statim fit sanguinis profusio, quam & spirituum resolutio mox consequitur, aut tanta fit sanguinis collectio, ac insignis obstructio, ut uitalis spiritus in corpus uniuersum, ut oporteret, amplius diffundi non posit, unde cito homo moritur: porrò [k] si ab extrinseco aere inquinato cor læditur, sæpè mors fit; multò magis uero offendetur, & mors consequetur, si propè id, aut in eo, uulnus occurret: si uero ad uentrem usque non penetret, sed in cordis substantia consistat, ex ita affectis aliqui non solum ea die, qua uulnerati sunt, sed sequenti quoque, ac nocte uiuere poterunt. Continui ergo solutionem, diu, nec apostema, usque ad incrementum, uita permanente, perferre cor potest, idq́; [l] recta ratione. cum enim principium corrumpitur, quæ ab eo initium contraxerunt, de necessitate, si unà sunt, destruuntur. Cor [m] omnium uenarum, ac arteriarum principium & radix est, quamuis aliter de uenis sentiant medici [n] in uiuentibus [o] anterius, ac in medio positū, in quo

principium

a ¶ Cels. libr. 5. cap. 26. Gal. 5. intern. cap. 1. Pau. lib. 6. cap. 88. Albuc. lib. 2. ca. 96.
b ¶Hipp. lib. 1. de morbis li. de Coac. prænot. & 6 Aphoris. 18. Gal. 2. uir nat. & 7. de aggr. anat. Auic. 2. 1. cap. 4. & 4. 4. cap. 2.
c ¶ Galen. 5. de not. loc. aff. ca. 1.
d ¶ Gal. 13. de usu part. cap. 10.
e ¶ Gal. libr. de iuuamen. puls.
f ¶Lib. de com pag mēbr. ca. 8.
g ¶ De aggr. anat. & lib. de dogmat. Hipp. & Plato. 5. de not. loc. aff. cap. 1.
h ¶ Gal. 6. Aphoris. comm. 18.
i ¶Gal. 5. intern. cap. 1.
K ¶Hipp. lib. de aere & aqua.
l ¶ Aristo. 2. de gen. & corrupt. 3. de part. anim. cap. 4.
m ¶Aristo. 3. de par. an. cap. 4.
n ¶ Galen. 6. de aggr. anat. & 4. de usu part.
o ¶ Aristo. 3. de part. ani. c. 3. & 4.

principium uitæ, omnisq; motus, & sensus esse censetur: natura quidem nobiliter eum collocauit, & conseruat. Cor solum, dicebat Aristoteles, inter omnia uiscera uitium nullum patitur, cum uitæ principium existat, ac membrum tribuens, & non recipiens, omnibusve aliis partibus suarum operationum principia donans, & ad uirtutes proprias disponens: in eo etiam irascibilis animæ uis insita est.

VENE CAVAE, AC ARTERIAE AHORTAE PERFORATAE NOTIONES.

EX GIBBA iecoris parte, omnium totius corporis uenarum maxima illa prodit, quæ ob eius magnitudinem caua dicitur, per totam animalis longitudinem exurit, sursum ad cor tendit, deorsum ad spinam progreditur, in qua sanguis purus colligitur, cumq; hæc uena, quæ etiam magna, & chilim nuncupatur, læsa fuerit, sanguinis nigri & crassi maximum profluuium expectare oportet, uulnus in dextero latere uergit, venæ languescũt, facies decoloratur, extrema frigescunt, vires deficiunt, & non multum post æger moritur. si autem arteria ahorta quæ omnium maxima est, ex sinistro cordis uentriculo exoriens, spiritum uitalem in totum animantis corpus deferens, natiuumq; calorem per diastolem & sistolem temperans, uulnerata fuerit, sanguinis floridi, ac tenuis, copia, effunditur, uulnus in sinistrum tendit situm, arteriarũ motus uariant & concidunt, extrema frigida fiunt, animi deliquia crebro succedunt, postea febris assidua, cordis palpitatio, & mors statim subsequitur: occurrit interdum quod arteriæ ramus aliquis uulneretur, & quamprimum uulneris partes coierint, ac sanguis ille spirituosus fuerit retentus, circumiacentes sedes tumore expanso uexantur, qui ad tactum arenulis, aut uitris in minimas partes reductis plenus esse uidetur, quod symptoma, futuram mortem præsagire solet. de eo tamen adhuc ullum uerbum legere potuimus, & multos uidimus vulneratos potissimum circa iugulos, quorum plerique tandem uitam cum morte permutarunt.

SECTORVM PVLMONVM SYMPTOMATA.

PVLMONES icti [a] quia [b] spirandi officio delegati sunt, spirandi difficultas oritur, sanguis ex plaga spumans, clarus, rubeus, sine dolore, & nõ ualde calidus, effunditur, ex ore [c] interdum tussiendo subito, multus, spumosus, & rarus emittitur: sæpe etiã ex uulnere spiritus cum sono fertur, in uulnus inclinari iuuat. quidam sine ratione surgunt: multi, si in ipsum uulnus inclinãtur, loquuntur, si in aliam partem, obmutescunt; ceruices conuelluntur; facies modo inflammatur, modo dealbescit; interdum accedit color, denuo recedit. ultimo pallida remanet, si intimè pulmones uulnerentur; lingua alium colorem assumit, ægri [d] crebro inspirant, frequenter tussiunt, uulnus tenue, sed copiosum pus, ex purgat: non dolent [e] qui sic affecti sunt. siquidem pulmones sensu priuãtur: diu [f] interdum uiuunt, sed raro conualescunt; promptissimè [g] quidem secti pulmones malas temperaturas ac inflammationes excitant. quæ [h] si semel eos occupauerint, uulneris glutinandi exigua spes remanere solet: præterea dum expiratur aut inspiratur perpetuo aliquid aeris, qualiscunque ille fuerit, recipiunt, à quo sectæ eorum partes læduntur: adde quòd ea, quæ sanandis uulneribus idonea medicamenta sunt, attingere pulmones integris uiribus non possunt, accedit [i] insuper, quòd respirãdo mouentur, & tussiendo lacerantur; cumq; igitur cum spirandi difficultate, ac tussi sicca, aut cum sputo sanguinis non multum resonans, angustia, & pectoris grauitas coniuncta fuerit, acuta quoque febris accesserit, pulmonum aut ligamenti alicuius, a quibus thoraci connectuntur, inflammationem declarat, aut in eis profundissimum uulnus inesse manifestat, ex uulnere penetrante lateris sinistri. interdum pulmones nocumenta euadere solent, ob id quia a costis

a ¶ Cels. libr. 5. cap. 26. Gal. inter. cap. 6. Paul. lib. 6. cap. 88. Albuc. lib. 2. c. 96.
b ¶ Arist. 3. de par. ani. cap. 6. Galen. 6. de usu part.
c ¶ Hipp. de Coac. prænot 5. Aphoris. 13. Gale. 2. Aphor. com. 24. Aet. libr. 8. cap. 59. Pau. lib. 3. cap. 31.
d ¶ Gal. 4. de no. loc. aff. cap. 9.
e ¶ Gal. 2. de loc. aff. ca. 1. & 5. de not. loc. aff. c. 9.
f ¶ Hipp. li. de inter. affect.
g ¶ Gal 5. meth. cap. 8.
h ¶ Galen. 4. de not. loc. aff. ca. 9. & 5. meth ca. 8.
i ¶ Gal. 5. meth. cap. 11.

stis illius partis aliquantisper distant, quod secus se habet, ex affectu sedis oppositæ.

TRACHEAE VVLNERATAE ACCIDENTIA.

Magna arteria, quam græci [a] tracheam, idest asperam, & latini bronchum & guttur uocant, pars est ipsius pulmonis ad inspirationem & respirationem necessaria, ac tertium eius uas, & proprium instrumentum uocis, à pharinga profectum, exterius cartilaginosum & rotundum, ne facile ab extrinsecis lædatur; qua uero parte interius æsophagum tangit, carnosum & mẽbranosum est, ne ipsum comprimendo, cibum ingredi prohibeat. Hæc [a] arteria, dum uulneratur, interdum sensibus dignoscitur, sæpe uero occultatur; Sed quomodocunque sit, [b] nunquam ab ea aut calidus, aut ruber, aut multus effunditur sanguis: interdum dolor, sed paucus, iuxta exulceratum locum percipitur, acutus uero ex pectore ad dorsum: fauces latenter sanguine, aut sanie replentur: nõnunquam [c] etiam fœtidus oris odor, uocis raucedo, & faucium siccitas causatur: huiuscemodi accidentia raro pulmone uulnerato uideri solent; inde ad paucum tẽpus per sputum purulenta quædam, ac cruenta reiiciuntur, & febris fortior fit, & in pulmones desinunt excrementa, & patiens empycus fit; talia uulnera cum exteriorem & carnosam lædunt tunicam, potissimum quæ summæ eius parti est uicina, sanari non inconuenit, & nos, dicunt medici, [d] non paucos eorum, qui ita affecti sunt, sanauimus: cum uero effatu digna sunt uulnera, præsertim, quæ cartilaginem occupant, perraro sanitati restituuntur, ob id quia sedes hæc dura & exanguis est continuo mouetur, ac humiditates frequenter ad eam defluunt, quę sanè unà cum assidua eius respiratione, impedimento sunt, quominus labra uulneris coalescant, & si casu aliquo tumore afficitur, meatus clauditur, & patiens suffocatur, aut ęsophagus ita comprimitur, quod homo deglutire non potest.

a ¶Hipp. lib. 2. de morbis Aris. 3. de part. ani. ca. 3. Cels. lib. 4. ca. 1. Gal. libr. art. part. med. ca. 80. 7. de cõp. med. secundum loc. in princ. & 7. de usu part.
b ¶Hipp. lib 2. de morbis Gal. 5. meth. cap. 8. & 5. de loc. aff. c. 7. Auic. 10. 3. trac. 4. cap. 16.
c ¶Hipp. lib. de inter. affect. Gal. 7. Meyrmir. circa prin.
d ¶Gal. 5. meth. cap. 12. Aet. lib. 8. cap. 64.

SEPTI TRANSVERSI OFFENSI INDICIA.

Hoc membrum a Platone & senioribus Philosophis phrenas, siue phrenun, id est mens, vocabatur, a Latinis verò, [b] & his, qui Platoni successere, septum dicitur, ab Aristotele [c] epirisma id est succinctura, a Galeno [d] diaphragma & præcordia; musculus magnus est ac rotundus, qui subtenditur interno toti spatio thoracis, & terminus, quo inferior thoracis pars finitur, septũ dicitur, quasi sepes aut paries, nobiliores partes ab ignobilioribus segregans, & animam concupiscibilem, quam Plato in Hepate permanere dicit, ab irascibili, quam in corde ponebat, separans, & vt animæ sentientis origo inoffensa seruetur, nec exhalatione cibi, & caloris aduentitij copia, facile occupetur. Annectitur hoc septum seu cingulum costis, parte sui altiore, carnosiore, ac validiore inferna summitati peritonęę tunicæ: media autem membrana exiliori constat. Ergo cum circa spurias costas penetratio occurrerit, aut si paulò altius fit, & descendendo procedat, huius particulæ læsionem timere oportet: & quia [e] spirationis instrumentum est, sanguis spumosus fertur, spiritus rarus est, spina dolet, & præcordia sursum contrahuntur: at si ingens vulnus fuerit, aut membrum inflammatione affligatur, uehemens apparet inspiratio cum gemitu & dolore per totam humeri partium compagem, magnaque tussis resonãs cum dolore & strepitu, ac liuidum sputum, & vomitus, & sanguis spumans per os fertur, & qui sic laborant, difficulter comedunt. ubi [f] enim a vicinis partibus excrementitij succi, ac variæ humiditates attractæ fuerint, continuo mentem perturbant, unde delirium sequitur, & vulnerati incompositè loquuntur, ob id nullius [g] partis præterquam cerebri aut septi vitio delirium continuum homines infestat: iccircò ueteres [h] hac parte inflammatione affecta, homines phreneticos deuenire putarunt. ob id phrena, idest mentem

a ¶Galen. 7. de usu part.
b ¶Cels. li. 4. c. 1.
c ¶3. de par. ani. cap. 10.
d ¶ 5. de not. loc. aff. cap. 5. 5. de usu par. in fine 8. de aggr. anat. & lib. de uoce & anhel.
e ¶Cels. lib. 5. cap. 26. Pau. lib. 6. cap. 88.
f ¶Gal. lib. 4. de præcog. & puls.
g ¶Galen. 5. de loc. aff. cap. 3.
h ¶Aristo. 3. de part. anima. cap. 10. Galen. 5. de not. loc. aff.

mentem eam vocarunt tanquàm sapienti parti quidpiam acciderit: febris etiam acuta ex maximo cordis consensu oritur, & si quid cibi assumptum est, id redditur præsertim media eius parte secta. Huius [a] visceris vulnera, nisi intimè peruenerint, interdum, sed magna cum difficultate solidantur, eius motu non obstante. si autem neruosis & exanguibus hęrent partibus, res absque ulla spe iudicatur: difficilis sane, grauisque curatio eorum etiam est, quę carnosis insunt partibus, atque magis si has iam phlegmon, occupauerit; porro non in ipso modò diaphragmate, uerum etiam omnibus, quę intra peritoneũ sunt contenta: adde etiam hanc curã di difficultatem ob eam rem quòd in his vulneribus sanies perpetuò defluit, quę sedem uulneratam agglutinari non sinit, nec ad ea loca medicamenta, nisi tarde, transire valent. Hęc fere signa, in subcingentis membranę, & mediastini magnis lęsionibus apparere solent.

a ¶Gal.5.meth. cap.9.

NVCHAE AC SPINAE INCISAE NOTIONES.

QVEMADMODVM [a] a corde magna arteria, quę ab orti & ab hepate caua vena, quę chilis vocitatur, ortũ ducit, ita a cerebro truncus magnus producitur per totam spinam extensus, qui spinalis, dorsalis, ceruicalis, & lũbaris medulla nuncupatur, a vulgo vero nucha dicitur. Hic validorum neruorum principium est, sensum ac motum omnibus partibus sub ceruice constitutis, præterquam visceribus, præstans. Hac ratione [b] cum nucha, quę cerebri vicaria est, aut medulla, quę in spina conseruatur, discissa fuerit, vulnus in media dorsi regione infigitur, nerui resoluuntur, aut distenduntur, sensus intercidit, ac vis sentiendi interdum digitis non influit, dolores, qui affectam particulam comitantur, intensi admodum sunt: interposito tempore aliquo inferiores partes sine voluntate uel semen, uel lotium, uel aluum excernunt. Alienant [c] interdum qui sic affecti sunt ex cerebri consortio, & [d] sæpe aliqua mollificantur parte. Talia uulnera ut plurimum seruari nequeunt, nam his similia sunt, quę cerebro occurrunt: porro [e] huic imbecillitas accidere solet interdum cerebri uitio, utpote a quo & sentiendi & mouendi facultatem recipit, interdum ipsa duntaxat spina primario affectu laborante, veluti cum eius soluitur continuitas, quæ [f] si profunda fuerit, sæua adducit accidentia, & tandem vulneratum perimit. verùm [g] si spinę principium lædatur, solæ partes capitis, quoad vixerit animans, & sentire, & moueri possunt: quòd si cerebro quoque noxa acciderit, qui sic afficiuntur omniũ partium & motum, & sensum illicò deperdunt.

a ¶Arist. 3. de part. ani. cap.4. Gal. 8. de aggr. anat.

b ¶Cels. libr.5. cap.26.

c ¶Hipp. lib.1. de morbis, & 5. de Coac. præno.

d ¶ 12. de usu part. & 8. de aggre. anat.

e ¶Gal.4. inter. cap.5.

f ¶Hipp. lib. de Coac. præno. & lib. 2. prædictionum.

g ¶Galen. 4. de sympt. causis. 8. de aggr. anat.

MERI APERTI NOTAE.

IAM [a] partem, quæ inter fauces & os ventriculi media est, Græci Esophagon, Arabes meri, & Latini gulam vocant, gula [b] enim est, qua cibus & potus deuoratur, constat ex neruosa & carnosa parte. ex neruosa, vt extẽdi possit, cùm cibus ingreditur. ex carnosa, vt mollis sit & cedat, ne lędatur asperitate cibi descendentis: Exitialia sunt eius vulnera tum quòd cibus ac potus per eã transit, qui agglutinationem impedit, tum quòd eiusmodi vulnera contactu medicamentorum in transitu tantùm fruuntur, sicuti & quę in ore, seu ventriculi orificio consistunt. Dignoscuntur hęc uulnera a situ, interdum sensu tactus, sed ut plurimum ab exeuntibus. defertur enim per lineam rectam membrum hoc ad spinę longitudinem sub aspera arteria. mollę est, rotundum, & paucissimis venulis à mesereo ortis contextum: cumque uulnere tentatur, sanguis, aut pus uomitur, ac per eum nutrimentum assumptum crudum redditur: at cum supinus ęger decumbit, dolor [c] ibi augetur, & posterius inter duas spatulas, ac in collo usque ad pectoris initia sentitur: erecta uerò ceruice mitigatur, neque ullus accedit angustię

a ¶Galen. 5. de loc. aff. cap. 4. 4. de usu part.

b ¶Aristo. 3. de part. anim. ca. 3.

c ¶Galen. 5. de loc. affect. cap. 4. Auic. 1 3. 3. tr. 4. cap. 13.

ſenſus:ubi uerò tumor aliquis oritur, hanc ſedem anguſtiorem reddit, & cibus per eam ſerius pertranſit, febris augetur ac ſitis, & multi caloris ſenſus irritatur. Porrò Medicus prudens diligenter agnoſcat quę omnium horum uulnerum inſanabilia ſunt, quę difficilem curationem habeant, & quę promptiorē. nam ut Celſus dicebat, prudentis Medici eſt primum eum, qui ſeruari non poteſt, non attingere, nec ſubire ſpeciem ut occiſi, quem ſors ipſius peremit. deinde ubi grauis metus, ſine certa tamen deſperatione eſt, indicare amicis & familiaribus in difficili rem eſſe, ne ſi uicta ars malo fuerit, uel ignoraſſe, uel feſelliſſe uideatur. Quàm plurima alia ſymptomata his uiſceribus uulneratis ſupernaſcuntur, nempe inquietudines, cibi faſtidium, conuulſiones, ſiderationes & ſimilia, quæ eo quia medicis exercitatę cognitionis innoteſcunt, nihil de eis amplius dicere decreuimus. Sed prędictarum lęſionum in uniuerſum & ſingulatim curationes aggrediamur.

DE THORACIS PENETRANTIVM *vulnerum curatione.* Cap. IIII.

INDICATIONES, ſiue media, aut, ut dicunt, intentiones, quibus ſecundum temporis opportunitatem thoracis uulnera ſanitati reſtituuntur, a rationali medico ſex communiter enumerantur; quarum prima eſt prohibere ne ſanguis aut alia humiditas ad pectus delabatur, ac ibi detineatur; ſecunda obſtare ne ab uniuerſo corpore ad affectam ſedem ſucci alieni defluant; tertia extra uenas exiſtentes humores in pectoris clibano coaceruatos, cōmode euacuare: quarta uulnus optime abſtergere, ſiccare, ac topicis medicamētis, ut tempus exigit, opportunè regere; quinta internorum membrorum affectus regulate pertractare; ſexta accidentia ſęua, ſi adſunt, profligare.

DE PRIMA INDICATIONE QVAE NE SANGVIS, aut alia humiditas in pectore cadat & retineatur, prohibere docet.

SANGVIS [a] quiſquis ille fuerit qui a proprio uaſe in aliam cauitatem peruenerit, ut ſub ea forma permaneat omnino fieri nequit; quare ſanguinem omnem extra uenas exiſtentem, ac in aliquem uentrem, aut thoracis ſpatium effuſum, neceſſe eſt ſuppurari, id eſt, in ſaniem uerti, cum [b] ex toto diuerſam naturam, & ſubſtantiam acquiſierit. interdum fit pus ut in abſceſſibus, quos Gręci apoſtemata, Latini exituras, & Arabes dubelet uocant. quandoquidem per minimas partes diſperſus ſanguis ad eas, quę uaſis circuniacent, ac ſub cute reſident. ſæpe in cumulos uertitur, præſertim accedente calore extraneo, & ſuppuratur: adhuc cum in cauitatem aliquam, aut ventrem deſtillauerit, tandem in pus vertitur: per uentrem verò omnem cauitatem & ſinum, ait Galenus, intelligere oportet, aſſerens manifeſtum [c] eſſe pectore vulnus perforatum patiente, ſanguinem ex uulnere ad ſpatium, quod eſt inter pulmones & thoracem, fluxum, tandem ſuppurari, ac in eo loco pus contineri: iccircò indicatio [d] in ſimilibus vulneribus, dum ſcimus ſciſſuram interius penetrare, eſt, vt incarnetur vulnus, & non dimittatur ſanguis coagulari in interioribus, & prohibeatur eius fluxio. ſic enim iubet diuinus Hippocrates [e] cum dicit, recenti cuiuis vulneri, niſi fuerit in uentre, ſanguinem fluere conducit. nam & ipſum uulnus, & quæ iuxta ſunt, minus inflammatione premuntur. Methodus hæc uerificatur in caſu Billi [f] in dorſo

a ¶Hipp.libr.1. de morbis, & 6. Apho.20. Celſ. lib.2.cap.7.Gal. lib de tum. cap. 2. & 1. prædict. com ult.

b ¶Galen. 2. de Criſi.cap. 2. de diff. feb.cap.9.

c ¶ 5. de not. loc.aff.cap.2.

d Auic.4.4.tra. 1.cap.7.

e ¶lib.de ulceribus.Celſ.libr.5. cap.26.

f ¶Hipp.5.& 7. Epidemiarū.Gae.comm. 1.lib. Hipp.de off.Medici com.2.

dorso uulnerati cum spiritus multus cum strepitu per uulnus exiret, & sanguis flueret, qui, ubi medicamentum protinus cruentis uulneribus accommodatum, adhibitum ac deligatum fuisset, sanatus est. Reiiciatur ergo vulgaris illa dubitatio, nunquid cruenta pectoris uulnera statim agglutinari, aut diu aperta conseruari iustum sit. quippe consentaneum est in eximia sectione, intactis magnis uenis, aut arterijs, & dum nulla sanguinis copia apparuerit, illico conglutinationem tentare, præsertim sine medio eterogeneo, sed rore proprio, ac elementari, aut si decet, sutura, aut ligatura, uel alio ingenio. siquidem hoc modo partes coeunt, innatus calor conseruatur, qui postea vehementius in alicuius collecti sanguinis præparatione operatur, ut facilius per sputum, aut lotium expurgari possit, nec sic pulmones a frigido aere per uulnus attracto afficiuntur, ex quo etiam consolidatio uulneris prohibetur. Verùm si de coagulato sanguine aliqua datur suspicio, uulneris os [a] alicuius Psilli ore & labris apprehendatur, & tota extrahatur materia, quod etiam in uenenatis vulneribus fieri solet; aut [b] cucurbitula ad hoc accommodata applicetur; inde si hæc non iuuant, ad cannulum deuenire opus est, quod instrumentum Græci [c] Pyulcum, & Latini sanierum eductorem uocant, cuius imaginem hanc esse opinamur.

a ¶Diosc.lib.8. cap.16. Cel.li. 5.cap.2. Auic. 6.4.tra.3.cap.1.
b ¶Gal.4.meth. cap.4.
c ¶Galen. 2. ad Glau.c. de sinu.

PYVLCA.

Evacvata materia uulneris partes uniantur, & siccis, ut decet, medicinis regantur, ex his præsertim, quæ cruentis uulneribus protinus iniiciuntur, veluti illud celebre Barbarum, aut ex bitumine, aut Cizicenicum, aut nostrum Sanctum. At si [d] de conglobato sanguine uerendum sit, uulnus coire non expedit, sed usquequo adamussim pectus ab omni succo diuerso fuerit exinanitum, turundis, quas Græci taemmata, & uulgares tentas appellant, uulnus apertum seruari debet: si uero ita angustum extiterit, ut penetratio inueniri nequeat, cutem aliquantulum secare par est, ita tamen ut nobilia, aut uicina membra ab omni noxa defendantur: inde [e] ægrotus pedibus suspendatur, uel hinc inde concutiatur, donec quod in eo congregatum est exeat: dormiat super uulnus, ac in die quiescat. interdum a pulmonibus clauditur uulnus hac ratione, aut specillo aut fistula, quæ non pungat. interdum uti ausi sumus, sic pulmones propellendo, ut materia libere exeat, peractis aliquibus diebus, si nec creber apparuerit anhelitus, aut cordis tremor, aut febris intensa, aut aliquod malum accidens, & reliquas eius bona snouerimus dispositiones, vulnus illud saluum esse opinamur prestantis igitur medici officium est. sedem vulneratam illicò diligenter considerare, quod ex anatome appræhenditur, an ibi magnæ vel paruæ insitæ sint venæ, & arteriæ. nam statim à magnis multus, à paruis paucus emanare sanguis solitus est. qui, si minimus fuerit, ab innato regulatur calore, & insensibiliter discutitur, aut p porarios meatus, siue per communes canales expurgatur. venæ siquidem quamplurimæ ac arteriæ, per apicem inferiorem musculorum intercostalium, percurrunt. Suppresso igitur sanguine uulneris partes [f] aut fascia duplici modo inuoluta, aut uinculo [g] Sostrati, aut Amynthe, aut ad formam literæ X, quod maximè conuenit vbi

d ¶Albuc. libr. 2.cap.86.
e ¶Gal.5.de loc. aff.cap.2.
f ¶Gal.3.meth. cap.4.
g ¶Gal. libr.de fasciis ca.81. 82

pectus,

pectus, vel dorsum, aut latera deuincire voluerimus, aut suturis, uel fibulis vniantur, & siccis, ac glutinantibus medicinis regantur.

DE SECVNDA INDICATIONE.

Quæ, ne à toto corpore, ad sectum locum succci alieni defluant, inhibere insinuat.

IN magnis & profundis uulneribus, licet uiscera sana fuerint, medendi ratio est, ut primò sanguis cohibeatur, deinde ne a toto corpore ad ipsū vulnus alienæ defluant humiditates prohibere, quod multis celebratur ingenijs, nempè afflictæ partis substantiam & habitudinem conseruando, eamque à dolore, inflammatione, & ab omni alio symptomate prauo, quod his vulneribus accidere solet, præcustodiendo, quippè sic fluxiones prohibentur. Igitur primis diebus admotis in vulnere linamentis ex oui albumine solo, aut luteo addito, extra verò ex rosaceo, uino nigro, aut rosacea aqua admisto, frequenter immutando sanguis comprimitur; altera die à sede vulneri opposita sanguis mittatur a Iecoraria vena, quam nigram, axillarem, & basilicam vocant, quę bis, terque vulnerari solet: porrò Chirurgi in recentibus & nuper acceptis uulneribus sanguinem detrahunt, nec solum ne pars sauciata, aut circumposita loca phlegmone tententur, sed vt impetum quoque ruentis sanguinis cohibeatur; iccircò in secunda visitatione pręmisso enemate leniente, ac deiecta aluō, summo mane, virtute, ac ętate consentiente, vena aperiatur. interdum ēt [a] quam citius pōt, & [b] sanguinis copia pro robore, ætate, consuetudine, ac anni cōstitutionibus metiri conuenit: persæpe quidē, aut saltē bis in die extremarū ligaturis, frictionibus, aut cucurbitularū admotione fluxiones reuellātur: at si aluus astricta fuerit, ea alternis diebus indita glande, aut clystere iniecto, subducenda est: cum his tenue regimen ac probam uictus rationem instituere oportet, atque magis in iuuenibus, aut si uitiosus in toto corpore succus, cacochymiam vocant, vel succorum æqualiter se habentium exuberantia, quam plethoram dicunt, apparuerit: quare septem primis diebus, quibus ut plurimum a febre & inflammatione uulnerati tuti esse solent, aer purissimus eligatur, qui confosso thorace, magis quàm in aliis uulneribus ob eius inspirationem considerandus est. tenuissima seruetur diæta. hoc tamen seruato, quòd sicuti uictus ratio in capite uulnerato talis esse debet, ut caput uaporibus & malis humoribus non repleatur, ita in thorace affecto agendum est: quare a principio, si uirium imbecillitas non obstiterit, tenui uictu semper utendum est. sin autem, uirtuti ante omnia consulendum: attamen in thoracis læsionibus ob nimiam spirituum resolutionem liberalius est agendum, præsertim in biliosa habitudine, & uirtutem concoctricem ualidam habentibus: perpetuo tamen tutius est uulnere magno existente, patientes sine uino, carnibus, ouis, caseo, piscibus, oleribus, fructibus, & similibus nutrire. sed sat sit illis panem lotum iure paruæ pullæ infusum concedere, aut hordeaceam ptisanam addito saccharo parare. cibaria uerò salsa, acuta, pinguia, acerba, aromatica, aut sanguinem augentia sunt vitanda. utendum quippe est amygdalato, hordeato, passulis, & quæ thoraci conueniunt: cibi astringentes in initio dimittantur, ne difficilem reddant anhelitum, & sanguinem, si quis in cauitatē delapsus fuerit, astringant: aqua hordeacea his potus esto, addito zulapio violato, aut saccharo candido, aut decoquatur cum iuiubis & glycirrhiza. & si tussis patientem molestat, addatur syrupus de glycirrhiza, quæ si augetur, melicratum probatur; vt quiescat iubendum. optimum [c] quidem medicamentum, quies est; nec ualde anhelet, sed sileat ac dormiat super latus diuisum,

a ¶ Gal. 5. meth. cap. 6.

b ¶ Gal. libr. de cura per sang. missionem, & 1. ad Glauc.

c ¶ Cels. lib. 5. ca. de cur. artic.

nisi

nisi multus emanauerit sanguis in cubiculo iaceat, aeris temperati malorum vaporum immuni; uenerem deuitet, [a] ac nimium colloquium. & pariter, iram, clamores, ac omnes vehementes animi motus: cæterum vbi vulneratus a phlegmone, febre, tussi, & malis accidentibus fuerit tutus, pleniore victu vti poterit, ac ad pristinam consuetudinem paulatim redire: si verò vitiosi succi abundantia in corpore subsit, vel vulnus præualidum sit, ea quidem lenientibus medicinis tollenda est. sic iubent medici [b] sub his verbis, Purgatio ventris deorsum plurimis vlceribus confert, & in vulneribus, quæ in capite, in ventre, & in articulis fiunt, & in quibus corruptionis periculum imminet, & in his, quæ consuta sunt, idest, valde magnis vulneribus sutura egentibus. valde magna ac præualida vulnera sunt, vel propter afflictæ partis præstantiam, vel propter affectus magnitudinem, vel propter sæua accidentia, quæ ea sequuntur. ægri interdum has euacuationes exposcunt, & si corpus ab excrementis purum fuerit, & citra cacochymiam, vt nō solum quod noxium educant, sed etiam vt ad diuersum trahant. expedit [c] in hoc, peccantium humorum qualitates considerare, ac opportune eos expurgare: qui verò noxii ac timendi sunt, tenues & calidi esse solent: igitur pro eorum euacuatione & Cassia, & Manna, & syrupus violatus solutiuus, & electuarium diasebesten simplex, aut diacatholicon laudatur. quæ ferè omnia medicamenta, antiquis non innotuerunt, qui has purgationes per valida medicamenta, moliebātur: nos tamen eiusmodi valentibus in recenti vulnere nec vti consueuimus, nec cuiquam vtendum esse consulimus: dū viscus aliqđ læsum fuerit. Principis tamē [d] auctoritate his addunt iuniores & Reubarbarum & Mumiam & Rubiam, vsq; ad dr. j. & si nulla, aut mitis aderit febris, ac crassi humoris copia abundauerit, electuarium lenitiuum, aut de sebesten sine Scammonio, interdum & agaricum probatur: per vomitum etiam euacuationem molimur, prædicta medicamenta patientibus in forma boli cum saccharo, aut cum aqua buglossæ, hyssopi, capilli veneris, aut aliquo pectorali decocto sub tenui forma offerentes: porrò sanguinis fluxu interno apparente, talia pharmaca propinanda non sunt, sed quæ sanguinem cohibent, veluti syrupus myrtinus, aut rosaceus ex rosis siccis, addito boloarmeno optimo. aut exhibeantur trocisci de spodio, aut de terra sigillata. vltimum verò sint illi de carabe, aut de succino. dum hæc fiunt, vulnus terebinthina actu calida regatur, & loca, quæ in consortio sunt, linimentis moderate repellentibus foueantur, nempe oleo rosaceo, myrtino, ac masticino, cui bolus armenus, aut lutus Dianæ addi potest. aut paretur medicamētū ex oleo masticino, linimento simplici, & vino nigro. postremo optima apparente vulneris concoctione, quę [e] alba, leuis, æqualis, & sine malo odore producetur, illud carne repleatur, & vltimo sigilletur.

a ¶Hipp. lib. de inter. aff.

b ¶Hipp. lib. de ulceribus. Cels. lib. 5. ca. 26. Gale. 4. meth. ca. 6.

c ¶Hipp. lib. de medic. purgant. lib. de humoribus. libr. de usu ueratri, & 1. Apho. 2. & 23.

d ¶4. 4. tract. 2. cap. 5.

e ¶Hipp. lib. 6. præsagiorū ult. Cels. lib 5. c. 26. ca. de curat. art. Gal 7. Aphoris. com. 45. & 1. de diff. feb. cap. 8 Auic. 3. 4. ca. 23

DE TERTIA INDICATIONE,

Quæ extra uenas existentes humores in pectore coniunctos commode euacuare docet.

HVMORES omnes extra venas existentes dum sub saniei, aut sanguinis alterati forma extiterint, ac in thoracis spatio contenti, omnino aut per externas, aut per internas regiones euacuandi sunt: per [a] externas sic ægrum situando, vt vuulnus infimas spectet partes, & ore suo circa sedem inferiorem vergat, aut pedibus suspendatur, vel ita concutiatur, vt tota materia libere exire valeat, & sinus a confluentibus humoribus immunis efficiatur, modo lectū ipsum eleuando, modo deprimendo, modo membrum ipsum attollendo, modo demittendo, prout vulneris orificium consulet. Si verò hæc non iuuant, eo saltem instrumento opus celebratur, quod Græci Argalian [b] Canatiron, [c] Cathæter,

a ¶Gal. 5. meth. ca. 8. & 5. de no. loc. aff. cap. 2.

b ¶Gal. de loc. aff. cap. 3.

c ¶Aet. lib. 16. cap. 78.

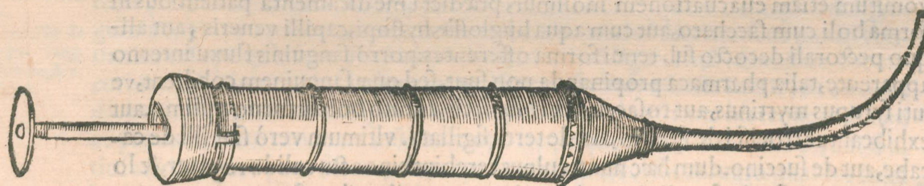
a rectum Syphonem, b Cotenchitam, c & Pyulcum d vocant, Arabes vero Clapsedran, e & catatirus, f vel potius alchartir nominant, Latini g Syringam, Clystere oricularium, & sanierum eductorem appellant. nam organum est quo opus extrahitur. Clystere oricularium, a græcis h Cortenchitas, & vterinum Metrenchitas, vocitatur. Cum verò sanguis conglobatus, aut materia crassa, aut quæuis alia humiditas in pectore cōtenta eximi debet, aut sinus ablutione egeat, hoc semper paratum sit instrumentum, multis etiam aliis passionibus accommodatum; argenteum esse debet, aut æneum, sub his imaginibus delineatum.

a ¶Gal.5.meth. cap.11.Aet.lib. 11.cap.5.
b ¶Gal.5.meth. c.11.Pau. lib.6. 6.cap.59.
c ¶Gal.5.meth. cap.11.
d ¶Galen. 2. ad Glau.c. de sinu. & 5.meth.c.7.8 11.Aet.li.15.c 86 Paul.lib.6 c.59.
e ¶ Albuc. lib.2,cap.59.
f ¶ Auic. 13.3.tr.1.cap.5.& tra.2.cap.9.
g ¶Cels. libr.6 cap.de col. mor.lib.5.cap. de fistula & lib.7.ca.26.& 27.
h ¶Gal.5.meth.cap.7.& 11.

COTENCHITAS.

METRENCHITAS.

Non raro etiam, & commode has humiditates extrahit Pyulcum superius delineatum, nam fistula vel cannulum argenteum, aut æneū est lōgitudinis digiti ex dimidio alicuius curuitatis. Sæpe etiam vt talis materia continue effluat, quæ febrē, anhelitus difficultatē, & tusses causare solet, cānulū talē in vulnere tenemus, plurimis locis pforatū, teretē, & aliis q̄busdā munitū, ac nēpe sub variis formis paratū, ab aliquibus cuneoli cānulati vocantur, & eorum effigies sic efformantur.

Imposito quàm leuissime cannulo exterius aliquod applicetur medicamētum, cui exiccandi potentia aliqua insita sit, temperata attractione non expoliatum, quale est calcideum Galeni a quod corrupta voce, sed vera significatione Gratiadei vocitatur, aut Barbarum, b aut illud de gumma Elenii, quæ falso ellami dicitur, Cōciliatoris, c aut illud de Cētaurea Gētilis, d aut illud mirabile de fermento Democriti descriptum à Mesue, e aut nostrum Sanctum, vel si lubet

a 5.Katag. circa med.
b 2.Katag.circa finem.
c Differen.181
d In Antidot. cap.de medic.in carnan.
e Dist.11. ubi de emplastris.

bet

bet Recip.resinæ Pini,visci quercini,sordicierum vasorum Apum,ammoniaci,galbani an.vnc.ij.ceræ vnc.vj.liquescat cera,postea resinæ, vltimo omnia miscenda sunt,& adde pulueris aristolochiæ rotundæ,consolidæ minoris an.vnc. s. & secundum artem fiat vnguentum in bona forma.aut Recip.fermenti acris,axungiæ suillæ an.vnc.ij.passularum enucleatarum vnc.j.terebinthinæ claræ vnc.iij.ammoniaci,galbani an.vnc.s.ceræ quantum sufficit pro vnguento. At si cannulus nec intromitti,nec intus seruari potest, linea tenta quotidie imponatur sic, vt ad cauũ perueniat,nec propter hoc dolorem inferat, ac filo longitudine palmi, iubente Hippocrate,in cuspide vt facilius exeat,alligare expedit,quod pendeat extra,vt si in cauitate pectoris demerserit,facilius extrahi possit,& hæc prius in terebinthina calida infundatur.nam dictum est, [a] medicamenta omnia qualitercunque applices,calida actu & qualitatibus afferas:nec audiendi sunt qui rosaceo,aut humido alio medicamento vtuntur.nam [b] oleum,& quæcunque medicamenta lenia sunt,aut olei vim habent,ab his vulneribus sunt aliena:nos verò in similibus,& aliis perforatis vulneribus,tale probamus medicamentum sine cannulo,aut turundarum aliqua forma,sed exterius tantum adhibitum. quod,Deum testor,incomparabile est,& ob eius sanctam operationem,sanctum vocitatur,angusta & penetrantia vulnera mirabiliter digerit,& partes,quæ in consortio sunt, viriliter corroborat,tuto ab intimis locis immunditiem euacuat, & tandem vulnera omnia ab acuto telo impressa,quiete abstergit,exiccat,& consolidat : hoc erat de secretis honestissimi Patris nostri, qui in hac Medicinæ parte diu magnus vixit experimentator.Medicamentum sic paratur.Recip.resinæ pini recentis claræ & odoratæ vnc.xii.olei laurini puri,terebinthinæ optimæ an.vnc.ij. gummi elemi transparentis,grauis,ac boni odoris vnc.iiij.ponatur primo resina & gumma in caciola ænea nitida super ignem debilem & clarum,perpetuo rudicula arundinea,aut spatula ænea agitetur donec liquescãt. inde addatur laurinum & terebinthina,ac iterum parum bulliant,semper mouendo:cum verò medicamentum crassitiẽ acquisierit,per stamineam,aut tamisium percoletur,& quod stillauerit, ac percolatum est,in terreo vase intus vitreato ac bene cooperto conseruetur.cumque ipso vti volueris,super nerueam hędini corii partem, qua chyrothecæ parantur, quia admodum tenax est,extendatur,sitq; corium ita amplum, vt vulnus non solum, sed vulneris proximas partes trium digitorum latitudine contegat.prius verò ex panno lineo subtili ac duplicato oualis formetur figura, cuius medium inane sit, ad vulneris latitudinem,quæ in propatulo est. reliquũ verò auricularis digiti magnitudinẽ sequatur,vt in hac figura uideri põt. in primis petia applicetur,ac desuper medicamentũ, quod hyeme semel, Aestate bis mutari debet,donec uulnus cicatricem contraxerit. Porrò euenire solet,quòd conglobatus sanguis, aut materia diuersa crassa in pectore contenta per angustũ callem exire nequeat. quare expedit ut attenuetur,& præparetur aliquod iniiciendo decoctum, quod nempe dupliciter fit,a natura per eliquationem, & a medicamento per attenuationem,quale est illud,quod græci anomeli,& melicraton uocant;& a Galeno [c] summopere commendatum,fit ex duabus partibus aquæ fluuiatilis claræ, & una mellis decoquẽdo,donec tertia pars euanuerit:cum uerò nulla, aut exigua aderit febris,mulsum,quod latini uinum mellite dicunt,ex uino non admodum potenti opportunum est.paratur [d] ex uino ueteri non multum austero, & optimo melle sine sale,& differt a Mulsa multorum,quę ex recenti uino,sale,& melle conficitur:sed quia astrictione opus non est,prima descriptio usui magis seruatur. Nostrates uero Chirurgi,quia in rhodomelle ea non reperitur acrimonia,eo libètius utuntur,& magis,aut cum uino,aut aqua consolidę,aut agrimoniæ dimissa fluuiali,aut fiat decoctũ tale.Reci.hordei mundi,lentium an. vnc.ij.æquiseti,consolidæ maioris,glycirrhizæ,hyssopi an.m.s.aquæ claræ dulcis q.s.pro decocto, cui adde

a ¶Hipp 5.Aph. 22. Gal.4. katageni.

b ¶Hipp. lib.de Vlceribus.

c ¶5.de loc.aff. cap.2.& 5.meth. cap.8.

d ¶Diosc. lib.5 cap.9.

mellis rosati, aut uiolati unc.iiij. iterum parum bulliant, & coletur: uerum si uiscida, aut tenax fuerit materia contenta, pulmonesq; incolumes, prædicto decocto oxymelliten, aut syrupum acetosum addere expedit, & cum iniectorio [a] bis, terque lauamentum tepidum, ac donec clarum exierit, in pectus per vulnus iniiciatur: si uerò tale defuerit iniectorium, uesica cannulo alligata, quæ in sinibus & cuniculosis ulceribus a medicis [b] probatur, uti decet; uel si hæc non habentur, ore uino prius diluto per fistulam, aut cannulum, quod syringam uocant, imponatur: postmodum æger se inclinet super latus uulneratum, & tussiat, & pedibus erigatur, ac leuiter concutiatur: cum uerò decoctum clarum exierit, pectus iam inanitũ esse declarat: uulnus exterius abstergentibus & exiccantibus mederi oportet; & tempestiuum medicamentum isis epigonos, aut ceraseos, aut damascenum est, ne in fistulam, quam coriadan græci, & syringam latini appellant, transeat, hoc serua to ne constringatur materia, quia illico febris inflammatio, creber anhelitus, & phtisis subsequi posset: loca uerò, quæ uulneri in consortio habentur, extrinsecus irrorentur æstate rosaceo & uiolaceo oleo, hyeme uero nardino, idest, de spica nardi, quod græci hydreleon uocant; aut mellino, nã sic iubet Galenus. Recentiores uerò ut pectus molliant, oleo camomellino, uiolaceo, amygdalarum dulcium, ac pinguedine gallinæ inungunt. Confert etiam summo mane serapium aliquod patienti exhibere, quale est uiolaceum, iuiubinum, de capillo ueneris, de glycirrhiza, de buglossa, & huiusmodi, additis aquis proportionatis nempe uiolarum, farfaræ, capilli ueneris, scabiosæ, & simili, aut decocto pectorali, cui transactis ali quibus diebus, addi potest scrup.j. Mumiæ, & eritrodani, ut exiccentur superfluitates. aut saltem si aliqua inchoauerit corruptio, corrigatur; uulnus hyeme semel, & æstate bis curetur, diligentia adhibita, ne spirituum ingẽs copia discutiatur. quare studere oportet, ut curationis tempus perbreue sit, ne frigidus aer uulnus subintret, aut interni spiritus resoluantur. & hæc potissima ratio est, qua moti nõnulli suturæ necessitatem approbant, præsertim in amplis sectionibus, imis partibus orificium dimittendo ut perpetuo materiæ extrauenatæ percolari possint. Accepto uulnere, si nullus effluxerit sanguis, sed in pectore ne conglobetur timor adsit, ac inde laboriose expurgari ualeat, ponatur sub lingua patientis granum unũ muschi odorati, nam illico a uulnere sanguis emanare inchoabit, & hoc secretum mirabile est. Ab omni immunditie exinanito thorace, ac uulnere bene expurgato, nulloque prauo apparente symptomate uulnus carne repleatur, & cicatrice includatur.

a ¶Auic.4.4.tr. 3.cap.5.
b ¶Hipp. lib.de fistulis. Galen.5. meth.ca. 7.2.ad Glauc.cap.de sinu. 2. Katageni, ubi de abiter. Paul.li 4. ca.48. Albuc.li.2.c.59.

DE QVARTA INDICATIONE,

Quæ quomodo thoracis uulnera internis medicinis regi debeant apertissime demonstrat.

CASSALIA [a] uulnera, idest quæ pectus perforant, sępenumero ante corsi conuenientem abstersionem, & optimam exiccationem exterius uniuntur, intus uerò aliqua residente humiditate, aut nuper producta, ægri empici, siue suppurati, fiunt. nam dicebat Hippocrates [b] quicunque uulnerati in thorace externa uulneris parte sanati, interna uerò non periclitantur, aut uerendum est, ne suppurati fiant; & quibus debilis inducta intus cicatrix est, facile frangitur: suppuratos præcipue consueuit Hippocrates [c] nominare, qui pus habent in spatio inter thoracem, & pulmones. Dignoscitur uerò [d] hæc passio ex tussi continua, quæ eam de necessitate consequitur, febre ardenti, pectoris ac dorsi grauedine, sputu purulento, & fœtenti anhelitu. Qui sic laborant, aut nunquam, aut raro sanitati restituuntur, nisi humor ille diuersus, qui in thoracis spatio continetur,

a ¶Gal 5. de interi.cap.2.
b ¶Lib. de Coac.prænot.
c ¶Gal. 6. Aph com.27. 7.Aph com.45. Aet.lib. 8.cap.65
d ¶Hipp. lib.2 de morbis, ubi de suppuratis, & lib.2. de inter af fe. in principio. Gal.7.Apho.cõ. 8.Paul. lib.3.ca. 32. Auic. 10. 3. tr.4.cap.7. & 17.

tur, absumatur; quod fieri solet aut per internas regiones ueluti per sputum, & asperam arteriam, aut lotii copiam, uel alui multam eductionem, aut per loca externa si uulneris orificium in superficiem uenerit, hic pyulcis, & collyriis, suctu, & suppuratione exorberi potest, cum alia nulla spes relinquatur, ut aliter expurgari possit. Quòd uero [a] tussiendo ex thoracis spatio aliquid interdum expuatur facile intelliget is, qui eas dispositiones considerauerit, quibus ab exterioribus ad intima pectoris uulnus penetrauerit, siue id ob uulnus non cõglutinatum eueniat, siue ob aliquod magnum abscessum utrinq; eruptum: quo pacto aũt hoc fieri possit, atq; per quos thoracis canales materia in asperã arteriam ingrediatur, hoc modo ad Erasistrati mentẽ describitur. Ab ea arteria, quæ spinæ adiacet, uasa quædã iuxta latus tam dextrum, quàm sinistrum similiter procedunt, deinde ad loca uicina multiplici diuisione dispersa, tandẽ adeò exigua euadunt ut sensum lateant: cum itaque sanguis in huiusmodi arterias inciderit, nonnunquam per concauam arteriã ad loca, quæ circa pulmones sunt, atq; ad eos nexus, per quos pulmo apud spinam arterię coniungitur, ascendit, quippe ea, quæ hunc incident, hac uia ad pulmones ascendere solent: Galenus uero hanc ascendendi ac penetrandi uiã redarguit, asserens saniem eo modo per ipsas membranas ad pulmonum canales penetrare, sicuti mulsam in thorace iniectam, quę illico tussiendo expui solet, atque laborans ipse, aquam mulsam esse ex sapore deprehendit: uulnerato pulmone, ac eius tunicis incisis per eas sanies ad magnos canales ascendere potest, uerùm citra uulnus constitutus thorax humorem, qui in eo spatio, quod inter ipsum & pulmones est, continetur, uehementer in asperas eius arterias comprimendo cogit, spongiarum exemplo, quas manibus exprimimus, inde postea laborantes naturali eo accidente adiuti, quod tussim uocant, quò robustior fieret expressio, materias purulentas per os expellunt. Pulmonum quoq; uulnera, [b] ac suppuratorũ sanies per lotium sępe mundificari solent, ac interdum per egestiones; nec dubiũ est pectoris saniem ad renes posse deferri eo ꝙ furcula de caua uena ad renes descendit, & alia magna arteria ad eos deducitur. proinde nihil mirum, nec impossibile est, ex partibus septo transuerso superioribus pus in uentrem defluere, & ex his, quæ eisdem supponuntur, ipsum per renes in uesicam peruenire, cũ urina gibbę hepatis partes expurgantur, atq; omnes quotquot sunt his superiores: per aluum uero pars iecinoris sima, intestina, uentriculus, lien. præter hæc sunt quoque nonnulla, quę licet raro per aluum expurgantur, ut partes thoracis, atque pulmonis: & nos, dicebat Galenus, uomicam per urinam, thoracis autem per intestina, & aluum expurgari uidimus: porrò hi effectus & accidentia ex his sunt, quę raro contingunt, attamen dum occurrunt, Hippocratis [c] methodus seruãda est, quę ducere iubet quò maximè natura vergit per loca conferẽtia: Expedit igitur, dum talis materia per sputum mouetur, primò saniei coctionem adiuuare fomentis per spongias ex decocto althææ, uiolarum, hordei, farfaræ, fœnugræci, & similiũ, aut emplastris ex caricis pinguibus, farina hordeacea, fœnugræci, seminum lini, butyro recenti, & oleo amygdalarum dulcium: si autem ad urinarios meatus, quos Græci ureteres vocant, purulenta profusio dirigatur, diuretica medicamenta, id est quæ vrinam cient, exhibere conuenit, qualis radix illa est, quam Arabes raued seni, & Græci rhabarbarum dicunt, costus, eritrodanum, mumia, centaurea, orista, lochia, polytricum, radices petroselini, semina carui, dauci, & similia, ex quibus aut decoctum vsque ad unc. iiij. addito oximellite, aut in subtilissimum puluerem redactis exhibeatur summo mane drag. j. cum mulso, aut syrupo bisantino: nulla verò apparente febre Recip. cinnamomi electi, corticum cassię, sauinæ an. drag. j. croci scrup. j. misce & fiat puluis sicut alchohol, eius dosis sit drag. j. cum iure cicerum, aut cum decocto capilli Veneris: defluente vero materia per aluum, quod rarissimè aduenit, adhibitis suppositorijs, aut enematibus educatur: at si nullibi mouetur aut quia crassa, aut quia multa, aut quia illius sedis potentia imbecilla

a ¶Gal. 5. de loc. aff. cap. 2.

b ¶Gal. 6. de lo. aff. cap. 4. Auic. 10. 3. tr. 4. ca. 17.

c ¶Lib. de humoribus in principio. & 1. Aphoris. 22.

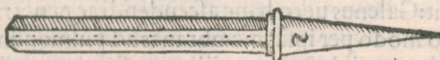
eſt,& ſæua apparent accidentia, & morbus inter extremos enumeratur, pectus ab extra vbi magis apparet opportunitas phlebotomo myrtino, aut alio inſtrumento accommodato, aut ignito, aut frigido ſecetur, ueluti illud eſt, quod Celſus [a] manubriolum,& Paulus [b] cultellum hydrocelicum vocant, aut eo, quod Auicenna [c] bezel gradatum & Albucaſis [d] ſpatumen latum, & ſpatumen acutum, aut ſpinoſum appellat, cuius effigies hic intueri poſſunt.

a ¶Lib. 7.c.15. & 19.
b ¶Lib.6. ca.62
c ¶22.3. trac.1. cap.6.
d ¶Lib.2. ca.54 & 62.

BEZEL.

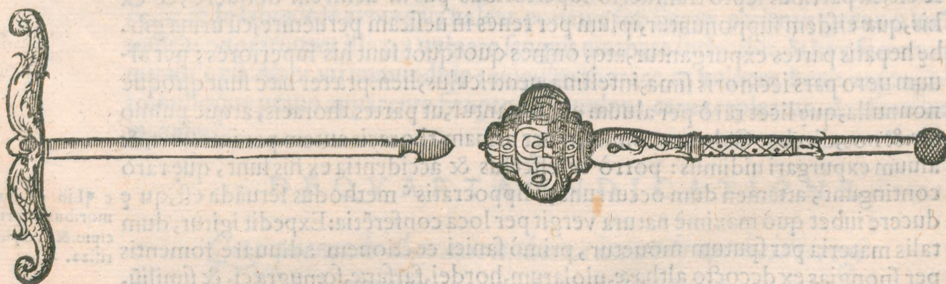

SPATVMEN.

Variant hæc inſtrumenta, ſiquidem pectoris partes in craſſitie & tenuitate ſunt diuerſæ: ſic enim facere ſoliti erant antiqui [e] locus verò ſectioni opportunus ſit inter quartam & quintam, aut quintam & ſextam coſtam aſcendendo, diligentia adhibita ne ſecando aut venæ, aut arteriæ magnæ in ſpatijs intercoſtalibus per apicem inferiorem diſſeminatæ, diuidantur, nam [f] arteriæ multæ per ea loca extenduntur. ob id aliqui excellentiſſimi operatores ex Hippocratis ſententia libro de internis affectibus, ubi de aqua inter cutem vt coſta terebro perforetur, magis approbant, ad quod opus talia inſtrumenta opportuna ſunt & a multis parata ſeruantur.

e ¶Hip.4. Epid. in Ariſtemone Phillidis filio. li. de ſuppuratis. li. prædictionum. 6. Apho.27.& 7. Aph.45. Leonidas. Antilus. Celſ.li.3. c. 22. Gal.6.Apho.cō. 27. Aet.li.10.ca. 36.Pau.lib. 6. c. 44. Auic. 10.3. tr.5.c.5.
f ¶Gal. 2. de interio.c.1.

Cvmqve igitur materia alibi expurgari nequit ætate ac virtute conſentiente, fac vt recte faniei locus dignoſcatur, ibique ſignum imprimatur, & fiat ſectio, ac talis ſit ut cum ea purulenta congeries egrediatur, de qua quotidie parum educatur abſque alia ſectione ſubito. nã dictum eſt ab Hippocrates [g] ſi pus uniuerſum effluxerit omnes moriuntur: uerùm [h] ſi purum, ſiue parum deſtillauerit, ac album extiterit euadere poſſunt: ſi autem ſubcruentum, fœculentum, ac fœtidum, peribunt: igitur poſtquam materiam extraxeris linamentum crudi lini immittito, & poſtridie rurſus exempto, paulatim pus exhaurito, deinde rurſus linamentum indito, & rurſus tertia die, & alijs deinceps bis per diem extrahito, donec reſiccatum pus fuerit: at cum perforaueris, ſtude vt virtutis robur temperatis cibariis conſeruetur: nec conſideres febrem, quoniam non eradicabitur, ſanie in pectore reſidente, præſertim cum orta non ſit ex naturalium membrorum inflammatione, aut

g ¶6.Apho. 27
h ¶7.Apho. 45

ex materia in eis contenta, nec ex obstructionibus putruerit, sed ex suppurato sanguine in loco amplo cum aliqua destillatione admixto. Et si superius diximus inter quintam & sextam costam sectionem faciendam, id quidem non temerè si vulnus spinam versus uergat: sed si anterius inflictum fuerit, ea nempe facienda est inter tertiam & quartam, aut quartam & quintam: quod nonnulli recentiorum diligentes Chirurgi [a] annotarunt, & ex anatome sensate dignoscitur: nec obstat si huiuscemodi sectiones, aut cauteria interdum in fistulas degenerent, siquidem iuuamentum, nocumentum excedit. Expurgata materia, si decet, mellicrato, aut vino mellite cauitas abluatur, & si maiori eget exiccatione, decoquatur agrimonium, centaurium, equisetum, & betonica in vino nigro, & addito rhodomelle fiat lauacrum. Et quia solent hæ lesiones cacoethes, siue cacoethicæ, id est difficilis consolidationis, fieri, uel quia pulmones læsi sunt, vel materiæ diuersæ ad pectus perpetuò concurrunt, aut labrorum ostracositas iam contracta est, aut costa fracta, vel carie affecta extiterit, idcircò cuilibet horum symptomatum propria remedia, vt suo loco dicemus, adhibenda sunt: Sed si fluxionum copia apparuerit, & medicamenta exiccando imbecilla erint, uel tarde ad ipsum uulnus peruenerint, tempestiuum esset potiones, & decocta, quæ a recentioribus pigmenta dicuntur, uulneratis exhibere, eaque magis in diuturnis, fistulosis, & male morigeratis audacter utimur; uerum si ualida apparuerit febris, primis diebus nec ualde calida, nec astringentia esse debent, nec ante decimam quartam propinanda; aliter post septimam interdum ea exhibere non est inconueniens. Porrò multa ad hoc probantur simplicia, quæ siccandi, glutinandi, & astringendi, uim continent, sicuti est Trinitas, Caryophylata, Stellaria, Pilosella, Hyppuris siue equisetum, caudam equinam multi vocant, eritrodanum seu rubiam quam isti rubeam maiorem aut tinctorum uocant, ea geranij species quæ uulgo herba Roberti nuncupatur, geranium quod a nostris herbarijs pes columbinus uocitatur, Symphyton aperta uoce Latini consolidam uocant, Canapes renatę, aut eorum loco semina, Rhaponticum, si adsit, sin autem centaurij magni radices, Centaurea minor, Virga aurea, Brassica rubea, Tormentilla, Peristerion seu Verbena, Fragaria, Pentaphyllon, Cynoglossa, Extremitates rubi, Pimpinella, Millefolium, Momordica, Argimonium os mundi species filicis est, Plantago, Saluia, Stœchas, Iua, Artemisia, Tanacetum, siue Athanasia, Betonica, Phu seu Valeriana, & similia omnia, quæ consolidandi virtute prædita sunt: Hæc diuersimode parari solent. nec sine medicorum auctoritatibus. Siquidem Galenus, [b] tale probat decoctum. Recip. betonicæ, Agrimoniæ, Fragifoliæ, Assari, violarum, Linguæ bouis, Ambrosiæ, Plantaginis minutæ, Pentaphyllonis, Hypericonis, Phillitis, Pimpinellæ an. drag. j. aquę clarę libras iiij. mellis libram. j. bulliant usquequo tertia pars absumatur, & coletur, & adde piperis grana xx. ac iterum parum bulliant. & utere. A Mesue [c] pariter ad uulnera sananda mixtura quædam in hunc modum paratur. Recip. Gariophilatę, radicum Artemisiæ, Pimpinellę, Pentaphillonis, herbæ Violarum, herbę uenti, Caulium rubeorum, canapis renatæ an. unc. j. Rubeæ tinctorum quantum de omnibus, bulliant simul in uino si sanguis nō fluit usque ad medietatis consumptionem. cola, & utere: Multæ insuper ac diuersæ apud posteriores [d] una cum suis orationibus ac benedictionibus descriptiones leguntur. quæ ab excellentissimis Medicis [e] huius ætatis comendantur.

At quia Teutonici quattuor tantum herbas in his operationibus extollunt, quas summopere Theophrastus commēdauit, ideo uulgus eas teutonicas herbas appellat, nempe stellariam montanam, quam ipsi sanichel, & sinaul uocant. Nos uero alchimillam & leonis pedem, aut Teutonica uoce corrupta saniculā dicimus: sanicula uere stellariæ species est: Gariophilatam benedictum vurtz & seulem nū cupant, nos uero sanamundam & diapensiam uocamus. Clematidem quam ipsi singrien, uintegrun & ungrun dicunt, Nos hiemalem, Vincam, & prouincam denomi-

[a] Guido de Cauilliaco, & Guilelmus de Saliceto.

[b] ¶Lib. maiori de dinamidiis. ad plagatos.

[c] ¶Dist. 11. post emplastrum de meliloto.

[d] ¶Guido in sua parua chirurgia. par. 2. c. 9. & ca. de uuln. thora. Theod. li. 1. suæ pract. c. 29. & Petrus de Argelata li. 2. c. 12. & cap. de modo operādi in fractura cranii. Guglielmus de Saliceto.

[e] ¶Ioannes Manardus Ferrariēsis medicus illustrissimus. in suis annotationibus in composita Mesue. Nicolaus Massa Venetus medicus Clarissimus, ac mihi præceptor obseruandissimus in secūdo Tomo suarū epistolarum, ubi de uulneribus thoracis. Gabriel Fallop pius Mutinensis medicus celeberrimus.

nominamus, quartam, species Trifolii est, Trinitas uocitatur. Hijs Galli addũt Eritrodanum, & nos terrestrem hederam, ac perariam, quam isti pirolam uocant. huiuscemodi simplicia semper parata Venetiis habentur a diligentissimo Aromatario ab Angelo Cecchino Martinello, qui hac tempestate, inter simplicistas excellẽtissimus iudicatur. decoctũ in uino albo mõtano, paratur aut aqua, aut uino indicatione sumpta a patientis habitudine & symptomatũ natura, & addito melle claro sub auroram tepidum per horas quattuor ante cibum, patienti selibram, aut unc. iiij. exhibere soliti sunt. Herbæ in montanis locis colliguntur sub Cane, & sub umbra exiccantur. Rurarium quendam Chirurgum Feltriæ nouimus anno Domini 1545. in quo tempore has institutiones Chirurgicales in unum redegimus, qui mane ac uesperi cyathum uini albi optimi cum drag. iij. pulueris cauliũ rubeorum in umbra exiccatorum patientibus propinabat. erat quidam iste in his uulneribus admodum fortunatus. Alium adhuc cognouimus senem empiricum, qui in Chronicis & antiquatis uulneribus fistulosis & cacoethicis omnium locorum præterquàm sub magnis æstibus, aut dum ardens apparuisset febris, hanc potionem exhibere solitus erat. Recip. cinnamomi, Gingiberis, Garyophyllorum, Piperis an. unc. iij. aliquantisper frangantur, inde in sex mensuris optimi vini albi usque ad tertiæ partis defectum bulliant, coletur, & quod colatum est seruetur. & Recip. Caryophyllatæ, Valerianæ, Pilosellæ, Centaureæ maioris, Rubeæ tinctorum, Artemisiæ, Pimpinellæ an. m. s. exiccentur, & fiat puluis subtilissimus. & Recip. pulueris huius drag. ij. decocti prædicti cyathum vnum aut vnc. vj. & summo mane tepidum quotidie, aut alternis diebus dabat, & multi absque Medicorum opinione sanabantur. Nos verò hoc puluere sæpe vsi sumus, qui profectò mirabilissimè est operatus. Recip. Caulium rubeorum, seminum Canapis, Consolidæ minoris, Caryophyllatæ, Pilosellæ an. m. j. Rubeæ tinctorum m. ij. misce, & fiat puluis subtilissimus. dosis est drag. j. cum uino albo. Dum hæc fiunt, uulnus prout eius requirit natura regatur, siquidem præparationem, vt dicitur, digestionem, medicamẽto ex Terebinthina, oui luteo, manna thuris, & croco præparetur. si abstersionem, eam adimplebit mundificatiuum de melle, aut de succo apii, aut unguentum Damascenum, aut isis epigonos. siqua verò substantia deperdita fuerit, resarciatur vnguento Barbaro, aut Aureo, aut Citrino, aut Regali, uel Basilicone, aut altero eiusdem generis: postmodum cicatricem inducit emplastrum Palmulatum, aut Græcum, aut alterum eiusdem virtutis.

DE QVINTA INDICATIONE,

Quæ viscerum siue internorum membrorum affectus, sanandi modos declarat.

MORBI omnes [a] qui locis extrinsecis occurrunt, ac sensibus subiiciuntur, ex eorum, quæ ipsis insunt secundum naturam permutatione, nempe magnitudine, figura, numero, situ, colore, leuitate, duritie, calore, & frigiditate dignoscuntur: qui vero uisum effugiunt, præcipue in soluta continuitate ex operationum læsionibus, aut his, quæ excernuntur, aut doloribus, aut tumoribus, aut situ, aut horum quibusdam, aut omnibus comprehenduntur. iccirco cum de interioribus uulneratis, quæ sub thorace conseruantur, nonnulla dicere decreuimus, prius de pulmonibus sectis sermo habendus est, quibus accidit ut tantum eorum lobes, siue fibræ, aut pennulæ, vel pinnulæ lędantur: nec ob id eorum canales uulnus patiuntur, & tunc non multa sanguinis expuitio, sed solum sputum tinctum sine plurima tussi apparet. Si uero [b] sectio ad amplas peruenerit vias, tunc & per vulnus, & per os sanguis multus fertur, clarus, spumosus, &

a ¶Lib. ar. par. med. cap. 75. & 80. & 1. de loc. aff. cap. 1.

b ¶Hipp. lib. de Coac. prænot. & 5. Aph. 13. Cels. lib. 2. c. 7. Gal. 4. de not. loc. aff. c. 9. Aet. lib. 8. cap. 59. Paul. libr. 3. cap. 31.

sine

sine dolore;quippe consentaneum est sanguinem substantiæ illius membri, a quo educitur,figuram & colorem præ se ferre,ideo conueniens est sanguinē,qui in pulmone est,pulmonis naturam aliquo modo sapere:est autem eius natura & substantia spumosa,leuis,rara,mollis,aerea,foraminosa,vasisq; quàm plurimis veluti cōtexta:alimentum [a] purum,vaporosum,ac tenue,a corde præparatum recipiens, aerem,seu spiritum ab aspera arteria extrinsecus attractum,Cordi immutans: quare necesse est sanguinem a Pulmone venientem,clarum,& spumosum esse. cùm sanè talis aliunde prouenire non potest:nam [b] spuma ex spiritus miscella cum re humida,aut glutinosa gignitur, aut ex magno & assiduo motu,vt in lebete bulliēte, aut maritimis vndis inspicitur:porrò cum Pulmo non ex se, sed a thorace moueatur,nec graue,nec densum esse oportuit,& quia tenuem,aereum, & purum sanguinem suscipit,ideo sanguis ab eo effluens leuis,spumosus,& clarus esse debet:at cū nihil in Pulmone aut thoracis cauitate contentum,expui possit,nisi per Pulmonis substantiam trāsierit,igitur tussis has sanguineas expuitiones associat, quæ a Pulmone educūtur,quibusve [c] citra dolorem sanguis est reiectus,eius proculdubio exitus a Pulmone,fit,qui,cum uulneratur,Medico quidem negotia, ægroto verò periculum non minimum affert:nam [d] si eius tardatur consolidatio,rarò,aut nunquàm sanitati postea restituetur:quod [e] experimento,& ratione confirmatur.experimento,quia nemo expertorum quēquā vnquàm eorum,qui ita sunt affecti,sanatū vidit;ratione,quia inter viscera Pulmo propter anhelitū perpetuò mouetur, cum [f] vtique membra quietem requirant,quæ sanitati idonea sunt,ac eā poscāt; præterea Pulmonis vulnera mundari,nisi excreatibus per tussim mittendis, minimè possunt.sed silere,quiescere,quàm minimum anhelare,& non loqui,in consolidandis his vulneribus vtile est:ergo huiuscemodi vulnera ægris tussientibus vniri nequeunt:quocirca anhelitus,ac eius continua motio non erit tantum causa vulnerati Pulmonis curationem impediens, sed & hoc quoque, quoniam putredo & sanies,quæ in eo generatur,potionibus,ac aliis ingeniis mundari non potest. & si interdum aduenit, [g] quod rarò contingit,vt per lotij copiam expurgetur,hæc regio non est ei condecens.siquidem [h] quæ ducere oportet,per loca conuenientia ducere expedit: insuper epota medicamenta serò ad affectam sedem perueniunt, ob id eorum vires minuuntur:præterea [i] nutritur Pulmo sanguine acuto & subtili:siccus est,vias amplas,ac venas & arterias multas habet, citoque [k] ob aduentitias humiditates corrumpitur, & ab acutis læditur, vnde [l] facillimè phlegmone occupatur.His igitur de causis Pulmonum vulnera,si citò solidātur, & cicatricem inducunt,sana euadunt,verùm negligentia adhibita tumescunt,aut dura fiunt,nec vnquàm sanantur.Quæ uerò [m] uulnera tantum pectus offendūt,his, quæ Pulmonibus occurrunt,salubriora existunt,quamuis assiduè moueatur.nam pectoris uenę angustiores sunt eis quæ in Pulmone,& pectus carnosius eo est,ac sanies,quę in pectore creatur,ad imum eius descendit; & hinc est quòd accidētia mitiora fiunt, & eius sanatio securior.

a ¶Gal.4. de usu part.
b ¶Gal. 3. reg. acut.com. 12.2. prædict.com.47 2.par.aph.com. 43.
c ¶Galen. 4. de loc.aff.cap.9. & 5.metho. cap.8. Aet.lib 8.ca.59 Paul.lib.3.c.31.
d ¶Hipp.lib.de inter.aff. Gal 4. de loc.affect ca. 6.& 5.meth.c.8.
e ¶Gal. libr.ar. par.med. ca.94. & 5.meth.ca. 8. Aet li.8. ca.67.
f ¶Hipp. lib.de ulceribus.Gale. 6.metho.cap.3. Cels.lib.8. ca.8.
g ¶Gale lib.de loc.aff.cap.3.
h ¶Hipp.lib.de humorib.& pri. Apho.21.
i ¶Gal.4.de usu part. Zoar. pri. Theisir trac.11. cap.2.
K ¶Galen. 1.de loc.aff cap.1.
l ¶Gal.5.meth. cap.8.
m ¶Gal. 5. metho.ca.8. Auic. 10.3.tr 4. ca.18.

DE PVLMONVM VVLNERAtorum curatione. Cap. V.

QVAMPRIMVM ex symptomatibus propriis Pulmonum uulnera dignoscuntur,præmissis euacuationibus, ut [a] est uenæ internæ, quæ iuxta cubitum est,facta protinus sectione, a qua bis, terque diuertendi occasione,paulatim sanguis est detrahendus, humorum retractiones cum artuum frictionibus ac deligationibus fiāt, sed his partibus quæ longius absunt a uulnere;&,quæ in uiis communibus iam congesta materia est,acri clystere euacuetur:crura,manusque calefacienti

a ¶Gal.5.meth. ca.8. & 13. Aet. lib.8.cap.62.

cienti pharmaco plurimum fricētur:insuper infirmo iubere licet ut caueat ab omni causa,quæ fluxiones commouere posSit.nam dictum est,quę ad Pulmones currunt superfluitates,non nisi tussiendo expurgari,quas [a] triplici præsidio cauere decet,purgatione,victus regimine,& medicamētorum vsu,illius præsertim quod Diaspermaton dicitur,aut eius loco Diacodion,& ipsi capiti prouidendo : iccirco stare [b] oportet in tenuissimo victus regimine.nam si pulmo ex mala nutritione inflammatione affligatur,nulla [c] inde curationis spes relinquitur:porrò in curationis initio de nulla re ęquè esse solicitū opus est,quàm ꝙ neque patiēs tussiat, & nequid ex capite in Pulmones defluat, neque magna vtatur respiratione;sed semper silentium agat ; nam huic conducit ut quàm maxime quietem intus habeat:parce [d] nutriatur,abstinendo ab acidis, acribus, salsis, aromaticis, & pinguibus : vulnere iam inueterato,montanę uolucres,veluti perdices,turtures, palumbi,& paruæ auiculæ concedantur. ex terrestribus Capreoli ac Lepores assati,aut sine sale elixati,præsertim in aqua chalybeata,aut in qua bullierint mala cotonea,aut pyra,aut folia palmarum,vel symphyti, aut minoris plantaginis:ex piscibus dabat Hippocrates [e] squatinam,pagrum,& galeum magnum album rhoe aut origano conditum;ex ferculis [f] oriza,alica,& chondrum probatur : panis sit opirus,pauco sale admistus,& bene coctus:potus,esto fluuialis aqua, ī qua chalybs ignitus extinguatur,addito sirupo rosato,aut myrtino: uerùm imbecilla apparente virtute,vinum exhibeatur nigrum,clarum,& pauciferum : nec dubium est de vini vsu,quòd cauendum sit,pariter & carnes,oua, & similia, vbi aliqua phlegmonis suspicio adest,aliàs vinum dari nihil vetat.nam illud concedit Hippocrates,nigrum nimirum,vetus,clarum,sed iucundissimum, idque magis aliqua apparente indigentia,multi [g] enim ex profluuio sanguinis intermorientes ante vllam curationem vino reficiendi sunt,quod alioquin inimicissimum uulneri est. Topica vero siue localia medicamenta tum per ea,quæ interius assumuntur, tum per ea, quæ exterius applicantur,fortis exiccationis esse debent: deglutienda [h] eligantur,veluti alimenta,siquidem ad cicatricem perducere, aut glutinare vulnus studeamus,tum austera, tum glutinosa, sed quæ minime mordeant; ob id metallica omnia,aut sal habentia,& si extrinsecus vulneribus opitulantur, internis opportuna non sunt,cum difficillime ab innato regantur calore, atque minus si aliquo fuerint veneno prædita,sicut ærugo, æs vstum,plumbum crematum,cadmia, cerussa,lithargyrium,chalcitis,pompholix,& alia eiusdem naturę:si autem emundare volueris,quę modice abstergant utaris,quod munus mel non coctum pręter cętera præstat:quę uero medicamenta tuto introrsus sumuntur,ac uulneribus opitulantur,sunt veluti hipocistis, balaustium, malicorium, gallæ, citini punicorum, rhois,acacia,sigillum lemnium,bolus armenus,mastix,dragagantum,gummi arabicum,rhabarbarum,maius centaurium,& alia id genus,quę nullam uisceribus noxam inferunt:danda vero hæc sunt ex aliquo astringentium decocto vel mali cidonei,uel lentisci,vel summarum rubi,vel mirti viretium ramorum, vel denique ex uino aliquo austero.Infirmus supinus iaceat, & medicamentum in ore teneat, ac gulæ lacertos latos dimittat,nam aliqua pars ipsius medicinæ ad canales Pulmonum defluit.Nec [i] obliuiscaris in omnibus pectoris, ac Pulmonis medicamētis mel admiscere.nam si hæc sola stiptica dabis,moram in via facient,nec penetrare poterunt,prodestque mel eo quòd est dilectus naturæ cibus, pectus mundificat,sputum facilitat,& nullo modo visceribus noxam præbet:guttatim,ac lambēdo talia assumuntur medicamenta ne nodum,aut tussim procreent. Verum quia huiusce modi medicamenta per os sumpta patientibus iniucunda ac odiosa esse solent,non ab re qui huius ætatis has aggrediuntur curationes, eorum loco diadraganto albo,aut rubeo,addito boloarmeno,aut trochiscis de terra sigillata,uti soliti sunt,uel per se,uel cum decocto equiseti,tormentillæ, pilosellæ, consolidæ utriusque,Cariophyllatæ,saniculę,extremarum rubi,pimpinellæ,& similium plan-

tarum,

a ¶Gal. 5. meth.cap. 14.
b ¶Hipp.lib.de inter.aff.
c ¶Gal. de loc. aff. cap. 9. & 5. meth. cap. 8. & 14. Aet.li 8.cap. 62. Paul.libr.3. cap.32.
d ¶Hipp. lib. 2. de morbis.
e ¶Libr. de inter.affect.
f ¶Aet. libr. 8. cap.63.
g ¶Cels. libr.5. cap. de ratione uictus uulneratorum.
h ¶Gal. 4. metho.ca.7. Auic. 4.1.cap.28.
i ¶Hipp. lib. 1. de morbis, & li. de inter.aff.Gal. 4.meth.ca.7. 5. metho.cap. 8.7. meimir.ca. 2.& 2.de rat. uict. in mor.acut.ca.11. Auic 10.3.tr.5. cap.6.

tarum, aut omnium, aut aliquarum, aut saltem cum sirupo myrtino, aut rosato de rosis siccis: uel trochleę ipsæ frequenter in ore seruentur. nam emplastica, & quæ ui astringendi prædita sunt, summè in his affectibus celebrantur, inter quæ apprimè opportuna ac idonea esse creduntur, quę propterea quòd ex seminibus fiunt, Diaspermaton Græce dicuntur. Hoc medicamentum apud Galenum [a] celebre semper fuit, ac in pectore uulnerato perpetuo usus est. sed quale id esset medicamentum, aut vbi eius reperiatur descriptio, fatemur nos nunquam hactenus nouisse, pręsertim quòd illius exiccatiuę uirtutis, ac potentiæ existeret: quamplurimæ tamen apud antiquos [b] medicamenti ex seminibus descriptiones adsunt, quę pulmonibus sectis, nullius ualoris esse iudicantur; unam tamen in quodam antiquissimo Nicolai manuscripto codice reperimus, quę fortassis his uulneribus præsidium opportunum esse posset, & tale sic formatur medicamentum. Recip. ameos, hyoscyami, seminũ anisi, fœniculi, apij an. drag. vj. opii drag. ij. radicũ cõsolidę maioris, malicorij, balaustiorum an. dr. iiij. s. maceris, ligni aloes an. drag. iij. boli orientalis, boli armeni an. drag. ij. mirtillorum drag. viij. mellis quantum sufficit pro electuario; datur ad pondus drag. iiij. mane seroque tribus horis ante cibi assumptionem: sed ut Galeni ac Pauli medicamẽtum diaspermaton pernoscatur, sic reperitur rescriptum. Recip. seminum apij, ameos an drag. viij. anisi, maratri an. drag. iiij. casfię nigrę, opij an. drag. ij. fiat mixtura cum aqua ad pondus drag. j. sub trochiscorum, siue pastillorũ forma; formatur hoc medicamẽtũ quẽadmodũ quamplurima alia, quę ab antiquis parari solita erant, ueluti trochisci diacoralliu, aphrodisiasti, tripherici, & similes, qui eo quia gustui satis ingrati sunt, nullibi sunt in usu, sed illi frequentius, qui ex terra sigillata, ex diadraganto, aut ex duplici papauere conduntur, quippe a diacodione non multum uariant, nec sine ratione probantur. nam dabat Galenus [c] in pulmone affecto medicamentum ex seminibus, quod diaspermaton dicitur, & secunda, & tertia die, ut somnum conciliaret, & sensum doloris leuaret, ac siccandi potestate polleret. quæ actiones, ac potentiæ non immerito in diacodione reperiuntur. non ab re igitur loco electuarii de seminibus diacodione utebatur magnus Guido de Cauiliaco, Iamerius, & alij, qui hac tẽpestate Chirurgiam exercent: nam dicebat Galenus [d] usus medicamẽti diacodion est in his, qui somno indigent, & potissimũ his, quibus a capite in aspeꝛam arteriam facilis est defluxus, nõ permittẽs dormire: quare nõ minoris utilitatis asserunt aliqui diacodion fore in hoc affectu, quàm diaspermaton, pręsertim [e] cùm papauer tenues destillationes a capite inspisset, mel autem humores ad pectus iam delapsos, reiectu faciles facit. Sed quia diacodiones ex veterum sententiis diuersimode parantur, & uarii a Galeno describuntur, quorum aliqui simpliciores, aliqui uero copiosiores componuntur, & horum omnium quàm plurimi nullibi parantur, hac de re experimento ducti, hunc magis probamus. Recip. papaueris albi capita num. 20. nigri num. 10. iuiubarum, sebesten an. num. 6. seminum lactucæ, maluæ an. drag. ij. scariolæ drag. iiij. cytoniorum drag. iii. cõtundantur omnia, & infundantur in sextariis quinque, videlicet in lib. xii. s. aquæ pluuialis per diem naturalem, deinde bulliant donec tertia pars cõsumpta fuerit, & adde myrrhæ, croci, hypocistis, succi acaciæ an. drag. j. omnia hæc in petia claudantur, ac in lebete suspendantur, & iterum bulliant, donec tertia pars absumatur, & adde diadraganti albi vnc. vj. glycirrhizæ rasæ drag. ij. mellis lib. j. iterumq; bulliant vsque ad mellis consistentiam, & coletur, cui adde sacchari albi quantũ sufficit, & fiat confectio in rotulis, quarum vna aut in forma solida, aut ex posca diluta patienti mane, seroq; exhibeatur: cum vero tale deest medicamentum, eius loco diadragantum album, aut rubeum, vel trochiscos de terra samia, aut diarrhodion, aut diacoralliu, aut ex cornu ceruino, aut aliquos ex his, qui a Paulo [f] celebrantur, patientibus dare conuenit: citra mordicationem [g] etiã præclare omnino desiccat bolus armenus, vt nihil eo magis hac parte præstet. datur ex eo dra. j. confi-

a ¶5. meth. cap. 8. & 13.

b ¶Galen. 7. de comp. med. secũdum loc. cap. 2. ubi ad sang. expuit. Aet. li. 10. cap. 9. & libr. 9. cap. 34. Paul. li. 7. ca. 12. de past. Auic. li. 5. tra. 8. summa 1. ubi de Trochiscis de semin. b Nicol. Alex. descr. 207. 315 316.

c ¶5. meth. ca. 13. in fine.

d ¶7. de comp. med. secundum loc. ubi de usu medicamẽti Diacodionis secundum propriam opin.

e ¶Aet. libr. 14. cap. 25.

f ¶Lib. 7. ubi de pastillis.

g ¶Aet libr. 8. cap. 62.

j.confidenter cum aqua hyppuris aut symphyti.Diuersis etiam aliis præsidiis recentiores vtuntur, inter quæ rhabarbarum celebratur, variis modis præparatum, veluti Recip.Reubarbari electi, erytrodani, mumiæ an.drag.j.terræ sigillatæ dra.s.fiat puluis subtilissimus, de quo datur vulneratis quotidie summo mane, cum decocto radicis ponticæ, aut maioris consolidæ drag.j.si autem oportuerit exterius lotiones in vulnere iniicere, hęc præstantissima iudicatur.Recip.radicum tormentillæ, symphyti, Cariophyllatæ, Centaureæ maioris, rosarum an.m.s.myrtillorum, foliorum oliuæ an.drag.ij.myrrhæ, aloes, sarcocollæ an.drag.j.aquæ hordeaceæ quantum sufficit pro decocto, & Recip.prædicti decocti lib.j.syrupi myrtini, rosati de rosis siccis an.vnc.j.mellis rosati vnc.ij.misce, & semel tepidum cum iniectorio imponatur, ac sæpe inuerso ęgro educatur. denuo iniiciatur, ac pariter euacuetur, sed ex ipso aliquid intus relinquatur, & vulnus claudatur linamento imbuto aliquo medicamento abstergente, & filo sic deligato, ne introcedat. desuper uerò petia satis lata medicamēto barbaro cooperta, aut argideo, aut de gummi ellami, aut palmulato, aut nostro sancto incomparabili applicetur. Hic curationis modus seruetur, donec a prauis symptomatibus tuti euaserimus, ac viscera cicatricem contraxerint, & thorax penitus fuerit mundificatum. Hic [a] vbi sanus fuerit, neq; celeriter ad ventum currat, neque equum, aut currum conscendat, atque etiam vociferationes, iracundiam, coitum, ac victus prauum regimen fugiat, periculum enim est ex praua diæta ne reuertatur morbus: abstineat [b] similiter per annum ab ebrietate, & ne nimium impleatur, neque manibus laboriose laboret. hic [c] enim morbus, qui curatione multa eget, difficilis admodum est, & si quis curatus ac sanus factus, se ipsum non custodierit, plerunque illi reuersus morbus, causa fit interitus: porrò [d] si occurrerit vt pulmonum aliqua pennula è vulnere exierit, & ab extrinseco aere alterationem acquisierit, illico pars male affecta leui sectione tollatur, statimq; quod de secto remanserit, bis, terq; ignito cauterio aduratur, ac quamprimum intromittatur; quippe Celsus dicebat [e] in visceribus nihil mouendum est, nisi aut si quid ex iocinore, aut liene, aut pulmone duntaxat extremo pendeat, præcidatur, seruari enim non potest. ait ipse, cui pulmo medius percussus est. De iocinore dicebat Galenus, [f] nō solum profundum vulnus in eius fibris factum, sed etiam fibram abscissam. aiunt, fuisse sanatam, & verum dicere videntur Rolādus Parmensis, [g] ac Theodoricus, qui [h] affirmat, Vgonem Bononię Pulmonis fibram vulneratam sanitati restituisse, postquam exierit, & eam resecasset. Hoc etiam fecisse confitetur egregius nostræ ætatis, ac huius inclitæ ciuitatis Venetiarum Chirurgus Franciscus Strata de Burano, Aloysium de Burano eius Socerum. nec mirum est. nam præclari medici antiqui, [i] dum affecta membra, quæ mortis magnum afferunt periculum, enumerassent, nullum quidem verbum de Pulmone fecerunt; asseruerunt tamen, quòd si Pulmo medius fuerit sectus, aut vulnus amplum, aut inflammatione affectum, qui sic afflicti sunt, de necessitate moriuntur. Decet igitur ex leui vulnere Pulmonis, cum prȩsertim rationalis adhibita fuerit curatio, salutem interdum promittere. verùm [k] cum intime fuerit vulneratus, maximam sanguinis copiam effundit, & inde vulnus letale iudicatur: dictum est [l] enim post sanguinis sputum, puris sputum, post puris sputum, phthisis: veruntamen quia multi sine vlla spe ab his & similibus vulneribus superstites permansere, igitur & qui Pulmonis vulnere cruciantur, a curatione desistuendi non sunt. nam interdum magni Dei auxilio, sanitati restituuntur.

a ¶Hipp.lib.de inter.aff.

b ¶Hipp. lib.2. de morbis.

c ¶Hipp.de suppuratis.

d ¶Galen.5. de loc.aff.cap.2.

e ¶Libr.5. cap. quomodo uulnus ligare conueniat.

f ¶6.Aph.com. 18.

g ¶Libr.3. suæ pract.cap.25.

h ¶Lib.2. c.17.

i ¶Hipp. lib.1. de morbis & 6. Aph.Gal.18.6. Apho. com.18. Auic.4.4. tra.1. cap. 2. Auer. 7. coll.cap.32.

K ¶Hipp.lib.de Coac.pno.Cels. lib.5. ca.de uul. insanab.

l ¶7.Apho.15. 16.

DE

DE TRACHEAE INCISAE CVRA. Cap. V.

QVIA Trachea, siue aspera arteria pars [a] est ipsorum Pulmonum ad respirationem, & inspirationem necessaria, iccirco de sectionibus huic parti occurrentibus hic sermo sit. vulnera huiuscemodi periculo non vacant, & quia diu quieta permanere non possunt, curatu difficillima sunt, & si inflammatione molestantur, patiens nec commode deglutire nec opportune respirare potest, ob id sępe suffocatur: Tunica eius interior acutissimi sensus est, & eius substantia, dura, ac chartilaginea existit. Earum curationis modus sic fit, vniuersalibus indicationibus, vt de sectis pulmonibus dictum est, pręmissis, infirmo iubendum est, ut vitam silentio agat, nec tussiát, nec moueatur, diuq; eum in hac quiete conseruari oportet, supinum tamē reclinatum, sed quę eius capiti subiiciuntur sublimius sint instrata: Medicus [b] omnibus modis operam det, vt quàm citissime vulnus ad cicatricem perueniat, foris loco affecto agglutinantia medicamenta imponēdo, arteriacas Gręci vocāt, quale est illud celebre barbarum, aut illud ex salicibus, siue loliis appellatum, vel ex altero ei simili: vulnerato cubanti supino, aut reclinato, humidum aliquod ex his medicamentis idoneum, quę ad huiusmodi vulnera faciunt, exhibeto, iubendo id in ore aliquantulum conseruare, paulatimq; permittere, vt in asperam arteriam defluat. nonnunquam etiam [c] illud sub lingua conseruare, quod hypoglotti gręcè vocatur, vt paulatim liquefactum in tracheam ipsam delabatur, ac sensim, & sensim distillet dum detinetur in faucibus: cauendo ne largius influat, vtpote quòd tussim excitabit. nam quoad humor vndiq; iuxta tunicas arterię, ceu iuxta murum aqua descendit, tussim vtique non ciet, si quidem per mediam spiritus viam incidit, tussim statim excitabit. Talia igitur tenuia esse debent, qualia sunt rhodomel, ac lac nuper mulctum, siue aliquod magistrale decoctum in aqua chalibeata, nempe equiseti cōsolidę maioris vel centaurii, aut centinodii, vel morsus gallinę. in quod colliquatur, aut diadragantum, aut diasymphyton, aut diacodion, aut quid simile ex iam dictis, aut si opus fuerit tenuiori ac liquidiori pręsidio, Eclegma aliquod, idest lambitiuum sub hac forma pręparare oportet, radicum consolidę maioris, sub prunis coctarum vnc. iij. pulueris tragaganti, gummi arabici an. drag. ij. boliarmeni orientalis drag. j. specierum dragagāti frigidi drag. j. s. syrupi rosati de rosis siccis, mirthini an. quantum sat est, misce. & decoquantur ad consumptionem tertię partis. deinde colentur. & ex hoc lambitiuo crebro abluat ęger sibi fauces. siquidem ex his quę bibuntur, aut in ore detinentur semper aliquid in asperam arteriam labitur. porrò si sectio ampla fuerit, sutura angusta & profunda vniatur, & ut partes coeant unà conseruentur, adhibito barbaro simplicioris temperaturæ. verū, si opus fuerit, pręparentur medicamēto ex terebinthina clara, aqua consolidę lota, uitello oui, mastice, thuris cortice, & croco: & optimo pure iam confecto, vulneri imposito sarcotico puluere, idest carnem productiuo, vulnus carne repleatur. & [d] sciendum quòd inter ea, quę interius assumuntur, maiori centaureo, & terrę sigillatę inest curatio magna: ultimò cerato diachalciteos, aut miniato ad sigillationem perducatur. Si autem tota trachea secta fuerit, cum sit membrum ad hominis uitam ualde commodum, unde spiritus aereus ad pulmones, & cor deducitur, ex quo uitales refocillētur, aut difficulter, aut tarde, aut ut plurimum nunquam ad sanitatem peruenire potest, sed qui sic affecti sunt moriuntur. præsertim ubi circa fauces uenæ, uel arterię magnę pręcisę fuerint.

a ¶Aristo. 3. de part. anim. ca. 3. Galen. 7. de usu par. in fine.

b ¶Gal. 4. meth. cap. 7. Aet. li. 8. capit. 64. Auic. 10 3. tr. 5. cap. 6.

c ¶Galen 7. de comp. med secū dum loc. circa prine.

d ¶Hipp. lib. de inter. aff. Auic. 4. 4 cap. 7.

DE MERI SECTO, ET EIVS curatione. Cap. VII.

VLNERATVR interdum Meri [a] siue Esophagus, aut gula, & est passio letalis, eoque magis si aut transuersale, aut alicuius magnitudinis fuerit uulnus, tum quòd cibus ac potus per eum transit, qui sanè agglutinationem prohibet, tum quòd eiusmodi uulnera tantùm contactu medicamentorum in transitu fruuntur, sicut & quæ in ore, & in uentriculi orificio consistunt: iccirco iubent Medici [b] ut medicamentum nec semel, nec totum simul assumatur, sed paulatim, & assiduè, quando ex transitu, ac contactu uulneribus, quæ in meri sunt, utilitas accedit, non ex continendo, & diutius adhærendo, sicut iis, quæ in uentriculo sunt: hac igitur de causa, quia gula transitus quidam comestorum, bibitorumq; est, remediorum, qualitate eget, quæ adhærere, & undiq; quasi cõcrescere ac agglutinari possint, non autẽ quæ elui ac defluere sint prompta: at circa partes eius concrescunt quæ crassa sunt, agglutinantur quæ lenta existunt. Quare ut patiens supinus iaceat, & quàm diutissimè medicamentum in ore teneat, ac lacertos, qui illic sunt, omnes relaxet, remittatq; summè cõuenit; influit enim paulatim de medicamento aliquid in ipsa gula, & residet. Veruntamen si per initia sanguinem sistere opus fuerit, trochisci de spodio, aut de sigillo Dianæ aqua portulacæ, aut cẽtinodiæ attenuati interius paulatim exhibeantur, & si non adfuerint, aqua chalybeata, aut decocto radicis consolidæ, aut equiseti cum diadraganto rubeo vtendum est: si verò abstersione aliqua opus fuerit, hydromeliten, aut zulapium rosatum, aut vinum de granatis, aut de cydoniis, aut lac acetosum butyro extracto administrabimus. aut paretur decoctum tale, Recip. hordei mundi m. ij. passularum, iuiubarum, glicirrhizæ an. drag. vj. centaureæ minoris, equiseti an. drag. iij. bulliant omnia in aqua calibeata, & uino, donec consumpta fuerit tertia pars. & adde syrupi rosati drag. iij. mellis rosati vnc. ij. iterum parũ bulliant, & coletur. & scias, ait Auicenna, quòd si sordes tota non mundificatur, non succedit iuuamentum alterius curæ, neque administrationis consolidatiuorum, ac si, vis tota curæ, in optima mũdificatione cõsistat, quod munus, ait Galenus, mel non coctũ prẹter cẹtera præstat, & quia raro, trachea arteria, aut æsophagus, vulneratur, quin prius vulnus collũ offendat, vbi lacerti quãplurimi notabiles, interni & externi situãtur, ac nerui multi a sexto pari orti, & arteriæ magnæ, carotides & soporariæ dictæ, in quibus magna pars vitæ cõsistere videtur, hac ratione sedes hæc facillime inflammatione vexatur. siquidem laxa ac mollis est, & fluxiones recipit. ob id exterius ea auxilia adhibeãtur, quæ repellant & corroborarẽt, prout splenia sunt, vino nigro austero & rosaceo, aut mirthino oleo imbuta & madefacta, saltim vsque ad quartam, aut septimam diem, aut quousque ab inflammatione tuti fuerimus. Cũ verò in partibus meri, aut oris stomachi medicamenta carnem facientia administrare voluerimus, tunc in eis glutinantia imponemus, sicut gummi, dragagantũ, & mastix. extra verò eadem adhibebimus medicamenta, quæ tracheæ dissectæ opitulantur, quorum omnium virtutes, Deum testamur, in medicamento nostro sancto reperiri, præsertim dum vulnus angustum fuerit. aut Recip. terebinthinæ clarẹ. aqua ardenti, aut consolidæ lotæ vnc. iij. pulueris subtilissimi, mirrhæ, thuris, aloes, boli armeni. an. drag. s. misce & fiat vnguentum. aut Recip. thuris optimi, myrrhæ, mali terræ, galbani an. drag. iij. chalcitidis, aluminis rotundi, spumæ argenti an. drag. ij. resinæ terebinthinæ drag. x. olei myrtini vnc. j. ceræ q. s. & fiat vnguentum secundum artem: si enim in his turundæ, siue lychinia non imponuntur, sanatio magis tuta, aut saltem breuior fuerit, quæ summopere quærenda est, & ab omnibus probatur. igitur multi emplastro tantum barbaro minori, aut palmulato, vti ausi sunt exterius.

a ¶Galen. 5. de not. loc. aff. cap. 4. in fine. Auic. 13. 3. tr. 4. ca. 13.

b ¶Gal. 4. metho. cap. 7. & 6. metho. cap. 4. Auic. 13. 3. tr. 1. cap. 14.

DE SPINAE VVLNERATAE curatione. Cap. VIII.

VM a nucha, aut ſpina, ſiue ſpinalis medulla ſecta fuerit, vulnus his ſimile eſt, quæ cerebro occurrunt: nec ſeruari poſſunt, niſi raro, quibus cerebrum, aut ſpinæ medulla percuſſa eſt, aut ſaltim vox perit, quibus ea ſpinę pars, quę in ceruice eſt, fuerit affecta. ipſa verò ex tranſuerſo inciſa, ſi tota fuerit diſſecta, omnes quæ ſub ipſa ſunt corporis partes, ſenſu motuq; priuari neceſſe eſt, vtpote ſuſcipiente ſpina a cerebro vim tum ſentiendi, tum etiam mouendi pro arbitrio: & tandem ſic affecti moriuntur. puncta uero, aut perforata interdum ſanari poteſt: nonnunquam etiam relaxantur partes lateris vulnerati. mederi tamen debemus, cum ſic afficitur, prima die uitello oui admixto thure, mumia, & maſtice, vt ſanguis quieſcat, & dolor ſedetur: tenuiſsime patiens nutriatur, & corpus nullo modo agitetur: altera die ſanguis, ſi decet, à communi vena mittatur. Aluus fluida ſit, & omnia vſque ad inflammationis, aut conuulſionis ſecuritatem, vt de cerebro læſo dictum eſt, canonice regantur. Si autem ſpina fuerit vulnerata, abluatur terebinthina aqua betonicæ, aut uino albo, & addatur recentis oui luteum ſpermate emundatũ, parum thuris minutiſsime puluerizati, & croci, & vu'nus tali regatur medicamento vſque ad diem quartam; partes uerò circumiacentes, & emunctoria omnia ac tota ſpina ſæpe roſaceo, maſticino, ac camomellino oleo, addita axungia inungantur; & cum quarta pertranſierit dies, nec ſeua apparuerint accidentia, prædicto medicamento addatur aliquid rhodomellis, aut ſyrupi roſati, myrrhæ & aloes, & quàm leuiſsime adhibeatur ſic, quòd nullo modo dolorẽ, aut moleſtiam inferat. qui, ſi ſupernatus fuerit, remittatur oleo de terebinthina, aut de uitellis ouorum, & Hypericonis pauco, &, ſi res poſtulat, vtimini polenta Hippocratis, ex farina hordei, & oleo roſato, aut maſticino. vel fiat Emplaſtrum, & Recip. florum camomillæ, ſertulæ campanæ, roſarum, ſtichados, betonicæ an. m. s. farinæ hordei, ſeminum lini, lentium an. vnc. j. fiat puluis ſubtiliſsimus, olei roſati, maſticini an. unc. ij. c roci ſcrup. s. rob quantum ſufficit, & ſecundum artem fiat emplaſtrum ſub bona forma. Sedato dolore, vulnus medicamẽto aureo, aut baſilicone minori, ad ſanitatem perducatur; ſigilletur poſtmodum cerato de betonica, aut palmulato. ſcire tamen oportet, quòd modernorum opinio eſt, vt regio ſpinę ſupra duodecimum ſpondile uulnerata, eandem requirat curationem, quæ cerebro uulnerato competere uidetur. quæ uerò infra eam ſituantur, ſimilem expoſcunt, quæ neruis ſauciatis adminiculo ſunt. etenim ſublimior cerebro multum aſsimilari uidetur. ſiquidem mollis & alba eſt à qua nerui multi ſenſibus deſtinati originem ducunt. Inferior uerò neruoſa & dura exiſtit, & multam neruorum mouentium propaginem producit.

a ¶Hipp. libr. 2. prædict. & li. de Coac. prænot Celſ. li. 5. cap. de uul. mor. Gal. 12 de uſu part.

DE NVCHA SECTA, AVT PERFORATA, & ſanandi ratione. Cap. IX.

I NVCHA ſecta, aut perforata fuerit, ea in uniuerſum ſeruanda ſunt, quę paulò ante de ſpina lęſa diximus. ſingulatim poſtea ſuppreſſo ſanguine, Recip. terebinthinę clarę, aut eius loco olei de terebinthina unc. ij. olei roſati omphacini unc. j. aquę ardentis unc. s. miſce, & guttatim in uulnus tepidum imponatur, deſuper uerò petia lata, ſiue linteolum ita amplum, ut uulnus non ſolùm, ſed uulneri proximas partes in trium digitorum latitudine contegat, cum unguẽ

to diaphinicone aut de betonica applicetur. Si uerò uulneris dispositio sarcoticis & cephalicis eguerit medicinis, ea quidem secundum indigentiam administrãda sunt. Aliqui calcem aqua dulci sępè elotam hisce uulneribus applicare ausi sunt, quod fortasse in morbis extremis, ac omni spe destitutis felici successu eueni re posset.

ADDITIO.

a ¶Lib. 1. prædict.

b ¶3. de loc. aff. cap. 10.

MEDVLLA spinæ, ait Hippocrates [a] si aliquo modo malè affecta fuerit, homo sæpe cruribus impotens fit, vt neque, si tangatur, percipiat, & uentre, & uesica, vt circa prima tempora neque stercus, neque urinam egerat: cum autem uetustior factus fuerit morbus, & stercus, & urinam prodit: moritur autem postea non multo interposito tempore: præterea, ait Galenus, [b] vbi per transuersas spinæ incisiones ad medium vsque secundum longitudinem secaretur, non omnes suppositas corporis partes, sed eas duntaxat, quæ e regione sectionis erant, resolui, dexteras quidem dextera spinæ parte dissecta, sinistras uerò vbi reliqua pars esset incisa: ubi uerò media eius processus pars, fuerit affecta, non omnes inferiores partes resoluuntur, sed uel sinistra duntaxat, vel dextera: si uerò ex toto dissecta fuerit spina, aut moritur æger, aut omnes inferiores partes resoluuntur.

DE SEXTA INDICATIONE,

Quæ modum corrigendi accidentia manifestat.

Cap. X.

ARIA sunt ea symptomata, quæ thoraci post accepta uulnera euenire solent, quibus secundum temporis institutum subuenire oportet: quare hanc sextam indicationem, quæ est accidentium correctio seu profligatio, assequimur remedia cuique propria, prout res desiderat admouendo. Porrò hæc fieri solent vel ratione sedis affectæ, vel uulneris magnitudine, uel patientis inobedientia, & prauo uictus regimine, siue medici imperitia. Sunt hæc denique, copiosa sanguinis emanatio, vulneris angustia, sputum sanguinolentum, conglobatus in pectore sanguis, tussis assidua, destillatio, dolor crudelis, loci manifesta inflammatio, & vulneris ostracosa dispositio. Et sciendum [a] quod ille cui occurrit uulnus in uentre suo, & accidit ei nausea, aut singultus, aut uentris solutio, aut aliqua conuulsionis species, moritur. Et [b] quia nihil adeo omnem manuum operationem in corpore hominis turbare solet, sicut sanguinis fluxus, ideo de hoc symptomate tanquam de eo, quod inducias non admittit, nonnulla in primis dicere aggrediamur.

a ¶Auic. 4. 4. tr.

b ¶Cels. libr. 5. cap. de flu. sang. Gal. 7. de aggr. anat.

DE COPIOSO SANGVINIS fluxu. Cap. XI.

OPIOSVM sanguinis profluuium contingit aut a uena secta, aut ab arteria diuisa, aut ab utroque uase simul uulnerato, nonnunquam verò ex pluribus, aut maioribus, aut minoribus. sanguinis eruptio etiam interdum accidit ex eo uulnere, quod cum amissione substantiæ fit; sæpe etiam ex eo, in quo nihil substantię deperditum est, sed solum in eis angustum quoddam uulnus occurrit. adhuc vnusquisque fluxus aut a causa interna, quam Græci proigumenam,

aut

aut ab externa, quam procatarcticam vocant prouenire solet; si ab extrinseca, aut apparens est, & vnà cum vulnere residet vt sagitta, telum, globulus, aut quid simile, vnde maior profluuii abundantia sequi solet; aut non apparens vt uulnus, contusio, erosio, sphacelum, & huiusmodi. Hæ quidem sanguinis fluentis causæ, ac præcipuæ differentiæ sunt, à quibus curandi indicationes sumi debent: porrò [a] de interna, siue antecedenti veluti ruptura illa, quam Græci anastomosin uocat, cùm scilicet uasa imbecilla sint, aut sanguis impetu quodam ruerit, vel aliqua acri qualitate præditus sit, aut illa, quæ ab eisdem diapedesis dicitur, cum sanguis sudoris uice transcolatur, tunica uenæ rarefacta, aut sanguine attenuato, aut gracilibus uasis adapertis. hic nihil sumus dicturi, cum alibi copiose omnia conscripserimus, sed de exteriori, quæ necessariò in his affectibus occurrit, sermocinari instituimus. Exit interdum sanguis multus a spatiis intercostalibus, in quibus singulatim disseminata est uena, & arteria, interdumve talis ad cauitatem descẽdit, & sæuorũ causa est accidentium: multoties effluit a uenis internis magnis, & causam mortis producit. Supprimitur sanguinis fluxus obturato orificio, à quo emanat, quod fit euulsa primò si qua ibi causa coniuncta aderit, quam Græci synecticam vocant. secundò si vasis orificium adeò vnitur, vt inde diduci nequeat: porrò [b] scire licet, quòd si a vena defluxerit, interdum supprimitur, præsertim si ex magnis uenis non fluxerit; si uerò amplæ fuerint venæ, & maximum profluuium apparuerit, glutinari eas difficile quidem est. in arteria verò non solum difficile, sed etiam quod fieri omninò fortasse nõ possit a multis iudicatum est. nam arteria de illis est, quorum consolidatio non creditur; & si eius partes interdùm unitæ videntur, non ob id uerè coeunt, sed caro eam circundans & continens solidatur, unde sanguinis morrhosagia prohibetur. ex duplici tunica componitur arteria, quarum vna cartilaginis naturam quoquomodo sapit, ob id curationi rebellis redditur; in pueris tamen, mulieribus, ac tenuis corporis experimento, ac ratione comprobatum est, uulneratam arteriam consolidationem contraxisse, eius duritie, motu perpetuo, ac sanguinis spirituosi repletione non obstante; experimento, nam id euenisse in fronte, malleolo, brachii articulo, & summæ manus medio compertum habetur: ratione, siquidem arteriæ natura difficultatem quidem durioris naturę suæ congtutinandæ prorsus indicat, non tamen eiusmodi quæ euinci omninò nequeat, neque etiam ita sicca est duraque, vt os vel cartilago, immò longe his mollior, ac magis carnosa quo vtique minus de unienda eius sectione est desperandum, vbi tum ipsa sit parua, nec admodum lacerata, tum infirmi corpus natura molle & boni habitus. Dignoscitur arteria adaperta ex sanguinis fluentis colore, substantia, & modo fluendi. siquidem sanguis arterialis in colore, rubicundus, aut floridus, & clarus est, in substantia feruens, subtilis, rarus, & spumosus: in modo fluendi, quia cum saltu, impetu, & pulsu effluit, interdumve per circuitum, ac interpollate mouetur; qui verò à vena emanat, quietus, crassus, ac ingredinem declinans, & multus est. Omnis [c] sanguinis euacuatio præsertim arterialis verenda est, & magis si delirium, singultus, aut conuulsio aliqua subsequitur: vbi verò fluentis sanguinis effectrix causa desierit, primum sistere sanguinem expedit, postea laceratum vulnus secundum eius opportunitatem regere. Sistitur sanguis, ait Hippocrates, [d] animi deliquio, figura alterata, interceptione, linamentis intortis, oppositione, & deligationibus; quod etiam innuit Galenus [e] sub duplici modo, & primus localis dicitur, nempe obturato, scilicet quod perruptum erat, & clauso vulnere, aut eius labris, quę dissident, in idem adductis, præsertim opera, manu medici, vbi vulnus ad manum se exhibet, aut conuenienti deligatione, aut ijs remedijs, quæ refrigerant, & astringunt, aut osculo vulneris obturato & obstructo, sanguine ipso concreto, qui thrombos Græcè dicitur, aut iis quę foris illi imponuntur: veluti carnosæ partes circa vulnus ortæ, aut in nonnullis ipsa cutis. uel his medicamentis, quæ comminiscimur, sicuti linamenta, aut medicamenta emplastica, quæ

a ¶ Gal.5.meth. cap.2.

b ¶Galen.5.meth.ca.7.Auic.4.4.tr.1. cap.1. & tr.2.cap.16.

c ¶Hipp.5.Apho.3.& 4.

d ¶6.de morb. pop.sec.7. Gal. 5.meth.cap.5.

e ¶5.meth.c.3.

ex lenta,craſſaque ſubſtantia conſiſtunt,quare meatus obſtruunt , aut cruſtam faciunt,quam Gręci eſcharam dicunt,ſicuti ignis,aut ea medicamẽta, quibus ignea vis ineſt;porrò his præſidijs ac ingenijs uti ſoliti ſumus in contuſis ac laceratis uenis,aut arteriis,pręſertim carne attrita,ac diuiſa exiſtente : ſecundus modus diuerſiuus vocitatur,& hic duplex eſt. nam auertunt nonnulla , & ad contrarium trahunt,citra ullam extra corpus euacuationem,vt ſunt cucurbitulę ſiccę,aut cum flãma admotæ,frictiones & ligaturæ,primum in propinquioribus partibus factę, deinde in remotioribus,balnea denique, & oppoſitus vulneratę ſedis ſitus . Auertunt quippe alia cum manifeſta euacuatione,atque ad alia membra conuertunt, tum ad proxima deriuando,tum ad contraria reuellendo,vt venę inciſę, quę profluuij è directo reſpondent , ac ipſis partibus ſanguinem fundentibus coniunctæ ſunt:cucurbitulę pariter ſcarificatæ,ſcarificationes interdum leues , interdum profundæ;uomitus etiam , ac alui copioſum profluuium : deriuatio [a] ad latus , & ad proxima loca fit , reuulſio ad contraria & remotiora , illam parocheteuſin, hanc antiſpaſin Græci uocant:iccirco non eſt inconueniens interdum pectore uulnerato ſaphenam aperire , tenuiſſimo uictus regimine uti , & ſemper ſilere.nam [b] thoracis diſrupta vaſa,a quibus ſanguis expuitur,magna ex parte glutinantur: cohibetur [c] verò extrinſeca effuſio ſola oui parte candida contuſa applicata, aut addito aloe,maſtice,boloarmeno,farina volatili , ac leporum pilis minutiſſimè inciſis,aut fiat puluis ex minuto thurę,aloe,gipſo,& colcothar,additis leporinis pilis quàm molliſſimis cum oui albumine contuſo vſque ad mellis conſiſtentiam . Si uerò [d] interius ex thorace manauerit, patienti exhibeatur lapidis hęmatitis ſcrup.j.cum ſucco portulacę, aut [e] de ſemine hyoſcyami albi ad pondus granorum duorum hordei cum aqua mellis,aut [f] fiant trochiſci ex acacia , roſis ſiccis,balauſtiis,gummi,tragacantha cum aqua pluuiali.aut Recip. radicum conſolidæ unc.vj.balauſtiorum drag.ij.aquę ſextarium vnum,coquito ad tertias, expreſſoque ſucco adiicito amili drag.j.gummi ſplendidi drag.ij. datoque potui cum aqua plantaginis,aut portulacæ ad pondus duarum dragmarum:laudantur trochiſci de Karabe , de terra ſigillata, & diadragantum cum bolo armeno . Probatur ſummopere portulaca , centinodia, & ſuper omnia ſaccharum roſatum antiquũ: foris autem pectori irrigatio adhibenda eſt,ex uino nigro aſtringente,aut ex oleo roſato,& myrtino,addito bolo armeno.de ligatura,digiti admotione,ſutura,uenæ pręciſione,de laqueatione & uſtione,ſi in profundo deliteſcunt venę , nihil dicere expedit,ſed ea tantum ſufficiunt,quę ore ſumuntur: exterius uerò , quę loco affecto applicantur .

a ¶Ga.5.meth. cap.3.

b ¶Galen. 4. de loc.aff.ca.6. Auic.10.3. tra. 3. cap.4.

c ¶Gale.5.metho.cap. 4 & li. de ſang.miſſ.

d ¶Aet.lib. 8.c. 63.Paul. libr.3. cap.31

e ¶Auicen. 4.4. cap.7.

f ¶Galen 7. de comp. med. ſecundum loc.

DE VVLNERIS ANGVSTIA, Cap. XII.

SAepe accidit, ut uulnus anguſtum fiat , aut quia telum lædens acutum & ſubtile fuerit , aut quia coſta aliqua depreſſa aut fracta reperitur , vel muſculi intercoſtales , aut panniculus ille , qui pectus interius circumſcribit pleura vocatus intumuerit , aut vulnus obliquè inceſſerit , aut caro aliqua ſupernata fuerit , ſpecillum , aut cerea candelula , aut penicillum , ſiue aliud inſtrumentum in vulnus ingredi nequit , igitur vt extra uenas exiſtens ſanguis,aut materia alia diuerſa in pectoris clibano coaceruata commode extrahi,& medicamenta inijci poſſint, anguſtum vulneris orificium aut incidente ferro frigido,vel ignito,ſi decet,aut turundis , ſiue penicillis , ſi expedit, aut corroſiuis medicinis,ſi conuenit,ampliare neceſſe eſt, atque magis ſi alicuius viſceris pars aliqua exierit,nec in propriam ſedem remitti poſſit,& ſæua ſuperuenerint accidentia. Porrò accommodatum inſtrumentũ ad has ſectiones illud eſt,

quod Græci ſyringothomũ, Arabes embula, & Latini manubriolum vocant, idq́; pariter quia curuum eſt, ac lunæ effigiem imitatur, ſcolopomacherion Greci, gamedin Arabes, & ſpatumen curuum Latini dicũt, quorum effigies capite ſeptimo libri primi delineatas uidiſtis. ſitque nobis memoriæ dum hiſce inſtrumentis ſecare voluerimus, ne alicui nobilium uiſcerum nocumenta præſtemus. ob id in corũ cuſpide acuta, ceræ albæ parum applicemus. Turundæ fiunt ex marina ſpongia filo circumuoluta, & adeo ſtricta, vt in turundæ formam fuerit redacta. aut ex radice gentianæ, aut ariſtolochiæ longæ, aut ex medulla ſurgi compreſſa, aut alterius rei, quæ recepta humiditate tumeat, & vulnus latius reddat. Hæ ſucceſsiuè grandiores fieri poſſunt, ſed prius cerea candelula imponatur, & iter præparetur, & per diẽ intus ſeruetur, inde turundæ immittantur. Si uerò coſta aliqua aut fracta, aut depreſſa fuerit, omni ingenio ſtudẽdum eſt, ut eleuetur, aut ita ſituetur, vt callus gigni poſſit. Si autem caro aliqua aut lacerata, aut ſuperaddita penetrationi obſtiterit, aliquo medicamento epirotico, ſiue corrodente, quale eſt alumẽ liquidum, aut æris ſquamma præparata, tollatur. At ſi patientis timiditas, aut vehemẽs dolor, aut ſedis affectę natura has non admiſerit operationes, tunc lichinia ſiue turundę imponantur cum roſaceo & oui luteo, donec uulnus ad conuenientem dilatationem deuenerit.

DE SANGVINE CONGLObato. Cap. XIII.

SI ſanguis in caua pectoris parte conglobatus fuerit ita, quòd nullo modo inde euelli poſſit, & tuſſis appareat, laterum grauitas, febris, ac ſpirandi difficultas, dãda eſt patienti, auctore Galeno, poſca, aut oxymellites cũ decocto hyſſopi, nec obſtat bis, terve mane, ac ueſperi hanc potionẽ iterare. aut Recip. ex Guidone & Almerico radicum caudæ equinæ vnc. j. oſmundi, ſpecies filicis eſt, drag. iij. draguntij drag. j. coquantur cum vino & melle, & coletur, & da huius decocti, ueſperi, patienti cyathum vnum tepidum. fortaſsis enim copioſe ſudabit: ea medicamenta conuenire dictum eſt a medicis, quæ incidunt, & attenuant, & ſudorem, aut lotium cient. Exhibent igitur nonnulli [a] coaguli leporis per ſe ſcrup. j. aut drag. s. cum aqua hyſſopi, aut aceto & melle: probant etiam interdum drag. j. Theriacæ antiquæ cum aqua ſcabioſæ. Noſtræ ætatis Medici laudant rhabarbarum, aut rha ponticum, veluti Recip. reubarbari electi drag. s. erytrodani, mumiæ an. ſcrup. j. terræ ſigillatæ ſcrup. s. aquæ ſcabioſæ vnc. ij. miſce, & fiat potio, quæ ſummo mane accipiatur: exterius uerò hordeacea aqua cum oxymellite per ſyringam iniiciatur, aut aliquod decoctum, quod magis incidat, veluti hoc. Recip. radicum tormentillæ, Caryophyllatæ, conſolidæ maioris an. m. s. hordei cum corticibus p. s. bulliant in aqua ſcabioſæ, & coletur, & adde oxymellis ſimplicis vn. ij. ſyrupi roſati s. vn. j. & utere ſæpe cũ iniectorio iniiciendo, ac ultimò aliquid intus relinquendo, & uulnus claudendo, donec decoctum ab omni immunditie denudatum exierit, & quòd pectus a ſuperfluitatibus exinanitũ fuerit, certus eris.

a ¶Aet. lib. 8. ca. 62. Paul. lib. 3. cap. 45.

DE SPVTO SANGVINEO, Cap. XIIII.

SEQVITVR interdum quòd uenulæ, quę in profundo pectoris locantur, uulnerentur, nec perfectè cõſolidẽtur, quare paulatim, ſed perpetuò ſanguinem fundunt, qui poſtea per ſputum tuſsiẽdo expurgatur, & hinc eſt, quòd

a ¶Galen. 7. de comp. med secũ dum loc. 4. de not. loc. aff. cap. 6. 5. meth. cap. 3. Aet. lib. 8. ca. 59. 62. Paul. lib. 3. c. 31. Auicẽ. 10. 3. tra. 3. cap. 4.

b ¶Diosc. lib. 2. cap. 138. Gale. 6. de simp. med. c. de Andrachne.

c ¶Galen. 7. de comp. med. secũ dum loc.

quòd sputũ sanguinolẽtum apparet. Tollitur [a] hoc symptoma medicinis stipticis & astringentibus, quæ ob id pectori noxã nõ inferant, quale est diadragantũ rubeum, trochisci de terra sigillata, aut de Karabe, aut de spodio ad pondus drag. j. cum aqua plantaginis, aut portulacæ. aut Recip. thuris, sanguinis draconis an. drag. iij. terræ sigillatæ, raued seni an. drag. ij. Karabe, balaustiorum an. dra. j. opij, drag. s. fiant pastilli cum succo ozymi maioris, aut portulacæ, & quotidiè unus cũ uino nigro austero sumatur, aut cum decocto malorum, uel baccarum myrti, aut alterius eiusdem astringentis, quod [b] mirabiliter etiam facit portulaca comesa, & succus eius bibitus efficacior existit. Si uerò hęc non prosunt, ad athanasiam Nicolai, aut ad philonium persicum Mesues deuenire oportet; recens etiam theriaca prodesse solet: mittatur sanguis non multus simul, sed per interualla, ex iecoraria uena modo dextri, modo sinistri cubiti: diuersiones a longinquioribus fiãt, ac adiutoriorum, & coxarum partes sublimiores laqueantur: thorax aceto rosato, aqua portulacæ, & oui albumine epithymetur, aut oleo myrtino, rosaceo crudo, & nenupharino inũgatur: patiens supinus iaceat, sileat, & omnino quiescat: uictus tenuis sit: auena, aut hordeum cum succo amygdalarum sit eius cibus, superposito puluere aliquo astringente, nempe nucleorum mali punici acidi, vel rhoi, vel fructuum myrti, qui præ aliis summopere laudatur, aut coriãdrorum, & masticis: fugienda tamen sunt quæ ingrata sunt gustui, ne tussim, aut uomitum irritent, uerũ, si aliqua adfuerit indigẽtia. nã ut dictum est, [c] primũ periculum in sanguinis sputo est, ne ultra modum eius fiat euacuatio. magna enim pulmonum ac pectoris uasa existunt, ac arteriarum speciem habentia: pedes ac extrema animalium in chalybeata aqua decocta concedantur, in eaque & ptisana, & pultes ex amyli farina, aut hordeacea parentur. pariter & condrum, siue oriza, & cucurbita exhiberi potest. Potus esto aqua chalybeata, aut in qua aurum fuerit extinctũ, addito zulapio, aut saccharo rosato, aut syrupo myrtino, aut, urgente necessitate, uinum nigrũ & pauciferum concedatur, præsertim si sanguis ab aliqua thoracis uenula prodierit, qui & nigrior, & iam in cumulos coactus cum tussi & dolore, nec absque fœtido aliquo odore, educitur: si uerò clarus, spumosus, ac sine dolore tussiendo eijcitur, eius eductio a pulmone fit.

DE DESTILLATIONE SEV CAtarrhali defluxu, Cap. XV.

a ¶Galen. 7. de comp. med. secũ dum locos. Aet. lib. 8. c 60. Paul. lib. 3. cap. 31.

DESCENDIT interdum a capite ad pectus materia aliqua subtilis aut baurachina, quæ pulmonum uulneris sanationem impedire solet. nam destillatio, siue catarrhus, ut Gręci dicunt, tussim commouet, quæ uulnus dilaniat, somnum impedit, & digestionẽ corrumpit. ob id ut catarrhus sistatur, & ne amplius defluat, diligentem animaduersionem habere conuenit, eoque magis si aut suffocationem, aut uiscerum læsionem timuerimus. Rectè igitur firmabitur si prius & causa, & humoris natura cognita fuerit; sed quia in his ut plurimum fluxio calida existit, præmisso uictus regimine, quod tenue esse debet, ad quandam tenuitatem uergente, ac cephalica uena aperta, nisi acris admodum destillatio fuerit, adhibitisque clysteribus acribus, ac omnibus partibus corporis, capite tantum excepto, confrictis oleo ueteri, aut cicionio manibus inunctis, omnique industria retractis fluxionibus extremorum ligaturis, cucurbitulis, & caputpurgiis, ueluti est uiolarum, aut hordei aqua, quæ nares dilatet, & uiam liberam det, ut materia per has effluere posit, aut butyrum intra nares dato, cui octaua pars elacterij sit adiecta. postmodum destillationem sistere oportet his præcipuè, quæ retinent, & crassum

ſum faciunt,nec uulneri noxam ferãt,ſicuti eſt bolus armenus,ſpica,thus, maſtix, ſuccus glyzyrrhizæ,gummi , tragacantha,diapenidion,di adragãtum,& trochleę bechichæ in ore retentæ ; confert etiam ad hoc ſyrupus de glycyrrhiza , myrtinus,uiolaceus,& papauerinus: ultimo uerò huic diſpoſitioni ſuffragantur pilulæ de cynogloſſa uſque ad drag.j.s.quæ non frequenter,ſed rarò , exhiberi debent: ubi uerò copioſa ex capite in pulmones defluxio fuerit , præſtat medicamentum diacodion,quod ex melle conficitur. Si autem ex his deſtillatio non ſiſtatur,deraſis ſupra coronalem ſuturam capillis ſpargatur puluis et ſandaracha,Arabum maſtice,balauſtiis,et bolo armeno;et,ſi hæc non iuuãt, capiti emplaſtrum applicetur ex thapſia,aut ex fimo columbino ſyluestri , aut fiat cauterium ſupra ipſam commiſſuram coronalem.

DE TVSSI MOLESTA. Cap. XVI.

TVssis uehementiſsima effatio eſt , & motus , quo natura , cùm plurimo ſpiritu celerrimè foras erumpente,impetu ſuo excremẽta a pectore,& pulmonibus expellit: Tuſsis eſt motus pectoris,ſicut ſternutatio cerebri,ad profligãdum nociua:perficitur pectoris dilatatione,et conſtrictione , ac ſuorum uelaminũ motu,fitq́; aut propter materiam pulmonum propriam, aut ex deſtillatione,uel affinitate,& conſorrio alterius partis:quare cùm utroque modo potẽs cauſa ſit,uulneris pectoris ſanationes prohibendi,illi accuratisſimè incumbere licet: quocirca præmiſſo regimine in ſex rebus non naturalibus , ut de catarrho dictum eſt,inungatur pectus,ſi aliqua repletio adeſt,oleo uiolarum , amygdalarum dulcium,butyro recenti, pinguedine gallinæ , & mucillagine althęæ , aut uſitato unguento pectori conferente.Exhibeatur ſummo mane ſyrupus de glycyrrhiza, capillo Veneris,uiolaceus compoſitus,aut ſimilis:ſępe in ore ſaponeam teneat,diadragantum,diapenidion,aut loch de pino,aut de pulmone uulpis. Si autem humorum copia apparuerit,ea euacuanda eſt aut per internas , aut per externas regiones,ut ſupra explicauimus. ſed cùm ab aliqua frigida intemperie originẽ traxerit,regatur medicinis prædictis, quæ breuiori tẽpore quo poteſt dimittantur, & uulnus hoc interim opportunè,ut decet,regatur.

a ¶ Galen. 7.de comp.med.secũdum locos,& 2. de ſympt. cau. Aet.lib.8.ca.54. Paul. lib. 3. cap. 28.Auicẽ. 10.3. tra.3.cap.1.

DE DOLORE. Cap. XVII.

MOlestissimvm accidens triſtis ſenſus eſt,qui a Medicis dolor vocitatur.ſiquidem,cùm acutus eſt,inducias non expectat: proinde ſumma cura protinus adhibenda eſt,vt tale accidens demulceatur,aut in totum,ſi fieri poteſt,abſumatur,quod [a] opus tribus ingeniis celebrari ſolet, nempe medicinis anodynis , id eſt, dolores ſedantibus, & temperaturã inęqualem permutantibus, aut doloris cauſam diſcutientibus,ac diſsipantibus, aut membrum ſtu pidum , & ſine ſenſu reddentibus.Iccircò ſi cauſa nota fuerit veluti illa, quam iſti coniunctã vocant,tollatur tuto & ſine dolore;ſi autem occulta fuerit,pręmiſſa,vt decet,euacuatione,anodynis vti primò opus eſt,ſub forma inunctionis,aut fomenti , aut cataplaſmatis;Ergo hyeme,auctore Galeno,locum in orbẽ oleo nardino,aut mellino,aut camomillino madefacito,æſtate vero violaceo,aut roſaceo:fomenta fiũt adhibita lana oleo communi,aut camomillino calido infuſa,aut ſpongia in decocto acãthi,althææ,violarum,meliloti,& fœnugræci madefacta:porrò ex his, aut

a ¶ Galen. 2. de loc.aff. cap.1.2. de comp.med.ſecundum loc. Auic.4.1.cap. 30.

ſimilibus

similibus plantis pariter cataplasmata parantur, addito oleo masticino, rosaceo, sapa, farina hordeacea, semine lini, ouorum luteis, & croco. Narcotica verò, seu stuporẽ inducẽtia, nullo modo probantur: verũ, si aliqua de causa fuerint opportuna, non excedant oleum ex nimphea, aut de papauere, aut triturentur folia hyoscyami cum oleo violato, farina hordei & croco. Si autem dolor diu perseuerauerit, ad nouas corporis euacuationes redire expedit, sanguinem, si nihil obstat, mittendo, aut aluum ducendo aut agarico, aut reubarbaro. uulnus uerò secundum indigentiam regatur, & bis aut ter in die mederi oportet.

DE INFLAMMATIONE, Cap. XVIII.

IMENSIONES preternaturales in longo, lato, & profundo, quas Græci apostemata, Arabes dubelet, & aldubelati, & Latini tumores non naturales, aut abscessus, siue inflammationes appellant, cum thoracis uulneribus occurrunt, plerunque a materia calida producuntur, & maximum secum afferunt timorem, præsertim si ossa, vel nerui, vel venæ, vel arteriæ, vel lacertorum capita affliguntur, aut vbi parum sanguinis pro uulneris modo fluxerit, aut cum interna, ac primaria membra patiuntur. Ex his, quę exterius nascuntur, sensu uisus ac tactus dignoscuntur; si uerò intimè oriuntur, aliquibus propriis symptomatibus declarãtur. quippe dolores interni in principio debiles, deinde fortiores apparent, horripilationes, febres ardẽtes, uiscerum grauitas, pulsuum durities, difficultates anhelitus, inquietudo maxima, tussis sicca, & vt plurimum vulneratorum pernicies. Quoties ergo de aliqua inflammatione occulta dubitatur, statim sanguis e brachio mitti debet, vtique si corpus iuuenile & robustum, ac exercitatũ fuerit, multoque magis si ebrietas præcesserit; diæta instituatur tenuissima, diuersionũ omni genere vtendum, corpus cassia, aut manna, aut syrupo rosato solutiuo purgetur, ac tandem ea omnia, quæ in initio inflammationum sunt opportuna, obseruẽtur. Si autem inflammatio externas occupauerit partes, & causa humor biliosus fuerit, erysipelas, aut herpes procreabitur, & tunc pariter tenuissimo victu vtendum est, frigiditatem quandam præ se ferente: sanguinem ex talo, aut opposita parte mittere conuenit. Si autem corpus cacochymum fuerit, aut prauis scateat humoribus, medicamento colagogo, id est, bilem educente, euacuetur: rubor uerò ipse uiolaceo, aut nenupharino oleo, aut rosaceo vnguento sæpius inungatur. Porrò si phlegmon, id est sanguinea inflammatio, incæperit, mittatur sanguis, & fluxio tẽperatè inhibeatur rosaceo, myrtino, & masticino oleo, addita boli armeni portiuncula. Si ad statum deuenerit tumor, suppurationi præparetur, superposito emplastro macedonico, quod triapharmacum uocant, ex rodeolo, farina triticea, & decocto radicum althææ, & caricarum pinguium. Sanie concocta in loco opportuno fiat sectio, inde præparetur, postea noua carne repleatur, vltimò sigilletur, per uulnere non neglecto, sed diligenter curato.

DE DVRITIE LABRORVM VVLNERI. Cap. XIX.

VM diu permanserit vulnus, neque ad cicatricem deuenerit, eius labra duritiem quandam, obducunt, inde remanet affectus, quẽ Gręci coriadan, & Latini fistulam vocant. Sinus quidem est profundus, angustus, cuius labra rotunda, & dura fistulę arundineæ formã præ se ferũt: Indicia sũt labra decolorata, sanie penuria, nullus sensus, & durities manifesta: Quare tunc fistularũ more curari de-

ri debent, duritiem primò, aut callositatem remouendo, quę vlcus tale cacoethes id est difficilis curationis, reddunt, & est symptoma, sine quo non celebratur hoc opus, sumpta indicatione a calli natura, & quantitate, & nunquid in labris, an circa ea consistat, vnguentis, pulueribus, humidis liquoribus, interdum etiam scarificatione, & cauteriis. Verùm in hoc ęgri animus consulendus est. Sed a leuioribus initium capiendo, si durities mediocris fuerit, vnguenta, quę magis probantur, & vsui seruantur, sunt damascenum, apostolorum, ceraseos, & Isis, quę omnia cognata sunt; fortius verò in duriori est vnguentum ęgyptiacum, aut cauterij: pulueres parantur ex radice maioris centaurij, asfodelli, spondilij, nigri veratri, hydrargyro pręparato, quod præcipitatum uocant, ex calcanto usto, aut squamma ęris pręparata, & rebus similibus: trochisci etiam de minio, qui celebres admodum sunt, uel radices ipsæ, imponantur, quę mirifice operantur. Si hæc non iuuant, postquam partes circumiacentes propriis defensiuis fuerint munitę, alicuius cauterii potentialis portiunculam cum fermento misce, aut sublimati granum cum butyro, aut ungueuto cerussato compone, & fiat opus: ex liquidis liquoribus acida muria, aqua aluminis, aqua plātaginis cum pauco arsenico, aqua, quā aurum ab argento separatur, fortis nuncupata, addita aqua rosacea, aut uino maluatico: hęc administranda sunt prout calli consulit durities. Absumpto callo, patienti aliquod decoctum, aut pigmentum, ut in capite quarto descripsimus, exhibeatur, ut aduentitię humiditates, quę perpetuo ad sedem affectam defluunt, exiccentur, & partes internę rectificentur, & patiēs ad sanitatem perducatur, quod nobis multoties cū auxilio Dei omnipotentis, & Marię semper uirginis, cum honore, & patientis utilitate, bene successit.

ADDITIO.

Solent nonnunquam inter costas fistulę subterexire; quod ubi accidit, eo loco costa ab utraque parte decidenda, & eximenda est, ne quid intus corruptum relinquatur. Solent hę ubi costas pertransierint septum id, quod transuersum a superioribus uisceribus intestina discernit, uiolare, quod intelligi & ex loco, & ex magnitudine doloris potest, & quia interdum spiritus eo cum humore quasi bullante prorumpit, maximeque si hunc ore ille continuit, in eo medicaminum locus nullus est, & pinguia omnia inimica sunt; probantur tamen manuum operationes costas & ossa omnia corrupta extrahendo, cęteris post modum quę uulneribus accommodantur, inde uti licet.

¶Hipp. lib. de fistulis Cels. lib. 7. cap. 4. Gal. 5 de loc. aff. cap. 2. & 5. meth. cap. 8. & 7. de aggr. anat. Auic. 4. 4. tra. 3. cap. 10.

Occurrit etiam interdum ut ab acuto telo, costa aliqua utrobique perforetur, & ob id materię extra uenas egressę magna cum difficultate euacuari possint, quare non ab re est terebris ad hoc paratis, orificium in osse ampliare, quæ sub formis construuntur superius delineatis. inde omnia habentur, quæ pariter in aliis penetrantibus uulneribus adimpleri solent.

Hipp. lib. de internis affectibus

CHI-

CHIRVRGIAE IOANNIS
ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDIC,
SECTIONIS PRIMAE,
Liber Quintus.

DE CVRATIONE VVLNERVM INFIMI ventris, & suarum partium. Cap. I.

a ¶Hipp. lib. de loc. in homine. Plato ĩ Thimęo. Galen. 1. de not. loc. aff. cap. 1. & 1. de cóp. med. secũdum locos.
b ¶Gal. lib. art. par. med. ca. 75. & de loc. affec. cap. 1. Auic. 2. 1. tr. 3. fu. 1. ca. 11.

VMANI corporis partes antiqui [a] locos appellabant, & quàm diligentisimè affectus illis euenire solitos, per propria signa noscere studuerunt; quippe pro locorum differentia, affectuum curationem variari contingit: iccirco [b] quia partes in superficie sitæ, unà cum suarum passionum natura, quam isti essentiam uocant, facile sensibus deprehenduntur, nec multa egent perscrutatione. quæ uerò in imo corporis delitescunt, ac uisum effugiunt, exercitatæ cognitionis virum desiderant, cum in partis naturæ, substantiæ, actionis, situs ac exeuntium cognitione, quæ ex anatome apprehenduntur, tum medendo opportunis indicationibus, & manuum operatione. Hac de re cum infimi ventris, & suorum locorum uulnera, ac eorum curationes explicare proposuimus, primo quid per uentrem ac in eo contenta intelligendum sit, enarrare decreuimus. Per hanc [c] igitur partem, eam totam accipimus regionem, in qua a diaphragmate infra, usque ad pubis os, naturalia, siue genitalia, aut nutritiua membra, ac his seruientia, conseruãtur. nempe Iecur, Ventriculus, Lien, Renes, Intestina, Vterus, Vesica, Pori Vritides, Seminis Vasa, Mesenterium, Omentum, Venæ, ac Arteriæ multæ, magnæ, ac profundæ, adde & Testes. Membrum, quod hæc omnia continet, cooperit & conseruat, a Græcis epigastrion, a Latinis abdomen, ab Arabibus mirach uocatur: componitur [d] ex duplici cute, exteriori pinguedine copiosa, membraneo musculo, quem isti panniculum carnosum & inuolucrum totius appellant, ac lacertis octo diuersimode procedentibus. huic subiicitur membrana quædam pertenuis, veluti aranea, totum subcingens ventrem, & interiora omnia continens, ac si eorum esset marsupium, aut indumentum, a Græcis peritoneon, a Latinis abdominis membrana, ab Arabibus Siphac dicitur: ob id affectus in soluta continuitate, qui huic occurrunt uentri, non minorem in curatione afferunt difficultatem ac timorem, quam qui thoracem offendunt. & Sostratus eos insanabiles credidit. attamen id non ex toto ita se habere usus ostendit: porrò abdominis continuum soluitur tripliciter, cum uel nulla adsit penetratio, & uulnus fere simplex sit, uel cum vsque ad cauitatem siue uiscerum læsionem peruenerit, uel cum interna membra ex accepto uulnere lædantur. Harum læsionum prima sensibus facilè dignoscitur, & eam aliis comparando, leuis admodum passio iudicatur, & nisi timidus æger sit, aut ualde imbecillus, aut Chirurgus imprudens, nullum, aut paruum potest inferre timorem. quæ penetrant, ac cauitatem attingunt, ob sanguinis maximam copiam, aut internorum alterationem, aut ictum, non nisi uehementẽ incommodum ac periculum adducunt. Et quia hæ læsiones sensibus non dignoscuntur, opus est, ut aliquibus propriis symptomatibus manifestentur. Prius ergo signa describenda ueniunt, quæ penetrans uulnus ostendere possunt. postea necessariũ est notas subiicere, per quas quid intus factum sit scire posimus, & quæ uiscera patiantur,

c ¶Aristo. 1. de hist. animal. c. 8. Gal. 2. Aphoris. cõ. 35. & 7. aphoris. com. 56.

d ¶Gal. 6. meth. cap. 4. 5. de loc. aff. cap. 6. & 5. de usu part.

tiantur dignoſcamus: quorum paſsiones ut recte pernotentur, eorum ſitus, magnitudinis, coniunctionis, operationum, ac excrementorum cognitio, admodum neceſſaria eſt, ex quibus etiam vel ſpes vitæ vel deſperatio oritur.

DE INFIMI VENTRIS VVLNERVM penetrantium, ſignis. Cap. II.

Laesiones, quæ ventris cauitatem non attingunt, inter ſimplicia uulnera numerantur, & ſenſibus deprehenduntur, aut minima quadam inquiſitione rectè dignoſcuntur, ſed quæ ad cauitatem perueniunt, quattuor mediis diiudicantur, nempe uiſu, cum ſectio ſatis ampla fuerit, aut ſi omentum, vel inteſtina exierint: interdum tactu, dum digitus, aut ſpecillus, aut candelula cerea facillimè intus penetrauerit: ſæpenumero coniecturam ab inſtrumento lædente accipimus, ſi telum longum, ſubtile, & acutum fuerit: ac a brachio ualido, in detecto corpore, & tenui abdomine, infixum fuerit: ut plurimum uero ex ſymptomatum natura, penetratio manifeſtatur, cum alicuius internæ læſionis nutrientiũ mẽbrorum aliquod proprium ſymptoma apparuerit, vt infra ſingulatim clarè demõſtrabimus, quæ interdum cito, interdum ſerò manifeſtari ſolent.

DE VENTRICVLI LAESI INDICIJS. Cap. III.

Vbi [a] ventriculus, ſiue ſtomachus, percuſſus eſt, ſingultus, & bilis vomitus inſequitur, & ſi quid cibi, uel potionis aſſumptum eſt, id cito redditur. nam ad cibum deſtinatus locus cum vulneratur, illum nec conficit, nec continet. eſt [b] enim promptuarium alimẽta vniuerſa excipiens, & neceſſarium cibi conceptaculum: ab eo non magna ſanguinis eruptio emanat, graciles enim ſunt ſtomachi uenæ: dolet, & agitatur, ex quo facile inflammari poteſt. uenarum motus elanguescunt, ſudores tenues oriuntur, per quos extremæ partes frigeſcunt. interdum [c] chilus, ſiue incoctus cibus, per uulnus emittitur, ſputum [d] ſanguineum, & dolor crudelis apparet, ita ut cor ſibi mordicari videatur, præcordia indureſcunt, & uulnus ſub ſternone, ſiue bifurcali cartilagine, ac in media regione, imprimitur. hoc diſciſſo, mors citò ſubſequitur. nam inſtrumentum primæ concoctionis eſt. vniuerſum cibum recipit, & illum accurate elaborat, & quid in eo inutile reperitur, atque excrementitium deorſum pellit. quod verò benignum ac vtile ad corporis nutritionem conſeruat. rotundus, ac fere oblongus, & cauus eſt, duabus tunicis contextus, æſophagi tunicis ſimilibus, internis membranoſior eſt, uillis rectis quàmplurimis deorſum tendentibus intertexta externis carnoſior, & uillos tranſuerſos habet: quare ſylueſtris pars vulnerata, redimi poteſt: domeſtica verò, quia neruoſa, aut raro, aut nunquam conſolidatur, idque magis, quia [e] uarijs perpetuò repletur humoribus, unde poſtea febris, vertigines, ſyncopa, id eſt, animi defectus, ſingultus, nauſea, & ea praua accidentia quæ in cordis affectibus apparere ſolent, oriuntur. Hęc uentriculo grauiter, ac intime uulnerato ſupernaſcuntur.

a Celſ. lib. 5 cap. 261.

b Ariſtot. 3. de par. ani cap. 10. Galen. 4. de uſu par. circa principium.

c ¶Ariſtot. 3. de par. ani. c. 3. Gal. 1. de lo. aff. cap. 1. Paul. li. 6. cap. 88.

d ¶Gal. 5. de lo. aff. cap. 6.

e ¶Gal. 5. de no. loc. aff. cap. 5.

DE HEPATIS OFFENSI NOTIS. Cap. IIII.

a ¶Celſ. lib. 5. c. 26. Aet. libr. 10. cap. 5.

b ¶Hippo. 5. de morb. popul.

c ¶Auic. 14. 3. tr. 3. c. 20.

d ¶Gale. 4. & 5. de uſu par.

e ¶5. de part. ani. cap. 4.

f ¶Gal. 5. de no. loc. aff.

g ¶4. 4. tr. 2. c. 4.

h ¶Hip. 5. Aph. 58. 7. Aphor. 17. Aet. lib. 10. ca. 3. Paul. li. 3. ca. 46.

AESO [a] hepate, vt dicunt Græci, ſeu iocinore, vt Latini, multus ſub dextera parte præcordiorum effunditur ſanguis craſſus, nam magna huius membri portio dexteram ſedem occupat: interdum etiam bilioſus accedit vomitus, ructus fœtidi conſequuntur, & a ciborum acceptione, præcordiorum grauitas ſubſequitur; pulſus depreſſi ſunt ac denſi, fiuntque ægri triſtes, & iracundi, punctorij dolores vſque ad iugulum extenduntur: vulneratorum color [b] cineritius eſt. tuſſiunt, ac febre maxime intenſa cruciantur: lotium [c] ſæpe ſanguineum emittunt: interdum ſeceſſus plurimus apparet, & quæ excernuntur cruenta, putrefacta, ac ſanioſa exiſtunt: vulnus in hypochondrio dextero, & ſub ſpurias coſtas in parte ſumma occurrit. Hoc [d] membrum omnium venarum, quamuis ſecus credat Ariſtoteles, [e] initium, ac nutricis facultatis principium eſt: ad [f] cuius defectum cor patitur: eſt etiam primi ſanguinis generandi inſtrumentum, ac facultatis concupiſcibilis, ait Plato, principium; cumque extrinſecus læditur, & ſi gibba eius pars ſana fuerit, maximum ſanguinis profluuium expectare oportet: & ille, qui cadit ſuper hepar, aut ſplenem, ait Auicenna [g] deinde currit ex eo ſanguis plurimus, tunc neceſſarium eſt vt apoſtemetur, & moriatur: cùm verò aliqua in eo oritur inflammatio [h] tunc febris aſſidua, & ſingultus patientem inuadit, vrinæ conturbatæ fiunt, & fœces corruptæ, ac variæ apparent.

DE VVLNERATI LIENIS ACCIDENTIBVS. Cap. V.

a ¶Celſ. lib. 5. c. 26. Aet. lib. 8. ca. 59.

b ¶Gal. 4. & 5. de uſu par.

PLENE, [a] vt dicũt Græci, aut liene, ut Latini, icto, ſanguis niger a ſiniſtra parte, ſub hypochondriis prorumpit, qui & fœculentus & craſſus eſſe ſolet: præcordia ab eadem parte indureſcunt, ſitis ingens oritur, dolor tenuis ad iugulum, ſicut iocinore uulnerato extenditur. Huius viſceris vulnus verendum eſt. nam [b] eius corpus, multis arterijs plenum eſt, ac laxum, inſtar cuiuſdam ſpongiæ, quæ ex ſanguine limoſo, craſſo, & melãcholico, in hepate genito, nutritur. Sima eius pars arteriarum multarum, ac magnarum venarum plantationes continet: ob id cum læditur facile inflammatur. veruntamen, cùm leuiter uulneratur, non tanti eſt momenti, vt ſunt aliæ modo dictæ partes. attamen nec ita leue eſt in eo collatum vulnus, vt nec ullum incommodum, neque laborem afferre poſſit. Tarde quidem ad hoc uiſcus affectum, medicamenta intus ſumpta perueniunt.

DE INTESTINI SECTI SYMPTOMATIBVS. Cap. VI.

a ¶Celſ. libr. 5. ca. 26. Gal. 1. de not. loc. aff. ca. 1.

b ¶Hipp. lib. 1. de morbis lib de Coac. prænot. 6. Apho. 18. & 24. Celſ. li. 7. c. 16. Gal. 6. meth. c. 4.

c ¶Gal. 5. de lo. aff. c. 3. 4. & 5. de uſu par. 6. de anat. adm.

VM [a] inteſtina vulnerantur, ſtercus attenuatum, aut eius fœtor exire contingit. nonnunquam bilis per os redditur. interdum cibus, aut potus per uulnus emittitur, præcordia denſa fiunt, & febris accedit: communes verò ieiuni inteſtini, & uentriculi uulnerati, notæ ſunt. Scire tamen licet, [b] quòd ſi ex gracilibus fuerint, ſalutis ſpes nulla relinquitur, ea [c] quippe tria ſunt, & ſuperiora, quorum primum deſcendendo, pyloro coniunctum, per duodecim digitorum ſpatium, ad ſpinæ longitudinem rectè protendit, ab Herophilo

philo dodecadactilon,& à vulgo duodenum vocitatur:secundum,eo quòd semper inane sit,ieiunum dicitur:tertium illud tenue est,quod Græci ileon appellãt: maximè [a] verò inter hæc ieiunum vulneratum insanabile creditur,tũ quia exangue est,tùm propter vasorum magnitudinem,quæ in eo locata sunt,tum etiam ꝙ eius tunica prætenuis,neruosaque existit.adde,quòd & bilis syncerę ex fellis poris recipit portionem,& omnium maximè iocinori vicinum esse videtur.Inferiora uerò,quæ pariter tria sunt,crassam,ac satis carnosam habent substantiam, sicut cæcum,quod vulgus saccum,& monoculum vocant.est enim, veluti venter crassus,ac ad excrementa recipienda idoneus.hoc in dextro ilio locum tenet.Colon sequitur aliis carnosius,a dextra ad sinistram,ilium attingens, ventriculi fundum superequitat.Vltimum,quia spinæ e directo incumbit,rectum appellatur,a vulgo Longanum dicitur. Spatiosum excrementi receptaculum est, & ad sedem vsque porrectum,ac ualde carnosum.Hæc igitur, quæ in imo situ locantur, quia crassa, ac carne prædita sunt, & quia medicamenta per sedem imposita diu in ipsis retinentur,nonnunquàm sanitati restituuntur:veruntamen, [b] si in eis aut magna,aut per transuersum fiat plaga,magnum mortis imminet periculũ; si verò parua, aut recta,seruari possunt:cum autem [c] inflammatione affligũtur, vrinæ stillicidium apparet,dolor crudelis oritur,febris augetur,& patiens moritur.

a ¶Gal.6.meth. c.4.Pau.li.6.ca. 52. Albu. lib.2. cap.87.
b ¶Hipp. lib.de corp. sect. lib.de Coac.prænot.
c ¶Hipp. 5. Aphor.58.

DE VESICAE INCISAE COGNITIONIBUS, Cap. VII.

VEsica [a] incisa vrina interdum supprimitur, aut pro vrina sanguis,vel ex vulnere vrina descendit;dolent inguina,& quod super pubem est,intenditur,stomachus afficitur ita, vt bilẽ vomat, aut singultiat.vehemens [b] autem dolor,pecten hypogastriumque impedit,vrina magna cum anxietate sæpe redditur, & post mictum,pus in fundo matulæ residet, squammulæque in ipsa tetri coloris,aut lamineæ circunferuntur;frigus,conuulsio, & ex ea mors subsequitur,præcipuè [c] si tota eius substantia secari contingit:porrò [d] in eius collo non pauca salutis relinquitur spes,est enim [e] vesica vrinæ receptaculum,duabus tunicis contexta:quarum [f] exterior a peritoneo orta,multũ neruosa, ac sensu prædita est:interior verò crassior,& omni fibrarum specie contecta, præsertim obliqua,ne continua vrinæ, intempestiuaque excretio fiat. eius collum musculis plenum,ac carnosum est; quare vulnera in illud illata, sæpe sanantur, cum profectò quotidie sanari videamus,cum lapides a uesica,secto collo,extrahuntur.

a ¶Hippo.4.Apho.80.81. Cel. lib.5.ca. 26.Aet. lib.11. cap.29. Paul. li. 6.c 88.
b ¶Paul.li.3.ca. 45.
c ¶Hippo.lib.1. de morbis. li.de Coac. prænot.& 6.Aphor.18.
d ¶Gal.6. Aph. com.18.
e ¶Hipp. lib.de corp.resec.
f ¶Gal. 1. de facul.anat.5.de usu par.

DE RENVM LAESIONIS COGNITIONE, Cap. VIII.

SI vulnus [a] in renes penetrauerit,vrina crueta,aut eius loco cruor fertur,nonnunquàm penitus supprimitur: inde patientes tumidi facti moriuntur:dolor ad inguina,testiculosque descẽdit;sed vnum signum potissimum erit nobis,hoc indicans,locus ipse.nã vulnus in dorso,raro verò alibi,sub spondylis, & infra costas veras,paululum supra spurias infigitur.cum verò eorum substãtia, quæ densa est,ac ex solida carne procreatur,solum vulnus patiatur,interdum sanari potest,sed vulnere altius penetrante nõ nisi laboriose,ac magno cum discrimine ad sanitatem perducitur.ipsis enim [b] vreteres pori,qui meatus vrinarii, & pori uritides vocantur,firme alligantur,ac venæ cauæ bini rami ac insignes, pariter magnæ arteriæ duo vasa,quæ emulgentia dicuntur,illis annexa sunt, per quæ renes [c] vrinam a sanguine secernunt.sanguine aquoso nutriuntur,& ferè conti-

a ¶Hippo.4.Apho.75.Cel.li.5. cap.26 Aet. lib. 11.c.16.18.
b ¶Galen.16.de usu part. 6. de aggr.anat.
c ¶Hipp. lib. de ossium nat. Ari. 3.de par.ani.c.3. Gale. 6. de aggr. anat.

nuo, aut saltem aliquando mouentur. quæ omnia, aut nullam, aut tardam curationem faciunt. & quia prope cauam venam siti sunt, paululum sub iocinore, vulnera penetrantia ac ualde angusta, quæ in dorso & in eorum regione occurrunt, ad modum timenda sunt.

DE LAESI VTERI COGNITIONIBUS, Cap. IX.

a Cel. li. 5. c. 26.

b ¶Hipp. lib. de mor. mulier.

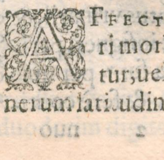
Vm [a] vterus, siue matrix percussa est, dolor in inguinibus, coxis, & fœmoribus suboritur, sanguinis pars per naturalia descendit, febris [b] & vomitus biliosus insequitur: quædam obmutescunt, quædam mente labuntur, & quædam sui compotes sunt, neruorum, oculorumque dolore vrgeri se confitentur; vulnus in fundo ventris existit, morientesque tandem eo modo, quo quę cor de patiente, moriuntur.

DE CAVAE VENAE, AC ARTERIAE MAGNAE vulneratæ prædictionibus, Cap. X.

SAnguis, qui a magna, siue caua uena, quam Græci chilin uocant, per quam totum corpus nutritur, cū vulneratur, effluit, non valde purus, sed satis niger & copiosus, cum extremorum frigiditate, & sudore gladiei modo pulsuum imbecillitas, animi defectus, & subita mors subsequitur. Sed, cum magna secatur arteria, sanguis spirituosus, floridus, aut ruber, & copiosus emanat, quē de necessitate, subita iam sequitur pernities. Has sæpe iudicamus læsiones, si uulnus aut in dorso, aut alibi ꝓfunde, his apparētibus symptomatibus penetrauerit.

ADDITIO.

a ¶Hipp. 2. aphoris. 16. Gal. lib. ar. par. med. ca. 87. & 9. meth. Auic. 1. 4. tra. 2. cap. 8.

b ¶Hipp. 1. de morbis pop. 2. aphor. 33.

c ¶Hipp. 1. præsag. c. ult. Cels. lib. 2. ca. 8. Gal. 1. de diff. feb. c. 8. Auic. 3. 4. trac. 1. cap. 23. tra. 3. cap. 1.

d ¶Hipp. 2. præsagiorum.

e ¶Hipp. 1. præsag. ca. 10. Cels. lib. 7. ca. 3. Gal. 1. de crisi c. 14. Pau. lib. 2. ca. 3.

PRaedictiones, quæ thorace, ac infimo ventre vulnerato occurrūt, diuersimode sumi possunt, nempe a sede affecta, vt supra explicauimus; interdum [a] a virium robore animalium, vitalium, & naturalium. nam mente constare, ac hilari animo se habere in omni morbo, bonum. vbi verò uiriū apparet inopia, laborandum non est. siquidem natura [b] omnium opifex est, medicus uerò minister. excrementa autem omnia in quali & quanto bene disposita, futuram præsagiunt salutem, [c] præcipue uerò pus ipsum: quæ verò [d] contrario modo se habent, pessima iudicantur. In vniuersum [e] dictum est, morbi tēpore breuissimo, finem attingentes, facillime dignoscuntur, vtpotè infirmi, qui ad sanitatem tendunt, facilè spirant, dolore non affliguntur, dormiunt noctu, quietè uiuunt, cibum appetunt, siti non molestantur, si qua febricula est, quiescit, & eorum facies, sibi propriam effigiem seruat: atque etiam scire licet, quòd ille medicus plures sanat, in quo plures confidunt; & sanitas tutius, ac citius euenit, si medici rationales, experti, patientes, & beneuoli fuerint.

DE INFIMI VENTRIS SIMPLICIVM uulnerum curatione, Cap. XI.

a ¶Cels. lib. 7. cap. 4. Galen. 3. meth. cap. 4.

AFfectus [a] in soluta continuitate, qui infimo ventri occurrunt, uel alteri morbo, aut diuerso symptomati, vel propriæ causæ minimè associantur; uel quia ad viscera, & cauitatem non pertingunt, sub simplicium vulnerum latitudine a medicis numerantur, vnaque sola, ac simplici in eorum curatione

tione egent indicatione; dictum [a] sane est, quòd in omni uulnere diligenter attendere oportet, & simplices affectus a compositis discernere, cum simplici morbo simplex adhibenda curatio sit, composito uerò non simplex. Continuitatis ergo simplex solutio, quæ huic loco contingit, intentionem quidem vnam tãtum requirit, partium uidelicet vnionem, quæ in paruis fascia tantum duplici modo conuoluta fieri solet; in magnis verò vt hæc firma ac stabilis existat, & alligatio cogens in unum, quæ distant, & suturę, & fibulę vtiles sunt; ac prius suppresso sanguine sic uniantur, ac unitæ conseruentur. inde barbaro [b] medicamento, aut aniceto, vel nigro adhibito, conglutinationi studere oportet. Solent enim huiuscemodi uulnera, si rectè tractantur, rore proprio, ac elementari sanescere: verùm si in corpore mali habitus, aut vbi uitium confluentis sanguinis abundat, tale vulnus acciderit, non simplex vulnus, sed cacoethes, & difficilis consolidationis iudicabitur, quod [c] etiam ratione læsi situs aduenire solet. nam locus iliorũ sectus, minus timendus est, quàm situs albhere, siue aluourati, ut Arabes dicunt, aut suminis ut Latini, quod medium corporis est, utriusque lateris mensura quatuor digitorum ab alborati, id est umbilico: ibi enim lacerti, tendones, & uenæ, ac arteriæ multæ notabiles locantur: communiter uerò ex non penetrante uulnere, nec leue, nec timidum præsagium adducendum est. non graue, quia nullum mortis periculum sequitur, nisi æger, aut puer, aut decrepitus, aut ualde timidus fuerit, uel praua medici curatio subsequatur: non leue, quia abdominis musculi, qui octo sunt, ad [d] thoracis motum, ac ad [e] fœces expellendas continuo mouentur; unde conglutinationis aliqua sequitur difficultas, & inflammationis suspicio, præsertim cum homines crebrò a fœcibus expurgandis stimulentur, & illorum musculorum prætensiones sequantur. Siquidem dictum est, [f] eas sectiones timendas fore, quæ lacertorum capita offendunt, a quibus tendones originem trahunt; quare dolores, febres, inflammationes, & conuulsiones subsequuntur. At uulnera, quæ alicuius magnitudinis sunt, eodem modo regenda sunt, quo & alia carnosa, & simplicia regi debent, nempe sutura, si decet. nam uentris partes ligaturam uix admittunt, in ima parte orificio dimisso, in quo suppresso sanguine, per quatuor dies lichinia mollia medicamento ex terebinthina, thuris cortice, mastice & oui luteo parato imponantur, & puluis super suturam inspergatur ex mastice, bolo armeno, dragantis, & myrrha; & superposito emplastro barbaro, fascia membrum commode auoluatur. & si uulnus hoc pacto non agglutinetur, curandum erit, ut in sequentibus paulo post dicemus.

a ¶Gal. lib. art. par. med. ca. 92. 1. aphor. cõ. 16. & 4. meth. ca. 1.

b ¶Scribon. de scr. 207. Gale. 2. Katageni in fine Pau. lib. 7. c. 17.

c ¶Gal. 4. meth. cap. 4. Aui. 4. 4. cap. 7.

d ¶Gal. 5. de anat. admin.

e ¶Galen. 2. de motu musc.

f ¶Gal. 5. aphoris. cõ. 66. Auic. 4. 4. cap. 2.

DE INFIMI VENTRIS COMPOSITI uulneris cura, Cap. XII.

CVM de uulneribus simplicibus, ac eorum curatione, satis abundè dictum sit, nunc de eis, quę composita sunt, tractare instituamus; & hæc talia iudicantur, quæ secundum uariam eorum compositionẽ uariis etiã egent indicationibus sanatiuis: quippe si cũ alio morbo, ueluti inflãmatione cõiugãtur, ab inflãmatione ipsa, uulnere non neglecto indicatio curatiua primo sumi dẽt: agnosces [b] uerò inflãmationis naturã partim colore, partim tactu, & partim laborãtis sẽsu. partium [c] enim quæ cum aliquo inflammationis genere vulneratæ sunt, eorum prius sananda inflammatio est: si autem [d] cum prauo aliquo symptomate complicantur, prout loci intemperie, aut dolore, symptomati prius diligentiam adhibeto, dyscrasiam ad contrarias qualitates alterando, calidiorem, quàm pars carnis, habitum refrigerabis, & frigiorem calefacies. nam quæ per intemperiem aliquam a naturali habitu recesserunt, eorum sanationem per ea, quæ contraria viribus sunt, fieri omnino est necesse. vbi ergò intemperiei affectũ iam sanaueris, de-

a ¶Gal. 4. meth. cap. 2.

b ¶Gal. 14. meth. cap. 4.

c ¶Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 4. meth. c. 2. 8. 9. Auic. 4. 1. c. 6.

d ¶Hipp lib. de Vlceribus. Gal. 3. meth. cap. 8. Auic. 4. 1. c. 28. 1. 4. cap. 26. 4. 4. cap. 6.

inde uulnus ipsum sanabis. Si verò cum propria causa complicatur, procatarcti ca nempe, & quæ extrinsecus venit, sicut sagitta, gladius, aut globulus, siue plumbea glans, quę stat sub causa coniuncta, & morbum ponit in actu, tunc quamuis[a] a nullo eorum, quæ adhuc non permanent, indicatio sumi possit, prima medici actio est illico eam tollere, si tolli potest, & id prima die, ut efficiat, suademus. quòd si vel imperitia, vel alia ratione fuerit omissum, non ita facilis deinde illam tollendæ dabitur occasio. siquidem iam erit vulnus sensibilius redditum, & angustius effectum, & inflammationis initium aliquod apparebit. Si verò difficultatis causa fuerit sanguinis fluxus, aut mali succi descendens, huic resistere oportet euacuationibus, remeationibus, ac topicis medicinis. Sic enim ad hunc modum caro, aliave carnosa quępiam pars, quæ fluxu humoris ob imbecillitatem aliquam affligitur, sanari poterit: ad eundem modum, si aut alterius cuiuslibet particulæ occasione, aut etiam totius corporis, cum in eo sanguis, malive succi redundant, vitiosum aliquod vulneratis partibus influxerit, medendum prius est uel ei, quod fluxus est causa, vel etiam toti corpori, deinde non aliter plane vulnus curari debet, quàm si citra accidentia incidisset. porrò [b] dolores, cum sub duplici genere causarum continentur, videlicet subita temperaturæ mutatione, solutioneque cōtinuitatis, tolluntur, malam temperaturam immutando, doloris causam euacuando, aut sensum stupidum reddendo, vt superius copiose explicauimus; dictum est enim, [c] si simul duo concurrant morbi, ab eo incipiendum est, qui vnum horum trium propriorum habet, vbi non possit secundus curari, nisi curetur ipsemet, ut apostema & vulnus, vbi alter alterius fuerit causa, vt febris & oppilatio; vbi alter altero affectu periculosior, fuerit, vt febris, quæ continens dicitur, & resolutio. Et quia de his indicationibus alibi sermo satis abundè factus est, hæc sufficiant. cum verò vulnus ob eius penetrationem inter compositos morbos enumeratur, solertis medici est, quamprimum indagare, nunquid aliquod uiscerum prolapsum appareat, aut sectum fuerit, propterea quod [d] ad eum effectum noscendum, qui omninò tum rationem, tum sensum lateat, sæpe cogimur de affecta sede & externa causa aliquid inuestigare, aut eorum propria accidentia animaduertere.

a ¶Gal. 4. meth. cap. 3.

b ¶Gal. lib. art. par. med. ca. 80. 2. de not. loc. aff. cap. 5. 12. meth. ca. 7. 2. Meymir cap. 9. 12. 2. prognost. com. 1.

c ¶Galen. 1. ad Glauc. cap. 1. 2. ad Glau. cap. 5. 10. meth. cap. 1. 11. meth. cap. 3. 1. de morbis ca. 7. 1. Aphor. cō. 16 5. aphor. cō. 19. Auic. 4. 1. c. 1. & ult.

d ¶Gal. 4. meth. cap. 3.

DE EGRESSO OMENTO. Cap. XIII.

INTIME abdomine uulnerato, si omentum læditur, quia [a] mēbrana est seposa, & adipis naturam continet nullū habet propriū symptoma, quo dignosci possit: nam nec dolore afficitur, nec sanguinis copia ab eo emanari solet. sępe [b] tamen uulnerato peritoneo, subinde excidit Zirbus, quod membrum Græci epipleon, Latini omentum, Arabes Zirbum, & vulgus reticellam uocat, ex duabus tunicis a peritoneo ortis, densis, & tenuibus sibi ipsis incumbentibus, ac quam plurimis venis & arteriis paruis ac pinguedine non pauca conflatum est, a ventriculi fundo originem ducit, & super omnia intestina extensum longissimè protenditur. cùm verò tale membrum è uulnere exierit, album, pingue, venosum, ac prætenue, expedit indagare nunquid aliqua eius portiuncula ferro resecanda sit. nam dictum est, [c] si omentum excidit, necessario putrescit. ergo si nudatum extra peritoneum fuerit, non contingit ipsum sanum in propriam sedem reponi, & saluum fieri, quia [d] si minimo nudetur tempore, putrescit: quare omnes medici [e] partem illam, quæ nudata est, ac alterata, resecare iubent; quippe membrana hæc nec primaria nec ad vitam necessaria est, nec potest ex sanguinis uasorū, quæ in eo continentur, profusione hominem interimere, atque minus si rectè ante sectionem laqueo præcingitur. nam dicebat Galenus, [f] Nos verò, quoniam scimus Zirbi substantiam compositam esse ex pelliculis, siue tenuibus membranis, ac arteriis, venisque quamplurimis, quorum initia ex maximis orta sunt, sanguinis

quidem

a ¶Aristo. 4. de par. animal. c. 3. Gal. 6. de aggr. anat.

b ¶Gal. 6. meth. cap. 4.

c ¶Hipp. lib. 1. de morbis lib. de Coac. præn. & 6. aphor. 58.

d ¶Gal. 6. apho. com. 58.

e ¶Cels. lib. 7. cap. 16. 21. Gal. 6. meth. cap. 4. Paul. lib. 6. cap. 52 Rasis. 7. ad Al. cap. 3. Auic. 4. 4. cap. 7. Albuc. li. 2. ca 87

f ¶Gal. 6. meth. cap. 4. in fine.

quidem profluuia cauebimus, proinde id, quod supra nigricans positum est, vinculo excipiemus, quod post vinculum est, amputabimus, curantes vt vinculi fines extra uulnus pendeant, quo nimirum facile eos, cum ex vulnere suppurante euomentur, accipiamus: ergo cùm denigratum aut liuidum factum sit, tunc nulla ratione reponendum est, sed fuscam partem totam vsque ad albam, & synceram amputare decet, sed prius pars syncera & sana, quæ in confinio est alterius denigratæ laqueo, aut lineo, aut serico obducatur, diligentia prius adhibita an parum temporis, vel multum sit, quo omentum egressum fuerit. & si nullam acceperit mutationem, & album apparuerit, illicò ipsum in propriam sedem reponemus, leuiter ac blande manibus propellendo, ac successiuè paulatim impellendo, donec ingressum fuisse percipiatur. id celeriter fiat, & si manibus fieri nequit, ob vulneris angustiam, cerea candela uti necesse est; verùm, si aliquantisper refrigeratum omentum nouerimus, vino tepido, aut aqua decoctionis camomillæ, & betonicæ foueatur, donec calescat, & molle fiat, tenui spongia sæpius decocto prædicto madefacta, aut syringotomo ad fistulas secandas accommodato, vulnus parumper dilatetur, cautè tamen ne intestina lædantur. multi verò delaqueatam partem prauo colore affectam, resecare solent ferro, aut auro ignito, & sic id, quod de sano remanserit, cauterizant, vt tota absumatur corruptio, ac sanguis supprimatur, & affectum membrum corroboretur. alii, Galenum sequentes, cauterium spernunt, asserentes Galenum nullum quidem verbum de eo dixisse, & nos nunquàm cauterio utimur, ob id, quia quod corruptum est vna cum filo, temporis tractu commode educi potest: attamen quomodocunque intro ducto omento, vulnus, si amplum fuerit, suatur, parum foraminis relinquendo, per quod filum extra pendeat, & materiæ continuò expurgentur: vulnus verò perpetuò terebinthina actu calida regatur, donec laqueum putrefactum exierit; inde glutinantia ac abstergentia applicare oportet, quousque vulnus perfectè coierit, & cicatricem induxerit. Quibus uerò [a] viscus hoc extractum fuerit, omnes infeliciter concoquunt, & plurimis egent fomitibus. Nec de abdominis sutura vereri oportet, ne sanguis, aut alter ichor intus seruetur, ex quo postea praua subsequantur symptomata: quemadmodum superius de thorace dubitauimus. nam si in infimo uentre materia aliqua recluditur, ea quidem ad bubones, & inguina, tanquam ad proprium emunctorium, transmittitur, & ibi tumorem excitabit, qui postea in abscessum conuertetur, & talis materia postmodum sub saniei latitudine commode euacuari potest.

a ¶Galen. 4. de usu par.

DE PROLAPSIS INTESTINIS. Cap. XIIII.

PLERVNQVE [a] accidit, vt profunde abdomen vulneretur, intestinis illæsis, sed exterius prolapsis: ob id quamprimum manifestantur: si valida fuerint, statim [b] uino albo tepido abluantur, & intus locentur. nam si tumescunt, non facilis eorum erit intromissio: id pariter euenit si multa fuerint, aut diuerso modo alterata, aut vulnus valde angustum. Cum ergo exierint, nisi illis citò auxilium prestetur, & intus reducantur, verēdum est, ne inflammatione infestentur, aut subortis in eis flatibus tumida reddantur, & per angustum callem ingredi nequeant: si etiam maius uulnus, fuerit, tum plura necesse est intestina excidere, ac difficilius intro mitti: parua quoque vulnera tractatu sunt difficilia, nam nisi quod præcidit illico in locum suum reponas, inflammatur, surgitque in tumorem. Minus igitur graue in huiusmodi uulneribus mediocre foramen est, quo [c] euenit ut pro huius effectus curatione quattuor requirantur indicationes. prima, ut intestina quæ exciderint, in suam sedem reponantur: Secunda, ut uulnus, aut sutura, aut fibulis, aut glutine, aut uinculo duobus capitibus inuoluto, aut alio inge-

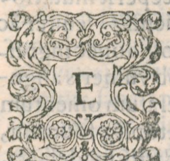
a ¶Cels. lib. 7. cap. 4.

b ¶Gal. 6. meth. c. 4. Paul. lib. 6. c. 52. Ratis ad Alm. c. 3. Auic. 4 4. c. 7.

c ¶Gal. 6. meth. c. 4. Auic. 4. 4. c. 7.

ingenio vniatur: tertia, vt vulneri opportuna applicentur medicamenta: quarta, ut quæ præstantior pars est, simnl cum vulnere minime afficiatur, aut si affecta est, diligentissimè ei succurratur.

DE PRIMA INDICATIONE, QVAE QVOMODO intestina, quæ exciderint, collocari debeant, declarat. Cap. XV.

EX uulnere prolapsis intestinis, id primò agendum est, ut quæ egressa sunt in suum locum recondantur: iccircò inquirendum est, si manibus leuiter ac blande intromitti possunt. quæ si non possunt, causa perquiratur: & si tumore aliquo id fieri nequeat, alterum [a] ex duobus est necessum, vel vt flatus discutiatur, vel vt vulnus amplietur: porrò operatio, quæ per causæ remotionem fit, magis ab Hippocrate, & Galeno laudatur, ea quippe est ambientis aeris refrigeratio, vnde quamprimum intestina frigiditate alterantur intumescunt, & ingredi non possunt. igitur eorum sanatio calefaciendo paratur, medicamentis scilicet carminantibus, ac flatum discutientibus Ergo dicebat Galenus, spongia molli, & ex feruenti aqua madenti, ac mox expressa calefacere conuenit: præparetur interea vinum potens calidum, quod magis calefacit, quàm aqua, & robur intestinis acquirit: quod si neutrum iuuerit, fiat decoctum in aqua, aut vino, & aqua, aut mero tantum, vt magis expedit, & fomententur intestina donec ad naturalem dispositionem redeant: confert verò ad hoc camomilla, sertula campana, anethum, absynthii coma, lauri baccæ, semina cimini, anisorum, fœniculi, carui, dauci, ameos, & similia, quæ si non adsunt, fiat sicuti & nos facere soliti sumus, & fecimus, cum Feltriæ ad medicum officium exercendum, publico stipendio mereremus. decoquantur caudæ ueteris allii cum folijs lauri, & camomilla in vino albo optimo: nam ad uota hoc nobis semper successit. Iubent aliqui practici [b] ut paruum aliquod animal scindatur, & statim uisceribus propriis intestino applicetur, donec flatus discutiatur, & intestinum detumescat: sed, quia vnguibus posset patientem illud animal offendere, hoc secretum communiter nõ probatur; sed potius columba, aut gallina per medium diuidatur, & intestino tumenti admoueatur, prius aliquo puluere ex discutiẽtibus insperso: cumque intestinum ad naturalem formam redierit, inungatur oleo masticino, & camomillino calido, & infirmo commode situato intropona tur: & sic reposito, leuiter homo concutiendus est. quod fit, vt per se singula intestina in sedem propriam quiescãt: si verò [c] locus frigidus, aut tempus hyemale fuerit, æger in balneo calido imponatur, ac manibus & pedibus ita suspendatur, quatenus eius dorsum curuetur, & venter arcuetur; quippe situ tali intestina leuius in proprium locum reducuntur, aut expresse chylo vnum post aliud intromittatur. manibus nempe leuiter cõprimendo. si hoc seruato, vt quæ vulnerata est pars semper eminentiorem locum occupet, atque hoc tum in magnis, tum etiam in mediocribus vulneribus maximè conueniet. porrò si his presidiis intestina non reponuntur, incidendum tantùm peritonei est, quantum ad reponendum quod excidit, sit satis. Instrumentum verò ad hanc sectionem idoneum illud est, quod ad fistulas secãdas summopere à medicis [d] probatur, a Græcis [e] syringotomon, ab Arabibus [f] embula & caiada, & a Latinis [g] manubriolum, aut spatumen spinosum nuncupatur: aut saltẽ illo vti possumus, quod Græci [h] scolopomacherion, Arabes [i] agamedin, aut agameut, & Latini curuatum ensem, aciculam, aut cultellum fistularem appellant. in quorum acuta extremitate ne operando aliquod viscus lædatur, ceræ albæ parum apponimus: scalpelli verò, quibus acies utrinque habetur, aut quibus cuspis valde acuta est, omnino fugiendi sunt. postquam secaueris, candela cerea imponatur.

a ¶Gal. 6. meth. cap. 4.

b ¶ Rolandus Rogerius Theodoricus.

c ¶ Rasis. 7. ad Al. cap. 3. Halliabas 5. Theo.

d ¶ Cels. lib. 7. cap. 19. Gale. 6. meth. c. 4. Paul. lib. 6. c. 52. Aui. 4. 4. ca. 7. Albuc. lib. 2. ca. 80. 87.

e ¶Gal. 6. meth. cap. 4. Paul. lib. 6. cap. 52.

f ¶Albuc. lib. 2. cap. 87.

g ¶Cels. lib. 7. cap. 19.

h ¶Gal. 14. meth. cap. 17.

i ¶Auic. 3. 4. tr. 2. cap. 5.

quæ extrahenda non eſt, donec inteſtina introíerint, ſectio accommodata ſit abſque vllo diſcrimine: & ad ventris muſculorum longitudinem. hoc igitur modo ſectionem molimur; ſecus uerò nullo modo eam laudamus. Siquidem nullius erit vtilitatis, ſed potius damni. nam quo maius oſculum redditur ab extrinſeco aere, viſcera magis læduntur: rectior uerò figurarum in patiente eſt, ut ſi uulnus humiliorem ſpectauerit partem, figura, & præparatio ſit ad eminentiorem, & e cōtra; ſi autem uulnus fuerit in parte dextera, declinet æger ad ſiniſtram, ſitque medici intentio, ut affecta pars perpetuò ſublimior permaneat. adhuc diligentia adhibēda eſt, ut repoſita inteſtina, & faſciis, & ſpleniis, ſiue plumaceolis, quos Greci anacratiros uocant, intus conſeruentur, adhibito uictus optimo regimine, ne flatus, ac mali uapores denuò producantur; & uulnus eo modo regatur, ut in ſequenti tertia indicatione diffuſe explicabimus.

DE SVTVRARVM VARIETATE IN ſectis inteſtinis, Cap. XVI.

SI infimus [a] uenter ictu aliquo perforatur, ſequitur interdū, vt inteſtina euoluantur: quod ubi accidit, protinus conſiderandum eſt, an integra ea ſint, deinde an his color ſuus maneat; ſi tenuius inteſtinū perforatum eſt, nihil profici poſſe ſupra explicauimus: latius inteſtinum aſſui poteſt, nō quòd certa fiducia ſit, ſed quod dubia ſpes, certa deſperatione ſit potior: interdum enim, ſed rarò glutinantur. inſuper ſi utrunlibet inteſtinum liuidum, aut pallidum, aut nigrum fuerit, quibus illud quoq; accedit neceſſario, ut ſenſu careat, medicina omnis inanis eſt: ſi uerò ea adhuc ſui coloris ſunt, magna feſtinatione ſuccurrendum eſt: momento enim corrumpuntur externo, ac inſueto ſpiritu circundata. porrò cum ſecta tantùm fuerint, craſſiora nempe, & in conſpectu uenerint, expreſſis aliūde fecibus, uariis ſuturæ modis uniri ſolent, cū rōne modi, tū rōne materię, & inſtrumēti. rōne modi, nā aliq duplicatis inteſtini labris ꝑ pūctū, qđ aliud ſequitur, uulnus cōſuūt. cōpaginatio hic ſuēdi modus ab aliqbus vocitatur: ab Auicēna vinculū dicitur: miniſter verò vulneris, oras leuiter digitis, vel ēt hamulis mēbranæ interiori iniectis diducere debet: hic qdē modus, qa difficilis admodū, nec ſine periculo iudicatur, non multū a medicis probatur; quare multi per fibulas eo modo, quo cætera carnoſa vulnera vniuntur, ſuunt; nec etiam hic ſecurus creditur. nam fibulæ, quas Græci ancteras vocant, facilè relaxantur, aut marceſcunt: nonnulli verò & recte pellionum ſutura, id eſt pellium artificum more, quo pelles ad inuicē iungunt, aut quo ſacci, cæteraque ſimilia ſuuntur, vulnerata inteſtina conſuunt: ratione materiæ, qua id agi debet. aliqui ſeniorum [b] filo ſerico vtebantur. ſed quia ſecat, ac dolores inducit, hoc tempore improbatur. Recētiores verò [c] filo lineo molli, & æquali, aut ſimplici, aut duplicato, quod optimum, ac in quotidiano vſu ſeruatur vti ſoliti erāt. tale multum a Galeno probatur. nempe quod minime putreſcibile eſt. & Romæ viliſſime venditur. & filum Gaietanorum dicitur. quidam verò eorum, qui experti ſunt, vt retulit Albucaſis, [d] labra vulneris magnarum formicarum capitibus inuicem coniungebant, quæ cum proprio roſtro vulneris partes eſſent amplexæ, ac eas perforaſſent, amputabant, credentes tali vinculo eorum contiguitatem permanere poſſe: alii [e] ex tenui alicuius animalis inteſtino rē filo ſimilē formabant, & cū ea inteſtinorū vulnera cōſuebāt. Iſti profectò ſuturarum modi non ſunt niſi ſecundum fiduciæ, & ſpei viam, abſque vlla operationis certitudine. Formicarum vſus multis non placet, cùm nec ſemper, nec vbique reperiantur, ac breuiſſimo tempore putreſcant, & procidant, & cum earum capita amputantur, ſtatim apprehendendi, ac retinendi facultatem amittunt. quare inutilis hic modus eſt. nec animalium inteſtina probantur. ſiquidem, cum ab humido intrin-

a ¶Celſ. lib. 6 cap. 16.

b ¶Meges. Antilus. Oribaſius.

c ¶Celſus. Galenus. Auicenna. Albucaſis.

d ¶Lib. 2. c. 82.

e ¶Guilelmus Lamerius.

intrinſeco, ac innato calore fibræ illæ aut relaxantur, aut putreſcunt, & rumpuntur, vel ſaltem vulnus putridum reddunt: præclariſsimi verò noſtræ ætatis aliqui medici membranulam hædi præparatam accipiunt, in qua publici ſcriptores, quos notarios vocant, hominum teſtamenta conſcribunt, & ad fili effigiem minutiſsimè incidunt ſic, vt acuum cauitatem ingredi valeat, eamque tepido vino humectant, ac mollem reddunt, & ſic eo modo, quo pelliones pelles, huiuſmodi vulnera conſuunt: quidam [a] vt inteſtina extenſa maneant, & conſeruentur, ac interius uulnus exiccetur, & fœces facillime deſcendāt, ſambuci fiſtulam in inteſtino locare excogitarunt, ibique relinquere, & deſuper ſuturam facere: alij animalium inteſtina accipere tētarunt moderateque inflare, & exiccare, vt, cum opus fuerit, aliquam eius partem loco fiſtulæ ſambucinæ imponerēt; multi utriuſque loco anſerum tracheas more dicto præparant, &, ut prædictæ ſubſequantur vtilitates, adminiſtrant: quas omnes operationes, viris doctis, ac in hac medicinæ parte eruditis, conſiderandas relinquimus. hi uerò qui exercitus inſequūtur, ac in maritimis vehuntur claſsibus, ualde negotioſis, & multū in chirurgia exercitati, non tantum craſsiora, ſed & tenuia inteſtina uulnerata conſuunt, aſſerentes perrarò, niſi in valde latis uulneribus, hoc opus illis feliciter occurriſſe. nam per anguſtum callē craſſa exire nequeunt; iubent tamen utrunque conſuendum fore: craſſa nanque cum craſsioris naturæ ſint, glutinari poſſunt; tenuia demū, & ſi aliter credat Galenus, conſui debent, & omnia experiunda. nam ſi conſuta non conglutinantur, quomodo non conſuta conglutinabuntur? igitur & gracilia uulnera ſi extiterint, cōſuenda ſunt acu ſubtili, breui, & rotunda, & filo lineo, forti, ſubtili, & æquali, non fibulando, ſed eo ordine, quo ſacci, & alia communiter conſui ſolent, ac breuia fiant puncta. filum verò prope inteſtinum ſecari nō debet, ſed vtraque pars eius extra uulnus pendeat, ut cum putruerit extrahi poſsit. poſtremò uino albo odorato & tepido inteſtina abluantur, & ſuper uulnus medicamentum aliquod aſtringens & glutinans: veluti puluis ex aloe, maſtice, draconis ſanguine, & mumia, aſpergatur; inde commode reponantur, & ſi difficilis eorum fuerit reſtitutio ea ad unguem obſeruentur, quæ ſuperius explicauimus: exterius uulnus abſtergatur vino mellitide nigro, & homo in molli culcitra reponatur, ut dorſum æqualiter gibbū fiat; interdum etiam coxis erectioribus, ut ſingula inteſtina in ſuum locum deducantur, & reſideant, & animaduertendum eſt ut nullum reliquorum ſuper læſa, quæ intus redierint; ne comprimantur, incidat. Omentum denique conſideretur, ex quo ſi quid iā nigri, aut emortui fuerit, laqueo præcingatur, & forcipe excidatur.

a ¶ Magnus Guido Lanfrancus. Iamerius.

DE SECVNDA INDICATIONE,

Quæ quomodo abdominis vulnus aliquo uniri debeat ingenio demonſtrat. *Cap. XVII.*

ABDOMINIS ſuturam, ac rectam eius unionem, quam Græci gaſtroraphian vocant, multifariam, multiſque modis veteres medici [a] exercebant: ueruntamen ante omnem conſutionem quinque dubia in medium adducebant: nempe ſi diuiſum abdomē tā altè ſit, ut inteſtinum ex eo procidat, & quemadmodum id reponere conueniat; & ſi omentum exciderit, abſcindendū ne id ſit, an non, & an uinculo id excipiendum, an ſecus, & an ſuendum uulnus ſit necne. & ſi ſuendum ſit, qua ratione ſuendum. poſtmodum per omnem operationem quinque media ueluti opportuna inſtrumenta ſibi præparabant, quorum primum miniſtri conditio eſt, qui operanti medico auxilia præſtet. hic enim prudens, expertus, ac audax eſſe debet: ſecundum eſt acuum qualitas in longitudine, craſsitie, nu-

a ¶ Celſ. lib.7. cap.16. Gal.6.meth.c.4. Paul.lib.6.c.52. Raſis 7. ad. Al. cap.3. Auic.4.4.cap.7. Albuc.li.2.c.87.

mero,& forma:tertium est fili conditio,quo partes uniri debent:quartum est suturæ profunditas,numerus,& modus:quintum est punctorum distãtia, ac eorum conseruatio:Ministri nihil agũt, præterquàm q manibus partes uulneris adiũctas conseruant,paulatim illud detegentes,donec gradatim cõsutio cõpleatur: quod verò consuitur,altera manu teneatur,stringaturque perpetuò sic procedẽdo, donec opus finiatur.quod faciendum est,auctore Hippocrate, [a] citò,tutò,lætè,& sine dolore.verùm,si expedit, in ima parte spiraculum dimittatur. Acus uerò in affectibus mirach,triangulata esse debet.talis enim ad faciliorem penetrationem magis prona a Celso & Albucasi iudicatur,in grossitie mediocris.nam subtiles in re dura franguntur, & crassæ difficilis introitus, ac laboriosæ penetrationis existunt.in numero,plures sint.nam operando una tantum aut amitti, aut frangi posset.longitudo,saltem sit unius digiti, & forma aliquantisper curua. fili substantia ex lino sit,subtilis,duplicata,& æqualis:quæ, si plus quàm deceat densior fuerit, cutim proculdubio secabit;si mollior,motu ventris frangi posset prius,quàm uulneris extremitates coeant. Suturæ profunditas mediocris probatur. nam si acus in extremo cutis mittatur,profectò scindetur; si in profundo extrema solidari nequeunt:interuallum ergo quod singulis acus traiectionibus interuenit, quod ad compescenda pertinet ea,quæ subsunt,breuissimum esse postulat, quod uerò ad firmitudinem ipsius cutis necubi rumpatur,breuitas parum tuta est.Quare utriusque uitiato excessu, eligenda mediocritas est. His omnibus denique præparatis, resupinato homine coxis erectioribus,ubi aer ad temperiem vergat, ac repositis intestinis uulnus abdominis consuendum est.Et quia opus tale multipliciter celebratur,primo quid de eo dicat Celsus audiamus, [b] in duabus acubus fila coniiciẽda,eaque duabus manibus tenenda,& prius interiori membranæ sutura inijcienda est sic,vt sinistra manus in dexteriore ora,dextra in sinisteriore a principio vulneris orsa,ab interiori parte in exteriorem acum immittat;quo fit,vt ab intestinis ea pars semper acuum longe sit,quæ retusa est, semel utraque parte traiecta. permutandæ acus inter manus sunt,vt ea sit in dextra,quæ fuit in sinistra, ea ueniat in sinistram,quam dextra continuit; iterumque eodem modo per oras immittendæ sunt,atque ita tertio,& quarto,deinceps permutatis inter manus acubus includẽda plaga est.post hæc eadem fila,eædemque acus ad cutem transferendæ;similiq; ratione ei quoque parti utraque sutura iniicienda,semper ab interiori parte acubus uenientibus inter manus traiectis.dein glutinantia inijcienda,quibus etiã spõgiam,aut succidam lanam aceto imbutam accedere debere manifestum est;impositis his leuiter uenter deligari debet.Galenus [c] verò triplicem suendi rationẽ proponit,& cum primam describeret,ait,quoniam coire,coalescereque cum peritoneo oportet abdomen,incipiendum quidem a cute est, atque ab externo introrsus acus inijcienda. ubi uerò tum cutem,tum rectum musculum totum transierit,prætерito,quod ei subest,peritoneo,per reliquum peritoneum, eam ab interno extrorsus iniicies,atque inde per reliquum abdomen transmittes,vbi hoc penitus transierit, rursus ab externo introrsum idem abdomen est perforandum. Mox ubi peritoneum, quod illi quoque subhęret,præterieris,atque ad contrariũ ueneris,hoc quoque ab interno extrorsus perpungẽdum, vnaque cum eo totum ipsi coniunctum abdomen. Deinde ab hoc rursus incipiendum,atque id cum contrario peritoneo consuẽdum,ac rursus uicina quoque cute transmissa,iterũ ab ea parte acus introrsus est iniicienda,consuendumq; abdomen id cum cõtrario peritoneo,etiam inibi vicina cute transmissa. Atque hæc iterum, iterumque facienda, quoad totum vulnus similiter cõsuerimus:sed quia opus hoc difficile admodum est,vix enim cum abdomine peritoneum coalescere potest, vtpote hoc neruosum illud verò carnosum est;præterea quomodo,nisi in valde magnis sectionibus,hoc peregerint antiqui, imaginari non possumus. Secunda suitionis ratio à Galeno descripta illa est, quam multi celebrare soliti sunt, qui quæ cognata naturæ sunt,

a 1.Epidem.secti.2. Galen.14. meth.cap.13.

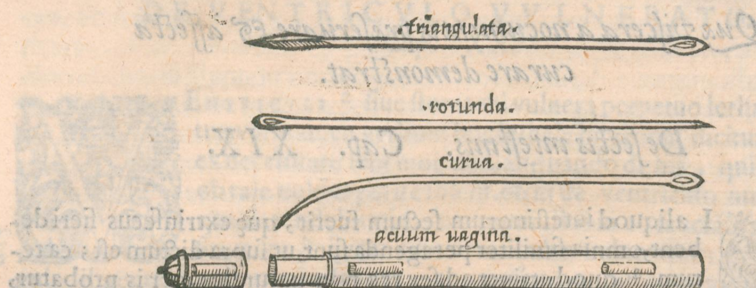
b Lib. 7. ca.16.

c 6.meth. ca.4.

ea committunt, vtique peritoneo peritoneum, & abdomini abdomen; id in hunc modum fieri oportet, à vicino nobis abdomine incipere, atque ab externo introrsum per id tantum acum transmittere. post præteritis vtrisque peritonei labris, ex aduersa parte, ab externo introrsus, per vtrunque eius labrum acum reuocare: deinde rursus hanc reuocare, atque ab interno extrorsum per aduersum abdomen traijcere. Tertia abdominis sutura illa est, quæ ab omnibus communis, & in prõptu iudicatur, & fibulatio dicitur, in qua vno adactu, quattuor margines appræhẽduntur, id est ꝑ quattuor labra acus transmittitur; vnde peritoneũ intra abdomen prorsus absconditur, & in hoc tantùm a secunda variare solet. Tres hi suturæ modi describuntur pariter a Paulo & Auicenna, qui vnà cum Albucasi, secundam suẽdi rationem magis approbant. Qui dissidentium partium coniunctionem, ac orarum adductionem diuerso quodammodo assequi videtur, quem in mirach vulnerato, nullibi inueniri adhuc potuimus, sed bene in labris scissis, quæ isti leporina vocant. inquit Albucasis accipias acum, aut numerum acuum secundum quantitatem amplitudinis vulneris, deinde dimitte ab extremitate disruptionis quantitatem digiti anularis, & fige acum vnam, præter quòd intromittas in eam filum in duabus extremitatibus cutis, cum duabus extremitatibus siphac, quod est sub cute ab exterioribus, donec facias eam penetrare ad aliam partem, & hoc pacto iam aggregasti duas extremitates cutis, & duas extremitates siphac, & fiunt quattuor ordines. deinde stringe cum filo duplo in circuitu acus aliquoties a duabus partibus simul quousque sint aggregata duo labra vulneris aggregatione decenti, deinde dimitte crasitiem digiti etiam, & fige in eis acum aliam. postea stringe eam cum filo, sicut fecisti in prima acu, nec cesses facere illud cum eo quo indiges, ex acubus donec compleas constrictionem vulneris totius, & sint acus mediæ inter crasitiem & subtilitatem; quoniam subtiles ualde, carnem velociter secant, crassæ verò sunt difficilis introitus. nec figatur acus in extremo cutis, ne scindatur, & vulnus aperiatur; nec profunde, ne consolidatio prohibeatur. deinde incide extremitates acus, ne lædantur infirmi apud somnum suum, & pone in eis puluillos ex pannis ab omni parte, qui cooperiant extremitates acuum, & dimitte eos donec scias, quod vulnus iam consolidatum fuerit; & hæc species suturæ, ait Albucasis, cõuenientior est in vulneribus paruis, quando sufficit in eorum sutura acus vna, aut duæ, aut tres ad summum. Alterum suturæ modum describit de mente Galeni Albucasis, qui verè nunquam illum excogitauit, & inquit, rectificatur sutura ventris cum duabus acubus, quod est ut intromittas in eis vtrisque filum vnum, & incipe cum intromissione ex eo quod est apud te, & fac eam penetrare vsque ad latus aliud secundum eos, qui coria suunt æqualiter. Recentiorum verò aliqui talia vulnera eo modo suere consueuerunt, quo sutores caligas, aut alia indumenta cõsuunt, & simul adiungunt. Alij eo communi vtuntur modo, quo omnia, ut sacci & similia suuntur. Nos autem ea sutura semper vti soliti sumus, quæ simul vno tempore quattuor extremitates, duas nempè abdominis, & duas peritonei, si eas habere possumus, aggregat; & is verè modus fibulandi est, & non ille, qui hamulis celebratur: seruamusque in hac fibulandi ratione, ut inter fibulam & fibulam unius minoris digiti distantia relinquatur. Talis postremo sit suturæ profunditas, ut tota abdominis compositio perforetur, & talis unio conseruetur, ut dictum est, ne si rumpatur, inde hernia intestinalis sequatur.

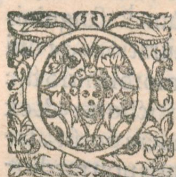
ACVVM

ACVVM IMAGINES.

DE TERTIA INDICATIONE,

Quæ quomodo opportuna medicamenta extrinſecus applicanda ſint, manifeſtat. Cap. XVIII.

QVAMPRIMVM abdominis ſectiones æqualiter fuerint aut ſutura, aut fibulis, aut uinculo duobus initijs circundato adiunctę, medicamenta, ſi opus fuerit, quæ ſanguinis fluxum conſtringant, applicentur; ſi vero non, quæ cruentis vulneribus accommodantur. talia a Græcis enæmata & emplaſtica, & a Latinis glutinantia uocantur. quorum facultas eſt, diuiſas partes coniungere, & glutinare, qualia ſunt [a] emplaſtra barbara, aut ea, quæ a fuluo colore cirrha, & phæa dicuntur; ea etiam, quæ ex bitumine & aceto conſtant, enhema barbara a medicis etiam uocitantur, ualent in exercitatis & duris corporibus; uerum ſi mulieri mederis, puerove, aut denique corpori, quod mollis ſit carnis, quod ex chalcite fit, noſtri diapalmam uocant, ſatis idoneũ medicamentum fuerit: ſi uerò hęc medicamẽta non adſunt, uſque ad quartam ad minus gluten albotin, ſiue reſina terebinthina ſummopere probatur, præſertim ſi tendines, aut lacertorum extremitates lædantur. expeditque puluere aliquo fibulationem ſiccando a putredine præſeruare; poſtmodum agglutinantia adhibeantur. Quod uerò inter bubones & axillas eſt, id totum primis diebus molli lana oleo mediocriter calido imbuta circundare ſolent, tale uerò ſi roſaceum, aut maſticinum fuerit, magis prodeſſe poterit. deligatio etiam in his ſummè eſt neceſſaria, quæ uulneris fundum, & ora æqualiter contineat, ac ſine dolore arctet, ſaniem fluere permittens, prodeſt quippe quod circumijcitur, neque molle nimirum ſit, & algæ ritu fragile, quo uidelicet tuto cõtineat, neque rurſus ita durum, ut premendo offendat; tùm uerò ipſa circunductio nec ita laxa ſit, ut nihil efficiat, nec ita uehemens, ut dolorem excitet. Hoc ſi feceris, fueritque uulnus ſolum ſine uitioſo ſucco, aut aliquo fluxu, aut intemperie, aut inflammatione, aut alio quouis internorum uitio, proculdubio ſanabitur: at ſi ob ſui magnitudinem id fieri nequeat, ut diſiunctæ ipſæ partes exactę ad imũ uſque ſibi coniungantur, uidelicet nec ſutura, nec fibulis, nec deligatura pertingere ad eas ualente, uel etiam ſanies iam illic fuerit collecta, uel dolor quiſpiam adiunctus; huiuſmodi uulnus ex ſola partium commiſſione, & exiccantium applicatione agglutinari omnino non poteſt, quare id agendum eſt, quod in compoſito uentris uulnere utile fore explicauimus.

a Scribon. de ſcr.207. Celſ.li. 5.cap.19. Gal.2. Katageni. Aet.li. 2.c.24.Paul.lib. 7.cap.17.

DE QVARTA INDICATIONE,

Quæ viscera a nocumentis præseruare, & affecta curare demonstrat.

De sectis intestinis. Cap. XIX.

SI aliquod intestinorum sectum fuerit, quę extrinsecus fieri debent, omnia similiter peragenda sunt, ut supra dictum est; cæterum [a] quod attinet ad sex res non naturales, aer is probatur, qui calidus est, & siccus, uictus tenuis sit: cibaria pinguia, acuta, & flatu plena dimittantur: abstineat patiens ab omni motu, uociferatione, ira, & Venere: eligenda uerò alimenta sunt (si quidem ad cicatricem perducere, aut glutinare uulnus studeamus) tum austera, tum glutinantia, tum quæ minime rodant. Sint igitur cibaria paucæ quantitatis, & quę moderatè nutriant, ne uarij augeantur humores, & fœces multæ ac duræ procreentur. Et quia pharmaca, quę per alui eductionem corpora euacuant, conferre non uidentur, nullum quidem uerbum de eis antiqui dixere; quare purgantibus medicamentis nullus hic relictus est locus, ne excrementa in sedes affectas educantur, & ne a bile uulnus lædatur, & intestinum imbecillius reddatur: uerùm [b] sanguinis missio, cum sit uera ac generalis indicatio, in omnium uulnerum curatione, ac uniuersalis [c] humorum euacuatio, si a basilari oppositi lateris, ac in morbi initio fuerit celebrata, summopere probatur: aliqui tamen per cucurbitulas, frictiones, & extremorum ligaturas reuulsiones laudant; quod opus quantum ualere posit, sapientiori iudicio remittimus. de topicis, siue localibus medicamentis non mediocriter conducit [d] ad opus, cognoscere in qua intestinorum parte uulnus consistat. Siquidem in superioribus & gracilibus, ueluti est duodenum, ieiunum, & ileō ab epotis medicamentis præsidium petendum est, sicuti a reubarbaro infuso, luto armeno, terra samia, dragaganto, diaspermaton, & similibus, quæ ad glutinationem facere uidentur. Si verò in humilioribus & crassioribus, vt est colon, cæcum, & rectum, clystere subijcere magis conuenit: ergo [e] si inferiora patiuntur, in eis medicamenta cum argalia inponi debent, quod instrumentum Græci contenchitas, Arabes lapsedram, & Latini clysterem oricularium vocant, cum altè medicamenta conducant, ad ea, quæ in recto intestino sunt, vulnera, etiam [f] per vesicam, cui sit fistula ad finem annexa, aut inijcere liquatum medicamentum tepidum licet, idque magis, quia podici propinquum est: at si in intermediis, ab utraque parte, eo quia à superiori, ac inferiori loco æqualiter sunt remota. fiat igitur clystere ex vino nigro austero, & tepido, aut solo, aut decoctionis magni centaurij, aut hyppuris, addito melle crudo, aut rosaceo. nam in affectis interioribus, si emundare volueris, quæ modicè abstergunt, vtaris. quod munus, mel non coctum cæteris præstat; olea verò, ac pinguia, omniaque acuta, & quæ dolorem inferre possent, aliena sunt. Et si aliquis dolor apparuerit, clyster inijciatur ex iure intestinorum, ac pedum veruecis, in quo bullierint hordeum, folia oliuarum, minoris centaurij, & mel absque sale. Si verò vehementiori exiccatione opus fuerit, paretur decoctum ex maiori centaurio, tormentilla, pilosella, balaustijs, aloe, & myrrha lotis. neque enim fas est eiusmodi prædictis instrumentis crassiora medicamenta infundere, quamuis humidiora postulēt: iccirco mediocriter sicca medicamenta, plerunque magis sunt idonea, quam quæ liquabilia vocantur. huiusmodi verò sunt crocum, & pompholix, & aloes, & dra-

a ¶Gal. 4. meth. c. 7. Rasis. 7. ad Alm. ca. 3. Zar. 1. Theo. trac. 4. cap. ult.

b ¶Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. lib. 2. de artic.

c ¶Gal. libr. de sang. miss. Auic. 4. 1. ca. 20.

d ¶Galen. 6. de not. loc. aff. ca. 2. 4. meth. c. 7. & 5. meth. c. 11.

e ¶Gal. 1. de lo. aff. c. 2. 4. 4. meth. cap. 7. 5. meth. cap. 11. 6. meth. ca. 1. 4.

f Hipp. libr. de fistulis. Galen. 5. meth. ca. 7. 2. ad Glau. cap. de sinu. Paul. li. 4. ca. 43. Albuc. lib. 2. cap. 59. & 83.

gantum,& ea quæ cephalica Græce dicuntur;i n fine vero lemnia terra, aristolochia,& ireos salubre auxilium esse solent.

DE VENTRICVLO VVLNERATO. Cap. XX.

ENTRICVLI [a] siue stomachi vulnera perpetuo lethalia iudicantur;verũtamen verbum hoc lethale interdum dicitur de his,qui ex necessitate sunt morituri, aliquando de his, qui plerumque ob tale uulnus perire solent.ob id de ventriculo uulnerato aliqua datur dubitatio, cum nonnullos in eo sauciatos euasisse affirmant. [b] igitur cum uentriculus uulneratur, ex propriis signis diligenter inquiratur an leuiter, an grauiter, an utroque modo, an circa fundum, an circa os eius uulnus consistat. graue uulnus illud quippe est, cùm tota fuerit eius perforata substantia: leue, cùm vel una, uel altera tunica secta fuerit.porrò affectus primus necessario lethalis est, cũ uiscus illud neruosum ꝑpe tui motus,& instrumentum concoctionis sit,sine qua homo viuere nequit.si verò exterior tantum tunica,& ea quidem carnosa,secta fuerit, salus interdum speranda est:interna autem,quia membranosa est, & villis rectis quàm plurimis superne deorsum tendentibus,obliquis uerò paucis intertexta, mortis maximum minatur periculum:externa carnosior villos transuersos habet,quales cõtinent duæ illæ intestinorum tunicæ. igitur, tota [c] eius substantia disscissa perraro sanatur: quæ verò internæ & carnosæ sunt disscisiones,curare cum fiducia tentabimus.nã fieri potest,ut & bene cedat,non solum quòd partes hæ crassiores sunt, sed etiam quòd sanantia medicamenta facile hoc loco consistant:at quæ sunt in ore eius cõtactu duntaxat medicamentorum in transitu fruuntur,sensusque eius acumen,sanationi obstat,ac cum primum aut a medicamento,aut alimento pungitur,dolor maximus excitatur,ex quo & inflammatio sequi potest.Quomodocunque [d] igitur uentriculus fuerit vulneratus,ab omnibus acribus,& cibis,& potibus abstinere oportet,sed utatur cibariis,ac medicinis lenientibus ac mollibus,vtpotè sorbitionibus sine oleo,aut pinguedine,& his,quæ ex amilo,terra samia,lemnia sphragide,lacte cocto,vel quæ melle paucissimo conficiuntur:cibi sint euchymi, & cocctu faciles,sed victus tenuis instituatur,& flatuosa, acuta, & mordicantia omnia tum intrinsecus,tum extrinsecus remoueantur.ob id patientibus chondrum exhiberi solet,oriza pariter,& panicum in aqua semel chalybeata decoctũ, aut vbi radices consolidæ,aut sumach,aut myrti,aut rubi summitates, aut pimpinella, quæ mirabilis est,bullierint.Sed quia hæc & nauseam,& uomitum concitant,ea exhibere non audemus, at primis diebus panatellam tantum ex pane loto in iure turturum,aut palumborum decoctam,aut in sola aqua chalybeata cum saccharo:verùm cum inflammationis suspitio præterierit,caro aliqua concedatur,uitulorum nempe,aut hædorum ventres,ut ait Auicenna, [e] aceto conditos;& hoc forsitan, quia dictum est a Galeno, [f] communis omnium internarum partium indicatio est,vt ea eligantur,quæ animalis naturæ maximè sunt familiaria, siue ea cibi sint, siue medicamenta.Siquidem ab eo [g] dictum est,quale est unumquodque membrum,tali ipsum nutriri alimento oportet.hinc est quòd Rasis, [h] & Auicenna [i] his,qui cerebri uulnere affliguntur,assata gallinarum cerebella concedebãt:& huius nutrimenti rationem assignans Auerroes [k] dicit,cibaria, & medicinæ confortatiuæ illæ sunt,quæ complexioni membri in tota substantia assimilantur; quare quodlibet membrum comesum comedentis simile cõfortat & nutrit. Princeps tamen de cerebris aliam reperiri opinionem in fracta caluaria confitetur: neque nos ausi sumus uulnerato cerebro,patientes cerebris,ob nimiam eorum humiditatem,& quia uomitum commouent,nutrire.pariter nec animalium uiscera uen-

a ¶Hipp.lib.1. de morbis. li.de Coac. præno.6. Aphoris. 18.24. Cels. lib.5.c.26.

b ¶Gal.6. Aph. com. 18. Albuc. lib.2.c.87.

c ¶Gal.6.meth. cap.4.

d ¶Aet.libro.9. cap.17. Paul.li.3.c.37.

e ¶13.3 tr.4 ca. 14.

f ¶4.meth. c 7.

g ¶6.de usu par.

h ¶6. ad Alm. ca.ult & 15. Cõtinentis.

i ¶1.3 tr.2.c.26 4.4.tr 1. c. ult.

K ¶5. Collig.c. 19.

triculo uulnerato exhibemus,sed bene montanas aues assatas, addita cydonioru̅ miua.uinum uerò,si expedit,nulla existente febre nigrum,stipticum, & pauciferu̅ dari potest,aut eius loco uino cydoniorum cu̅ aqua chalybeata uti licet:&, si corporis plethora aliqua apparuerit,uena secāda est;si autem cacochymia,bilis præsertim,corpus sola casia fistula,quæ ab Auicenna [a] probatur,euacuetur. uerùm, quia tale medicamentum,flatum,& tormina gignit,huic nonnulli diacatholicone̅ aut radicem barbaram in minutissimum puluerem redactam adiungunt:nos uerò huiusmodi corpora,medicinis per os sumptis,nunquàm purgare ausi sumus, sed clysteribus,suppositoriis,& a longinquis partibus leuibus frictionibus: serapium summo mane exhibemus,myrtinum quippe & rosaceum decocto centaurii, consolidæ,& æquiseti liquatum,cui sæpe addimus scrup.ij. trochiscorum de Karabe, aut de spodio,aut de reubarbaro, aut terram ipsam sigillatā. nec ab re est sæpius per diem,aut diacitonitem sine aromatibus aut diadragantum,aut saccharum rosatum assumere.mastix uerò secundum omnem modum, his uulneribus suffragatur.Et quia omni ingenio uulneris conglutinatio tentanda est,quæ ui agglutinandi prædita sunt,crebrò assumantur.ex quibus electuarium de seminibus,siue diaspermaton ad pondus drag.unius aliquo decocto solutum,uel radicis maioris cētaurij,quam isti consolidam uocant,aut betonicæ,aut pentaphyllonis, a nōnullis excellentissimis medicis commendatur;præsertim horas quatuor mane,uesperi, ante cibi assumptionem.uulnus uerò exterius,si amplum fuerit,suatur;quod raro contingit.nam uulnera huiuscemodi ferè semper ab acuto telo causari solent.aut in principio,si expedit,regantur therebinthina lota actu calida,aut perpetuo unguento nostro sancto,cui cætera medicamenta cedere debent. interea totus uenter,dorsum,& inguina oleo rosato completo,masticino,& camomillino inungātur,& si occasio datur, incarnetur uulnus emplastro barbaro, aut basilicone.postremo cerato ex chalcitide sigilletur.Ventriculi uerò uulnus naturę dimittatur, &,si amplum fuerit,si potest,ut de intestinis dictum est,consuatur;per os autē agglutinantia assumantur, & extrinsecus iniectorio imponatur lotio ex uino nigro austero decoctionis equiseti,rosis,palmulis,minoris centaurii,& melle aut zulapio rosato.Sed sententia nostra affirmamus,melius esse potenti naturæ omnia cōmittere,quæ id facit interdum,quod Medico impossibile est.

a ¶13.3.tr.4.c.14.

DE IECORE LAESO, Cap. XXI.

SEDES [a] quàm plurimæ in humanis corporibus reperiu̅tur,quæ cum morbo in soluta continuitate affliguntur,earum nocumenta magna sunt & pereunt secundum plerunque,interdum uero nō,sed raro.inter quas Iecur, siue Hepar enumeratur. fieri enim potest, ut cum leue in eo uulnus occurrat,saluetur : sed cum uas aliquod notabile in eo sectum fuerit, nulla salutis spes remanet, sicuti corde affecto,ubi nulla speratur salus,quòd ex nutritionis defectu languet, & moritur.Hepatis [b] uerò non solum profundum uulnus in eius fibris factu̅,sed etiam fibram abscissam sanatam fuisse nonnulli affirmant: attamen si in eo uulnus aliquod illatum alicuius magnitudinis,aut profunditatis extiterit,aut uena, quæ in eius gibbo originem trahit,caua,magna, & chilis dicta secatur, aut ea, quæ in eius cauo committitur,uena portæ nuncupata inciditur,aut ramus eorum quidā, quorum repletur iecur ob largam eorum sanguinis effusionē, priusquàm uulnus agglutinetur, æger necessariò moritur, idque magis quia ob alimenti inopiam cor patitur, & sic tandem perit animans, sed non illicò interdum, cum per longa temporum spatia in huiusmodi affectibus vita protrahi possit. Sæpius quidem breui temporis interuallo, ex iecoris percussione multi occumbunt.nam,vt refert Hippocrates, [c] cuidam Astili, percusso iecore, statim color cadauerum

a ¶Auic. 14. 3. tr.3.c.20.4.4.tr. 2.cap.4.

b ¶Gal.6. Aph. com.18. Paul.li.6.c.88. Auic.4.4.c.2.10

c ¶5.de morbis popul.

ſe ſe ſparſit, oculi introceſſerunt, moleſtia, difficultas ferendi, ac æſtuatio conſecuta eſt, & eadem die vitam cum morte commutauit. Alter puer à Mulo in Hepate percuſſus, quarta die mortuus eſt. Spiritum denſum habebat, nec quicquam intelligebat, ac febre cruciabatur: ob id cum grauiter iecur læditur, qui ſic affecti ſunt prognoſticis, ac presbyteris relinquantur, cum cæterarum omnium hæc affectio periculoſiſsima ſit, & modica omnino ægris ſit ſpes ſalutis, & morbus hic a Medicis [a] lethalis iudicetur; attamen leui exiſtente læſione, ex qua non magna ſanguinis copia egreſſa fuerit, aut aliquis alius ichor non multum effluxerit, eius ſanationem tentare oportet: in primis uerò tenuiſsima adhibeatur diæta, ne ſanguinis multitudo augeatur, & ea commendantur, quæ agglutinandi vim habent; ob id chondrum, aut oriza, aut hordeum in iure pedum hædi, aut parui uituli decoquantur, additis foliis boraginis, lupulorum, intybi, & plantaginis; aut fiat panatella in iure tali: ôua verò, carnes, & lacticinia primis diebus, aut donec inflammationis omnis ſuſpicio præterierit, dimittantur. uinum pariter. aquam enim potare conuenit, in qua bullierint coriandri, iuiubæ, & cichorium; aut ſaltem ea ſit, in qua ignitus chalybs ter, aut quater fuerit extinctus, addito ſerapio roſaceo ex roſis ſiccis, aut ſaccharo roſato. Secetur vena, potiſsimum iecoraria, oppoſiti lateris, a qua, virium robore apparente, bis, terque ſanguis paulatim, & interpolatè detrahendus; aut fiat leuis euacuatio caſsia, aut diacatolicone, & rha barbaro. ſyrupus quotidie ſummo mane exhibeatur, veluti ille de roſis ſiccis, de lupulis, aut de cichorio cum radice barbara, liquatus cum decocto hepaticæ, conſolidæ, caudæ equinæ, aut betonicæ. Si autem vulneratus ſaltem alternis diebus ventris beneficium, & alui expurgationem non nouerit, ei clyſter imponatur, ex decocto maioris centaurij, conſolidæ, & equiſeti, addito ſaccharo roſato, oleo myrtino, & rhodino, & parum quid electuarij diacatoliconis diuerſiones a longinquis partibus probantur, nempe leuibus frictionibus, cucurbitulis, aut ligaturis: iram, clamores, nimium motum, coitum, & unamquanque cauſam, quæ ſanguinem alterare poſsint, fugiat patiens. verum, ſi aliqua inſignis apparuerit indigentia, caro auium montanarum, aut hepata paruorum animalium, & vinum nigrum clarum, oligophorum dari poteſt. Et quia ea, quæ confortant, ac huius viſceris ſolutiones agglutinant, per os offerri poſſunt, confectiones in rotulis ex ſpodio, gummi arabico aſſo, rhabarbaro, dragaganto, balauſtiis, terra ſigillata, & boloarmeno cum ſaccharo parari ſolent, quæ mane, & ſero patienti exhiberi poſſunt: rha ponticum pariter, & rhabarbarum in minutum puluerem redactum vſque ad ſcrup.ij. cum decocto arnogloſſæ, aut pentaphylonis ſecundum omnem modum, optimum præſidium eſt. probantur trochiſci ſummo mane, uſque ad drag.j. de ſpodio, de reubarbaro, & de roſis cum ſpodio ſoluti in decocto centaurij, intybi, & equiſeti: Vulnus verò hypochondrij, aut abdominis, ſi in eo ſanguinis hæmorrhagia apparuerit, primo medicinis ſanguinem ſiſtentibus regatur: deinde aut terebinthina actu calida, aut vnguento noſtro ſancto, ab initio vſque ad vulneris ſigillationem regatur: aut, ſi licet, tranſacta quarta, ipſi terebinthinæ addatur bolus armenus, & mumia: poſtremo maſticen, thuris mannam, & dragagantum admiſcere licet. partes verò vulneri coadiacentes, inguinaque, ſubaſcelia, ac ſpina oleo roſaceo, maſticino, ac de citoniis vnà cum ſandalis albis, & rubeis, ac eboris ramentis, & intybi domeſtici ſeminibus minutiſsimè tritis cum pauca cera, ſub linimenti forma inungantur. porrò, ſi expedit, vt medicamentum exterius impoſitum fibras hepatis vulneratas attingat, nec magna ſanguinis quantitas effertur, illud quidem formetur, quod ſectas fibras conſtringat, & agglutinet, quale eſt hoc, Recip. ſucci equiſeti, pentaphylonis, piloſellæ, polygonij an. mannæ thuris, mumiæ electæ, reubarbari optimi, radicum maioris centaurij, ſanguinis draconis ex lacryma an. q.s. pro collyrio, quod per ſe, ſi uulnus amplum fuerit, aut

[a] ¶Hipp. li.1. de morbis. libr. de Coac. prænot. lib.1. Epidemiarũ. 6. Aphor. 18. Celſ. li.5. ca.26. Aet. lib.10. c.5. Pau. li.6. c.88. Auic. 14.3. tr.3. c.21. 4.4. c.2.

per iniectorium uſque ad iecur bis, terque in die iniiciatur. Amplum uulnus in ſui debet, dimiſſo in decliui ſitu orificio, ut ſuperfluitates perpetuò expurgari poſſint. ſupra uulnus uerò aut barbarum, aut calcideum medicamentum, aut illud celebre ex chalcitide adhibeatur.

DE LIENE AFFECTO, Cap. XXII.

SI Lien, ſiue ſplen vulneretur, maiori cum fiducia curationem aggredimur, atque magis ſi vulnus intimè non tranſierit. nam ſima huius viſceris pars, multarum arteriarum, ac magnarum venarum plantationes continet, ob id ſi vulnere affligitur, nulla redemptionis ſpes remanere ſolet: cum verò leuiter in ſuperficie læditur, eædem requiruntur curatiuæ indicationes tum in victus regimine, tum in localium medicamentorum applicatione, vt de Iecore expoſitum eſt: verùm vtroque uiſcere læſo diligentia ſumma adhibenda eſt, ne ex calidorum, ac ſtipticorum medicaminum qualitate humidiores ſubſtantiæ diſcutiantur, & craſsiores exiccentur, cum ambo hæc membra parata ſint, in ſcirrhum facillimè conuerti.

DE RENIBVS IISIS, Cap. XXIII.

a ¶Celſ. li. 5. ca. 26. Zoa. 2. theo. tr. 2. c. 7.
b ¶Auic. 18. tr. 2. c. 10.
c ¶Auic. 18. 3. tr. 2. c. 22.
d ¶Aet. li. 11. c. 16.
e ¶Hipp. lib. 2. de morbis. Celſ. li. 4. c. 10.

CVm [a] ferro renes inciduntur, difficilis curatio fit, imò [b] moritur ille, cuius renes diſrumpuntur. verùm minoris timoris ſunt, quàm uulnera Veſicæ, aut locorum neruoſorum. Cum igitur tale uulnus occurrit exterius curatur indicationibus ſuperius enarratis, ſecundũ tẽporis opportunitatẽ: interius [c] uerò inſtituto uictus regimine, potiſsimũ qđ in hac, & ueſicæ curatione eſt, r quiritur humorũ adęquatio iudicatur, q̃ interdũ fit ꝑ uenæ ſectionẽ copioſam aut ꝑ ſubtiliũ, ac tenuium humorũ ſolutionem, ſine [d] ſubita euacuatione: ob id probatur manna, caſsia, rha barbarum, & ſyrupus roſatus ſolutiuus. Si uerò crudorum humorum copia apparuerit, vomitus melior eſt, quo renum uulnera curantur. nã abſtergit, euacuat, & fluxiones reuellit, cæteræ uero humiditates æquationẽ quærunt, ſolo ſeri caprini lactis ſtillaticio liquore, aut decocto iuiubarum, & ſebeſten, uel lacte ſeminum frigidorum maiorum: aliqui trochiſcos de alicacabo aqua hippuris ſolutos probare uidentur. poſtremo [e] conſolidationem ſperantes, amilum, dragagantum, & frigidas gummas patientibus exhibent, quos in molliſsimo lecto decumbere iubent, ac tenuiſsima uti diæta præcipiunt. non tamen ad multos dies diæta extendatur. nam urinæ puriores & acriores per inediam redditæ, uehementiſsimos morſus procreant; ob id in morbi initio, ſorbitionibus tenuibus morſus omnes lenientibus uti expedit. inde uictus ſit boni chymi, ut puta ex carnibus auium nemoralium aſſatis, ouis ſorbilibus, chondro, oriza, & panatella, atque interim acetoſa, acuta, ſalſa, & dulcia, ac omnia aperientia, & diuretica id eſt, quæ urinam ciere ſolent, dimittantur: minor faciendus eſt omnis potus, præſertim aquæ ob lotij copiam. quieſcat patiens in ſilentioque uitam ducat, nam methodus curandorum uulnerum renum, quies eſt. porrò, ſi decet, per clyſterem decoctum maluæ, & equiſeti cum ptiſana, & rhodomelle infundendum, ut ſaltem alternis diebus materiæ, quæ in uijs communibus reperiuntur, per ſeceſſum expurgentur. cæterum non multa copia infundatur, ne uiſceribus nimis repletis renes comprimantur. Si autem ſecti renes ſanguinis profluuio laborabunt, uenam cubiti ſecare conuenit, ſanguinis detractione repetita, & medicamenta, quę ad ſanguinis ſputum, & quæ ad ipſius profluuia deſcribuntur, in renibus, & ueſica ſanguinem fundentibus per ſyringam iniiciantur; quod pręclare facit ſimphiti radix,

& tragacantum uino maceratam, aut polygonij, & plantaginis succus cum posca, aut succus foliorum porri, & plantaginis, qui omnia superat medicamenta: exterius cataplasma adhibeatur ex palmulis, pane siligineo, acatia, hipocistide, & uino astringente decoctis. concretus interdum in uesica sanguis adeò deprehenditur, quod post illum urina subitò cohibetur, & fibræ quædam sanguineæ, aut humiditates quædam cruentæ paulatim percolant; quare cum urina suppressa est, pectinis ac suminis partes oleo è scorpionibus, amygdalarum amararum, irino, & è capparibus inungantur. & si hæc non iuuant, fiant decocta ex maluis, parietaria, saxifragia, agrimonia, & citrach in uino albo, aut ex his cum passo, aut oximellite fiat cataplasma. Potui etiam datur præsertim renibus, aut poris vreteribus repletis decoctum eritrodani, polytrichi, scolopendriæ, & citrach cum syrupo capilli Veneris, aut bizantino. verumtamen horum vsum, quoad possumus fugiamus: sed tantum vrgente necessitate usui seruentur. Siquidem urinam uiriliter prouocant, & quæ relaxant administranda minimè sunt, sed quæ exiccando corroborant a medicis probantur. nos verò cuidam militi Feltrensi uno duntaxat rene vulnerato quotidiè dedimus drag. j. optimæ terræ sigillatæ cum unc. j. terebinthi cyprij, & parum post cyathum paruum optimi albi vini montani, & ferè statim uinum à uulnere emanabat odoratum, sed aliquantisper tinctum, exterius verò cōtinuo unguētum nostrum Sanctum applicauimus, cuius compositionem ac operādi modum in tertia indicatione descripsimus, capite de Thoracis vulneribus; & breui tēporis spatio fuit ille sanitati restitutus. pag. 104. n. 30.

DE SAVCIATA VESICA. Cap. XXIIII.

CVM [a] vesica, quæ vrinæ receptaculum est, præciditur, eius partes sectę nequaquam coire possunt, ob id quia membrum neruosum est, frigidum, siccum, & exangue, & nerui [b] secti neque coalescunt, neque augentur, & eorum [c] uulnera pessima, ac omni timore plena esse solent. Intestinum hoc perpetuò mouetur, ac humiditate acuta, acri, baurachina, & mordaci ferè semper repletum videtur, quare [d] necessario ille, cui vesica disrumpitur, moritur. Ergo [e] de vesica funditus secta nihil plus dicere expedit, quæ pariter, quamuis nonnulli aliter credant, consui nequit; nam ex acus punctura conuellitur, aut ab aere frigido alterata corrumpitur, ut illi euenit, qui super frigidum lapidem sedere solebat, aut piscatori, qui in frigidis aquis diu degebat. Si autem eius collum, id est, carnosior pars, quam Latini ceruicem vocant, vulneratur, non ita imminet periculum, nam affectum similem præcipue his, quibus calculi extrahuntur, sanari videmus. In hac igitur curatione indicationes illæ in renibus uulneratis expositæ ad vnguem seruari debent: pharmaca verò purgantia per os sumpta, item ea quæ vrinam ciere possunt, exhibenda non sunt, ne materiæ multæ, ac succi mali ad renes, & vesicam deducantur. Diæta itaque tenuissima sit, à nimio potu, & humidorum usu caueatur, uinum dimittatur, sed aqua coriandrata cum vino, aut miua cidoniorum, vel syrupo myrtino, aut saccharo rosato usui seruetur. Vulnus exterius regatur terebinthina cum tertia parte olei hypericonis, ac desuper barbarum, aut argideum, aut illud vsitatum, ex chalcitide, aut nostrum sanctum adhibeatur; nam, ut partes simul citissimè coeant, studere operepræcium est; multum enim vrina ad hoc conducit; ergo si absque lichinij impositione opus perfici posset, id melius esse omnino iudicatur; in cæteris ea opportuna sunt, quæ in supradictis carnosis uulneribus commemorata fuere. per meatum vero vrinarium decoctum aliquod inijci potest, potissimum cum syringa, quale est hoc. Recip. hordei, rosarum, centaurii minoris an. m. s. uini nigri optimi q. s. pro decocto, cui in fine adduntur rhodomellis vnc. ij. coletur, & utere. Et si maiori eges exiccatione,

a ¶Hipp. li. 1. de morbis. 6. Aph. 18. Cels. li. 6. cap. de uul. insa. Auic. 4. 4. c. 2.
b ¶Hipp. lib. 1. de morbis. libr. de Coac. prano. 6. Aph. 19. Arist. 1. de hist. anim. c. 13. Cels. li. 5. c. 26. Gal. 1. de semi. cap. 8. Auic. 4. 4. c. 2.
c ¶Gal. 5. Aph. com. 66.
d ¶Auic 19. 3. tr. 1. c2. 11.
e Gal 6. Apho. com. 8.

Recip. radicum consolidæ, maioris centaurij, foliorum oliuæ, myrtillorum an. m.s. amili vnc.j.s. aquæ chalybeatæ q.s. pro decocto, & addito melle rosaceo vsui serua. Si verò aliqua aderit mordicatio, tollatur sero caprino chalybeato, aut pompholige lota, lacte caprino soluta, aut trochiscis de terra samia, aut de halicacabo, aqua consolidæ liquatis. omnia hæc, & quæ in utero ponuntur, actu tepida esse debent, & flatum non gignant nam frigida quęuis his uisceribus aduersantur, ac sunt inimica.

DE VTERO PERFORATO. Cap. XXV.

a ¶Gal.6. de lo. aff. cap.5. Aet. li.16. ca.88.

I uterus [a] siue matrix fuerit uulnerata, quod rarò contingit, indicia sumuntur a loco læso: nam in fundo ventris inter uesicam, & rectum intestinum sita est: & ab exeuntibus. nam per sinum muliebrem, & sanguis & ichor emanat; à dolore, qui eam partem, & inguina, & fœmora, & dorsum molestat; à syncopa siue animi deliquio, ob eius cum ventriculo consortium: a febre, affinitate cordis: ex alienatione ob nimiam cum cerebro insertam alligationem. unde dicebat Hippocrates, [b] maximam seminis partem a capite procidere; & quòd hi, quorum auriculares venæ sectæ fuerint, a medicis aliuidegi quidez, somni, & apoplecticæ dictæ, infœcundi redduntur. Eius uulnus lethale admodum iudicatur iisdem rationibus, ut Capite de Vesica dictum est. Curantur hi affectus optimo, ac tenuissimo uictu, sanguinis missione, præsertim à vena iecoraria, & syrupis humorum acuitates contemperantibus, ac aliis similibus indicationibus, vt supra in cura diuersarum internarum passionum explicauimus. Abdominis uulnus primis diebus medicamento ex terebinthina, oui luteo, rhodino, & croco regatur: circumuicina verò loca oleo rosaceo completo, e semine lini, & e matricaria foueantur. postremo huic medicamento parum thuris, masticis, dragaganti, & ceræ addi solet, & sic sarcoticum uulnus fit, & carne replebitur: situs vero, ac iacendi modus talis sit, ne intestina vterum comprimant: interius, [c] si decet, ea imponantur, quæ ualde exiccant, sicut pompholix, aloes, anethum ustum, carta combusta, bolus armenus, crocus, & similia succo pimpinellæ, aut consolidæ, aut agrimoniæ liquata, in linimenti, siue collyrij formam redacta. hæc recto syphone, siue cathetere, aut uterino clystere, quod Græci metrenchitas vocant, imponi possunt: si vero abstersio aliqua conuenerit, fiat cum uino nigro, mellito, aut sero caprino, aut rosaceo melle: maxima pars curationis omnium uiscerum uulneratorum ipsi naturæ, quæ Dei filia, ac mundi anima est, committatur. nam [d] omnium illa opifex est, medicus uero eius minister. ipsa [e] enim non edocta, & nullo magistro usa, ea, quibus opus est, facit, quod præter spem mirifice in bonum conuertitur.

b ¶Lib. de genitura.

c ¶Gal.5. meth. cap.7.

d ¶Hipp. lib. de lege. Gal. lib. ar. par. med. cap.87. Auic.4. 1. cap.

e ¶Hipp.6. Epidem. sect.2.

DE TESTIBVS VVLNERATIS. Cap. XXVI.

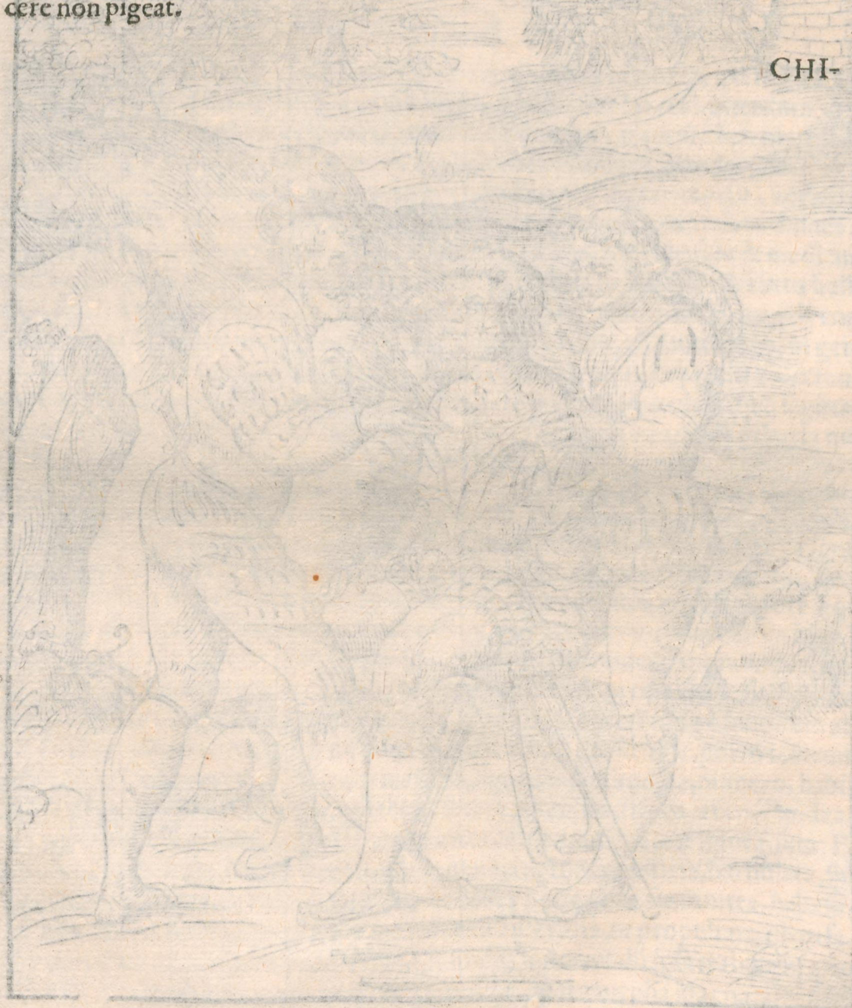

I testes uulnerantur, optimo egent regimine, tum in uictus ratione, tum in topicorum applicatione, ut in similibus passionibus superius ad plenum explicauimus. Et quia hæ partes maximo sensu prēditæ sunt, maxima cura adhibenda est, ne aut dolore, aut inflammatione uexentur. Igitur prēmissa uniuersali euacuatione, nempe sanguinem mittendo, usus terebinthinę lotę addito hypericonis oleo summopere probatur: & si amplum uulnus fuerit, commodè suatur, orificium in ima parte dimittendo, ut superfluitates possint perpetuò expurgari, partes circunferentes unguento rosato Mesue inungantur, aut oleo rosato comple-

completo,& maſticino;inde uulnus abſtergatur ſyrupo aut melle roſaceo.poſtremo baſilicone aut regale medicamento incarnetur, & palmulato, aut cerato de minio ad cicatricem perducatur: quæ in ſcroto aut oſeo occurrunt, uulnera his medijs facillimè ad ſanitatem perducuntur. Hæc pauca ad Dei omnipotentis laudem,amicorum ſatisfactionem,& uulneratorum utilitatem in unum redegimus,non equidem quod aliàs a peritioribus dicta non ſint,nec ob librorum penuriam,ſed ut ſub breui epilogo,quæ ſparſim,ac in diuerſis uoluminibus ab antiquis enarrata fuere,redigantur.

Si quis ergo impoſterum æque ſtudioſus,ac ueritatis uehemens amator, ueriorem doctrinam,ac tutius experimentum practicando nouerit, ubi bis terve uſus, expertusq́ue ſit,non temere ac ſubito occulte ſuam proferat ſententiam,ſed eam in medium apertè ad laudem omnipotentis Dei , ac languentium ſalutem,adducere non pigeat.

CHI-

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI, SECTIONIS PRIMAE,

Liber Sextus.

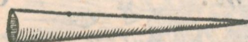
DE SAGITTARVM EXTRACTIONE. Cap. I.

VMANA corpora, iniuriis exterioribus obnoxia, a telo acuto sæpe affliguntur; nempe sagitta, gladio, aut lancea. interdum a rotundo seu alterius formæ instrumento, nimirum lacerante, aut contundẽte, veluti a globulo, siue plumbea glande, dum a Ferẽtariis, & tormento aliquo fulminante, magno impetu, ac fulminis instar, eijcitur, & in corpore residet; idcirco, quia hi omnes affectus, non leuis momenti sunt, diligentem ac expertum operatorem & medicum multis aliis præstantiorem, potissimum his temporibus, & in bello, & extra bellũ exposcunt. verùm, & si quãplurima de hac operatione in nostris chirurgicis enarrationibus explicauimus: hic tamen Celso, Paulo, & Albucasi, fautoribus, in genere, de telis acutis è corpore extrahendis, hæc pauca memoriæ prodire decreuimus. Siquis ergo tela simplicia, aut diuersarum formarum, spiculatasque sagittas, aut glandes, cęteraq; corpori humano infixa, ac inhęrentia ex arte & solertia quadam ac sponte aut inuito detrahere, & reuellere cupit, scopi quatuor ab eo præcipue considerandi sunt. quorum primus, telorum materia, ac forma est: secundus, affectæ sedis natura, compositio, situs, & officium: Tertius, instrumenta, aliave ingenia: quibus hæc omnia extrahi possunt. Quartus, curandi methodus, ac cætera, quæ ad topica, idest localia medicamenta pertinere uidentur. Tela omnia, quæ ventribus illata intus hæserunt, magno negotio, ac non minimo cum timore sępe eiiciuntur, suntque difficultates quædam ex generibus eorum. quædam ex his sedibus, in quas illa penetrarunt, & quędam ex forma instrumentorum. unde sequitur, quod interdum euulsione seu attractione, interdum propulsione sit vtendũ, sumpta indicatione ab ipsorum telorum generibus, & differẽtiis, postmodum ab ipsis sedibus affectis. vltimo a symptomatum natura, & quantitate. porrò telorum differentiæ, Celso authore, ab eorũ materia, figura, magnitudine, numero, habitu, & viribus, sumũtur. Materia, quatenus ferrea, plumbea, stãnea, ænea, lapidea, aut altero metalli genere, aut ossea, aut cornea, aut arundinea, aut lignea, sunt: Figura, quatenus acuta, lata, sphærica, triangulata, angulosa, axillata, barbulata, spiculata, aut cuspidata, ac cuspidatarũ, hæ cuspides posteriora spectantes, habent, quæ dum extrahuntur, contrà defigantur: illa in anteriora, ut propulsata, idem faciant. quædam obuersas cuspides tenent, fulminis instar, vt dũ ipsa trahuntur, propelluntur que, in obiecta infigantur: Magnitudine, quatenus alia magna, alia parua, alia longiora, alia breuiora, existunt: Numero, quatenus unum, aut plura sunt: Habitu, quatenus aliqua ligno firmiter infixa manent, aliave negligentius, ut in extrahendo separata intus resideãt: Viribus, quatenus aliqua veneno tincta ac delinita, quædam uerò quatenus ueneno careant. Hæc igitur sunt telorum discrimina, quæ a medico vulnerario, aliis præstantiore, accuratè perpetuò considerãtur. Vt uerò hæc historia sensatè dignoscatur, expedit telorum aliquas imagines delineare,

lineare, ac sagittarum varias formas describere, quarum aliquæ simpliciores sunt, & caudæ eorum duobus modis parantur. quorum vnus cauus est. in quem hastilis acuitas extrema, ingredi possit, Alter cuspidatus, ut in hastilis cauitate inseri valeat. Primus ab Auicenna zugi cannulatum, secundus zugi cauda tum nũcupatur. & quia hę imbecilliores, & minoris laboris sunt, ac utrobiquę commodius extrahuntur, alijs præponantur. acutę sunt. & sic formari solent.

ACVTAE.

In secundo simplicium sagittarum genere, latę sagittę reponuntur, quę planę & ęquales sunt, & facile in corpus conduntur, ac altissime insedũt, & sępe alia parte, quàm qua veniunt educendę sunt, si prope cutem extiterint. earum forma talis est.

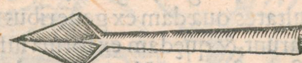
LATAE.

In veteri militia, ac his temporibus, Cretę prętertim, ac apud Scythas, sagittarum cuspides triangulati formantur, ut extracti, maius inferant nocumentum. formas eorum hic subijcimus:

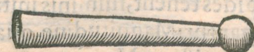
TRIANGVLATAE.

Venetiis ac alibi, non belli ratione, sed exercitij, & voluptatis, aliquę parãtur sagittę: quarum extremitas sine cuspide, aut acie. breuis & rotunda est, vt in his figuris videre licet.

ROTVNDAE.

Alia sagittę forma plurimis angulis munita, inter antiqua tela reperitur. quæ quia plurimis alis circundatur, telum angulosum dicitur. sic facta est.

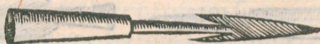
ANGV-

ANGVLOSAE.

Eodem modo nonnullę sagittę duobus spiculis circundatę parantur, quę retro euolutę, in extrahendo maiorem noxam inferant. ut per has imagines facillime apprehenditur.

SPICVLATAE.

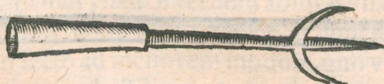
Qvandam sagittę effigiem sane propriis oculis conspeximus, secus verò nō credidissemus. Sed potius telum excogitatum opinati fuissemus. hęc multis retro spectantibus alis siue barbulis induitur. & ob id barbulata sagitta dicitur. hoc modo est eius fabrica.

BARBVLATA.

Apvd Parthos, & Indos quoddam sagittę genus reperitur, quod spiculis uariis, ac uario modo procedentibus euoluitur; nempe aut retro, aut anterius, aut utroque modo spectantibus. ut his characteribus facile demonstratur.

CVSPIDATA ANTERIVS.

CVSPIDATA POSTERIVS.

CVSPIDATA VTROBIQVE.

Alteram adhuc sagittæ formam vidimus, quæ ob sui magnitudinem potius ballistæ quàm arcui conuenire opinamur, Lunæ, aut Falcis imaginem pręsefert. ut in hac intueri licet.

LVNATAE.

Formantvr sagittæ duarum partium, quarum una interius torculata est, altera verò exterius, ut dum euelluntur, earum cuspis abscondita intime, remaneat, hæ imagines eas ostendunt.

TORCVLATAE.

Sagittae etiam duarum partium sine torculo parantur, quarum una alteram ingreditur. cumque acuta cuspis anterior, profunde penetrauerit, posteriori parte euulsa, ea quæ remanserit, in membris residere necesse est. sic parari solent.

DVPLICATAE.

Qvamplvrimae aliæ sagittarum formæ, apud uarias nationes & sub diuerso celo parantur, quas nunc dimittere intendimus, cum satis de eis narratum sit. communiter tamen hoc modo fabricantur, & arcu, aut ballista eiaculantur.

DE AFFECTIS SEDIBVS, MODO operandi, ac instrumentis ad opus idoneis. Cap. II.

Redevntes ad rem nostram, dicimus, sedes etiam, in quas sagittæ penetrarunt, vario modo se habere. nam aut altè telum insedit, vel in summo duntaxat, uel admodum circa medium infixum est. Si in summa carne impactum fuerit, magnas uenas aut arterias, aut artus, aut ossa, aut spinam nequaq̃ lęserit. Si verò circa medium, sæpe affectum formidabilem imprimit. Sed si alte conduci

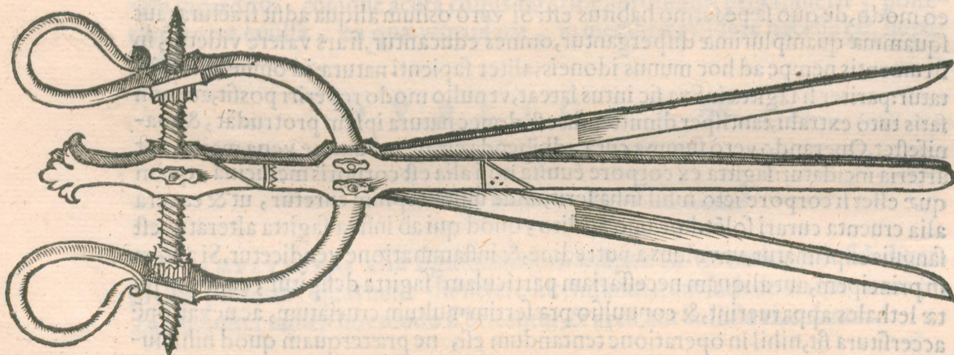
tur, certe aut aliquod nobilium, & internorum membrorum sauciauit, aut solum penetrans erit: porrò officialia ac primaria membra aliquo modo secta, propriis indicijs, vt supra libro quarto, & quinto explicauimus, dignoscuntur. Ex quibus denique eorum habitudo, compositio, officium, & situs pernotatur, ac tādē mors plerique subsequitur. Instrumenta quoque ad sagittarum extractionem idonea, & accommodata, differunt. nam aut manibus tantum, aut alicuius instrumenti auxilio opus perficitur, aut attrahentibus præsidiis, quod rarò in his operationibus videri solet, id consequitur, aut signis, verbis, uel incantationibus, quod fieri nunquàm uidimus, nec credimus, opus absoluitur. Modi pariter ad hoc peragendum condecentes uariant, pro ut læsæ sedis situs, & compositio, ac sagittæ forma, magnitudo ve exigit; idcircò si in summa pectoris aut suminis parte, sagitta impacta tantum fuerit, nil melius quidem, quàm, qua venit, cito manibus eam euellere. Similiter agendum est, si tantum in cauam partem peruenerit. Scito tamen, nihil difficilius, periculosiusque ad extrahendum quàm sagittarum spicula, præsertim axillis aut barbulis, siue hamulis vtrinque hispidata, & cuspidata. porrò si telum qualecunque fuerit, in conspectu venit, & commode eximi potest, protinus extrahatur. Siquidem ea, quæ præter naturam sunt, confestim auferēda esse Hippocrates & Galenus censuerunt, ne ægrum in grauius periculum ducant. si tamen siue iactura, & magno dolore, educi ualeamus. quo facto, aduertendum ne sanguinis fiat non leuis aliqua hæmorrhagia, aut patientis uires tollantur. Sistatur ergo eo modo, de quo sæpe sermo habitus est: Si verò ossium aliqua adsit fractura, aut squammæ quamplurimæ dispergantur, omnes educantur, si ars valere videtur, instrumentis nempe ad hoc munus idoneis, aliter sapienti naturæ id omne committatur: pariter si sagitta infixa sic intus lateat, vt nullo modo reperiri possit, aut non satis tutò extrahi, tantisper dimittenda est, donec natura ipsam protrudat, & manifestet. Operando verò summa cura adhibenda est, ne neruus, ne vena maior, aut arteria incidatur: sagitta ex corpore euulsa non alia est corporis medicina, quàm quæ esset si corpore icto nihil inhæserit, unde uulnus ipsum curetur, ut & cætera alia cruenta curari solét. hoc uno addito, quòd qui ab infixa sagitta alteratus est sanguis exprimatur, vt vulnus à putredine, & inflammatione vendicetur. Si autem in principem, aut aliquam necessariam particulam sagitta defigitur, cum iam notæ lethales apparuerint, & conuulsio præsertim multum cruciatum, ac uexationē accersitura sit, nihil in operatione tentandum est, ne præterquam quod nihil sumus profecturi, etiam conuitiandi occasionem idiotis præbeamus. uerùm, quia si telum in his relinquatur, in præsentaneam mortem ægrum præcipitare solet, præterquàm etiam artem inhumanam ostendat, qua de re si eximatur fortè etiam salus subsequitur; igitur præmisso prognostico de perditione, quę frequenter occurrit, operationem aggrediamur, nam interdum absque vlla spe miraculosè aliqui saluati fuere. Tunc ergo eo modo quo patiens erat dum uulnus acceperat, situetur si potest: sin minus in lecto ad meliorem modum, quo vulneratus fuerat, ac manibus potissimum si sagitta suo hastili munita fuerit, tractetur, modo huc, modo illuc agitando, ac leuiter contorquendo, donec tutò exierit. Nihil enim tam facile in corpore conducitur, aut extrahitur, quàm simplex sagitta, quæ extracta, viscerum vulnus eo modo quo in superioribus libris explicauimus, regatur. Accedit etiam aliquid difficultatis suo omni ictu, si sagitta costis, aut ossi pectoris, aut caluariæ, aut spinæ inhæserit. nam si eam attrahendo eximere tutum est, quæratur tunc si manibus paulatim eam agitando, donec is locus laxetur, qui mucronem momordit, ne ferrum infixum remaneat, extirpari posit: sin autem scalpello, si datur locus, os circa ferrum cauare oportet. nonnunquam carnem prius incidamus, si uulnus instrumentum non recipit. Cum verò sagitta alte ac firmiter in osse aliquo insederit, quod ex eius soliditate, firmitudine, duritie, ac membri magnitudine inspicitur, nulla ui commoueatur, præsertim eo instrumento, quod aliqui ar-

cum seu ballistam nominant, sed carnem ei circunstantem, aut cultello simplici acuto, aut eo instrumento hac tempestate constructo, quod ab eius occulta ac deceptoria operatione, Forceps deceptoria, aut excisoria duplicata inuersa nuncupatur, imprimis adimemus, aut diducemus: hoc instrumētum illud esse opinamur, quod ad Ψ Græcæ litteræ imaginem formatur, & ypsiloideū uocatur; dilatatoriū omnino est: attamen eius utilitatem aut operationem, quamuis eam memorarunt Celsus, Paulus, & posteriores, adhuc intelligere non potuimus: Hæc sunt prædictorum instrumentorum delineationes.

CULTELLUS SIMPLEX.

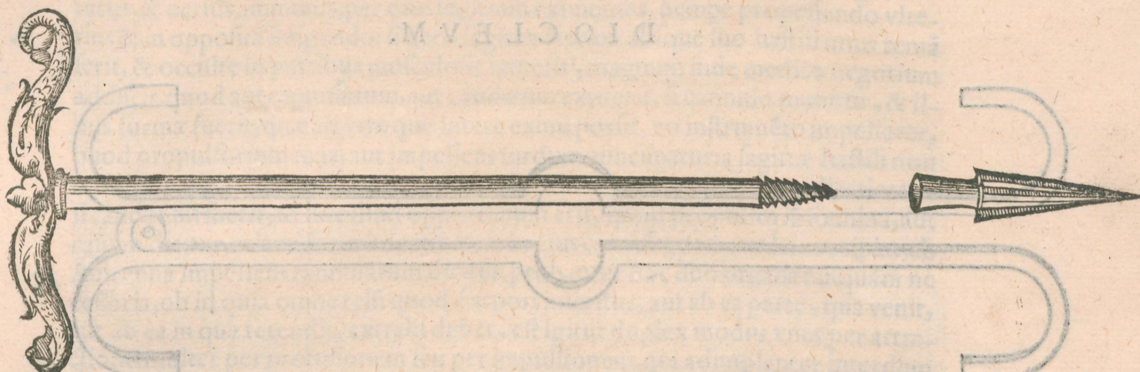

FORCEPS DECEPTORIA.

Si autem sagittæ ferrum, per vulnus aliquod angustum, ossi infixum tantū remanserit, ac ita firmiter illi adhæserit, vt nec manibus, nec alio ingenio euelli possit: tunc ea instrumenta opportuna sunt, quæ ab eorum operatione attractoria dicuntur. & illud celebre iudicatur, quod ab Albucasi terebrum torculatū, & a Guidone terebrum inuersum vocatur. Formetur ex optimo chalybe, aut ex ferro indo, & duas seruet imagines; alterum enim integrum est, ac ima parte torculatum, vt dum in zugi cannulato auoluitur, suo torculari illud amplectatur, & retineat; varie igitur in torculi crassitiem, & longitudinem ob zugi varietatem parentur: alterum diuisum æqualiter ad sui longitudinem fabricetur, teres, cōcauum, per cuius medium hastula ferrea locatur, quæ mobilis est, vt descendendo, torculatam partem dilatet: ut vno solo terebro, singulatim tale opus adimpleatur, omnia his duabus figuris inspicere possumus.

TEREBRVM TORCVLATVM SOLIDVM.

TEREBRVM TORCVLATVM CONCAVVM.

In lato & amplo vulnere, vt expedit, aliquo vtimur instrumento, quod ab effigie rostri diuersarum auium, nomen sibi sortitur, nempe a coruino coruinum, ab anserino anserinum, à ciconino ciconinum, à gruino gruinum, & communi voce ab attrahendo, omnia attractoria dicuntur, quorum imagines hic inferius, ac vbi de vulneribus sclopetorum tractabimus, intueri possunt.

CORVINVM.

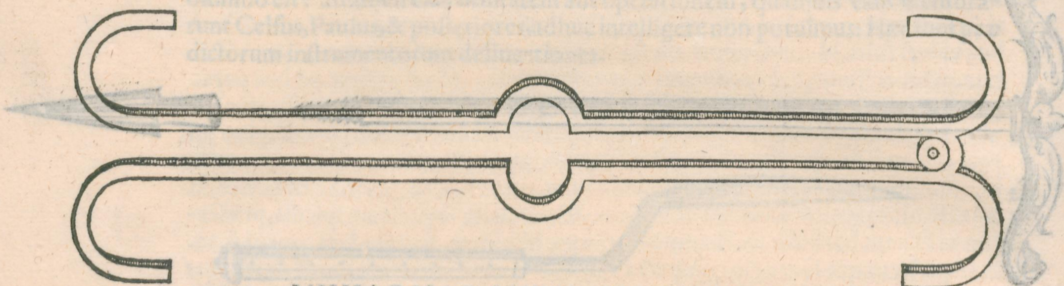

Instrvmentvm ad hoc idoneum, & celebre, apud antiquos illud conseruabatur, & summopere probabatur, quod quia belli tempore ad sagittas extrahendas maximo erat usui, a Græcis belulcum [a] vocatur. Hoc illud esse opinamur, quod Hippocrates [b] Eraphiscum, & Celsus [c] Diocleum, vocant, a Diocle eius inuentore, qui inter antiquos celebres medicos, à Celso, & Galeno [d] connumeratur. Tale Diocleum à Celso sub magna verborum obscuritate describitur. quare hactenus, & si quamplurima alia in nostra chirurgię officina delineauimus, hoc adamussim non intellexisse fatemur. Vos igitur studiosi iuuenes obsecramus, vt adinuenta Dioclis veritate, eam sensate designetis. etiam detracta, vt aliqui dicũt, in Celsi descriptione, voce illa, quæ, vbi legitur in parte inclinata, quæ perforata est: Nos verò si ferrum in conspectu venerit, cauda eius lata existente, nec ab alia parte educi expediet, ne maiorem noxam quam sagitta fecerit, inferamus. hoc vtimur

a ¶Pau.li.6.c.88
b ¶Lib. de telorum extract.
c ¶Lib.7.c.5.
d ¶Lib.3.de lo. aff.not.c.5. & 2. Aphor.com.34.

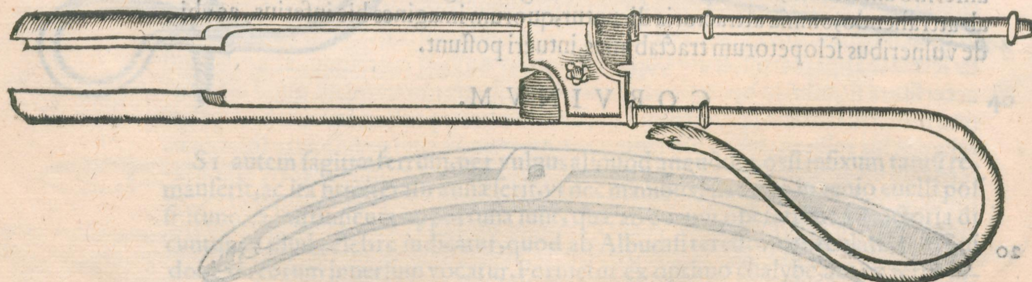
mur instrumento, quod eo quia accommodatum ac tutum est, Bellulcũ, aut Diocleum, appellare soliti sumus: eius effigies hæc est.

DIOCLEVM.

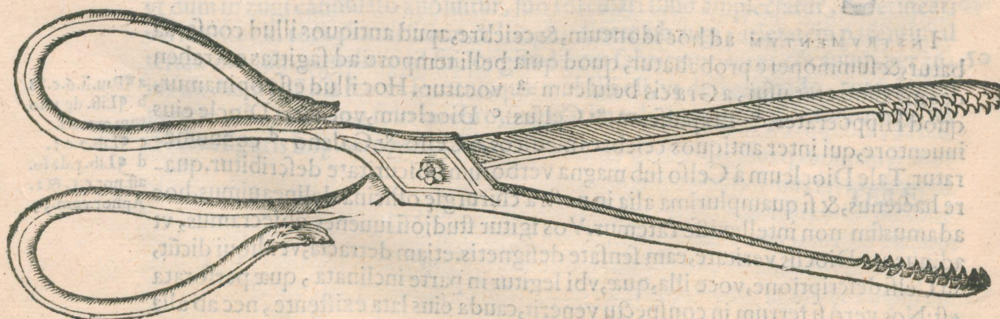

Verum si sagitta cuspidata, aut barbulata, aut spiculata fuerit, prædictorũ instrumentorum vsus non probatur, cum sagittæ magnitudo, & forma, liberum exitum sine magno negotio non admittit; ob id si cuspides, aut barbulæ, breues ac tenues fuerint, Forcipe, si potest communi debent, secus verò dimittantur, & vt docet Hippocrates, & Celsus, scriptoriis calamis ad longitudinem diuisis contegantur, ne quid remeando lacerent. Hac ratione tenaculæ nonnullæ huic operi satis opportunæ adinuentæ fuerunt, omnes quippe cannulatæ, quarum vna quamplurimis dentibus munitur. Alia simplici cannuli diuisi formam præsefert, ab Auicenna forfex semilunaris nuncupatur, omnes sagittæ partes amplectuntur, & uulneris labra, ac omnem circumferentiam in qualibet noxa incolumem reddunt, ac tuentur; probatissima instrumenta sunt. & sub his formis parantur.

TENACVLA CANNVLATA.

TENACVLA DENTICVLATA.

Cvmqve prope oppositam partẽ, aut ulterius, sagitta peruenerit, nec ea parte, qua venit extrahi possit, diuisa opposita si carnosa fuerit, & a uenis magnis, arteriis, & neruis, immunis, per eam sagittam eximemus, nempe propellendo vlterius & in oppositã infigendo: si uero sagittæ ferrum absque suo hastili intus remãserit, & occulte in partibus musculosis latuerit, magnum inde medico negotium adducit. quod aut cannulatum, aut caudatum extiterit, si cannulo munitur, & illius formæ fuerit, quæ ab vtroque latere eximi possit, eo instrumẽto impellatur, quod propulsorium mas, aut impellens surdum nuncupatur: a sagittæ hastili non multum variat, sed teres, & acuti capitis est, ut in zugi cannulato ingredi valeat. at si caudatum fuerit, ad hoc illud opportunum erit, quod propulsoriũ fœmina, aut cauum dicitur, calami formam retinet, vt in eius cauo, sagittæ caudam recipiat, ab Auicenna impellens cannulatum dicitur. probantur hæc duo organa tanquàm necessaria, ob id quia omne telũ quod corpori inseritur, aut ab ea parte, qua venit, aut ab ea in qua tetendit, extrahi debet. est igitur duplex modus vnus per attractionem, alter per protusionem seu per impulsionem, qui adimplentur interdum tuto & quiete, sæpe magno labore, longo cruciatu, temporis tractu, & mortis periculo: Hisce ergo sagittæ propelluntur hoc modo donec ab altera parte, si caro tenuis fuerit apprehendi, & eximi possint. propulsoriorum delineamenta hæc sunt.

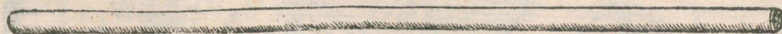
PROPVLSORIVM MAS.

ZVGI CANNVLATVM.

PROPVLSORIVM FOEMINA.

ZVGI CAVDATVM.

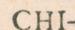

In qualibet omnium prædictarum operationum, summa diligentia adhibenda est, ne maius ab ea sequatur incommodum, quam vtilitas & commodum. Turpe

pe

pe siquidem est dum telum aliquod extrahimus, maiorem noxam inferre, quàm telum ipsum effecerit, quare tutius est interdum omnia hæc potenti naturæ dimittere, quæ longiori temporis spatio, partem affectam, abscessu occupante, ac disrupto, per eum tela extramittere sæpe solet: extracto telo, sanguis exprimatur, ut uulnus ab aliqua praua humiditate immune reddatur, inde nisi multus sãguis emanauerit, terebinthina calida, hypericonis oleo, ad dimidiũ addito, uulneri ĩfundatur. vicina uerò loca, & quæ in consortio sunt, oleo masticino, rosaceo, ac de semine lini irrorentur. aut utimini, & est medicamentum incomparabilis uirtutis, emplastro nostro sancto ad uulnera angusta, cuius descriptionem in libro quarto, & tertia indicatione uidere poteritis. Hæc nullo symptomate apparente, ut de aliis uulneribus dictum est, agenda sunt, nempe si recens fuerit, medicamento quod cruentis uulneribus iniici solet, curetur: si uerò incruduerit, aut dolore afficietur, aut inflammatione uexabitur, aut ueneno affligetur; quæ tunc agenda sunt, in calce sequentis libri planè videre poteritis. uerumtamen si plaga inflammatione uacauerit, & ampla fuerit, suturis cruentorum more eam curabimus. si inflãmationẽ experiatur, fomentis, cataplasmatibus, & consimilibus medebimur, imprimis semper, de toto considerationem habentes. Hactenus methodus tradita est, sub quadam breui epithoma de sagittis è corpore extrahendis: Post hæc, Deo maximo optimo fauente, quæstiones nonnullas dilucidare intendimus: eamque præsertim, cur sagittæ ferrum, aut plumbea glans, sæpe integra profunde infixa, ac cicatrice obducta, citra vllam noxam per multos annos [a] delitescat & profunde conseruatur, quamuis substantiæ humani corporis admodum diuersæ existant, atque omnino præter naturam, deinde sedem ipsam affectam, aut alteram ab illa parum distantem, abscessu occupante, ac in uomicam conuerso, exire cogantur: secus uero euenit, si ossis aliqua squurila aut particula, a sede sua fuerit diuulsa, ac separata siquidem nisi osse extracto, uulnus nunquam perfecte consolidabitur, ut in caluariæ curatione, ac alibi, sæpissimè uidere soliti sumus.

a ¶Hipp. lib. 5. de morbis popu. Pau. li. 6. c. 88. Albu. li. 2. c. 96. Alexander Bono. li. 4. c. 24.

CHI-

CHIRVRGIAE IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI, SECTIONIS PRIMAE,

Liber Septimus.

DE SCLOPETORVM VVLNERIBVS, & eorum curatione. Cap. I.

RIA telorum genera, quæ corpori humano aliquando insedunt, descripta ab antiquis [a] reperiuntur, quorum primum, veluti sagitta, acutum, ac subtile est, quæ in eo facillimè conditur, & altissimè penetrat: hæc sæpius ab altera parte, quàm qua venit, recipienda est. Siquidem sæpissimè spiculis cingitur, quæ magis laniat si retrò, quàm si contra trahatur. Secundum, sicuti lancea, latũ est, quæ dum corpori infigitur, ab altera parte educi non expedit, ne ingenti ipsi vulneri ingentius quoque uulnus adijciamus. Tertium sphæricum, aut angulosum est, prout plumbea glans, siuè parua pila, aut parua sphærula, aut, ut dicunt, globulus, aut plumbeus, aut stanneus, aut ferreus, aut lapideus, quod raro, aut alterius substantiæ duræ, quæ perrupta cute, & carne integra intus residet, & ea qua uenit extrahenda ut plurimum est. De hoc igitur tertio telorum genere, nonnulla expedit impræsenti breuissime enarrare, cum non rarò hisce temporibus in prælijs, ac bello nauali, alibique à diabolico illo instrumento fulminante, quod isti uulgo Tormentum, Archibugium, & Sclopetum uocant, globuli diuersi in homines iaciantur, qui quidem & magnam noxam, & sæpè mortem inferre solent: & si nullam de hoc tormenti genere, antiqui cognitionem habuere, attamen Hippocrates, & Celsus in tertio telorum genere, quod homines & lædit, & intimè remanet, glandem plumbeam, aut lapideam connumerarunt, & nullum quidem uerbum de instrumento protulerunt, quod hæc tela emittere ac iaculari solent. Siquidem instrumenta illis non innotuere, sed ea funes erant, quas isti fundas, aut fundibulas vocant. præliabantur enim antiqui fundis, & lapidibus, & huiusmodi instrumentis. hac tempestate in eorum pugnis vtuntur pueri. & simili Dauid Propheta Goliam Gigantem necasse, legitur in sacris litteris. Glandes, siue globuli magno impetu in homines proiiciuntur, & in eis quamprimum compositum vulnus causare solent, saltem cũ ea causa, quam isti propriam, siue coniunctam appellant. ea quippe est, quæ vna cum vulnere frequenter residet, & ægritudinem talem actu producit, non expoliatam carnis attritione aut laceratione, ossium fracturis, intemperie, dolore, inflammatione, adustione quadam, & aliqua venenosa qualitate, unde facillime sedes affecta sphacelo affligitur. Attritio sensate dignoscitur ob id, quia caro contusa lacerata apparet, & liuidi coloris fit: porrò causæ ad hoc potentes existunt, nempè obtusæ, graues, ac magno impetu transmissæ, ac impulsæ, ossium fracturæ ex iniusta natura, & arbitrarij motus detrimento appræhenduntur: de dolore sauciatos interrogare oportet, nam sanè eius ambas causas ibi perpetuò adesse dignoscitur, veluti continui solutio, quæ oculis demonstratur, & mala temperatura ob igneum impetum, & accensam causam, quæ nonnunquàm aliqua uenenata qualitate tingitur: hac ratione in maximis læsionibus interdum patien-

tis

[a] ¶Hipp. lib. de telorum extrac. Cels. li. 7. c. 5. Paul. li. 6. c. 88 Auic. 4. 4. tra. 2. cap. 10.

tis corpus & mens stupet,uulnerati attoniti fiunt, eosque frigidus sudor inuadit, mox æstuant,uulneris ora liuescunt,ac denigrantur,subsequitur febris,siti intensa conficiuntur,somno priuantur,difficulter spirant,syncope & vertigo oboritur,tumultuosis insomnijs, si dormiunt,affliguntur,facies inflammatur,oculi rubēt,desipiunt,atque absurda loquuntur,postremo moriuntur. Tela autem eiusmodi intus condita esse his notis deprehenduntur,interna asperitas,aut mollities,aut inæqualitas,aut rotunditas subesse sentitur,plaga rarò omnino in rectum tendit, caro contusa,ac liuida cernitur,& dolor,ac grauitas locum infestat. Certissimum autem indicium est glandem intus conditam esse,cum ex opposito uulnus non appareat quo exilari potuerit. Porrò hæc vulnera varijs indispositionibus complicantur,& varijs indicationibus regi debent,semper ab eo symptomate, quod magis urget,uulnere non neglecto,initium capiendo.Decet igitur primò si uulneri quid præter naturam inhæserit,id euellere,veluti causam, sine cuius ablatione uulnus rarò sanari queat. talis quidem pro symptomate habetur, quod ad se primarias indicationes curatiuas coadducit; Secundò dolores demulcere, qui inducias expectare non solent.Siquidem quod dolet plus aliquid affluere facit.atque hinc fit quòd ex dolore,particula proportione confluentis humoris in eam, in tumorem attollitur,qui qualis fuerit ex colore,calore,dolore, & dimensione cognoscitur. Tertiò contusi,ac lacerati uulneris opportuna præparatio,quam isti digestionem appellant. Quartò sinuosi vulneris,ac omnium anfractuum conueniens abstersio,nouæ carnis productio,& cauitatum repletio,postremo æqualis sigillatio.

Quintò accidentium malorum,quæ his affectibus solent superuenire,exquisita correctio,& profligatio.

DE GLOBVLIS, AVT ALIIS REBVS OMnino præter naturam e vulnere eijciendis. Cap. II.

CHIRVRGIAE partem hanc,telis extrahendis dicatam,maximè necessariam fore decantabat Homerus; unde Galenus hanc Medicinæ partem homini,& uitam, & mortem inferre posse affirmabat.Hac ratione cumprimum Medicus ad uulneratum accesserit, cuiusque partis affectæ rationem habeat. nam multum interest habere læsę partis cognitionem, cùm partes inter se valde differant,quarum differentiæ curationis methodum uariare solent; secundo indicem digitum,cum nihil eo præstantius sit,in uulnus immittat,ut quantum, & quale sit certior fiat.Si uerò index breuior videatur, aut crassior, quàm peruenire ad telum possit, anfractus omnes, qui in his læsionibus diuersi esse solent, specillo, siue radiolo accuratè perquirat,& an vulnus in cauam aliquam partem peruenerit,& viscus aliquod læserit,aut telum externam tantum partem sauciauerit, aut ossa fregerit,vestiget:& aut inter artus abscōditum steterit,atque vbique cognoscat si globulus quidam,aut armaturæ particula, aut indumentorum fragmenta, aut ossa fracta,aut quid aliud diuersum,absconditum detineatur. Siquidem a simili re summi dolores,ingentes cruciatus,ardentissimæ febres,inflammationes,conuulsiones,gangrænæ, & deliria excitātur.quapropter,si in huiusmodi vulneribus humiditatum ingentem copiam effluentem videbimus,aliquid præter naturā detineri iudicabimus.igitur summa cura omnia hæc tutò tollantur,ut inde iucūdius operando,maximè in his,quæ circa neruosas partes fiunt, operationibus hanc indicationem adimplere valeamus,& in hoc chirurgus ingenio præditus,experimētis comprobatus,ac instrumentis variis munitus requiritur.nam extranea, in causa sunt,quòd vulnera sanari nequeant.propterea diligentia adhibenda est,vt his, tanq̄ causa remotis,eorum pariter remoueantur effectus. porrò ea tantum extranea

nea non sunt, quæ extrinsecus eueniunt, sed quæcunque humanæ naturæ aduersantur, nec ab ea conseruari possunt, quamuis prius eius partes extiterint, quemadmodum ossa fracta, caro attrita, aut sanguis extra venas existens. Hac ratione qui in his inquirendis methodice operatur, aduertat ne decipiatur; quod facile est. nam in his fulminatis vulneribus, quæ magna vi inferuntur, per multos ac diuersos sinus lęsio tortuosè progreditur, ac pila persępè secum alia ferre solita est ac abscondita relinquere nempe partes loricæ, armaturæ hamulos, aut indumentorum fragmenta, & alia huiusmodi, quibus postea pars affecta breui temporis spatio tam male affligitur, vt pręter naturæ ordinem tumeat, aut sphacelo occupetur. igitur qui sic inquirendo pręteuui stylo vtitur, facile decipitur, quare nec nimis tenue, nec nimis crassum esse debet. aberrat enim ille facile ex eius tenuitate huc atque illuc inter membranas, aut lacertos, aut laceratas venas, aut fracta ossa subintrando, per quę loca pila frequenter minus transitum facit. ob id digitus in hoc verus iudex esse creditur. Specilli materia interdum argentea, aut plumbea, aut ex leni & flexibili metallo, interdum ex cera, vt pro Medici arbitrio flectatur, esse debet. Cognito globulo, aut eo quod intus consederit, ęgri corpus eo modo situetur, quo vulnus acceperit, & si uires desunt in lecto molli, & proximè ad eã figuram, postmodum cito, tutò, ac quàm minimo cum dolore globulus, si datur occasio, extrahatur, & prima die, quia qualiscunque fuerit ictus, commodius pertractabitur: nam tunc membrum calidum, & cruentum vulnus latius persentitur, ac stupide sentit, & globulus aut digito, aut alio instrumento facilius tangitur. cũ enim pars affecta ab aere, aut medicamento frigescit, maiori in operatione afficitur dolore: quod si aut ex imperitia, aut ex impotentia, aut alia causa fuerit omissum, non ita facile deinde occasionẽ dabit qua id moliamur. fiat igitur prima die, aut secunda, sin autem abstinere oportet, præsertim si ęua apparuerint accidẽtia, ne qui artem medicã optimè callere profitetur, dum medetur ęgrotis, & aliquid agere uidetur, mortem languentibus inferat, neruos, tendones, aut venas magnas rumpendo, ac laniãdo. hac ratione & si vulnera uel lethalia sunt, vel ita desperata, vt membri destructionem omnimodam nobis polliceantur: non ob id tamen vulneratus absque auxiliis relinquendus est, quin omnia aggredi ac tentare medicus debeat. nempe quę ex arte & secundum rationem fieri possunt. sed primo asfidentibus consanguineis, & amicis de futuro rei exitu pręsagiatur, ut a maleuolis & inuidis se uindicet. multi enim præter omnium spem modo quodam mirabili superstites fuere. quare urgente necessitate, quod euellendum est euellatur, quod duobus modis eximitur, aut per foramen, quo introiuit, aut ex opposito situ facta noua sectione, si non longe a cute pila constiterit. Si verò multum ab ea distat, & altius insedit, ac specillo percipitur, per laceratũ vulnus, leuiterve, pro viribus extrahatur, omni studio, ut modo celeriter, modo tardiuscule, vt res postulat, & cõmodum apparebit, ac ęger tolerare posit, opus perficiatur: verùm, si decet, vulnus amplietur, non tamen maiori sectione, quàm glans ipsa requirat, sed ea forma & quantitate, qua quod ingressum est, extrahi posit, ne noua disruptione magis noxium vulnus reddatur. nec prius sectio facienda est quàm globulus adinuẽtus fuerit. valde enim turpe est, si facta noua sectione, globulus compertus non fuerit, nec assequi a Chirurgia quod uolueris. vbi autem satis incisum est, telũ eximatur, eadem cura habita, ne sub eo, quod eximetur, aliquid eorum lędatur, quę tuenda esse proposuimus. quę uerò per diabolicum tormentum impelluntur, uarias effigies seruare solent, vt per has figuras apertè dignoscitur. quæ interdum ex solidioris corporis contactu permutantur.

GLOBVLVS plumbeus.

PILA DIVISA siue globulus æratus.

CATENAE pars.

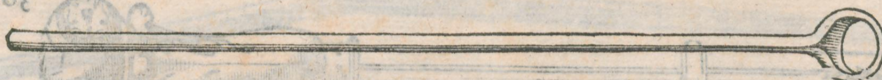
SACCVLVS squammarũ plenus.

PARS loricę.

QVADRICVLI ferrei.

Si pila sphærica fuerit, ac partibus carnosis tantum infixa specillum in latiori parte conuexum siue flexum sub hac forma paratum administrabimus. Siquidẽ accommodatum instrumentum iudicatur, præsertim in membris amplioribus, ac vbi aliqua datur cauitas. videamus eius imaginem.

SPECILLVM CONVEXVM.

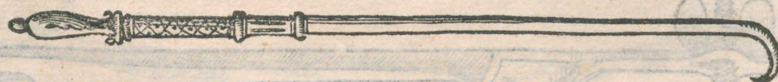
Si verò euenit, quòd tale instrumentum incommodum reperiatur, illud experiatur, quod specillum annulare dicitur. virgula argentea est, teres, crassitudine specilli, in cuius extremo annulus quidam efformatur, vt pilã quietè accipiat. eius forma talis est.

SPECILLVM ANNVLARE.

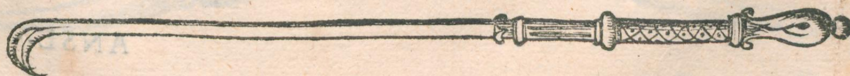

Probatvr hoc annulare specillũ, vbi pectus, aut infimus vẽter, cõfossus fuerit, aut ubi cętera instrumẽta ingredi nequeãt, anteq̃ vicinę carnes intumescãt, aut inflammatione vexentur, aut partes vulneris coierint. si globulus ossi adhæserit, illud opportunum est, quod, quia hami effigiem prę se fert, hamulus, aut uncus, siue vncinus retusus uocitatur, à Paulo verò cyathiscus dicitur. sub duplici modo, nempè simplici, aut duplicato, eius formatur imago.

HAMVLVS SIMPLEX.

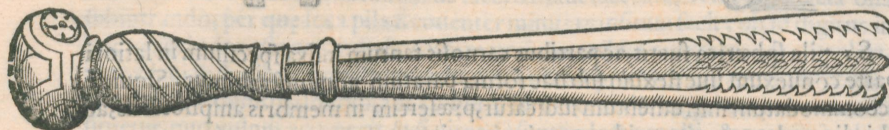

HAMVLVS BIFIDVS, SIVE DVPLICATVS.

Possent fortasſis hamuli, ſiue uncini in cathenarum, aut globulorum diuiſorum, aut partis loricæ, aut ſimilium rerum extractione valere, non tamen tutò, ac ſine moleſtia, cum cuſpides adeò acutas contineant, quare a multis reprobantur. Sed illud inſtrumentum magis uſui ſeruatur, quod Alphonſinum, ab Alphonſo eius inuentore, dici ſolet. Inſtrumentum eſt, tribus ramis munitum, qui ab vno ſolido corpore originem ducunt cannulo ferreo mobili circundantur, qui ſi cuſpidem verſus traxeris, ramos claudit. Si contra, eos aperit, qui intimè denticulati ſunt, ut apprehenſa pila, aut eo, quod in uulnere reſidet, ſtrenue amplectentur, & teneant: exterius uerò lenes, & æquales apparent, ut per has figuras facile comprehenditur.

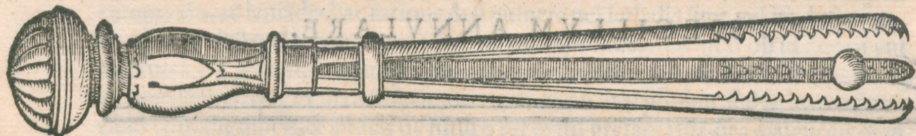
ALPHONSINVM APERTVM.

ALPHONSINVM CLAVSVM.

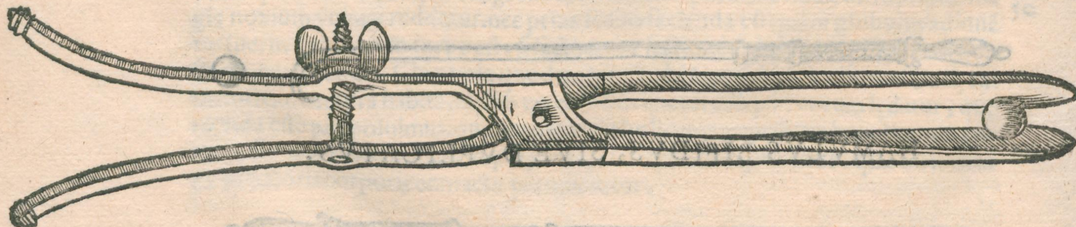

ANVLVS MOBILIS.

Si globulus altè inſederit, & ſedes carnoſa fuerit, illud celebre inſtrumentum eſt, quod eo quia roſtri anſeris imaginem præ ſe fert, Anſerinum meritò nuncupatur, præſertim vbi varia telorum fragmenta occultantur, & corpora quam plurima minima extiterint, ubique probatur. Heras fuit huius inuentor, & eius utilitas per has figuras dignoſcitur.

ANSERINVM MAGNVM.

ANSERINVM MEDIOCRE.

ANSERINVM PARVVM.

Non sine maxima vtilitate parata habemus quædam instrumenta, quæ, quia formam rostri Gruis aut Arcadis imitantur, Gruina, aut Arcadina nuncupantur. hoc modo formantur.

GRVINVM SIVE ARCADINVM PARVVM.

GRVINVM MAGNVM.

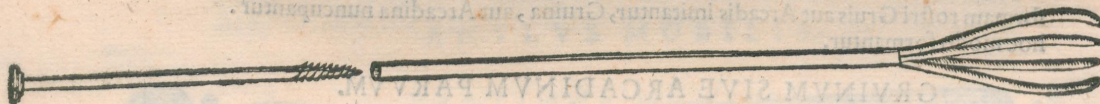
Si locus vulneratus sinuosus fuerit, & uulnus angustum; Ciconinum instrumentum nostræ inuentionis, quo frequenter utimur, tutum ac securum esse opinamur, vtpotè quod ad extrahenda quælibet corpori infixa aptissimum habetur. quippe securè, velociter, & sine dolore operatur. quicquid apprehēdit tenaciter retinet, facillimè ingreditur, & sine noxa ęgreditur. duobus tantum dentibus in eius imo munitur, quibus plumbeas glandes capit, & ex omni parte commodè extrahit, ut per hanc figuram videre licet.

CICONINVM.

Secvrvm, ac quietum in pilis plumbeis educendis Anserinum, & Ciconinum instrumentum iudicatur, attamen apud quasdam nationes aliqua probātur organa ramificata, quæ varias effigies seruare solent: & quod primò occurrit, ex tribus partibus fabricatur, nempe ex vno trunco, ex duabus partibus pro quodā torculo vnito, & ex cannulo exteriore, a quo rami quatuor, qui a trunco originē ducunt, clauduntur. Sic enim apprehensa pila, opus totum tutò perficitur. videamus primò truncum diuisum, qui per torculum vniri potest: secundò cannulum, & tertiò instrumentum perfectum.

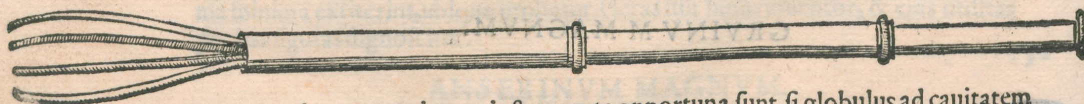
TRVNCVS QVATVOR ALIS MVNITVS.

CANNVLVS.

INSTRVMENTVM PERFECTVM.

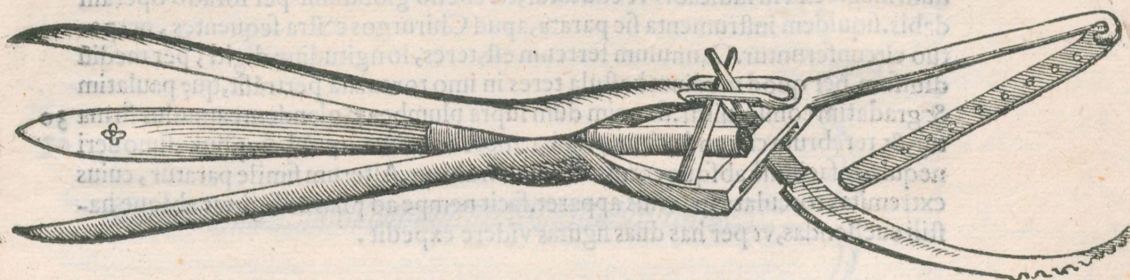

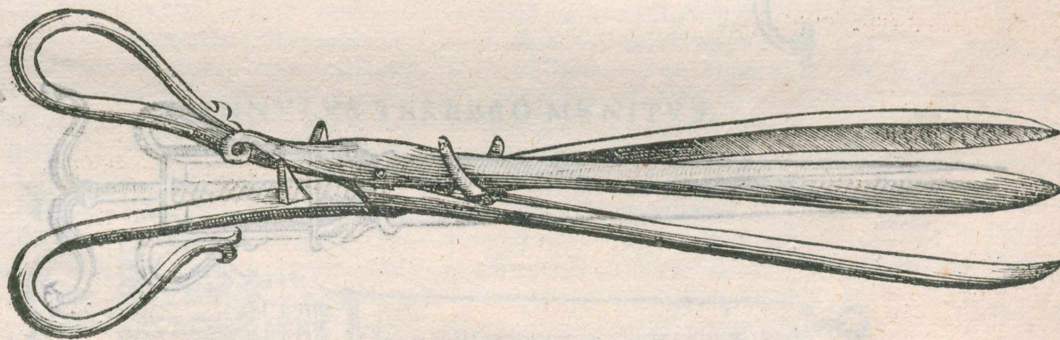
Ad hoc opus etiam ea instrumenta opportuna sunt, si globulus ad cauitatem aut ventrem deuenerit, quæ apud Teutonicos parantur. formosa sunt, insigni artificio fabricata, tribus alis ramificata, ac quam plurimis aliis negotiis vtilia. istis sæpe vtimur illius loco, quod Græci Dioprion & Dioptera, & Latini speculū vocant, ad Vteri, aut Ani passiones indagandas accommodata. nobis a Clarissimo Andrea Mattheolo Senensi Cæsareæ Maiestatis Medico, donata fuere; ea conseruamus, & utimur. Rochetæ vocitantur, & sub his formis formari solent.

RO-

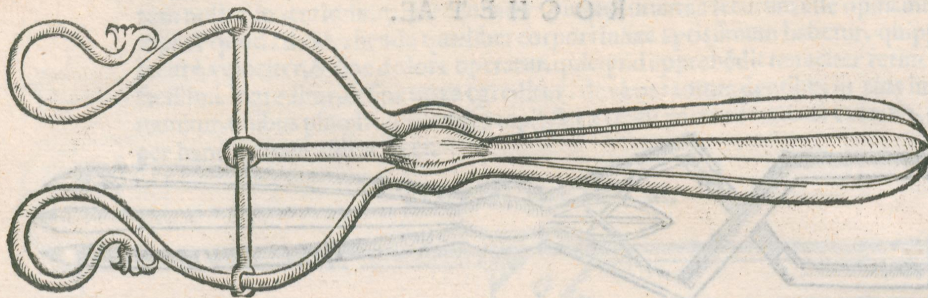
ROCHETAE.

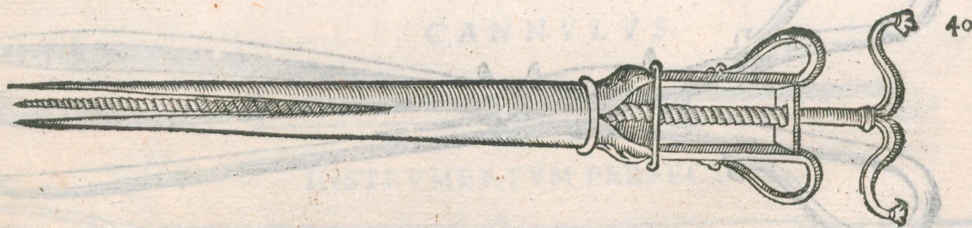

Cvmqve in osse aliquo globulus firmiter infixus fuerit, ac ita hæreat, vt nullo ingenio inde dimoueri posit, Terebro solo, aut cannulo cincto, quemadmodum magis ex vsu iudicabis vt educatur, terebello globulum per forãdo operam dabis. siquidem instrumenta sic parata, apud Chirurgos castra sequentes, perpetuò circunferuntur. Cannulum ferreum est, teres, longitudine digiti, per mediũ diuisum, per quod medium hastula teres in imo torculata pertrãsit, quę paulatim & gradatim conuoluitur. sic enim dum supra plumbeam glandem cannulus firmatur, & terebrum circunducitur, pila ita apprehenditur, quòd amplius dimoueri nequit, & facilimè absque carnis noxa extrahitur. Alterum simile paratur, cuius extremitas torculata exterius apparet. facit nempe ad pilas ac sagittas absque hastili euellendas, vt per has duas figuras videre expedit.

CANNVLVS SIMPLEX DIVISVS TEREBRO MVNITVS.

CANNVLVS TORCVLATVS CVM TEREBRO.

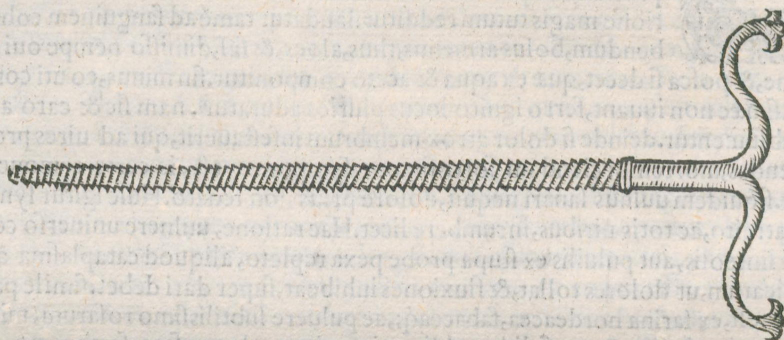

Alia cannuli forma integra parari solet, quæ huic operi conducere videtur, ac plurimum vsui seruatur, & ipsa pariter cum suo terebro fabricatur; vt in his tribus figuris apertissimè dignoscitur.

CANNVLVS SIMPLEX INTEGER.

TEREBRVM TORCVLATVM.

CANNVLVS TEREBRO MVNITVS.

NON desunt quàm plurima alia instrumenta his operationibus accommodata, quæ nunc, ne nimis prolixa sit oratio, dimittere decreuimus, sequentes nimirùm operandi modum. Si ergò euenit vt partem aduersam secare liceat, vbi caro crassa non apparuerit, ac prope cutem telum quieuerit, nec neruus, aut vena, aut tale quidpiam obstiterit quo minus ad globulum vsque sine periculo vulnus perueniat, secetur, & si globus se ostenderit, tunc aut digitis, aut hamulis, aut rostro aliquo, aut terebris, aut alio ingenio, in quo firmari globulus commodè pos-

sit,

ſit,aut quicquid continetur euellatur,ſtatimque ſpecillo, aut digito, ſi intus quid aliud prẹter naturam occultum remanſerit,perquiratur.nam,vt dictum eſt,ſolent globuli varia ſecum afferre.igitur,ſi loricæ fragmenta,quia firmiter infixa, aut minima,aut abſcondita,euelli nequeant,nullo modo vi aliqua extrahi debent, ſed naturæ dimittantur,quæ aut unà cum puris copia,aut orto aliquo abſceſſu, ſimilia tranſmittere ſolita eſt, ad plenum obſeruatis, quæ ab Hippocrate commemorantur.Siquidem ſi affectum ſummouere non ualemus, cauere ſaltem debemus, ne illum augeamus.quare cum rem aliter ſe habere cognoſcimus,quàm quæ tuto per nos tractari poſſit,ab opere abſtinere debemus.

DE VICTVS INSTITVTIONE ac dolorum ſedatione. Cap. III.

EVVLSO globulo, ſi ſanguinis profluuium apparuerit(interdũ enim in his uulneribus parciſſime effluere ſolet) eo modo quo ſæpius dictum eſt, ſiſtatur. quamuis multoties ipſum emanare, præſidium optimum eſt.ſic enim vulnus ſiccius, & ab inflammatione magis tutum redditur.laudatur tamẽ ad ſanguinem cohibendum,bolus armenus,thus,aloes,& ſal,dimiſſo nempe oui albumine,& poſca ſi decet,quæ ex aqua & aceto componitur.ſin minus,eo uti conuenit.ſi hæc non iuuant,ferro ignito locus pluries aduratur. nam ſic & caro attrita abſumentur.deinde ſi dolor atrox membrum infeſtauerit,qui ad uires proſternendas,mortemq; ciendam fortiſſimum ſymptoma eſt, is certe remoueri debet.ſiquidem uulnus ſanari nequit,dolore prius non ſedato.Huic igitur ſymptomati cito,ac totis uiribus,incumbere licet.Hac ratione, uulnere uniuerſo cõmode linteolis, aut puluilis ex ſtupa probe pexa repleto, aliquod cataplaſma ad hoc dicatum,ut dolores tollat,& fluxiones inhibeat,ſuper dari debet.ſimile parari poteſt,ex farina hordeacea,fabaceaq;,ac puluere ſubtiliſſimo roſarum, mirtilorum,pimpinellæ,& conſolidæ,addito uino nigro,oleo roſato,ſambacino, & ſapa.Porrò ut cito dolor quieſcat, nil præſtantius oleo ſambacino, & ſulphure ignem non experto.ueluti,Recip.olei ſambacini vnc ij.ſulphuris uiui drag. ij.parum bulliant,& utere.adhuc etiam præſtantiſſimum remedium eſſe ſolet, oleum de terebinthina,& illud de momordica,aut hypericonis magiſtrale, ſemper addito ſulphure vt dictum eſt.Intemperie aliqua apparente, contrarijs qualitatibus tollenda eſt.Dolores ergo à mala temperatura genitos, communiter & cõmode ſedamus,in attritis uulneribus,aut ſaltem mitigamus, euacuato, ut expedit,prius corpore,facto ad particulam læſam fotu,ex ſambacino,& roſaceo tepido,ſi adſit præſto fuerit,quod ſæpe renouari debet.vel ſi eorum copia non adſit, ex communi oleo,quod modice incaluerit.quibus,ſi oui luteum ubi magna inflãmatio,aut vehemens caliditas non apparuerit,adiiciatur, præſtantius adhuc efficies auxilium.valent ſolani radices tritæ, & ſuilla axungia exceptæ. iuuat etiam emplaſtrum ex maluis decoctis,ac tenuiſſime tritis, additis furfuribus tritici cribratis,oleo roſato,oui luteo,& croco.medulla etiam panis,in feruenti lacte decocta,aut aqua macerata,cum rhodino,vitellis ouorum, & croco, efficaciſſima eſt. hæc circa,& ſupra vulnus applicãda ſunt,eo prius lichinis leuibus tamẽ,&quæ ad fundũ omnino non perueniant,terebinthina,& oleo hypericonis, aut zanetino madefactis,repleto.nam hæc dolores leniunt,innatum calorem corroborant, & affectam partem ab omni putredine vindicant.probatur etiam ad hoc,oleũ ſambucinum & liliaceum.nonnulli etiam periſiſſimi viri affirmant, celebre præſidiũ eſſe,vinum citoniorum,aut mucillaginem ab eorum ſeminibus extractam,& vere ſecretum mirabile eſt.at ſi à malo ſucco,qui ad affectum confluit locum, mala

aliqua

aliqua temperatura oritur,ſiue eius qualitas fuerit,aut redundantis copia ad finẽ deſideratum deuenire oportet,nempe ſanguinis miſsione, quæ ſine mora celebranda eſt.& ſi veneficii alicuius affectus ſuſpicio aderit,alexiteriis,ideſt medicinis veneno reſiſtentibus per os ſumptis,clyſteribus,dieta conuenienti,quiete,& ſimilibus tollatur.demum apocruſticis,ideſt medicinis temperate repellentibus, qualibus illæ ſunt,quæ aliunde occurrentes ſibi ſuccos repellant,ac tranſmittant, affecta ſedes regatur;non tamen ut potentius refrigerent,ſed ita ne,uis veneni, ſi quid remanſerit,ad internas regiones remeet,& nè vulneratus locus, ob confluẽtes humores,intumeſcat.ſiquidem in laceratis vulneribus, ob loci imbecillitatẽ, quamplurimæ ibi aggregantur ſuperfluitates,non tantum ex tarda congeſtione, ſed defluendo,ſiue à toto,ſiue ab officiali membro,plenitudine aliqua laborante,ex quo pars affecta imbecilla redditur.vnde mirum non eſt,ſi inflammatione, aut ſphacelo,facillimè affligatur.ob id quærendum eſt,vt membri propria habitudo,ſiue temperies conſeruetur;quæ inſtrumentum eſt,quo natura, ad manutenendum quod ſibi proprium eſt ac familiare, & ad expellendum quod noxium eſt,& non naturale,vtitur.repellunt temperate,non abſque aliqua corroboratione,vinum nigrum auſterum,oui albumen,oleum mirtinũ,rhodinum,hydrelæon, ideſt aqua & oleum,oxelæon,ideſt acetum & oleum,ceratum roſatum, aut ex pſilio,bolus armena,terra lemnia,puluis coriandrorum,farina fabacea, & ſimilia. Interdum faſcia rite conuoluta,aut vincula ſuperius adhibita, quæ nec dura ſint, nec grauia,ne preſſo loco,dolores augeantur, nec decet infirmo loco, repellens auxilium adhibere,ſed ſuperius collocandum eſt,vt quod transf uit inhibeat.

In his omnibus operationibus,cauere oportet,ne pus,aut ichor,ſiue ſanies retineatur,ſed defluat,& omni ſtudio quæratur, vt medicamenta commode intromittantur,& quod omnes partes indifferenter attingant. ob id negamus aliquam fore utilitatem in laqueo,quo multi vtuntur, dum ab vtraque parte vulnus peruenerit,ſed turundæ tantæ duntaxat longitudinis ſint, ac craſsitiei, vt ne vulnus ex toto claudatur, ſic vt prohibere poſsit, quo aptè ex eo pus effluere valeat. Et quia de maxime alterantibus corpora noſtra,eſt aer, ideo hic temperatus eligatur,victus tenuis,& paucus inſtituatur.cibaria cruda,acuta,ſalſa, & quæ humidum ſuccum gignunt,aut multum nutriunt,dimittantur.vinum omnibus, niſi maxima apparente indigentia interdicatur.aqua cocta potus eſto, aut eius loco hordeacea,aut ptiſanæ cremor propinetur.motus ſit nullus. nam his quies optimum remedium eſt.ſomnus naturalis bonus,uigiliæ longæ malę, animi accidentia, ac venus ſemper mala.His oĩbus opportune inſtitutis,uulnus in digeſtione, abſterſione,exiccatione, & aliis requiſitis indicationibus ſecundum temporis neceſsitatem regatur,hoc addito,quòd Chirurgi munus non eſt,plus minusve quàm deceat,infrigidare,aut calefacere,aut quouis alio modo dolores excitare ligando, ſtringendo,cooperiendo,fouẽdo,cataplaſmando,aut lichinia, ſiue turundas per peram adminiſtrando.quæ omnia Empiricis familiaria ſunt.

DE MEDICAMENTIS CONCOQVENtibus,& pus mouere potentibus. Cap. IIII.

MEDICAMENTA, quę accedente calore innato pus mouent,ſeu, ut iſti dicunt,uulnera digerunt,ex methodo his uulneribus adminiſtrantur,utpotè pro dignitate habetur quod in cõtuſo vulnere ſi qua caro ex telo contuſa & diſſecta fuerit, curare oportet,quo quàm celerrime ſuppuretur: nam & minus inflammatur,& breuiori tempore ſanatur. neceſſe eſt carnes contuſas ac diſſectas putreſcere,& pus fieri, eliquari, ac conſumi, poſtmodum nouas naſci:

non

non preparata ergo huiuſcemodi uulnera committi non ſolent,etiam ſi adducan tur,nec ſua ſponte coeunt.Horum pręparantium medicamentorum opus eſt,ſua caliditate,ac temperata humiditate,in crudis,aut indigeſtis uulneribus,aut in iis, quorum pori ſiue meatus,aut vicinæ uiæ obſtructæ fuerint ad extranearum humiditatum ſenſibilem euacuationem præparare,caliditatem digeſtiuam uigorando,materiam ad alterationem ſimilem illi diſponendo,quæ in puris generatione fit.Hæc in uulneribus,coagulatum ſanguinem,ac illi admixtas humiditates ſuperfluas obſtructas & compactas,necnon in extremitatibus uenarum notabilium,ac minimarum partium uidelicet attritarum,ac in locis ipſam attritionem ambientibus præparat digerit ac diſponit, ut ſub quadam puris latitudine expurgetur, quippe congelatio,& conſtrictio hæc,frigidorum medicamentorum applicatione,ac ambientis aeris actione producitur;ſucci ſiquidem alieni partim defluendo ex potentia virtutis expulſiuæ membrorum validorum, varias ſuperfluitates ad imbecillia tranſmittentium, partim per congeriem ex debilitate virtutis digeſtiuæ & expulſiuæ ſedis affectæ,in vulnere congregantur, & præparationi aut quia crudi,aut quia multi,aut quia eterogenei, id eſt, diuerſarum ſubſtantiarum, aut quia extra propria vaſa ſunt,rebelles fiunt; hac de re præſertim in his contuſis ſiue attritis vulneribus,hanc indicationem adminiſtrare conuenit potiſsimū ſi praua non adfuerint ſymptomata.quibus illico incumbendum eſt:vulnere non neglecto.Igitur ſuppreſſo ſanguine puris generationem feſtinare oportet, & lichinia, ſiue penicilla aliquo digerente, ſeu, vt rectius dicamus,præparante medicamento illinita, in vulneribus imponere,ac proximas partes linimēto modicè repellente, ac vi corroborandi prædito oblinire,& ſuperpoſita lata petia eodem digerente munita vulnus faſcia ſic,vt nullo modo dolorem inferat,obligare,hoc ſeruato vt aut per poſitionem ſitus, aut facta ſectione opportuna ſanies liberè perpetuò effluere poſsit.igitur uulnus partem ſpectet inferiorem,vt à confluentibus humiditatibus, immune reddatur. poſtea vt patiens quieſcat, curandum eſt. Quæ pus mouent diuerſimode parantur,& quę primum ordinem ſeruant,hæc ſunt.Recip.olei roſati vnc.iij.uitelli ouorum nu.j.miſce. Secundum.Recip.olei roſati maturi vnc.iij.vitellos ouorum nu.ij.croci parum.miſce.Tertium.Recip. reſinæ terebinthinæ vnc.iiij.corticum thuris,maſticis an.drag.iij.olei roſati maturi,hypericonis an.vnc.j.vitellos ouorum nu.ij. croci parum.miſce.Quartum eſt Galeni Picatum,aut tetrapharmacum,ex pice colophonia,cera, & adipe taurina, aut vitulina.huic addunt aliqui rhodinum,& oui luteum.Huiuſcemodi medicamenta non ſolum pus mouent, ſed doloribus opitulantur, vnaque abſtergunt, & corroborant.linimenta verò,quibus vicina inūguntur,ſic parari ſolent. Recip.olei de corticibus ſambuci,omphacini,maſticini an.vnc.ij.vnguenti ſandalini,ceræ an. vnc. j.miſce,aut Recip.vnguēti roſati Meſues vnc.ij.boli armeni vnc.j.aceti roſati q.s. pro linimento. aut accipite duos caniculos recens natos,vermiū terreſtrium vnc. ij.olei violati,roſati an.vnc.ij.coquito, & percolato : vulnus donec omnis ſuſpicio præterierit,ſic pertractabis,vel donec vllam futuram inflammationem verearis,quæ ad ſeptimam vſque,aut decimam quartam diem ſemper timenda eſt. Vulnus quotidie,niſi magna ſaniei copia apparuerit,hyeme ſemel,bis ęſtate curabis. Pure denique in quali & quanto laudabili apparente indicationes mutare expedit;& hoc vnum aduertendum eſt,quòd in contuſis vulneribus, aut magnis attritionibus,vel ſemiaduſtis,aut aliquo veneno alteratis, non ita uelox fit ſaniei præparatio,veluti in aliis & purioribus,nec in omni ætate,aut habitudine, temporis conſtitutione,viuendi modo, & ſexu, ſed in aliquibus citò,in aliis ſerius. Et, ſi vulnera huiuſcemodi vnius membri vtrunque latus perforauerit, decet quippe ambas partes donec optimè expurgatæ fuerint,& a ſymptomatibus liberæ apertas conſeruare.igitur duo lichinia mollia,ac tantæ longitudinis vt ſe contingant, aliquo conuenienti medicamento illinita,imponantur : laqueolus verò ex lineo

panno

panno digiti latitudine, qui vtranque partem amplectatur, non semper probatur, nisi carnosis partibus tãtum perforatis. Siquidẽ, ubi ossa læsa sunt, aut quid præter naturam in vulnere continetur, solent & dolores, & inflammationes afferre, ac internam corruptionem producere. Nec consolidationem accelerare oportet; nam hi affectus non curantur, nisi sedes affecta fuerit optimè disposita, & a symptomatibus immunis.

DE MEDICINIS ABSTERGENTIBVS & carnem inducentibus. Cap. V.

VMPRIMVM in uulnere concoctio aliqua, siue digestio apparuerit, quæ futuram salutem præsagiat, nullo dolore, aut inflammatione, aut extensione supernascente, ad alias indicationes transire opus est, nempe ad conuenientem abstersionem, cauitatis repletionem, & optimam sigillationem, siue cutis inductionem. Sed quia [a] in solutis continuitatibus duæ perpetuò producuntur humiditates, præsertim in deperditæ carnis regeneratione, altera quidem subtilis quæ ichor Græcè, & virus Latinè: altera crassa, a Græcis ełodes, & a Latinis sordes uocitata, ex tenui, uulnus humectatur, & ex crassa, sordidum redditur, idque duplici medicamento regi debet, utique humidum siccantibus, sordidum verò expurgantibus. Ergò cum nullo unquam tempore natura in hoc cesset, certè nec tempus vllum erit, in quo non utrunque medicamẽtorum genus desideretur; vtique & quod siccet, & quod expurget. De [b] necessitate talia uulnera caua fiunt, præsertim dum pus copiosè in eis conficitur, nam caro contusa corrumpitur, modò magis, modò minus, pro puris quantitate, insuper vi quadam globuli carnem introeuntes, eam contundunt, ac attritam reddunt, quę postmodum in pus conuertitur, & sic cauum uulnus efficitur. Sordes quoque fluentes, ut maius fiat cauum, non mediocriter conferunt. ergò in horum curatione abstersio summè necessaria est: talis quidem [c] celebratur medicinis, quæ aut nihil, aut parum mordeant, atque magis si aut fębris, aut aliud accidens adfuerit. Quæratur igitur an uulnus sordidum sit, a Græcis riparon dicitur, quod debiliori eget abstersione, aut sordidius, quod fortassis nomodes dici posset, & ualidiorem desiderat abstersionem, quippe sordes tanquam tegumentum carnis, generationem prohibet. dignoscitur nempe, quia substãtia est densa, coagulata, subalbida, aut cinericij coloris, aut cœno similis. generatur quidem ex glutinosiori parte humorum crassorum, & viscosorum: interdum ab imbecillioribus medicamentis, sępe a carne subsidente colliquata: exit a magnis abscessibus, & vlceribus concauis, aut laceratis, aut malignis, & praua temperie affectis. cum [d] uerò a ratione cauorum uulnerum curationem molimur, loco deperditę, noua nascente carne, ex ea uidelicet, quę subiecta est, id fieri non potest, si in uulnere sordes, aut copiosa humiditas insit: quare prius expedit uulnus optimè expurgare, postea in eo carnem producere, humores siquidem, qui a corpore ad plagam feruntur, quia madefaciunt uulneris oras, committi, & agglutinari non sinunt, sed dolores, aut inflammationes concitant, & carnem, quę iuxta est, lędunt. Solent communiter medicamenta hęc a Gręcis, secundum eorum imbecilliorem, aut validiorem operationem, rhiptica sympiptica, & cathartica, & à Latinis purgantia, & abstergentia vocari, eaque ab omni sanie, putredine, crustis, escharis, squammis, carne addita, & similibus corpus & vulnus nitidum reddunt, & mundant: at ea propriè purgantia dicuntur, quæ solis vulneribus applicantur, ut ea a proprijs superfluitatibus mundent, veluti sordida à sordibus, virulenta à virulentia, putrida à putredine, vermiculo-

a ¶Gal.3.meth. cap.3.

b ¶Hipp.lib. de ulceribus.

c ¶ Gal.3.com li.Hipp.de frac.

d ¶Gal.3.meth. cap.5.& 2.Katageni. Auic.4.4.c 11. 4.4 tra.3.ca 7.& c.de ulce. sord.

sa à vermibus,& similia; & eorum opus est in subtili materia detergere & exiccare,& in crassa attenuare,& dissoluere. Porrò abstergunt,& vulnus nitidum reddunt medicamenta diuersarum formarum,siquidem alia simplicia, & alia composita sunt:ac inter simplicia enumeratur hordeacea farina,lupinorum,orobi,aloes, aristolochia, gentiana, apium, alumen,& similia,& quibus aliqua amaritudo, & acuitas inest, præter mel, quod cæteris præstat. Inter composita hoc probatur, Mellis vnc.iiij.farinæ orobi unc.ij.olibani,irios an.unc.j.succi apij unc. iiij. misce, aut Recip.mellis unc.x.farinæ siliginis,lupinorum,hordei an.unc.j.myrrhæ, aloes an.unc.s.succi apij, absynthij an. unc. iij. terebinthinæ claræ unc.ij.bulliant succi vnà cum farinis,inde omnia addantur, & secundum artem fiat unguentum. Facit ad hoc vnguentum Isis [a] quod ab emplastro cerafeos,aut ex duodecim rebus Apostolorum vocitato non multum differt, aut per se, aut alteri admixtum: nos verò si magna sanierum copia, aut sordium siuè immunditiei aliud genus in his uulneribus apparuerit, nullum præstantius medicamentum inuenire potuimus, quàm simile. Recip.Terebinthinæ claræ,succi apij an.unc. ij. farinæ orobi unc.j. vnguenti ægyptiaci unc. s.& plus si decet,misce, in tenellis, & delicatis corporibus ad faciliorem ingressum.& ut in omnem sinum facilius iniiciatur, cerato humido,aut cerussato colliquare aliquod horum medicamentorum expedit:in militibus autem,aut in his,qui laboribus assueti sunt,aut vitam sub Sole degunt, marina aqua,aut lixiuio:at si lotio aliqua opportuna fuerit, fiat cum vino, aut lixiuio, aut lupinorum decocto,addito ægyptiaco,ea quantitate, ut non admodum mordeat. Et si vnà cum abstersione corroborationem expectabis,Recip.aquæ consolidæ,centaureæ,caudæ equinæ an. vnc.x.myrtillorum, mirabolanorum, citrinorum, radicum glycyrrhizæ,consolidæ maioris an.vnc.s.pimpinellæ, tormentillæ an.m.s.thuris,boli armeni an.drag. ij. zucchari rosati.unc.ij.misce, & fiat decoctum,& si expedit adde ægyptiaci unc. j. Cumque ab omni sorde uulnus denudatum fuerit,carne repleatur,& tunc in eos medicamenta, quæ a Græcis sarcotica,& a Latinis carnem producentia dicuntur,imponantur,ea [b] nempè quæ primũ exiccationis ordinem non multum transgrediuntur:& circa hoc quædã cõtemplari oportet,primò sedis affectæ radicale tẽperamẽtũ,secundò uulneris cõditiones. nã si mẽbrũ humidæ tẽperaturæ fuerit,vulnus verò nõ,tũc exigua exiccatio in primo videlicet ordine sat erit:in mẽbro verò sicco, & uulnere uehemẽter humido, quæ in secũdo,& tertio ordine exiccãt,sũt opportuna: in tẽperatis postea tẽperata prosũt:porrò ab his q̃ vehementer astringũt, immodicè siccãt,ac sua acrimonia mordicant,cauere oportet.Adhuc in noua carnis generatione coniicere decet,an mẽbrũ propriã seruet tẽperiẽ,& si sanguis,qui fluit,bonus sit,& in quantitate moderatus. nam si membrum propriarum qualitatum symmetriam non seruauerit, ad temperiem contrariis qualitatibus reducatur.Si verò sanguis in qualitate peccauerit,serapiis,ac victus regimine coerceri debet:si multitudine, sanguinis missione,& tenui victu corrigatur: sed cum membrum in temperie constitutum fuerit,& sanguis bonus extiterit,ac vulnus ab omni immũditie expurgatum, procul dubio in eo caro bona producetur,quæ ferè absque medicamento procreabitur, cum natura in optimo perstiterit statu,agatque in patiente bene disposito cũ determinatis conditionibus.Adhuc scire licèt [c] quòd materia carnis est sanguis bonus,opifex verò natura,quæ id spontè efficiet,vbi a Medico vulnus ab impedimẽtis purgatum,ac abstersum fuerit:Medicamenta verò,quæ hoc faciũt,ea sunt,quę sanguinem bonum in carnem coagulant,& permutant, & sub diuersis formis parantur,aut suffuf,siue pulueris,aut lotionis, aut vnguenti: pro puluere probatur thus,iris,aristolochia,mastix,aloes,panax,cadmia,pompholix,farina erui,fabarũ, hordei, & similia:profundiores verò sinus abluere non est inconueniens, decocto centaurij,consolidæ,equiseti,foliorum oliuæ,thuris,irios, & prædictorum in vino dulci,aut aqua thermarũ,aut chalybeata,aut aluminosa, aut hordeacea, aut

dulci

a ¶ Ex Glicone antiquissimo. Ex Scribonio Largo. Ex Gale. Aet.& Paulo.

b Gal.3.meth. cap.3.Auic.4.1. cap.28.

c ¶Gal.3.meth. cap.3.4.Auic.4. 4.cap.4.

dulci lixiuio, quod Græci stacte vocant, semper addito melle, abluatur leuiter, ne dolor exacerbetur: puluillos inde nec longos, nec crassos aliquo emplastro munitos inserere oportet, ueluti illo Galeni, [a] quod cirum dicitur, aut diacartu, quod de charta combusta vocatur, aut Macherionis, aut dicroma, aut illud celebre barbarum, vel simile aliud, quod exiccando ea moueat, quæ a tali operatione naturam impedire solent: recentiores uerò eo vtuntur medicamento, quod, quia citri colorem præ se fert, citrinum vocant, alij ob resinæ ingressum resinum; multi basilicum, siue regale laudãt: nos verò hoc probamus, Recip. olei masticini vn.j.s. abietini vnc.j. mannæ thuris vnc.s. equiseti, tormentillæ, pilosellæ, consolidæ maioris, hypericonis, plantaginis, betonicæ an.m.s. vermium terrestrium lotorum cum vino vnc.ij. vini nigri austeri q.s. misce, & liquentur ad ignem vsque ad vini consumptionem. postea coletur, & facta forti expresione, adde ceræ, sepi hircini an. vnc.iiij. thuris, myrrhæ, masticis, aloes an. vnc.s. misce, & secundum artem fiat unguentum molle. desuper uerò linteola diaphinicine emplastro, quod diapalma isti uocant, masticino oleo liquato munita superponãtur. Si uerò exterius fortiora medicamenta fuerint opportuna, multa ex metallicis confecta parantur, ueluti illud epipasticum, [b] aut ex squammis: [c] linteolum verò plurimis in locis perforatum sit, ut uulnus perpetuò expurgetur, sitque in ea quantitate, & latitudine, vt saltem per duos, aut tres digitos totam uulneris circunferentiam amplectatur, ac superposita stupa, duplici panno inuoluta, fascia lata, & longa, prout membri uulnerati situs, & magnitudo exigit, vulnus deligabis. Repleto uulnere, cicatricẽ inducunt, quæ carnis superficiem adeo potenter exiccant, ut ipsam in cutis morẽ, duram efficiant, quæ inter seminaria membra locatur, ideo neque augetur, neq; coalescit, ueluti ceratum de minio, aut græcum, aut palmulatum: sic enim sclopetorum vulnerum, præsertim carnosarum partium, absque prauis symptomatibus, curationem instituere oportet.

a ¶ 2. ad Glauc. cap. de sinu. 2. de comp. medic. in genera.

b ¶ 5. de simp. med. facultatibus.

c ¶ 4. de comp. med. Katag.

DE SYMPTOMATVM, QVAE FVLMInatis uulneribus occurrunt, correctione. Cap. VI.

VARIA, ac sæua symptomata his fulminatis uulneribus superuenire solent, quorũ aliqua indicatione sumpta a natura partis affectæ, ferè necessariè occurrũt, quẽadmodũ in partibus neruosis, tristis sensus, inflãmatio, febris, & cõuulsio; uel indicatione sumpta a teli impetu, sanguinis copia, contusio, siue laceratio, quædã combustio, neruorum attritio, ossium fracturæ, & aliqua uenefica dispositio: aut indicatione sumpta a Medici mala curatione, membri corruptio, sphacelon Græci uocant, aut ancylositas, aut ea ferè omnia superius enarrata, hac de re, ut ea quæ apparent, corrigantur, studere oportet: uerùm quia superius abunde de sanguinis fluxu, tristi sensatione, & inflammatione dictum est, sat fuerit ea hìc pertransire: sed tantum de attritione, combustione, neruorum sectione, ossium fracturis, conuulsione, ueneno, & sphacelo, quę omnia in pręsenti, loco cuiusdam accidentis habentur, nonnulla epilogando dicere expedit, & in primis de attrito, siue contuso, aut lacerato uulnere narrationem aggrediamur.

DE ATTRITIONE.

CVM ex uiolento aliquo ictu, uel alio quopiam ualido motu a telo obtuso, carnosæ partes dilaniantur, & neruorum, aut tendonum uilli, aut lacertorum extremitates inuicem separantur, talis passio attritio uocatur: cum uerò nulla continui solutio apparet, simplex contusio dicitur: & si lacerti substantia separatur, uulnus contusum nuncupatur. Fit itaque simplex contusio, cum caro sub irruente extrinsecus aliquo uiolento, ualido, & duro corpore, ita collidi tur, ut partis læsæ, externa facies integra remaneat, & in profundo multæ ac paruę

¶ Gal 3. meth c. 1 4. meth. ca. 1. Aet. lib. 14. c. 69 Paul. lib. 4. c. 30 Auic. 2. 1. doct. 1. cap. 4. & 4 4. tr. 2. cap. 1. 2.

diuisiones occultentur. collisio etiam hic affectus uocari solet, a Græcis thlasma, & regma: dum uerò partes apparentes carnosæ nimirum adeo segregantur, ut maxima fiat sanguinis manifesta effusio, diapedesin Græci uocant; loci tumefactio, ac uulneris laceratio, ab Auicenna attritio, & dissolutio dicitur. in qua nõ solum caro attrita apparet, sed liuida, inæqualis, & dolore prædita, ut in fulminatis uulneribus apertissimè dignoscitur, quæ interdum admodum raro externas tantũ partes lædunt, sæpe uerò profundas aut internas, & ut plurimum necantia sunt. Cum igitur ad extrinsecorum curationem accesseris, duæ tibi occurrent indicationes, quarum prima ad dolores sedandos dirigitur. Secunda, ut quod attritum, aut contusum est, præparetur, & in saniem uertatur: nec oportet ut prima indicatio fiat in attritione, cum reditione continuitatis partium laceratarum, sed ad remittendos dolores. Effunditur siquidem in his, sanguis plurimus, & partes imbecilliores redduntur, dolent ac inflammantur; unde sphacelum uereri oportet, præsertim cum eius discussionem, ob uehementem cutis constipationem a telo, ab ambiente, & medicinis frigidis, sperare absurdum sit. etenim carnes quæ contusæ sunt, in pus uerti necessum est. Vbi ergo dolorem vehementer urgere cognoueris, anodyna, & mitigatoria, uulnere non neglecto, exterius applices. Sedato nempe dolore, puris generationem curabis, ut superius copiose explicauimus: hoc semper seruato, ut, quæ in consortio, situatæ sunt partes, in sua naturali dispositione conseruentur, & ab omni putredine defendantur. quare expedit interdum, simili cataplasmate uti, sed prius inungantur oleo decoctionis foliorum ulmi, extremitatum ebuli, & lumbricorum terrestriũ. cataplasma sic paratur. Recip. farinæ hordei, seminum lini, fœnugræci an. vnc. ij. florum camomillæ, sertulæ campanæ, furfuris tritici an. m. s. pulueris carnium dauci, spicæ, comarum absynthij an. drag. j. olei masticini, myrtini, mellis an. vnc. j. s. rob vn. iij. lixiuij clari q. s. & in fine adde boli armeni, sanguinis draconis, & secundum artem fiat cataplasma, quod totam contusam partem contegat: sic enim attritiones, loco cuiusdam symptomatis, regendæ sunt.

DE COMBVSTIONE.

SOlet interdum, quod equidem mirum est, in his fulminatis uulneribus adustionis species quædam apparere, quę fortassis caro contusa & denigrata est, & satis molestum symptoma. parietes siquidem, seu uulneris labra, a tali uehementi ictu, humido proprio quoquomodo priuantur, ac exiccantur, quòd in eis crusta quędam residere solet, quam Gręci escharam, uel potius ephelcidan uocant, his ferè similis, quę ab ignito cauterio imprimitur. ob id aliqui talia vulnera, inter adusta connumerare uidentur. Escharæ [a] enim partes sunt carnosæ substantiæ, aut cutaneæ, quæ a proprio humido relinquuntur, accedente calido aliquo in summo, & violento. Remouetur [b] hoc accidens, sedato prius dolore, ac mala partis habitudine discussa, escharam dimouendo, quę si debilis fuerit, duplici ratione, vel medicamentis, quæ modicè abstergant, non euidenter calefaciant, aut infrigident, ac moderatè humectent, vel quæ membrum a putrilagine præseruent; hæc potissimum non in ipso vulnere, sed circa vulnus applicanda sunt. Cum ergo vulnus aliqua adustione affligitur, lichinia, quæ in eo imponuntur, tali medicamento conuoluantur. Recip. ouum totum contusum, & cum luto armeno, & farina hordei, & melle fiat unguentum; aut Recip. uitellos ouorum assatorum numero. iiij ceræ albæ, spumæ argenti lotæ an. vnc. ij. misce. aut cerussam cum farina hordei, thure, & oleo myrtino. aut Recip. aquam, in qua calx extincta fuerit, & cum oleo nucum, cerussa, lithargyrio, & modica cera fiat vnguentum. aut Recip. olei rosati vnc. viij. nitri albi subtilissimè puluerizati vnc. ij. ceræ albæ vnc. j. s. corticum internorum sambuci m. j. bulliant omnia, & colentur, & vtere. Circa vulnus latitudine quatuor digitorum rodeolum cum oui luteo, molli lana exceptum, applicetur. aut tale

a ¶Arist. I. problem. 56.
b ¶Cels. li. 5. ca. de adust.
Aet. li. 14. cap. 6.
Paul. li. 4. ca. 11.
Auic. 4. 4. & 2. c. 12.
Rasis 7. ad Alm. ca. 10.

adhibeatur emplaſtrum. Recip. foliorum plantaginis, roſarum an. m. ij. coquantur, & piſtentur, & adde vitellos ouorum numero. iij. olei roſati, farinæ hordei an. vnc. ij. lithargyrij argentei vnc. j. miſce. eſchara, ſi qua fuerit, ui dimoueri non debet, ſed vt ſua ſponte cadat, expectetur; inde vulnus, ſecundum opportunas indicationes, regatur.

DE SAVCIATIS SIVE ATTRITIS NERVIS.

RARÒ à globulis, præſertim diuerſarum formarum, continuum ſoluitur, quin attritum, aut dilaniatum appareat; unde & neruoſæ partes affligi neceſſe eſt. nerui uerò, tendines, ligamenta, ſeu ſindeſmi, quia eiuſdem ſpeciei ſunt, parumque natura differunt, in præſenti ſub uno nomine comprehendantur, unde ad eorum læſiones, ſæua admodum occurrunt accidentia, vt de affectis neruis ſuperius explicauimus, ubi uictus regimen inſtitutum, ac euacuandi rationes copioſe uidere licet. In topicis verò, ſiue localibus medicinis, duo requiruntur, ut dolores tollant, & vulnus præparent, ſed habita naturæ partis ratione. unctuoſa, & humida medicamenta, de quibus paulò ante egimus, omittenda omnino ſunt, niſi fortè dolor, aut aliud ſimile, ad ſe totam diſtrahat curationem. tunc enim pars tota affecta, oleo maſticino, è ſemine lini, & roſaceo fouere expedit: inde emplaſtrum ſuperponere ex althæa in oxymellite, aut lixiuio cocta, cum farina fabarum, hordeacea, eruina, roſis, myrtis, ſapa, & oxymellite cum modico croco: ſiquidem in ſimilibus vulneribus adeo atteruntur, & lacerantur partes, quòd quàm facilimè, & quauis leui de cauſa aut inflammantur, aut ſphacelo tentantur, quare nec penicillos interdum in uulnus immittere audemus, & ſiqui requirantur, breues admodum, molleſq; ſint, ne dolor augeatur. Vulnus primis diebus glutine albo tin regatur, pro dimidio hypericonis oleo addito: poſtmodum tali medicamento uti decet. Recip. reſinæ terebinthinæ, aut abietinæ unc. iiij. olei maſticini, hypericonis an. vnc. ij. ſeminum perforatæ, momordicæ an. drag. iij. ſulphuris ignem non experti drag. ij. pulueris lumbricorum terreſtrium, ſub vmbra exiccatorum vnc. s. modicè terantur quæ terenda ſunt, ac in duplici uaſe per dimidium horæ bulliant, & colentur, & quod percolatum eſt, uſui ſeruetur. &, ſi ualidior ſiccitas requiratur, ea quippe medicamenta, quæ ſuperius libro tertio, capite de uulneribus neruorum, a nobis fuere deſcripta, opportuna ſunt: ſi qua verò putredo, ut ſolet, in uulnere gignetur, rhodomelle tollatur, aut ſapa cum ægyptiaco ſtacte ſoluto: proximas uerò partes, modicè repellente aliquo linimento, oblinire oportet, ipſumque uulnus deinceps opportuna faſcia deligare, & quieti ægrum committere; poſtremò ea ad unguem ſeruanda, quæ in ſimilibus vulneribus enarrata ſunt.

DE OSSIVM FRACTVRIS.

SI globulus, ſiue ſphærula uſque ad os peruenerit, ac illud percuſſerit, freger itque cum os eius impetum ferre nequit, inde negotio haudquaquam leui educitur: etenim tantus eſt huius teli impetus, ac tanta uis, ut quæ ad reſiſtendum magis apta uidentur, eadem magis lædantur. nam facilè perfringuntur, atteruntur que oſſa: unde plurimi qui liberantur, claudi anchiloſi aut fiſtuloſi remanent. dignoſcitur fractura digiti, aut ſpecilli impoſitione, ex inæqualitate, aut aſperitate, aut a ſede affecta, ex arbitrarij motus impotentia, aut ex iuſta natura, ſi alteri ſimili comparabis, aut ab eius crepitu, aut quia detectum eſt, aut quia fragmenta exierint, aut apertè per uulnus manifeſtatur. Duplici modo a forti ictu oſſa frangi ſolent, uel ſecundum omnem partem, uel in ea tantum, ubi ſedes affecta eſt, uel in hac, & alibi. Solet ſanè euenire ab huius teli impetu, ut altera parte fuerit ictus, & altera os fiſſũ ſit: hac ratione fabrica hominis, ſiue oſſium compoſitio, quam ſcelethon Græci uocant, uobis in mente ſit. Porrò uariæ ſunt horum affectuum ſpecies, quæ quatenus ad primum ſcopum attinet, non ſane-

ſcunt: quatenus uerò ad ſecundum, quodammodo ſanari poſſunt, nam fractura ſic à Latinis dicta, a Græcis uerò catagma, pro genere habetur, & eſt continuitatis in oſſe ſolutio, quæ ſecundum eius effectum diuerſimodè nominatur, ut pote ſi per tranſuerſum in medio frangitur, agma Grece, Latine tranſuerſalis, aut uirgalis fractura nuncupatur: ſi uerò finis oſſis, qua parte maxime cum alio committitur, abruptus eſt, apagma Grecè dicitur: ſi autem ſecundum longitudinem ſcinditur, Grecè ſchidacidon, & Latinè linealis fractura uocatur. Interdum à fracturę forma ei nomen imponitur, aliquorum fructuum, aut plantarum ſimilitudine ſumpta, nēpè ad caulium, raphanorum, aut cucumerorum fractorum ſpeciem, & formam, quas Greci cauledon, raphanidon, & ciciedon uocant, eas Latini aſtales, raphanales, & arundinales dicunt. porrò ſimplices fracturæ eſſe poſſunt, oſſibus tantum fractis, nulla alia ſubſtantia lęſa, ſed non à cauſa tali, de qua ſermo noſter nunc inſtitutus eſt. ut plurimum uerò compoſitę. componuntur quippe cum alio morbo, ut carnis attritione, aut diuerſo ſymptomate, ut atroci dolore, aut propria cauſa, ut globulo ibi exiſtente, pręſertim cum intime caro ab eo laceratur. Altera fracturę ſpecies reperitur a ualde uehementi ictu producta ad furfurum imaginem, Grece alphitidon, & caryedon, Arabicè Sauchiem, ſiue aluiſchi, & Latinè rimularis fractura denominatur, cum os in multas, tenueſque partes frangitur. Adhuc fractura altera a globulo cauſata dari ſolet, quę Grecè apotrauſis, & apocope, Arabice alcaſia, & Latinè refractio, & præciſio dicitur, cum pars oſſis per ſummitatem ruptam, ſeu ſuperficiei abruptionem detrahitur: ita, ut pars ea quæ detracta eſt & receſſit, & ſupereminet, ut ferè fit cum ſquammula ab oſſe reſoluitur. Quàm plurimæ aliæ fracturarum ſpecies uideri ſolent, quæ ratione ſedis affectæ, ut in primo libro de Caluariæ curatione legitur, aliqua propria nomina ſibi ſortita ſunt, quas in hoc loco ſilentio tranſire decreuimus. Galenus [a] tamen, duas precipuas fracturarum differentias tantum aſſignare uidetur, nempe quę per tranſuerſum, & quę per longitudinem contingunt, a quibus potiſſimę indicationes curatiuę ſumi debent. Apud Celſum [b] tertia reperitur, ſcilicet quę oblique procedit. Cum igitur ab ictu tali, oſſa frangi contigerit, curantur [c] indicatione ſumpta a fractura, & modo fracturæ: a fractura, ęquatione, & conuenienti deligatione. quippe Medicus, & luxationum, & fracturarum extenſiones quam directiſſimas faciat oportet: hæc enim ęquatio iuſtiſſima Hippocratis natura eſt: ſi uerò quid uel huc vel illuc inclinauerit, ad pronam partem uergere iuſtū eſt: hac de cauſa ęquationi primò ſtudere oportet. a modo fracturę, particularibus operationibus, nempe faſcijs, ferulis, ſplenijs, capſulis, & ſimilibus. porrò duę indicationes ſanatiuę in omni oſſiū fractura conueniunt, mēbri æquatio, & oſſiū unitio, cū fractura ſit morbus in forma, & plaſmatione: nec aliud eſt mēbrū ęquare, niſi illud ſecundū naturę inſtitutū plaſmare. uerū ad indicationū executionē, hęc tantū non ſufficiunt. Sed, & cōueniēs deligatio, cū mēbra dura nō primò, & ſecundū primę intentionis modū uniūtur, rore ſcilicet, ꝓprio, ac elemētari, vt viſcoſa ac mollia faciūt, ſed ſecūdario callo interueniente. ob id neceſſe eſt, ut diu membrum plaſmatum, ac os, in propriam ſedem iuſtè repoſitum, conuenienti deligatura conſeruetur, præſertim in quiete, quæ in coniungendis partibus ſectis admodum prodeſt, ac optimum medicamentum iudicatur: deambulare enim, aut ſtare, aut ſedere, in oſſium fracturis minimè conferre uidetur. Ergò ſtatim homo in lecto collocandus eſt, ſiquidem abſque longa quiete oſſa non coeunt, nec poro ligantur. ac primis diebus parciſſimè nutriatur, ſed paulò plenius, cum ſymptomatum tempus prætererit. nam ſat non eſt ſola quies in calli productione. ſed & victus ratio conueniens, quippè callus, vt Latini dicunt, aut poruſarcois, ut Græci, vel alroſbot, ſiuè oralbot, vt Arabes, per ſe, & nullius alterius interuentu gigni poteſt. atque magis in viſcoſis, & humidioribus corporibus, quemadmodum in pueris uidere licet. in adultis verò, & ſiccioribus, qualia ſunt iuuenum, militum, nauigantium,

a ¶meth.cap.5.

b ¶li.8.ca.2.

c ¶Hipp.lib. de fract. Gal.lib.art part. med.cap.91.6. meth.cap.5. Paul.li.6.ca.89. Auic.4.1.ca.28 & 5.4.& 2.ca.1. Albuc.li.3.ca.2

nigantium,& horum,qui sub sub sole , & in continuis laboribus vitam degunt, separatæ fracti ossis particulæ non per se unquàm , sed duntaxat quapiam substantia interueniente, seu glutine quodam colligari sæpe contingit . est autem callus, substantia quædam glutinosa , exterius locum fractum adeò ambiens, vt vix remoueri possit. nam proprie callus ossis dicitur , cuius interuentu ossis fracti partes alligantur . generatur ex crassiore , ac viscosiore parte nutrimenti ossium. Siquidem omnis nostri corporis particula sibi proprium , ac familiare trahit alimentum : os verò crassius , ac uiscosius nutrimentum, magis quàm aliud quoduis membrum, ad se adducit, exugitque, ex quo nutritur, ac vegetatur. Sed ibi primo feruet, ebullit, & concoquitur, ossisque substantiam extendit, & in quendam eleuat tumorem , more stirpium , in quibus fiunt insertiones . nam ad inuicem, cum calmellis fit quædam ebullitio , postea aglutinatio , & ex tali concretione, ex duabus substantijs fit unum corpus conferruminatum . sic in osse fracto euenire contingit : quare uictus talis tunc esse debet,ut ex eo conueniens nutrimentum procreetur , & callus gigni possit , qui ex ossium nutrimenti superfluitate concrescit, & ex ea scilicet abundantia , quæ a labris fracturæ perpetuò emanat, & est eius propria materia. producitur actrice natura, medici auxilio, membri ęquatione , conuenienti deligatione , longa quiete , & uictus decenti regimine. Hæc igitur in genere de ossium fracturis dicta sufficiant. Singulatim verò si forte in magnum quodpiam os globulus impegerit , illudque dissoluerit,ac minutas partes reddiderit, aut vniuersum membrum perforauerit, & a sede dimouerit , dignosces primò , si cum sano membro affectum comparaueris , vel si membrum manibus pertractando,inæqualitatem perceperis, vel si pungẽtes dolores ægrum afflixerint,vel si ossis particulæ exierint.post hæc, digitis diligenter explorabis,nunquid vel globulus aliquis,uel ossis fracti , aut ferri , aut alterius rei frustulum , præter naturæ ordinem in sede uulnerata detineatur. quod , si fieri potest, eo, quo diximus , modo, extrahendum est, idque magis si globulus solus fuerit , nec ullum prorsus symptoma , de quibus superius egimus , apparuerit: ossium uerò particulæ forcipibus , aut uolsellis , aut tenaculis , siue alio instrumento ui extrahendæ non sunt : nam si magno conatu diuelluntur , ligamenta, tendines, membranasque , aut venas , uel arterias lacerabunt : ex quo dolores uehementissimi fiunt, abscessus sequuntur, conuulsio apparet , & mors sępe infertur . Sed opus penitus committatur naturæ,quæ cum puris productione,aut nouę carnis generatione,ea quippe subnascente, tutò omnia extra mittit.quod admonet Hippocrates his uerbis,Fracta ossa nisi ex toto dimota sint,aut dolores inferant,ui non euellas,sed totum naturę committas.uerũtamen producto pure,si à ligamentis natura ossa fracta dimouerit , vel vbi abscesserint,uel ubi ex alimenti defectu a cæteris ossium partibus deciderint , si natura ea non extruserit,aut digitis,quod tutum est , aut alio ingenio euellenda omnino sunt,hoc semper seruato,ut si non iuues,saltem non noceas. Cęterũ, si alia ossa simul componi possunt,& ad naturalem statum,siue iustã naturã reduci, aut in propriã sedem reponi,omni studio,ut id facias,nitaris Galeni pręcepto in tribus commentarijs de fracturis Hippocratis.at si cũ fractura luxatio aliqua adfuerit, ea primò accõmodãda est.postmodũ q̃ blandissimè ossa fracta extrahãtur, aut,si decet, uniantur.inde in aceto , ac oui albumine additis pulueribus astringẽtibus splenia stupę q̃ mollissimę imbuta,ac expressa super fracturã inuoluãtur.prius tamen non fracturam,sed sedem supra & infrà ad latitudinẽ sex digitorum rosaceo , mastic-ino,& oui luteo irrorabis,ac mẽbrum totũ idonea fascia potestate retinendi pręditа,vt dicemus,circundabis,deligabisque. penicillum uerò molle & opportunum ĩn vulnus,nisi sanguinis copia emanauerit,cum terebinthina,boloarmeno, & modico sale immittes,ita tamen,ne dolorẽ inferat:postremo studere oportet,ut affectum membrum in ea statuatur figura,ne dolore afficiatur, & ut perpetuo mate-

riæ

riæ expurgari possint, & uulnus eo mõ triduò gubernetur: interim si magni ęstus apparuerint, & dies fuerint caniculares, rosaceo, addito uino nigro, totum mẽbrũ fouebis: si hyems, oleo camomellino, masticino, & de semine lini: pure aũt apparẽte, fascia forcipe adeo diuidatur, vt vulnus totum pateat, & detegatur, à quo commodè pus effluat, & secundum opportunam occasionem topica medicamẽta permutari possint. Si aũt ferularũ, aut plagelarũ, aut spleniorum usus expedit, membrum concinne munies, non tamen ita arctè, nec primis diebus, vt noceant; sic procedatur, nisi fortè aliquod insigne peruenerit accidens, quod & fascias, & ferulas, & capsulas remouere cogat. hoc seruato, ne ante diem septimam, aut decimam ferulę adhibeantur, multoque minus si timor adsit, ne dolores, aut inflammationes accersiturę sint, vel pręsentem, si adest, exasperent, nec eo nomine unquàm adhibeantur vt astringant, sed ut aptam figuram contineant, & ossa in suas sedes reposita utcunque fulciant: sed quales ferulę esse debeant, & quot sint deligandi modi petendũ est ab Hippocrate,[a] & Galeno.[b] Si verò globulus articulũ, siue concathenationẽ lęserit, ac se se inter duo ossa demerserit, & maximos inferat dolores, tunc negotia, quàm plurima operanti affert, & ęgrotanti mortis periculum. quare q̃ citissime fieri potest, extrahatur: quod si statim accepto uulnere non fit, aut saltẽ secunda die, magno inde labore expediri solet. igitur adinuento globulo, duo mẽbra, quę articulum componunt, duabus fasciis fulcire decet, quę per has in oppositas ac diuersas partes per duos ministros diducenda sunt, ad hoc ut ossa, tẽdones, sindesmi, & lacertorum capita extendantur, ac maior in articulo fiat amplitudo, ubi telum receptum fuerit, quod inde minori cum difficultate extractioni parabitur. hoc fiet specilli conuexi auxilio, aut coclearij, aut rostri ciconini nostri. Si uerò firmiter adhęrebit, terebrum torculatum solum, aut cannulo munitum, summopere ab omnibus probatur: aut, quemadmodum magis commodum ex usu esse iudicatur. uerùm terebello torculato, globulus perforatur, apprehenditur, & extrahitur, nec scalpello ad os in circuitu excidendum, quo in sagittis ossibus infixis educendis utimur, egemus. Siquidem globulus suo ictu, & figura sibi locum facit. at si opportuna instrumenta in promptu non habebis, patientem cruciare non debes. nam orta inflammatione, aut cum os contusum exierit, secum globulum adducere solet. os siquidem alteratum tandem, & si diu, carne saltem subnascente extra mittitur, nec res admiratione digna est, si multo tempore globuli, ac sagittę intimè conseruentur. nam Hippocrate[c] teste, quidam iuxta inguen sagitta percussus, quem nos vidimus, maxime pręter omnium opinionem seruatus est, neq; tota cuspis exempta est; erat .n. ualde in profundo, neq; sanguinis eruptio ulla memorabilis fiebat, neq; inflãmatio, neq; claudicauit. cęterum cuspidem inuenimus nos, ipsáq; exemimus, cũ sex iam essẽt anni, ex quo sauciatus fuerat. & Paulus[d] ait, multis infixa tela integra intus insederunt, quæ uulneribus cicatrice obductis, deinde longiori tẽporis spatio partem eam abscessu occupante, ac disrupto, exiere. approbans hoc Albucasis[e] ait, Vidi unum, cui cecidit sagitta in dorso eius, & consolidatum est uulnus super ipsam, & post septem annos exiuit sagitta in radice coxæ eius. At si ictus, uiscus aliquod primarium, ac officiosum læserit, quorum omnium affectuũ causas, signa, prædictiones, quæ ad interitum utplurimum spectant, ac curandi rationes in superioribus libris explicauimus, ut quæ ex accidentium proprietate, sedis affectę positura, excũtium qualitate aut operatione læsa, quia uix, aut quia uitiosè, aut quia nullo modo fit, deprehenduntur; ob id de his ictibus in præsenti hæc satis.

a Lib. de fract. & l. de luxatis.
b Li. de fascijs.
c Quinto Epid.
d Li. 6. cap. 88.
e Li. 2. ca. 96

DE CONVVLSIONE.

NON secus à conuulsionibus, quæ aliis partibus sectis occurrere solent, ea, de qua nunc sermo habendus esset, dignoscitur, prasagitur, & curatur. quare cũ satis abunde in superioribus de tali symptomate locuti simus, hic tacite trãsire licet, & sat est dicere, quòd si his fulminatis vulneribus, illud ori

tur,

tur, ob patientis nimium timorem, aut nobilium partium noxam, mortem non dubiam portendit.

DE VENENO.

SI plaga, qualiscunque fuerit, ueneno aliquo tingitur, adiicienda festinanter curatio est, quæ uel epoto ueneno (& fit per medicamenta a Græcis alexipharmaca dicta) uel a serpente, aut quouis alio animante ictis adhiberi solet, & fit per ea medicamenta a Græcis alexiteria uocitata. interim tota, si fieri potest, aut saltē ea pars, quæ ueneno affligitur, abscindatur. dignoscitur quidem, quia a sana, & naturali uariat, quippe pallida, aut subliuida, aut emortua apparet. Si uerò ex toto separari nequit, profundis scarificationibus saltem locus feriatur, ut sanguis malus expurgetur: nec ideo alienum erit cucurbitulas adhibere, vel ut psillus, siue uilis homo ore proprio sano, sed prius præparato, simulque & uentriculo, esu nempe ruthæ siluestris, aut salis, ruthę, & caricarum, ac aceto abluto uulnus exugat, cui inde tale applicetur medicamētum. Recip. terebinthinę clarę vnc. ij. olei hypericonis unc. j. theriacę optimę unc. s. euphorbij recentis, terrę sigillatę an. unc. ij. misce, & parum bulliant. aut imponatur Aegyptiacum bis, aut ter, cui non est par, uel pręcipitatum hydrargirum cum theriaca. loca uerò circunuicina luto ipso armeno, aut Dianę sigillo aceto rosato soluto, si pręsto fuerit auxilium, succurrantur. inde medicinis strenue attrahētibus, uenenum euocetur, uel ignito cauterio, si locus neruosus, aut arteriis, uenisque plenus nō fuerit, sępe aduratur, donec tota malignitas, quę talis est, & non simplex uenenū, consumpta fuerit. siquidem contra uirulentos hos ictus tale pręsidium expeditissimum est. utpote cum ignis cęteras uiribus pręstet. at si uri non potest, a uenis cordi, ac uulneri lōginquioribus si uires ualidę sint, sanguis mittatur: si uulnus angustū fuerit, primis diebus turundę parentur ex adipe suilla, adeo ut totum impleant uulnus. est sanè in ueneno extrahendo secretum mirabile. Si uerò carnem totam a ueneno immutatam circuncidere non possit, non ab re fore iudicatur, profundis scarificationibus, circuniacentes regiones aperire. attrahunt potentissimè alteratos humores, ac malę naturę, & quàm plurimę carni infixa aliqua medicamēta proprio calore, aut a similitudine totius substantiæ, ueluti fermentum, propolis, arundinū radix, ammoniacum, sagapenum, aristolochia, polypodium, ranę combustę, adeps leporina, tapsia, dictamus, ruta syluestris, uiscus quercinus, mel, & similia: in his victus regimen esse debet, qui epoto ueneno exhiberi solet. Alexipharmaca uerò parantur ex theriaca, mithridato, trifera, bolo armeno, terra lemnia, & similibus. Alexiteria ex dictamo, ruta syluestri, scordeone, tormētilla, zedoaria, bistorta, aristolochia, & hmōdi. Sed quia credere coacti nō sumus, vulnera huiuscemodi absolutè ueneno p̄dita esse, circa huius symptomatis profligationē, nō multū laborabimus.

DE SPHACELO.

POSTREMVM symptoma, quod aliquibus uulneribus occurrere solet, est membri corruptio, quam Gręci sphacelō, Arabes aschachilon, siue echachilon, & Latini siderationem appellant: pessimū morbi genus est, quod eius crudeli, ac tyrannica malignitate, nisi citò corrigatur, totum membrum citissimè corrumpit, ardentissimas excitat febres, uirtutes prosternit, & patientem necat: fit frequenter ex uehementissima inflammatione, aut ob eius magnitudinem, aut pessimam qualitatem, aut ex mala uulneris natura, aut ex prauo sanguine, aut ex medici imperitia, membrum ualde delaqueando, aut suturæ arctæ, ipsum constringendo, quę in laceratis & attritis uulneribus fugienda est. aut humida, & unctuosa diu vulneri applicando. potissimū verò ob intemperiem calidam, qua partes vulneris eliquantur, & calor naturalis destruitur. sæpe quidem labra uulneris a copia praui succi fluentis imbibuntur, & ab imbecilli calore reguntur, & putrescunt, ac proximas partes corrumpunt, vt quotidie in sphacelo, & phagedæna fieri uidemus. Dignoscitur autē, cùm partes denigratæ, ac malo odore affectę, adeo

lan-

languent, vt percuſſæ, aut ſectæ, aut aduſtę penitus non ſentiant: cumque membrũ ſic fuerit diſpoſitum, confeſtim ad eam, quę uiuit, partem, & proxima ſanæ fuerit, reſecandũ uenit: ſi qua uerò ratio hoc prohibuerit, profundę, ac frequentes ſectiones, quas ſcarificationes vocant, imprimantur: ſunt quippe multum ad huiuſmodi curationẽ efficaces: ac ubi ſanguis ille corruptus plurimus effluxerit, locus marina aqua, aut lupinorum decocto, præſertim in lixiuio, addito ſale, & aceto ſępe abluatur; deindę medicamento aliquo putridis, ac nomoſis ulceribus deſtinato, inungatur; inter quæ ægyptiacum cæteris pręſtat. quod ſi non iuuerit, ignitis cauteriis aduratur. at ſi malus color, ac putredo ampliatur, fiat cataplaſma ex farina fabarum, orobi, lolij, trochiſcis Andronij, oxymellite, & lixiuio, & factis protundis inciſionibus, calidum applicetur. &, ſi malum his præſidiis non tollitur, ſed vlterius procedit & vulnus phagedenicum euadit, denuo tota corruptio diligenter aduratur. poſtmodũ eſchara, cum dura euaſerit, aut ſucco porri, aut butiro, aut hordeacea farina, hydræleo decocta, donec amoueatur, fouere oportet. ubi uerò exciderit, curatio reliquis vlceribus cõmunis adhibeatur. Si verò aliqua corporis particula, nẽpe manus, aut pes, adeo fuerit lacerata, aut eius oſſa ex toto denigrata, aut corrupta apparuerint, ac de eius uita nulla amplius relinquitur ſpes, illico illã amputandã eſſe cẽſemus, & tunc ea ſeruanda ſunt, quæ in ſecunda noſtrorum voluminũ ſectione, capite de membrorum corruptorum amputatione expoſuimus. Hæc igitur ad Dei benedicti laudẽ breuiter de hac curatiua methodo dicta ſufficiant. ac primo noſtrarum ſectionũ uolumini finem ſic imponimus. in poſterum verò ſi nobis Dei beneficio vita longior cõſtiterit, ac eo fauente, multa ad omniũ ſtudioſorũ vtilitatem perſcribere decreuimus. nẽpe hinc ad paucos dies, in Secundo, commentaria de famoſis Vlceribus, ac membrorum ſingulariũ, de fiſtulis, de ulceribus ſinuoſis, de quamplurimis affectibus cutaneis, ac de lue indiana ſiue diabolica, quam iſti gallicum morbum appellãt. poſtmodũ de multis operationibus chirurgicis nos tractaturos vobis pollicemur. In Tertiò uerò de tumoribus præter naturam in uniuerſum, & ſingulatim pertractabimus. In Quarto de oſſium fracturis, ac eorum luxationibus pariter edituri ſumus. In Quinto de ſecundis ſiue mediatis chirurgorum operationibus agemus. poſtmodũ epitoma totius artis chirurgicæ in unum redigemus. poſtremo Chirurgię officinam impreſſam, in lucem dare decreuimus, ubi ea ferè omnia inſtrumenta, quæ diligenti ac approbato Chirurgo in ſuis operationibus opportuna eſſe creduntur, concinne delineata uideri poterunt. Interim valete, & nos vt debetis, amate.

FINIS.

VENETIIS, Apud Iordanum Zilettum.
M. D. LXXIII.

INDEX
RERVM NOTABILIVM, QVAE IN HAC PRIMA CHIRVRGIAE SECTIONE ANNOTANDA DVXIMVS,

Vbi primus numerus, Paginam demonstrat: character a, primam eius faciem, b, secundam denotat: numerus uero secundus, numerum in margine signatum insinuat.

INDEX

Chi-

D

INDEX

Fra-

Medi-

N

Para-

P

Quæ

Q

R

S

T

Thoracis

V

INDEX

FINIS.

Quæ perperam impreſſa ſunt, ſic legantur.

Primus numerus folium, littera a, primam eius faciem b, ſecundam denotat, alter numerus lineam, a numero in margine poſito incipiendo, demonſtrat.

Fol. 12 b linea ultima meningas lege meninges.
13 b 35 in ſit udum lege in ſitu dum.
14 b 52 asſidua lege aſſidua.
16 b 38 deſtructis lege detractis.
22 b 61 uaporeſem lege uapores.
24 b 55 profligantur lege profliguntur.
28 b 35 leta lege lota.
24 a 58 lotionis lege lotis.
31 a 10 cur lege cure. 12 iungit lege cingit.
31 a 19 habent lege habente.
40 a 29 anteriori lege anterior.
[illegible]4 a 31 ſi ignorat lege ignorans.
[illegible]8 b linea ultima uiſceribus lege ulceribus.
60 b 16 oxychrodino lege oxirodino.
62 b 24 rubeo lege rubea. imbuto lege imbuta.
63 b 19 uictus lege uirtus.
67 a 37 tollatur, adminiſtratio & ſubito.
68 b 48 æri lege æris.
75 a 49 linimentum lege linamentum.
75 b 13 immerito lege iniecto.
76 b 47 modico lege medico.
82 a 35 tollatur illa dictio ſtræ.
85 a 23 oxycraceo lege oxycroceo.
86 a 30 53 agglutinatum lege inglutinatum.
86 b 14 abiegina lege abietina 49 & lege ex euphorbio.
87 b 10 camomillinum lege camomellino.
88 a 39 quem lege qui.
90 b 11 ita lege igitur.
90 a 39 iſi lege iſide.
90 a 42 niſi lege in.
93 a 54 decenter lege decenti.
93 b 17 expers fuerit lege non fuerit.
94 a 20 album lege alborum.
94 a 51 diania lege diaria.
100 b 20 exurit lege excurit.
103 b 13 opus lege pus.
103 b 45 aliis lege alis.
111 a 32 morrhoſagia lege hæmorrhagia.
113 a 23 effatio lege efflatio.
113 b 49 per lege ſemper.
117 a 48 corum lege eorum.
117 a 57 quam pars carnis lege quam pars ſit carnis.
117 b 16 tollendæ lege tollendi 18 deſcendens lege deſcenſus.
118 b 48 expreſſe lege expreſſo.
123 b 29 iiſis lege inciſis.
123 b 36 tollatur uerbum illud eſt.
123 b 37 iudicatur lege indicatur.
128 b 13 uocantur lege uocatur.
130 b 35 ſquurila lege ſquurila.
132 a 19 exilari lege exilire.
133 a 30 ſpecillum conuexum ponatur inferius 40 ubi ſpecillum annullare & è contra.
140 a 17 neruoſæ lege neruoſas.
141 a 10 primum ſub dematur.
142 a 32 cæteras lege cetera.

Quæ perperam impressa sunt, sic legantur.

Primus numerus folium, litera a. primam in faciem b. secundam donat at, alter numerus lineam, a numero in margine posito incipiendo, demonstrat.

[illegible]